BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVII
G
16
NAPOLI

XLVII
5
16

IVLII CÆSARIS BVLENGERI DIATRIBÆ,

AD ISAACI CASAVBONI Exercitationes aduerſus Illuſtriſſimum Cardinalem Baronium.

In duas partes diuiſæ.

CVM INDICE DIATRIBARVM, & materiarum locupletiſſimo.

IN VIRTVTE ET FORTVNA

LVGDVNI,
Apud Hæredes Gulielmi Rouillij,
SVB SCVTO VENETO.

M. D.C. XVII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

NAPOLI
XI.V.II
16.

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO D. D. IOANNI CARDINALI BONSIO BITERRENSI EPISCOPO,

Iulius Cæſar Bulengerus S. D.

AGEBAM Pariſiis, Cardinalis Illuſtriſsime, cùm venere in manus meas Exercitationes Iſaaci Caſauboni ad primam partem Annalium Illuſtriſsimi Cardinalis Baronij, quas auidè legi vt ab homine erudito; & magni in literis nominis, licet impio, quo aliquid in hiſtoria temporum., maximè de fidei Chriſtianę initiis quod minùs tralatitium eſſet ex earum lectione addiſcerem. Sed in ipſo ſtatim aditu ſpes mea fruſtra fuère. Animaduerti enim in XVI. illis Caſauboni Exercitationibus, duo tantum capita vrgeri, alterum de Romani Pontificis, quam Hildebrandinam appellat, omnipotentia; alterum de Sacramento corporis Chriſti. Certe tota epiſtola ad Sereniſsimum magnę Britannię Regem, quę accuratiſsima, & artificij pleniſsima eſt, non aliò pertinet, quàm vt Apoſtolici Patris potentiam exagitet, auctoritatem in inuidiam trahat, monarchiam omnium Principum odio & contemptui ſubiiciat. Crediderim eius epiſtolę lectione leuibus multorum animis eos motus iniectos eſſe, vt ſicuti Anglia iugum Pontificię monarchię excuſsit, ita & cenſuras Pontificias reliquę Europę ceruicibus amouendas, ius interdicendi, communione fidelium abſtinendi, ſuſpendendi ob grauiores, ſi quę ſunt, noxias Beatiſsimo Patri eripiendum eſſe ſibi perſuaderent. Qua de re pluribus locis in hac mea reſponſione data opera in anteceſſum diſſerui, ſtudióque id egi, vt Eccleſię Catholicę fidem iam inde ab Apoſtolorum temporibus, veterum Patrum auctoritate teſtatam efficerem. Iam verò prę-ter Epiſtolam in Exercitationibus à pagina 251. ad paginam 773. omnis Caſauboni opera in eo impenditur, vt Primatum Beati Petri labefactet, auctoritatem Papę inſuper habendam oſtendat, tum verò vt in Euchariſtia verum ac reale Chriſti Domini corpus eſſe neget, res ſignificatas pro ſignis, corpus pro pane, ſanguinem pro vino, ſacrificium corporis Chriſti pro memoria ſacrificij crucis, atque adeò pro Sa-

cramento Euchariſtiæ à Patribus vbique poni doceat. De varijs ſacræ Euchariſtiæ appellationibus pleraque habet egregia, quæ hominem eruditum, & in legendo diligentem ſapiant, quæque à Doctoribus Catholicis harum rerum minus pro dignitate curioſis cognoſci expediat. Reliqua omnia quæ ſexdecim Exercitationibus agitantur aut leuia ſunt & friuolaria, aut ſi cuius ratio haberi debet, in quo Illuſtriſſ. Cardinalem Baronium non iniuria reprehendat, illud petitur ab humanioribus literis, ad res fidei non pertinet. In ijs multus eſt ad nauſeam, in quibus vulgati veterum Patrum interpretes, quorum fidem Illuſt. Cardinalis Baronius ſecutus eſt, allucinati ſunt, illum Græca non conſuluiſſe, ignoraſſe, neglexiſſe inuidioſe exprobrat, ſæpe cauillatur, & in re clara fucum facit, Illuſtriſſimum Cardinalem Bellarminum indignis modis exagitat, Maldonatum, Turrianum, Soarem, ſiue, vt ipſe contumelioſe indigetat, Suarium, viros doctiſſimos lacerat & proſcindit. Equidem Illuſtriſſimum Baronium nuſquam in tanto opere cæſpitaſſe præſtare non auſim, ſed omnino leuia ſunt illa, & extra res fidei in quibus allucinatus eſt. Forte in hiſtoria temporum, in vocula Hebraica, Græca, Latina aliquid peccauit, in re graui vbi veræ & ſolidæ doctrinæ caput agitur, inoffenſo pede ſemper ingreditur. Super his, & reſponſione quam meditabar, Pariſiis tibi conſilium meum aperueram, Cardinalis Illuſtriſſime, probaras, & currenti ſtimulos addideras. Si Lutetia excedere mihi non contigiſſet, iamdudum quicquid hoc eſt operæ formis excuſſum & publicatum eſſet. Verum in itinere iſto Italico, dum tenuem librorum meorum ſupellectilem, vt per loca militibus infeſta, aut prædonibus Turcis obnoxia tuto deportetur proſpicio, menſes aliquot ſine hac opera elapſi ſunt. Vt autem in nomine tuo quicquid hoc ſcriptionis eſt, apparere vellem, in cauſa fuit, quod ei conſilio auctor & fundus fuiſti, quod vt quamprimum ad opus aggrederer, incendiſti. Adde quod nemini iuſtius Illuſtriſſimi Cardinalis defenſio, quàm Illuſtriſſimo Cardinali potuit inſcribi. Tu Pontificiæ auctoritatis vt par eſt addictiſſimus, Tu Catholicæ fidei defenſor acerrimus, Tu Sanctiſſimæ Euchariſtiæ cultor deuotiſſimus. Cui verò corporis Chriſti patrocinium magis offerri debuit, quàm ei qui ſanctiſſimum Chriſti corpus ſacro ore conficit, cui agni illius intemerati defenſio, quam ei qui agnum intemeratum ad altare conſecrat, qui ipſe moribus, innocentia, manſuetudine verè agnus & eſt, & audit? Cui denique auctoritatis Pontificiæ approbatio iuſtius debetur, quàm ei qui Pontificia auctoritate in Pontificum, in Cardinalium ampliſſimum collegium merito ſuo allectus eſt? Tantus eſt in te Chriſtianæ Pietatis ſenſus, tam conſtans Catholicæ fidei Zelus, tam ardens honoris Dei ſtudium, tam firma in Chriſtianiſſimum Galliæ regem deuotio, tam certa in Sereniſſimam matrem eius Mariam fides, tanta denique rerum omnium

modera

moderatio, vt ab omnibus merito tuo diligi, à me ſingulariter coli, obſeruari, ornari debeas. Jta meretur eruditio tua, probitas tua, nobilitas tua ex qua Florentiæ plures Juſtitiæ Duces olim extiterint, plurimi legationibus, & publicis muneribus emicuerint. Huc accedunt promerita in me tua, & perilluſtris viri Petri Bonſij fratris tui Florentiæ Senatoris Clariſſimi, qui me omnibus officijs magis in dies demereri pergit. Deum Opt. Max. precor, venerórque, Illuſtriſſime Cardinalis, vt vitam tuam, ſalutem, & omnia dignitatis ornamenta in maius augere perſeueret. Vale. Datum Piſis Kal. Februar. anno Domini CIƆ. IƆ. CXV.

¶ 3 LE

LECTORI BENEVOLO.

MIRABERIS, opinor, amice Lector, cur è Græcis Patribus in hac reſponſione præter aliorum morem tot loca verbis Græcis adſcripſerim. Vt admirari deſinas moneo, duabus me rebus vt id facerem adductum eſſe. Prima eſt æmulatio Caſauboni, qui vt Illuſtriſſimos Cardinales Baronium, & Bellarminum aliena tantum fide, non ſua, verba Patrum recitare oſtendat, & ſibi amplius fidei tribuat, ipſiſſima Patrum verba recitat, cui par reponendum eſſe putaui. Altera eſt meo animo legitima, quod plerumque qui aliena fide Patrum ſcripta citant, aliena pro genuinis, vera pro falſis obtrudunt, cùm interpretes aut quædam de ſuo addant, aut mentem auctoris ad liquidum non capiant. Quod tamen in Illuſtriſſimos Cardinales Baronium & Bellarminum conuenire non poteſt, quos linguarum peritiſſimos fuiſſe eorum ſcripta teſtantur. Prolixior in reſponſione ad Epiſtolam fui, dum venena omnia quæ variis Exercitationum locis Caſaubonus aſperſerat colligo & deleo. Quod dum perficio, non mihi conſilium fuit veſtigiis verba eius ſequi, & eundem ordinem tenere, quem ille dum in Pontificem Romanum tonat, ac fulminat, tenuit. Quod hîc mihi non minus factu facile ac promptum fuit, quàm in meis ad Exercitationes eius Diatribis, in quibus verba eius veſtigio preſſi, & ab ordine quem inſtituit ne latum quidem vnguem diſceſſi. Sed his ad Epiſtolam eius quaſi prolegomenis, crimina omnia quibus aduerſarij Pontificem onerant vt purgarem, diluerémque veterum Patrum auctoritate laboraui. Qua in re hunc modum tenui, ne Caſaubonum, aut alium quempiam contumelioſius appellarem, ne in Caluinum, Bezam, Pleſſeum, aut alios durior aut inclementior eſſem, ne meis libentius, quàm veteris Eccleſiæ Patrum verbis fidei Catholicæ præcipua capita tuerer, aut aduerſariorum mendacia reuincerem, ne potentiſſimum Angliæ Regem ſine præfatione honoris appellarem. Si quid à Caſaubono viro doctiſſimo bene, piè, ex hiſtoriæ fide ſcriptum eſt, illud vltro complexus ſum: Si quid Illuſtriſſimus Cardinalis humani ingenij lege allucinatus eſt, non diſsimulaui, & in difficili tot annorum decurſu, maxime vbi res

fidei

fidei non agitur, cæſpitare & labi eum potuiſſe agnoui. De Regibus, ac Principibus noſtri ſæculi vel tacui, vel honorificè ſcripſi. Denique id ſtudio egi, vt ſcriptio mea auctoritate vtriuſque inſtrumenti, & veteris Eccleſiæ fide nixa, nemini offenſionem, omnibus veri ſtudioſis vtilitatem afferret. Quod ſi ex voto perfeci, quæſo te, Beneuole Lector, vt quæ veritatis ſtudio ſcripta ſunt, veritatis ſtudio ſine aliquo præiudicatæ opinionis ſenſu legas, & lecta, ſi merentur, probes. Vale.

DIATRI

DIATRIBARVM INDEX AD EXERCITATIONES aduerſus Illuſtriſſimum Cardinalem Baronium.

Diatribe I. Ad Epiſtolam pag. 1
II. De Pontifice Romano. 5
III. De principatu Romani Pontificis 7
IV. De Petri ac ſucceſſorum eius auctoritate 14
V. Romanum Pontificem Eccleſiæ viſibilis viſibilem eſſe principem 17
VI. Caſauboni verba. 19
VII. Cap. de B. Petri patrimonio. 23
VIII. Caſauboni verba. 26
IX. Caſauboni verba. 27
X. Caſauboni verba. 28
XI. An Imperatorum fuerit Pontifices eligere 36
De poteſtate ligandi & ſoluendi 40
Caſauboni verba 43
XII. Omnes Epiſcopos ex æquo Chriſti vicarios non eſſe 44
XIII. Caſauboni verba 48
XIV. Ad exercitationes XV. & XVI. pro Pontifice Roman. ibid.

AD PRIMAM ADVERSVS *Illuſtriſſ. Cardinalis Baronij Apparatum Exercitationem.*

Diatribe I. Ad caput 1. Exercitat. 1. 67
II. Ad cap. 2. Exercitat. 1. 70
III. Ad cap. 3. Exercitat. 1. 71
Ad cap. 6. Exercitat. 1. 74
Ad cap. 9. Exercitat. 1. 75
Ad cap. 11. 81
Ad cap 12. 84
Ad cap. 13. 85
Ad cap. 14. 87
Ad cap. 22. 89
Ad cap. 24. 90
Ad cap. 27. 91
Ad cap. 18. 92
Ad num. 31. 94
Ad cap. 34. 95
Ad cap. n. 2. 3. 4. 5. Exercitationis 2. 96
Ad cap. 6. 7. 97
Ad cap. 9. 98
Ad cap. 10. 99
Ad cap. 17. 101
Ad Exercitationem 3. ibid.
Ad Exercitationem 4. 5. 6. ibid.
Ad Exercitationem 7. 102
Ad Exercitationem 8. ibi.
Ad Exercitationem 9. 103
Ad Exercitationem 10. 11. 12. 104
Ad Exercitationem 13. 105
Ad cap. 13. Exercitat. 13. 107
Ad cap. 14. 109
Ad cap. 31. 110
Ad cap. 32. ibi.
Ad cap. 33. 111
Ad cap. 38. Exercitat. 13. 113
Ad Exercitation. 14. cap. 1. Ibid.
Ad cap 2. Exercitat. 14. 114
Ad cap. 4. Exercitat. 14. Ibi.
Ad cap. 5. 115
Ad cap. 2. Exercit. 15. 116
Ad cap. 6. & 7. Exercit. 15. 117
Ad cap. 10 Exercit. 15. ibi.
Ad cap. 10. Exercit. 15. 118
Ad cap. 11 119
Ad cap. 12. 121
Ad cap. 15. Exercit. 15. 128
Ad alteram cap. 15. partem 129
Ad cap. 17. Exercit. 15. 134
Ad cap. 1. Exercit. 16. 135
Ad cap. 9. ibid.
Ad cap. 10. ibid.
Ad cap. 13. Exercit. 16. 136
Ad ca. 22. 138
Ad cap. 30. Exercit. 16. 139
Ad cap. 31. Exercit. 16. 148
Ad cap. 32. Exercit. 16. 150
Ad cap. 33. Exercit. 16. 155
Ad vocem Eulogiæ conſecrat. ſanctif. benedict. 172
Ad cap 34. 175
Ad cap. 35. Exercitat. 16. 181
Ad cap. 36. Exercit. 16. 182
Ad cap. 37. 186
Ad cap. 38. 187
Ad cap. 39. Exercit. 16. 191
Ad cap. 40. 192
Ad cap. 41. ibi.
Ad cap. 42 Exercit. 16. 194
Ad cap 43. Exercit. 16. 195
Ad cap. 49. Exercit. 16. 212
Ad cap. 50. 214
Ad cap. 51. 218
Ad cap. 53. Exercit. 16 228
Ad cap. 54. Exercit. 16. 231
Ad cap. 55. 232
Ad cap. 56. 234
Ad cap. 57 240
De Tranſſubſtantiatione 242
De corpore Chriſti in Euchariſtia. 246
Qui primi Chriſti corpus in euchariſtia negarint. 248
Explicatio capitis 6. S. Ioannis. ibid.
De Manna, & petra, de qua Iudæi biberunt 1. Corinth. 10. 254
Chriſtum eſſe in Euchariſtia pluribus eodem tempore in locis, ſine extenſione in ordine ad locum. 255
Aquam vino in calice ſacro miſcendam. 257
Sacrificium Miſſæ pro mortuis. 258
Ad cap. 59. Exercit. 16. 259
Ad cap. 77. Exercit. 16. 260
Ad cap. 91. 263
Ad cap. 91. ibid.
Ad cap. 110. 264
Ad cap. 117. 265
Ad cap. 129. Ibid.
Ad cap. 130. 268
Ad cap. 133. 269
Ad cap. 138. 271
Ad cap. 146. 274
Ad cap. 149. 275
Ad cap. 150. ibi.
Ad cap. 151. 276
Ad cap. 139. de Clauſibus. 277
Ad cap. 152. 279
Ad cap. 153 280

IVLII

IVLII CÆSARIS BVLENGERI DIATRIBÆ AD ISAACI CASAVBONI

Exercitationes aduerſus Illuſtriſſimum Cardinalem Baronium.

AD EPISTOLAM DIATRIBE I.

LEGI Exercitationes tuas ad Illuſtriſſimi Cardinalis Baronij prolegomena in Annales,& primam eorum partem (Doctiſſime Caſaubone) & ex earum lectione, vt ſoleo è cæteris ſcriptis tuis. fructum aliquem eruditionis cepi. Exorſus ſum ab illa vehementi, accurata,eloquentiæ,& artificij pleniſsima epiſtola tua ad Sereniſsimum, Potentiſſimúmque Principem, Iacobum magnæ Britanniæ Regem, quem fidei defenſorem indigetas. Vellem perſuaſionis ſuæ defenſorem appellaſſes: nec enim ea fides eſſe poteſt,quæ ab Eccleſiæ Catholicæ fide,ſacrarum literarum verbis, & mente, vnanimi veterum Patrum conſenſu diſcedit. Prima frons epiſtolæ tuæ mirificè mihi placuit, quæ cum Catholicis loquitur,& ſi cum Catholicis non ſentit: veritatis enim,quam à Deo accepimus, eam eſſe naturam ais, vt cùm vinci ab hoſtibus ſuis nequeat, carere tamen hoſtibus non queat: οὐδεμιᾶς δεῖται βοηθείας τ' ἀληθείας ἰσχὺς, ait S. Chryſoſtomus, ἀλλ' ἐὰν μυρίους ἔχῃ τοὺς σβεννῦντας αὐτὴν, οὐ μόνον οὐκ ἀφανίζεται, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐπηρεάζειν ἐπιχειρούντων φαιδροτέρα ἀνίη. Vis veritatis nullo eget auxilio, quæ licet mille habeat aduerſarios eam extinguere conantes, nunquam euaneſcit, ſed per eos ipſos, à quibus oppugnatur illuſtrior euadit. Oppugnata eſt olim ab Ario, Ætio, Macedonio, Montano, oppugnatur hodieque à Luthero, Caluino, Beza, Caſaubono, ſed oppugnata vincit, & exercita tot hoſtium iniuriis, magis in dies ac magis eniteſcit. Vera admones ex Apoſtolo Eccleſiam; ςῦλον, καὶ ἑδραίωμα τ' ἀληθείας εἶναι, columnam & firmamentum eſſe veritatis, ad quam veri amantes ſe recipere,quam veluti ſalutare ſidus intueri debent,vt monet B. Cyrillus apud Leontium de Sectis, Act. ix. δεῖ δὴ ἄρα τοιούτων ἀποφοιτᾶν, ὡς καὶ ἐκ γῆς ἀλλοτρίας τῆς ἀπεψυγμένης, καὶ νεκρᾶς τῆς διαθέσεως μεταφοιτᾶν εἰς Σιὼν, τουτέστιν εἰς τὸ ἀληθὲς, ἵνα νοῶμεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾗ γεγονότες κατοψόμεθα τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν. Oportet,inquit,ab illis diſcedere,& vt ex aliena terra,ita ex emortua. & exanimi mentis diſpoſitione tranſire ad Sionem, id eſt, ad veritatem; vt intelligamus Eccleſiam Chriſti, in qua poſiti quod Deo placitum eſt cognoſcemus. Vbi enim Eccleſia eſt, ibi & ſpiritus Dei; vbi autem eſt Spiritus Dei, ibidem eſt Eccleſia, & omnis gratia; Spiritus verò veritas eſt.

Quapropter qui non participant eum, neque à mamillis matris nutriuntur in vitam, neque percipiunt de corpore Chriſti procedentem nitidum ſanguinem, ſed effodiunt lacus detritos de foſſis terrenis, ait B. Irenæus lib. 3. cap. 4. Illa autem Eccleſia, columna fidei eſt, & firmamentum totius veritatis, cuius tu antiquitatem eleuare fruſtra niteris, cùm in antiquitate veritas,& in veritate antiquitas eluceſcat.

Doctiſſimum Clementem audi libro 7. Stromaton δι' αὐτῶν τῶν γραφῶν ἐκμαθεῖν ἀποδεικτικῶς, ὅπως μὲν ἀπεσφάλησαν αἱ αἱρέσεις, ὅπως δὲ ἐν μόνῃ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ ἥ τ' ἀκριβεστάτη γνῶσις, καὶ ἡ τῷ ὄντι ἀρίστη αἵρεσις. Ex ipſis, inquit, ſcripturis neceſſe eſt vt clariſſimè diſcamus, quomodo hæreſes aberrarint, & in ſola veritate, & veteri Eccleſia cognitio ſit exactiſſima, & reuera optima ſecta: deinde ſubiicit, vt autem qui à Circe in feras mutati ſunt, homines eſſe deſierunt, ita qui recalcitrat aduerſus Eccleſiaſticam traditionem vir Dei eſſe deſinit,& vt cũ vna via tantũ regia occurrit,quæ rectà ducit quò tendimus:plures autem ſemitæ,quarum aliæ ad rupes,aliæ ad rapidum fluuium, aut mare ferunt, libentiùs via militari & regia ingredimur, ſemitis neglectis, ita & cùm alij alia de veritate dicant, à

traditione Eccleſiaſtica diſcedendum non eſt. Ibidem ἐκκλησιαστικὴν ὀρθοτομίαν τῶν δογμάτων appellat, rectitudinem eccleſiaſticam dogmatum. Sed agnoſcis ſtandum eſſe decretis Eccleſiaſticis, & eum tanquam Ethnicum habendum, & Publicanum, qui Eccleſiæ audientem ſe non præbuerit, aſſeris tamen duo genera hominum veritati eſſe infeſtiſſima, quorum alij καινοφωνίας, & nouas doctrinas inducant, alij ſtudio capti præpoſtero defendendæ antiquitatis non veræ, ipſam veritatem, qua nihil antiquius, oppugnent. Verè ſentis, nihil Eccleſiæ infeſtius eſſe duobus illis hominum generibus, qui diuerſis, imò in ſpeciem contrariis illam modis oppugnent. Certè apud nos qui Catholici & ſumus & dicimur, nulla eſt καινοφωνία, nulla doctrina recens & noua, ſed vetus, cum ea quæ à Chriſto, quæ ab Apoſtolis, quæ à Patribus accepimus, inconcuſſa fide teneamus, defendamus, veneremur. Neque enim voces illæ hypoſtaſeos, ὁμουσία, Miſſarum, Sacerdotum, ſacrificiorum nuper repertæ ſunt, ſed ab Apoſtolis & Patribus acceptæ, ab Eccleſia ſancita. Quæ ſit illa antiquitas non vera de te quæro. Antiquos ritus apud Ethnicos & Gentiles veræ nihil pietatis habuiſſe ſat ſcio, Eccleſiæ Catholicæ antiquitatem à Chriſto, ab Apoſtolis, à Patribus arceſſendam eſſe, & in illa antiquitate nihil à vero abhorrere defendo. ὅτι γὰρ μεταγενεστέρας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰς ἀνθρωπίνας συνηλύσεις πεποιήκασιν οὐ πολλῶν δεῖ λόγων, ait Clemens Alexan. lib. 7. non multis verbis opus eſt, vt appareat conuentus illos hæreticorum Eccleſia Catholica poſteriores eſſe. Chriſti enim doctrina ab Auguſti & Tiberij æuo cœpta eſt, Pauli & reliquorum Apoſtolorum à Chriſto ad Neronis imperium: Hæreſes autem poſt Adriani ætatem proſeminatæ ad Antoninũ vſque ſeniorem pullularunt: ὧν οὕτως ἐχόντων συμφανὲς ἐκ τῆς προγενεστάτης, καὶ ἀληθεστάτης ἐκκλησίας τὰς μεταγενεστέρας ταύτας, καὶ τὰς ἔτι τούτων ὑποβεβηκυίας τῷ χρόνῳ κεκαινοτομῆσθαι παραχαραχθείσας αἱρέσεις. Ex quibus apparet Hæreſes iſtas, quæ poſtea natæ ſunt, tractu temporis adulteratas, ac innouatas ab antiquiori & veriſſima Eccleſia defeciſſe. Addit vnam eſſe Eccleſiam, quæ, vt monadem decet, omnia excedat, & nihil ſimile, aut ſecundum habeat. Hæreſes plures, quarum aliæ ab auctore nomen ſortitæ ſint, vt à Valentino, Marcione, aliæ à loco vt Peratici, aliæ à gente vt Phryges, aliæ ab inſtituto vt Encratitæ, aliæ à dogmate vt Docitæ, & Æmatitæ. Antiquitate igitur Eccleſia Catholica nititur, quæ à Chriſto ipſo inſtituta, ab Apoſtolis propagata, à Patribus contra hæreſes propugnata, in eodem veſtigio hæret, nec ſe de ſtatione demoueri patitur: vna eſt, non multiplex, vnus Deus, vna fides, vnum Baptiſma, inquit Hieronymus c. 4. ad Epheſ. Hæreſes multiplices, quæ ab vno diſcedunt multæ ſunt. μόνην εἶναί φημι ἀρχαίαν, καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἑνότητα πίστεως μιᾶς, ait Clemens Alex. lib. 7. vnam eſſe aio antiquam, & Catholicam Eccleſiam in vnitatem fidei vnius. Ideo vnam in Eccleſia vocem eſſe oportet, cuius ſit vnus Spiritus, vnum corpus. Ioan. Chryſoſtomus homil. 36. in c. 1. ad Corinth. καὶ γὰρ μόνην ἐν ἐκκλησίᾳ δεῖ φωνὴν εἶναι καθάπερ ἑνὸς ὄντος τοῦ σώματος.

Non vna vox eſt Lutheri, non vna Caluini, Caſauboni, ſed multiplex, aliud Beza docet, aliud Petrus Martyr, aliud Caſaubonus, quid, inquis, eſt antiquitas non vera, niſi latens ſub larua nouitas. Tibi canis, Caſaubone, non muſis. In Eccleſia nulla antiquitas non vera, nulla antiquitas nupera eſt: antiquitas non vera, vetus eſt mendacium, quod in vetere Eccleſia nullum fuiſſe agnoſcis. Doctrina antiqua, vt à Chriſto eſt, ita & vera eſt. Hæreſes non minùs arguit nouitas, quàm reuincit veritas. Nouitas eſt Chriſtum mendacij arguere, verbis eius obrogare, derogare, auctoritatem Apoſtolis & Patribus detrahere, quæ omnia cùm à te fiunt, nouo more fiunt, tantus amor nouitatis mentem tuam velut afflatam peſtilenti ſidere inuaſit. Antiquitate nos tuemur, non illa quam Ethnici & Gentiles in ritibus prophanis opponebant, ſed illa quam à Chriſto Eccleſiæ parente acceptam pertendimus, in qua veritas non laſcinia, ſed toto corpore attinetur. Inuidioſum eſt, ſed ridiculum quod debitum vni Deo, cultum creaturis variè & multifariam eſſe communicatum à nobis ais. Vni Deo debitus cultus, vni Deo redditur, cùm rebus creatis non communicatur, vt Dei maieſtas res omnes creatas deprimit, & tranſcendit incomparabiliter, ita & cultus Deo debitus ſupra rationem eſt eorum quæ creata ſunt, nec cum iis communicari poteſt aut debet. Cerimoniæ, quas improbas ad Dei cultum nos per ſigna extrinſeca vocant, & per res aſpectabiles ad Deum inaſpectabilem rapiunt. Nulla eſt, nulla eſſe poteſt ſine ſignis extrinſecis ac cerimoniis religio, B. Auguſtinus lib. 19. in Fauſtum c. 11. in nullum nomen religionis ſeu verum, ſeu falſum homines coagulari poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum viſibilium conſortio colligentur. Chriſtus Dominus lutum & ſaliuam ad oculos cæci adhibuit, in Baptiſmo aquam, ad morbos oleum, in genua procubuit, manus impoſuit, Publicanus manibus pectus aduerberauit, in lege Moyſi cerimoniæ frequentes, apud Lutherum, Caluinum, & alios non infrequen-

tes, in

tes , in veteri Eccleſia ritus Baptiſmi non ſine veſte candida, ſale , & aliis plerique cerimoniis ſuêre, in quibus tamen religionis proram , & puppim , aut ſalutis anchoram Patres non poſuêre , ſed in aquæ aſpergine per Chriſti Domini verba efficaci , & ſalutiferâ. Doles cum Vigilantio martyrum reliquias pretioſo velamine operiri pios ac verè Catholicos viros puluerem linteamine circumdatum venerabundos oſculari. Doleo & ipſe tuam vicem, qui cum Vigilantio deſipere, quam cum S. Hieronymo & Catholicæ Eccleſiæ fide ſapere malis. B. I. Chryſoſtomum audi Homi. 8. de ſtatuiſ. *ὢ πόση τῶν ἁγίων ἀρετὴ οὐχὶ τὰ χρήματα αὐτῶν μόνα, οὐδὲ τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἱμάτια τῇ κτίσει πάσῃ φαίνεται ἐστιν αἰδέσιμα: ἡ ῥάβδος Μωϋσέως θάλασσαν τὴν ἐρυθρὰν ἔσχισε, τὴν πέτραν ἔῤῥηξε, τὰ ὑποδήματα τῶν τριῶν παίδων τὸ πῦρ κατεπάτησε. ἡ τέφρα τῶν ἁγίων μαρτύρων πονηροὺς ἀπελαύνει.* O quanta, inquit, eſt Sanctorum virtus, non modò eorum res , corpora , verum & veſtimenta omni creaturæ venerabilia ſunt. Virga Moſis rubrum mare ſecuit, petram rupit, calcei trium puerorum ignem calcarunt. Cinis S. Martyrum Dæmones abigit. B. Ambroſius epiſt. de S. Nazario. Honoro in carne Martyris exceptas pro Chriſti nomine cicatrices, honoro per confeſſionem Domini ſacratos cineres, honoro in cineribus ſemina æternitatis. Cur non honorent corpus illud fideles , quod reuerentur & Dæmones, quod afflixerunt in ſupplicio, ſed glorificant in ſepulcro. B. Auguſtinus Epiſt. 103. ad Quintianum, reliquias beatiſſimi Martyris Stephani non ignorat ſanctitas veſtra quam conuenienter honorare debeatis. Conſule caput viij. lib. xxij. de ciuitate Dei , & agnoſces non de nihilo eſſe, quod Eccleſia vetus, à qua deficis, tantum honoris Sanctorum habuit reliquiis, in quibus Deus ipſe honoratur. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, ait Rex & Propheta: inde illa in præſidio ſanctorum poſita fiducia, & tam ſollicita eorum inuocatio. B. Paulinus,

Celſe tuua fratrem ſocia pietate laborans
Vt veſtra nobis ſit locus in requie.

Idem in Natali B Felicis,

Pauperis an veneraude tui trans nubila vocem
Accipis aure Dei , nec temnis , ſed petis illic
Quam mihi deportes Chriſto miſerante ſalutem.

Prudentius de S. Laurentio,

Quod quiſque ſupplex poſtulat
Feri impetratum proſperè,
Et triſtis haud vllus redit.

D. Auguſtinus ſermone de B. Petro , Beatiſſimum Petrum Piſcatorem modò genibus prouolutis adorat gentium multitudo ; quia , vt B. Epiphanius in Anchoraro ait , *ὁ τιμῶν τὸν ἅγιον, τιμᾷ καὶ τὸν κύριον, ὁ ἀτιμάζων τὸν ἅγιον, ἀτιμάζει καὶ τὸν κύριον* , quod idem S. Ioan. Damaſcenus ſæpe inculcat , & Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. Qui honorem Sancto defert, Domino defert , qui in ſeruum iniurioſus eſt, in Dominum eſt iniurioſus. Nicephorus Patriarcha vocat ſanctos *πορθμέας πρὸς τὸν θεὸν ἀνάγοντας τὰ αἰτήματα, καὶ κατάγοντας τὰ δωρήματα*, Portitores & tabellarios ad Deum , ad quem deferunt quæ petimus , à quo donata reportauit. Inde ille quem hodie videmus , cultus imaginum & adoratio. Euſebius lib. 7. Hiſtor. eccl. c. 18. Chriſti Domini & Apoſtolorum Petri & Pauli , *τὰς εἰκόνας διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας , ὡς εἰκὸς τῶν παλαιῶν ἀπαραφυλάκτως οἷα σωτῆρας ἐθνικῇ συνηθείᾳ παρ' ἑαυτοῖς τοῦτον τιμᾶν εἰωθότων τὸν τρόπον.* Imagines pictas aſſeruatáſque fuiſſe ait Cæſareæ Philippi, vbi & imago quam Æmorrhoiſſa ſanata Chriſto poſuit, cum veteres ſolerent immutabiliter quaſi ſeruatores, vt mos erat Gentilium , illos hoc modo honorare. In Paneade enim erant adhuc gentiles , & tamen quia à Chriſto , Petro , & Paulo à morbis liberati , poſuerunt illis imagines , ad quas miracula patraſſe Deum ſcribit Euſebius. B. Ioh. Chryſoſtomus, B. Meletij imagines adeo celebres fuiſſe ait oratione in S. Meletium , vt vulgo in annulis , vitreis , parietibus exſculperentur. B. Gregor. Nazianzenus ep. 49. ad Olymp. Dio-Cæſareæ in Eccleſia imagines ſculptas extitiſſe ait. Tertullianus lib. de pudicitia in calice paſtorem cuius humeris ouis incumberet expreſſum fuiſſe. B. Baſilius orat. in S. Barlaam , imaginem Barlaam manu exuſta in Eccleſia expictam. Prudentius de S. Caſſiano,

Erexi ad cælum faciem, ſtetit obuia contra
Fucis colorum picta imago martyris.

Vnde liquet parum ex hiſtoriæ & veri fide hæc à te verba ſubdita eſſe , quæ nouitas initio cùm induceretur orientem , & occidentem inter ſe commiſit , & aliquandiu etiam colliſit. Nõ enim nouitas fuit in imaginibus ponendis, ſed in oppugnandis: Peſſimo enim exemplo Leo Conon Iſauricus à Iudæis corruptus imagines ſanctorum , quas iam inde ab Apoſtolis

Eccleſia complexa erat, vt ſibi non ad intuendum modò, ſed etiam ad inuitandum proponeret in Oriente paſſim euertit, & veteris pietatis cultores omnibus ſupplicijs necauit. Quare & à Pontifice Romano cœtu piorum motus eſt, cùm acquieſcere veritati detrectaret, imò dominatu etiam totius pene Italiæ meritò priuatus. Gregorius Nyſſenus homil. 44. de Abraham, ait ſæpe ſe vidiſſe expictum ſacrificium quod meditabatur in filij corpore Abrahamus, εἶδον πολλάκις ἐπὶ γραφῆς εἰκόνα τοῦ πάθους. B. Athanaſius cap. 38, centum capitum ad Antioch. abſit vt imagines colamus pro dijs, quod Græci faciunt. Iudicamus modò affectum, & ſtudium teſtamur in eum quem imago repræſentat. Ideoque vbi deleta eſt imago lignum igni permittimus. Quemadmodum autem moriens Iacob verticem virgæ Ioſeph adorauit, non eum honorem habens virgæ, ſed virgam tenenti, ita non imagines ipſas, ſed eos qui expreſſi ſunt imaginibus honoramus, τὸν πόθον πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ προσώπου τῆς εἰκόνος ἐμφανίζοντες. Cyrillus Alexandrinus epiſt. ad Theodoſ. iuniorem, imagines honorandas eſſe ait, ob archetypa, αἱ εἰκόνες τιμῶνται διὰ τὰ ἀρχέτυπα, ita malo, quàm ὡσεὶ ἀρχέτυπα. Euſebius libris de Demonſtratione Euangel. ſcribit ætate ſua iuuenes, quos Abrahamus hoſpitio excepit, eodem loco depictos, quorum medius ſit qui honoratiſſimus eſt, ἐπὶ γραφῆς ἀνακείμενοι. B. Gregor. Nazianzenus in Stelireutico monet imagines in publico poſitas ſua ætate, vulneris à Iuliano illati teſtimonium prætuliſſe, εἰκόνες ἔτι δημοσίᾳ προκείμεναι. Damaſcenum lege oratione tertia de imaginibus, vbi plura veterum Patrum teſtimonia profert, quæ tuum errorem reuincant. Prudentius in hymno de S. Hippolyto,

Picta ſuper tumulum liquidis ſpecies viget vmbris,
Effigians tracti membra cruenta viri.

Septima Synodo act. 2. Baſilius ſcribit ſe ſacris imaginibus honorem habere, & in omnium oculis eas adorare, quod cùm ab Apoſtolorum traditionibus Chriſtiani acceperint, meritò faciunt, vt eas adorent, id eſt, honorent ob Archetypa: vulgatum enim eſt alium cultum eſſe ciuilem qui magiſtratibus, & viris honoratis debetur, ita fratrem Eſau adorat Iacob, alium eſſe religioſum ob virtutem, quo Nabuchodonoſor Danielem adorauit, δουλείαν vocant, alium Deo debitum, qui cum creaturis communicari non debet, vt maieſtas Dei cum hominibus communicari non poteſt, λατρείαν indigetant Concil. Epheſ. Nicephorus Patriarcha Conſtantinopol. epiſt. ad Romanum Pontificem ſcribit ſe complecti, & ſalutare venerabiles imagines Chriſti, & caſtiſſimæ eius Parentis, quibus adorationem meritam ſe exhibere ait, ἀσπαζόμενοι ἅμα τῇ τοῦ πάντων σωτῆρος σεβασμίᾳ εἰκόνι, πρέπουσαν αὐτοῖς τὴν κατὰ τιμὴν προσκύνησιν. D. Hieronymus in c. 1. Ionæ iudicat moris eſſe, vt in toreumatis vaſorum & ſignis imagines Apoſtolorum cælentur: vij. Synodus eundem honorem imagini habendum pronuntiat, qui prototypo habetur, quia hypoſtaſis quæ vna eſt, non natura cuiuſque imagine exprimitur: παντὸς μιμητικοῦ εἰκονιζομένου οὐχ ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται. Imago idem eſt cum Archetypo non natura, ſed hypoſtaſi, ſeu imitamento hypoſtaſeos. In imagine adoratur hypoſtaſis prototypi, quæ pingitur non materia imaginis, ἐν τῇ εἰκόνι ἡ εἰκονιζομένη τοῦ ἀρχετύπου ὑπόστασις προσκυνεῖται.

S. Ioan. Damaſcenus orat, 1. de imaginibus, ne tibi, inquit, durior videatur adorationis vox, qua imagines adorare nos profitemur. Adorauit Iacob Eſau fratrem, non vt Deum, ſed vt hominem: aliud enim eſt adoratio latriæ, aliud adoratio, quæ honoris cauſa ob dignitatem exhibetur merentibus. προσεκύνησε Ἰακὼβ Ἠσαῦ, ἀλλ' οὐχ ὡς λατρεύων. ἕτερον γὰρ ἡ τῆς λατρείας προσκύνησις, καὶ ἕτερον ἡ ἐκτιμήσεως προσαγομένη τοῖς κατὰ τὸ ἀξίωμα ὑπερέχουσι. Trullana Synodus ſub Iuſtiniano habita eſt, in qua Agnum digito Ioannis oſtenſum inter venerabiles imagines expreſſum fuiſſe docemur ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται.

B. Anaſtaſius Sinaita homil. de noua Dominica, ſcribit Chriſtianos quoties oculos ad imaginem Chriſti conuertunt eo animo eſſe, quaſi è cœlo Chriſtus eos aſpectet, quem ideo & adorant, & apud imaginem eius in genua procedunt, προσκυνοῦμεν, προσπίπτομεν. Ioannes Chryſoſt. aduerſus Iulianum Atheum homil. 1. An non imagines, inquit, in Eccleſiis poſitæ, vt à fidelibus adorentur, Iuliani diritatem ac ſæuitiam apertè teſtantur οὐχὶ τὰ ἀναθήματα τῶν ἁγίων ἐν' ἐκκλησίαις κείμενα εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν.

Anathemata propriè donaria, hic tamen imagines eſſe aio. Idem de veſtim. ſacerdot. ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον γραφὴν ἠγάπησα εὐσεβείας πεπληρωμένην. Amaui, inquit, cera fuſam imaginem pietate plenam. Vidi enim Angelum pictura expreſſum perſequentem fugientes Barbaros, S. Athanaſij verba ſuperioribus accedant, καὶ διὰ τὸν Χριστὸν προσκυνῶ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν προσκυνῶ τὸν Χριστόν. Et ob Chriſtum adoro ima-

ginem

ginem Chriſti, & per imaginem Chriſti ipſum Chriſtum adoro. Euagrius lib. v. c. 18. Hiſtor. ſcribit Anatolium hominem conſceleratum in carcere ad pedes imaginis B. Mariæ accidiſſe manibus poſt terga deuinctis. ἐπὶ τῷ εἰκόνι τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν εἱρκτὴν καλωδίῳ ἠωρημένης ἐκδραμών, καὶ ὀπίσω τὼ χεῖρε ἀπεστρίψας. In VII. Synodo luculenta de ſacrarum imaginum cultu verba ſunt, quæ te fugere non debent. Imago Chriſti cum adoratur, Chriſtus ipſe, cuius imago eſt, adoratur, non materies, in qua vultus velut in ſpeculo expreſſus eſt, licet ab ipſa materia ſeparatus. Si quis expreſſam in ſpeculo ſui imaginem exoſculari velit, non materiam, ſed imaginem ſpectat, quæ fugientem fugit, aduolat ad accedentem, quia aliud eſt imago in materia expreſſa, aliud eſt materies, ita & qui adorat imaginem Chriſti, licèt ad materiem accedat, non tamen materiem, ſed Chriſti imaginem adorat. Vbi imago quæ colitur deleta fuerit, materia prioris imaginis inops, inhonora iacet. Si tibi fuerit in annulo vultus regis expreſſus, & eo ſignetur, cera, pix, lutum, idem ſigillum in diuerſis rebus cernetur, quia ſigillum in annulo aliud eſt, & diuerſum in annuli materia: ita imago Chriſti in diuerſis materiis manet in perſona Chriſti, & à materia ſeparatur vt vmbra nequit à corpore, ita neque imago Chriſti à perſona eius ſeparari, ſed in vmbra obſcurum eſt corporis veſtigium, in imagine clarius. Et vt in Solis radio vmbra ſpectandam ſe præbet, ita & imago Chriſti per figuram & picturam. Quod ſi res, quæ ſemper eſt melior, ea eſt, quæ non ſemper eſt, & id quod eſt per exiſtentiam melius eſt, eo quod eſt per priuationem, quod clarum eſt dignius obſcuro, imago melior vmbra, quæ tamen cùm in ſanctis miracula patrarit, longè meliùs imago patrabit.

DE PONTIFICE ROMANO.

DIATRIBE II.

DVRIOR es in Pontificem Romanum, Caſaubone, de te nihil malè meritum, imo ſalutis tuæ ſtudioſiſſimum, quam literis ad Chriſtianiſſimum Galliarum regem, & Illuſtriſſimum Cardinalem Perronium miſſis expetere ſe, de eaque ſollicitum eſſe plerunque teſtatus eſt. Quæ te, malum, intemperiæ agitant, vt hominem tui amantem, Principem optimum, maximum, in ſummo rerum humanarum faſtigio poſitum, tanta ſtyli dicitate inſecteris. De Turcorum Principis Tyrannide, & in Chriſtianos homines impotenti dominatu taces, & de totius Eccleſiæ capite, Chriſti vicario infanda pronuntias. Non iniquo animo fers Romanum imperium per ſummam iniuriam Conſtantino vltimo, Principi maximo ab homine impio ereptum, Conſtantinopolim euerſam, Græciam, Macedoniam, Thraciam, Aſiam, Ægyptum, Aphricam, aliáſque plurimas gentes cum incomparabili populi Chriſtiani clade perdomitas, & quod intolerabile eſt, cultu Chriſti Domini ſpoliatas, & id peſſimè te habet, quod Pontifex Romanus in adminiſtratione Eccleſiæ Petri ſucceſſor, Chriſti Vicarius, Romam veterum principum liberalitate, totius Europæ conſenſu, ſine vi, ſine ſanguine, ſine cuiuſquam iniuria, nongentos & amplius annos quieto iure, legibus æquiſſimis, iuſtò dominatu, pacificus, concordiæ parens, obtinet. Non malo more factum tibi videtur, quod regibus Iudææ extinctis Pontifex Hieroſolymis in ſummo dignitatis regiæ apice perſeuerarit, quod Leuitæ omnes ac Sacerdotes Decimarum decimas ex Dei mandato ad eum detulerint, & ea te cura coquit, quod Pontifex in Chriſti Eccleſia omnium conſenſu maximus, in ſacræ amplitudinis arce ſedet, quod Eccleſiæ Dei clauum tenet, quod ad eum Sacerdotes, Epiſcopi, Patriarchæ, non decimarum decimas, ſed ex opulentis beneficiis ſpicilegia quædam aliquando deferre teneantur. Non inuides Angliæ regi ampliſſimum regiæ maieſtatis titulum, cuius tamen dominatus & iure & longinquitate, Pontificis Romani maieſtate inferior eſt, & Pontifici maximo Chriſti apud homines vicario ſuam auctoritatem detractam cupis. An æquius fuit Angloſaxonas, Scotobrigantas, & Normanos in Britanniam prouinciam imperio Romano tot iam annos armorum lege ſubditam irrumpere, quam Romanum Pontificem ſine vi, ſine hominum ſtrage ea vrbe nongentos iam & amplius annos potiri, quam ei Romanorum ciuium ac totius Italiæ conſenſus, Pipini, Caroli magni, Ludouici Pij, reliquorumque Principum auctoritas cum pietate coniuncta toties addixit. Ius eius forte ac dominium in ea vrbe anguſtius eſſet, ſi vt Turcorum, vt Germanorum, vt Gotthorum, vt Anglorum, reges & imperatores per incendium & cædes ad tantum imperium ſibi viam molitus eſſet.

Non tibi dolet, quod Caliphæ Turcorum Pontifici, non ita pridem tot Sultani, tot populi, tot prouinciæ, tantam obſeruantiam exhibuerunt, tam ampla vectigalia perſoluerunt, & ea te cura mordet, quod Pontifex Romanus religionis ac fidei poſt Chriſtum Dominum parens, nongentos iam & amplius annos Romæ in ſolio imperij ſedet, apud omnes Principes in honore, in gratia, in veneratione eſſe perſeuerat; Abducito, ſi lubet, à ſacro capite ſacerdotium, & in Romano Pôtifice ſolum Principem, tot ſæculis eo loco poſitum intuere, an eo vſque proiectæ impudentiæ futurus es, vt honorem & obſeruantiam quæ principibus debetur, maximo & potentiſſimo Principi denegare audeas. Non eſt poteſtas niſi a Deo, quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, qui reſiſtit poteſtati, reſiſtit ordinationi Dei, ait Apoſtolus; velis opinor, imperium ei detractum, in te aut filios tuos transferri, de ſacerdotio parum ſollicitus. Moueat te pietas quæ Pipinum, quæ Carolum Pipini filium ad obſequium Romano Pontifici deferendum mouit: interfuit Reipublicæ Chriſtianæ in ſanctiſſimo Eccleſiæ capite, regiam maieſtatem, ampliſſimum principatum reperiri, ne cerdones, ſartores, aliique ſpiritus contumaces, imperij impatientes, duris ceruicibus, incircumciſis auribus, ingenij præfracti, perfrictæ frontis tantæ maieſtati illuderent. Doles igitur Romanum Pontificem aliquid poſſe, ſubditos eius in prouinciis quibus imperat æquiſſimo imperio regi, reges omnes ac principes Chriſtiani orbis ad eius genua procumbere, & ei honorem habere quem olim habitum Caligulæ, habitum Maximini filio, habitum Diocletiano hiſtoriæ loquuntur, quibus ad oſcula pedum principes ac reges procubuiſſe compertum eſt, quem ipſe olim Epiſcopis, Abbatibus, Sacerdotibus omnibus habitum fateris, nec animaduertis pietatis imperio factum, vt per initia nequaquam exigenti Pontifici honor haberetur, quem per vim & metum à primatis olim principes extorſerunt: Neſcio quo loco Pipinum Galliarum regem, reliquoſque imperatores & reges habeas, eos ne deſipuiſſe, maieſtatem ſuam proieciſſe, dignitatem imminuiſſe putes, qui honorem Pontificibus religionis aſpectu habuerint, pro ſtratoribus eſſe, pedites ingredi voluerint, cum Pontifices equo veherentur, quem ipſi reges fræno regebant, hoc ſcio eos de vicario Chriſti, de ſucceſſore Petri, de fidei Chriſtianæ capite magnificentius ac verius quam tu Caſaubone ſentias, qui Principem longè maximum, tot annorum curriculo in ſacri imperij ſolio poſitum, quem ſupra maieſtatem ſuam eſſe tot Reges, tot Imperatores, tot Principes ipſi infrà poſiti agnouerunt, impie & impudenter laceras & proſcindis. Anaſtaſius in vita Sylueſtri tibi indicabit quem honorem Conſtantinus magnus Pontifici Romano habuerit, quam amplis reditibus Eccleſias, quam largis muneribus dotarit: ab eodem Prudentius lib. 1. in Symmachum ſacerdotes omnes Romanos ampliſſima dignitate auctos teſtatur his verbis,

Denique pro meritis cœleſtibus aqua rependens
Munera Sacricolis, ſummos impertit honores
Dux bonus, & certare ſinit cum laude ſuorum,
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet.

De Pipino Francorum Rege docebit Iuo Caruotenſis: Audiens, inquit, Rex Beatiſſimi Pontificis Stephani aduentum nimis feſtinanter in eius venit occurſum, & deſcendens de equo ſuo, cum magna humilitate terræ proſtratus eundem ſuſcepit Pontificem, cui & vice ſtratoris vſque in aliquantum locum iuxta eius ſellam properauit, & cum gloria ad palatium duxit; de Ludouico II. Anaſtaſius in Nicolao excellentiſſimus, quem cum vidiſſet Auguſtus, obuius in aduentum eius occurrit, frænumque Cæſar equi Pontificis ſuis manibus apprehendens, pedeſtri more quantum ſagittæ iactus extenditur traxit. Dices, opinor infra maieſtatem imperatorum fuiſſe quod ad fræna Pontificis purpurati incederent, ad oſculum pedum procumberent, id temere & inconſiderate honori B. Petri datum, nimiam fuiſſe eam humilitatem. Peccauit forte Clodouæus apud Hincmarum in vita S. Remigij qui coronam auream B. Petro promiſſam ad papam Hormiſdã tranſmiſit, à quo regnum appellata eſt. Sigebertus in anno DL. Ipſe vero Rex miſit Romam coronam aureã cum gemmis, quæ regnum appellari ſolet. Quare Innocentius 3. Pontif. ſerm. 1. in feſto B. Sylueſtri. Romanus, inquit, Pontifex in ſignum imperij vtitur regno, & in ſignum Pontificij mitra. Sed mitra ſemper vtitur & vbique regno vero nec vbique nec ſemper, quia Pontificalis auctoritas & prior eſt, & dignior, & diffuſior quàm imperialis: Hermoldus lib. 1. c. 8. veniente Domino Adriano in caſtra rex feſtinus occurrit, & deſcendenti de equo tenuit ſtrepam, duxitque per manum eum in tentorium. Honorem igitur hunc habuerunt Petro reges & imperatores, qui iurati cum Romæ coronantur ſpondent, ſe nihil ediAturos de omnibus quæ ad Pontifi-

cem aut

cem aut Romanos pertinent ſine Pontificis ipſius conſilio c. fundamenta, de electionibus in vr. Et in Roma nullum placitum aut ordinationem ſaciam de omnibus quæ ad ſanctitatem ſuam, aut ad Romanos pertinent ſine veſtro conſilio. Hincmarus Remenſis ep. 3. c. 13. Apocriſiariorum miniſterium ſumpſit exordium, quando Conſtantinus Magnus Imp. Chriſtianus effectus, locum, & ſedem ſuam, vrbem ſcilicet Romanam, Papæ Syluestro edicto priuilegij tradidit, & Bizantium migrauit. Tunc reſponſales tam Romæ ſedis, quàm & aliarum præcipuarum ſedium in palatio pro Eccleſiaſticis negotiis excubabant, aliquando per Epiſcopos, aliquando per Diaconos hoc officium gerebatur. Lintprandus Cremonenſis Epiſcopus in legatione ad Nicephorum Phocam Imperatorem Conſtantinopolitanum hæc habet. Conſtantinus Imperator Auguſtus, qui hanc ex ſuo nomine condidit ciuitatem S. Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, vt erat Coſmocrator, multa donaria contulit, non in Italia ſolùm, ſed in omnibus pene Occidentalibus regnis, nec non de Orientalibus, atque Meridianis, Græcia ſcilicet, Iudæa, Perſide, Meſopotamia, Babylonia, Aegypto, Libya, vt ipſius teſtantur priuilegia, quæ penes nos ſunt. Sanè quicquid in Italia, ſed & in Saxonia, Baioaria, omnibúſque dominij mei regnis eſt, quod ad Apoſtolorum Beatorum Eccleſiam reſpicit Sanctiſſimorum Apoſtolorum Vicario contulit &c. Cur Imperator veſter non idem facit, vt ea quæ ſuis in regnis ſunt, Apoſtolorum Eccleſiæ reddat. Vtvt ſit, Romanus Pontifex ſiue à Conſtantino Magno, & aliis Imperatoribus, ſiue à Pipino, Carolo Magno, Ludouico II. tot ornamenta imperialis dignitatis accepit, per nongentos plus minus annos ea iure poſſidet, debetur id Vicario Chriſti, ſucceſſori Petri, Eccleſiæ Chriſtianæ principi, vt ampliſſimam maieſtatem, & reditus ea maieſtate dignos obtineat, vt rebelles & transfugas à fide coërcendo, reliquos Principes auctoritate ac imperio in officio contineat, & qui rerum ſpiritualium principatum habet, in rebus corporeis ac ciuilibus non vltimo loco cenſeatur. Sed verba tua, Caſaubone, iam audiamus.

DE PRINCIPATV ROM. PONTIFICIS.

DIATRIBE III.

VERBA tua ſunt, Sedes Romana quæ prima inter Patriarchales quondam ſatis habebat cenſeri, Domina eccleſiarum eſſe, atque agnoſci dudum eſt cum voluit. Miror te, Caſaubone, cum aduerteris Romanam ſedem primam inter patriarchales habitam, non item attendiſſe eandem à Patribus vocari omnium Eccleſiarum, quæ toto orbe ſparſæ ſunt, dominam & parentem. Certe D. Irenæus libri 3. cap. 3. errorem tuum ante mille quingentos annos clariſſimè damnauit, his verbis: Ad hunc Apoſtolatus Petri principatum, propter potentiorem principalitatem omnem Eccleſiam conuenire oportet; Tertullianus libri de pudicitia cap. 1. 13. 21. Pontificem Romanum vocat Pontificem maximum, Epiſcopum Epiſcoporum, bonum paſtorem, benedictum papam, Apoſtolicum B. Cyprianus lib. 1. 10. 111. principalem Eccleſiam Petri, cathedram à qua vnitas ſacerdotis exoriatur. lib. 2. ep. 8. vnum eſſe Deum ait, vnum Chriſtum, & vnam Eccleſiam, & Cathedram vnam ſuper Petrum Domini voce fundatam, aliud Sacerdotium conſtitui non poſſe, lib. 4. ep. 8. Romanam Eccleſiam ab omnibus alijs pro matrice & radice Catholicæ Eccleſiæ eſſe agnoſcendam. Siquid in te oris eſſet, agnoſceres vtique in veteri Eccleſia Romanam ſedem non modò inter patriarchales primam habitam, verùm & omnium Eccleſiarum Dominam ac parentem, quod diſerte Patres ſupra docuerunt. Athanaſius ad Felicem, ob id vos, prædeceſſoreſque veſtros Apoſtolicos præſules in ſummitatis arce, conſtituit, omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit. Notum eſt illud Hieronymi ad Damaſum, ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior, ſuper illam petram Eccleſiam ædificatam eſſe ſcio. Proſper lib. de ingratis,

Sedes Roma Petri quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non poſſidet armis
Religione tenet.

Non me clàm eſt Græcos homines ſuper ea re verbis velitatos, & Romano Pontifici controuerſiam ſtatus feciſſe, alij principatum Eccleſiæ à principe vrbe Roma, non à Petro petendum eſſe duxerunt. Ita enim Zonaras in Conſtantino, καὶ πρότερον ἐπισκοπὴν ὂν τὸ Βυζάντιον τῆς Θρᾳκικῆς Ἡρακλείας εἰς τιμὴν ἀνήγαγε πατριαρχικὴν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τὰ πρεσβεῖα τηρήσας

γήσας διὰ τὴν πρεσβυγένειαν, καὶ τὸ ἐκεῖθεν τὴν βασιλείαν ἐνταῦθα μετενεχθῆναι. Byzantium, qui epiſcopatus erat Thraciæ, Heracleæ, ad Patriarcharus honorem extulit, veteri tamen Romæ principatu ſeruato propter ætatis reuerentiam, tum quia Roma imperium Conſtantinopolim tranſlatum eſſet. Idem Zonaras in ἑρμηνείᾳ Canonis tertij ſecundæ Synodi, quem nos ſubdititium & adulterinum merito credimus, Principatum Pontificis Romani agnoſcit: Canonis verba ſunt, τὸν μὲν τῆς κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, μετὰ τὸν τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν ῥώμην. Conſtantinopol. Epiſcopum habere Principem honorem, poſt Roman. Epiſcopum, quia ea vrbs eſt noua Roma. Zonaras in interpretatione Græca Canonum, quam in ſereniſſimi magni Hetruriæ Ducis Bibliotheca legi, hæc habet, τὴν πρόθεσιν τὴν, μετὰ, ἔνιοι τοῦ χρόνου δηλωτικὴν ἔφασαν εἶναι, καὶ οὐχ ὑποβιβασμοῦ τῆς τιμῆς πρὸς τὴν πρεσβυτέραν ῥώμην. Χρῶνται δὲ πρὸς κατασκευὴν τοῦ οἰκείου λόγου τῷ εἰκοστῷ ὀγδόῳ κανόνι τῆς ἐν χαλκηδόνι συνόδου, μεμνημένῳ τοῦ παρόντος κανόνος, ἐπάγοντι δὲ ὅτι καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας κωνσταντίνου πόλεως νέας ῥώμης. καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα, δευτέραν δὲ εἶναι τὴν κωνσταντίνου πόλιν, καὶ ἴσα πρεσβεῖα ἔχειν τῷ τῆς νέας ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείᾳ, συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Φασὶν οὖν ὅτι ἐπεὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσι τιμῶν, πῶς νοηθήσεται ἡ, μετὰ, πρόθεσις ὑποπτώσεως δηλωτική. ἡ δὲ ἑξηκοστὴ καὶ τριακοστὴ παρὰ ἄλλως διδάσκει νοεῖσθαι τὸν κανόνα. Φησὶ γὰρ θεσπίζομεν κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων συνόδων ὅρους τὸν ἁγιώτατον πρεσβυτέρας ῥώμης παπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων. τὸν δὲ μακαριώτατον ἐπίσκοπον κωνσταντίνου πόλεως νέας ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν μετὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι. ἐντεῦθεν οὖν ἐναργῶς δείκνυται ἡ, μετὰ, πρόθεσις ὑποβιβασμὸν δηλοῦσα, καὶ ἐλάττωσιν. καὶ ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἂν εἴη τὸ ταυτὸν τῆς τιμῆς καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς θρόνοις φυλάττεσθαι. ἀνάγκη γὰρ ἐν ταῖς ἀναφοραῖς τῶν ὀνομάτων ταῖς περὶ μνήμας αὐτῶν, τὸν μὲν προτερεύειν, τὸν δὲ δευτερεύειν, καὶ ἐν καθέδραις ὅτε συνέλθοιεν, καὶ ἐν ὑπογραφαῖς ὅτε τοῦτο δεήσει. ἡ γοῦν τοῦ, μετὰ, ἐξήγησις ἡ λέγουσα τοῦ χρόνου δηλωτικὴν εἶναι τὴν πρόθεσιν, καὶ οὐχ ὑποβιβασμοῦ βεβιασμένη ἐστὶ, καὶ διανοίας οὐκ εὐθείας, οὐδὲ ἀγαθῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τῷ τρούλλῳ συνόδου τριακοστὸς ἕκτος κανὼν ἀριδήλως δείκνυσι τὴν, μετὰ, πρόθεσιν ὑποβιβασμὸν δηλοῦσαν, δεύτερον λέγων τὸν θρόνον τῆς κωνσταντίνου πόλεως λογίζεσθαι μετὰ τὸν τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης. &c. Præpoſitionem hanc, μετὰ, quidam aiunt ſignificare Conſtantinopolitanum Epiſcopum eſſe poſteriorem tempore non honore, Romano. Idque confirmant auctoritate 28. Canonis Synodi Chalcedon. quo præſentis canonis mentio continetur, & dicitur, & nos eadem de priuilegiis Sanctiſſimæ Eccleſiæ Conſtantinop. ſtatuimus, quæ noua Roma eſt. Etenim throno veteris Romæ, quia vrbs illa imperat, Patres merito principem locum dederunt, volueruntque ſecundum tribui Conſtantinopoli, & Sanctiſſimum thronum nouæ Romæ eundem habere principatum, merito iudicantes vrbem imperio & ſenatu honoratam, & iiſdem priuilegiis vtentem quibus vetus Roma rerum Domina, in Eccleſiaſticis etiam rebus ex æquo cum ea attolli, & ſecundum locum tenere debere. Sic igitur illi argumentantur, & par honor vtrique vrbi datur, qui fieri poteſt vt præpoſitio, μετὰ, ſignificet inferiorem gradum? Sed Iuſtiniani nouella 130. aliter canonem intelligendum oſtendit. Ait enim, declaramus ſecundum definitionem Sanct. Synodorum Sanctiſſimum Papam veteris Romæ primum eſſe ſacerdotum omnium: Beatiſſimum autem Conſtantinop. nouæ Romæ ſecundum locum tenere poſt Apoſtolicum thronum veteris Romæ, & aliis omnibus anteponi. Vnde liquido apparet, præpoſitionem, μετὰ, ſignificare ſubiectionem, & inferiorem gradum. Verum & aliter fieri non poteſt vt idem honor vtrique tribuatur. Neceſſe enim eſt cum nomina vtriuſque throni referuntur, alterum primum eſſe, alterum ſecundum, & in ſedendo quoties conueniunt, & in ſubſcribendo quoties opus eſt. Interpretatio igitur præpoſitionis μετὰ, quæ aſtruit ſignificare tempus non ſubiectionem, eſt violenta & praua. Sed & Trullanæ Synodi 36. Canon perſpicue indicat, præpoſitionem, μετὰ, ſignificare ſubiectionem, qui ait ſedem Conſtantinopolitanam ſecundam eſſe poſt Romam. Vtrunque Canonem ſecundæ & quartæ Synodi ſubdititium & adulterinum eſſe credimus. Quod non exiſtimauit Zonaras, qui vt Græci recentiores primatum Romanæ ſedis, non à Beato Petro, ſed à principatu vrbis Romæ petendum putarunt. Sic enim Anna Alexij Imperatoris filia lib. 1. Alexiadis cum reliquis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſchiſmaticis ſentit, ἐπὶ μεταστάντων καὶ τῶν θρόνων ἀρχιερατικὴ τάξις. tranſlato Conſtantinopolim imperio, tranſlatus eſt & ordo, Principatúſque throni Pontificij. Apud Barlaamum Franciſcus aiebat vere, ἀλλ' ἐν ῥώμῃ ἀπόστολος τις καθ᾽ ἑαυτὸν, τέλους ἔτυχεν, ἀναγκαῖον ἄρα τὸν τῆς ἐπίσκοπον τὸν ἐκείνου τόπον ἐπέχειν, Sed Romæ Apoſtolus in Domino mortuus eſt: neceſſe eſt igitur, vt Romæ Epiſcopus locum eius obtineat.

respondet

tespondet Barlaamus igitur quia Chriſtus Dominus Hieroſolymis mortuus eſt, Hieroſo-lymitanus Epiſcopus principatum Eccleſiæ renere debet, vt qui locum obtineat primi noſtri Pontificis & tanto maior Romano futurus eſt, quanto Chriſtus Petro. ἐκεῖ ἐπεὶ ὁ δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέστη θάνατον, εἴη ἂν ὁ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος πάντων πρῶτος, καὶ τοσοῦτο μείζων τῆς Ῥώμης, ὅσον καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ Πέτρου.

Quod & ante hunc Nilus Theſſalonicenſis eodem argumento defendit, & Græci plerique omnes noſtra ætate mordicus tenent. Sed veteres patres non ex eo tantum quod Romæ mortuus ſit Petrus, Romano Pontifici principatum attribuunt, at quod Petrus à Chriſto princeps Eccleſiæ conſtiturus Romæ imperij Eccleſiaſt. domiciliũ poſuerit, qui principatus in ſucceſſores eius tranſiit. B. Auguſtinus ep. 162. qui poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cum ſe videret Romanæ Eccleſiæ, in qua ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus, per communicatorias literas eſſe coniunctum. B. Hieronymus in dialogo aduerſus Luciferianos c. 4. Eccleſiæ ſalus à ſummi ſacerdotis dignitate pendet, cui ſi non exſors quædam, & ab hominibus eminens donatur poteſtas, tot in Eccleſiis efficientur ſchiſmata, quot ſacerdores. Agnoſcis, Caſaubone, opinor, vnde mali labes orta: neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſchiſmata, quam inde quod ſacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur, ait Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. Optatus Mileuit. eleganter lib. 2. Ergo quia probamus eam eſſe Catholicam Eccleſiam quæ ſit in toto terrarum orbe diffuſa, eius iam ſunt commemoranda ornamenta, quæ quinque ſunt dotes, inter quas Cathedra eſt prima. Igitur negare non potes ſcire te in vrbe Roma Petro primo Cathedram Epiſcopalem eſſe collatam in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, vnde & Cephas appellatus eſt, in qua vna Cathedra vnitas ab omnibus ſeruaretur, ne ſinguli Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent, vt iam ſchiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularem Cathedram alteram collocaret, vnde ſequitur Caſaubonum ſchiſmaticum, & peccatorem eſſe, qui contra ſingularem Cathedram ire audeat, & aliam opponat nuperam, & inanem. In Epiſtola Valentiniani imperatoris quarta Synodo hæc verba leguntur, ἵνα ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων πόλεως, ᾧ τὴν ἀκρότητα τῆς ἱερωσύνης ὑπὲρ πάντας ἡ ἀρχαιότης παρέσχε, χώραν καὶ ἱκανότητα ἔχῃ περὶ πίστεως καὶ ἱερέων ἀνακρίνειν, vt Beatiſſimus Epiſcopus Romæ vrbis, cuius ſacerdotium omnibus ſuperius antiquitas nobis prodidit, locum & facultatem habeat de fide, & ſacerdotibus iudicandi. Hic locus ita concipitur in noua editione conciliorum. Vulgo legitur, ᾧ τὴν ἱερωσύνην κατὰ πάντων ἡ ἀρχαιότης παρέσχε, male, quia non reſpondet Latino textui, ex quo in Græcum vertitur. Dixeris forte, Petrum, cui Domini oues commiſſæ ſunt, primum Antiochiæ ſediſſe, deinde Romæ, ideóque Antiochenum Epiſcopum propriè Petri ſucceſſorem, & Eccleſiæ caput habendum: Reſpondeo, B. Petrum Eccleſiæ principem, non modò Antiochiæ, verùm & Hieroſolymis, & pluribus aliis in vrbibus, Reipub. Chriſtianæ tum primùm naſcenti præfuiſſe, iuriſdictioniſque primariæ munera quædam obiſſe, ſed ſpiritu Dei demum eo ductum, vbi terrarum & orbis caput & imperij domicilium erat, vt expeditior Eccleſiaſticæ rei adminiſtratio eſſet, eaque longius in dies fundi ac diſſeminari poſſet: non ex eo tamen ſedis Apoſtolicæ iura, priuilegiaque manant, quod vniuerſi caput, ea vrbs haberetur, ſed quod ibi eximius Chriſti vicarius, cui Eccleſiæ gubernacula commiſſa erant, imperij Eccleſiaſtici ſedem eſſe voluerit, eamque ſanguine ſuo firmarit, τὸ γὰρ βασιλευούσης εὐσεβῶς ἰθυνομένης πόλεως κοινὸν ταῖς ἀπανταχοῦ ἁγίαις ἐκκλησίαις τὸ κέρδος γίνεται. Cum enim vrbs imperans, & domina pie & ſancte dirigitur, commune lucrum eſt ſanctis Eccleſiis vbicunque ſunt, vt patres aſſerunt Epheſino Concil. p. 176. ibidem pagin. 183. 191. Romana Eccleſia dicitur Apoſtolica Cathedra per eminentiam. ἀποστολικὸς θρόνος. Φίλιππος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου πρεσβύτερος· κελεστῖνος ὁ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐπίσκοπος. Quanquam omnes vrbes ab Apoſtolis inſeſſæ Apoſtolicæ Eccleſiæ dici poſſunt. Sic enim Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. Antiochiam ſedem Petri appellat, epiſt. ad Leon. Armen. τῆς ἀντιοχείας ὁ τοῦ κορυφαίου Πέτρου μεγαλώνυμος θῶκος ἐφ' ὕβρει τῶν ἁγίων συνέκδραμε ἐκτυπώσεως: quæ Antiochia ſedes Petri Apoſtolorum principis, in ſacrarum imaginum iniuriã conſenſit. B. Auguſtinus ſerm. 15. de ſanctis, Petrum fundamentũ Eccleſiæ Dominus nominauit, & ideo dignè fundamentum hoc Eccleſia colit, ſupra quod ædificij Eccleſiaſtici, altitudo conſurgit. B. Epiphan. p. 192. ὁ Χριστὸς γινώσκων τίς ἐν πᾶσιν ἄξιος ἐστι πρωτείας, ἐξελέξατο τὸν Πέτρον ἀρχηγὸν εἶναι τῶν αὐτοῦ μαθητῶν. Chriſtus cum ſciret cui ex ſuis primæ deferendæ eſſent, Petrum elegit, quem cæteris diſcipulis ducem ac magiſtrum præficeret. B. Chryſoſtomus ſermone de cruce, ὁ σταυρὸς τὸν Πέτρον κορυφαῖον ἐποίησε, Crux Petrum cæterorum caput effecit, ſoli enim Petro Dominus dixit, ſequere me, vt Chriſti crucem cum

principatu tolleret Dionyſius de Diuinis nominib. cap. 3. καὶ πέτρος ἡ κορυφαία, καὶ πρεσβυτάτη τῶν θεολόγων ἀκρότης, Petrus ſummum, antiquiſſimumque Theologorum faſtigium. Maximus in vita B. Dionyſij, ὁ πέτρος τὴν ὑψηλοτάτην ῥωμαίων βασιλεύουσαν ῥώμην καταλαβὼν, κἀκεῖσε κηρύξαι ἐργασθεὶς ἐνεπιστεύθη. ἵνα ὡς κορυφαῖος τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐν τῇ τάξει τῆς ἀποστολῆς γεγονὼς πρῶτος ἐν ῥώμῃ γένηται ἐν τοῖς ἀγῶσι συμμέτοχος τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων. καὶ γὰρ ἡ πόλις ὡς μεγάλοις συνεχομένη σφάλμασι μειζόνων ἔχρῃζε τρόποις διορθωθῆναι, ἵνα οὖ ἦν ἡ πλάνη βαρυτάτη, ἐκεῖ γένηται καὶ ἡ χάρις μεγάλη. Petrus cùm veniſſet Romam gentium Dominam vrbium apicem, illis fidem prædicare à Deo iuſſus eſt, vt princeps Apoſtolorum primus in ordine muneris Apoſtolici, Romæ eſſet in certaminibus paſſionum Chriſti ſocius. Ea vrbs enim vt magnis occupata morbis, maioribus indigebat remediis, vt vbi erat error grauiſſimus, ibi eſſet maxima gratia; non temerè igitur, nec de nihilo eſt illa iuſſio Conſtantini magni auctoritate Chriſti nixa quam Gennadius inter conſtitutiones Canonicas in hæc verba refert. ἀποφαινόμεθα ἵνα ἡ ἱερωτάτη ῥωμαικὴ ἐκκλησία τὴν ἀρχὴν ἔχῃ ὡς ἐπὶ ταῖς τέσσαρσι θρόνοις ἀλεξανδρείας, ἀντιοχείας, ἱερουσαλὴμ, κωνσταντίνου πόλεως, οὕτω καὶ ἐν πάσαις ταῖς καθόλου κόσμου ἐκκλησίαις. Edicimus vt ſacroſancta Eccleſia Romana principatum habeat in omnibus totius orbis Eccleſiis ſicut & in quatuor ſedibus, Alexandrina, Antioch. Hieroſolymitana, Conſtantinop. Ideo Damaſcenus libro de transfiguratione Chriſti πέτρον ὡς πρόεδρον, καὶ πάσης ἐκκλησίας δεξάμενον τὰ πηδάλια, Petrum vt cæterorum antiſtitem, & præſidem, qui totius Eccleſiæ gubernacula ſuſceperat, Petram à Domino appellatam ait. Quare & Synodis œcumenicis ac conſiliis Patriarchæ alij ſibi honori ducebant, ſi abſentis Pontificis Romani vices, eius mandato agerent, & eius nomine præeſſent, vt indicat Euagrius lib. 1. Hiſtor. c. 4. κυρίλλου τοῦ θεσπεσίου διέποντος καὶ τὸν κελεστίνου τόπον, τῆς ἐπισκοπῆς τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης πρυτανεύοντος. Epheſino conſilio, cùm admirabilis & diuinus Cyrillus præeſſet, & locum teneret Celeſtini Epiſcopatum veteris Romæ adminiſtrantis. Ibidem aiunt Epiſcopi, κατεπειχθέντες ἀπό τε τῶν κανόνων, καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν, καὶ συλλειτουργοῦ κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου τῆς ῥωμαίων ἐκκλησίας. Se coactos canonibus, tum Epiſtola ſanctiſſimi Patris, & in ſacro miniſterio ſocij ac collegæ Celeſtini Romani Epiſcopi, Neſtorium Epiſcopatu pellere lib. 2, c. 11. Dioſcorus incuſatur quod ſecunda Synodo Epheſina Leonis veteris Romæ Epiſcopi tomum orthodoxæ fidei regulam non admiſerit. οἱ λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης ἐπισκόπου διακονούμενοι ταῖς ἀποκρίσεσι φάσκοντες διόσκορον ἀνὰ τὴν δευτέραν ἐν ἐφέσῳ συνέδριον, μὴ δέξασθαι τὸν λέοντος τόμον ὀρθοδοξίας ὅρον τυγχάνοντα. cap. 1 v. Dioſcorus vna cum eiuſdem erroris ſociis μὴ δεξάμενος τὴν λέοντος ἐπιστολὴν ἐπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης. quod non admiſiſſet Epiſtolam Leonis Epiſcopi veteris Romæ à Patribus condemnatus eſt, aliis venia data, οἱ καὶ διετέλεσαν μέχρι τοῦ παρόντος ἑπόμενοι, τῷ ἁγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ λέοντι, καὶ πάσῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, qui in hunc vſque diem Leonem ſanctiſſimum Epiſcopum, & œcumenicam Synodum audire ac ſequi perſeuerarunt. Subiungunt, ὅθεν ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς μεγάλης καὶ πρεσβυτέρας ῥώμης λέων, δι' ἡμῶν καὶ τῆς παρούσης συνόδου μετὰ τοῦ τρισμακαρίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου πέτρου, ὅς ἐστι πέτρα καὶ κρηπὶς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως θεμέλιος, ἐγύμνωσεν αὐτὸν τοῦ τε ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Quare ſanctiſſimus, & Beatiſſimus Epiſcopus magnæ & veteris Romæ Leo per nos & præſentem Synodum vna cum ter Beatiſſimo, & bene nominato ac celeberrimo Petro qui eſt Petra & fundamentum Catholicæ Eccleſiæ, & baſis orthodoxæ fidei, ſpoliauit Neſtorium Epiſcopali dignitate, Socrates lib. 2. c. 8. Euſebium Antiochiæ Synodum habendam curaſſe ait, quæ nihili facta eſt, οὐδὲ ἰούλιος παρῆν ὁ τῆς μεγίστης ῥώμης ἐπίσκοπος, οὐδὲ μὴν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἀπεστάλκει τινα, καί τοι κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ῥώμης τὰς ἐκκλησίας κανονίζειν. Sub Conſtantio Imperatore, quia neque Iulius maximæ Romæ Epiſcopus aderat, nec quenquam qui ſuas vices ageret, miſerat, cùm tamen Canon Eccleſiaſticus vetaret ne præter ſententiam Romani Epiſcopi Eccleſiæ Canones & decreta facerent. lib. 2. c. 11. εὐσέβιος διεπρεσβεύετο πρὸς ἰούλιον τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον αὐτὸν κριτὴν τῶν κατὰ ἀθανάσιον γενέσθαι παρακαλῶν, καὶ πρὸς αὐτὸν καλῶν τὴν δίκην. Euſebius oratorem miſit ad Iulium Romæ Epiſcopum, vt ipſe iudex aduerſus Athanaſium eſſet hortans, & vt ad ſe cauſam vocaret, c. 15. Epiſcopi ab Arrianis pulſi ex Aſia Romam veniunt, & Iulio Pontifici Romano res, rationéſque ſuas indicant. ὁ δὲ ἅτε προνόμια τῆς ἐν ῥώμῃ ἐκκλησίας ἐχούσης, παῤῥησιαστικοῖς γράμμασι ὠχύρωσεν αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν ἐπιστέλλει, τὸν οἰκεῖον ἑκάστῳ τόπον ἀποδιδοὺς καὶ καθαπτόμενος τῶν προπετῶς καθελόντων αὐτούς. Ipſe cum priuilegiis Romana Eccleſia emineret, per literas libertate & poteſtate pleniſſimas confirmauit eos, & ad orientem remittit, ſuo cuique loco reſtituto, & iis acerrime correptis, qui temerè Epiſcopos ſuſtulerant illi auctoritate Pontificis Romani ſuis redduntur Eccleſiis. c. 18. παρὰ κανόνα ποιοῦντας, διότι εἰς τὴν σύνοδον αὐτὸν οὐκ

ἐκάλεσαν

ἐκάλεσαν, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ῥώμης κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας. Iulius Pontifex Romanus literis corripuit Aſiaticos Epiſcopos, quod præter Canones feciſſent, qui ſe ad Synodum Antiochenam non vocarint, cùm Eccleſiaſtici Canones vetent præter ſententiam Romani Pontificis Eccleſ. decretum aliquod, & canonem ſancire. cap. 37. Vrſacius & Valens iubentur apud Pontificem Romanum Nicæam Synodum admittere, & conſubſtantialem filium patri agnoſcere. τῷ ὁμοουσίῳ συνθέμενοι διὰ τοῦ ἐπιδοθέντος βιβλίου τῷ ἐπισκόπῳ τῆς ῥώμης. Conſentientes, & admittentes conſubſtantialem Patri filium per libellum quem Romano Pontifici dederunt. Euſebius libro 5. Hiſtor. Euangel. c. 6. ſcribit ſub Clemente Petri ſucceſſore cùm fides Chriſti Corinthi collabaſceret Romanam Eccleſiam miſiſſe ſcripta opportuna & idonea Corinthiis, quibus eos inter ſe conciliaret, eorúmque fidem innouaret, & traditionem quam non ita pridem ab Apoſtolis acceperant. ἐπέστειλεν ἡ ἐν ῥώμῃ ἐκκλησία ἱκανωτάτην γραφὴν τοῖς κορινθίοις, εἰς εἰρήνην συμβιβάζουσα αὐτούς, καὶ ἀνανεοῦσα τὴν πίστιν αὐτῶν. c. 20. ſcribit Victorem quarto-decimanos in Aſia piorum communione mouere voluiſſe, quod quartadecima Luna Paſcha celebrarent. ὁ μὲν τῆς ῥωμαίων προεστὼς Βίκτωρ ἀθρόως τῆς ἀσίας πάσης ἅμα ταῖς ὁμόροις ἐκκλησίαις τὰς παροικίας ἀποτέμνειν, ὡς ἑτεροδοξούσας τῆς κοινῆς ἑνώσεως πειρᾶται. Valente Imperatore Arriano, qui bene de pietate ſentiebant Epiſcopi aiebant, δεῖν καταφεύγειν ἐπὶ λιβέριον τὸν ῥώμης ἐπίσκοπον, καὶ τὸν οὐαλεντινιανὸν αὐτοκράτορα, ἀσπάζεσθαί τε τὴν ἐκείνων πίστιν μᾶλλον ἢ κοινωνεῖν τοῖς περὶ τὸν εὐδόξιον. &c. ἐντειλάμενοι μὴ διαφερθῆναι πρὸς λιβέριον περὶ πίστεως, ἀλλὰ κοινωνῆσαι τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ. Oportere confugere ad Valentinianum Imper. & ad Liberium Rom. Epiſcopum, & amplecti magis eorum fidem, quàm communicare cum Eudoxio, cùm præcepiſſent iis quos miſerant legatos ne diſcederent à fide Liberij, ſed vt communicarent Rom. Eccleſiæ, ait Socrates lib. 4. cap. 12. eodem libro c. 37. Epiſcopi Catholici Alexandria, reliquiſque ſedibus à Valente pulſi, cùm ſe Romam recepiſſent, vbi Valens Antiochia egreſſus eſt, Damaſi literis & auctoritate aduerſus Imperatorem fulti in ſedes ſuas redierunt. Πέτρος τε ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς ῥώμης μετὰ γραμμάτων δαμάσου τοῦ ῥώμης ἐπισκόπου βεβαιούντων τήν τε ὁμοουσίας πίστιν, καὶ τὴν τοῦ πέτρου κατάστασιν. Idem lib. 7. c. 36. Perigenes Patris Epiſcopus ordinatus erat, quem cùm non admitterent ciues, Pontifex Romanus iuſſit eum Corinthi Metropoleos Epiſcopum eſſe, cùm prior Epiſcopus mortem obiiſſet, cui Eccleſiæ toto vitæ tempore præfuit. ὁ τῆς ῥώμης ἐπίσκοπος ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐνθρονισθῆναι ἐν κορίνθῳ τῇ μητροπόλει, τοῦ ἐκεῖ ἐπισκόπου τελευτήσαντος, καὶ τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας διὰ βίου προέστη. Si quæ inter alios Epiſcopos controuerſia de iure aut fide exorta eſſet, acquieſcebant illi & ſtabant Romani Pontificis decreto c. 40. βασιλεὺς θεοδόσιος τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐνθρονίσαι τὸν πρόκλον ἐπέτρεψεν. τότε γὰρ καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ῥωμαίων κελεστίνου ἐπιστολαὶ παρεῦσαι ἐγένοντο σύμψηφοι, ἃς ἐκεῖνος ἀπεστάλκει διδάσκων τότε ἑτέρας πόλεως ὀνομασθέντα, ἢ καὶ ὄντα ἐπίσκοπον εἰς ἄλλην μετατίθεσθαι. Imp. Theodoſius Maximiano mortuo permiſit Epiſcopis præſentibus, vt Proclum Epiſcopum inſtituerent: quod & Celeſtini Rom. Pontificis præſentes Epiſtolæ permittebant, quas ille ſcripſerat docens nihil prohibere Epiſcopum ex altera ſede, in alteram transferri. Apud Theodoretum lib. 1. Hiſtor. c. 10. Patres Nicæni concilij in Synodica Epiſtola ad Alexandrinos ſcribunt id apud omnes in Oriente Prouincias de Paſchate ſe perfeciſſe, vt cum Romanis conſentirent, & eorum fidem ſequerentur, ὥστε πάντας τοὺς τῆς ἑῴας ἀδελφοὺς τοὺς τοῦ (ita lege non τὸ) πρότερον μὴ ποιοῦντας σύμφωνα ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν τὸ πάσχα ἄγειν. lib. 5. c. 9. Damaſus cùm Apollinaris hæreſin ſerpere longius cerneret, non ſolùm Apollinarem, verùm & Timotheum eius diſcipulum καθελὼν ἀπεκήρυξε, ſolio deturbauit, & cœtu piorum minuit, ſcripſitque ad Orientales Epiſcopos, ὅτι τῇ ἀποστολικῇ καθέδρᾳ τὴν ὀφειλομένην αἰδῶ ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἀπονέμει, ἑαυτοῖς τὸ πλεῖστον παρέχετε, υἱοὶ τιμιώτατοι, Quod Apoſtolicæ cathedræ debitam reuerentiam veſtra caritas tribuit, vobis ipſis plurimum præſtatis filij cariſſimi. Sozomenus lib. 2. c. 8. Pontifex Romanus Iulius cognita cauſa Athanaſij, & aliorum Epiſcoporum qui Romam confugerant, ἐπειδὴ πάντας ὁμονοοῦντας εὗρε περὶ τὸ δόγμα τῆς ἐν νικαίᾳ συνόδου, ὡς ὁμοδόξους αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν προσήκατο. οἷα δὲ τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπέδωκε, καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἕω ἐπισκόποις ἔγραψε μεμφόμενος, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευσαμένοις περὶ τοὺς ἄνδρας. ὀλίγους δὲ ἐκ πάντων εἰς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι ἐκέλευσε, διελέγξοντας δικαίαν ἐπ' αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν τὴν ψῆφον, ἢ καὶ λοιπὸν οὐκ ἀνέξεσθαι ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσοιντο νεωτερίζοντες. Vbi omnes vna mente complecti ea quæ in Nicæa Synodo decreta erant animaduertit, vt eiuſdem ſecum fidei in communionem eos admiſit, & vnicuique ſuam ſedem reſtituit, quod ad eum propter Apoſtolicæ Cathedræ maieſtatem omnium Eccleſiarum cura pertineret, tum ad orientis Epiſcopos ſcripſit, queſtus quod durius orthodoxos Epiſcopos accepiſſent, mandauitque vt pauci ex omnibus ſtato die Romæ

eſſent, vt agnoſcerent ſe ſuper iis iuſtam tuliſſe ſententiam, aut in poſterum non impune relicturum interminatus eſt, niſi ab iſtis innouationibus abſtinerent: reſcripſerunt illi non ſine ſtomacho & virulentia, & per litteras confeſſi ſunt Eccleſiam Romanam omnibus honori & reuerentiæ eſſe, quæ fuerit ſchola & locus exercendis Epiſtolis, & Metropolis ab initio pietatis, quanquam ipſi fidei primi Præcones ex oriente Romam profecti ſunt. Ibidem ait εἶναι νόμον ἱερατικὸν ὡς ἄκυρα ἀποφαίνειν τὰ παρὰ γνώμην πραττόμενα τοῦ ῥωμαίων ἐπισκόπου, legem eſſe ſacerdotalem, vt ad Synodos Romanus Pontifex vocetur, adeo vt irrita ſint quæ fiunt præter ſententiam Rom. Epiſcopi. Hæc opinor apud veteres Eccleſiæ patres obuia, & tibi Doctiſſimo, ac πολυμαθεστάτῳ non ignota, abunde ſunt, vnde agnoſcas Romanam ſedem non modo inter Patriarchales primam habitam, verum & Eccleſiarum omnium arbitram, ac moderatricem fuiſſe. Pergis porro, & æſtu ſtyli longius prouehetis, atque: Et Romanus Pontifex poſtquam poteſtatem ſuam in rebus Spiritualibus ad vltimum faſtigium perduxerat, pertæſus fortunæ ſuæ, quaſi nihil dum egiſſet, ad temporalem dominationem animi mentem conuertit.

Verba ſunt atrocia, non ferenda, præter æquum, præter verum ab homine in quo ſit aliquis fidei ac religionis, ne dicam humanitatis, ſenſus aliena. Itáne vero Pontifices Romanos ais poteſtatem ſuam in rebus ſpiritualibus ad vltimum faſtigium adduxiſſe, quam illis Chriſtus Dominus plenam, abſolutam, in altiſſimo faſtigio poſitam attribuit? quæ maior, aut ſublimior poteſtas eſſe poteſt, quàm ea quæ Petro à Chriſto Domino tribuitur dicente, tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris in terra, erit ligatum & in cælis, quodcunque ſolueris in terra, erit ſolutum & in cælis. Quæ ſublimior, aut dignior poteſtas, quàm vt Romani Pontifices claues cæli teneant, claudere, aperire merentibus cælum, abſoluere, damnare, vincire, ſoluere poſſint, & non modo poteſtatem hominum, ſed Dæmonum contemnere ac frangere valeant. Teſtes eximiæ illius poteſtatis Ananias & Sapphira, qui cum apud Petrum Chriſti vicarium, Eccleſiæ caput mentiri de rebus ſuis auſi eſſent, mortui derepente ex piorum cœtu elati ſunt. Teſtis Simon ille magus, qui cum per aërem igneo curru auriga Dæmone veheretur, ad Petri imperantis iuſſum de curru deturbatus, & ad humum alliſus eſt, vt Arnobius, Optatus Mileuit. & Euſebius produnt non eſt poteſtas niſi à Deo, quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, qui reſiſtit poteſtati, reſiſtit ordinationi Dei. Si ad rerum ciuilium adminiſtrationem, ad corporum gubernationem ordinaria & legitima poteſtas neceſſaria eſt, ſi Duces, Reges, Imperatores, in rebus publicis & imperiis publicæ ſaluti procurandæ inſtituendi ſunt, cur in animis regendis & eorum ſalute procuranda, quæ longe corporum ſalute dignior eſt, non erit vnus aliquis in quo ſumma poteſtas reperiatur, qui ſummo iure præſit, qui omnibus conſulat, omnibus medeatur & vt in corpore ægro ad totius corporis ſalutem noxia & rabida membra, quæ reliquis labem minantur, reſecet, aut exurat: vre, ſeca, verbera, inquiebat ille, & per vnius exitium omnibus medere. Non igitur Pontifex Romanus ſubdolis artibus, & velut occultis cuniculis ſibi iter ad faſtigium illud aperuit, ſed à Deo Opt. Max. ampliſſimam poteſtatem accepit, & ad ſummum Spiritalis imperij faſtigium euectus eſt. In Eccleſia Iudæa quam vmbram, ac typum Eccleſiæ Chriſtianæ fuiſſe fateris, vnus Pontifex fuit, in quem ſpiritalium ad diuinarum rerum cura incumberet, vna ciuitas vbi ſacerdotij caput eſſet, & hodie vnum in Eccleſia Chriſtiana caput eſſe, in quo velut in cardine tota res Eccleſiaſtica verſetur, à quo ſalus omnium ſecundum Deum, Dei Ipſius mandato pendeat, qui de rebus ſacris dictata det, eſſe durius feres? Fuit iam inde ab ipſis Eccleſiæ cunabulis, & erit quandiu Eccleſia firmis, & æternis radicibus incolumis ad ſupremum vſque orbis ſeneſcentis exitium ſtabit, fuit qui vice Chriſti Eccleſiæ ſummo iure ipſius Chriſti voluntate præeſſet, cuius adminiſtratio reliquorum Principum adminiſtratione tanto dignior eſt, quanto animi ſalus, & dignitas, corporis dignitate & ſalute ſublimior. ei iam olim imperatores & reges potentiſsimi capita ſubmiſere ſponte, ex officio, pietatis ac religionis reſpectu ad genua prouoluti, & eum opibus ampliſsimis auxere, agros, vrbes, Prouincias ad maieſtatem eius tuendam addidere, imperium in eo maius agnouere, & vt Chriſti vicario ſe, ſuaque omnia illi vltro addixere. Age vero, Caſaubone, regna omnia Chriſtiana cogitatione percurrito, per omnes Europæ Prouincias illos oculos emiſsiti os explicato, intendito, eorum nomina citato, in quorum corpora & fortunas impotens Pontificis Romani dominatus immodice graſſatur. Non Itali, opinor queruntur, quorum alij qui terrena & ciuili eius ditione tenentur, qui priuato imperio parent, qui vectigalia & tributa vt Domino, vt Principi ciuili pendunt, tanta rerum omnium moderatione, tanta humanitate, æquitate, indulgentia reguntur, vt cum nullo genere hominum in Italia melius agatur, quam

tur, quam cum iis qui Pontifici Romano ſubditi ſunt & vectigales. In iis ciuitatibus non arma, non latrocinia, non immania onera, non vis, aut ſæuitia dominatur, ſua legibus vis, ſuus magiſtratibus honor eſt, omnes æquo iure vtuntur, plebecula non opprimitur, pauperes non onerantur, diuites non exuuntur, nobiles per iniuriam exilio non mulctantur, quiſque auitis bonis, aut labore partis, ſine periculo, ſine inuidia fruitur, omnes in alta pace, & ſolidis animi ac corporis bonis acquieſcant: alij ſunt in Italia Duces, & Reges, aliæ Reſpublicæ, ciuitates & liberæ & ſplendidæ, omnes Rom. Pontificis ſtudium in alenda pace probant, nemo de iniuria conqueritur. Numquid à Romano Pontifice regnum ſiculum, aut Neapolitanum in quæ ius ei eſt non imaginarium, ſed legitimum armis ſollicitatur, an Veneti prouinciis ſuis, an Genuenſes, Pontificis artibus ſpoliantur, an de imperio cum Sereniſsimo Hetruriæ duce aut aliis principibus ferro contenditur, an Lucenſis Reſpublica, an ditio Mediolanenſis, an Pedemontana prouincia tentatur, & Romanis opibus infeſtatur. Germani, opinor, Flandri, Galli, Hiſpani, in otio degunt, nec illorum otium à Pontifice Romano euertitur. Imò ſi quæ diſcidia, ſi quæ bella in Europa oriuntur, quis ad incendium extinguendum promptius aduolat, quam Pontifex Romanus, quis auctoritatem ſuam interponit, vt ab armis diſcedatur, quis de odiis ſopiendis, animis conciliandis, pace ineunda, magis anxius, magis eſt ſollicitus, quis legatos Cardinales cum ampliſsima auctoritate, ad motus componendos, ad fœdera ſancienda, diligentius mittit. Vnum habes quod obiicias, illum eos qui à fide Chriſti defecerunt, qui errorum flammas in Europa hodieque ventitant, qui hæreſeon incendia diſſeminant grauius inſectari. Fugit te ratio, Caſaubone, id vnum ſtudioſe agit, vt eos ab errore leuiter abducere, ad veræ fidei cultum adducere, ad ſalutis curam & cogitationem humanitate, conſilio, literis amantiſsimis reuocare conetur: Doctorum hominum ſcriptis eos ad officium trahit, fidei lumen accendet, nebulas erroris diſcutit, quaſi filios animi ægros vt reſipiſcant monet, remedia ſuauiſsima adhibet, nihil intentatum relinquat quo à ſalute & veritate fugitiuos & extorres bene merendo retrahat. Sed, inquies, Angliæ regem diris deuouit, regnum eius in prædam reliquis regibus dedit, Gallos, Hiſpanos, Flandros ad Britanniæ magnæ exitium incendit, armauit.

Aſperitas illa ſumma eſt, acerbitas inuſitata, quam in ouem gregis ſui benigniſſimus Paſtor pro imperio diſtrinxiſſe negat, aut ſi aliqua ſeueritate vſus eſt, eam delicto imparem, & pro re tenuem eſſe ait, bono fini, vt Rex ille Potentiſſimus reſipiſcat, in ſe deſcendat, & Eccleſiæ iudicium, ac imperium maius agnoſcat. Vt enim non ea mens fuit Diuo Paulo cum Corinthium illum inceſtum Satanæ tradidit, vt eum exitio perderet, ſed vt ei ſenſum peccati ſui, ac pœnitentiam iniiceret, ita non eſt ea mens Apoſtolico Patri cum Angliæ regem diris deuotionibus deficit, vt eum ad interitum animæ vocet, ſed vt hac quaſi medicina languentem, ac prope depoſitum exſuſcitet, ac in integrum reſtituat. Magno velit emptum Romanus Pontifex, vt Rex ille potentiſſimus, potentiam ſuam ad pietatem qua Reges Angliæ olim nobiles fuêre conuertat, & conſcientiæ ſtimulis vrgentibus animæ labem idonea pœnitentia delete, & medicinam ab eo, qui facere vult, & poteſt, accipere ſtudeat. Sed ſi deſtinata mente in contumacia perſeuerat, quid mirum ſi Paſtoris ſeueritas in eum nihil remittit.

Quæro de te, Caſaubone, ſi pater aliquis familias, rerum ſuarum arbiter ac legitimus dominus, vltrò tibi agros aliquot ſuos, officiis ac beneficiis deuinctus, vectigales feciſſet, multos annos eius donationis validæ & immotæ fructum cepiſſes, nullo interpellante, nullo reditus annuos interuertente, & nouus aliquis homuncio terræ filius, aut ſi fortè, vir aliquis princeps, ſupercilio tumens derepentè emergeret, qui te vi & armis de longi temporis poſſeſſione deiiceret, in contumelias prorumperet, rebus & verbis iniurioſus eſſet, an benignè factum diceres, an armis, an iudiciis ius tuum perſequi velles. Agnoſcis, opinor, quid velim. Erat Anglia veterum Regum voluntate, ac iudicio Pontificibus Romanis vectigalis, ſiue mera Regum liberalitate, & pietate id factum dicas, ſiue aliæ cauſæ donationi huius ignotæ nobis, veteres illæ quidem interceſſerint. Vnus aliquis maiorum noſtrorum memoria repertus eſt, qui à parentum ſuorum iudicio & auctoritate deficeret, donationem tot ſæculis firmam irritam haberet, probris Pontificem oneraret, imò in eius iniuriam Catholicam fidem eiuraret, oppugnaret, ditione ſua extorrem pelleret, rebus & verbis in Pontificem iniurius eſſet, quid homini ſano, pio, & Chriſtianæ fidei Principi in hac cauſa faciendum fuiſſe putes. Pontifex tamen Optimus, Maximus armis ius ſuum perſequi non aggreſſus eſt, non Italiam, non Galliam, non Germaniam ad vindicias petendas incendit, hominem de errore deducere, ad mentem reuocare, ſcriptis, auctoritate, conſilio flectere, vincere, ſui compotem facere conatus eſt: vt vidit eum obduruiſſe, in partes obiiſſe, in contumacia perſeuerare, à fide

Catholica penitus profugiſſe, imò ſubditis ſuis ab eadem defectionem imperaſſe, per vim & tormenta pietatem exegiſſe, eandem ſcriptis oppugnare, fidei caput appetere, demum totius Europæ commotus iudicio, ſeneritate in furentem vti, membrum tabidum & emortuum reſcindere, ne longius labes ſerperet coactus eſt. Hodie tamen, vt ſemper antea, Pontifex Max. eo animo eſt, vt ſi contumax ac refractarius ille Rex reſipiſcere hæreſin, eiurare, ſubditos ſuos ad officium compellere velit: ambabus, quod dicitur, vlnis eum amplecti redeunti ad meliorem mentem obuiam ire, & vt pater ille pius prodigum filium epulo & viſceratione, peccati veniam petentem, excipere velit; ille verò contra ſtimulum calces inquieto & pertinaci ſtudio iacit, omnium animos aduerſus optimum parentem inflammat, inuidiam apud omnes creare, odia commouere conatur. Sed qua XVI. tuis Exercitationibus, non modò tota Epiſtola B. Petri, & ſucceſſorum eius principatum eleuas, aut verius laceras, in id argumentum pauca ſubiiciam.

DE B. PETRI AC SVCCESSORVM EIVS AVCTORITATE,

DIATRIBE IV.

D. Clemens in Epitome ad Iacobum, aut quiſquis auctor illius libelli eſt, de B. Petro hæc habet: οὗτος ἐστὶν ὁ πέτρος ὃν μέγιστον ἐπὶ τῇ θεοῦ σοφίᾳ ἐπηγγελλόμην σοι κλήμης, hic eſt ille Petrus, quem maximum in Dei ſapientia tibi eſſe oſtendi, Clemens ait Barnabas, ἀνὴρ οὗ πάντες οἱ τῦν νῦν ζῶντες ἄνθρωποι, τῇ τῆς γνώσεως, καὶ εὐσεβείας λογοῦνται ἥττους εἰσί. Vir quo omnes homines qui hodie viuunt in Dei cognitione ſunt inferiores. At hanc ille diſciplinam pietatis, haud vtique ſtudio vel ingenio quæſierat, ſed quia gregi Chriſti præfectus, ſcientia tanto muneri par homini piſcatori ſupra cæteros attributa erat. Illud præclarum eſt Synodo Carthaginenſi Epiſt. ad Ianuarium, ἑνὸς ὄντος τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἑνὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ μιᾶς ἐκκλησίας ὑπὸ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐπὶ τὸν πέτρον ἀποστόλου ἀρχῆθεν λόγῳ τῆς ἑνότητος τεθεμελιωμένης. Cùm ſit vnum Baptiſma, vnus Spiritus ſanctus, vna Eccleſia à Chriſto Domino noſtro ſupra Petrum Apoſtolum ab initio verbo vnitatis fundata. D. Epiphan. in Anchorato p. 473. ὁ κορυφαιότατος τῶν ἀποστόλων, ὁ καταξιωθεὶς μακαρισθῆναι ὑπὸ κυρίου ὅτι ὁ πατὴρ αὐτῷ ἐκάλυψεν ἃ δεῖ γνῶναι. Petrus Apoſtolorum princeps, quem Dominus Beatum dicere dignatus eſt, quia Pater ei reuelauit quæ noſſe oportuit. τὸν πρῶτον τῶν ἀποστόλων τὴν πέτραν τὴν στερεὰν ἐφ' ἣν ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ ᾠκοδόμηται. κατὰ πάντα γὰρ τρόπον ἐν αὐτῷ ἐστερεώθη ἡ πίστις, ἐν τῷ λαβόντι τὴν κλεῖν τῶν οὐρανῶν, &c. Petrum Apoſtolorum primum, Petram firmam & ſolidam, ſupra quam Eccleſia Dei ædificata eſt: omni enim modo fides in eo firmata eſt, ſiue vt clauem cæli à Deo accepit, ſiue vt in terra ſoluit, & in cælo ligat. D. Auguſtinus de Petri pœnitentia loquens ſerm. 124. de tempore, totius, ait, corporis morbum in ipſo capite curat Eccleſiæ in ipſo vertice componit membrorum ſanitatem. Addam aliquid è Poëta antiquo & pio, Aratore in c. 1. Actor.

> ——— Cui tradidit agnus
> *Quas paſſus ſaluauit oues, totúmque per orbem*
> *Hoc auget paſtore gregem, quo munere ſummus*
> *Surgit.* ———

Romanam autem ſedem, Petri Cathedram eſſe Optatus Mileuitanus indicat lib. 2. Inferi portas ſuas habere noſcuntur. Contra quas portas claues ſalutares accepiſſe legimus Petrum, principem, ſcilicet noſtrum. Vnde eſt ergo quod claues regni vobis vſurpare contenditis, qui contra Cathedram Petri veſtris præſumptionibus & audaciis ſacrilegio militatis. Orientis Epiſcopi Romanæ Eccleſiæ decretis iam olim ſtetere, Romani Pontificis in ſuis controuerſiis iudicio acquieuere, quod D. Baſilius in Epiſt. ad Athanaſium, his verbis ſignificat, ἐφάνη δὲ ἡμῖν ἀκόλουθον ἐπιστεῖλαι τῷ ἐπισκόπῳ ῥώμης ἐπισκέψασθαι τὰ ἐνθαῦτα, καὶ δοῦναι γνώμην ἵνα ἐπειδὴ ἀπὸ κοινοῦ συνοδικοῦ δόγματος ἀποσταλῆναί τινας δύσκολον τὸ ἐκεῖθεν αὐτὸν αὐθεντῆσαι περὶ τὸ πρᾶγμα, ἐκλεξάμενον ἄνδρας ἱκανοὺς τοὺς ἐνδιαστρόφους τῶν ὧδε ἡμῖν νουθετῆσαι: Viſum nobis eſt conſentaneum ſcribere ad Epiſcopum Romæ, vt iis quæ hîc apud nos ſunt proſpiciat, ea exploret, ſtatuátque, vt quoniam non facile ex concilij vniuerſi decreto mitti ad nos aliqui poſſint, ex iis Epiſcopis, qui ad occaſum Eccleſiæ præſunt, ipſe auctoritatem ſuam interponat, & pro poteſtate eligat viros idoneos cum imperio qui dirigere poſſint eos, quorum ingenia flexuoſa, & diſtorta turbas apud nos cient. Neque ſanè Pontifex Rom. vt vniuerſæ Eccleſiæ curator, hanc Baſilij petitionem pro nihilo duxit, ſed duos Epiſcopos miſit Luciferum & Euſebium, qui tumul-

tus

tus Eccleſiæ Cæſareenſis in Cappadocia ſedarent. ἐφημνῦσαι τ̃ ἐκκλησίαν καισαρείας καππαδοκίας, ait B. Greg. Nazianzenus in Baſilij epitaphio illa clariſſima ſunt, quæ Gennadius affert è Cyrilli Theſauro in hæc verba. δεῖ ἡμᾶς ὡς μέλη ἐμμένειν τῇ κεφαλῇ ἡμῶν τῷ τ̃ ῥώμης ἀρχιερεῖ καὶ τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ, ἀφ᾽ οὗ ἡμέτερόν ἐστι ζητῆσαι τί πιστεύειν, καὶ τί δοξάζειν μέλλομεν καὶ κρατεῖν. Decet nos, vt mēbra cum capite coniungi Romano Pontifice, & Apoſtolico throno, à quo noſtrum eſt quærere quid credere, quid ſentire, quid tenere debeamus. Si cum B. Cyrillo, ſi cum veteri & primigenia Eccleſia ſentires, Caſaubone, ab auctoritate & fide Romani Pontificis te detrahi non patereris, ab eo quid credere, quid ſentire, quid tenere debeas vltrò quæreres, nec in maledicta & mendacia tam impudenter erumperes: hæc enim verba tua ſunt, vbi ſemel Romanus Pontifex terrenæ dominationi inhiare cœpit, nunquam ex eo prius conquieuit, quàm in illud culmen ſublime terrenæ potentiæ vidit ſe euectum, vnde poſtea Imperatores, Reges & Principes longè infra ſe poſitos ſuperbè deſpicere, & quoties luberet, aut rebus ipſius expediret pedibus poſſet conculcare. Magnam mihi Romani Pontificis terrenam dominationem prædicas, ingens & arduum terrenæ potentiæ culmen, quod in hac terum caligine inter nebulas tuas, & fucos, vt planè videam, non ſatis ſum oculatus. An terrena dominatione Pontifex Rom. Chriſtianiſſimum Galliarum Regem, aut Hiſpaniarum ſuperat, aut æquat. An ſublime illud terrenæ potentiæ culmen infra ſe Turcorum opes & imperium habet. Video paucos in Italia, & tenues agros, municipia in frequentia, ciuitates non peramplas Romani Pontificis ditione teneris exigui ſunt reditus, nullæ militares copiæ, nullæ, aut modicæ claſſes, ex quibus terrenæ potentiæ culmen non adeò inuidioſum agnoſcas, non adeò elatum, vt Reges, Principes, Imperatores infra ſe poſitos ſuperbè deſpicere poſſit, aut pedibus calcare. Sed quod illi terrenæ potentiæ culmen negat, id ſpiritualis ac planè diuinæ potentiæ faſtigium attribuit, vt in arce Eccleſiæ poſitus, Chriſti vicarius, cæli clauiger, Petri auctoritate fultus, infra ſanctitatem ſuam regna, imperia, principatus habeat. Accidunt Reges ad genua eius pietate ac reuerentia, non terrenæ potentiæ metu ducti, pedes vltrò exoſculantur, & eum qui loco Dei ad Eccleſiæ gubernacula ſedet, ambiunt, honorant, obſeruant. Theodoſius iunior filiolos ſuos magni illius Chryſoſtomi genua contingere in beneficij loco ponebat, manibus eius caput ipſe ſuum ſubiicere, honori ducebat. Theodoſius maior Ambroſij iuſſis audiebat, Eccleſiæ aditu excluſus ad lacrymas confugiebat, in cinere & cilicio ex præſcripto Epiſcopi iacebat, & intolerabile videbitur Federicum illum Ahenobarbum Italiæ peſtem, poſt tot hominum cædes tot vrbium excidia, tot oppidorum incendia, conſcientiæ facibus ardentem ad genua Pontificis Rom. quem ferro & flamma perſecutus erat, procuiſſe. Germaniæ imperatores humana diuinàque miſcere ſoliti, quo iure in Italia graſſari, & Pontifices ſolio pellere, deſtituere, alios arbitratu ſuo inſtituere, reſtituere moliebantur. Ipſi nuperi, qui Galliæ Regibus, à quibus orta erat, imperij maieſtatem eripuerant, quibus, malum, intemperiis agebantur, vt ſacra prophanis miſcere, de fidei capitibus ſtatuere, vetera Eccleſiæ decreta delere, noua procudere auderent. Non ſuis Romani Pontifices armis, ſed Galliæ Regum auxilio, reliquorúmque Europæ Principum ope ac ſubſidio Imperatores infra ſe poſitos habuere, quos ſacræ auctoritatis gladio infra mortuos omnes amandare, non modò infra ſe habere potuerant, niſi Patria pietate, & pacis ſtudio prohiberentur. Sed quia terrena tua illa potentia fruſtrà in inuidiam vocatur, ad celeſtem illam, & ſacram potentiam à Chriſto Pontificibus attributam redeamus. Theodorus Studites muſæi Conſtantinop. antiſtes, ius ſuum Romano Pontifici tribuit apud Gennadium, ἄκουε ἀποστολικὴ κάρα, θεοπρόβλητε ποιμὴν τ̃ Χριστοῦ προβάτων, κλειδοῦχε τ̃ οὐρανίας βασιλείας, πέτρα τ̃ πίστεως, ἐφ᾽ ᾧ ᾠκοδόμηται ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, Audi Apoſtolicum caput (Paſchalem Papam alloquitur) qui à Deo paſtor ouibus Chriſti præpoſitus es, clauiger regni cœleſtis, Petra fidei, ſuper quo Catholica Eccleſia ædificata eſt. Illa quantiuis ſunt quæ tertia Synodo habentur, cum à Romano Pontifice literæ allatæ eſſent, Arcadius Epiſcopus dixit, ἵνα γνῶτε ὅσην ἔχει φροντίδα πασῶν τ̃ ἐκκλησιῶν ὁ τ̃ ἀποστολικῆς καθέδρας ἐπίσκοπος κελεστῖνος: Vt noritis, quantam habeat de omnibus Eccleſiis ſollicitudinem Celeſtinus Apoſtolicæ Cathedræ Epiſcopus. Cyrillus dixit, τὰ γράμματα μὲν τ̃ προσφόρου τιμῆς ἀναγινωσκέσθωσαν. τοῦτο ἔδειξαν οἱ πατέρες ἐν τῷ ἀνακαλύψαι τὰς ἑαυτῶν κεφαλάς, καὶ μετ᾽ αἰδοῦς ἀκροάσασθαι τ̃ λεγομένων, legant literas Romani Pontificis reuerentia qua par eſt: quod re ipſa ſignificatum eſt à Patribus, qui ſtatim capita ſua reuerenter aperuerunt, & lectioni literarum audientiam religioſè fecerunt. In quarta Synodo hæc leguntur ἵνα ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τ̃ ῥωμαίων πόλεως οὗ τ̃ ἱερωσύνην κατὰ πάντων ἡ ἀρχαιότης παρέχει, χώραν καὶ εὐπορίαν ἔχῃ, περὶ πίστεως, καὶ ἱερέων ἀνακρίνειν. vt Beatiſſimus Epiſcopus Romæ, cuius ſacerdotium antiquitas ſupra omnes eſſe prodit locum, & facultatem habeat iudicandi de fide & ſacerdotibus. Melius è Latino verteretur, ὑπὲρ πάντων. Iuſtinianum audi Epiſt. ad Conſtantinop. Patriarcham, διὰ πρῶτος φυλάσσοντες τ̃ κατάστασιν τ̃

ἑνώσεως

ἑνώσεως τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν τῶν περὶ τὸν ἁγιώτατον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, καὶ πατριάρχην. οὐδὲ γὰρ ἀνεχόμεθά τι τῶν εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὁρώντων κατάστασιν, μὴ καὶ τῇ αὐτοῦ ἀναφέροντες μακαριότητι ὡς κεφαλῇ οὔσῃ πάντων τῶν ὁσιωτάτων τοῦ θεοῦ ἱερέων, ἐπειδὴ ὁσάκις ἐν τοῖς μέρεσι αἱρετικοὶ ἀνεφύησαν τῇ γνώμῃ καὶ κρίσει ἐκείνου τοῦ σεβασμίου θρόνου κατηργήθησαν. Perpetuò id agentes, vt pacem & coniunctionem Eccleſiaſticam cum Romano Pontifice integram conſeruemus. Nec enim volumus quicquam eorum, quæ ad Eccleſiæ ſtatum pertinent, eo inconſulto decerni, cùm ipſe ſit caput omnium Dei ſacerdotum, quoniam hoc ſemper ſeruatum eſt, ſi quando ad ortum hæreſes exortæ ſunt, vt non niſi ex eius ſententia profligarentur: illa nimirum eius rei cauſa fuit, quod Chriſti pollicitatio Petro facta labefactari nequeat. Neque enim Deus mendax eſt, qui fidei conſtantiam ac perpetuitatem Petro pollicitus eſt hoc vidit Anaſtaſius ſancti Maximi diſcipulus, *τῆς πίστεως συμφώνως ἐκ πάντων δικαιουμένης, εἰ μὴ κατὰ τῇ πρεσβυτέρᾳ ῥώμῃ καταλιμπάνων ἡμῖν ὁ θεὸς σπέρμα τῆς ἀληθείας τὴν ἀψευδῆ πρὸς τὸν κορυφαῖον ἐπαγγελίαν αὐτοῦ συγκυρούμενος*, cùm fides ab omnibus vno ore explauderetur niſi Deus veritatis ſemen nobis integrum in vetere Roma ſeruaſſet, id ratum & firmum faciens quod Apoſtolorum principi pollicitus erat, Oraui pro te, Petre, ne deficeret fides tua. Synodo quam Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus Epheſi habuit aduerſus Flauianum Epiſcopum Conſtantinop. hæc leguntur, *ὁ ἁγιώτατος πάπας ῥώμης λέων ὁ θεῖος ἐκεῖνος μόνος αὐτὴν ἀνέτρεψε, καὶ ἀναθέματι κατέβαλε, καὶ ἐπιστολὴν γράψας πρὸς τὴν ἐν χαλκηδόνι σύνοδον ἔπεμψεν, ἣν δεξαμένη σύνοδος στήλην ὀρθοδοξίας αὐτὴν ὠνόμασε, καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἐξεβόησαν, ὡς ὁ λέων πιστεύει, οὕτω πιστεύομεν.* Sanctiſſimus Leo Papa Romæ, diuinus ille, ſolus eam hæreſim euertit, & anathemati ſubiecit, & ſcriptam Epiſtolam ad Synodum Chalcedonenſem miſit, quam acceptam Synodus columnam rectæ fidei vocauit, & Epiſcopi acclamarunt, ita credimus vt Leo credit. Agnoſcis, Caſaubone, decreta Concilij facta in verba vnius Romani Pontificis. Quàm fuerit antiquum illud oſculum pedum quod Pontificibus Romanis præſtitum eſt indicat auctor quiſquis ille eſt, qui Dionyſij vitam ſcripſit, *καὶ εὑρὼν ὁ διονύσιος τὸν μακαριώτατον κλήμεντα τὸν τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἔχοντα ἐξουσίαν μετὰ τῆς καθηκούσης τιμῆς εὐθέως εἰς εἰσὶ τιμὴν ὑπεδέξατο, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ὅτε ὁ μακαριώτατος: ἀνὴρ διονύσιος τοῦ μακαρίου κλήμεντος ἴχνεσι προσήγγισε, καὶ τῇ ἀποστολικῇ ἁγιωσύνῃ ἑαυτὸν ἐμπαρέθετο.* Et cùm inueniſſet Dionyſius Beatiſſimum Clementem, qui præerat Apoſtolicæ Eccleſiæ, cum honore debito ſtatim quàm potuit deuotiſſimè excepit, & illo ipſo tempore, quo Beatiſſimus Dionyſius beati Clementis veſtigiis appropinquauit, & ſe ipſum ad Apoſtolicam ſanctitatem propius admouit. In actis S. Suſannæ virginis & martyris Præpedigna baptiſmo initiari poſtulans Caij Romani Pontificis pedes oſculata eſt, anno 294. Fridericus primus Imperator cùm Alexandro Pontifici collum calcandum ſummitteret, inſultanti, vt quidam ferè, ferè, non tibi, ſed Petro reſpondit, hoc vtique ſignificans, in Romano Pontifice Petri ſe auctoritatem agnoſcere, cui Reges ac Principes religionis ac pietatis aſpectu ſe ſubiicere, omniaque pietatis officia præſtare debeant. Hic exclamas, Caſaubone, has pœnas longè grauiſſimas Eccleſiarum in Europa Principes populique dederunt, non diligenter vindicatæ veritatis aduerſus Satanæ molitiones. Imò has pœnas leuiſſimas Fridericus primus oppugnatæ Satanæ artibus ac molitionibus veritatis dedit, vt qui exitiali ambitu ductus Romanos Pontifices ſolio exegerat, & indigniſſimè habuerat, Italiam incendiis & vaſtitate fœdarat, demum ſcelerum ſibi conſcius, ac in parte pœnitens, tum verò veritatis ac officij memor ad pedes Alexandri Pontificis accideret, & ei collum iuſtè Dei iudicio proſobigendum daret. Quanquam id & multi negant ab Alexandro vnquam factum, & verò quæ moderatio eius fuit, factum non videtur. Non tamen id prohibet, quominus verè & piè dixerit B. Hieronymus Epiſtola ad Damaſum; ego beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior: ſuper hanc Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit prophanus eſt. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Vide quæ tibi, Caſaubone, & Regi tuo potentiſſimo Iacobo ſpes affulgeat ſalutis, egreſſis ſponte arca Noe regnante diluuio. Iterum indignaris, & inuidioſè exclamas, Eccleſiæ iura omnia, cum ipſis Imperatorum ac Regum coronis, vnius Monarchæ tiaræ ſunt ſubiecta, incogitanti tibi vt olim Caiaphæ, in ſacerdotum conſeſſu, veriſsimum verbum excidit, Eccleſiæ iura omnia cum ipſis Imperatorum ac Regum coronis vnius Chriſti vicarij, Petri ſucceſſoris eidem ſubiecta eſſe, vt ab eo fidei dictata vltrò accipiant, ſpiritalem Dominum agnoſcant, cui Chriſtus paſcendas oues ſuas, & aperiendum cælum, ac claudendum auctoritate præcipua dedit. Audi Proſperum,

Sedes Roma Petri quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quicquid non poßidet armis
Religione tenet. —— .

Venite

Venite fratres ſi vultis vt inſeramini in vite, dolor eſt cùm vos videamus præciſos ita iacere, ait B. Auguſtinus in epiſt. contra partem Donati. Numerate Sacerdotes vel ab ipſa Petri ſede, in ordine illo Patrum quis cui ſucceſſerit videte. Ipſa eſt petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ. Monarcham appellas Romanum Pontificem, & verè appellas: vnicum enim eſt in vno Eccleſiæ corpore caput, vnus Chriſti Vicarius, quod, vt verè te dixiſſe agnoſcas, ſic habeto.

ROMANVM PONTIFICEM ECCLESIÆ VISIBILIS VISIBILEM ESSE PRINCIPEM.

DIATRIBE V.

DE ſingularis, ac Monarchici imperij dignitate illuſtriſſimus, & doctiſſimus Cardin. Bellarminus tam copioſè, cumulatéque ſcripſit, vt aliis ſcribendi anſam præciderit. Ne tamen in hoc argumento nihil dixiſſe videar, paucis hoc aſſero, antiquiſſimũ,& cum hominibus ipſis natum illud gubernationis genus eſſe, quod in vnius ſenſu ac moderatione poſitum eſt. Imò priuſquam hoc vniuerſum exiſteret, vnus patens, vnus rector ac moderator, vnus eorum, quæ futura erant ante omnia ſæcula gubernator Deus O. M. fuit, à quo genus illius ſingularis, ac vnicæ adminiſtrationis ſingulariter profectum, & non hominibus modò commendatum, ſed brutis etiam inſitum animantibus experimur. Suum apes, ſuum aues regem, ſuum in aquis ingentia cete, ſuum quadrupedes agnoſcunt: ex hominibus verò quicumque vel ſapientia, vel moderatione, & diſciplina, vel armorum vſu viguere ſingulare illud imperij genus,quam monarchiam vocant cæteris antiquius habuerũt.Cui rei teſtimonio ſunt Babylonij, Aſſyrij,Medi,Perſæ,Ægyptij,Græci,Hebræi,quo tempore maximè floruerũt,illa caput rerum inclyta Roma,quæ tum demum imperio ſpoliata eſt, cùm ad duos principes rerum ſumma deuenit. Iuſtinus lib. 1. hiſtor. principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat: in cæteris animalibus hæc imago imperij hominum pauci libertatem magna pars iuſtos Dominos volunt, vnum imperij corpus vnius animo regendum eſt. Pacis intereſt, ait Tacitus, omnem poteſtatem ad vnum referri. Videmus diſcordantis ſæpè patriæ non aliud remedium, quàm ſi ab vno regeretur,cùm Clodius à Milone cæſus Senatus cenſuit, vt ſolus Pompeius Conſul eſſet, Rex vnus apibus, dux vnus gregibus, grues vnum ordine literato ſequuntur, quando vnquam regni ſocietas, aut eum fide cepit, aut ſine eruore deſiit, Roma vt condita eſt duos fratres ſimul reges ferre non potuit, & parricidio dedicatur,in Rebeccæ vtero Eſaũ & Iacob bella geſſerunt. In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quouis grandi exercitu vnius ſignum expectatur, ait Sanctus Hieronymus epiſt. ad Ruſticum c. 6. Cùm Crœſus in Lydia regnaret, & fratrem ſuum ad regni conſortium vocaret, vnus aliquis è Lydis vir Princeps Crœſum adijt, dixitque, nihil in terra pulchrum eſt ſine ſole, qui ſe repentè defierat omnia videas emori, & deficere quæ priùs viguerant. Quod ſi quis duos ſoles in orbem inducat, periculum ſit, vt nimio ardore omnia conflagrent. Ita & Lydi Regem vnum ferre poſſunt, duos non poſſunt. Homerus omnis eruditionis antiſtes, à Deo reges ſingulare illud imperium accipere oſtendit.

> οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
> εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
> σκῆπτρον, ἠδὲ θέμιστας.

Non bene ſuccedit multitudo regum in vno regno, rex vnus eſto, cui dedit Saturni verſuti filius ſceptrum & leges. Huc pertinet oraculum Apollinis,

> Εὐδαίμον πτολίετρον ἑνὸς κήρυκος ἀκοῦον.

Vrbs fœlix quæ vnum præconem audit, Lycurgus cùm moneretur populare imperium Spartæ inſtituere, dixit monitori, fac priùs domi tuæ democratiam, vt exemplum ſequar: πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν, ait ille, multi duces Cariam perdiderunt, Iſocrates de Laconibus οἴκοι ὀλιγαρχοῦνται, παρὰ δὲ τὸν πόλεμον βασιλεύονται: Domi pauci imperant, in bello vnus. Ariſtoteles lib. 1. Politicon, ait apud Afros & alias pleraſque gentes ſingulas domos regio imperio gubernari, & ſeniorem regere, vt & in coloniis propter cognationem: quod attigit Homerus Odyſ. lib. 8.

> θεμιστεύει δὲ ἕκαστος παίδων, ἠδ᾽ ἀλόχων.

Quiſque imperat filijs & vxoribus, ſi veteres audiendi ſunt: Aquila cùm peperit duos nido pellit, vnum educat, quaſi vni regnum in cæteras aues commendet. Sed hic in Monarchiæ laudibus multos eſſe nolo, vnum admoneo, quod obſcurum non eſt, in inſtrumento veteri vnius corporis vnicum caput fuiſſe, vnius Eccleſiæ Pontificem Max. vnum: Moſem vnum, Ioſue vnum, cæteroſq; iudices ac reges ſingulares, niſi à quo tempore Ieroboam ab illa corporis vnius iunctione diſceſſit, in typum eorum, quos ſchiſmaticos vocamus: vna ciuitas Eccleſiæ domicilium Hebræis fuit, vbi Pontifex ſederet, vbi rem diuinam faceret, vbi populus ſtato tempore in templum conflueret, quod vnicum id temporis fuit, vt vnus Deus, vna fides, vna Eccleſia indicaretur. Cùm igitur in Eccleſia, quam ſibi Dominus ſponſam legit, genus aliquod regiminis eſſe oporteat, & Monarchiæ primæ partes deferendæ ſint, omnino in Eccleſia ſingulare imperium & agnoſcendum, & ſummo ſtudio retinendum eſt. Quod ouilis appellatione deſignari nemo dubitat Ioannis 10. atqui ſingulis gregibus ſinguli paſtores præſunt. Vnus autem grex, vnum corpus ſunt, quotquot in vnius panis participationem veniunt, ait Apoſtolus, apud quem Timot. 3. domus imagine Eccleſiæ adumbratur, quod ſingulæ domus, vbi diſciplina viget, ſuum patremfam. eúmque vnicum habeant, apud B. Petrum ep. 1. cap. 3. cùm arca Noëmi componitur, quæ vna fuit, vnum rectorem ac magiſtrum Noëmum habuit. Nec attinet hìc ad Chriſtum, quaſi ſingulare Eccleſiæ caput confugere, cùm Eccleſia, in qua ſumus, à conditu orbis condita ſit, & caput inuiſibile Chriſtum habuerit, quem vnum regem, vnicum paſtorem, vnum caput, ſed omni ſenſu nobilius ac ſuperius, fatemur. Is enim eſt, de quo Luc. 1. & regni eius non erit finis. Cùm autem Eccleſia hæc apud nos viſibilis ſit, caput habeat aſpectabile neceſſe eſt. Attingit enim Deus à fine ad finem fortiter, vt Salomon ait, & diſponit omnia ſuauiter, ſpiritalibúſque ſpiritalia, corporeis corporea regit, & ad hominum imbecillitatem ſe ſemper attemperat. Quare abiens Chriſtus ad Patrem Eccleſiæ viſibili caput viſibile Petrum, ac deinde ſucceſſores eius attribuit.

Quod B. Chryſoſtomus homil. de homine ad imaginem Dei facto, agnouit ad hæc verba, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. οὐκ ἐχρήσατο πολλῇ περιόδῳ λόγων, οὐκ εἶπε στερεὰν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οὔτε βασιλεῖς, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε τύραννοι, οὔτε δήμιοι, οὔτε σοφοὶ, οὔτε ἀγροικοι, οὔτε ῥήτορες περιγενήσονται τῆς ἐκκλησίας· ἄμαχος γὰρ καὶ ἀκαταγώνιστος ἡ βασιλεία χριστοῦ, ἀλλὰ τῷ ῥήματι τὴν δύναμιν ἐσήμανε, καὶ ψιλῇ λέξει τὴν ἐπαγγελίαν ἰσχύρωσε· ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ· καὶ πύλαι· δύο ῥήματα οὐ ψιλὰ ῥήματα, ἀλλὰ θεοῦ ῥήματα· ὁ γὰρ ῥήματι τὸν οὐρανὸν στερεώσας, καὶ τὴν γῆν θεμελιώσας ῥήματι, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ᾠκοδόμησε, καὶ ἐτείχισε, καὶ ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: non multis vſus eſt ambagibus verborum. Non dixit ſolidam Eccleſiam, & neque Reges, neque magiſtratus, neque tyranni, neque carnifices, neque ſapientes, neque agreſtes, neque rhetores ſuperiores erunt Eccleſia: inuictum enim & inexſuperabile eſt regnum Chriſti, ſed verbo potentiam oſtendit, & ſimplici vocabulo pollicita firmauit. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, duo verba ſunt, petra & portæ, non ſimplicia verba, ſed Dei verba: qui enim verbo fundauit cœlum, & terram, verbo ædificauit Eccleſiam, & muro inſtruxit & firmauit terram habitabilem, quæ non commouebitur. Sed diſertius Michaël Syncellus Epiſcopus Hieroſol. in vita Dionyſij Areopag. Πέτρος ἐφ' ᾧ πέτρᾳ καὶ θεμελίῳ τῆς πίστεως ἀσαλεύτῳ χρηματίσαντι Χριστὸς ἡ ὄντως πέτρα τῆς ζωῆς τὴν οἰκείαν ἐκκλησίαν ἱδρύματο, ὅντε τῆς ἐν οὐρανοῖς κατοικίας καὶ κληρουχίας κλειδοῦχον, καὶ κληροδότην ἀπέφηνεν, ἐξουσίαν αὐτῷ δοὺς λύειν τε καὶ δεσμεῖν ἁμαρτημάτων σειράς. Petrus, in quo fundamento & petra inconcuſſa fidei Chriſtus vera petra vitæ propriam ædificauit Eccleſiam, quem & celeſtis illius hæreditatis ac domicilij clauigerum ac diſpenſatorem conſtituit, deditque poteſtatem ei diuinam vt peccatorum catenas exſoluere & obligare poſſet. B. Leo ſerm. 1. de S. Petro per ſacram B. Petri ſedem caput orbis effecta Roma latiùs præſidet religione diuina, quàm dominatione terrena. Hoc idem œcumenica conſilia, hoc beati Patres definierunt, qui quò propriùs ab ortu fidei, & diuina progenie aberant, ea meliùs videbant, quæ vera erant, vt qui ab Apoſtolis diſciplinam hauſiſſent, acceptámq; per manus ad poſteros tranſmitterent. Inde nimirum eſt quod ex omnibus orbis partibus, ſi quæ grauior controuerſia exorta eſſet, Romanus Pontifex appellaretur. Concil. Sardic. c. 4. ἐάν τέ τις ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ τῇ κρίσει τῶν ἐπισκόπων γειτνιώντων, καὶ φάσκῃ πάλιν αὐτῷ ἀπολογίας πρᾶγμα ἐπιβάλλειν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ὑποκατασῆναι, ἐὰν μὴ ὁ τῆς ῥωμαίων ἐπίσκοπος ἐπιγνοὺς περὶ τούτου ὅρον ἐξενέγκῃ. Si quis Epiſcopus iudicio finitimorum Epiſcoporũ ſolio motus fuerit, & purgare ſe iterum voluerit, ne antè in eius locum alius ſufficiatur quàm cauſa cognita, Romanus Pontifex ea de re ſtatuerit c. 9. ibidem præcipitur iis qui li-

bellos

pplices ab Epiſcopis vel epiſtolas Romam deferunt, eas vt cum Romano Pontifice nicent, vt is æſtimet, omnia ne ex dignitate ſcripta ſint, εἰ δὲ εἰς ῥώμην παρὰ τῶν εἰωθότων ἐπισκόπων διάκονοι πρὸς τὸν βασιλέα ἀποστελλόμενοι, ἀγάπῃ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, καὶ συνεπισκόπῳ ἰουλίῳ τὰς δεήσεις ἃς ἔχουσιν διδόναι ὀφείλουσι, ἵνα πρότερος αὐτὸς δοκιμάζοι, εἰ μή τινες ἐξ αὐτῶν ἀναισχυντοῖεν, καὶ οὕτως εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοὺς ἀποστέλλοι. Carthaginenſi Synodo ſub B. Auguſtino c. 57. Aurelius primas Carthaginis & Africæ dixit, δεῖ παραστῆσαι ἀναστασίῳ τῷ προσκυνητῷ ἁγίῳ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐπισκόπῳ τὸν πόνον, καὶ τὴν ἔνδειαν, laborem noſtrum & eorum paucitatem, qui ſacris operentur exponere oportet Anaſtaſio, adorando ſancto Apoſtolicæ Cathedræ Epiſcopo c. 135. Aurelius vocat eum Dominum & patrem, & à ſententia cæterorum ad Rom. Epiſcopum prouocari poſſe ſignificat. Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. ad Leonem Armenium auctoritate Romani ſolij reuincit Iconoclaſtas. τίς γὰρ ὑμῖν ῥώμη τὸ τοῦ πρωτοκλήτου τῶν ἀποστόλων ἕδος ἐπ' ἀναθήσει τῆς τοῦ χριστοῦ σεπτῆς εἰκόνος συνέπνευσεν: quæ vobis Roma, ſolium eius qui primus Apoſtolorum vocatus eſt, ad delendam Chriſti venerandam imaginem conſpirauit. Epheſina Synodo pagina 270. ταῦτά ἐστι τὰ κεφάλαια ἐφ' οἷς ὁ τρισμακάριος δάμασος καθεῖλεν ἀπολλινάριον, καὶ βιτάλιον, καὶ τιμόθεον τοὺς αἱρετικούς: iſta ſunt capita, ob quæ beatiſſimus Damaſus Apollinarem, Vitalianum, Timotheum ſolio mouit. Pontificis igitur Romani fuit Epiſcopos inſtituere, ſede pellere, & pro imperio omnia grauioris rei negotia vbi emerſiſſent, decidere, componere, definire, Gregorius Magnus epiſt. 54. lib. 4. vigilio Arelatenſi Epiſcopo vſum ſacri pallij ac vices ſedis Apoſtolicæ, & poteſtatem in Eccleſias Gallicas largitur. lib. 7. ep. 112. Siagrio Heduenſi pallium Archiepiſcopi impertit. Zonaras indicat ſub Phoca controuerſia exorta inter Rom. & Conſtantinop. Epiſcopos de principatu, Phocæ & Senatus calculo Rom. Pontifici principatum adiudicatum. Apud Euſebium lib. 7. hiſt. cap. 5. de Stephano Pontifice Dionyſius ſcribit: ἐπεστάλκει μὲν οὖν πρότερον καὶ περὶ ἑλένου, καὶ περὶ φιρμιλιανοῦ, καὶ πάντων τῶν τε ἀπὸ τῆς κιλικίας καὶ καππαδοκίας, καὶ δηλονότι γαλατίας, πάντων τῶν ἑξῆς ὁμορούντων ἐθνῶν, ὡς οὐδὲ ἐκείνοις κοινωνήσων διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἐπειδὰν τοὺς αἱρετικούς φασιν ἀναβαπτίζουσι. Stephanus vt patria cura conſuleret Aſiæ Eccleſiis ſcripſit priùs de Heleno, Firmiliano, & omnibus qui in Cilicia, Cappadocia, Galatia, & conterminis regionibus, ſe cum ijs non cōmunicaturum eſſe, quia hæreticis reſipiſcētibus Baptiſmū iterarent. Aurelianus Imper. Antiochiæ iuſſit Paulum Samoſatenum Eccleſia cedere, eique gubernationem permitti, cui viſum eſſet Romano Pontifici, quem ſummum eſſe intellexerat. Quis putet Ammianum Marcellinum à fide Chriſti penitus alienum ex hominum ſui ſæculi ſenſu principatum Eccleſiæ Romano Pontifici aſſerere. Sic ille de Conſtantio lib. 15. auctoritate qua potiuntur æternæ vrbis Epiſcopi damnari Athanaſium deſiderio nitebatur ardenti.

CASAVBONI VERBA.

DIATRIBE VI.

POntifex Romanus dandi & auferendi imperia, regnáque inſtituendi & deſtituendi mundi poteſtates, ius ſibi vni & ſoli vindicat. Falleris, Caſaubone, & malo more imponis: non ſibi ius id vindicat Romanus Pontifex, quod ne Chriſtus quidem ſibi vindicauit: Regnum, inquit ille, meum non eſt de hoc mundo: ſed hoc ſibi ius vindicat ad occaſum in coronandis, & inaugurandis Imperatoribus, quod vſurpatum eſt primum ab Epiſcopis & Patriarchis orientis, in imperio Conſtantinopolitano, & potiore iure vindicat, vt antiquior, vt dignior, vt Eccleſiæ totius caput. Quare hoc ei merito datur, vt Imperatores non modò coronet, verùm & inſtituat, quod Patriarchæ Conſtantinop. nunquam datum eſt. Primus omnium Theodoſius à Meletio Epiſcopo coronari ſecundum quietem ſibi viſus eſt, vel etiam, vt vult Sigebertus, coronatus eſt, aut à Paulino Epiſcopo, vt Zonaras, vnde mos ortus, vt reliqui Imperatores ab Epiſcopis coronari, maximè à Patriarcha Conſtantinopolitano expeterent, & priuſquàm coronarentur fidei confeſſionem manu ſua ſcriptam apud Patriarcham deponerent. Zonaras, μέλλοντα δὲ στεφθῆναι ἀναστάσιον, ἀπήτησεν ἔγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεως πατριάρχης εὐφήμιος, καὶ ἔστεφεν αὐτόν. Patriarcha Euphemius ab Anaſtaſio priuſquàm corona indueretur expreſſit manu eius exaratam fidei confeſſionem. Ab eodem Patriarcha coronandum benedici moris fuit, εὐλογεῖσθαι, vt docet Cedrenus in Leone, qui mos ſanctiſſimus, Corippus lib. 2.

Poſtquàm cuncta videt ritu perfecta priorum

Pontificum ſummus, plenáque ætate verendus,
Aſtantem benedixit eum, caliſque potentem
Exorans dominum ſacro diademate iuſſit
Auguſtum ſancire caput. ———

Iuſtinum tamen alij volunt à Ioanne primo Pontifice Rom. coronatum. Non memini ... quem Imperatorem in imperio occidentis à Pontifice Romano ante Carolum Magnum áut inunctum, aut inauguratum, aut coronatum. Manaſſes ſcribit Leonem III. Pontificem Romanum à Carolo Rege Francorum in ſolium reſtitutum.

ἔνθεν ἀμειβόμενος τὸν κάρουλον ὁ λέων,
ἀναγορεύει κράτορα τῆς παλαιτέρας ῥώμης,
καὶ στέφος περιτίθησι, ὡς οἱ ῥωμαίων νόμοι,
οὐ μὴν ἀλλὰ χρισάμενος καὶ νόμοις ἰουδαίων,
ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει.

Inde Leo, vt gratiam referret Carolo, eum renuntiat Imperatorem veteris Romæ, & corona induit, vt moris eſt, imò & Iudæorum ritu à capite ad calcem eum oleo inungit: veroſimile eſt Carolum Magnum à Pontifice Romano non modò coronari, verùm & inungi voluiſſe, quia iam inde à Clodouæo in Gallia moris eſſet, vt Galliarum Reges ab Epiſcopo Remenſi inungerentur. Primus omnium Pontificum Romanorum Gregorius Papa cùm Leonem Cononem iconoclaſtem monita humaniſſima, quibus ad pietatem reuocabatur repudiantem communione piorum mouiſſet, eidem vectigalia ex Italia pendi prohibuit, & Italos Sacramenti religione ſoluit, propter Cononis illius impietatem, qui & occidentis imperio ea de cauſa in perpetuum exutus eſt. Paulus Diaconus lib. 21. anno nono imperij ſui cœpit impius Imperator Leo contra ſanctas & venerabiles imagines facere verbum. Quod cùm didiciſſet Papa Romanus tributa Romanæ vrbis prohibuit, & Italiæ, ſcribens ad Leonem epiſtolam dogmaticam non oportere Imperatorem de fide facere verbum: & paulò pòſt, in ſeniori verò Roma Gregorius ſanctiſſimus vir Apoſtolicus, & Petri Apoſtolorum principis confeſſor, verbo & actu coruſcus, qui remouit Romam & Italiam, necnon & omnia tam Reip. quàm Eccleſiaſtica iura in Heſperijs ab obedientia Leonis, & imperij ſub ipſo conſtituti. Quod idem Zonaras ſcribit in Leone Conone: Cùm autem Carolus Magnus deſiderium Langobardorum Regem oppreſſiſſet, Romanum Pontificem ab immani feræ gentis vexatione liberaſſet, Chaganum Scytham, Saxonas, Sarracenos in Hiſpania multis prælijs fregiſſet, à Leone Pontifice Imperator occidentis inauguratus, inunctus, coronatus eſt, cùm iam Leo Conon, & Conſtantinus filius ob hæreſim communi omnium conſenſu Italiæ, & Romæ imperio excidiſſent, id temporis Roma vrbs addicta eſt Romanis Pontificibus, quod ius à Carolo Magno & reliquis Imperatoribus occidentis confirmatum. Puter aliquis ætate Gregorij magni ſub Phoca Principe 140 plus minùs annis ante Pipini Breuis æuum, Romam vrbem Romanos Pontifices dominij iure ac titulo tenuiſſe. Quod ex epiſt. 12. lib. 5. Gregorij magni colligere eſt, vbi ait, Montanum & Thomam liberos ex hoc die, & ciues Romanos efficimus; ius enim illud dominij ſummum eſt, vt libertate aliquem & ciuitate donare poſſis. Conſtantinus tamen Heraclij nepos, & Michael Balbus Roma ſollicitare, eo imperij ſedem transferre aggreſſi ſunt infelici vterque exitu, vt Zonaras & Diaconus produnt. Vtut ſit, Carolus magnus à Pontif. Romano primus omnium occidentis imperatorum inungi, & coronari voluit, ſi Manaſſi fides habenda eſt, cuius verba ſuprà poſuimus: quod à cæteris deinde tam ſtudioſè factitatum eſt, vt qui ab eo coronatus non eſſet, pro Imperatore non haberetur, quem ille inauguraſſet, is in imperio firmiùs ſtaret, vnde vulgò iactatum Romanum Pontificem Imperatores occidentis inſtituere, deſtituere, quod ab eo coronari & inungi satagerent Imperatores. Imò quod ius omne, quantum illud eſt quod in imperio ſibi vindicant, à Pontificibus acceperint. Vt enim omittam Carolum Magnum non victoriæ iure, (nec enim Italos in armis ſocios, at Langobardos Italorum hoſtes vicerat) ſed auctoritate Pontificis Imperatorem electum, quis neſcit à Francis, quorum ius omne imperij fuit ad Germanos opera Romani Pontificis imperium tranſlatum. Poteſtas autem illa inſtituendi imperatores Pontificibus Romanis non directo & ordinario iure, ſed indirecto & extraordinario per cauſam religionis, & fidei competit. Cùm enim ſit paſtor ouium Chriſti, cuius vices in eo munere obtinet, & Reges ac Imperatores Chriſtiani in eius ouibus cenſeantur, ſi quæ ouis morbida eſt, vt reliquo gregi conſulatur, reiicienda eſt, & medicina adhibenda cæteris vtilis & opportuna. Ita iure pontificiæ poteſtatis formoſus Apoſtolicus pater Arnulphum Carolomanni filium Imperatorem deſignauit, vt Rhegino lib. 2. Conradus primus Conradi Ducis Saxonum

num filius, Ludouico IV. iuniore è viuis ſublato Romani pontificis auctoritate ad imperium euectus eſt. Electores imperij ius illud ſuum Romanis pontificibus acceptum ferunt, qui vel iure legitimo carent, vel ius Apoſtolici patris maius ac ſublimius eſſe fateantur neceſſe eſt, quod maximè à iure diuino profectum oſtendimus, cùm Imperatores, Reges, principes, in quibus Chriſti cenſeantur, & paſtoris vocem audire debeant: tum verò à principum ipſorum vnanimi conſenſu, qui hoc arbitrium ſummi pontificis eſſe voluerunt, cuius auctoritatem defugere non poterant. Iure igitur Romanus pontifex vtitur, cùm à Deo accepto tuendæ pietatis ac religionis ergo, tum ab ipſis Imperatoribus tot iam ſæculis, tam diuturno rerum vſu probato, vt iam in controuerſiam vocari ius illud, vbi ſalus Eccleſiæ agitur, non debeat. Sub annū 810. mortuo Sanctio Garſia principe Nauarræ, 4. annis inter regnū fuit, donec à pontifice Rom. decretum allatum eſt, quo Eunicus Ariſta primus Nauarræ Rex appellatus & vnctus eſt. Gregorius VII. pontifex Demetrium Regem Croatiæ inſtituit, ſceptrúmque, coronam, & vexillum dono miſit. Lotharius Imperator à paſchali pontifice coronatus eſt, ait Sigebertus. Sergius II. Ludouicum Lotharij filium Languobardorum Regem deſignauit, Ludouici filios de regno certantes conciliauit, ait Crantz lib. 1. c. 33. Adrianus II. corona regia Alphredum ſextum Anglorum regem induit. Ioannes VIII. tres Imperatores coronauit intra 4. annos, Carolum Caluum, Ludouicum Balbum, Carolum Craſſum. Ab Arnulpho, quem formoſus pontifex coronarat, ad Othonem primum, Imperatores Germaniæ à pontifice corona induti non ſunt. Stephanus Hungariæ princeps anno circiter 980. legatos Romā ad Benedictum Pontificem miſit, vt ab eo regium nomen acciperet, quod ei datum eſt, Miecellao Polonorum duci flagitanti negatum ait Cromer. lib. 3. Polon. Adrianus pontifex Gulielmum Siciliæ regem coronauit, vt Crantz lib. 6. c. 16. Alexander III. Alphonſo I. Luſitaniæ Regi coronam indulſit per Albertum Cardinalem in ipſa Italia. Benedictus XI. præfectis Mediolani, Veronæ, Vicentiæ, Mantuæ, Rhegij, Cararij, Patauij, Ferrariæ, Mutinæ, Argentæ Marchionum, & Ducum titulos attribuit, vt à iure imperij cuius tyrannide premebantur liberi eſſent, ait Laziardus Celeſtinus. Anno 1341. Pontifex Rom. Ioanni & Luchino vicecomitibus Mediolan. veſtituram eius dominij attribuit, prohibuitque, ne Ludouico Bauaro diris deuoto parerent. Egregij Canonum interpretes tenent Imperatorem imperium non niſi Pontifici Rom. in morte permittere, ac conſignare poſſe c. 1. de renuntiat. lib. 1. Ab iiſdem tamen pontifices, non Vicarij imperij, ſed Eccleſiæ Rom. vocantur c. cùm olim, de priuilegiis cleric. c. etſi ſummus pontifex de ſentent. excommunicat. Vt ſit, indignum eſt, in Eccleſiæ capite priuilegia longa annorum ſerie firmata in quæſtionem vocari, cùm aliorum principum iura præſcriptione longi temporis corroborata in controuerſiam non adducantur. Pontifices tamen, non vt vis, Caſaubone, cùm lubet, aut rebus ipſorum expedit, imperia, principatus, regna, dant & auferunt, mundi poteſtates inſtituunt & deſtituunt, ſed Eccleſiæ, quæ terrenis imperiis potior eſt, poteſtate ſibi à Deo data, à principibus tot ſæculis probata, laudata, exaggerata, paci & ſaluti conſulunt. honorem & gloriam Dei ſpectant, ipſam imperiorum ac regnorum tranquillitatem, priuati otij, propriæ vtilitatis immemores, ac incurioſi intuentur. Quæ enim imperia, quæ regna, per vim & iniuriam ſuis illis potentiſſimis edictis ad Romanæ Eccleſiæ dictionem aggregarunt, quas prouincias, quas vrbes, quæ prædia ſibi attogarunt? An regnum Galliæ, Hiſpaniæ, Britanniæ, an Italiæ totius dominatum, an Germaniæ imperium ad ſe tranſtulerunt? Exigua omnino illa ſunt, & longè anguſtiora, quàm à Principibus olim acceperint, quæ hodie Romani Pontifices tenent, minùs certè ampla, minùs opulenta, minùs illuſtria quàm ſummum illud faſtigium, in quo ſupra omnes Principes & Imperatores ſedent, mereatur ſed Apoſtolos inopes, ipſos Romanos Pontifices per initia Chriſtianæ fidei opum deſpicientia inſignes fuiſſe dictitabis. Haud equidem diffiteor primis naſcentis Eccleſiæ cunabulis Beatos illos Patres voluntaria paupertatis gloria egregiè fuiſſe nobiles, cuius neceſſitas ad conciliandam ſanctitatis opinionem, & Chriſti Domini gloriam impoſita fuerit. Alioqui enim futurum erat vt auari, rapaces, prædatores haberentur, & hominum animos rumoribus illis occupatos à ſe abalienarent, tum etiam in eo Chriſti Domini diuina virtus magis eniter, cùm per homines inopes & plebeios, à gratia Principum, & opibus derelictos eius Eccleſiæ fundamenta iacta ſunt, & fœlicis illius frugis ſemina ita propagata, vt paulo momēto per totū terrarū orbem adoleuerint. Vbi verò Chriſti reſpublica conſtituta eſt, tum opes & gratia, tum auctoritas & amplitudo, in vniuerſi huius adminiſtratione fuit adhibenda. Si quando igitur apud Euſebium, alioſq; nonnullos de poteſtate ſedis Apoſtolicæ paulò obſcuriùs agi videris, ſic habeto, ante beatum illud Conſtantini ſæculum Chriſti Domini Eccleſiam velut in tenebris delituiſſe, neque Pontificum in illa perturbatione tem-

porum, in perpetuis illis crucium, ac ſuppliciorum certaminibus eam fuiſſe amplitudinem, quæ poſtea data eſt, cùm Imperatores profaniique ierophantæ omnia cultu ſuo tenerent. Quare ſecum bene agi primi Eccleſiæ Patres arbitrabantur, ſi paulò humaniùs acciperentur, ſi ſacris operari tuto ſilentio poſſent, ſi errores in fide pellerent, hæreticis obuiam irent. Neque enim tum de Cathedra, ſedíſque Apoſtolicæ patrimonio & priuilegiis in tot difficultatibus agebatur: ſed id vnum omnes operam dabant, vt Chriſti fidem latiùs fundere, ac diſſeminare poſſent: vbi verò Conſtantino Imperatore ſuus ſplendor Eccleſiæ, fideique acceſſit, tum ſua Pontificibus priuilegia, ſuæ Prouinciæ & adminiſtrationes illuſtriori titulo attributæ ſunt, ſui agri & poſſeſſiones, vnde ipſi cum dignitate viuere, templa ſarta tecta habere, Sacerdotes procurare, pauperibus, viduis, ac pupillis conſulere, auctoritatem, quæ nulla eſt in egeſtate, apud imperitum vulgus, tueri poſſent. Ab his initiis profecti ad eas opes, Imperatorum ac Principum liberalitate prouecti ſunt, quibus Eccleſiæ moderatio à ſordibus & periculo immunis cum dignitate retineri poſſet, à quibus ſi fuiſſent inopes futurum erat, vt omnium libidini, auaritiæ, direptioni exponerentur, nec vllam tanti muneris partem tueri pro dignitate poſſent. Si quis igitur opes illas Pontificum, quibus hodie vtcunque pollent, in inuidiam vocet, hanc ille apud ſe rationem habeat, ſi tantis opibus, tanta auctoritate, vix ac ne vix quidem impotentiam Regum ac Principum frangere poſſunt, & ad animi moderationem, fideíque integritatem vocare. Si monachis excucullatis, grammaticis peruicacibus, vix obniti queunt, quid futurum fuerit, ſi corruptiſſimis temporibus deſpicabiles, inopes, & ab omnibus præſidiis nudi extitiſſent. An verò Pontifices Hebræos infimæ auctoritatis fuiſſe credas, cùm ferè qui populi gubernationi poſt reditum ex Babylone præfuerint, iidem ſummum ſacerdotium tenuiſſe deprehendantur. Quaſi verò ferendum ſit, eos, qui præſunt profanis negotiis, opibus, imperio, auctoritate præcellere, qui ſacris Dei præſunt, eos ab omni gratia, honore, dignitate, diuitiiſque inopes eſſe. Confer animum ad priſtini temporis memoriam, & mihi adiiciales Pontificum cœnas, ipſos Pontifices profanos, flamines, lupercos, ac reliquum ſacerdotium reuoca, homines ciuitatis ſuæ principes religionibus præfuiſſe comperies, Poetam audi,

Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique ſacerdos.

De fratre Priami regis, idem

Laocoon ductus Neptuni ſorte ſacerdos.

Iam inde ab Auguſti ætate ad Conſtantinum vſque Magnum Romani Imperatores, quo nomine nihil in terris auguſtius fuit, ſummi Pontifices fuère. Primus Gratianus Pontificiam Romæ veſtem auerſatus eſt, vt Zozimus ait. Sed inopem Chriſtum, inopem Petrum, cæteróſque Apoſtolos, & aliis hominibus voluntariæ paupertatis auctores ac duces fuiſſe veteris Eccleſiæ Patres clamant. Hoc ſcilicet illi clamant, abducendum à fugacibus iſtis opibus animum, & ad Dei amorem liberum & expeditum eſſe transferendum: vt autem iis in mentem venerit opes criminari, quibus inopibus ſolatio, miſeris præſidio, piis ſubſidio, impiis terrori eſſent, rationi conſentaneum non eſt: pauper Petrus fuit, quia id temporis ad Deum viri humiles & obſcuri accedebant, principes viri inanitate occupati ſe patiebantur. Itaque nullis opibus, nullo armorum terrore, ſed caritate Dei tunc temporis in officio continebantur. Vbi verò Chriſti Domini cultus ac religio latiùs fundi cepit, & ad eam non homines modò de plebe, & circo, ſed ipſi viri principes opibus ac nobilitate illuſtres adiuncti ſunt, non in illis rerũ anguſtiis homines Dei cultui addictos verſari, non in illa tenuitate ac inopia degere pium viſum eſt, vltrò reperti ſunt egregia animi ac pietatis indole Principes viri, qui ſacerdotũ amplitudinem à ſummo vniuerſi huius parente & conditore Deo diuina quadam, & inaudita authoritate exaggeratam, exterius quæſito diuitiarum honorúmque ſplendore cumularent. Alij quippe agros & poſſeſſiones alendis Dei cultoribus, alij aurum, argentúmque exædificandis exornandíſque altaribus, variam alij ſuppellectilem, rerúmque omnium abundantiam aut teſtamento legabant, aut viui videntéſque non expetentibus, aut exigentibus larga manu ſponte obtrudebant. Omitto per initia pios illos Chriſti cultores redactas ex agris & poſſeſſionibus pecunias in commune conferre ſolitos, vnde ex æquo pauperes, ditioréſque alerentur, vt exemplis Ananiæ, Saphiræque ſacræ literæ teſtantur.

CAP.

CAP. DE B. PETRI PATRIMONIO.

Diatribe VII.

QVod ne temerè me comminiſci putes, in veteri hiſtoria pedem figam,& è priſcæ illius antiquitatis ſitu ac puluere Rom. Pontificis opes ac poſſeſſiones erutas ob oculos tibi ponam. Anno ſaluris plus minus 172. Soter Eccleſiæ Rom. præfuit,quo tempore Commodus ad imperij clauum ſedebat:is ea in pauperes liberalitate, ac munificentia fuit, vt vndique conquiſitos aleret, veſtiret, hoſpitio cæteriſque pietatis officiis foueret, quod miſericordiæ opus ſplendidè ac lautè ſuſtinere ſine opibus ac poſſeſſionibus non potuit. Sanctus Pius ſub Antonino Pio pontifex Romanus dedicauit Eccleſiam,Thermas Nouati in honorem ſororis ſuæ S. Potentianæ, vbi & multa dona obtulit,ait Anaſtaſius. Diuitias equidem minus mirer in Eccleſia fuiſſe, cùm B. ille Clemens, qui Lino ac Cleto in pontificio Romano ſucceſſit, nobili ortus loco, in ampliſſimas opes patri ſucceſſerit, quas in alendos inopes contuliſſe, ἀγάπης illius notiſſimæ lege non dubito. Nonnulli tamen arbitrantur anno tantùm ſalutis 220. Vrbano I. Pontifice prædia Rom. Eccleſiæ attributa, quorum immunitatem ſiquis violaſſet, ſi quis alienaſſet hunc eiectum Eccleſiæ communione diris defixit: vt ex epiſt. eius ad Epiſcopos appatet, vbi fuiſſe olim conſuetudinis ait, vt redactæ ex agris ac prædiis venditis pecuniæ addicerentur Eccleſiis. Deinde tamen conſultius viſum eſt ſi prædia ipſa Dei cultui ac religioni conſecrarentur. Idem ipſe ſanxit, vt templorum inſtrumenta,vaſaque ex argento fierent quæ Zephirinus è vitro fecerat,ait Damaſus in vita Pontificum. Pius tamen I. Apoſtolicæ Cathedræ ſeſſor,anno Chriſti 158. Epiſtola 2. prædiorum meminit,quæ iure Eccleſiæ tenerentur:ait enim eum ſacrilegum qui Eccleſiæ prædia, & donaria diripuerit. Sanctas enim & inuiolatas illis ipſis Eccleſiæ naſcentis exordiis ſacerdotum res ac poſſeſſiones eſſe voluerunt,ne Dei miniſtris vmquam aliquid ad victum cultúmque corporis deeſſet, idque concilio Antiocheno quod ſub Conſtantio Imperatore habitum eſt cap. 25. diſertè ſancitur ea maxime ratione, quod non homines modò, ſed etiam res Dei, diuino iure munitæ ab iniuria eſſe debeant. Philippus Arabs Imperator Gordiano perfidioſè cæſo, ſibi viam ad Imperium fecit,qui tamen Chriſti Domini fide illuſtratus,vbi cum Philippo filio ſeueráque coniuge ſacro fonte lotus eſt,Fabiano Reip. Chriſtianæ moderatori ſummo Gazas imperatorias tradidit, quem eo nomine Decius Imperator omni cruciatu vexatum necauit, author Damaſus: nec mirum eſt ea largitate Philippum iram Dei auertere conatum, qui filium ſuum Quirinum in ordine cenſeri ſacerdotum adamarit, Deo factum egregij patris probante, qui deinde Quirinum & Epiſcopum laurea-cenſem conſtituerit,& Imperatore Diocletiano piis omnibus funeſtas faces inferente, ſanguine per omnia ſupplicia fuſo Chriſti fidem teſtari voluerit. Anno ſalutis circiter 252. Cornelius Eccleſiæ gubernacula tenuit,cùm efferta Decij rabies in pietatem ſæuiret. Hunc Euſebius l. 6. hiſt. c. 43. iis opibus, eáque munificentia fuiſſe ait, vt pauperes & viduas ſupra mille & quingentas Eccleſiæ ſumptibus aleret, cuius miſericordiæ fructum hunc cepit, vt exquiſito ſupplicio Martyrij laurea donaretur. Non multi anni abierant,cùm ad gubernacula Sixtus vocatus eſt, auitæ pietatis imitator inclytus,cuius ædes auro & argento in pauperum & miniſtrorum vſum abundaſſe ſcribit Ambroſius l. de officiis: & in hymno Laurentij Diaconi Prudentius, qui reconditas Eccleſiæ opes in egentes viduas, ac pupillos inſigni liberalitate partitus eſt. Sub annum 302. Marcellus Apoſtolico munere Romæ functus eſt, cui Lucinia virgo claris natalibus, ampliſſimis opibus, quicquid habuit auri argentique pietatis nomine legauit,ait Polydorus lib. 6. de Inuent. c. vlt. Secutum eſt inde fœlicius ſæculum, cum illo crucis admirabili viſo Conſtantinus ad fidem adductus auitas ſuperſtitiones extinxit, prophanis antiquæ ſuperſtitionis ſacerdoribus prædia, reditúſque eripuit, quæ in meliores Chriſti ſacerdotum vſus conferrentur, hæreditates exulum pietatis cauſa, martyrumque hærede carentium Eccleſiis attribuit, ait Euſeb. l. 2. de vita Conſtant. c. 21. 36. nec ea liberalitare pietati ſuæ ſatisfactum putauit, niſi è publico vectigali ſingulis in ciuitatibus aliquid detractum miniſterio ſacrorum addiceret,ait Sozom. lib. 1. c. 8. lib. 5. cap. 5. quibus exemplis adductus Apoſtata Iulianus,portentum è ſanguine & cruore, omniúmque ſcelerum colluuione conflatum,reditus Eccleſiis ereptos in atheos impietatis cultores,ac miniſtros contulit,ſed eo merita morte diuinitus oppreſſo Iouianus prædia Chriſti ſacerdotibus erepta reſtituit,ait Sozom. l. 6. c. 3. Quibus incremẽtis Valentinianus,Gratianus,Theodoſius,Arcadius, Honorius, cæterique Imperatores Rom. Pontificis opes auxerint, obſcurum eſt,illud certè

obſcu

obſcurũ non eſt, ſub annum ſalutis receptæ 10C. Symmachum pontificem Romanum Eugenio Carthaginenſi primati, & 220. Epiſcopis quos animi præceps, hoſtis fidei Thraſymundus, Africæ Vandalicæ Rex, in Sardiniam omnium rerum egentes deportarat, victum cultúmque corporis præbuiſſe, libros, ſeruos, ac pecunias abundè ſuppeditaſſe, teſtis Paulus Diaconus in Anaſtaſio. Idem pauperibus ædes ac diuerſoria extruxit, vnde alerentur, prouidit, innumeras baſilicas exædificauit, eáſque plurimo auro ditauit, quos ſumptus vt ſuſtinere poſſet, regias propemodum opes affuiſſe neceſſe eſt. Anaſtaſius bibliothecarius ſub Ormiſda Pontifice B. Petri opibus veluti cumulum acceſſiſſe oſtendit. Quo fit, vt mirari ſatis non poſſim eorum impudentiam, qui pontifices Apoſtolicos ante Gregorij primi ætatem inopes in anguſtiſſima re vixiſſe, eorum opes ab eo pontifice impotenter exaggeratas eſſe defendunt. Quorum mendacium, vt omnium oculis pateat, ipſo Gregorio teſte probabo, eius ætate pontificum opes ampliores, quam hodie ſint, fuiſſe: tunc enim in Africa B. Petri patrimonium ampliſſimum fuit, vt ex Epiſtola 73. l. 1. conſtat, & epiſt. 58. vbi Gennadio patricio & Exarcho Africæ imperat, vt Apoſtolicæ Cathedræ patrimonium procuret, & in eo tuendo munia quædam obeat. Neapoli reditus non exiguos habuit, vt l. 5. epiſt. 11. videre eſt, in Campania vectigalia non mediocria l. 2. ep. 40. in Dalmatia copioſi reditus l. 2. ep. 41. 44. 61. in Gallia pecuniæ fuêre numeroſæ, in Sicilia poſſeſſiones longè latéque fuſæ, l. 1. ep. 2. 68. 70. in Italia fructus abundantes, l. 1. ep. 23. l. 5. ep. 23. Sardinia tota de iure Eccleſiæ fuit, l. 1. ep. 60. l. 6. ep. 23. Romæ principatum tenuit, eáque ciuitate homines alienigenas donare potuit, l. 5. ep. 12. Sicilia tria auri talenta & ſemis Eccleſiæ Rom. ſingulis annis perſoluit, Diacon. l. 21. Ea Leo Iſauricus, vbi Romæ imagines eius ſubuerſæ ob hæreſim, iuſſu pontificis præripuit. Sileant igitur pontificis nominis hoſtes, nec eius opes in inuidiam trahant, quem Italiæ magna pars Dominum habeat, cui fidem & obſequium, Neapolis, Sicilia, multæq; aliæ prouinciæ præſtent; cùm ab infima antiquitate ius illud repeti poſſit. Neque parum vſui fuêre Rom. Pontificibus opes illæ, quas ore maledico pietatis hoſtes arrodunt, cùm vix, ac ne vix quidem in ijs ſatis præſidij fuerit, vt aut impiæ Longuobardorum rapinæ arcerentur, aut Imperatorum Conſtant. vis & importuna rabies auerteretur, qui nec opinantes Apoſtolicos Patres opprimere ſæpè conati ſunt. Quare non ſemel ad opem regum exterorum confugerunt, vt vim à ſe defenderent. Imperator Iuſtinianus naribus truncus vrbi, pontificique bellum indixerat, Zachariam protoſpathorũ impio bello præfecerat, in Italiámque amiſerat. Quid futurum Apoſtolico patri ſine opibus putas, quæ tamen pares tyrannidi non erant, niſi Sergius pontifex, Rauennatis exarchi ſuppetias aduocaſſet, ait Paulus Diaconus. Alpes Cottiæ iam olim Eccleſiæ Romanæ Gennam vſque principum liberalitate attributæ fuerant, ſed à Rothari Longuobardorum rege per vim occupatæ, in alienas manus deuenerant, niſi Aribertus pietatis ac fidei ſtudioſus, in iura diuina præſcriptionem non valere ratus, Ioanni 7. pontifici Rom. diplomate aureis litteris ſcripto ius antiquum reſtituiſſet, vt Anaſtaſius & Beda l. de rat. temp. Iuſtinus Imperator ſub 860. annum, à Conſtantino pontifice veniam de peccatis expoſcens, ad eius genua prouolutus eſt, eiúſque pedes primus omnium Imp. exoſculatus, omnia Rom. Eccleſiæ priuilegia renouauit, vt Rhegino lib. 2. Leoni III. imaginum eiractori quod ſupererat in Italia ditionis à Gregorio III. pontifice ereptum eſt, ait Zonaras in Leone Iſaurico. Cuius rei aſperitate ſic impius animus exarſit, vt reditus, quos è Sicilia, Calabriáque pontifex capiebat fiſco adſcripſerit, ait Diaconus. Vnde in Calabria quoque Rom. pontifici vectigalia fuiſſe certò colligas. In hoc noſtro Septemtrionis orbe, munificentia Regum in Apoſtolicum Patrem enituit. Anno quippe circiter 739. Inaus occidentalium Saxonum, qui & Angli dicti, Rex, regni ſui agros Pontifici Rom. vectigales fecit, & in ſingulos focos ſterlinum (hoc nummi genus eſt) ſolui voluit, qui B. Petri nummus appellatus eſt, ait Polydor. l. 4. hiſtor. Angl. quo motus exemplo rex Merciorum Offa, regnum ſuum Apoſtolico patri vectigal pendere iuſſit. Sub idem penè tempus Lintprandus Longuobardorum Rex dono dedit, ſeu potiùs reſtituit Zachariæ Pontifici Anconam, Cumas, Sabinenſe patrimonium & Sutrini agri vallem, ait Blondus l. 10. Decadis 1. Succedunt inde fœliciora tempora, quibus heroes illi Franci, ducéſque maximi Martelli, Pipini, Caroli, Ludouici, pietatis ac fidei teſtimonio, Longuobardorum impetus Pontificibus inſultantium fregerunt: & ampliſſimas opes ſingulari libertate Rom. Eccleſiæ attribuerunt. Vt enim alios omittam, Pipinus breuis Stephano III. reddidit exarchatum Rauennatem, & alios Eccleſiæ agros vſque ad ſtagna Venetorum cum tota Flaminia & Æmilia, teſte Rhegin. Sigonius l. 3. Italiæ ait Pipinum 13. vrbes exarchatus Stephano dediſſe, ſimúlque ſedecim Pentapoleos vrbes, cuius pia liberalitas non Eccleſiæ Rom. finibus ſe tenuit, in Germaniam, Franconiámque ſe extulit, &

Herbi

H[illegible]bipol[illegible] [illegible] ducem ac [illegible] effecit, ait Sigeb. viderat ille infœlicem Aiſtolphu E[illegible] [illegible] [illegible], qu[illegible] equo ceruices ſibi ruperat, ait Sigeb. Ab illo importuno homine Stephanus pacem [illegible] nere omni ope tentarat, formulam quuque pacis conceptis verbis extorſerat, Chirographo Languobardi [illegible] matam. ſed nulla fides homini fœdifrago, Eccleſiæ opes euertit, homines Deo ſacros exagitat, templa diripit, agros populatur, furore & amentia præceps vbique graſſatur [illegible] ſanos impetus humana ope depellere Stephanus, vbi non poteſt, ad Deum confugit, ſupplicium populo indicit, formulam pacis à Languobardo iuratæ, ſed violatæ e cruce pendentem præferri iubet, omnibus perfidiæ vindicem Deum appellantibus, cuius ira vltrix non diutiùs morata equi ferocis ſucuſſu in iugulum ac fauces immanis beluæ inuolauit. Hæc, inquam, exempla viderat Pipinus, filióque rei memoriam à tenera ætate commendarat, qui patris veſtigia premens, opes pontificias erexit, adauxit, omnibus præſidiis firmauit vt Adrianus ait, in epiſt. Concil. Lateran. & epiſt. ad Conſtant. & Irenem Auguſtos. Id temporis Spoletini & Rheatini ſeſe, & vrbes, agróſque Pontificiæ ditionis eſſe voluerunt, ait Blondus l. 1. decad. 2. quæ ea acceſſione ſic aucta eſt, vt aliquot annis poſt Leo IV. Pontifex Italia Saracenos ſuis opibus & armis exegerit. Aculphus inde Rex Angliæ Inai pietatis hæres auctorem ſuum pia munificentia ſuperare conatus eſt, agróſq; Angliæ maioribus vectigalibus Pō[illegible]ficiæ ſedi obſtrictos eſſe iuſſit, ait Polydor. vnde atrocior eſt, Iacobi magnæ Brit[illegible]nniæ Regis iniuria, qui non modò pontificiæ ditionis in auito regno iugum excuſſerit, ſed ipſe pro Pontifice ſe gerat. Quid ſi audiat, ſub Innocentio III. anno ſalutis 1213. Ioannem Angliæ Regem expiandæ Artuſij regni hæredis, fratris filij neci, quā illi patruus immani ſcelere conſciuerat, regnu ſuum nouis nominibus Rom Pontifici deuinxiſſe, & in eius fidem ac obſequium agros omnes ſuos ſponte cont[illegible] vnde quotannis mille Sterlinorum pondo (quas Marchas vocant) die D. Michaëli ſacto ab anno 1213. ad an. 1534. bona fide perſoluta eſſe conſtat, quo tempore Henricus VIII fidei, Pontificique nuncium remiſit, ſeque in impiam libertatem a[illegible]uit. Quod minus mirùm videri debet cùm in illa terrarum principe Roma (600. præter propter anni abiere) Creſcentius quidam Numerianus extiterit, qui Romæ dominatum inuaderet, conſulem ac tribunum ſe gereret, Apoſtolicum patrem in Hetruriam conductis operis expelleret, ac ſubinde reſtitueret. In quo furioſæ tyrannidis inſtituto Gregorio V. Pontifice cùm perſeueraret, ab Imperatore manu facta captus eſt, eius membra carptim vellicata, proſectáque, donec immundum ſpiritum laqueo efflaret, Author Naucleras Andronico Conſtantinopoli Imperatore, annis abhinc circiter 400. eæ tragœdiæ conſceleratorum hominum nefariis opibus in Pontificem excitatæ ſunt, ſuper vrbis adminiſtratione, vt quinquaginta propè annis Pontifices Romæ veſtigium figere vix potuerint, populus ad turbas facilis ſeditionum flabello vēt[illegible] latus patricium, ſenatoreſque vrbi præfecerat, ſummum imperium Apoſtolico patri eripuerat, ea perti[illegible]acia, vt Innocentium II. Celeſtinum II. ad mortem penè compulerit. Lucium II. vulneribus iacentem ac ſemianimem peſſimè habuerit, Eugenium III. Alexandrum III. Lucium III. vrbe expulerit, Vrbanum III. Gregorium VIII. exterminarit, donec inter Clementem III. ac populum conuenit, vt ſenatoribus auctoritas ſua firmaretur, patricij nomen, quia grauis erat, tolleretur, eius loco præfectus inſtitueretur: omnis ætas ſua monſtra tulit, ſuos etiam Hercules ad interitum ac perniciem monſtrorum habuit, qui nunc vtinam Dei conceſſu exſurgant, & immania illa portenta vel opprimant, vel quod optabilius eſt in melius reforment, vt Eccleſia Dei pacem, qua diu caruit, otiúmque demum frui poſſit. ſed è diuerticulo in viam redeamus. Otho I. Imperator concilio Rauennenſi Ioanni XIII. Pontifici Rauennenſem exarchatum, qui deductus in controuerſiam fuerat, ratum, firmúmque, & cætera ſedis Apoſtolicæ priuilegia fixa eſſe voluit. H[illegible]nricus III. Imperator Leoni IX. Pontifici Rom. Benenentum vrbem attribuit. Tempore belli ſacri à Gothofrido ſuſcepti Mathildis Comitiſſa omnia ſua patrimonio B. Petri addixit. Anno ſaluris circiter 1140. Sicilia Petri patrimonium appellari cœptum eſt, quod Adrianus Pontifex Guilielmum Siciliæ Regem in Eccleſiæ opes immaniter graſſantem communione piorum prohibuiſſet, omníque ſacramento ſubditos exſoluiſſet, quo terrore perculſus Guilielmus, in gratiam cum Adriano rediit, à quo vtriuſque Siciliæ Rex coronatus eſt, ipſique beneficij memor, in fidem ac obſequium Pontificiæ ſedis vtramque Siciliam contulit. Horum omnium auctores Platina, Blondus, Sigonius, Crantzius l. 6. c. 16. Mathildis cuius meminimus donatio (ea Rogeri Siciliæ principis vxor, vt Conradi regis filia fuit) Marchiam Anchonitanam & Apuliam complexa erat, quæ licet omni iure firma, validáque eſſet, eam tamen Otho IV. Imp. in controuerſiam vocauit, quo nomine ab Innocentio III. cœtu piorum excluſus eſt, & per cauſam illius notæ Fridericus II. Othone pulſo ad imperium euectus. In Gallia noſtra Carolus pulcher primus omnium Apoſtolico patri decimas attribuit, quem

D anno

anno 1353 Philippus Valeſius imitatus, tor p·eratis offi· ius Apoſtolicam ſedem promeruit, vt Eccleſiæ Rom. ſingularis ac ſummus in bello dux ac protector ab ipſo Pontifice ſit electus, quo titulo inſignis eſt in eo fœdere, quod inter Henricum Comitem Palatinum, eundémque Imperatoré & Philippũ Valeſium percuſſum eſt. S··· id· tempus Carolus IV. Imperator aureo diplomate Pontifici Rom. largitiones amplifſi nas fecit, & vetera priuilegia omnia firma, ſanctáque eſſe voluit. Cuius pietati gratiam Deus repoſuit, imperium enim ex eo tempore ad aliam gentem non tranſiit. Et quanquam ſuff·agiis ·. electorum, ··· ntorum Principum, ciuitatúmque imperij Imperatores creantur, in ea tamen ſtirpe ita hæſit, vt Vvenceſlaus & Sigiſmundus Caroli IV. filij, tum Albertus Sigiſmundi filiæ vir imperium tenuerint, à quo Fridericus III. Maximilianus Friderici filius, Carolus V. Maximilianus nepos, Ferdinandus Caroli V. frater, Maximilianus II. Rodolphus, & originem & imperium traxere. His rebus adducti Principes Chriſtiani pietatem colant, Chriſti Domini vicario, vt par eſt, honorem habeant, omnéſque Pontificiatum opum oppugnatores, ſic Turcum in Græcia tot iam annos ſummo Reip. Chriſtianæ incommodo, ac dedecore dominari non indignè ferunt. Si regum Angliæ ius à Saxonibus, Anglis, Danis, Northmannis vi ac manu toties occupatum validum eſſe cenſent, tot annorum ſeriem, tot Regum, Imperatorum, ac Principum conſenſionem, tam longi temporis præſcriptionem in Rom. Pontifice, cuius res non vi & armis quæſitæ, ſed voluntate principum ac populorum non exigentibus delatæ ſunt, valere patiantur.

CASAVBONI VERBA.

DIATRIBE VIII.

POſt expectatam per tot ſæcula reformationem in capite & membris toties promiſſam, nunquam præſtitam, reperti ſunt ad vltimum qui patientiam rumperent, & ad veritatem ex intimo pectore anhelantibus duces ſe præberent.

Bene eſt, Caſaubone, quod Pontificem Rom. Eccleſiæ caput agnoſcis. Ita decuit hominem, in quo maximus animi candor, & plurima veterum patrum lectio eſt. Sed non video quam in capite Eccleſiæ reformationé deſideres. Aut enim in fidei decretis peccat, aut in vita & moribus in fidei decretis caput Eccleſiæ peccare nouum, inauditum, abſurdum eſt, cùm Chriſti Domini ad Petrum verba ſint, oraui pro te, Petre, ne deficeret fides tua: & Paulus dixerit, Eccleſia columna eſt, & firmamentum totius veritatis. Tantum abeſt, vt Romanus Pontifex in rebus fidei peccet, vt conueiſus fratres ſi lapſi fuerint, erigere, labantes & animi incertos firmare, ac conſtituere iubeatur. Egregiè Theophylactus ad hæc verba, tu vero conuerſus bonum exemplum pœnitentiæ eris, qui cùm peccaueris, iterum receperis principatum omnium, & præfecturam. καὶ πάλιν τὰ πρῶτα πάντων, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἐπιστασίαν λαβών. B. Ioan. Chryſoſto. homil. 55. in Matt. ὁ χριστὸς ἀνθρώπῳ θνητῷ πάντων τῶν ἐν οὐρανῷ τὴν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε, τὰς κλεῖς αὐτῷ δούς. Chriſtus homini mortali omnium quæ in cœlo ſunt poteſtatem tradidit, dans ei claues. Leo ſerm. 3. de S. Petro, pro fide Petri propriè ſupplicatur tanquam aliorum ſalus certior ſit, ſi mens principis victa non fuerit. I. Chryſoſt. ibidem, καὶ ἄνθρωπον ἁλιέα πέτρας πάσης ἀπέφηνεν στερρότερον τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἁπάσης, & hominem piſcatorem omni petra facere firmiorem, cum ab vniuerſo orbe oppugnaretur: κορυφαῖον πάντων, ibidem vocat verticem omnium. Si in vita & moribus peccat, homo eſt, humani à ſe nihil alienum putat. Habet in oculis veterum exempla Pontificum, qui pro fide Chriſti ſanguinem fuderunt, habet ſanctiſſimum Cardinalium Senatum, habet Sacerdotem à ſacris confeſſionibus, habet viros pios à concionibus, a quibus moneatur, habet conſcientiam fodientem, habet Deum cognitorem, ac vindicem. Ipſe Pontifex, quem caput eſſe agnoſcis, de patriarchis, Primatibus, Epiſcopis, Sacerdotibus, vt membris capiti ſubditis, c·g· oſcere, ſtatuere, animaduertere debet, ægra ſanare, ··bida re·· ndere, omnibus mederi. ·ſi verò, quos ais anhelantibus ex intimo pectore, ad veritatem ſe duces præbuiſſe, quid aliud egerunt, quàm vt Eccleſiæ ſt·tum labefactarent, errorum & ·rmorum incendia per Europam vbique excitarent, fidei ſanctiſſima documenta conuell·rent, Chriſti verbis fidem abrogarent, Deo cultum B. Mariæ Dei parenti & ſanctis Martyribus honorem eriperent, Eccleſias & altaria incenderent, Sanctiſſi··m Ch··ſti Corp··s in Euchariſtia commendatum p·oterent, ritus omnes à patribus accepto·, ac ceremonias proculcarent, omnem deniique fidem ac religionem abolerent: & mihi tu eos ad veritatem anhelaſſe dices, qui veritatem omnibus machinis oppugnare ag·reſſi ſunt.

CASAVBO

CASAVBONI VERBA.

DIATRIBE IX.

CErtum eſt diuinitùs fuiſſe illos excitatos, ſi nihil aliud, certè ad hoc vnum efficiendum, vt qui ſupremum in Eccleſia dominium, & plenitudinem poteſtatis ſibi vindicabant, tandem ſi potè euigilarent.

Imò ſua illa defectione perfecerunt, vt nouæ, inauditæ, intolerabiles in Polonia, Germania, Flandria, Gallia, hæreſes diſſeminarētur, vt veſtis Chriſti inconſutilis diſſueretur, vt oues Domini poculo erroris inficerētur, Britanniæ magnæ incolæ à corpore Chriſti diuellerētur, rudis & imperita plebecula vbiq; in fraudē induceretur. Indignū facinus clamas Pontificem Romanū non in ſpirituali modò negotio, verū & in ciuili, totius orbis principatum ſibi vindicare. Itáne verò, Caſaubone, fraudē hanc Pontificiam annotaſti? quibus è libris, quibus Eccleſiæ decretis, quibus hiſtoriis hoc ſibi ius Pontificē aſſerere clamas? Omnino longè aliter experiuntur Chriſtiani orbis principes, qui ſuo iure in imperio, ac libera Repub. nulla Pontificis interpellatione vtuntur. Parū, mihi crede, Caſaubone de Pontifice quæſiſti, parum didiciſti. Vis vno verbo tibi os illud alioqui eruditum obſtruam: tantum abeſt, vt Apoſtolicus pater vnus ac ſingularis ſit in ciuili negotio terrarum omnium dominus, vt ne ipſe quidem Chriſtus (ſi hominem intueris) vel Iudææ ipſius Rex, ac Dominus in re ciuili fuerit. Quanquam enim Dauidicæ ſtirpis fuit, non tamen à Salomone, ſed à Nathano oriundus. Iechonias enim improles, Hieremia teſte c. 22. ecquid in ſacris literis audiſti Dominum Pilato dicentem: Regnum meum non eſt de hoc mundo. Pſal. 2. Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo prædicans præceptum eius. Quid putas ſibi velle illa, Matt. 22. Reddite Cæſari quæ ſunt Cæſaris. Et Sedulij hæc,

Hoſtis Herodes impie, Chriſtum venire quid times?
Non eripit mortalia, qui regna dat cœleſtia.

Quod ſi Chriſtus Dominus ciuile orbis imperium aſcribere ſibi noluit, quis dubitat, minus eſſe conſentaneum, vt Apoſtolicus pater hoc ſibi ius adſcribat: nec enim moror homines in ſcholis contentioſos, qui hoc noſtro ſæculo Pontifici recuſanti, nec agnoſcenti ius illud ſuis ſcriptis aſtruere conati ſunt. At, inquies, Bonifacius VIII. orbis imperium ſibi vindicauit, & Philippum pulchrum Franciæ Regem, nouo illi & inaudito imperio minus æquum, communione piorum regníque iure abdicauit; alia, bone vir, eius notæ cauſæ fuit, quæ meliùs tacetur quàm explicatur. Certè in rebus ſpiritalibus quilibet Epiſcopus regum dignitate ſuperior eſt. Gregorius Nazianzenus oratione 17. Quid autem vos Principes, & præfecti, lex Chriſti vos ſubiicit meo imperio & tribunali. Nam & nos imperamus, & maius imperium gerimus niſi quis dicat ſpiritum carni faſces ſubmittere oportere, & cæleſtia terreſtribus cedere. Idem ad Iulianum per æquatorem: Oues, ne paſtores vobis ſubiicite, neque ſupra veſtros limites vos efferte. Sufficit enim vobis ſi bene paſcimini: ne iudicate iudices, neque leges ponite legiſlatoribus. Non enim Deus eſt diſſenſionis, ſed pacis & ordinis. Ne igitur quis eſto caput, qui nondum pes exiſtit, ſed vnuſquiſque, in quo vocatus eſt ordine maneat, licet meliori loco ſit dignus. Ne quis imperare appetat cum periculo, cui licet ſine periculo parere, & ſequi, niſi quis dicat cœleſtia contineri à terreſtribus. Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ ſunt Dei Deo; Cæſari tributum, Deo timorem. Certè plerique omnes Theologi docent iure diuino Rom. Pontificem directè nullius loci Dominum ciuilem eſſe, quod id genus Domini Chriſtus reſpuerit. Quæ tamen Eccleſiæ commoditates vel promoueri longius, vel à periculo defendi debent, indirectè per cauſſam fidei dominatum in orbem Chriſtianum habet, & vt opportunitas Eccleſiæ exigit de rebus ciuilibus eorū omnium, qui Chriſtum colunt, cognoſcere poteſt. Quid enim aliud indicāt illa Domini verba, Paſcē oues meas. Etenim ſi Chriſtiani Reges in ouibus numerantur, paſtorem audiunt, & eum in paſcua ſequuntur, arietes ſi luxuriant, ſi cornibus petunt, hibiſco compeſcuntur, aut ab aliis ſegregantur: paſtoris eæ ſunt partes, non modò vt gregibus pabula proſpiciat, vt lupos ouilibus arceat, ſed etiam vt arietes petaces loco moueat, alióſque gregi ducendo præficiat. Lupi ſunt hæretici, arietes ij qui regnis ac imperiis præſunt, quos Paſtoris eſt vel arcere, vel caſtigare. Hæc non nupera eſt opinio noſtrorum hominum ingenio reperta, ſed veritas auctoritate Patrum teſtata: ſic enim Ambroſ. ep. 33. veteri iure à ſacerdotibus donantur imperia, non vſurpantur. Et Petrus Cluniac. l. 6. ep. 29. quamuis Eccleſia non habeat Imperatoris gladium, habet tamen ſuper ipſos Imperatores imperium: quæ verba caue ſic accipias, vt Pontificem directum orbis Dominum dici putes. Idem enim Ambroſius Imperatorem in ciuili negotio Do-

minum,& eccleſiaſticos agros vectigalibus regiis obnoxios non inficiatur. Sic enim ille orat. de tradend. baſil. ſi tributum petit Imperator non negatur, agri eccleſiæ ſoluunt tributum. Quo tamen onere Iuſtinianus Eccleſiam liberam eſſe voluit l.ſancimus, c.de ſacroſanct. eccleſiis. Certè natura ita cōparatum eſt, vt inferiora ſuperioribus, minus digna dignioribus ſeruiāt, & ad eorum vtilitatem ſe commodent. Atqui ciuilia bona cœleſtibus inferiora nemo dubitat, qui corpori animum, terræ cælum, mortalibus immortalia, falſis vera, periculoſis tuta, ſecuráque anteponenda eſſe arbitretur. Vnde conſentaneum eſt ciuilia Spiritalibus ſeruire. Quemadmodum enim homo duabus è partibus coniunctus eſt, anima & corpore, ita duabus è partibus Reſpublica Chriſti componitur, eccleſiaſtica & ciuili. Bruta quidem animantia ratione non aguntur, ſed impetu naturæ, in iiſque corporis vis, ardórque dominatur, in homine ſuos motus corpori natura tribuit, ea tamen eſt animæ corporíſque coniunctio, vt efferentes ſeſe corporis appetitiones animus ratione coërcere, cupiditatibuſque frænum iniicere poſſit. Ita & Reſpublicæ dari poſſunt, quæ religione nulla vinciantur, ſed omnia ciuilibus negotiis tribuant, ferarúmque more nullo Dei, nullo ſui ſenſu æuum degant. Aliæ ſunt vbi cum religione & pietate, publica res conſpiret, eóque vinculo vtræque inter ſe teneantur, vt humana diuinis, terrena cœleſtibus cedant, & ſibi leges à religione dictari patiantur. Animi imperio, corporis obſequio magis vtimur, ait ille, vt animus corpore potior eſt, ita Eccleſia ciuili magiſtratu antiquior. Illius eſt regere, huius regi: illius coërcere, huius coerceri, quo humana diuinis ſeruiant, & illorum obſequium ad ſalutem obſequentium referatur. Hoc argumento Gregorius Nazianzenus populum vim Imperatoris timentem confirmat, & ciuilibus minis Eccleſiæ ſcutum opponit. Sic exaudiendus eſt Bernardus lib. 1. de conſiderat. Habent (inquit) hæc infima & terrena Iudices ſuos, Reges & Principes terræ, quid fines alienos inuaditis: ſed aliud eſt incidenter excurrere in iſta, aliud verò incumbere iſtis quaſi dignis tali, & talium intentione rebus: non igitur partes illæ ſunt Pontificis, vt in rebus temporariis, ac ciuili negotio paſſim auctoritatem ſuam interponat, quod ab eius inſtituto alieniſſimum videtur. Quā tamen Eccleſiæ periculum imminet, ex proiecta Reipublicæ adminiſtratione, munus eius eſt, vt has etiam partes attingat, & in exortu ſuo peſtem opprimat erumpentem. Quod vt luce clariùs eſſe videas, ſic habeto cùm humana omnis beatitudo ad æternam illam beatitudinem vt ad ſuum finem referatur, magiſtratus omnes ciuiles ſpiritalibus magiſtratibus inferiores eſſe, ſi quando hæc duo magiſtratuum genera eiuſdem Reipub. partes ſint. Quis autem non videt, Chriſtianam hanc Remp è regibus ac Pontificibus, ciuilibus & ſpiritalibus negotiis veluti legitimis partibus componi. Cùm autem in omni corpore membrum alterum ab altero pendeat, & omnia membra vim ſuam ab vno trahant, haud vtique diffitendum eſt, cùm pontificiæ partes regiis longè digniores, ac opportuniores ſint, vbi maximè res animæ agitur, ibi Pontificis imperium audiendum eſſe, etiamſi non ſine ſummo Reip. ciuilis incommodo, commoditas illa ſpiritalis & Eccleſiæ fœlicitas conſtitui poſſit. Adde quod Reſp. Chriſtiana numeris omnibus abſoluta eſſe debet, qui neceſſariò adhibendi ſunt, vt finem ſuum conſequatur. Etenim ſi vel in leuiſſimis artibus confeſſum illud eſt, eas tum demum partibus omnibus expletas, cumulatáſque dici, cum ſuo iumento, ſuiſque opibus finem ſuum adipiſci quæque poſſunt. In Rep. Chriſti vt nihil ei deſit, quis non videt idem admittendum? Quis autem putet Remp. Chriſtianam numeris omnibus expletam eſſe, niſi ciuilium rerum aliqua immutatione res ſuas fœliciùs proferre queat, & ſuam illam animi beatitatem ſecuriùs procurare? Sed huic quæſtioni locus alius eſt, ad inſtitutum redeamus, & de reformatione tua cogitemus.

VERBA CASAVBONI.

DIATRIBE X.

SI ſpes illorum non eſſet eluſa, qui aliquam ſaltem tolerabilem ab eo reformationem exigebant, certum eſt non fuiſſe res religionis in neruum erupturas.

Reformationem ſæpe inculcas, Caſaubone, & ſæpius eandem reſpuis: Vnde, amabo te, reformatio commodius peti poteſt, quàm è conciliis veteribus, Lateranenſi, Florentino, Tridentino, quibus omnia ſi quæ fuerant, vulnera Eccleſiæ abundè ſanata ſunt. Quid ad reformationem vtiliùs quàm tot Pontificū ſanctiſſima decreta, epiſtolæ, edicta quæ manibus omnium teruntur, & ſalutis ſuæ ſtudioſis virtutis officia commendant. Quid opportunius, aut ſanctius, edictis illis æquitatis ac prudentiæ pleniſſimis, quibus Alexander III. Innocentius III. & IV. Gregorius IX. Bonifacius V. & ne nimius ſim, cæteri Romani Pontifices prolapſos hominum

minum more erigere, proiectam fidei ac pietatis diſciplinam conſtituere, religionis ſenſum hominum animis inſerere, diſcordias ſopire, pacem tota Europa fouere conati ſunt. Quanto caritatis igne accenſi ab omni memoria Principum controuerſias æquiſſimis iudiciis diſceptarunt, populos in officio continuerunt, proteruos ac contumaces pro imperio coërcuerunt, Chriſtianum orbem ſanctiſſimis legibus deuinxerunt. Inde nimirum factum eſt, vt vno omnium penè gentium conſenſu Pontifices, ſi quæ inter Chriſtianos Reges iurgia exiſterent, ſi quæ animorum & armorum contentiones, belli paciſque arbitri eligerentur. Anno milleſimo treceteſimo ſexageſimo quinto eo fœdere quod inter Carolū V. Franciæ Regem, & Carolum Regem Nauarræ percuſſum eſt, Pontifex æqui boníque diſceptator eſt electus. Idem Philippi Auguſti Franciæ, Richardíque Angliæ Regum aliquot ante ſæculis controuerſias vtriuſque voluntate compoſuerat. Hoc noſtro ſæculo Clemens VII. in fœdere quod inter Franciſcum I. Galliæ, & Henricum VIII. Angliæ Reges ictum eſt, Pontifex arbiter pacis eſt adſcriptus. Paulus III. eo fœdere quo Galli Germaníque inter ſe conciliati ſunt Maſſiliæ, & Sueſſionibus arbitrium omnium controuerſiarum in ſe recepit. Fœdere quod inter Philippum Longum Philippi Pulchri filium, & Flandros ſancitum eſt, contentiones, ſi quæ natæ eſſent arbitrio Pontificis, permiſſæ ſunt, aſcriptumq́; fœderi, niſi Rex Franciæ Pōtificis auctoritati ac decreto paruiſſet, eius vt ſubditi religione Sacramēti ſoluerentur. Meritò itaque ſeruatū id eſt ab vltima penè antiquitate, vt à Regibus omnibus Chriſti cultoribus ad Pontificem Rom. prouocare, eúmque arbitrum ac iudicem ſummum appellare ius eſſet. Quod & ſtatuitur cauſa 2. c. ad Romanū, & Hoſtienſis oſtendit c. cùm Ioannes, de fide inſtrumentorū, vſque adeò vt Pontificis integritati ac prudentiæ Regum ac gentium conſenſu datum ſit, vt immunitates alienis ſubditis, & priuilegia vel inuitis principibus dare poſſit c. clericis, c. quia nulli de immunitate Eccleſiæ. Ipſi Imperatores Germaniæ quo die inaugurantur apud Archiepiſcopum Colonienſem iureiurando firmant ſe Pontifici morem in omnibus, in quibus pietas & Dei cultus agitur, eſſe geſturos. Hoc iure iam olim Pontificis auctoritas munita eſt non ab homine quæſito, ſed à Chriſto Domino accepto, qui Petro ſummum ius in vniuerſum gregem attribuit, qui claues cœli permiſit, & vt ligaret, exſolueréte que pleniſſimum imperium dedit.

Qui Eccleſiam non audierit ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus ait ipſe. Ius itaque illud à Deo profectum eſt, quod hominum ingenio incrementum accipere non poteſt. Sed vnde id natum, inquies, quod ad oſcula pedum manuúmque Reges ac Principes admittunt, qui faſtus homine Chriſtiano indignus, à quo Chriſtus Dominus, eiúſque diſcipuli abhorruerint. Ne ſæui, quæſo te, magne vir, ſed te ipſum audito. Meminiſti te exercitatione XV. dicere honorem hunc olim Sacerdotibus omnibus, maximè verò Epiſcopis habitum, vt laici vltrò illis ad pedum oſcula procumberent. Quod ſi probaſti in aliis, quid cauſæ eſſe poteſt, cur in Romano Pontifice non probes? Magnum eſt, fateor, eò deueniſſe Pontificis amplitudinem, vt ad eius pedes Imperatores procumberent, veſtigia exoſcularentur, ſed id priùs id ab infima antiquitate petitum oſtendo, ſi prius hoc de te quæro, durum ne videri debeat honores Regi exhiberi ſolitos, eíque ſtatos ac ſolennes, in vicarium eius ac legatum, haud vtique legati ipſius, ſed Regis obſeruantiæ ſtudio conferri: non indignum eſſe opinor fateberis. Atqui non inficiabere Rom. Pontificem imperantis Dei vicarium eſſe, in quem ſi confertur honos, in Deum ipſum, cuius nomine exhibetur, redundare putandus eſt. Paſſus eſt Eliſæus Sunamitidem ad pedes ſuos prouolui 4. Reg. 4. Nabuchodonoſor ad Danielis pedes procubuit: hic enim mos adorantium fuit, Daniel. 2. Alexander Magnus ad Iaddi Pontificis Hieroſolim. pedes profuſus eſt, vt hiſtoriæ produnt: quam ſpecioſi pedes euangeliſantium pacem ait Eſaias 52. fœlicia certè oſcula, quæ pedes Apoſtolicos ſalutent, per quos pax in vniuerſum orbem delata eſt. Actor. 4. 5. ad pedes Apoſtolorum pretia ex agris venditis confecta deponuntur. Actor. 10. Cornelius ad pedes Petri accidit. In vita Clementis Pontificis hæc habentur. ὁ σισίννιος φίλος τοῦ νερβᾶ πιστεύσας τῷ θεῷ ἥψατο τῶν μακαρίων ἐκείνων τοῦ πατριάρχου ποδῶν, Siſinnius Neruæ familiaris credidit in Deum, & beatos Clementis pedes exoſculatus eſt: & paulò pòſt, χριστιανοὶ οἱ ἐν λατομίαις ὄντες, τῷ κλήμεντι προσελθόντες μετὰ δακρύων, καὶ τῶν ἁγίων ἐκείνου ποδῶν ἀψάμενοι: Chriſtiani, inquit, in metalla damnati, ad Clementem accedentes cum lacrymis ſanctóſque pedes eius attinentes & complexi. Quem morem caue putes ab Imperatorum faſtu deſumptum. Primus enim omnium pedes ſuos, genuáque præbuit ad oſcula Caligula, tū Maximini filius, denique Diocletianus. De Caligu. Dio, τοῖς πλείοσι τῶν συμβουλευτῶν, ἢ τὴν χεῖρα, ἢ τὸν πόδα προσκυνεῖν ὤρεγε: id eſt, Caligula pleriſque Senatoribus aut manum, aut pedem oſculandū præbebat. Mos ex eo fortè an ortus, quod priſca ſuperſtitio deorum pedes aut manus oſculabatur, cúmque ſanctos illos viros Petrum, Clementem, Cletum, numinis penè loco haberent, eorum manus pedéſque adorarunt. Cic. in Verrem, Os

Diis venerabundi oſculamur, aut manus, aut pedes. Oſculatio enim adorationis genus fuit, Lucret.

——————Tum portas propter ahenas,
Signa, manus dextras oſtendunt attenuari
Sæpe ſalutantum tactu, prætérque meantum.

Guainas Tyrannus Chryſoſtomum legatum excipiens τὴν ἐκείνου δεξιὰν τοῖς ὀφθαλμοῖς προσέθηκε, ait Theodoret. l. 5. hiſt. id eſt, dextram eius ad oculos ſuos adduxit, filióſque ad ſacra eius genua admouit. Apud Suidam Leontius Antiochenus Euſebiæ Cōſtantij vxori roganti vt ſe inuiſeret reſpondit; Has leges tibi dico, vt Epiſcopis auctoritas ſua integra ſit, è ſolio tuo deſcendas, obuiámque mihi procedas, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπόσχης ταῖς ἐμαῖς χερσὶ: caput, inquit, meis manibus ſubijcias. Ambroſ. de dignit. ſacerdot. c. 2. Regum colla ſubmittuntur genibus ſacerdotum, & exoſculatis eorum dexteris. Auguſt. de verbis Apoſt. ſerm. 17. ad Eccleſiam curris, Epiſcopum videre deſideras, ad eius pedes volutaris. Valentinianus Imperator obteſtabatur Epiſcopos, vt Mediolani eum eligerent Epiſcopum, cui ritè caput ſubmittere poſſet, vt Theodoret. lib. 4. c. 5. Paulinus in vita Ambroſij ait, eum puerum ſorori ſuæ auerſam manum ad oſcula Epiſcopi ritu, & augurio præbuiſſe. Philippus Imperatorum primus Chriſti fidem amplexus eſt. Is reuerenter ad Flauiani Rom. Pontificis pedes ſe prouoluit. Anno Salutis 538. Iuſtinianus magnus ad Agapeti Pontif. pedes accedit, vt prodit Nauclerus. Iuſtinianus II. Conſtantino Pontifici pedes exoſculatus eſt. Regino l. 2. ad eandem humilitatem deſcendit Pipinus Breuis, & in Stephano Pontifice Chriſtum reueritus ad pedes eius oſculum admouit. Sanct. Anſeluius l. 1. Collectaneorum, Carolus Magnus Adriano, & Stephano II. Henricus IV. Benedicto III Creſcentius Romæ conſul Ioanni 17. Fridericus I. Alexandro III. Sigiſmundus Imper. Conſtantienſi concil. Martino V. Albertus & Ioannes Palæologi Florentino concil. Eugenio IV. pedes exoſculati ſunt, narrante Platina, quem reuerentiæ cultum ætate noſtra Carolus V. Imp. Regéſque Galliæ & Angliæ Alexandro Pontifici præbuerunt. Conſtantinus Magnus ſtratoris munus apud Syluestrum Pontificem obiit, & eius equi arrepto fræno Apoſtolicum patrem Lateranum vſque deduxit, Si Photio fides in Nomocanone. Græca ſic habent, καὶ κρατοῦντες τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου αὐτοῦ διὰ τὸ προσκυνῆσαι, καὶ τὸ φόβον τοῦ μεγάλου πέτρου στράτορος ὀφφίκιον ἐποιήσαμεν. quod & à Pipino, Caroloque cum filio, Stephano & Adriano Pontificibus præſtitum eſſe noſtræ hiſtoriæ loquuntur. Agnoſcebant illi Deum in homine, paſtorique honorem exhibentes, in grege ſe numerari teſtabantur. Illa enim pedum ac genuum amplexatio ſupplicem animum, & parentem, iam ab heroum temporibus indicauit. Vnde apud Homer. Iliad. vlt.

Χερσὶν ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας
Γουνοῦμαί σ' ἀχιλλεῦ.

Manibus Achillis genua cepit, & genua oſculatus eſt; genua tua amplector Achilles. Hac querela non contentus, indignè fers, quod Pontifici Romano gladius vterque, & aliis Epiſcopis iuriſdictio non tantùm illa ſpiritalis, ſed etiam ciuilis animaduerſio, gladiique poteſtas attributa ſit. Ego verò indigniſſimè fero Caſaubonum virum erudititiſſimum id fugere quod neminem paulò humaniorem fugiat, qui gentium penè omnium eam conſuetudinem fuiſſe nouerit, vt ſacerdotibus iudicia committerentur. Deut. 17. iudicium capitis in Pontifices collatum, quibus ſi abeſſent, Leuitæ iudiciis præerant, quæ non niſi duobus Leuitis aſſeſſoribus exerceri poterant, ait Ioſephus l. 4. c. 8. ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν λευιτῶν φυλῆς. lib. 4. Reg. 3. 2. Paralip. 19. Ioſephus lib. 9. ἰωσαφὰτ κατέστησε καὶ ἐν τούτοις κριτὰς ἐκ τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν. In curia ſapientum apud Hebræos, quæ hacamin dicta, ſacerdotes & Leuitæ principem locum tenebant, ait Rabbi Maimon l. 3. Druidæ olim in Gallia iudiciis præfuerunt, quorum antiſtes veritatem lapide expreſſam è collo ſuſpenderat ait Ammianus, quod idem Diodor. Siculus lib. 2. Ægyptiis tribuit. ait enim, ἐν αἰγύπτῳ ἀρχιδικαστὴς ἔχων τὴν ἀλήθειαν ἐξηρτημένην τοῦ τραχήλου, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιμύουσαν, καὶ βιβλίων αὐτῷ παρακειμένων πλῆθος: id eſt, in Aegypto iudicum Antiſtes habens veritatem è collo ſuſpenſam oculis conuenientem, maximamque librorum ante pedes copiam. Subiungit poſtea ἀλήθεια ζῴδιόν ἐστι τῶν πολυτελῶν λίθων ἐκ χρυσῆς ἁλύσεως ἐξηρτημένον. Veritas, inquit, ſignum eſt è lapillis ſummi pretij compoſitum, quod ex aurea catena pendet. Qui ritus ab Hebræo Pontifice deſumptus, in Pædaliis Indica gente mos idem tenuit, vt ait Nicolaus de moribus, vbi qui in populo prudentiſſimus fuit, is rei diuinæ operabatur, vnámque à Diis iuſtitiam expetebat; eius verba ſunt, ἐν παιδαλίοις ἰνδικῷ ἔθνει ὁ συνετώτατος τῶν πάντων κατάρχεται τῶν ἱερῶν, αἰτεῖται δὲ ἀεὶ παρὰ τῶν θεῶν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν δικαιοσύνης: ætate noſtra in Turcis, qui Mupthi dicitur, id eſt, ſummus Pontifex, is iudicia obtinet olim Caliphas ipſius Mahometis locum tenuit, Sultaniſque

niſq; omnibus ac præfectis ius dixit, religionum interpres, & ſummus rei diuinæ procurator, ac vnicus Pontifex. Maiorum noſtrorum ætate Campſon Ægyptius apud Agurenos omnes, & Mammaluchos eo loco fuit, a Selymo vita, magiſtratuque motus. Perſa Sophus, ipſe ſummus ſuperſtitionis ſuæ doctor, ac interpres, ſuum Muſupthi qui iudiciis præſit, apud Tauris vrbem habet. Apud Reges Feſſanum, Caroanum, Telmeſſanum, Marochium in Africa Pontifex iudicia moderatur, ſicuti & apud Tartaros in vrbe Smarchanda. Sed vt in populo Chriſti verſemur, Eccleſia controuerſiarum omnium diſceptatrix ipſo Domini ore conſtituta eſt, Mat. 18. Certè 1. Corinth. 6. Chriſtianos Paulus arguit quod e ſuis vnũ aliquem iudiciis non præficerent. Concil. 3. Carthag. c. 9. Sacerdotibus cauſarum cognitio datur. Conſtantinus Imper. iudicium & iuriſdictionem Epiſcopis mandauit, ait Niceph. l. 7. c. 76. Idem voluit à ciuili iudicio ad Epiſcopos prouocari poſſe, Sozemeno narrante l. 1. cap. 9. Theodoſius maior poteſtatem omnibus fecit, vt à foro ciuili conteſtata lite ad Eccleſiaſticum forum confugere poſſent, quod & ab Arcadio & Honorio fratribus ſancitum eſt, l. ſi quis ex conſenſu. c. de epiſcop. audientia nec minorem Epiſcopis quam præfecto prætorio in iudiciis attribuunt auctoritatem. Iuſtinianus nouel. 123. §. Si quis contra monachos & clericos à neceſſitate iuriſdictionis ciuilium magiſtratuum liberos eſſe declarat. Idem ſtatuit Carolus Magnus in conſtitutionibus: quod iam olim ſolenne fuiſſe diſcas ex Auguſtino ep. 162. Ambroſio epiſt. 78. ad Theophilum, concil. Mileuita. c. 13. quæ quidem omnia cum auctoritate Dei nitantur, & ab ipſo Chriſto Catholicæ fidei parente profecta ſint, eam vim habere debent, vt ab hominibus minus piis quàm peruicacibus in controuerſiam vocari non poſſint. Hoc igitur arctè tenemus pontificum poteſtatem, non hominum ope & ingenio ad eam amplitudinem aſcendiſſe, ſed à Chriſto Domino ductam, adauctam, exaggeratam eſſe, principes ac Imperatores id egiſſe, vt ab iniuria hominum ius diuinum integrum eſſet. pontificis, inquies, ambitus in aliis fortè ferendus, ſed in hoc intolerabilis quod ſe ſupra totius Eccleſiæ concilium eſſe contendit. Grauis accuſatio fateor, & apud Theologos diu multúmque agitata, ſed quæ Chriſti Domini verbis ſtare debeat: Tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petrus Eccleſiæ caput eſt, Imperator imperij ac populi, ſed non vna vtriuſque eſt ratio. Imperator ita populi caput eſt, vt tamen ordinibus populi conſpirantibus inferior ſit, quod ius illud capitis à populo ipſo acceperit. Ius autem capitis in pontifice Romano non ab homine; ſed ab ipſo Deo conſtitutum eſt. cuius edicta, decretáque hominum arbitrio reſcindi, mutari, minui, reſtringíue non poſſunt, vnde ſequitur Pontificem Romanum ita caput Eccleſiæ eſſe, vt ex Dei inſtituto, reliquo Eccleſiæ corpore nobilius, ſuperius, eminentius ſit. Quare Eccleſia ſi locum in vnum conueniat, ratione ſui corporis in vnum congruentis nullum ius ſingulare & eximium habet, ſed ratione capitis, quod corpori vndique coniuncto præeſt, cùm eius imperium à Deo fundatum ſit monarchicum ac ſingulare. Concilio certè Chalcedonenſi act 3. priùs appellatur pontifex, quam concilium nemine reclamante. B. Leo epiſt. 84. ad vnam, ait, Petri ſedem vniuerſalis Eccleſiæ cura confluit, vt nihil vnquam à ſuo capite diſſideat. Nicolaus primus epiſtola ad Michaëlem ait, ſedis Apoſtolicæ iudicium omnibus maius à nemine fore retractandum. Gregorius II. epiſtola ad Leonem Armenium, Conſtantinus, inquir, Conſtantis filius ἔγραψεν ἐνωμότως ἡμῖν, καὶ λέγειν ἡμῖν ἵδωκεν ἀποστεῖλαι ἡμᾶς χρησίμους ἀνθρώπους, ἵνα γένηται οἰκουμενικὴ σύνοδος, καὶ ὅτι οὐ μὴ συγκαθεσθῶ αὐτοῖς ὡς βασιλεὺς, καὶ ἐξουσιαστικῶς λαλήσω, ἀλλ' ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ καθὼς συμβιβάσονται οἱ ἀρχιερεῖς ἐκβιβάσω, καὶ τοὺς καλῶς λέγοντας δεξόμεθα, καὶ τοὺς κακῶς λέγοντας ἐκδιώξομεν, καὶ θεοῦ χάριτι ἀπεστείλαμεν, καὶ μετ' εἰρήνης ἐγένετο ἡ ἕκτη σύνοδος. Scripſit ad nos iuratus, & nos per literas rogauit, vt mitteremus viros idoneos, vt fieret Synodus generalis œcumenica, promiſit ſe non cum illis ſeſſurum, ac loquuturum cum imperatoria poteſtate, ſed vt priuatum hominem, & quod ab Epiſcopis fuerit probatum ſe probaturum, & bene ſentientes admiſſurum, malè ſentientes repudiaturum, & Dei gratia viros idoneos miſimus, & ſexta ſynodus cum pace habita eſt, vnde agnoſcas conciliis præfuiſſe Romanum Pontificem per legatos ſuos, non item Imperatorem. Occurres ſat ſcio, Caſaubone, dicéſque, ab Othone primo concilium Romam indictum, vt Ioannes XII. Pontificatu pelleretur, & loco eius Leo VIII. ſufficeretur. Ea Synodo Ioanni vitio datum eſt, quod horarias preces non recitaret, ſigno crucis non ſe muniret, vt prodit Linthprandus, lib. 6. c. 7. reſpondebo, id temporis Imperatores in Italia, Germaniaque omnia iura diuina & humana miſcuiſſe, & intolerabili barbarie in capita Pontificum, quos arbitratu ſuo vi, & armis inſtituebãt, deſtituebãt ſæpè eſſe graſſatos: vnde reperti tũc tẽporis Põtifices ab Imperatoribus per vim & iniuriam obtruſi, quorum vita, mores, inſtituta parum in commune probarentur, inter illa diſſidia Ioannes XII. Leone VIII. pulſo Pontificiæ ſedi reſtitutus eſt. Benedictus V. mortuo Ioanne XII. à Romanis contra Leonem VIII. lectus ſedit. Symmachus Papa vir

ſanctiſſi

ſauct ſſimus, anno 1 ɔ c. ſemel in Synodo Roman. per cauſam ſchiſmatis cauſam dixit, eámque probauit, tribus deinde aliis Synodis Romanis in ſchiſmate poſtulatus, cauſam dixit, & obtinuit, non quaſi concilio inferior eſſet, ſed quia ius ſuum in ſchiſmate Epiſcopis exponere debuit. Tenendum igitur eſt, quod Lateranenſi Concilio ſub Alexandro III. definitum eſt, in Romana Eccleſia cùm aliquid ſpecialiter conſtituitur Pontificis auctoritatem ſequendam eſſe, nec ſuperiorem appellari poſſe, cum Pontifice nemo ſuperior ſit Lateranenſi concilio ſub Leone primo, ſolus Rom. Pontifex ſuper omnia concilia dicitur auctoritatem habere. Epheſina Synodo pag. 16. in fronte epiſtolæ, quam Epiſcopi qui Conſtantinopoli erant, ad Synodum Epheſinam ſcribunt, hæc verba leguntur, ἐπιστολὴ παρὰ τῶν εὑρεθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόπων, ἀποδοθῆναι τοῖς ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις πατράσι, Κελεστίνῳ, Κυρίλλῳ, Ἰουβεναλίῳ, καὶ πᾶσι τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίᾳ, καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, Epiſtola ab Epiſcopis qui Conſtantinopoli reperti ſunt reddenda ſanctiſſimis Epiſcopis patribus Celeſtino, Cyrillo, Iuuenali, & omnibus qui nobiſcum ſentiunt, ſanctæ & œcumenicæ Synodo, primus appellatur Celeſtinus Romanus Pontifex, qui tamen Synodo non intererat, nec Epheſi, ſed Romæ tunc agebat, pag 176. καὶ ἐπαινέσαντες τὸν θεοφιλέστατον τῆς μεγάλης Ῥώμης Κελεστῖνον πρὸ τῆς ἡμῶν ψήφου καταγνόντα τῶν αἱρετικῶν δογμάτων Νεστορίου, καὶ πρὸ ἡμῶν ἐξενέγκαντα τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον, & laudantes Celeſtinum Deo cariſſimum magnæ Romæ Pontificem, qui ante noſtram ſententiam condemnauit hæretica dogmata Neſtorij, & ante nos aduerſus eum ſententiam tulit, pag. 191. legati Romani Pontificis Epheſum miſſi dixere Cyrillo cùm Apoſtolicæ literæ offerrentur, κελευσάτω ἡ ὑμετέρα μακαριότης τὰ προσενεχθέντα ὑμῖν γράμματα τοῦ ἁγίου, καὶ μετὰ πάσης προσκυνήσεως ὀνομαζομένου πάπα Κελεστίνου τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐπισκόπου ἀναγνωσθῆναι, ἐξ ὧν γνῶναι δυνήσεται, ποίαν ἔχει φροντίδα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, iubeat veſtra beatitudo vt literæ quæ vobis allatæ ſunt à ſancto, & cùm omni adoratione nominando Papa Celeſtino Apoſtolicæ Cathedræ Epiſcopo legantur, ex quibus veſtra beatitudo cognoſcere poterit, quantam curam gerat omnium Eccleſiarum. Cyrillus dixit, literæ acceptæ à ſanctiſſimo ſanctæ Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopo Celeſtino legantur cum honore qui ei debetur. Legati dixêre, ſolenne eſt vt literæ Apoſtolicæ Cathedræ in primis latinè legantur: vbi mihi nota, quemadmodum Romanorũ Imp. literæ niſi latinè non recitabantur; ita etiam datum id eſſe Pontifici Rom. vt propter Sacerdotij Apoſtolici amplitudinem imperatoria maieſtate digniorem, eius literæ latinè legerentur, cũ priùs auditores capita detexiſſent: cùm recitata eſſet epiſtola Celeſtini ad Synodum in hæc verba, miſimus ad vos legatos noſtros, qui actis concilij intererunt, & ea, quę iam antè a nobis definita ſunt, explicabunt, & expedient, quibus aſſenſum præbitum iri à veſtra ſanctitate non dubitamus, omnes Epiſcopi exclamarunt, αὕτη δικαία κρίσις, νέῳ Παύλῳ Κελεστίνῳ, hoc iuſtum eſt iudicium, nouo Paulo Celeſtino multos annos Celeſtino cuſtodi fidei vnus Celeſtinus, vnus Cyrillus, vna fides Synodi, Firmus Epiſcopus Cæſareæ dixit, & antea Celeſtinum typum præſcripſiſſe ac formam per literas ſuas quam in Synodo patres ſequerentur, καὶ πρότερον ψῆφον ἐξέθηκε, καὶ τύπον τῷ πράγματι ὁ ἀποστολικὸς, καὶ ἅγιος θρόνος τῆς ἁγιωσύνης, καὶ ἐσώζετο ἐπιτηδείως κελεύσας διὰ γραμμάτων. Legatus Papæ dixit, gratias vobis ago quòd cùm recitarentur vobis literæ Sancti & Beati Papæ noſtri, ſancta membra ſanctis veſtris vocibus, ſancto capiti & ſanctis veſtris exclamationibus attuliſtis. Non enim ignorat veſtra beatitudo, quod caput totius fidei, & Apoſtolorum eſt B. Petrus Apoſtolus. τὰ ἅγια μέλη τῶν ἁγίων ἡμῶν φωναῖς, τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ, καὶ ταῖς ἁγίαις ἡμῶν ἐκβοήσεσιν ὑπηχεῖτε: οὐ γὰρ ἀγνοεῖ ἡ ὑμῶν μακαριότης ὅτι ἡ κεφαλὴ ὅλης τῆς πίστεως, ἡ καὶ τῶν ἀποστόλων ὁ μακάριος Πέτρος ἀπόστολος. Et quia caput fidei, ac conciliorum omnium eſt Petri ſucceſſor Romanus Pontifex, ideo ſæpè factum, vt à conciliis qui ſe læſos arbitrabantur ſummum Pontificem appellarent. Athanaſius Epiſcopus Alexand. & Paulus Patriarcha Conſtantinopol. à Concilio ſedis honore ſpoliati Iulium Pontificem appellarunt, & ab eo in integrum reſtituti ſunt. Sozomen. l. 3. c. 7. Flauianus Epiſcopus Conſtantin. à Concilio Epheſino 2. ad Leonem Pontificem Rom. prouocauit, vt ipſe Leo docet, epiſt. 25. ad Theodoſ. eundem Theodoretus Cypri Epiſcopus à Concilio Epheſino damnatus appellauit, vt liberatus Breuiar. cap. 12. Ioannes Chryſoſtom. Synodi decreto exul, Innocentij Pontificis opem prouocatione interpoſita, implorauit, vt patet ex epiſt. Chryſoſtomi ad Innocentium. Ariminenſe Concilium Conſtantij Imperatoris auctoritate Arianos muniens, rogatu Baſilij ab Epiſcopo Rom. irritum factum eſt. Baſilius in epiſt. ad Athanaſium, errare quippe Concilia & labi, niſi iudicio & auctoritate Romani Pontificis confirmentur, poſſunt, ab eoque reſcindi ac improbari, quod de Concilio Epheſino 2. oſtẽdit B. Leo ep. 24. 25. ad Pulcheriam imperatricem, cuius hæc verba ſunt. Cõſenſiones Epiſcoporum repugnantes regulis Canonum apud Nicæam conditorũ in irritum mittimus, & per auctoritatem B. Petri generali prorſus definitione caſſamus. Damaſus Ariminenſe

conci

concilium improbauit, Leo decretū quoddam concilij Chalcedonenſis irritum pronuntiauit, vt eſt in epiſt. Damaſi ad Epiſcopos Illyrici & Leonis ep. 63. Agatho Pontifex in epiſt. quam ad imperatorem ſcripſit, affirmat, ſe legatis ſuis, ſi diſceſſerint à mandatis, quæ ipſe præſcripſerit, fidem ac auctoritarem derogaturum. Gelaſius epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ. Nicolaus ep. ad Michaëlem indicant, Concilia non eſſe ante rata quàm Pontifex Rom. ea probarit. Dices, Concilij Baſileenſis Patres decreuiſſe Pontificem Concilio inferiorem. Verùm hoc Concilium legitimè quidem inchoatum eſt, ſed finis eius ab ordine legitimo abhorruit: decretum autem illud Pontifices, Eugenius, & Leo X. improbarunt. Iterum obiicies, concilio Conſtantienſi Ioannem XXIII. Gregorium XII. & Benedictum XIII. magiſtratu eſſe pulſos, electúmque Martinum V. Sed occurro cauillationi, aſſeróque Concilium id temporis legitimo Pontifice caruiſſe, quaſi capite multatum, ideoq; in iis quæ fidem ſpectant errare potuiſſe, non in eligendo Pontifice. De Iuriſdictione Pontificis, edictis, legibus, decretis quod nonnulli obiiciunt, eam vim non habere, vt homines mortiferi peccati periculo obſtringere poſſint, tibi, cæteriſque, vel inſcitia, vel ſæculi vitio peccantibus hac in parte ſatiſfactum eſſe cupio. Non ſolus, fateor, in eo errore es, nec id ius ſolus in dubitationem vocas. E viris eruditione claris nonnulli iam pridem extitere, qui ius illud Pontifici controuerſum facere conarentur: nam & Ioannes Gerſon 3. parte lectione 4. de vita ſpiritali, in ea eſt ſententia, vt arbitretur, Pontificis poteſtatem, eo vſque modo proferri, vt obligare periculo mortiferi peccati in his tantum poſſit, quæ iure diuino vel præcepta, vel vetita ſunt, quaſi ſit ea tantùm Pontificis poteſtas, vt interpretari ius illud diuinum queat, non nouum conſtituere. A quo libenter audiam Matthæíne 22. vbi dicitur, quæ Cæſaris ſunt, Cæſari reddenda, de iure diuino agatur, an de vectigalium ſolutione, quæ iure ciuili ſtatuuntur. Paulúſne Rom. 13. de iiſdem loquatur, & ea lex ab Eccleſia lata, vim ſuam obtineat, mortaliſque peccati periculo obſtringat. Meritò igitur in alia omnia ſaniores Theologi iam olim diſceſſere: omnibus ſuffragiis Gerſonis ſententia damnata eſt, ſi priſci temporis memoriam reuoces. Sic enim illa ſancta Theologorum canities definiuit, 2. diſ. 44. & D. Thomas t. 2. q. 96. n. 4. Franciſcus à victoria relectione 1. de poteſtate Eccleſiæ 4.3. quibus auctoribus illud ſanctè, firmitérque tenendum eſt, poſſe ſummum Pontificem leges ferre, quibus nouum ius conſtituatur, quod ſingulariter ſacris illis inſtrumentis ac iure diuino non ſit comprehenſum: cùm enim id iure diuino præcipiatur, vt Eccleſiæ piæ matri fidem ac obedientiam præſtemus, eiúſque paſtoribus morem geramus, in iis quæ Dei legibus non aduerſantur, illud vtiq; conſequitur, vt Pontifices, ipſaque Eccleſia ius nouum conſtituere poſſint, legi Dei conſentaneum, cuius neceſſitas peccati mortiferi periculum iis, qui non paruerint, afferat. Ioann. enim 2. Chriſtus Dominus his verbis ſuos appellat; Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Vbi Chryſoſtomus ſuum, ait, eis relinquit miniſterium. Theophylactus, meum, ait, ſuſcipite opus. Chriſti autem opus in eo vertitur, vt leges condere poſſit. Cyprianus l. 4. epiſt. 9. illud; Qui vos audit, me audit, ad Apoſtolos, eóſque, qui vices eorum gerunt, trahit: ſed Actorum 15. diſertè id ſignificatur his verbis: Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis, nihil vltro vobis imponere oneris, niſi hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis. Animaduerte neceſſaria vocari, quæ Pontifices, cæteriq́ue Eccleſiæ paſtores imperant, quare neceſſitas nobis imponitur, vt illa teneamus. Ibidem dicitur, Paulus pertranſiens ciuitates præcipiebat eis cuſtodire præcepta Apoſtolorum & ſeniorum: vides & præcepta eſſe, & neceſſaria eſſe. Ideò Chryſoſt. homil. 33. in Acta: Video, ait, breuem epiſtolam, neque epicheremata, nec ſyllogiſmos habentem, ſed imperium. Illud præclarè Tertullianus in Apologet. c. 9. propterea ſuffocatis & morticiniis abſtinemus, ne quo ſanguine contaminemur, vel intra viſcera ſepulto. Contaminari, ait, mentem ſanguine, qui idolis immolatus fuerit, quia lege ſeniorum id vetitum eſſet: quod præceptum id temporis qui violaſſet, dubium non eſt, quin mortali peccato contaminaretur, cùm Auguſtin. ep. 154. huic rei fidem aſtruat, his verbis: Aut certum eſt eſſe idolothytum, aut certum non eſſe, aut ignoratur. Si ergo certum eſt, licet tibi fame ſit moriendum, melius Chriſtiana virtute reſpuitur. Si autem vel non eſſe ſcitur, vel ignoratur, ſine vllo conſcientiæ ſcrupulo in vſum neceſſitatis aſſumetur. Potiùs ergo moriendum eſt, quàm peccati mortiferi macula ſuſcipienda, præcepto Apoſtolico violato, cuius rei vel in quadrageſima exemplum tibi ponitur, de qua cùm ab Apoſtolis præcepta ſit Ambroſius ſermone 37. ita loquitur: In totum non ieiunare quadrageſimam ſacrilegium eſt, ex parte violare peccatum, & quidem id mortiferum, ideo concilio Gangrenſi c. 29. cœtu piorum prohibentur, qui indicta ieiunia nulla neceſſitate ſoluunt. Deuter. 17. Facies quæcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te ſecundum legem eius, ſequeriſq; ſententiam eorum: qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, ex decre-

E to iudicis

to iudicis morietur. Ac ne forte putes illa verba ſic exaudienda, vt controuerſiæ tantum in interpretatione diuini iuris exortæ Pontificis arbitrio permiſſæ ſint. Accipe quæ præmiſſa erant eodem loco: ſi difficile & ambiguum iudicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & non lepram, & iudicum inter portas tuas videris verba variari, Sacerdotes indicabunt tibi iudicij veritatem. Dices fortaſſe de legis interpretatione, non de iure ciuili locum illum accipiendum. Bellum verò perfugium! Quis neſcit lege Moſis ciuile ius eſſe comprehenſum, & eius intelligentiam à Sacerdotibus petendam, ad quos ipſius legis verbis prouocatio data eſt? Quis neſcit ad vrbium portas, apud Eſaü & Iacobi nepotes ius reddi ſolitum inter priuatos, vt ex libro Iob, veterique inſtrumento comperimur? Et tamen oppreſſi iudiciis illis ciuilibus, Sacerdotes appellabant, quibus qui non paruiſſent in eos capite animaduertebatur. At capitis pœna in ſacris literis nunquam niſi mortifero peccato irrogatur. Ethnicus eſt, qui Eccleſiæ non paret; at opinor, Ethnicum nemo contumacem à mortifero peccato integrum eſſe dicet. Adde quod lex ciuilis obſtringere nos neceſſitati lethiferi peccati poſſit, vt & imperium patris in filium 1. Petri 2. Subiecti eſtote omni creaturæ propter Deum; hæc eſt enim voluntas Dei. Rom. 15. non ſolùm propter iram, ſed & propter conſcientiam. Qui poteſtati reſiſtit, ſibi damnationem acquirit. Quod ſi morti æternæ addicitur qui ciuili poteſtati non paret, qui ſummo gregis Dominici paſtori obedientiam, fidémque non præſtat, eò grauioris noxæ reus erit, quò res ſpiritales ciuilibus & caducis digniores, grauioréſque habentur: qua tamen in re ita viri prudentes ac pij ſtatuunt, eam legem Eccleſiaſticam mortalis peccati periculum imponere non parenti, quæ ius diuinum peccati mortiferi periculum denuntians continet, vel aliquid in re graui lethiferi peccati periculo ſancit. Addũt ne ſummũ quidem Pontificem de re leui legem ferre poſſe, quæ neceſſitatẽ peccati mortiferi non parentibus imponat. Docet Alphonſus à Caſtro lib. 1. de poteſt. legis pœnalis c. 5. Licèt enim Deus in re leuiſſima poſſit hominibus vinculum peccati lethalis inicere, quod eum feciſſe arbitramur in primo illo præcepto, quo parentes hominum è luto rubro fictos ab eſu pomi deterruit, poſt lapſum tamen hominem, non eſt veriſimile Deum præceptis de re leui & friuolaria neceſſitatem mortiferi peccati alligaſſe, ait Bernard. l. de præcepto & tranſgreſſione. Cùm autem à Pontifice lex lata eſt de re grauiori, quæ tamen ad ius duntaxat humanum pertineat, non illico ſequitur peccati lethalis piaculum eſſe contractum, niſi Pontificem id voluiſſe, liquidò conſtet. Conſtare autem non poteſt, niſi voluntatem ſuam ſuper ea re Pontifex aut voce apparuerit, aut verbis conceptis in lege expreſſerit, cuius generis ſunt illa, ſub peccato mortali, ſub priuatione gratiæ, vel indignatione Dei Omnipotentis, & Apoſtolorum Petri & Pauli, obteſtatione diuini iudicij, interminatione gehennæ, maledictione æterna, in virtute ſanctæ obedientiæ, & cæteris huiuſmodi, quæ decretis Pontificijs ſubiungi ſolent. Hoc ampliùs de voluntate Pontificis conſtat, ex pœna, quæ legi additur: cùm enim ea eſt vt de gradu deiiciantur, dignitate ac ſacerdotio ſpolientur, humatio vel abſolutio negetur ei, quem non pœnituerit, aut communicatione piorum excludatur, ea res peccati mortalis argumento eſt. Sed alio nos telo petunt, qui tecum ſentiunt. Edicta, inquis, omnia Pontificum id vnum agunt, vt ſuæ ipſorum poteſtati nouos in dies cumulos addant, Sacerdotibus & Eccleſiis priuilegia, nouáſque immunitates tribuant, non vt prolapſos hominum mores in melius reforment: Parcius iſta non vſquequaque illiteratis aut ſtupidis obiicere debuerant. Legiſti vnquam Gratiani decretum? Gregorij IX. Decretales? Bonifacij VIII. librum ſextum, cæteraque Pontificum edicta? vtique ſi legiſſes in iis viuam, ac ſpirantem iuſtitiæ imaginem expreſſam cerneres, omnes Reip. Chriſtianæ partes ſanatas, principibus vitæ rationem imperatam, populo fidei, morúmque regulam aſcriptam, foro ciuili, ſpiritalíque ſuos terminos ſingulari diſciplina ac moderatione fixos animaduerteres, vt qui afflatum Dei non hic ſentiat, ille mihi nihil ſentire videatur. Quis autem Sacerdotum immunitati ſanctiſſimis illis edictis optimè conſultum iure ſuccenſeat, cùm Ioſephus ipſe iura Ægyptijs deſcribens Sacerdotes à cultu Dei alienos onere vectigalium exſoluerit, & à Pharaonibus ampliſſimas opes eis proſpexerit, cùm Deus ipſe ſacrificulos ac Leuitas ſuæ ſortis hæredes effecerit, eóſque decimis, cæteriſq; priuilegiis, quæ ſibi ipſe præceperat, ac reſeruarat, donatit, vt Leuitico ſæpè ſignificatur. Adde quod ab ipſis fidei Chriſtianæ initijs non defuere conſcelerati homines, qui pietate Sacerdotum, & patientia ad ſuum luxum abuterentur, quorum vt impiis conatibus medicina fieret, ſanctiones ferri oportuit, quæ dirarum obnuntiatione perditos homines à nefarijs concilijs, & vi Sacerdotibus afferenda deducerent. Dices, opinor, in omnibus iudicijs appellari Pontificem poſſe indignum eſt, cùm id ſine magiſtratuum ciuilium iniuria fieri non poſſit. Imò verò digniſſimum & æquiſſimum eſt, vt ij omnes qui ſe iniquis iudiciis oppreſſos ſentiunt, ad eum confugiant, qui communis omnium parens, & paſtor eſt, maximè vbi ius Eccleſiaſticum &

ſpiritale

ſpiritale in diſceptationem venit. Cauſas enim ciuiles ad Pontificem appellationibus trahi adhuc inauditum eſt: quod tamen ſi fieret, meritò fieret vt à corrupto iudicio ad integerrimum Paſtoris iudicium perfugium pateret. Nam & in publicis Regum ac Principum diſſidijs, ætate ſua Pontifices ac Epiſcopos arbitros expetitos eſſe Gregorius Turon. in hiſtoria Gallica docet. In Polonia Nomophylax, & Cancellarius idem Epiſcopus eſt, & quidem Gueſnenſis. In Germania Cancellarij tres Epiſcopi ſunt, Moguntinus, Colonienſis, Treuerenſis. In Gallia numeramus 33. cùm Epiſcopos, tum Cardinales, qui Cancellarij fuerint. In conſilio Regum Poloniæ & Angliæ Epiſcopi principem locum tenebant. vt apud Sultanum Turcorum ij, qui Cadis appellantur, Pontifices in ſecretius conſilium, quod Diuanum dicitur, adhibentur. In Francia pares (ſiue patricios mauis) ſex Epiſcopi ſunt: ſed intra oleas, illud eximium eſt 3. concil. Carthaginenſ. cap. 9. quod ſuper ea re ſancitur in hæc verba. Clerici ne fora ciuilia frequentent, aut iudicium populare ſubire cogantur, cùm populi ipſius cauſas B. Paulus Eccleſiæ cognitioni ſubiiciat, Chryſoſt. l. de ſacerdotio, quartam muneris Pontificij partem in eo occupatam eſſe ait. Auguſt. in epiſt. ſæpe controuerſias decidit inter laicos, idq́; ſibi ſolenne eſſe aſſeuerat. Dices in foro Pontificio tot cauillationes, tot captiones, tot calumniæ, tot defraudationes ac rapinæ ſunt, vt longè conſultiùs ſit, ſalinam ſuam domi quam Romę decoquere. Haud equidem inficior, rabulas & cauſidicos forenſes æris ſui parcos, alieni profuſos, Romæ peræquè, atque in Gallia reperiri. Sed an conſentaneum eſt, quod à cauſidicis illis peccatur, eius inuidiam in Pontificem trahere, quo nolente, quo neſciente multa præter ius & æquum fieri neceſſe eſt. In Gallia noſtra ſanctiſſimæ leges, æquiſſima decreta, conſuetudines mirificæ integritatis ac iuſtitiæ habentur, quæ tamen rabularum auaritia ita peruertuntur, vt interdum amplius incommodi populo, quàm commoditatis ex optimis legibus afferatur: neque Regis ac legum id virium eſt, ſed eorum quibus adminiſtratio iuris commiſſa eſt. In ſacerdotiis quæ beneficio Pontificis conferuntur, aliquid interdum fraudis intercedere non dubito, rudes homines, luxúque perditos promoueri ſcio & doleo, ſed eorum fraude fit, qui nomina Pontifici proponunt, qui teſtimonium pietatis & doctrinæ indignis dant, qui mendaciis Pontificum aures verberant, & rebus ipſis per ſe clariſſimis tenebras offundunt. Qua rerũ indignitate Eduardus Anglię Rex anno circiter 1370. adductus, pœnam indixit iis, qui Anglicana ſacerdotia, niſi per appellationem eo res deducta eſſet, à Pontifice impetrarent, ait Polydor. l. 10. Et vt è peccato peccatum nectitur, anno 1391. Regis Angliæ libertatis temerarius amor eò proceſſit, vt in publico procerum conſeſſu ſanctio lata ſit, ne quis vltra Oceanum ſacris Pontificis deuotionibus defigi poſſet, ſed eius imperium Oceano terminaretur, ait Polydor. lib. 20. de Annatis illis à Pontifice indictis quod aliquis criminetur, ſi quis non iniquus æſtimator accedat, næ ille ſaxo videat, nihil vmquam æquius, opportuniúſque imperatum eſſe: bellum ſacrum in Italia, Galliaque commouebatur. Iam claſſica martiũ canebant, omnis in equis nobilitas, in armis iuuentus, belli nerui pecuniæ deerant: quid faceres in hac inopia? miſſionem militibus dares, ſacerdotia, ſacrámque ſupellectilem venire, aut milites annona premi, bellum infectum deſeri, Chriſti Domini cunabula, crucíſque ac ſanguinis eius domicilium à barbaris vaſtari patereris. Vna ratio ſe dedit, qua bellicæ rei, nominique Chriſtiano conſuleretur, vt cum ſacerdotiorum reditus in Europa ampliſſimi eſſent, alendique exercitus partes vnus pene Pontifex ſuſtineret, vectigalia quædam ſacerdotiis imponerentur, ad ærarium Pontificis deferenda: cautum igitur, vt qui ſacerdotium conſequeretur, eius fructus qui primo anno lecti eſſent, in fiſcum Apoſtolicum cederent. Quod edictum omnium gentium pene conſenſu ſic approbatum eſt, vt illud Anglia ſola detrectarit, iugi impatiens, & tamen in amplioribus ſacerdotiis admiſerit. Vectigalis huius author Bonifacius IX. anno 1414. alij Ioannem XXII. authorem faciunt. Franciſcus Zarabella ait, Viennenſi concilio ſtatutum eſſe, vt ſublato eo vectigali quotannis viceſima cuiuſque ſacerdotij Rom. Pontifici penderetur: neque mirum cuiquam videri debet Apoſtolico patri vectigalia ſacerdotes pendere iuſſos, cùm in Leuitis ea conſuetudo renuerit, vt decimarum ſuarum decimas ſummo Pontifici quotannis præſtarent. Atqui, inquies, bellum ſacrum conquieuit? conquieuiſſe fateor: ſed noua onera emerſere, quibus Pontificis opes impares eſſe certum eſt. Anno deinde 1435. Concilium Baſilienſe habitum, Papiam quidem à Martino V. indictum, ob peſtem Senas tranſlatum, inde bellorum iniuria Baſileam, quo Concilio damnatæ ſunt annatæ, id eſt, primigenij fructus: ſed edita pragmatica ſanctio quam Carolus VII. Franciæ Rex apud Biturigas anno 1438. ratam, firmamque in Gallia eſſe voluit: quæ tamen cum piis omnibus, ipſique Pontifici grauis & iniqua eſſe videretur, à Pio II. antiquata eſt, cui Ludouicus XII. Galliæ Rex abrogationem eius eſt pollicitus: at ſenatui Pariſienſi aliter viſum, quo ſuam authoritatem interponente ea ſanctio aboleri non potuit, ait Guagninus l. 10. Leo tamen X. hoc equi-

cit, vt tolleretur, & cum Franciſco I. concordata quæ vocant tranſegit, vt rex eligeret, Pontificique nomina ſubiiceret eorum quibus ſacerdotia deferrentur.

AN IMPERATORVM FVERIT PONTIFICES ELIGERE.

DIATRIBE XI.

Libet hic tuum, & aliorum errorem reuincere, qui Roman. Pontificem ab Imperatore legendum cenſent, eáque maximè ratione nituntur, quod Adrianus Pontifex Carolo magno de ſede Apoſtolica bene merito ius eligendi Pontificis attribuerit, aliquot poſtea Pontifices ratum habuerint: & ſane valeret ea ratio, ſi iura diuina perinde ac leges humanæ ſe haberent. Apud homines enim in priuilegiis à rege ſæpius firmatis, & longi temporis vſu corroboratis præſcriptio valet, in iure diuino præſcriptioni nullus eſt locus. Atqui ſatis adhuc intellectum eſt, Petro Rom. Pontifici, cæteriſque munus idem obeuntibus Eccleſiam ore Chriſti Domini concreditam, paſtorum electionem attributam, cuius rei facultatem aliquam Epiſcopis facere, iiſque finibus quibus velint, vt ſummi moderatores & arbitri, poſſunt: quia Ioan. vlt. Petrus à Chriſto ſummus paſtor effectus, vniuerſi gregis procurationem accepit. Quanquam enim Epiſcoporum iuriſdictio, ſi genus ipſum intueris Deo accepta referri debet, ſiue, vt illi loquuntur, de iure diuino eſt, (ἐν πλάτει enim Apoſtoli & Epiſcopi à Chriſto inſtituti ſunt Epheſ. 4. ipſe dedit quoſdam Apoſtolos &c.) Epiſcopi tamen iuriſdictionem ſuam propriè ac peculiariter vniuerſo Eccleſiæ paſtori B. Petro, Romaniſque Pontif. referunt acceptam, Auguſtino teſte epiſt. 93. ad Concil. Mileuit. Arbitror omnes fratres & Epiſcopos noſtros, non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris authorem deferre debere. Leo epiſt. 99. huius muneris ſacramentum, ita Dominus ad omne Apoſtolicum officium voluit pertinere, vt in B. Petro Apoſtolorum ſummo principaliter collocaret, vt ab ipſo capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet. Hæc ille piè vereque: ratio hæc eſt, quod Chriſtus Dominus non niſi per caput viſibile, in membra viſibilia influat, vimque ſuam & gratiam tranſmittat. Eius rei quandam imaginem habemus Num. xi. vbi Moſis ſpiritus in lxx. ſeniores diuiſus, cùm ad Reip. munera vocarentur: Epiſcopi igitur iuriſdictionem ſuam à ſummo Pontifice deriuant, quanquam inficias ire nolim, Epiſcopos tum ad occaſum, tum ad ortum olim aut à populo, aut à clero, aut à Metropolitis, aut ab aliquot eiuſdem prouinciæ Epiſcopis electos ac conſecratos eſſe: huic enim rei fidem aſtruit Cyprianus l. 1. epiſt. 4. Theodoretus lib. Hiſt. 1. c. 9. l. 5. c. 9. cæterique patres vbique teſtantur: ſed id factum aſſero non diuino, ſed humano iure, cum iniuria temporum conſuetudo in vrbes ac populos gliſceret, principéſque ac ciuitates ius illud alienum vſurparent, quod pedetentim, maximè ad occaſum exoleuit vt iniquum. In Græcia, totoque oriente conſuetudo hodieque tenetur, vt à Metropolitis vel Epiſcoporum Synodo Patriarchæ cæterique Epiſcopi in ſacrum ordinem cooptentur, indicat Zygomalas l. 2. Turco-græciæ. ὁ πατριάρχης χειροτονεῖ τοὺς μητροπολίτας, καὶ μητροπολίτης μητροπολίτην, μετ' ἐπισκοπῆς τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐπίσκοπος ἐπίσκοπον χειροτονεῖ μετὰ θελήσεως τοῦ μητροπολίτου: id eſt, noſtra ætate Patriarcha Conſtantinop. eligit, inauguratque metropolitas, metropolites metropolitam iudicio Patriarchæ, Epiſcopus Epiſcopum voluntate metropolitæ. In electione ſummi Pontificis hæc ratio ſeruata eſt. B. Petrus Linum, Cletum ac Clementem ſibi ſucceſſores deſignauit, Anacletus, & cæteri Pontifices vſque ad 2. ſchiſma inter Damaſum & Vrſicinum Cleri & populi ſuffragiis creati ſunt, ait Cyprian ep. 52. In electione Damaſi interponi cœpit imperatorum authoritas ad ſchiſma ſedandū: Valentinianus enim maior id temporis Vrſicini impetus fregit, Honorius Eulalij, Theudericus rex Gothorum in Italia Laurentij, Damaſo, Boniſacio & Symmacho confirmatis. A Iuſtiniano magno ad Conſtantinum vſque 3. mos tenuit, vt non niſi permiſſu imperatoris Conſtantinop. Romanus Pontifex conſecraretur. Conſtantinus 3. Benedicti 2. ſanctitate motus in Cleri poteſtate ius illud eſſe voluit, quod per iniuriam imperatores ſibi arrogaſſe animaduertebat, vt tyranni olim Hieroſolymis. Primum omnium in Iudæa Antiochum libidine ſua Pontificem creaſſe, deinde Herodem, & Procuratores Romanos comperimus ex Ioſepho: in Turcogræcia hodie Patriarchæ Conſtantinopolitani non tenet electio, niſi à Sultano firmata fuerit, cui ſupra tria Sequinorum, ſeu aureorum millia vectigalis nomine, quod peſceſium dicitur, à Patriarcha penduntur, vt electio rata ſit ait Zygomalas. Marcus Patriarcha quartus poſt captam à Mahomete 2. Conſtantinopolim primus mille aureos numerauit,

merauit, Dionyſius bis mille, cæteri numerum auxerunt, ait idem author l. 2. Turcogræc. Adrianus Synodo Lateranenſi Caroli Magni arbitrium eligendi Pontificis, vel certè confirmandi fecit. Ludouicus pius Caroli Magni filius, hoc iure volens Pontifici Cleróque ceſſit, 63. diſt. can. Ego Ludouicus Clerus in eligendo Pontifice ius ſuum tenuit vſque ad Leonem VIII. qui ab Othone I. per vim electus eſt, & cæteri deinceps vſque ad Hildebrandum, qui Gregorius VII. fuit, & Henrico III. & IV. Imperatoribus id iuris eripuit. Deinde Henricus V. Imperator ius illud, quod Imperatorum proprium eſſe aiebat, à Paſchali Pontifice conſequitur, ſed ab eodem paulo pòſt ea poteſtate ſpoliatus eſt, vt Sigonius & Platina. Non ab re fortaſſe fuerit, ſeriem temporum ac viciſſitudinem in eligendo Pontifice, Sacerdotiis principum arbitrio tribuendis, hoc loco aſcribere. Quam rem & obſcuram & impeditam ſi veſtigio ſequi, progreſſioneſque eius notare potuerimus, authoritatē Pontifici ſuam, vt æquum eſt, conſeruabimus. Omnium Imperatorum primus Valentinianus maior in eligendo pontifice iudicium ſuum interpoſuit, non eo quidem animo, vt ſui rem ſuffragii faceret. Quam enim ab ea mente fuerit alienus in Ambroſio docuit, cuius electionem Epiſcopis pleniſſimè permiſit, maius eſſe negotium teſtatus, quam vt ab Imperatore ſuſtineri poſſet. Sed cùm in Eccleſia grauiſſima ſeditio graſſaretur. Seditionis authorem coërcuit, Damaſo ius ſuum integrum eſſe voluit Ad Iuſtinianum vſque populus, cleruſque Rom. ſuo iure liberrime nulla penè ab Imperatoribus controuerſia, moleſtiáve vſus eſt. Aſt vbi Iuſtinianus Italia, Romáque potitus, à Rom. pontificibus non vſquequaque ſibi morem geri; ſuis conatibus ſæpè obuiam iri animaduertit, faciendum eſſe ſibi ſtatuit, vt ſicuti Conſtantinopoli Patriarchæ nutum eius à quo electi erant intuebantur, itidem Romæ pontifices auctoritate ſua vti non poſſent, niſi iudicio Imperatoris probarentur, vt eos ſibi deuinctos, & in omnibus parentes haberet. Ad id pedem vt ſtrueret, Syluerium pontificem Beliſarij miniſterio in Pontiam inſulam deportauit, quòd Anthemium ab Agapeto primo ſolio Conſtantinopol. eiectum vt reſtitueret Theodoræ imperatricis precibus adduci non potuiſſet. Vigilium Pontificem eodem nomine verberibus peſſime acceptum necauit. Pulſis à Narſete Gothis Languobardi in Italiam irrupere, quorum impetus arceri vt poſſet, Longinus homo Græcus primus Italiæ exarchus ab Imperatore conſtitutus eſt, cui munus hoc additum, vt Imperatoris vicem Apoſtolicos Pōtifices confirmaret. Quod ad Pelagium vſque ſecundum tenuit, qui populi, cleriq; ſuffragiis abſque Imperatoris, aut exarchi authoritate electus eſt, quod id tēporis Lāguobardi Romani obſiderent. Quod factum ne durius acciperet Imperator, miſſus eſt Gregorius magnus in Græciam, qui Pelagium apud Imperatorem excuſaret, eique Romani pontificis obſequium deferret. Seuerinus deinde pontifex ab Iſacio Italiæ exarcho confirmatus, idque non ſine pecuniis quas eo nomine pater Apoſtolicus Imperatoribus, aut exarchis numeraret. Conſtantinus tamen Pogonatus hoc onere ſolui pontifices voluit, pecuniáſque Agathóni pontifici remiſit, quæ per vim ac iniuriam electionis iure extorquebantur, ait Sigebert. Demum Conſtantinus III. authoritatem Imperatoris in creando pontifice interponi vetuit, & populo, cleróque ius integrum permiſit, vt Sigebertus, Platina, Blondus, Sigonius. Nauclerus, ait Benedictum II. à Conſtantino Pogonato impetraſſe, vt non expectato ipſius vel exarchi Rauennenſis conſenſu pontifex Rom. à clero & populo electus ſtatim proclamaretur. Hoc iure vſi ſunt ad Carolum vſque magnum qui ad imperium euectus, non victoriæ lege, (nec enim Italiam, ſed Languobardos domuerat, vt Italia libertate frueretur) at iure ac nominatione Eccleſiæ, in gratiam Apoſtolici patris, vt eius quaſi dextera eſſet, eúmque à vi Græcorum, Sarracenorum, Languobardorum, & ſi qui fortè tyranni exorirentur, defenderet. Tum verò tranſactum eſt, ea de re cum Nicephoro Imperatore Græco authore pontifice, negotiúmque Carolo Magno, Irenes, ac deinde Nicephori voluntate confectum. Imò parum abfuit, quin nuptiis Irenes, & Caroli conciliatricibus, orientis occidentiſque imperia in vnum coaleſcerent, & Carolo Magno, ſumma in vniuerſum orbem authoritas daretur, niſi exſectus quiſpiam apud Irenem gratioſus eam ab eo conſilio deduxiſſet. Carolo igitur Magno Lateranenſi Concil. gratia facta eſt, vt eius authoritas ac iudicium in confirmando Pontifice, cæteriſque Archiepiſcopis, & Epiſcopis intercederet: ipſe ad Sacerdotia maiora, ſacráſque veſtituras eligeret, nominaret: idq; ſub denuntiatione dirarū ſanctum eſt, ait Sigebert & apparet ex Can. Adrianus Can. in Synodo 63. diſt. ei iuri nuntium remiſit Ludouicus pius, vnde Adrianus II. à populo & clero electus ſine Imperatoris conſenſu, ait Sigebert. qui à Ludouico pio ad Othonem I. in confirmandis pontificibus adhibitus non eſt. Quanquam aliquot Pontifices à clero electi in Galliam ventitarunt, vt Galliæ reges, ijdem Imperatores, durius non acciperent, quod eorum authoritate minimè interpoſita confirmati eſſent. Ius enim confirmandi Pontificis Galliæ de ſede Apoſtolica optime meritæ, non Germaniæ erat attributum. Adrianus III. ad Senatum populúmque retulit,

ſolymas tenentibus indigenæ reges defuere, indigenæ Pontifices affuere: literæ ſacræ Pontificem rege ſuperiorem indicant c. 27. Numeror. vbi dicitur, imperio Pontificis Eleazari, tum Ioſue principem, tum populum vniuerſum ingredi vel egredi debere. Solomon autem non vt rex, ſed vt Propheta ſententię Dei exſecutor Abiatharum ſolio deiecit. Si quis obiiciat liberium Pontificem à Conſtanrio ſolum vertere iuſſum, non equidem infieias iuerim, ſed vim fuiſſe iniurioſam aſſeret Athanaſius Epiſ. ad ſolitarios. Iuſtinianus Syluerium ſacerdotio mouit, & quidem piis omnibus reclamantibus, & impiè factum affirmantibus, vt liberatus in Breuiario c. 22. Theudericus rex Ioannem primum in carcerem compulit, ſed Arij erroribus irretitus, vt & ipſe Conſtantius: de Iuſtiniano nemo dubitat, quin Eutychis hæreſim tenuerit. Henricus 3. non eiecit ſacerdotio Gregorium VI. ſed author fuit vt ſacro magiſtratu abiret, quod via & ordine ad hunc gradum euectus non eſſet, vt Otho Friſingenſ. l. 6. c. 32. ex his liquido conſtat multos Imperatores extitiſſe qui memores beneficij, & pietatis, Romano Pontifici ius ſuum integrum ac inuiolatum eſſe voluerint, multos etiam repertos qui iura omnia diuina humanáque proculcarint, & non modo ciuili negotio præeſſe, verum & ad libidinem ſuam Eccleſiæ ſtatum conuertere, vel potius euertere voluerint: quorum impudentiam Ioannes Damaſcenus l. 1. de imaginibus inſectatur, & homines ad officium reuocare conatur Apoſtoli auctoritate dicentis ad Hebr. 13: Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis: ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: mementote præpoſitorum veſtrorum qui vobis loquuti ſunt verbum Dei. οὐκ ἐλάλησαν ἡμῖν λόγον οἱ βασιλεῖς, ἀλλ' ἀπόστολοι καὶ προφῆται, ποιμένες τε, καὶ διδάσκαλοι, non vobis reges verbum Dei loquuti ſunt, ſed Apoſtoli, prophetæ, paſtores, & doctores. apud Sozomenum lib. III. c. VII. Patres dicunt, οἶδας βασιλεῦ ὅτι τὰ δογματίζειν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας οὐχὶ βασιλέων, ἀλλὰ τῶν ἀρχιερέων, οἳ ἀσφαλῶς θέλουσι δογματίζειν, noſti Rex non eſſe Imperatorum ſtatuere de ſacræ Eccleſiæ dogmatibus, ſed Pontificum, qui ſecure & tuto decernere de rebus fidei volunt. Ioan. Damaſcenus lib. 2. de imag. βασιλέων ἐστὶν ἡ πολιτικὴ εὐπραξία, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις ποιμένων, καὶ διδασκάλων. Imperatorum eſt Politica diſciplina & felicitas, Eccleſiæ conſtitutio paſtorum & Doctorum. λῃστρικὴ ἔφοδός ἐστιν, violenta & prædatoria eſt inuaſio iſta, qua Imperator Eccleſiæ dominari conatur. Herodes Ioannem ſuſtulit, & à vermibus conſumptus exſpirauit. Et modo Beatus Germanus alapis cæſus eſt, & exſilio multatus. Non id prædonis facinus eſt. Cedimus tibi Imperator in negotiis ciuilibus quibus à Deo præpoſitus es: in ſtatu Eccleſiaſtico habemus paſtores qui nobis verbum loquuti ſunt. οὐ δέχομαι βασιλέα τυραννικῶς τὴν ἱερωσύνην ἁρπάζοντα, non agnoſco Imperatorem qui per tyrannidem ſacerdotium inuadit. Principes non acceperunt poteſtatem ligandi, ſoluendi. Scio Valentem imperat. Chriſtianum dictum cum rectum fidei canonem euertere conatus ſit, quod & Zenon & Anaſtaſius fecere: non audiens ſum imperatoribus qui imperatoriis regulis Eccleſiam regere volunt, quæ traditionibus à patribus acceptis ſcriptis & non ſcriptis regenda eſt: non parebimus imperatoris edicto, quo conſuetudines à patribus acceptæ labefactantur. Non iſta ſunt patrum inſtituta à prædonibus ſunt quæ per vim fiunt: teſtis Epheſina Synodus ad hoc vſque tempus prædatrix dicta, quia manu regia per vim habita eſt, cum B. Flauianus interemptus eſt. Hæc ego fuſius aſcripſi ne quis authoritate eorū quæ leguntur in veteribus conciliis nos oppugnet, vbi Imperatores Synodum cogere, imperare Epiſcopis, eoſque in carcerem trudere leguntur. Nam Epheſina Synodo. 1. pag. 178. partes concilij ad Imperatorem ſcribentes his verbis vtuntur, τὸ μὲν ὑμέτερον κράτος ἐπέταξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ περὶ τῶν δογμάτων ζήτησιν ἀκριβεστέραν ποιήσασθαι, veſtra maieſtas imperauit ſanctæ Synodo de fidei articulis diligentius videre. pag. 181. Synodus dicitur ἡ κατὰ θέσπισμα τῶν θεοφιλεστάτων, καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων συναχθεῖσα, Edicto Imperatorum qui Deo cari ſunt, & Chriſtum amant collecta pag. 183. Ioannes Antiochenus Epiſcopus à patribus Synodi arguitur, quod coacta manu Epiſcoporum irritam Synodum Epheſinam facere conatus ſit, qui debuerit reuereri ſolium Romanum, cuius authoritate Synodus celebraretur, τὸν ἀποστολικὸν θρόνον συνεδρεύοντα ἡμῖν τῆς μεγάλης ῥώμης τιμῆσαι ὀφείλων. pag. 181. minor Cathedra nihil ſtatuere poteſt contra maiorem thronum, μάλιστα κατὰ μείζονος θρόνου, id enim Eccleſiaſtici Canones vetant. pag. 186. Cyrillus qui vices gerebat Celeſtini Rom. Pontif. vocatur κεφαλὴ τῶν συνειλεγμένων ἁγιωτάτων ἐπισκόπων. caput Sanctorum Epiſcoporum qui conuenerant. In Chronographia Theophanis ratio cogendi concilij exponitur cum primum Neſtorius hæreſim ſuam diſſeminare inciperet, ὁ τότε κύριλλος γράφει τῷ πάπᾳ ῥώμης τὰ περὶ νεστορίου· τότε κελεστῖνος γράφει νεστορίῳ ὁρίσας αὐτῷ ἡμερῶν δέκα προθεσμίαν ἵνα παύσηται βλασφημίας, καὶ μετανοήσῃ, ἐπιμένοντα δὲ τῇ κακοδοξίᾳ μηκέτ' αὐτὸν κοινωνικὸν ἱερέα· τότε θεοδόσιος γράφει ὁ βασιλεὺς πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις προτρέπων εἰς ἔφεσον χωρὶς πάσης ὑπερθέσεως μετὰ τὸ πάσχα ὁρίσας, ὅτι οὐδεμίαν ἕξει πρὸς θεὸν οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς ἀπολογίαν ὁ μὴ παρών· ὁ δὲ τῆς ῥώμης κελεστῖνος γράφει κυρίλλῳ τῆς ἀλεξανδρείας

τὸν

τ̃ αὐτῷ τόπον ἐπέχειν ἐν τῇ συνόδῳ διὰ τὸν τῆς θαλάσσης κόπον τοῦ χειμῶνος μὴ δυνηθεὶς εὑρεθῆναι. Cyrillus ſcribit ad pontificẽ Rom. de Neſtorij hæreſi. Celeſtinus ſcribit ad Neſtorium vt intra decẽ dies poſt literas eius acceptas eiuret hæreſim,& pœnitentiam agat: quod ſi perſeuerauerit in errore, eum communione piorum excidiſſe: tunc Imperator ſcribit omnibus orientis Epiſcopis,vt ſine vlla mora Epheſum veniant poſt tẽpus Paſcharis,monens neque apud Deum, neque apud ſe excuſandum eſſe eum qui non venerit. Celeſtinus pontifex Romanus ſcribit ad Cyrillum vt locum ſuum teneat in Synodo, quòd laborem nauigationis ob hyemen ferre non poſſit: omnino fatendum eſt & Conſtantinum magnum,& alios Imperatores quorum authoritate & imperio per initia nihil fuit auguſtius, cùm moniti eſſent ab Epiſcopis, maximè à Pontifice Romano controuerſias Eccleſiæ Synodo aliqua definiendas ad Epiſcopos ſcripſiſſe, vt ſtata die vel Nicæam, vel Epheſum,vel Chalcedonem conuenirent, & ſumptus, & equos miniſtraſſe, non quod iure diuino vel eccleſiaſtico ea poteſtas in illos conueniret, ſed quod eorum authoritas in imperio maior omnium Pontificum authoritate eſſet, nec iuſſa eorum quiſquam detrectaret: itaque longè facilius per eos, quàm per pontificem Romanum aut patriarchas Epiſcopi conueniebant. Verum id aſſerimus vbi Eccleſiæ debitus nitor acceſſit, & ſingulis ſuus ordo & gradus ex verbis Chriſti eſt attributus, omnes vno conſenſu in Pontifice Romano ius cogendi Concilij, & de fidei decretis ſtatuendi agnouiſſe. Certè Epheſiua Synodo pag. 192. Celeſtinus Põtifex Romanus ſcribit Cyrillo,vt ſi Neſtorius hæreſim eiurare nolit, Eccleſiæ Conſtantinopol. alium ſuo nomine præficiat, εὐθὺς ἤδη ὁποίας ἐκείνης ἐκκλησίας ποιήσηται πρόνοιαν. Gregorius dial. epiſt. ad Leonem Armen. οἱ ἀρχιερεῖς οἱ κατὰ καιρὸν ἐν Ῥώμῃ διὰ τ̃ εἰρήνης καθίζοντες τ̃ ἀνατολῆς καὶ τ̃ δύσεως μεσότειχον, &c. Pontifices qui Romæ pro tempore ſedent in orientis & occidentis medio ſiti pacem commendant, & qui ante te regnarunt, hunc pacis portum habuerunt: λιμένα lego, non ἀγῶνα. Obiicis Pontificum ambitionem totam Italiam bellis ac tumultibus incendiſſe, factiones illas exitioſas Guelphorum & Gibellinorum armaſſe, Gallos, Italóſque cum Germanis implacabili diſſidio commiſiſſe. Verius dicam imperatorum tyrannide Italiam in partes abiiſſe, demúmque agitatione belloru*m* ita iactatam, vt ſuis penè armis conciderit. Illi enim vt ſacerdotia ſui iuris efficerent, Pontificem à ſe lectum ſibi audientem haberent, eas tragœdias excitarunt, quibus totus penè terrarum orbis concuteretur: quo tamen in armorum terrore nũquam ſatis laudari poſſe videtur Guelpho Bauariæ dux, à quo Guelphi appellati ſunt, qui patrociniũ Apoſtolici patris aduerſus Henricũ Friderici filiũ ſuſcepit, quem in eo pago natũ volunt, qui in Alemannia Gibellinus vocatur, alij autumant Guelphonem pagum eſſe in Bauaria, cuius incolæ cum Gibellini pagi incolis perpetuas rixas aluerint. Vtvt ſit, re ipſa compertum eſt vindice ac vltore Deo peſſime ſemper actum cũ iis qui Pontificem armis exercuerint, eoque demum Imperatorum nomen deueniſſe, vt in Germania titulo ſolo & inſignibus vigeat, in Italia iure omni dominióque careat, & ab omni imperij auctoritate ſit derelictum. Niſi quis fortè maſcula prole apud Comites aliquot & duces Italiæ deficiente ad Imperatorem dominiũ quarundam vrbium pleno iure poſſe reuocari contendat. Nam & Mediolanenſem ducẽ fidem ac obſequium imperio debere volunt, & ab Imperatore veſtiturã capere, nummoſq́ue ſoluere, ſi quãdo ſtirps mutetur,& in alium ducẽ ea vrbs transferatur. Lodouicus quippe XII. Franciæ rex eo nomine Maximiliano Imperatori quinquaginta aureorũ millia numerauit, Sphortia totidem ſoluit. Ioannes Galeacius primus ab Imperatore Carolo quarto veſtitus eſt, neque tamen dux, ſed imperii vicarius appellatus. Idem vectigalibus populares ſuos premens Imperatoris iuſſu in carcere Mutinenſis arcis diem obiit. Actius filius anno 1328. 50. millia aureorum Ludouico Bauaro Imperatori ſoluit, vt princeps Mediolanenſis appellaretur: ætate noſtra Carolus V. Imperator, quaſi maſcula proles hæres Mediolanenſis principatus deeſſet, eum in Philippum filium Hiſpaniæ regem contulit, qui eo nomine fidem & obſequium imperio præſtat. Sed hoc iuris quale quale eſt, ab illo imperij veteris ſplendore tantũ abeſt, vt tenuem eius vmbram, obſcurámque imaginem vix exhibeat.

DE POTESTATE LIGANDI, ET SOLVENDI.

QVia mihi conſilium eſt omnes cauillationes tuas aduerſus Pontificem Romanum, quas variis exercitationum tuarum locis ſparſiſti hac ad epiſtolam tuam reſponſione diſſoluere, pauca quædam de poteſtate ligandi, & ſoluendi hoc loco ſubiiciam, quæ pertinent ad caput 139. Exercitationis tuæ decimæ, ad quem locum ex profeſſo de poteſtate clauium me tecum accuratius acturum polliceor. Hic tantum ingenuè fatebor mirari me ſatis non

poſſe

poſſe quod poteſtatem clauium, & diras pontificias in ſui habeas, quas deprecati ſunt Theodoſius, Arcadius, & ſexcenti alij Principes, qui pietatis ſtudioſi notam hanc omni vulnere duriorem exiſtimarunt, non modò cùm à Romano Pontifice, verum & cum ab Epiſcopo & Sacerdote minorum gentium inureretur. Exempla Philippi, Theodoſij, Arcadij, aliorúmque proferrem, niſi ea in oculos tuos, imo in voculas & ſannas incurrerent. Vere tamen dicam, expertum eſſe, quid in illa exſecratione eſſet roboris, quid periculi Nantinus Comitem impium Sacerdotum oppreſſorem ſub Childeberto Galliæ rege, qui ab Heraclio Epiſcopo dira deuotione defixus repente ſe viuum ac videntem ignibus ab Heraclio admotis vri conqueſtus eſt, & in eo eiulatu ſubita morte concidens corpore ſic aſſato fuit, quaſi de cælo tactus eſſet, narrante Gregorio Turonenſi lib. 5 cap. 35. Hiſtor. Franc. Moguntinus Epiſcopus Othonem patrem innuptis nuptiis operantem piorum conſortio mouit. Hic in ipſo templi aditu quo rei diuinæ cauſa adibat ſubitò cohorruit, & toto corpore tremẽs in humum prolapſus occubuit, ait Nauclerus 3. volum. gener. 34. Otho Brandeburgenſis princeps immanitate ac laſciuia commeritus eſt, vt Ludolphi Epiſcopi dirarum interdicto defixus à canibus ſuis laceraretur. Apud Zygomatam in Turcogræcia Patriarcha Mahometi dixit, ὅταν οἱ ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς χριστιανῶν ἀφορίσωσι ... λόγους διαλύεται ... γῇ, ἀλλὰ μένει τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀδιάλυτον. Quemcumque Epiſcopi, aut Sacerdotes Chriſtiani cœtu piorum merito mouerint, is terra conditus non diſſoluitur, ſed corpus eius tumens, & horridum indiſſolutum manet. Eius rei luculentum exemplum affert, quod vide, ſi tanti eſſe putas. Tertullianus lib. de pudicitia c. 14. vocat hoc eccleſiaſticæ cenſuræ genus, extra Eccleſiam dari, de Eccleſia auferri, Sacramento benedictionis exauctorari, ab Eccleſia eierari, c. 20. de Eccleſia eradicari, extra Eccleſiam proiici. Ibidem abſolui vocat, dedamnari, recipi, in communicationem, reuocari in Eccleſiam, concorporari rurſus Eccleſia. Abſoluere, poſtliminium largiri Eccleſiaſticæ pacis. Chryſoſtomus orat. de Babyla. Babylas, inquit, Philippum à quo Gordianus occiſus, ὡς ἀνδράποδον εὐτελὲς, καὶ οὐδενὸς ἀξιόλογον, οὕτω τῆς ἐκκλησίας ἐξέβαλε μετὰ τοσαύτης ἀταραξίας, καὶ ἀφοβίας μεθ' ὅσης ἄν ποιμὴν πρόβατον ψώρας ἐμπεπλησμένον καὶ νοσηκὸς τῆς ποίμνης ἀπήλασε. Decium pro Philippo perperam poſuit, vt mancipium vile & nullius pretij eiecit Eccleſia cum tanta animi tranquillitate & ſecuritate, cum quanta Paſtor ouem ſcabie obſitam, & morbidam ouili excluderet. Vſus eſt ligandi poteſtate, quæ Petro & Apoſtolis data. Cùm abſoluerentur, & alias reconciliarentur pax dicebatur reddi, remiſſa peccatorum fieri. Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo c. 18. Remiſſam peccatorum non dabant, quæ per orationes Sanctorum, id eſt per columbæ gemitus datur, quicunque baptizet, ſi ad eius pacem illi pertinẽnt, quibus datur. Non enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus, Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei; ſi cui tenueritis, tenebuntur: foris quidem nec ligari aliquid poteſt, nec ſolui vbi non ſit qui ligare poſſit, aut ſoluere, ſed ſoluitur qui cum columba fecerit pacem, ligatur qui eum columba non habet pacem. Poteſt igitur Sacerdos ligare, ſoluere poteſt morbida membra ſecare, mortua reſecare. Hieronymus ad Galat. c. 5. Igitur ſcintilla ſtatim vt apparuerit exſtinguenda eſt, & fermentum a maſſæ vicinia ſemouendum, ſecandæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Arius vna ſcintilla fuit, ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totum orbem eius flamma populata eſt. Cenſura Eccleſiæ lenis, quæ contenta eſt morbidam ouem gregis communione prohibere. Epiphanius hæreſi 42 p 1 5. de Marcione, qui προσφθείρεται παρθένῳ τινὶ, καὶ ἐξωθεῖται τῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς· ἦν γὰρ αὐτοῦ ὁ πατὴρ δι' ὑπερβολὴν εὐλαβείας τῶν διαφανῶν, καὶ σφόδρα τῆς ἀληθείας ἐπιμελούμενος, διαπρέπων ἐν τῇ τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίᾳ· πολλὰ δὲ δεηθεὶς ὁ μαρκίων καθικετεύσας, καὶ αἰτήσας μετάνοιαν, οὐκ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἰδίου πατρός. Cum quadam virgine ſe corrupit, & à patre ſuo Eccleſia pulſus eſt. Erat enim eius pater propter excellentem pietatem inter claros, & eos qui vehementer veritati ſtudebant, excellens in epiſcopatus miniſterio. Cum Marcio multùm ſupplicaſſet, & pœnitentiam imponi ſibi poſtulaſſet, non accepit à patre. Auguſtinus 11. quæſt. 3. can. omnis. Omnis Chriſtianus qui à Sacerdote excommunicatur, Satanæ traditur. Quomodo? Quia ſcilicet extra Eccleſiam Diabolus eſt, ſicut in Eccleſia Chriſtus. Chryſoſtomus homil. 61 in Matth. ὃ ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ οὐκ ... τῆς ἐκκλησίας, φησὶν ... ἀλλ' ἐὰν δήσῃς, αὐτοῦ ... ἀλυσιτελῶς ... καὶ ἄλυτα μένει τὰ δεσμά. &c. ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκβολὴν, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ κίνδυνον, καὶ τὸ ἐν οὐρανοῖς δεδέσθαι, ἡμερώτερος γίνεται. Quodcumque ligaueritis in terra, erit ſolutum & in cœlis. Et non dixit, Si autem non audierit, dic præpoſito Eccleſiæ, ligato hunc, ſed ſi ligaueris ei qui dolorem pertulit totum permittens. Tunc hæc vincula indiſſolubilia manent. Patet ergo extremis iſtum ſupplicijs eſſe vexandum.

F Sed

ſed m[illegible] ſens q[illegible] con[illegible] ta erat Eccleſia, & ne ei c[illegible] & [illegible] a vinctus [illegible] in cœlo vinciretur, [illegible], & mod[illegible] hac. [illegible] ad c. 18. Matt. Quæcunque all[illegible] ligata & in cœlo. [illegible] [illegible]. Si [illegible] habueris eum vt publicanum & ethnicum [illegible]. Non enim tantum ea quæ ligant Sacerdotes ſunt [illegible], ſed & quæ nos qui læſi ſumus lig[illegible] ſoluimus, & [illegible] ligata ſunt aut ſoluta. [illegible] Ab Eccleſia demum caſtigetur, quod ſi eam non audierit tunc eiiciatur Eccleſia, ne transfundat in al[illegible] m[illegible] [illegible]. Interdum [illegible] non tantum Eccleſiæ cœtu p[illegible], verum & capite per iudices ſæculares mu[illegible] ati. Auguſtinus lib. 1. contra epiſt. Parmeniani. c. 7. loquens de Donatiſtis: Occidunt animas, affliguntur in corpore, ſempiternas m[illegible] faciunt, & temporales ſe perpeti conqueruntur. Leo epiſt. 91. ad Turbidium cap. 1. Merito patres noſtri [illegible] quorum temporibus hæc nefanda prorupit, per totum mundum inſtanter agere, vt impius furor ab vniuerſa Eccleſia pelleretur. Quando etiam principes [illegible] hanc ſacrilegam amentiam ita deteſtati ſunt, vt auctorem eius ac pleroſque diſcipulos legum publicarum enſe proſternerent. & [illegible] iſta diſtrictio Eccleſiaſticæ lenitati, quæ etſi Sacerdotali contenta iudicio cruentas refugit vltiones, ſeueris [illegible] Chriſtianorum [illegible] conſtitutionibus adiuuatur, dum adſpiritale nonnunquam recurrunt remedium qui [illegible] corporale ſupplicium. Legendus eſt Auguſtinus epiſt. 50. ad Bonifacium. [illegible] vnitate vtitur, & cœtu piorum mouere contenta eſt. Quæ tamen pœna mihi grauiſſima videtur, cum certioris Eccleſiaſticis obl[illegible] [illegible] Satanæ pot[illegible]. A[illegible] Eccleſia tres eſſe cenſuras, excommunicationem, ſuſpenſionem, inter[illegible] tria item impedimenta, quæ non ſint c[illegible], irregularitatem, degradationem, [illegible] à diuinis, cap. quærenti, extra de verb. ſignif. Auguſtinus [illegible] epiſt. Parmen. cap. 7. excommunicationem eſſe ait pœnam ſpiritalem, per quam anima ipſa [illegible]. Idem contra aduerſarios legis, c. 17. A[illegible] homo [illegible] clauibus, qu[illegible] in quibuslibet duriſſimis, & an[illegible] vinculis. In veteri Eccleſia v[illegible] frequens excommunicationis. Theod[illegible] Apollinares excommunicauit, vt eſt in hiſt. tripartita. Ag[illegible] Papa [illegible], quod Gualterum [illegible] Dominum occidiſſet: Vrbanus II. Ph[illegible] I. C[illegible] III. Ph[illegible] Auguſtum, Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum. St[illegible] Amanuenſis ab Ambroſio excommunicatus, à canibus laceratus eſt. S[illegible] in viam rede[illegible]. Corinthium illum, quem Paulus Sathanæ tradidit cui [illegible] interdi[illegible] in has cenſuras deuenire negabit. Quid illa ſibi volunt [illegible] Ap[illegible] [illegible] id eſt, ſi Sacerdos aut Diaconus Epiſcopi iuſſu a piorum cœtu exſulant [illegible] hunc ab altero recipi [illegible] eſſe [illegible] cauſam afferre Chryſoſt[illegible], in id [illegible] peccantibus [illegible] [illegible] tes, inquit, ta[illegible] ali[illegible] ula proſpicimus, neque co[illegible] vel [illegible] vel fonte eum [illegible] ita [illegible] conſuetudine [illegible]. In conſtitutionibus Apoſtolicis a Clemente [illegible] geſtis eadem pene ratio aff[illegible] 2. c. [illegible] [illegible] eſt, vt [illegible] mos exco[illegible] bos admittunt, ita Epiſcopum oportet, eos, qui [illegible] carent, retinere, eos, qui vitioſi ſunt, aut curare, a[illegible] in med[illegible] eſt, al[illegible] c. 42. [illegible] pos, vt [illegible] iuſtos [illegible] rationem reddant. [illegible] c. 1[illegible] eadem qui morboſe curati adſ[illegible] [illegible] ope homin[illegible] rantem, fructitate vſus, ub[illegible] [illegible] ratio ni [illegible] videtur, cuius vmbra [illegible] profum, ait Dominus. At [illegible] cæcatu[illegible] [illegible] c. 9. A[illegible] Iſrael, non poteſt ſtare coram ho[illegible] qui contaminatus eſt. In profanorum moribus ea hæſit conſuetudo, vt [illegible] exercitu [illegible] dio[illegible] eſſet, nec in vrbe, nec vbi Imperatoreſ

tor ageret, verſari [illegible] 2. ff. d[illegible] is qui notantur infamia. Et in oculis Chriſti volitab[illegible], qui ab eius exercitiis [illegible] ſit [illegible] illi vt p[illegible]tri [illegible] quibus inu[illegible] hæc macula niſi reſipiſcunt, co[illegible] de [illegible] vt erroribus impli[illegible] ſectam aliquam impiam vel innouent [illegible] ampl[illegible]. Apollin[illegible] pater & filius, ait Suidas [illegible] τῷ σοφιστῇ [illegible] ἐκκλησίας [illegible] τῆς κοινωνίας [illegible]: id eſt, florebant ætate Epiphanij Sophiſtæ, quem eloquentia [illegible] id temporis amplectebantur. Theodotus autem Laodiceæ Epiſcopus [illegible] fidelium excluſit, [illegible], vnde nouam hæreſim repererunt. Auguſtin. ſerm. 41. cau[ſ]as affert, quibus impij conſuetudine Eccleſiæ mulctari poſſunt, aitque; nos autem communione quemquam prohibere non poſſumus, quamuis prohibitiu hæc nondum ſit mortalis, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in iudiciu nominatum, atque commotum: Gregorius Nyſſenus hanc mulctam vocat ἀφορισμὸν in ſermone περὶ [illegible], id eſt, de obiurgatione, aitque, κύριος ὁ Χριστὸς διὰ Πέτρου ἔδωκε τοῖς ἐπισκόποις κλεῖδα τῆς ἐπουρανίου τιμῆς· γίνωσκε ὅτι λυθεὶς λέλυσαι, καὶ δεθεὶς [illegible] καὶ [illegible]· [illegible] κεκλεῖσθαι [illegible] ἀφωρισμένα, id eſt, Chriſtus Dominus in Petro dedit Epiſcopis clauem cæleſtis præmij. Scitote ſolutum eſſe ſi ab Epiſcopis ſolutus es, ſi vinctus es, te vinculis inuiſibilibus impeditum: moriens agnoſce, clauſa tibi eſſe ea, quorum communione tibi interdictum eſt: & paulò pòſt κἂν ἀποκλεισθῶσιν ἡμῖν ἀφορισμῷ αἱ θύραι τῆς ἐκκλησίας βλασφημοῦμεν· μὴ [illegible] αὐθαδείας εἶναι τὸ ἀφορισμὸν νομίσῃς· πατρῷος ὁ νόμος παλαιὸς τῆς ἐκκλησίας κανὼν ἀπὸ τοῦ νόμου: ſi clauſæ nobis fuerint interdicto Eccleſiæ portæ, blaſphemamus, ſumúſque in Deum contumelioſi: ne putes exſilium hoc a duritie Epiſcopi ortum [illegible] patrita lex eſt, & ex lege regula Eccleſiæ vetus. Plura è patribus Latinis Græciſque congererem, niſi alij hoc onere me leuaſſent. Habes, opinor, ſatis, vnde notis ex[illegible] illud a[illegible] interdictum a Chriſto latum, ab Apoſtolis imperatum, à patribus vſurpatum, ab impiis ſuo malo neglectum.

CASAVBONI VERBA.

EX EADEM EPISTOLA.

NOn iam vt olim, Epiſcopi electi trans Alpes curr[e]re, & ſuam confirmationem vi pecuniæ ingenti a Papa redimere neceſſe habent: non amplius pallij ius auri pondere magno eſt illis emendum.

Fœlicitatem magnæ Britanniæ in eo ponis in quo ſuam Turci, Perſæ, Arab[es], Tartari, Sinæ, Scythæ, & aliæ gentes innumeræ a Chriſti Domini fide alienæ po[nere] [illegible] ſuam rep[on]ere poſſunt, quorum [illegible] ficuli trans Alpes c[urr]ere, & ſuam confirmationem vi pecuniæ ingenti à Papa redimere neceſſe non habent: non pallij ius auri pondere magno ab eo emunt; fœlicitate, ſtudio, ingenio Britanniæ tuæ incolis pares ſunt; diras exſecrationes eius, qui ligandi, ſoluendi poteſtatem a Deo accepit, non metuunt; quadrageſimæ ieiuniis non ſe macerant. Cruci Domini nullum honorem habent, ſanctorum cultum repudiant, ſacras imagines auerſantur, purgatori[um] ignem, quod καθαρτικὸν, & κολαστικὸν Baſilius appellat, ignorant, illi ſicut & tu, ſacrificium corporis Chriſti, miſſáſque refugiunt, cælibatum & caſtitatem pro nihilo ducunt: denique & [illud] tibi, tuíſque ſimillimi ſunt, & cùm Britanniæ magnæ incolis paria faciunt, ſed in illos mitius agetur quàm in te & tuos, quia lumine illo carent, quo tu, tuíque, illuſtrati eſtis, gratiam ſacri Baptiſmatis, & efficientiam ignorant, tu cum omnia tibi abunde ad ſalutem ſ[u]ppeditent, vltrò tenebras amplecteris, & a veræ fidei lumine te ſegregas. Quæro de te an oues ſuas Chriſtus Dominus paſcendas Petro commiſerit, an in grege Chriſti c[ense]ndi ſint [illegible] qui à paſtore vltrò refugiunt, qui ad eius vocem [ob]ſurdeſcunt. Oues meæ, ait Chriſtus, vocem meam audiunt [illegible] regem [illegible] paſtorem, non ſacerdotem non Chriſti [illegible]rium, non Petri ſucceſſorem habes: qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi tamquam ethnicus & publicanus, ait ipſe. Eccleſiam non audis, eius dictata reſpuis, & publicanum ac ethnicum [illegible] non ſentis. Eccleſia non eſt, inquit Hieronymus, quæ non habet ſacerdotes. V[illegible] ſunt ſacerdotes in Anglia, qui ſacro ære quotidie Domini corpus conficiant? Epiſcopi tui, & can[on]ici a quibus [illegible], à quibus manuum impoſitione conſecrati? Quomodo præ[dic]ab[un]t, ſi non mittantur? Hilarius cùm Diaconus de Eccleſia receſſerit, ſoluſque vt putet turba ſit mundi, neque Euch[aristiam] conficere poteſt, Epiſcopos & Presbyteros non h[abens], & c[um] iam homo mortuus ſit, cum homine pariter interijt & ſecta, quia poſt ſe nullum clericum Diaconus potuit ordinare. Eccleſia autem non eſt, quæ non ha-

bet ſacerdotes ait Hieronym. in Lucifer. Cedant hæretici origines Eccleſiarum ſuarum, euoluant ordinem Apoſtolorum ſuorum, ita per ſucceſſionem ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolicis viris habuerit auctorem. Hoc enim modo Romanorum Eccleſia Clementem à Petro ordinatum refert, ait Tertul. lib. de præſcript. Numerate ſacerdotes vel ipſa ſede Petri, & in ordine illo patrum, qui, cui ſucceſſerit, videte. Ipſa eſt petra quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ: Tua illa fœlicitas, bracteata, & ſupputata eſt, de qua Lucretius Epicuri diſcipulus, Doctor tuus oppido gloriatur, qui ſe Dei metum ex hominum mentibus excuſſiſſe ait.

Primus Graius homo mortales tendere contra
Eſt oculos auſus, primuſque obſiſtere contra,
Quem nec fama Deum nec fulmina, nec minitanti
Murmure compreſſit cælum. ——— ———

Age verò, de regno Angliæ vectigali Pontificibus Romanis ex mera Regum pietate quod quereris, ſi magnæ Britanniæ Rex officiorum memor, quæ plurima in eum contuliſti, vectigale aliquod oppidum tibi in perpetuum feciſſet, & eo pleno iure ac quieto per aliquot annos vſus eſſes, deinde filius eius per vim illud tibi præriperet, an æquo animo ferres, ac factum probares? Tuus ille Britanniæ Rex Pontifici Romano vectigalia longa poſſeſſione firma præripuit, & ne ad rationes vocaretur, iugum & terreni & ſpiritualis imperij ceruicibus excuſſit, & audes facti patrocinium ſuſcipere, quod præter ius & æquum fieri omnes agnoſcunt. Sed in tua illa Lucretij ac Epicuri fœlicitate vt lubet exulta. Deus vindex homines ſcelere exſultantes coërcere amat.

· OMNES EPISCOPOS EX ÆQVO CHRISTI VICARIOS NON ESSE.

DIATRIBE XII.

IN xv. tua Exercitatione, tenes, arctéque defendis, omnes Epiſcopos ex æquo Chriſti vicarios eſſe, neque Petro poteſtatis ampliùs, quàm Iacobo, neque Romanis Pontificibus ampliùs eſſe iuriſdictionis, quàm Epheſinis, Antiochenis, Mediolanenſibus Epiſcopis, quia Dominus in omnium os inſufflarit, dixeritque; Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c. Item, Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Equidem non Epiſcopos modò quod tu vis, ſed etiam quoſuis ſacerdotes in Euchariſtiæ conſecratione noxiæ remiſſione Chriſti vicarios ex æquo eſſe non dubito. At ſi iuriſdictionem ſpectas, longè aliter res habet. Epiſcopi enim à Pontifice quaſi capite ita pendent, vt iuriſdictionem ab eo omnem mutuentur. In ouium enim numero ſacerdotes & Epiſcopi cenſentur, paſtoriſque nutum obſeruare, & eius imperio parere debent Hieronymus l. 1. in Iouianian. c. 14. at dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet id ipſum alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & claues cuncti regni accipiant, & ex æquo Eccleſiæ fortitudo ſolidetur: tamen propterea ex XII. vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio epiſt. 99. Pontificis Romani ſacerdotium appellat ſummum Omnium, inquit, penè iudicio ſummo ſacerdotio dignus decernebar. Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus poteſtatem clauium Pontificis Romani ſupra cæterorum Epiſcoporum poteſtatem tantùm eminere ait, vt meritò Romæ quotannis claues argenteas adorandas populo proponi aſſeuerer. Sic enim ille ad Leonem Armenium, μαθὼν δὲ ὅτι ἐν ῥώμῃ καὶ τὰς κλεῖς τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων πέτρου διὰ τιμῆς ἄγουσι, καίτοι γε ὁ κύριος αἰσθητὰς αὐτῷ δέδωκεν αἰσθητὰς, ἀλλὰ τὰς διὰ λόγου εἰς δεσμεῖν καὶ λύειν. αἱ δὲ ἀργυρᾶς πεποιηκότες ταύτας προστιθέασιν εἰς προσκύνησιν· τοσαύτη ἐν αὐτοῖς ἡ πίστις, καὶ ἔχουσι ἡ ἀρραγὴς πέτρα τῆς πίστεως τεθεμελιωμένη κατὰ τὸν λόγον τοῦ κυρίου: Didici Romæ clauibus Petri principis Apoſtolorum, ciues honorem habere, quanquam ei Dominus claues non dederit quæ ſenſu percipiantur, ſed quæ per verbum Dei ligant, & ſoluunt. Illi argenteas fecere quas in publico ponunt vt adorentur, tanta eorum fides ibi eſt, & petra imperrupta fidei apud eos fundata ſecundum Domini verbum. Inde factum, vt cum Byzantini Patriarchæ à Cathedra Petri pendere ſe agnoſcerent quamprimum ipſi renunciati eſſent; apud Pontificem Romanum confeſſionem fidei exponerent, vt cum Catholicis & Apoſtolicis hominibus ſe ſentire teſtarentur, Nicephorus Patriarcha Conſtantinopol. Leoni II. Papæ poſt confeſſionem fidei ait, ἡμᾶς μὲν οὖν τὸ ἡμέτερον φρόνημα τοῖς μακαριωτάτοις ὑμῖν, καὶ θεοδιδάκτοις κατὰ ταῦτα δεδηλωμένοι προσπεφωνήκαμεν τῷ ἄνωθεν κεκρατηκότι ἐκκλησιαστικῷ θεσμῷ ἑπόμενοι οἷόν τινι ἐμψύχῳ κήρυκι τῷ δ᾽ ὑμῶν

προς

προσχησάμενοι τῷ χράμματι τῆς ἐν χριστῷ ἀγάπης, καὶ πρὸς ἀλλήλους συμπνοίας καὶ ὁμονοίας ταῖς ἐμαῖς, ἐπαγόμενοι. Epheſina Synodo p. 312. legatur p. 2. & 3. verſu 4. & 46. Nos igitur vobis beatiſſimi, qui à Deo docti eſtis noſtrum animi ſenſum cum aperuerimus veteri conſuetudini parentes, hoc ſcripto noſtro vſi veluti præcone animato caritatis Chriſtianæ, vos appellauimus, ſponſionéſque conſpirantis inter nos conſenſionis adduximus. Apud Optatum Mileuit. lib. 1. cum Donatus a ſententia Miltiadis appellaſſet, Conſtantinus magnus dixit, ô rabida furoris audacia, ſicut in cauſis gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt. Sed ad inſtitutum propiùs accedamus, hoc aſſerimus reliquos Epiſcopos à Pontifice Romano Petri Vicario pendere, & ab eo ſuam iuriſdictionem accipere, quod indicat B. Cyprianus lib. 1. ep. 3. l. 4. ep. 9. vbi Romanam Eccleſiam ſupra petram fundatam eſſe ait, à qua ſacerdotalis vnitas oriatur, tractatu 2. de habitu virgin. epiſt. ad Iubaianum ep. ad Quirinum ſerm. 3. de bono patientiæ, & lib. 1. c. 8. vnum eſſe Deum ait, vnum Chriſtum, & vnam Eccleſiam, & Cathedram vnam ſuper Petrum Domini voce fundatam, aliud ſacerdotium conſtitui non poſſe l. 3. ep. 11. vnum Epiſcopum in Catholica Eccleſia eſſe debere, à quo cæteri pendeant, l. 4. c. 8. Romanam Eccleſiam ab omnibus aliis pro matrice & radice Eccleſiæ eſſe agnoſcendam. Origenes in Pſal. 1. ædificata eſt, ait, ſuper Petrum Eccleſia, homil. 5. in Exod. & tract. 5 in Matt. Petrum ait, Eccleſiæ eſſe fundamentum, & petram ſolidiſſimam, ſuper quam Chriſtus fundauerit Eccleſiam. homil. 17. in Lucam, Petrum Apoſtolorum eſſe Principem. Tertul. l. de pudicitia c. 1. 13. 21. Rom. Pontificem vocat Pont. Max. Epiſcopum Epiſcoporum, Benedictũ Papam, Apoſtolicum. Tertullianus ſub Seuero, Origenes ſub Alexandro, & Mammæa Cyprianus ſub Decio Imperat. vixere ante annos 1450. Illi tamen non ex æquo Sacerdotes omnes Chriſti vicarios, ſed Rom. Pontificem Epiſcoporum omnium, ipſiuſque Eccleſiæ principem agnoſcunt. Tu verò, vt Caluini ſententiam aſtruas, hæc verba Domini, paſce oues meas, ſic accipis, quaſi non vni Petro, ſed omnibus ex æquo Apoſtolis dicta ſint, quibus idem imperium in gregem Eccleſiæ Dominus dederit. Ea interpretatio iam olim à patribus damnata eſt, qui verbis illis imperium ac principatũ in vniuerſum gregem Petro ſoli attributum oſtendũt. Ambroſ. in c. vlt. Luc. per hæc verba, inquit, paſce oues meas, Dominus relinquit nobis Petrum quaſi vicarium amoris ſui. Sic Epiph. p. 277. Chryſoſt. lib. 2. de Sacerdot. Hæc, inquit, Domini verba principem Apoſtolorum Petrum conſtituunt, & vniuerſi gregis curam, gubernationémque mandant. Eſt enim fidelis ſeruus, ac prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, Matt. 24. Ita D. Leo ſerm. 3. in aſſumptionem ſuam ad Pontificem hæc verba accipienda oſtendit, cæteríque patres conſentiunt, qui Rom. Pontifici gregem Eccleſiæ commiſſum aſſeuerant: eius eſt Epiſcopos conſtituere, ſolio pellere, reſtituere, arguere, docere, fideique fundamenta tueri. Origenes à Fabiano Pontifice veniam expetijt, quod multa parũ piè ſcripſiſſet antequã accuratiùs limata eſſent, & ad fidei obruſſam exacta, præpropere ab Ambr. vulgata, ait Hieronymus in Apolog. ad Pammachium. Iuſtiniani æuo Anthemius Conſtantinop. Epiſcopus Apoſtolicum Patrem Agapetum I. cæteris Epiſcopis ſuperiorem expertus eſt, à quo vt Monothelita ſacro magiſtratu abire coactus, vt Zonaras & Cedrin. Tomo 1. Concilior. Salonius, & Sagittarius Epiſcopi Synodo Lugdunenſi exauctorati ſub Guntrano Aurelianorum Rege à Ioanne 3. Pontifice Max. in integrum teſtituti ſunt. Gregorius I. Vigilio Arelatenſi vſum pallij, ac vices Apoſtolicæ Sedis, poteſtatémque in Eccleſias Gallicanas conceſſit, epiſt. 61. lib. 4. Siagrio Heduenſi pallium Archiepiſcopi ep. 12. lib. 7. Leonis 2. Papæ decreto pallia Archiepiſcopalia Græcis conceſſa. Ioannes V. iura Eccleſiæ Rom. in Epiſcoporum conſecratione quæ ſibi paſſim Archiepiſcopi vſurpatant reſtituit, ſtatuitq́; vt Papa ab Oſtienſi, Portuenſi, Veliterno Epiſcopis in Eccleſia ſeruatoris ad Lateranum cõſecraretur. Nicolaus I. regibus ac tyrannis imperauit, vt Regino lib. 2. eiſque, ac ſi dominus orbis terrarum eſſet, præfuit auctoritate, piis humilis, impiis terribilis. Nicolaus ep. ad Michael & epiſt. ad Epiſc. Aſiæ acta legatorum ſuorum reſcindit, Ignatium Patriarcham nullo iure ſolio eiectum, nullo iure Photium electum pronuntiat, ait Zonaras. Innocentius in epiſt. diſt. 1. ait omnes ad occaſum & meridiem Eccleſias à Petro, & eius ſucceſſoribus propagatas. Oppones mihi Conſtantinopolitanum, Rauennatem Mediolanenſem Epiſcopos, qui de loco principe cum Romano Pontifice contenderunt, & afferes fortè illud Zygomalæ l. 2. Turcogræciæ, ὁ πατριάρχης δὲ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως κατὰ τὸ ἀξίωμα πατριαρχικὸν, ὡς πατὴρ τῶν πατέρων, καὶ ὡς ποιμὴν τῶν ποιμένων, μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἐπισκόπων, καὶ παντὸς ἱερωμένου, καὶ κοσμικοῦ, ὅλης τῆς οἰκουμένης, id eſt Patriarcha Conſtantinop. ex dignitate ſolij ſui, vt pater patrum, vt paſtor paſtorum, ſiue Metropolitæ, ſiue Archiepiſcopi ſint, & Epiſcopi, pater idem eſt totius ordinis tum ſacri, tum ciuilis huius vniuerſi. Habes aliud quod opponas? Ipſe tibi rerum, temporúmque ſeriem quæ non te fugit ſat ſcio, virum πολυμαθέστατον euoluam. Bizantium ad Seueri Im-

 peratoris

peratoris tempora nobilis vrbs,& frequens fuit: quæ quia partium P[illegible] Nigri [illegible] à Seuero funditus euerſa eſt, ait Dio apud Xiphilin. Epiſcopi Byzantini numerantur. S. Andreas, vel,vt alij volunt, Stachys, perduxit [illegible] Romanus,Dom[illegible] Probo Imperatore, trib[illegible] filius Domitij Domitius, [illegible] alt[illegible] que ad Conſtantini Magni ætatem ſatis obſcuri & humiles, cum in pagum a Seuero ea vrbs redacta eſſet. Conſtantinus [illegible] Byzantij ſplendorem & authoritatem addidit. Theodoſius, & deinde Marcianus Imperatores Chalcedonenſi concilio, vt ſecunda ſedes haberetur effecerunt vt ſupra oſtendimus. Idem temporis reperti ſunt qui Conſtantinop. ſolium Apoſtolicæ Cathedræ anteponendum arbitrarentur, quaſi cum imperij ſede Eccleſiæ ſedes mutata eſſet: verum anno 452. Anatolio Conſtantinop. Epiſcopo principatum ambienti reſtitit D.Leo, eiuſque conatus in ipſo ſuo ortu oppreſſit, vt videre eſt epiſt. 51. 52. ad Martian. Ioannes I. apud Iuſtinum Imperat authoritatem ſuam tenuit, & in [illegible] Conſtantinopolim dexter dextro inſedit ſolio, dieque Dominicæ reſurrectioni latina prece , plenaque voce ſumma pietate celebrauit,ait Marcellinus Comes: ſecuta ſunt alia tempora Gregorio Magno Eccleſiam regente:Ioannes enim Conſtantinopol.Patriarcha, & Cyriacus ſucceſſor eius de principatu cū Rom.pontifice contenderunt, ait Gregor. l. 4. e 76.78. ſed Iuſtiniani,Iuſtini cæterorúmque Imperatorum iudicio B. Petro, Romanóque Pontifici prima ſedes adiudicata eſt: deinde ſub Phoca ites iterum definita, & Bonifacius III. Conſtantinop. Patriarchæ vt debuit prælatus eſt, ait Zonaras, Cedrenus. Leo II. Archiepiſcopis Græcis pallium conceſſit , Ioannes VIII. Photio Conſtantinop. Patriarchæ Pontificiam ſtolam,epomida,penulam, ſandalia miſit,vt eū in Patriarchā cōſtitueret, quod in pſeudoſynodo Photij aſcribitur ſeſſ.4. quo munere Patriarchæ maiores ſpiritus ſuſtulere , ſéque cum Rom. Pontificibus exæquare conati ſunt : anno enim 898. cum Leo Philoſophus imperio præeſſet, Bonifacio VI. clauum Eccleſiæ tenente Photius author nomocanonis primus omnium apertam à Rom. Eccleſia ſeceſſionem fecit, & ab eo tempore receptum, vt Conſtantinop. Patriarcha œcumenicus, Romanus Papa vniuerſalis Eccleſiæ diceretur, ait Onuphrius. Sed longè grauiores iræ ſub Alexio Comneno exortæ ſunt , cùm Alemannos, Gallóſque per cauſſam iacti belli orientis imperium ambire putaret, & ad id Pontificis Rom. authoritate inuitari : tunc enim apertiſſimè,& palam Rom. Pontificis authoritas repudiata , vt Nicetas & Nicephorus Gregoras oſtendunt. Michael quippe VII. Palæologus ab Andronico filio ſacræ ſepulturæ iure honeſtatus non eſt,quod ad Romanam Eccleſiam deſciuiſſet, ait Gregoras l. 5.anno 1182.Ioannes Cardinalis ab Alexandro Pontifice Conſtantinopolim miſſus ad Manuelem, vt Eccleſias Orientis ad Eccleſiæ Rom. communionem, pacemque vocaret, Andronici factione cæſus,& à populo per vicos raptatus eſt , ait Sigebert. quo tempore tamen ſacrum bellum indictum Leo IX. legatos Conſtantinopolim miſit, qui ab Imperatore hoc expreſſerūt,vt Nicetas Pectoratus Monachus librum in Rom.Pontificem ſcriptum de azymo, de ſabatho , de nuptiis ſacerdotum in publico damnaret , ac vreret , ait Sigeb. Tunc temporis Fridericus Cardinalis Gotophridi Lotharingiæ principis frater Conſtantinopolim miſſus eſt,vbi Synodo indicta cum Imperator & Patriarcha copiam ſui non facerent, egreſſus vrbe ſandalia more Apoſtolico publice ſuper eos excuſſit : Imperator, Patriarcha , Clerus, ac populus religione ducti ad eius pedes procubuerunt, veniam pacemque petentes , ait Erphodienſis. Sed in alia contrà [illegible] Florentino Concilio pleniſſimè deciſa Græcis ipſis conſentientibus in hæc verba. [illegible] τ ἀποστολικὸν καθέδραν , καὶ τ ῥωμαϊκὸν ἀρχιερέα εἰς πᾶσαν τ οἰκουμένην , [illegible] κατέχειν , διάδοχον τ' εἶναι τῦ μακαρίυ πέτρυ , καὶ αὐτῦ τῦ χριστῦ [illegible] [illegible], id eſt,hoc amplius definimus Apoſtolicum ſolium .& Romanum Pontificem vniuerſæ Eccleſiæ principem eſſe, & ſucceſſorem B. Petri, ipſiusq; Chriſti in terra Vicarium. De Mediolanenſi Eccleſia ſi quid obiiciunt, non equidem negarim quondam factione ducentis penè annis ab Eccleſia Rom.ſciſſam,ac diuiſam fuiſſe ſed eam Stephanus X. Pontifex Henrico III. Imperatore Concilio Florentino 1. ad pacem & cum capite coniunctionem vocauit, vt Sabellicus prodit. De Rauennensi notum eſt Romanos Pontifices ab exarchis Italiæ variè exercitos eſſe, qui cùm Eccleſiæ principem ſedem nulli [illegible] ſede m[illegible], ac definire vellent idomnibus viis egere, vt Rauenna eo idem [illegible] Eccleſiæ moderatrix ac princeps haberetur, verùm anno 675. hæc contentio ſedata eſt. Donnus enim Apoſtolicus Pontifex Rauennatem Eccleſiam [illegible] & [illegible] vinculis cū Rom. [illegible] iunxit eamq; tumultuantem ad officium reuocauit, ait Sabellicus Enneade 8. l. 6. id enim demum bonis omnibus perſuaſum eſt Petro principem [illegible] loci attributum,& Romano Pontifici Petri partes in Eccleſia commiſſas, ab eoq; omne erroris pe[illegible], ſiue fidei decreta ſiue morū in Rep.Chriſtiana inſtitutione,ac diſciplinam ſpectes,eſſe remouē [illegible] 16 Ioan.Cum venerit Spiritus Paracletus,docebit vos omnem veritatem.Hoc Origenes in c. p.16.Matt.Hoc Chryſoſtom.hom.83.in Mat.

Hoc

Hoc A[illegible] de [illegible] p[illegible] & [illegible] ſt [illegible] vt n[illegible]n d[illegible]cet fid[illegible] eiu[illegible] vt h[illegible] [illegible] u[illegible]ſſimam [illegible]. Non [illegible] id a[illegible] vt [illegible] e [illegible] rdam[illegible] ius e[illegible]n m home [illegible] [illegible] nat[illegible] tra[illegible] latin[illegible] cum a[illegible] [illegible]. Verum id a[illegible]o fidei [illegible] de [illegible].Dei p[illegible]rpe.uo re[illegible] [illegible] quod [illegible] ſtatur, Apo[illegible] p[illegible]tram [illegible] iudicium [illegible] d[illegible] arrogatum. Q[illegible] audio [illegible] C[illegible] [illegible] ab homine [illegible]. Quis non emotæ mentis, [illegible] illum [illegible] a[illegible]pri legem dicent, [illegible] n[illegible], quod illud in Pontifice ius [illegible] Conc[illegible]lio, [illegible] Diocletiano, qu[illegible] Pa[illegible] [illegible], à nemine iu[illegible] [illegible] Con[illegible] S[illegible] n[illegible] [illegible] dem Concilio Chalcedon. Damnatus Dioſ[illegible] [illegible] ſynodus [illegible] Leone Pontifice ſententiam tulerant. [illegible]colaus [illegible] Mich[illegible] c. 8. Synodo [illegible]. Romanus Pontifex de omnium Eccleſiarum [illegible] iudicat, [illegible] nemo v[illegible] iudicat ut legitime. Paulus Æmilius, & eo long[illegible] quior [illegible] Carolum magnum Romæ coegiſſe conc[illegible]ium patrum, vt de [illegible] P[illegible] [illegible]tio cog[illegible] omnes exclamaſſe, prima ſed[illegible] a nemine iudicatur. Leo [illegible] ſe purgauit. Alexander II. Henrico III. imperatore German[illegible] Concilio Romano [illegible] crim[illegible] p[illegible]ulatus, [illegible]eiur[illegible]do ſe purgauit. Quid ſi Pontifex peieret [illegible] Re[illegible] 8.in [illegible] viam ſanctam de maioritat. ſi deuiat [illegible] poteſtas, iudicatur a poteſtate ſpiritali ſi ſpiritualis ſoprema deuiat, à Deo ſolo, non ab homine poterit iudicari. Sed aiunt, is ſacerdos apud quem Pontifex de peccatis confitetur, de Pontifice iudicat: nec enim ſine iudicio abſoluit. Iudicat fateor, ſed vt de homine, ſed vt de peccatore iudicat in priuato negotio, eiuſque iudicij facultatem a ſummo Pontifice accip[illegible], quo tempore ad eum vt iudicem Pontifex labis humanæ reus accedit. Dicis exer[illegible] x v[illegible] ſingulos Epiſcopos in ſua [illegible] ſummum [illegible] tenere gre[illegible] ſuum moderari, ſolo Deo teſte, & [illegible] Rom. e[illegible] parte non eſſe, vt de eorum adminiſtratione ſit ſolicitus, [illegible] peccate. quod cœnobia, collegia cœtúſque al[illegible]quos [illegible] à poteſtate & arbitrio Epiſcopi faciat, in cuius diœc ſi viuu[illegible]. Hæc criminatio eiuſmodi eſt, vt ſuo pondere ruat, nec oratione vlla refelli debeat, apud eos qui Pontificem Eccleſiæ caput eſſe totiuſque Eccleſiaſticæ iuriſdictionis fontem ſciunt, quam ille prudentiſſimus opt[illegible] paſtor pro temporum v[illegible]ate, locorum opportunitate, ex ſalute & commodo ſui gregis vari[illegible] ſed piè ſemper [illegible]. At, inquis imperatores in Eccle[illegible] authoritatem ſuam interponere, [illegible] quibus ſace. dotum opes, moreſque conſtituerentur. Hæc equidem agnoſco, & a[illegible] Pontifices ipſos ab imperatoribus [illegible] non ſemel habitos, eiectos, ſpoliatos, cruciatos. Amplius dico Honorium imperatorem Theodoſij filium diſt. 99 cum de Bonifacio Pontifice, & Eulalio Pontificatum ambiente ageretur, decreuiſſe, vt ſi quando inter duos Pontifices de iure electionis controuerteretur, vterque Pontificatu al[illegible], tertiuſque ad ſolium eueheretur: ſed rogatus à ſacerdotibus, & Epiſcopis, hoc dec[illegible] ſanxit, à quibus ſi repudiatum eſſet illud per ſe conc[illegible]. Id autem conſenſu omnium eſſe receptum apparet, quod anno plus minus 680. cum Petrus Archipresbyter Pontifici Theodoro ſuper electione controuerſiam faceret, ſéque in Apoſtolicam ſedem obtruderet, vtroque pulſo Conon ſuffectus eſt. Itidem in ſchiſmate The[illegible] exactis Sergius in Pontificem electus. Anno circiter [illegible]. Ioanne 2. & Benedictus 8. ma[illegible] [illegible], Gr[illegible] 6. Eccleſiæ [illegible] ac moderator elect[illegible]. Anno [illegible] C[illegible] [illegible]enſi Ioannes [illegible]. Gregorius XII. Benedictus XIII. authoritate [illegible] & in Apoſtolico [illegible] Ma[illegible] locatus. Hic tamen tenendum eſt decretum illud imperatorium, vbi ſemel vnus aliquis via & ordine pontifex [illegible] [illegible] vſurpatum. Quicunque enim Pontifici [illegible] creato ſe oppon[illegible], non modo A[illegible] [illegible] eſt. De Liberio & Fœlice, S[illegible]lucrio & V[illegible] [illegible] ciaſ [illegible] niſi Illuſtriſs. Cardinalis Bellarminus [illegible] [illegible] nitun[illegible] Imperator [illegible] fatemur edictis [illegible] & [illegible]quo nituntur, non modo [illegible]culam, ſed & [illegible] ipſos in [illegible] quæ ciuilia negotia ſpectant, & Eccleſiæ [illegible] nt, ob[illegible]gare poſſe, in re ſpiritali non poſſe. Id dixit Valentinianus imperator [illegible] Epiſcopo [illegible] Theodoret. l. 4. c. [illegible] Id [illegible]ianus nouella [illegible] 83. Id docet Chryſoſtomus ad Rom. 13. omnis anima pot. ſubl. ſubdita ſit. Id Nicolaus I. in epiſt.

ad

ad Michaelem imperat. Conſtantinus magnus illos vocabas ſacerdotes appellare ſolitus erat, vos Dij eſtis, à ſummo Deo ad hominum vtilitates conſtituti, conſentaneum non eſt vt homo de Deo de paſtore oui [illegible] fiat, ait Ruffinus 10. c. 2. Theudericus Gothorum Rex Ariana labe infectus, vbi ad eum de controuerſia Symmachi Pontificis, & Laurentij antipontificis relatum, eius rei ſe cognitorem eſſe negauit, Epiſcoporum arbitrio rem permiſit. Plus itaque religionis in homine Ariano, quam in Caſaubono fuit, qui [illegible] de authoritatem principis in controuerſia ſacerdotum interponendam eſſe negauerit, hic & Pontificem ipſum, & Chriſti Domini vicarium, [illegible] arbitrio ſubijci, & ex hominum libidine mutari, reſpui, ſolio exturbari velit.

CASAVBONI VERBA.

DIATRIBE XIII.

SEd qua fronte hæc criminatio in reformationis auctores aut aſſertores hodie confertur, qui à centum fere iam annis hoc vnum clamaut, Reddite populis Chriſtianis primam fidem, reddite primitiuæ Eccleſiæ ritus.

Vtinam hoc tu, tuiſque reformationis auctores hoc velletis, hoc ex animo cuperetis, vt populis Chriſtianis prima fides redderetur, primitiuæ Eccleſiæ ritus reſtituerentur, ſed aliud in ore promptum, aliud in pectore clauſum habetis. Verbo tantum vos veteribus Eccleſiæ patribus ſtare, priſtinæ fidei formam primitiuæ Eccleſiæ ritus amplecti ſimularis, cum in rem præſentem ventum eſt, ſubterfugitis, cauillamini, præuaricamini, alia omnia ſentitis. Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis, ait Apoſtolus, verba illa circumſonant aures tuas, ſed in mentem animi non penetrant. Traditiones à patribus acceptas verbo laudas, & eas ipſa re proteris ac eneruas. S. Iudas monet fideles, ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ πίστει τοῖς ἁγίοις, vt fortiter certent pro fide quæ ſemel tradita fuit ſanctis: tantum abeſt vt pro ea fortiter certes, vt eam omnibus machinis oppugnes: ad ipſum Dei verbum nos vocas, a quo perfuga ſciens prudenſque longiſſimè diſcedis, quod alienis interpretationibus, aut verius ſomniis euertis. Chriſtus dixit, Caro mea vere eſt cibus, ſanguis meus vere eſt potus, hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur, abnuis, abſiſtis, alienum & falſum eſſe ais, vt Chriſtus alendis hominibus carnem ſuam & ſanguinem dare poſſit, & velit. In ſcripturæ interpretatione veteres patres non audis, tibi fidem arrogas, quam illis abrogas. An æquius eſſe putas vt Chriſti verba ex mente tua, quàm ex primitiuæ Eccleſiæ mente exaudiamus. Conquereris ademtum populis Domini calicem, accidentia ſine ſubſtantia inculas, ſacrificium Chriſti in Euchariſtia verum & reale damnas, & alia plura inuidioſe deploras. Vtinam in iſtis difficultatibus veteres patres audire, eorum iudicio, non tuis ſomniis acquieſcere velles. Sed obcœcata mente præceps per deuia agens, in tenebris micas, & fortuita ſequeris, certa & clara fugis, reſponderem tuis illis criminationibus, ſi probare aliquid ſatageres: ſed quia nihil probas, ſola negatio ad refellendum ſatis efficax eſt, multus es in verbis, paſce oues tuas, Baronium, Bellarminum Illuſtriſſimos Cardinales, doctiſſimos viros, ſeculi noſtri lumina tenebris tuis offendere niteris. Iſti ſoles tenebras tuas diſcutiunt, & quid inter noctem & diem interſit oſtendunt. Sed hic veſtigium ſiſto, quia nihil probas: vbi argumentis ages, verbo vehementius, & veris falſa reuincam.

AD EXERCITATIONES XV. & XVI. PRO PONTIFICE ROM.

DIATRIBE XIV.

ERrones noſtri ſæculi ſecutus veteres Eccleſiæ patres impiè [illegible] as & ipſis Chriſti martyribus dicam impingis. Ais enim Romanos Pontifices iam inde à Victore ſub annum Chriſti 137 principatum Eccleſiæ quo iure quáue iniuria exar[illegible] & tunc primum myſterium iniquitatis operari cœpiſſe, cum B. Paulus [illegible]. Theſſalon. 2. [illegible] ſcribat, myſterium iniquitatis iam ſuo tempore operari, vt neceſſe [illegible] [illegible] falſi arripere, De Simone mago, Cerintho Ebione taces, de Victore Pontifice Romano & martyre

tyre clamas. Vnum dicam, concilium Nicænum, ſecundum Victorem pronunciaſſe, & paſcha non cum Iudæis, ſed Dominico die poſt Lunam XIV. celebrandum ſtatuiſſe. Victorem autem Aſiaticos communione totius Eccleſiæ Catholicæ, non Romanæ tantum expuliſſe, docet Euſebius his verbis: ὡς ἑτεροδοξούσας τῆς κοινῆς ἑνώσεως ἀποτέμνειν πειρᾶται. Aſiaticas Eccleſias, vt malè ſentientes à communi vnitate abſcindere conatur. Id tempori, & longè antè vt ex epiſtola Sixti Pontificis, & martyris patet, Pontifex Rom. vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus inſcribebatur. Si veterum Pontificum epiſtolas vt ſpurias repudias, oſtendimus Tertullianum lib. de pudicitia, c. 1. Epiſcopum Romanum, & Pontificem maximum, & Epiſcopum Epiſcoporum vocaſſe ſub annum Domini CCXVI. S. Cyprianum epiſt. 8. LV. & XLV. Romanam Eccleſiam principalem, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt, Eccleſiæque Catholicæ radicem, atque matricem. Oppones ex Sancto Ignatio epiſt. ad Philadelphienſes Epiſcopum Philadelphienſem, à Deo vocatum, vt ſuſciperet miniſterium ad commune pertinens, τὴν διακονίαν τὴν εἰς τὸ κοινὸν ἀνήκουσαν. Admitto, quia Epiſcopus populo Dei in communc ſeruit. Iterum oppugnabis nos Gregorij Nazianz. verbis orat. de Sancto Cypriano, οὐ γὰρ τῆς Καρχηδονίων προκαθίζεται μόνον ἐκκλησίας, οὐδὲ τῆς ἐξ ἐκείνου, καὶ δι' ἐκεῖνον περιβοήτου μέχρι νῦν Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης ἑσπερίου, σχεδὸν δὲ καὶ τῆς ἑῴας αὐτῆς, νότου τε καὶ βορείου λήξεως, ἐφ' ὅσα ἐκεῖνος ἦλθε τῷ θαύματι. non enim Cyprianus præſidet ſoli Eccleſiæ Carthaginis, & Africæ ipſius, per eum, & ab eo celeberrimæ, ſed vniuerſæ occidentis Eccleſiæ, & pene dixerim orientalis, auſtralis, borealis, in quantum ille eo venit admiratione. Hæc poſtrema verba quæ de mortui Cypriani fama, & admiratione exaudienda ſunt, oſtendunt eum præſidere totius orbis Eccleſiæ, exemplo vitæ, miraculis, eruditione, ſcriptis, non iuriſdictione. Idem orat. de Sancto Athanaſio. τὸ γὰρ λαοῦ προεδρίαν πιστεύεται, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς οἰκουμένης πάσης ἐπισκοπίαν. Alexandrino populo, quod idem eſt, ac ſi dixiſſem, vniuerſo terrarum orbi præficitur, intellige propter vrbis celebritatem, quæ caput fuit totius Ægypti, & ipſius Æthiopiæ, quam Alexandrini Patriarchæ procurabant. Quod verò apud Euſebium lib. 3. de vita Conſtant. ſub finem Conſtantinus ad eundem Euſebium ſcribit: μακάριον δὴ σαυτὸν καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ νόμιζε, ὡς τῇ τοῦ κόσμου παντὸς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, μαρτυρίᾳ ἄξιος ἐκρίθης ἐκκλησίας πάσης ἐπίσκοπος εἶναι: Beatum te & in hoc exiſtimato, quod teſtimonio vniuerſi orbis, vt vno verbo dicam, dignus habitus es, qui ſis omnis Eccleſiæ Epiſcopus: eo dictum eſt, quia Euſebius recuſarat Cathedram Antiochenam, ad quam omnium votis vocabatur, ideóque ait Conſtantiuus, nullam eſſe Eccleſiam, quam Euſebius regere non ſit dignus, cùm Antiochenæ Eccleſiæ præfectura omnium iudicio dignus habitus ſit. Eruditio certè Euſebij tanta fuit, vt quauis Eccleſia dignus eſſet. Obiectát alij Stephanum Romanum Pontificem voluiſſe Hiſpanis, & Afris communitate Eccleſiæ interdicere: Quod falſum eſt, cùm eius rei nullum vſquam veſtigium compareat. Baſilides Aſturienſis Epiſcopus quod idolis ſacrificaſſet ab Hiſpanis ſolio electus ad Romanum pontificem querelam detulit: quid in eius gratiam ſtatuerit Stephanus ignoratur. Vnde ſequitur telum illud in Pontifices Romanos ſine ictu eſſe. B. Cyprianus ſeueritatem Hiſpanorum in Baſilide pellendo probauit epiſt. LXVIII. Idem tamen epiſt. IV. à Cathedra Petri, & Eccleſia principali vnitatem Sacerdotalem exortam eſſe ſcribit. Alibi Romanos eſſe ait, quorum fides Apoſtolo prædicante laudata eſt, ad quos perfidia non poſſit habere acceſſum. Ex eadem epiſtola hæc opponunt, nam cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac iuſtum, vt vniuſcuiuſque cauſa illic audiatur vbi eſt crimen admiſſum, & ſingulis paſtoribus portio gregis ſit adſcripta, quam regat vnuſquiſque, & gubernet, rationem ſui actus domino reddituros, oportet vtique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſua ſubdola & falaci temeritate collidere, ſed agere illic cauſam ſuam, vbi & accuſatores habere, & teſtes ſui criminis poſſint. Decretum hoc eſt Sancti Fabiani Papæ, & Martyris in epiſt. ad Hilarium, vbi hæc verba habentur: Peregrina verò iudicia ſalua in omnibus Apoſtolica authoritate, generali ſanctione prohibemus. quia indignum eſt, vt ab externis iudicentur, qui prouinciales, & à ſe electos debent habere iudices, niſi fuerit appellatum: vnde oportet ſi quis Epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, vt ab omnibus audiatur qui ſunt in prouincia Epiſcopis, quia non oportet accuſatum, alicubi quàm in ſuo foro audiri, &c. Reuera ſemper cauſſa agatur, vbi crimen admittitur. Reſpondeo bene & verè ſentire SS. Cyprianum, & Fabianum. Non ideò tamen vel in ciuilibus, vel in eccleſiaſticis iudiciis appellationem ad ſuperiorem iudicem eſſe tollendam, quod ipſe tute fateberis. At Pontificem Romanum in Eccleſia ſupremum iudicem eſſe probaui. Addit B. Cyprianus, niſi paucis deſperatis, & perditis videtur eſſe minor auctoritas Epiſcoporum in Africa conſtitutorum, qui iam de illis iudicauerunt. Reſpondeo minorem non eſſe auctoritatem cæteris Africæ Epiſcopis qui ad hoc iudicium aduocati non ſunt, ſed minorem eſſe Petri ſucceſſore, quem

Dominus Eccleſiæ caput cõſtituit. Pergit B. Cypr. nemo noſtrû Epiſcopũ ſe Epiſcoporum conſtituit. aut tyrãnico more ad obſequendi neceſſitatem adigit. Agnoſco, & aio Rom. Epiſcopum, licet à Chriſto Epiſcopus Epiſcoporũ conſtitutus ſit, nequaquam tyrannico more ad obſequendi adigere neceſſitatem, ſed eo more qui paſtori conſentaneus eſt. Iterum B. Cyprianus addit, quando habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tamque iudicari ab alio non poſſit, quam nec ipſe poteſt alterum iudicare. Reſpondeo verba B. Cypriani æſtimanda eſſe ex ipſa re de qua agitur: putabat ille baptizatos ab hæreticis, ſi ad Catholicos redirent, iterum eſſe baptizandos, quod alij optime negabant. Controuerſia nondum erat Concilio aliquo definita: poſtea definita eſt, & B. Cypriani error improbatus. Hic tamen mihi nota Rom. Pontificem à B. Cypriano Epiſcopum Epiſcoporum vocari. Verba tertij Concilij Carthaginenſis prouincialis, quæ contra Pontificem Romanum facere videntur, ſolos Africæ ſpectant Epiſcopos, ea ſic habent; Vt primæ ſedis Epiſcopus non appelletur princeps Sacerdotum, aut ſummus Sacerdos, aut aliquid eiuſmodi, ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus. Reſpondeo igitur, prouinciali Synodo nihil contra Rom. Pontificem ſtatui poſſe. Adde verba illa de Metropolitis Africæ exaudienda. Sed vt ad B. Cypriani errorem redeamus. B. Auguſtinus libr. 2. cap. 4. de Baptiſmo contra Donat. ait, nec nos ipſi tale aliquid aſſerere auderemus, niſi vniuerſæ Eccleſiæ concordiſſima auctoritate firmati, cui & ipſe ſine dubio cederet Cyprianus, ſi iam illo tempore quæſtionis huius veritas eliquata, & declarata per plenarium Concilium ſolidaretur. Apparet certè ex epiſt. B. Cypriani LXXIV. B. Stephanum per epiſtolam imperaſſe B. Cypriano & reliquis Africæ Epiſcopis, vt hæretici ad Eccleſiam redeuntes, non iterum ſacro fonte tingerentur, ſed ijs duntaxat manus imponerentur. B. Cyprianum à communione piorum ſummotum per B. Stephanum non apparet, qui tamen Epiſcopos ad orientem eadem ſentientes communione Eccleſiæ excluſit; quod aliquot Synodis eundem errorem ſub annum Domini CCLVIII. ſtabiliuerant. Euſebius lib. 7. hiſt. cap. 3. πρῶτος τότε Κυπριανὸς τῆς κατὰ Καρχηδόνα παροικίας ποιμήν, κατ' ἄλλως, ἢ διὰ λουτροῦ πρότερον τῆς πλάνης ἀποκαθηραμένους προσίεσθαι δεῖν ἡγεῖτο, ἀλλ' ὅ γε Στέφανος μὴ δεῖν τι νεώτερον παρὰ τὴν κρατήσασαν ἀρχῆθεν παράδοσιν ἐπικαινοτομεῖν οἰόμενος ἐπὶ τούτῳ διηγανάκτει. cap. 5. ὁ Στέφανος ἐπεστάλκει μὲν οὖν πρότερον καὶ περὶ Ἑλένου, καὶ περὶ Φιρμιλιανοῦ, ὡς οὐδὲ ἐκείνοις κοινωνήσων διὰ τὴν αὐτὴν ταύτην αἰτίαν. Primus Cyprianus paſtor parœciæ Carthaginenſis non aliter quàm per lauacrum prius errore purgatos admitti oportere putabat. Sed Stephanus non oportere aliquid innouare præter antiquam traditionẽ ratus, ob hæc ſuccenſebat. Stephanus ſcripſerat antea ſe non communicaturum Heleno & Firmiliano eandem ob cauſam. Errores noſtri ſæculi, qui B. Stephanum, quod hac authoritate vſus ſit, vt Helenum, & Firmilianum communione Eccleſiæ excluderet, Antichriſtum egiſſe aiunt, ipſi totius Eccleſiæ iudicio quæ B. Stephani decretis acquieuit, ſunt Antichriſti: Iam verò ex B. Athanaſij libro de ſententia Dionyſij Alexandrini, & ex epiſt. de Synodis Arimini, & Seleuciæ Pentapolitanos accuſaſſe Romæ Dionyſium Alexandrinũ apud Dionyſ. Rom. Pontificem, tãquam apud primatiũ omnium Epiſcoporũ iudicem, quaſi de filio Dei parum piè ſentiret obſcurum non eſt: verba Athanaſij ſic habent p. 435. τινὲς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀδελφῶν φρονοῦντες μὲν ὀρθῶς, μὴ ἐρωτήσαντες δὲ αὐτὸν ἵνα παρ' αὐτοῦ μάθωσι πῶς ἔγραψεν ἀνῆλθον πρὸς τὴν Ῥώμην, καὶ κατηγορήκασι αὐτοῦ παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ Διονυσίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης· καὶ ἐκεῖνος ἀκούσας ἔγραψεν ὁμοῦ κατά τε τῶν τὰ Σαβελλίου δοξαζόντων. Quidam ex fratribus Pentapolitanæ Eccleſiæ rectè quidem ſentientes, ſed tamen ignari, cur ita ab eo ſcriptum eſſet, aſcenderunt Romam, & accuſarunt eum apud Dionyſium Romanum Pontificem, qui ſimul ſcripſit aduerſus omnes Sabellianos, & cauſa cognita Dionyſium Alexandrinum bene ſentire definiuit. In epiſt. de Synodo Arimini, ἀλλὰ τινῶν αἰτιασαμένων παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον: Cùm quidam accuſaſſent Epiſcopum Alexandrinum apud Romanum Pontificem, quaſi de filio Dei parum pie ſentiret. De Paulo Samoſateno Euſebius lib. 7. cap 30. μίαν δὴ οὖν ἐκ κοινῆς γνώμης ἐπιστολὴν οἱ ἐπὶ ταυτὸν συγκεκροτημένοι ποιμένες διαχαράξαντες εἰς πρόσωπον τοῦ Ῥωμαίων ἐπισκόπου Διονυσίου, &c. Aſiatici Epiſcopi qui aduerſus hæreſim Sabellij conuenerant, vnam de communi ſententia cum exaraſſent epiſtolam Dionyſio Romanorum Epiſcopo, & Alexandriæ conſentientibus ad omnes prouincias mittunt. Eiecto Paulo Domnus in eius locum ſuffectus eſt, cui cùm cederet Paulus, βασιλεὺς ἐντευχθεὶς Αὐρηλιανὸς αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλειεν. Imperator Aurelianus ſuper ea re per libellum ſupplicem rogatus, æquiſſima ſententia ſtatuit quid factu opus eſſet, imperauitque, vt illis daretur domus quibus Italiæ & Romæ Epiſcopi cenſuiſſent: ex quibus apparet primatum Rom. Pontificis ſub Aureliano viguiſſe. Obiicitur Canon 6. Nicænæ Synodi, τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων

τούτων

τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστι, Mos antiquus teneat in Ægypto, Libia, Pentapoli, vt his omnibus Epiſcopus Alexandriæ præſit, quandoquidem & hoc Romano Antiocheno, cæterarumque Prouinciarum Epiſcopis ſolemne eſt, at Eccleſ. priuilegia ſua ſalua ſint. Reſpondeo, deſiderari in ipſo veſtibulo verba maximi ponderis quæ citantur Concilio Chalcedonenſi à Paſchaſio Epiſcopo act. xvi. Eccleſia Romana ſemper habuit primatum. Mos autem perduret. de Miltrade in cauſa Donatiſtarum quod obiiciunt, eumcitur illis verbis Optati lib. 1. Cæcilianus omnium ſupra memoratorum ſententiis innocens eſt pronuntiatus, etiam Miltiadis ſententia qua iudicium clauſum eſt. Vnde ſequitur controuerſias de fide, Miltiadis Rom. Pontificis ſententia deciſas eſſe ante Conſtantini magni ætatem. In Arij cauſſa ſub annum 318. Alexander Alexandrinus Epiſcopus ſcripſit literas ad Syluestrum Papam, quibus ea quæ geſſerat probaret, Rationem facti ſui inferior apud Superiorem, vt oportuit, reddebat. Liberius Papa in epiſtola ad Conſtantium, de ea re ſcribens his verbis vtitur, Manent, inquit, literæ Alexandri Epiſcopi olim ad Syluestrum ſanctæ memoriæ. Anno ſalutis 336. B. Syluestro ſucceſſit B. Marcus, cuius exſtat epiſtola ad S. Athanaſium qua Romanæ Eccleſiæ principatus aſtruitur his verbis, Marcus ſanctæ Romanæ, Apoſtolicæque ſedis, & vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus. Eccleſia Romana immaculata ſemper manſit, & Domino prouidente, & B Petro opem ferente in futuro manebit. Epiſtolam Iulij Romani Pontificis tomo 1. Concil. inſectantur, in qua verba hæc expreſſa ſunt. Quas præuidentes ſancti patres inſidias, & illicitas altercationes, vnanimiter in prædicta Nicæna ſtatuerunt Synodo, vt nullus epiſcopus niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore Apoſtolica auctoritate conuocata ſemper quibuſdam criminationibus pulſatus audiatur, id eſt, iudicetur, vel damnetur: ſin aliter præſumptum à quibuſdam fuerit in vanum deducetur quod egerint, nec inter Eccleſiaſtica vllo modo reputabitur. Eam epiſtolam cur oppugnent non video, niſi quia vera oppugnare amant. Addit Iulius poteſtatem conuocandarum generalium Synodorum penes ſedem Apoſtolicam reſidere. De Iulio Pontifice Socrates lib. 2. cap. 11. ὁ δὲ ἅτε προνόμια τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας ἐχούσης παρρησιαστικοῖς γράμμασιν ὠχύρωσεν αὐτούς. Iulius quoniam Eccleſia Romana priuilegiis inſtructa erat, literis libere & cum auctoritate ſcriptis Athanaſium & alios eiectos muniuit. Quæ verba quia Romano Pont. principatum aſſerunt, non leuiter tranſmittenda ſunt: Tertio & quarto canone Concilij Sardicenſis conceditur appellatio ad Romanum Pontificem, ab omnibus Epiſcopis velut ad ſupremum & maximum Iudicem: quod Concilium Socrates lib. 1. c. 16. œcumenicum vocat. Auguſtinus epiſt. 162. plenarium vniuerſæ Eccleſiæ Concilium. Sulpitius lib. 1. Hiſtor. ſacræ, Concilium ex vniuerſo orbe conuocatum, B. Athanaſius Apolog. 2. μεγάλην σύνοδον. De Iulio item Theodoret. lib. 2. c. 4. οἱ περὶ Εὐσέβιον τὰς κατὰ Ἀθανασίου συντεθείσας συκοφαντίας ἐξέπεμψαν. ὁ δὲ τῷ τῆς ἐκκλησίας ἑπόμενος νόμῳ καὶ αὐτοὺς καταλαβεῖν τὴν Ῥώμην ἐκέλευσε, καὶ τὸν θεῖον Ἀθανάσιον τὴν εἰς δίκην ἐκάλεσε. Euſebius ad Iulium miſit criminationes aduerſus Athanaſium. Iulius ſequutus legem Eccleſiæ ipſos Romam venire iuſſit, & Athanaſium in ius vocauit. Paruit ille, & maius imperium agnouit, vt debuit. Vnde Romani Pontif. principatus apparet. Obiiciunt ex decreto patrum qui Syrmium conuenerant, Liberium, & Fœlicem ſimul Romanam ſedem gubernaſſe. Verba Sozomeni lib. 4 c. 5. ſic habent. γράφουσι τε προσδέξασθαι αὐτὸν οἱ ἐν Σιρμίῳ ἐπίσκοποι Φήλικι τῷ ἡγεμόνι τότε τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, καὶ τῷ ἐνθάδε κλήρῳ ἄμφω δὲ τὸν ἀποστολικὸν ἐπιτροπεύειν θρόνον. ὀλίγον δὲ χρόνον ἐπιβιώσαντος Φήλικος, μόνος Λιβέριος τῆς ἐκκλησίας προέστη· ταύτῃ πη τοῦ θεοῦ οἰκονομοῦντος ὡς ὁ Πέτρου θρόνον μὴ ἀδοξοίη ὑπὸ δύο ἡγεμόνων ἰθυνόμενος, ὃ διχονοίας σύμβολόν ἐστι, καὶ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ἀλλότριον. Hæc verba ſoluunt obiectionem, quæ ita latinè ſonant, Epiſcopi qui Syrmij erant, ſcribunt ad Felicem Pontif. Romæ, & Clerum Rom. vt ambo Apoſtolicum thronum regerent. &c. ſed cum Felix breui mortuus eſſet, ſolus Liberius Eccleſiam rexit Deo diſponente, ne thronus Petri dedecoraretur, à duobus paſtoribus adminiſtratus, quod diſſenſionis eſt ſymbolum, & à lege Eccleſiæ alienum. Aio igitur id temporis viuo Felice Pontificis munus Liberium non obiiſſe, mortuo obiiſſe. Per vim coactus à Conſtantio Liberius cum Arianis communicauerat, in Athanaſij damnationem ſubſcripſerat, quam ſubſcriptionem, vt vi, & neceſſitate extortam excuſat Athanaſius Epiſtola ad vitam ſolitariam agentes. Liberius humanum quid paſſus eſt, ſed eiuſmodi prolapſionem poſterioris temporis conſtantia expiauit, vſque adeo vt S. Ambroſius lib. 3. de virginitate, ſanctitatem Liberij commendet. Concilij Nicæni act. 1. Athanaſius Epiſtola ad Ruffianum acta Synodi Alexandrinæ à Liberio confirmata eſſe teſtatur. Verba ſic habent, Quemadmodum & hæc Romam ſcripta ſunt, Romanorumque Eccleſiam omnia comprobaſſe conſtat. Obiectant & luxum Eccleſiæ Romanæ ſub Damaſo, quem inſectatur Ammianus lib. 27. & attingit B. Hieronymus Epiſt. 61. qui prætextatum deſignatum Conſulem Damaſo per iocum dicere ſolitum ait, Facite me Romanæ vrbis Epiſcopum, &

cro protinus Chriſtianus : fateor iam inde à Conſtantino magno Romani Pontificis vbique emicuiſſe ſplendorem, Quid tum deinde, an ſplendor ille obſtitit, quominus idem Hieronymus Damaſum ſanctiſſimum Eccleſiæ parentem agnoſceret, & Romanam Eccleſiam laudibus eueheret? Aliam in nos ſecurim iniiciunt ex Epiſtola B. Hieronymi ad Marcellam, vbi Romam appellat Babylonem, & purpuratam meretricem: ſed verba quæ ſubiiciuntur calumniam refellunt. Eſt quidem, inquit, ibi ſancta Eccleſia, ſunt trophæa Apoſtolorum & Martyrum, eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fides, & gentilitate calcata in ſublime erigens ſe quotidie vocabulum Chriſtianum. Subrepere tamen vitia in clero non diffiteor, quæ ille graphicè depingit. Sed vitia ſi quæ in clero ſunt, ea Pontifici Rom. ius ſuum non detrahunt. De Synodo Conſtantinopolitana ſub annum 381. quod obiiciunt à Nectario habitam, Photius in libello de ſeptem Synodis eam à Damaſo probatam iudicat, nemo à Nectario indictam, vel habitam ſcribit. Theodoretus lib. 5. c. 8. & 9. Non dicit à Damaſo Conſtantinopolitanam, aut Romanam Synodum indictam, ſed ab Italiæ Epiſcopis συνοδικὴν ἐπιστολὴν τῶν ἑσπερίων ἐπισκόπων ἐδέξαντο εἰς τὴν ῥώμην αὐτοὺς ἀφικέσθαι παρεγγυῶσαν. Synodicam Epiſtolam acceperunt ab Epiſcopis occidentis, quæ hortabatur vt Romam venirent. Per epiſcopos occidentis Romanum Pontificem intellige. cap. 9. ἐπειδὰν σύνοδον ἐπὶ τῆς ῥώμης θεοῦ βουλήσει συγκροτοῦντες, καὶ ἡμᾶς ὡς οἰκεῖα μέλη προσκαλέσασθε διὰ τῶν τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως γραμμάτων. Græci Epiſcopi ſcribunt ad Damaſum, & Ambroſium, quando Synodum Romam Dei voluntate indicentes, & nos vt membra propria inuitaſtis per literas regis Dei cari. In veteri commentario de rebus geſtis Damaſi hæc leguntur. ſententiam de damnatione Macedonij, & Eunomij Damaſus confirmari præcepit, etiam in ſancta ſecunda Synodo, quæ præcepto & authoritate eius apud Conſtantinopolim celebrata eſt. Idem diſces ex Synodo ſexta act. 18. & Concil. Chalcedon. act. 1. Photius in ſeptem Synodis de Damaſo acta Synodi Conſtantinop. confirmante hæc verba ponit, αὐτὰ κυρώσας. Id eſt, Damaſus eorum decreta confirmans. Canon eiuſdem Synodi, quâ ſecundæ tribuuntur Conſtantinopolitano Patriarchæ, ſic habet, τὸν μέντοι τῆς κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον. Epiſcopum Conſtantinopol. principatum habere honoris poſt Romanum Pontificem: hunc Canonem Leo magnus epiſt. lv. conuellit, quod tenderet in præiudicium Alexandrini, & Antiocheni Patriarchatum. Græci poſtea Concilio Chalcedon. eundem Canonem renouare conati reclamantibus ſedis Apoſtolicæ legatis fruſtra fuere. Obiiciunt Marcionem ab Epiſcopo ſuo in Ponto communione pulſum Romam veniſſe, vt à Pontifice Romano præſidium peteret, narrante Epiphanio hæreſi 24. ſed hoc reſponſum tulit à Doctoribus & Presbyteris Rom. Eccleſiæ. Non poſſumus hoc ſine permiſſu venerandi Patris tui facere. Marcion Romanum Pontificem Eccleſiæ caput agnouit, & appellauit. Romanus Pontifex Marcionem temere in integrum reſtituere noluit. Theophilus Patriarcha Alexandrinus Synodo prouinciali inconſulto Rom. Pontifice origeniſtas damnauit, & damnare potuit, ſanctus tamen Hieronymus eius acta confirmari à Rom. Pontifice cupit, epiſt. 78. ad Pammach. his verbis: Quod totus oriens miratur, & prædicat, læto ſinu Roma ſuſcipiat, prædicationem quoque Cathedræ Marci Euangeliſtæ Cathedra Petri Apoſtoli ſua prædicatione confirmet: quanquam celebri ſermone vulgatum ſit, B. quoque Papam Anaſtaſium eodem ſermone, quia eodem ſpiritu eſt, latitantes in foueis ſuis hæreticos perſecutum, eiuſque literæ doceant, damnatum in occidente, quod in oriente damnatum eſt. D. Chryſoſtomus cum primum a Theophilo Alexandrino Epiſcopo damnatus eſt, non vſus eſt exceptione Canonis Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Theodoſio maiore, qua Sedes Conſtantinopolitana poſt Romanam ceteris antefertur, ſed a Nicæna Synodo præſidium petiit, qua Alexandrini Epiſcopi limites definiuntur, intra quos iuriſdictionem ſuam exerceat, Aegyptus ſcilicet, Pentapolis, & Lybia, quare in Chryſoſtomum Theophilo Alex. nihil ſit iuris, qua exceptione non vtitur aduerſus Roman. Pontificem, imo cum denuo in exilium ageretur ad Rom. Pontificem Innocentium I. appellauit, ad quem Epiſtolam ſcripſit, narrante Palladio in vita Chryſoſtomi. cuius inſcriptio hæc eſt, Domino venerabili, ac beatiſſimo Epiſcopo Innocentio Ioannes in Domino ſalutem. B. Innocentius ſuper ea re ſcripſit ad Clericos Conſtantinopolitanos, ἀναγκαία ἐστὶ διάγνωσις συνοδική, ἣν καὶ πάλαι ἔφημεν συναθροισθῆναι, vt eſt apud Sozomen. lib. 8. c. 26. neceſſaria eſt cognitio ſynodica, quam olim dixeramus conuocandam Indixerat igitur ſynodum Innocentius, vt de negotio Chryſoſtomi cognoſceretur. In Epiſtola Stephani Epiſcopi Africani, & epiſt. Damaſi ad eundem Stephanum tomo 1. Concil. Romani Pontificis principatus luculenter aſſeritur, quas Epiſtolas ne aduerſarij quidem falſi damnare audent. Obiiciunt Syricium Romanum Pontificem edicere Epiſtola ad Africanos vt extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ, hoc eſt, primaris, nemo audeat ordinare,

nate, quod edictum Syricij Innocentius ad Victricium epiſtola 2. capite 1. interpretatur his verbis, Extra conſcientiam Epiſcopi Metropolitani nullus audeat ordinare Epiſcopum. Reſpondeo Metropolitanis ſedem Apoſtolicam & primam Cathedram tribui in ſua diœceſi, ita tamen vt Romanæ Eccleſiæ, quam abſolu è primam agnoſcunt, ſubiiciatur. Obiiciunt cap. 26. Synodi Carthag. 3. ne primæ ſedis Epiſcopus vocetur princeps Sacerdotum, aut aliquid huiuſmodi. Aio decretum hoc eſſe Synodi prouincialis, quæ vniuerſæ Eccleſiæ leges non ponit, ſed ſolis Afris, vt ſuprà probaui. Mileuitano & Carthaginenſi Concilio ſub annū CCCCXVI. aiunt Pelagium & Celeſtium damnatos non expectata ſententia Rom. Pontificis. Optime, quia naſcenti morbo erat occurrendum. Patres tamen Carthag Synodi epiſt. ad Innocentium quæ eſt IX. inter Auguſtinianas, in hæc verba ſcribunt. Hoc itaque geſtum, Domine frater, ſanctæ caritati tuæ intimandum duximus, vt ſtatutis noſtræ mediocritatis, etiam Apoſtolicæ ſedis adhibeatur auctoritas, pro tuenda ſalute multorum, &c. Legenda eſt epiſtola Innocentij ad patres eiuſdem Synodi quæ eſt 91. inter B. Auguſtini epiſtolas. Ibidem epiſt. 92. patres Concilij Mileuitani ad Innocent. loquuntur in hæc verba. Dominum beatiſſimum, meritóque venerabilem, & in Chriſto honorandum Papam, quem Dominus gratiæ ſuæ præcipuè munere in Apoſtolica ſede collocauit, cui pectus Apoſtolicum inſit, Arbitramur auctoritati ſanctitatis tuæ de ſanctarum ſcripturarum auctoritate depromptæ facilius eos qui tam peruerſa & pernicioſa, ſentiunt eſſe ceſſuros. Obiectant can. 22. Concil. Mileuit. quo ſeuerè prohibentur appellationes ad loca extra Africam. Reſpondeo prohiberi quidem appellationes inferioris ordinis clericis, non Epiſcopis, vt verba ipſa indicant. In actis Concilij Mileuit. 1. ſub annum 402. agnoſces Afros Pontificis Romani literis excitatos promptiſſime Synodum collegiſſe, eiuſdémque literas publicè in Concilio recitaſſe. In actis Concilij Toletani primi, patres profitentur ſe paternum Epiſcopum ſuam in communionem recepturos, quando ſedes Apoſtolica reſcripſerit. Obiiciunt, patres Concilij Carthaginenſis quod vulgò ſextum dicitur, in epiſtola ad Celeſtinum dicere, vt aliqui tamquam à ſuæ ſanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus patrum Synodo conſtitutum: credibile eſt eos Synodum Sardicenſem præ manibus non habuiſſe in cuius canone 7. legatum à latere Apoſtolico mittendum diſertè conſtituitur. B. Auguſtinus epiſt. 161. ſcribit Cæcilianum ad Romanam Eccleſiam, in qua ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus, vbi cauſſam ſuam ageret, appellandi ius habuiſſe; quod de Synodo Epheſina obſtrepunt, ſuprà oſtendimus ei Celeſtinum Romanum Epiſcopum per legatos ſuos præfuiſſe: legantur epiſtolæ Celeſtini ad Cyrillum, & ad Ioannem Antiochenum tomo 1. Concil. Epheſ. Celeſtini verba ſunt in epiſt. ad ſanctum Cyrillum, συναφθείσης σοι τοίνυν τῆ αὐθεντίας τῆ ἡμετέρα θρόνου, καὶ τῆ ἡμετέρα τόπου διαδοχῇ ἐξουσίᾳ χρησάμενος ταυτὴν ἐκβιβάσεις ἀκριβῶς ἀποφάσει. Adiuncta igitur tibi poteſtate, & auctoritate noſtri throni, noſtráque vice, & loco cum poteſtate vſus hanc ſententiam cum omni firmitudine exſequeris. In actis [illegible] Celeſtinus de ſancto Cyrillo ait, ἵνα τὰ παρ' ἡμῶν ἡμῖν τῶν πράξῃ, vt locum tenens eius ſum hæc faciat. Ipſa Synodus epiſt. ad Theodoſium de Celeſtino, ἀναπληρώσας τὸν ἁγιώτατον [illegible] τὸν αὐτοῦ τόπον. Cùm permiſiſſet ſanctiſſimo Cyrillo Celeſtinus ſuum tenere locum: Balſamon ad Nomoc. Photij tit. 8. c. 1. B. Cyrillum aït à Celeſtino Phrygium accepiſſe, vt conſtaret eum habere ius, & auctoritatem Papæ, eúmque ſediſſe cum Phrygio, a quo tempore cum Phrygio ſacrificant, & præſident Patri rchæ Alexandrini. Phrygium malè pallium interpretantur, quæ mitra ſit. Leo IX. Papa epiſt. aduerſus Michaëlem Conſtantinop. & Leonem Acridanum cap 13, hæc habet, ſimulque Phrygium, id eſt mitram, nec non & ſuperhumerale, videlicet lorum. In donatione Conſtantini, Phrygium candido nitore ſplendidum in Græco eſt, ὑπέρλαμπρον λῶρον,) reſurrectionem Dominicam deſignans eius ſanctiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus. Vaticanus interpres phrygium retinuit, & καλύπτρα, μίτραν interpretatur. Balſamon 1. Meleta, βασιλείας λῶρον vocat, malè. Superhumerale Balſamoni dicitur ὠμοφόριον, Vaticano ἐπώμιον; Quod imperiale circundare ſolet collum, videlicet lorum, quod fortè à lorica dictum, quia loricæ inſtar humeros tegeret. Sed ad locum Celeſtini redeamus. Euagrius lib. 1. cap. 4. διέποντος τοῦ Κελεστίνου τόπον, tenente Cyrillo Celeſtini locum, ἀναπληρώσας τὸν αὐτοῦ ἐπισχών τόπον: Cum pleniſſimè vt ſuum teneret locum. Obiectant verba Ambroſij ad epiſt. Galat. ſiue quis alius auctor eſt. Paulus, inquit, Petrum ſolum nominat, & ſibi comparat, quia primatum ipſe accepit ad fundandam Eccleſiam, ſe quoque pari modo electum vt primatum habeat in fundandis gentium Eccleſiis, ita tamen vt & Petrus gentibus prædicaret, ſi cauſſa fuiſſet, & Paulus Iudæis, &c. dignum fuit vt cuperet videre Petrum, cui delegauerat Saluator curam Eccleſiarum. Obiectio illa per ſe ſoluitur, nihil opus verbis in re clara. Leonem magnum qui ſub annum 440. Pontificem electus eſt non æquis auribus audiunt ſerm. 2. in Anniuerſario

 aſſum

aſſum pt'oni ſuæ dicentem, Petrus ſic præ cæteris eſt ordinatus, vt dum Petra dicitur, dum fundamentum pronuntiatur, dum regni cœlorum ianitor conſtituitur, dum ligandorum, ſoluendorum arbiter, menſura etiam in cœlis iudiciorum ſuorum definitione præficitur. &c. Æquioribus forte animis eundem audient ibidem de ſeipſo loquentem quem non ſolum huius ſedis præſulem, ſed & omnium Epiſcoporum nouerunt eſſe primatem. Se primatem omnium Epiſcoporum B. Leo dicere non veretur. Flauianus in epiſt. ad Leonem Magnum, commotus itaque, ſanctiſſime pater, in his omnibus quæ ab Eutyche præſumpta ſunt pro conſueta fiducia fideliter age, propriámque faciens communem cauſſam, & ſanctam Eccleſiarum diſciplinam, ſimul decernere damnationem aduerſus eum regulariter factam, & per propria ſcripta dignare. Cauſa enim eget ſolummodo veſtro ſolatio, atque defenſione, qua debeatis conſenſu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere, &c. Eutiches libellos direxit vobis plenos omni fallacia, atque calliditate, dicens iudicij tempore libellos ſe dediſſe appellationis, & nobis & hic conuenienti ſancto concilio, & appellaſſe veſtram ſanctitatem, quod nequaquam ab eodem factum eſt. Quid his verbis clarius eſſe poteſt? Beatus Gregorius non minus clarè lib. 4. epiſt. 32. epiſt. 38. ſcribit per Synodum Chalcedonenſem Romano Pontifici nomen vniuerſalis Epiſcopi oblatum eſſe. Certè actione tertia Chalced. Concil. extant tres orientalium ad S. Leonem libelli, quibus vniuerſalis Epiſcopus, vel Patriarcha vocatur. Paſchaſinus Epiſcopus Eccleſiæ Lilybetanæ vice Beatiſſ. atque Apoſtolici vniuerſalis Eccleſiæ Papæ vrbis Romæ Leonis ſanctæ Synodo præſidens, ſubſcripſit. Item act. VI. act. XVI. Poſt canonem ſextum concilij Nicæni auditum iudices dixere perpendimus omnem Primatum, & honorem præcipuum, ſecundum Canones, antiquæ Romæ Deo amantiſſimo Archiepiſcopo conſeruari. epiſt. 9. petit ſanctus Leo a Theodoſio Imperatore vt intra Italiam concilium cogeretur, & epiſt. 24. & 33. quia ſolus Imperator cogere poterat Eutychianos vt comparerent, non quia Imperatoris eſſe crederet cogere concilium. Imperatores enim ciuilia, & temporaria, Epiſcopi eccleſiaſtica, ſpiritalia, & æterna procurant. In Epiſtola Synodi Chalcedonenſ. ad ſanctum Leonem hæc verba leguntur, quibus tu quidem ſicut membris caput præerat, in his qui tuum tenebant ordinem, beneuolentiam præferens: in Nouella Theodoſij C. Theodoſ. inter Nouellas eiuſdem Theodoſ. tit. 14. hæc leges, decernimus ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quam aliarum prouinciarum contra conſuetudinem veterem liceat ſine viri venerabilis Papæ vrbis æternæ auctoritate tentare, ſed illis, omnibúſque pro lege ſit, quicquid ſanxit, vel ſanxerit Apoſtolicæ ſedis auctoritas Nouella Valentiniani de ordinandis Epiſcopis, hæc verba habentur. Cùm igitur ſedis Apoſtolicæ primatum, ſancti Petri meritum, qui princeps eſt epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas ciuitatis, ſacræ etiam Synodi firmarit auctoritas, ne quid præter auctoritatem ſedis iſtius illicitum præſumptio attentare nitatur. Ita vt quiſquis Epiſcoporum ad iudicium Romani Antiſtitis euocatus venire neglexerit, per moderatorem eiuſdem prouinciæ adeſſe cogatur. Sanctus Leo epiſt. 93. ad Turibium Aſturicenſem Epiſcopum, c. 17. Habeantur ergo inter vos epiſcopale concilium, & ad eum locum qui omnibus opportunus ſit vicinarum prouinciarum conueniant Sacerdotes. Ad tuæ dilectionis ſolicitudinem pertinebit, vt noſtræ ordinationis auctoritas ad prædictarum prouinciarum epiſcopos deferatur. Ex quibus apparet Eccleſiæ Rom. principatum a Deo inſtitui, Synodis ſanciri, ab Imper. tolerari firmari, à Leone concilium indici. Leo ep. 15. ad Synodum Epheſinam. Religioſa clementiſſimi Principis fides ſciens ad ſuam gloriam maximè pertinere ſi intra Eccleſiam Catholicam nullius erroris germen exſurgeret, hanc reuerentiam diuinis detulit inſtitutis, vt ad ſanctæ diſpoſitionis effectum auctoritatem Apoſtolicæ ſedis adhiberet, tanquam ab ipſo beatiſſimo Petro cuperet declarari, quod in eius confeſſione laudatum ſit. De ſecunda Synodo Epheſ. cui Theodoſius Dioſcorum Alexandrinum præfecerat Liberatus in Breuiario cap. 12. ita ſcribit Eccleſiæ Rom. Diaconi vices habentes Papæ Leonis aſſidere non paſſi ſunt, eo quod non fuerit data præſeſſio ſanctæ ſedi eorum. B. Leo ep. ſt. 25. ad Theodoſ. ſcribit Flauianum appellaſſe Romam, quod idem Liberatus breuiarij cap. 12. tenet. In epiſt. Valentiniani Imp. ad Theodoſium quæ eſt inter præambulares ad concilium Chalcedonenſ. Valentinianus ait Imperatoribus competere, vt non tantum fidem illæſam, ſed & dignitatem propriæ venerationis beato Apoſtolo Petro intemeratam conſeruent, quatenus beatiſſimus Romanæ ciuitatis Epiſcopus, cui principatum Sacerdotij ſuper omnes antiquitas contulit, locum habeat, & facultatem de fide & Sacerdotibus iudicare. Simplicius Pontifex ſub annum 482. ad Acacium ſcripſit in hæc verba, nihil omnino reſtare videbatur, niſi vt Deo noſtro gratias agentibus nobis, vt ſine ſtrepitu quod Catholicorum in defuncti miniſterium ſucceſſiſſet Antiſtes, Apud hos quoque moderatoris aſſenſu vocationem ſumeret firmitatem. Non eſſet rata Antiocheni antiſtitis electio niſi illa a Rom. Papa confirmaretur. Liberatus c. 18. Breuiar. Expulſus

ab

ab hæreticis Alexandri Ioannes ad Sedem Apoſtolicam appellauit. Obiectant Gelaſium, ſed temere: eius verba dabo in commonitorio ad fauſtum magiſtrum. Ineptias itaque ſuas ſibi ſciuent, niſi reſipiſcant potius cogitantes Chriſti vocem non eſſe ſuperfluam, quæ confeſſioni Beati Petri Apoſtoli, inferni portas nunquam præualituras aſſerit. Quapropter non veremur ne Apoſtolica ſententia reſoluatur, quam & vox Chriſti, & maiorum traditio, & Canonum fulſit auctoritas, vt tentam potius Eccleſiam ſemper ipſa diiudicet. Obiiciunt quartam Synodum ſub Symmacho Pontif. Rom. cuius tamen verbis planiſſimè reuincuntur, quæ ſic habent, Scripturæ quam Baſilius conſcripſerat, nullum Rom. Eccleſiæ aut interfuiſſe aut ſubſcripſiſſe antiſtitem, per quem potuiſſet ſortiri legitimam firmitatem. Patres quartæ illius Synodi dicunt, ſtatuta nullius roboris eſſe, quod nullius Romani Pontificis ſubſcriptione firmata ſint. Baſilius ille ſub Odoacro Herulorum rege vicarius erat vrbi, qui Pontificem Romanum ſe inconſulto eligi non poſſe defendebat Ibidem hæc verba diſerte habentur in Apoſtolica ſede non exiſtente præſule, qui prærogatiua Beati meritis Apoſtoli Petri, per vniuerſum orbem primarum obtinens ſacerdotij, ſtatutis Synodalibus conſueuit tribuere firmitatem. Opponunt & Synodum tertiam Romanam ſub Symmacho, quam à Theodorico rege coactam faremur. Sed in exordio actorum eiuſdem Concilij, hæc leges, memorati pontifices quibus allegandi imminebat occaſio ſuggeſſerunt, Symmachum qui dicebatur impetitus, debuiſſe Synodum conuocare, ſcientes quia eius ſedi primum Petri Apoſtoli meritum deinde ſecuta iuſſione Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas, ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem, nec antedictæ ſedis antiſtitem minorum ſubiacuiſſe iudicio, in propoſitione ſimili facile aliqua forma teſtaretur. Succeſſit Symmacho Hormiſdas anno Domini DXIV. ad quem ſcribens Ioannes Epiſcopus Conſtantinopolit. titulum hunc præfigit, Adorando Apoſtolico patri, Patri Patrum meritis Angelis coæquando. Sic & Epiſtolæ quæ ad Leonem magnum ſeſſione 3. Concil. Chalcedon. inſertæ ſunt his titulis Rom. Papam ornant, Sanctiſſimo, & Dei amantiſſimo, & vniuerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. Ex quibus ſequitur Iuſtinum Thracem Imp. primum non fuiſſe, vt hæretici volunt, qui Papam Rom. Archiepiſcopum & Patriarcham vocatit, cum multo ante iiſdem titulis ornatus ſit. Pompeius vir apud Iuſtinum Thracem præcipuæ auctoritatis, ad Hormiſdam ſcribens, vocat eum Archiepiſcopum vniuerſalis Eccleſiæ. In Epiſtola Iuſtiniani inter Epiſtolas Hormiſdæ tomo 2. Concil. Iuſtinianus ait ad Rom. Pontificem. Hoc credimus eſſe Catholicum, quod veſtro religioſo reſponſo nobis fuerit intimatum Theodoricus Ioannem Papam Conſtantinopolim ad Iuſtinum Imperatorem legauit, qui celſiore Throno conſedit, quàm Epiphanius Patriarcha Conſtantinop. narrante Nicephoro lib 17. c. 9. vt ſedis Apoſtolicæ priuilegia & prærogatiuæ conſeruarentur, ait idem. Marcellinus comes ſcribit Ioannem dextro Eccleſiæ ſolio conſediſſe. Iuſtinus Imper. dans honorem Deo humil auit ſe pronus, & adorauit Beatiſſ. Papam Ioannem. Ioanni Pontifici ſubſtituit Theodoricus Felicem virum pium, cui Bonifacius ſucceſſit, qui Vigilium Diaconum conſentiente Synodo ſibi ſuffecit, vt Gothis ius creandi Pontificis, quod ſibi arrogabant, abrogaret. Iuſtinianus ad Ioannem 2. ſcribit in hæc verba, Omnia quæ ad Eccleſiarum ſtatum pertinent feſtinamus deferre veſtræ ſanctitatis. Non enim patimur quidquam quod ad Eccleſiarum ſtatum pertinet, quamuis manifeſtum & indubitatum ſit quod mouetur, vt non etiam veſtræ innoteſcat ſanctitati, quia caput eſt omnium ſanctarum Eccleſiarum. Ideo omnes ſacerdotes vniuerſi occidentalis tractus & ſubiicere, & vnire ſedi veſtræ ſanctitatis properauimus. In Codice Iuſtin. Tit. de ſumm. Trinitate & fide Catholica Imperator vocat Papam ſenioris Romæ; caput omnium ſacerdorum Dei, ad cuius notitiam omnes de rebus Eccleſiaſticis controuerſias referre oporteat, cuius venerabilis Thronus recta ſententia & iudicio hæreticos in orientalibus partibus exortos compreſſerit, ac damnauerit. Nouella 131. Iuſtinianus decernit, vt ſecundum canonum definitiones Sanctiſſimus veteris Romæ Papa primus omnium ſacerdotum ſit, ſecundus autem Epiſcopus Conſtantinop. Nouel. 10. fontem ſacerdotij & ſummi pontificatus apicem Romæ eſſe agnoſcit. Iuſtinianus Nouel. 42. ait Anthimum prius communi ſuffragio Agapeti damnatum, poſtea ſententia Synodi. Vigilius per Theodoram Auguſtam Syluerium Papam oppugnauit, admitto. Idem mortuo Syluerio legitimus Pontifex fuit, admitto. Sic & S. Paulus è Lupo factus eſt Chriſti gregis paſtor. Nouella 42. hæc verba habentur. Simile quiddam circa Anthimum nuper eueniſſe ſcimus, tam ab Agapeto religioſæ & celebrandæ memoriæ præſule Sacroſanctæ in vetere Roma Eccleſiæ conſtituto, è ſede huius regiæ vrbis depulſum, vt qui in ſedem, neque vlla ſibi ratione competentem, & præter omnes Canones inſiliiſſet: κοινῇ ψήφῳ τῆς αὐτῇ τῆς ἁγίας μνήμης ἀνδρὸς ϖρότερον, κ̀ μὴ κ̀ τῆς ἐνταῦθα ψήφισμα ἱερᾶς συνόδου καθαιρεθέντα τε, κ̀ καθῃρημένον, quã cõmuni ſententia ſanctæ memoriæ

moriæ viri Agapeti prius, & poſtea eius quæ hic celebrata eſt ſacræ Synodi damnatum & depoſitum. Vnde apparet prius Anthimum ab Agapeto Rom. Pont. damnatum, & ſolio pulſum, quàm à Synodo, quod partiarij negabant. In Epiſtola encyclica Agapeti ad Petrum Hieroſolymitanum, neque Catholico, neque ſacro nomine Anthimum dignū eſſe ſententiauimus, ait Agapetus, id eſt, pronūtiaui lata ſententia. Agapetus vocatur Epiſcoporum princeps, in monumento ex Vaticana Bibliotheca de rebus geſtis Agapeti. Nicephorus li. 17. c. 26. auctor eſt, Menam qui Anthimo in ſolium Conſtantinop. ſucceſſerat a Vigilio communione pulſum. Eutychius qui Menæ ſucceſſit Epiſtola ad Vigilium loquitur in hæc verba: Ideo petimus præſidente nobis veſtra beatitudine. Id tēporis ſub Iuſtiniano anno 553. quinta œcumenica Synodus habita eſt, Mena iam mortuo. Nicephorus ait, in eo Concilio Vigilium Eutychio aſſidere noluiſſe, quia præſidere debuerat Zonaras in Iuſtiniano, ſub hæc, inquit, quintum concilium eſt coactū 165. Epiſcoporum, quorum princeps fuit Papa Rom. ὧν ἐξῆρχε Βιγίλιος πάπας ῥώμης, καὶ ὁ ἱεράρχης εὐτύχιος, καὶ ὁ ἀλεξανδρείας ἀπολλινάριος. In Synopſi Græca ſeptem Generalium Conciliorum Vigilius in quinta Synodo primus ponitur, quam Pelagius Vigilij ſucceſſor probauit, qui Epiſtola 16. Childeberto Francorum regi fidei ſuæ rationem reddit, non vt rege inferior, quod inſcite volunt aduerſarij, ſed vt quintam Synodum iure ſe probaſſe oſtenderet. Tunc temporis Ioannes Ieiunator vniuerſalis, & œcumenici Patriarchæ ſibi ſumpſit titulum, quem ne Romanus quidem Pontifex ita vſurpat, vt deſpectis fratribus Epiſcopus appetat ſolus vocari, ait S. Gregorius lib. 4. ep. 38. ſed vniuerſalis dicitur: quia per vniuerſum orbem propagatæ Eccleſię paſtor eſt: fruſtra igitur hunc vniuerſalis Epiſcopi titulum Romano Pontifici crimini vertunt. Negant S. Leandrum præſediſſe loco Pelagij ſecundi Concilio Toletano tertio, quos falſi reuincit Iſidorus lib. 1. Chronici his verbis, Interfuit tunc dignitate primus ille Catholicus, & Orthodoxus Leander Hiſpalenſis Archiepiſcopus, & Romanę Eccleſiæ legatus, ſanctitate & doctrina perſpicuus. Rodericus Toletanus lib. 2. cap. xv. Leandrum ſcribit huic Concilio interfuiſſe, quod etiam ex homilia Leandri ad calcem Synodi adiuncta liquet. Ioannes Biclarenſis in Chronico, ſumma, inquit, tamen Synodalis negotij penes Sanctum Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum, & Beatiſſimum Eutropium Monaſterij Seruitani Abbatem fuit. Fatemur S. Gregorium lib. 4. ep. 32. ad Mauricium Auguſt. Epiſt. 34. 36. 38. & lib. 6. ep. 24. ep. 28 30. & lib. 7. ep. 70. & epiſt. 30. Indictionis primæ ad Eulogium Alexandr. improbare in Archiepiſcopo titulum vniuerſalis, hoc ſignificatu, vt ſolus Epiſcopus omnium vrbium Chriſtianarum eſſe velit, quaſi cæteri ſint eius vicarij, non veri epiſcopi, eundem tamen titulum in epiſcopo Rom. probat idem B. Gregorius ep. 32. lib. 4. quia Petro totius eccleſiæ cura commiſſa eſt à Domino: quare & Pontifici Rom. vniuerſalis epiſcopi nomen à Chalcedonenſi Concilio tributum eſſe agnoſcit. Ideo Pontifices Rom. vocant ſe epiſcopos vniuerſalis Eccleſiæ, vt patet ep. 11. Sixti 1. ep. 11. Victoris 1. ep. 2. Pontiani ep. 11. Stephani 2. ep. 54. 62. 65. Aiunt Galliæ Epiſcopos ab obedientia Romani Pōtificis ſemper fuiſſe liberos. Cōtra pronuntiat epiſtola VI. Pelagij primi ad Sapandum Arelat. epiſcopum. Maiorum noſtrorum cupientes inhærere veſtigiis caritati tuæ per vniuerſam Galliam Sanctæ ſedis Apoſtolicæ, cui diuina gratia præſidemus, vices iniungimus: hoc enim antiquitatis memoria docet, hoc Eccleſiæ Romanæ teſtantur ſcrinia à Sanctis Patribus & deceſſoribus noſtris, tuis deceſſoribus eſſe conceſſum. Hinc eſt quod & nos fraternitati tuæ huiuſmodi curas iniungimus, vt ſedis noſtræ vicarius inſtitutus ad inſtar noſtrum in Galliarum partibus primatum obtineas, &c. In reſponſis Gregorij ad interrogationes Auguſtini hæc leges, quia ab antiquis prædeceſſorum meorum temporibus pallium Arelatenſis Epiſcopus accepit, quem nos priuare auctoritate percepta minime debemus. Idem ad Auguſtinum ait, Britannorum vero epiſcoporum omnium curam tuæ fraternitati committimus. Dé cauſſa Ioannis Presbyteri à Ioanne Conſtantinop. damnati, & à S. Gregorio abſoluti, ac in integrum reſtituti, legendus S. Gregorius ep. 52. 64. Indict. 11. lib. 2. ep. 14. 15. 16. 17. lib. 5. indict. 14. ita & Adrianus Thebarum Epiſcopus à Ioanne Epiſcopo primæ Iuſtinianæ iniquo iudicio oppreſſus Romam cum appellaſſet abſolutus, & in priſtinum reſtitutus eſt à S. Gregorio epiſt. 7. & 8. lib. 2. Indict. 11. Qui negant B. Gregorium Epiſcopo Corinthiorum, & Nicopolitano pallium miſiſſe reuincuntur epiſt. 55. lib. 4. Indict. 13. & ep. 8. vbi S. Gregorius Ioanni primæ Iuſtinianæ Epiſcopo vna cum pallio quod miſerat vices ſuas delegat. Verbis Pauli Diaconi lib. 4. de geſtis Langob. cap. 37. inſcite nos oppugnant: Phocas, inquit, rogante Papa Bonifacio ſtatuit ſedem Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ caput eſſe omnium Eccleſiarum, quia Eccleſia Conſtantinopolitana primam omnium Eccleſiarum ſe ſcribebat. Idem pene narrat lib. 18. hiſt. miſcel. Admitto repreſſam à Phoca Patriarcharum arrogantiam, vt & à deceſſoribus ſuis Imperatoribus Romanis, & Conſtantinopolitanis. S. Gregorius epiſt. 64. lib. 7. Indic. 2. de ſede, inquit,

Conſtantinopolitana quis dubitet eam Apoſtolicæ ſedi eſſe ſubiectam. Iuſtinianus ep. ad Ioannem Papam, Eccleſiam Romanam caput omnium Eccleſiarum vocaſſe ſupra oſtendimus. Doleant ſanctū Gregorium epiſt. 10. lib. 10. Indict. 6. Xenodochio Auguſtudunenſi varia priuilegia indulſiſſe. Doleant, & audiant eundē eodem lib. ep. ad Brunechildam Reginam Francorū, quæ petierat ab eo, vt talem in Gallias perſonā mitteret, quæ facta ſynodo cūcta. quæ cōtra ſacratiſſimos canones perpetrātur omnipotēte Deo auctore poſſit corrigere. Idē ep. 52. lib. 11. indict. 6. Ioan. defenſorem in Hiſpaniam legat, vt cauſſam Ianuarij & Stephani Epiſcoporum cognoſcat, & prout æquitas poſtulauerit definiat, cùm duo iſti præſules ſedibus ſuis pulſi Romā appellaſſent. Aiunt Honorium Pontificem Romanū hæreticum monothelicam fuiſſe, quos falſi arguit ſanctus Maximus diſputatione cum Pyrrho quæ formis excuſſa eſt, qui Honorium Papam piè ſemper de fide ſenſiſſe oſtendit. Quod & probat Manuel Caleca, vir doctiſſimus. Agatho certè Papa in epiſtola ad Conſtantinum Imperator. concilio 6. lecta & probata, palam aſſerit, nullum ex Pontificibus Romanis aliquando à recta fide deflexiſſe vi. Synodo ſub Martino I. qua monothelitæ damnantur, nulla Honorio labes aſpergitur, nulla eius mentio fit. Vrgent Seuerino ſucceſſori Honorij electo iam expectandam fuiſſe Imperatoris confirmationem annum integrum cum dimidiato. Mera mapalia vndecim tantum menſes & dies quatuor, Seuerinum in ſolio Petri ſediſſe Anaſtaſius Bibliothecarius teſtatur. Seuerinum excepit Theodorus quem Africani præſules per epiſtolam ſummum omnium præſulum Pontificem indigetant. Huic ſucceſſit Martinus I. ſub annum Chriſti 650. quem excepit Eugenius, dein Vitalianus Adeodatus, Donus, Agatho, qui ſub annum 678. ad Eccleſiæ gubernacula ſedit, & hunc canonem tulit, apud Gratianum diſt. 19. ſic omnes ſanctiones Apoſtolicæ ſedis accipiendæ ſunt, tanquam ipſius diuini Petri voce firmatæ ſint. Idem in epiſtula ad Conſtantinum Imperatorem ſcripſit, Eccleſiam Apoſtolicam numquam a via veritatis in qualiber erroris parte deflexiſſe. In epiſtola Synodica ad Agathonem legitur: Itaque tibi vt primæ ſedis antiſtiti vniuerſalis Eccleſiæ quid gerendū ſit permittimus, ſtanti ſupra firmā fidei petram. Patres eius Synodi profitentur ſe literas Agathonis ad Imperatorem vt à ſummo Apoſtolorum vertice diuinitùs perſcriptas agnoſcere, per quas exortam nuper multiplicis erroris hæreticam ſectam depulimus, act. 17. & 18. Agatho vniuerſalis Papa nominatur. Exciderat mihi de Dono quod ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius huius temporibus Eccleſia Rauennarum quæ ſe ab Eccleſia Romana ſegregauerat cauſa autocephaliæ: denuo ſe priſtinæ ſedi Apoſtolicæ ſubiugauit. Patres Synodi epiſtola ad Agathonem loquuntur in hæc verba, Orthodoxæ autem fidei ſplendidam lucem vobiſcum clarè prædicauimus, quam etiam vt per honorabilia reſcripta veſtra confirmetis veſtram oramus paternam ſanctitatem. Anaſtaſius de Ioanne Epiſcopo Portuenſi loquens legato Agathonis Conſtantinopoli, hic, inquit, ſuſcepit Diualem iuſſionem ſecundum ſuam poſtulationem vt ſuggeſſit, per quam releuata eſt quantitas quæ ſolita erat dari pro ordinatione Pontificis facienda. De Benedicto II. qui ſedit anno Chriſti 684. Anaſtaſius, Hic ſuſcepit Diuales iuſſiones Conſtantini Pogonati magni principis ad venerabilem clerum, & populum Rom. ciuitatis per quas conceſſit vt perſona qui electus fuerit ad ſedem Apoſtolicam è veſtigio abſque tarditate Pontifex ordinetur. Agatho ſextam Synodum legitimam probauit. Quiniſextæ ſub Iuſtiniano Rhinotmeto Sergius ſubſcribere detrectauit, vt Anaſtaſius ſcribit, quia erratici plures canones in eam introducti. De Leone III. cùm iudicium inſtitutum eſſet, reſponderunt Epiſcopi, Nos ſedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium Dei Eccleſiarum, iudicare non audemus. Nam ab ipſa nos omnes & vicario ſuo iudicamur, ipſa autem à nemine iudicatur, Quemadmodum & antiquitatis mos fuit. Aiunt 2. Synodum Nicænam Conſtantini & Irenes auctoritate coactam. Audienda ſuper ea re Conſtantini & Irenes ſacra ad Adrianum Papam. Cum conſilio decreuimus vniuerſale concilium. Ergo rogamus veſtram paternam beatitudinem vt det ſe ipſum, nec tarditatem faciat, & aſcendat huc in ſtabilitatem & firmitatem antiquæ traditionis ſuper venerabilibus imaginibus. Debitum enim illi eſt hoc facere. Et tanquam verus primus ſacerdos, & is qui in loco & ſede ſancti, & ſuperlaudabilis Apoſtoli Petri præſidet, aſcendat ſimul: huic Synodo legati Apoſtolicæ ſedis præſidēre, non Taraſius Patriarcha ad quem Adrianus Papa in Epiſtola apud Anaſtaſium Bibliothecarium loquitur in hæc verba, Si ſacras ac venerabiles imagines illis in partibus non reſtituerint, conſecrationem veſtram modis omnibus recipere non audemus. Sedes apoſtolica in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, & caput omnium Eccleſiarum Dei conſiſtit. Idem Adrianus in ep. ad Conſtantinum & Irenem apud Anaſtaſium, valde mirati ſumus, ait, quod in veſtris imperialibus iuſſis, pro Patriarcha regiæ vrbis ſcilicet Taraſio directis, vniuerſalem ibidem eum reperimus exaratum, &c. Suademus vt minimè in ſuarum exarationum ſerie vniuerſalis deſcribatur, quia contra Sanctorum canonum inſtituta, ſeu ſanctorum patrum traditionem de-

H creta

creta eſſe videtur: quod ſi vniuerſalis eſt etiam Eccleſiæ noſtræ ſedis primatum habere dignoſcitur, quod ridiculum omnibus fidelibus Chriſtianis apparet, quia in toto orbe terrarū ab ipſo redēptore mūdi Petro Apoſtolo principatus ac poteſtas data eſt, & per eundem Apoſtolū cuius vel immeriti vices gerimus, ſancta Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia vſque hactenus & in æuum tenet principatum: quod præceptum vniuerſalis Eccleſiæ nullam magis oportet exſequi ſedem, quam primam, quæ & vnamquamque Synodum, & ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit. Obiectāt ſed irrito ictu à Carolo magno inſtitutum, vt à Metropolitanis ad Romanum Pontificem appellaretur, lib. 6. legum Francic. cap. 299. vbi hæc verba leges, ſi quis Epiſcopus depoſitus agendum ſibi negotium in vrbe Roma proclamauerit, alter Epiſcopus in eius Cathedra poſt appellationem eius qui videtur eſſe depoſitus omnino non ordinetur, niſi cauſſa fuerit iudicio Romani Epiſcopi determinata. Supra beatos Athanaſium, Chryſoſtomum, & alios pleroſque à ſynodis oppreſſos Romanum Pontificem appellaſſe oſtendimus. Ibidem libr. 6. cap. 28. Carolus Magnus ait, ſi quæ cauſa vel contentiones inter clericos, & laicos tam maioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, placuit vt ſecundùm ſynodum Nicænam, &c. Si autem maiores cauſſæ in medio fuerint deuolutæ, ad ſedem apoſtolicam, vt ſancta ſynodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit poſt iudicium epiſcopale, referatur. Aiunt Stephanum V. qui Leoni III. ſucceſſit, contra legem non exſpectato Imperatoris iuſſu electum & ordinatum. Et ego aio, eo iuſſu nihil opus fuiſſe, cùm a ſanctiſſimo Cardinalium ſenatu eligi debuerit, ut certè liberis Romanorū ſuffragijs, Stephanus tamen V. Ludouicum Imperatorem de ſua conſecratione per legatos monuit, imò ipſe ad Ludouicum profectus eſt, de quorum occurſu Thegianus de geſtis Ludouici Imperatoris cap. 16. ſcribit in hæc verba: Deſcendit vterque de equo ſuo, & Princeps ſe proſternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus ſalutauit Pontificem, iſtis verbis dicens, Benedictus qui venit in nomine Domini. Obiciunt ſynodos particulares collegiſſe Ludouicum. Agnoſco, ſed voluntate Romani Pontificis, lib. 6. capit. Franc. c. 287. Auctoritas eccleſiaſtica atque canonica docet non debere abſque ſententia Romani Pontificis concilia celebrari. Golſtadus tom. 3. conſtitut. pag. 258. hanc Ludouici conſtitutionem profert. nullus Epiſcopus niſi canonicè vocatus, & in legitima ſynodo ſuo tempore, Apoſtolica auctoritate conuocata, cuius iuſſione Domini, & meritis beati Petri Apoſtoli ſingularis congregandorum conciliorum auctoritas, & ſanctorum canonum ac venerandorum patrum decretis multipliciter priuata tradita eſt poteſtas, ſub quibuslibet criminibus pulſetur. Opponunt ſed imprudenter, & in exitium cauſſæ ſuæ, verba Theodori ſtuditæ, quæ ſic habent ad Paſchalem Papam, Apoſtolicum caput, à Deo præpoſite paſtor ouium Chriſti, ianitor regni cœlorum, Petra fidei ſupra quam ædificata eſt Eccleſia Catholica. Petrus enim tu. Petri ſedem exornans & gubernans. Habes poteſtatem à Deo, eo quod omnium princeps es, in eo poſitus es. In iii. epiſt. ad eundem: Vos igitur illimis ac ſyncerus ab initio fons ſyncerae fidei. Vos aduerſus omnem hæreticam procellam tranquillus poſitus portus Eccleſiæ vniuerſæ. Vos a Deo electa ciuitas refugij ſalutis. Dicerem hæc ab adulante dici, niſi a ... iam olim Romano Pontifici veritate cogente ſine fuco, & fallaciis dicta eſſent. Gregorio III. ſucceſſit Sergius II. quem ſine auctoritate imperiali creatum ſcribit Anaſtaſius, ad quem Lotharius filium ſuum Ludouicum miſit, vt coronaretur, ait Ado. Ludouicus pedes Pontificis exoſculatus eſt, vt & Siconulphus Beneuentanorum Princeps, vt prodit Anaſtaſius in Sergio. Leo IIII. capitulo inter nos diſtinct. 63. Lotharium & Ludouicum Auguſtos ſic alloquitur. Inter nos & vos ſtatutum eſt, & confirmatum, quod electio & confirmatio futuri Romani Pontificis non niſi iuſtè & canonicè fieri debeat. De Ioanna Papiſſa quod obiciunt, ſunt vitreæ fractæ, cùm Victorianus grauis eadem ætate ſcriptor poſt Leonem quartum nullum Ioannem, nullam meretricem, ſed Benedictum III. proximè poſt Leonem & ἀμέσως ſediſſe in ſuis annalibus tradat. Lupus Abbas loci Ferrariæ in Diœceſi Senonum antequam Romam ad Leonem legatus pergeret ſcripſit epiſtolam ad Marenardum Abbatem Romnienſem, vbi inter Leonem & Benedictum nullam Ioannam collocat. Benedicto ſucceſſit Nicolaus, qui Epiſtola ad Michaëlem Imper. Conſtantinopolitanum ſcribens ait, Deceſſores mei, beatæ memoriæ, Leo & Benedictus. Ioannæ nulla vſquam mentio. Accedit Leonis hiſtorici teſtimonium, qui Ioannem VIII. Nicolai & Adriani ſucceſſorem ... ſuiſſe ait, qui octauus certe non fuit ſi Ioanna illa fuit, Martinus Polonus huius fabellæ auctor. Anaſtaſius qui eiuſdem temporis vixit Romanam ſedem poſt Leonis IV. obitum ... dies vacaſſe ſcribit, & Leoni IV. Benedictum III. ſuffectum aſſerit, inconſulto Imperatore, cui ſucceſſit Nicolaus primus liberis Romanorum ſuffragiis creatus, quod tamen abeſt vt Ludouicus Impe. indignè tulerit, vt etiam equitante Pontifice habenas equi pedeſtris more

re (ait

re (ait Anaſtaſius) tenuerit. Epiſcopi Galliæ in controuerſiis ſuis frequenter Nicolaum appellarunt, ad quos ſcripſit epiſtolas decretales veterum Pontificum ante Syluestrum eſſe recipiendas, licet in corpore canonum non contineantur. Verba eius ſunt, reſtat quod decretales epiſtolæ Rom. Pontificum ſint recipiendæ, etiamſi non in corpore canonum compaginatæ, quoniam inter ipſos canones vnum B. Leonis capitulum conſtat eſſe permixtum, quo ita omnia conſtituta ſedis Apoſtolicæ cuſtodiri mandantur, vt ſi quis in illa commiſerit, nouerit ſibi veniam negari: peſſimum factum clamant, Quod Conſtantinus M. omnes Epiſcopos vocauit Deos apud Ruffinum lib. 1. Hiſtor. Eccleſ. cap. 2. Reſpondet Dominus ipſe, Ego dixi, dij eſtis, & filij altiſſimi omnes Nicolai verba ad Michaelem imperat. Conſtant. interpolant, quæ ſic habent ep. 8 Ergo imperator conſidera ſi illos dixit audiendos, qui ſuper Cathedram Moyſi ſedebant, quanto potius his qui ſuper Cathedram Petri reſident, eſſe exiſtimeris obediendum. Cæterum vt calamum ad Conſtantinopolitanos præſules extendamus, aut nunquam omnino, aut certe vix aliquis ſine conſenſu Romani Pontificis reperitur electus. Nicolao ſucceſſit Adrianus II. cuius legati præſedere octauæ Synodo quæ ſub Baſilio Imp. habita eſt. Eius Synodi can. 21. hæc verba leges. Neminem debere conſcriptiones contra Sanctiſſimum Papam Senioris Romæ, ac verba complicare, ac componere ſub occaſione quaſi diffamatorum quorundam criminum. In can. 2. Græcæ editionis eiuſdem Synodi edicitur, omnia quæ Nicolaus & Adrianus Pontifices de conſtituenda, componendaque Eccleſia Conſtantinopolitana declararunt, vna cum declarationum capitibus ſeruanda & cuſtodienda, nemo vt illa quacunque de cauſſa infirmare, antiquareque poſſit. Adrianum II. excepit Ioannes VIII. anno 1372. ſub quo Photius ſedi Conſtantinop. ab ipſo Ioanne redditus anno 1379. Synedrium habuit, in quo traductis in ſuas partes Apoſtolicæ ſedis legatis cœlum terræ miſcuit. Ioanni ſucceſſit Marinus vir ſanctitate nobilis, quem Platina immerito lacerat. Marino Adrianus III. qui renouauit decretum, ne in creando Pontifice Imperatoris exſpectaretur auctoritas. Vido imperat. à Formoſo Papa coronatus, donationes Pipini, Caroli & Ludouici confirmauit. Adriano III. ſucceſſit Stephanus VI. cuius illud eſt apud Gratianum Diſtinct. xix. Quicquid Eccleſia Romana ſtatuit, quicquid ordinat perpetuò & irrefragabiliter obſeruandum eſt. Sequuti ſunt Pontifices Romani minus probi, quorum vitia nullam Sanctiſſimæ B. Petri Cathedræ labem aſpergere poſſunt. Concilio Rauennate anno 904. vt Sigebertus ait, edictum à Patribus aduerſus Synodum, qua Stephanus Formoſum damnandum curarat, in hæc verba conceptum eſt. Ea ſi quidem quæ de ipſo prænominato Concilio ſcripta eſſe noſcuntur, quoniam irrita & contra canonicam auctoritatem præſumpta ſanxiſtis, decernimus vna cum conſultu omnium veſtrum ſi placet igne crementur, ſicut de latrocinali Ariminenſi Synodo, & Epheſina II. ſcriptum continetur, & de his quæ contra Sanctiſſimum Papam Leonem acta ſunt, & ſecundum quod tempore Domini Adriani Iunioris Papæ Synodali conuentu illa quæ contra Dominum Nicolaum Beatiſſimum Papam Conſtantinopoli turpiter acta fuerant, igne cremata in ſancta Romana Eccleſia conſtat fuiſſe. Quod igitur Pontifices obiciunt extitiſſe profligatiſſimos audiant B. Auguſtinum epiſt. 105. Etiamſi in illum ordinem Epiſcoporum qui ducitur ab ipſo Petro vſque ad Anaſtaſium qui nunc eandem Cathedram ſedet quiſpiam traditor per illa tempora ſubrepſiſſet, nihil præiudicaret Eccleſiæ, & innocentibus Chriſtianis, quibus Dominus prouidens ait de malis præpoſitis, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere. Anno 962. Otho magnus imperator coronatus iurauit Ioanni 12. omnia quæ S. Petrus graſſante tyrannide amiſerat fideliter reſtituturum, Glabrum aiunt lib 4. c 5. ſcribere, legem à Benedicto IX. conditam, nequis præter voluntatem Roma. Pontificis Imperatoris titulo vteretur. Glabri verba ſunt, Nimium condecens ac perhoneſtum atque ad pacis tutelam optimum decretum eſſe, vt imperator non ſit, niſi cui Papa commiſerit inſigne imperiale. Decreti huius Benedictum IX. auctorem non facit. Improbant Canonem hunc à Nicolao II. latum, vt per laicos nullo modo quilibet Clericus aut Presbyter obtineat Eccleſiam nec gratis, nec pretio: fruſtra improbant, cum ius conferendi beneficia Eccleſiaſtica, & inueſtiendi non Laicis, ſed Eccleſiaſticis tantum per ſe competat. Damianus ſcribit S. Ambroſium cùm Nicolaitarum, id eſt, incontinentium Clericorum Mediolani inualeſcentium laſciuiam ſolus coercere non poſſet, opem ab Eccleſia Rom. poſtulaſſe, itaque Syricium Papam tres eius rei gratia legatos eo deſtinaſſe. Negant id temporis Nicolaitas fuiſſe. Certe, Iouinianum idem pene cum Nicolaitis ſentientem extitiſſe non negabit, qui epiſt. 80. 81. lib. 10. epiſt. S. Ambroſij legerit. Indignantur regnum Poloniæ ante DC. annos à Caſimiro rege Pontifici Romano feudale & tributarium ſummo omnium Polonorum conſenſu factum Non indignatur Dlugoſchus, qui & longinus, nobilis Polonus, egregius hiſtoriæ auctor, qui denarium S. Petri vocat, ex eóque regiones ditionis Po-

Ionicæ maximo regni fructu & emolumento agnoſci ait. Mentiuntur ab Vrbano II. ſtatutum expeditionis Hieroſolymitanæ communiendæ gratia, vt nemo laicorum à capite ieiunij, id eſt, à die Cinerum, nemo clericorum à quinquageſima vſque in paſcha carnes comedat. Neque enim id ab Vrbano II. ſed ab Apoſtolis ipſis edictum, vt ex Patribus alibi docemus. Iuueſtituras probant à laicis factas, de quibus Iuo ep. 238. ſi congrua volumus rebus nomina dare, poſſumus dicere quod manualis illa inueſtitura per laicos facta alieni iuris eſt peruaſio, ſacrilega præſumptio, quæ pro libertate Eccleſiæ & honeſtate ſaluo pacis vinculo, ſi fieri poteſt penitus abſcindenda eſt, ep 235. De inueſtituris Eccleſiarum quas laici faciunt ſententiam præcedentium Gregorij & Vrbani, quantum in me eſt laudo atque confirmo. Euſdem Iuonis dictum non ferunt epiſt. 8. ſedis Apoſtolicæ iudiciis & conſtitutionibus obuiare, planè eſt hæreticæ prauitatis notam incurrere, cùm ſcriptura dicat, hæreticum eſſe conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ non concordat: ſcripturam intelligit canonicam, Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum quod mille libras argenti ob collatum ſibi Archiepiſcopatum Regi Vvilhelmo pendere nollet, iure necatum aiunt. De Vvilhelmo Matthæus Pariſienſis audiendus. Vvilhelmus alienis nequior, ſibi nequiſſimus, qui ſubiectos omnes continuis geldis & talagiis vexabat, vicinos guerris & exactionibus aſſiduis prouocabat. &c. Henricum quartum Imperatorem Gregorio VII. & Paſchali II. innocentiorem fuiſſe aiunt, de quo Vſpergenſis ab Henrici partibus non abhorrens in ſuo Chronico loquitur in hæc verba, A Catholicis, id eſt, cunctis B. Petro, ſuiſque ſucceſſoribus fidem & obedientiam lege Chriſtiana conſeruantibus, Archipirata ſimul, & Hæreſiarcha, nec non & Apoſtata, perſecutórque plus animarum, quam corporum competenter dicebatur, vtpote qui nec naturalibus, nec conſuetudinariis contentus ſceleribus, noua & à ſæculis inaudita, adeóque nonnulla incredibilia excogitaſſe, & exercuiſſe infamabatur. Ruperti Tuitienſis Epiſcopi verba lib. 2. in Ioan. ad cap. 2. flagitioſe detruncant, quæ ſic habent, Et ego tibi dico, quia tu es Petrus, &c. Claret ergo quia Chriſtus ſuper ſeipſum videlicet firmam petram ſuam ædificaturus Eccleſiam, vbi vidit: imo intuitus eſt, vt ait Euangeliſta, id eſt, diligenter reſpexit illum quem primum poſt ſe volebat eiuſdem eſſe fundamentum Eccleſiæ. Hac de cauſa Petrum à ſeipſo Petra prima denominauit, vtpote in quo poſt ſeipſum tota conſtitura erat fabrica Spiritualis ædificij. Igitur Simon quod interpretatur obediens, qui a primus petræ illi erat ſuperponendus, ſuper quam Eccleſia ædificatur pulchre mutato nomine, Petrus ab ipſa Petra denominatur. Aiunt in Synodo Lateranenſi 1139. Sub Innocentio 2. nihil aliud actum eſſe, quàm vt Innocentius firmaretur, Anacleti fautores deprimerentur. Contra ſentit Otho Friſingenſis qui lib. 7. c. 23. proxima inquit, media quadrageſima Synodus maxima circiter mille Epiſcoporum Romæ præſidente ſummo pontifice Innocentio celebratur, ibique poſt multa ſalutifera decreta promulgata ſchiſmatici qui parti Petri Leonis fauerant, damnantur. Verba D. Bernardi in pontificem Innocentium retorquent, quibus ille Petrum Leonis Antipapam perſtrinxit, Epiſt. 124. Cernitur abominatio ſtare in loco Sancto, quem vt obtineret, incendit igni Sanctuarium Dei Epiſt. 125. beſtia illa de Apocalypſi cui datum eſt os loquens blaſphemias, & bellum gerere cum ſanctis, Petri Cathedram occupat, tanquam Leo paratus ad prædam. Petrum Leonis deſignat, Ep. 176. De Leone Romam obtinente per vim, Nequaquam nos Beneuenti, non Capuæ, non ipſius Romæ terret amiſſio, Deo ſic iudicante, ſcientes Eccleſiæ ſtatum non armis iudicari, ſed meritis. Dolent intercidiſſe ſcripta Petri de Bruis (quæ à Sancto Bernardo & piis omnibus damnata ſunt) quod illa recederent a fide Catholica, & cum erroribus partiariorum noſtri ſæculi paria facerent, Doleo iiſſe, non intercidiſſe ſcripta Petri de Bruis, quæ flammis aboleri fidei intererat, ſed partiarios à fide transfugas peſſime graſſari in veterum auctorum ſcriptis, quorum auctoritate abutuntur. Addunt, detrahunt inuertunt, truncant, nihil apud eos integri moris eſt, nihil fidei, id agunt vt rudibus & incurioſis imponant, qui ſcripta eorum ad examinis obruſſam non vocent. Alexandri III. faſtum intolerabilem damnant, quod calcaris pede Friderici I. ceruicibus, verbis etiam inſultarit. Nego id vmquam factum eſſe, aut ab aliquo illius ſæculi ſcripture traditum. Abhorret hic faſtus ab humanitate Alexandri III. de quo Ioannes Sarisberienſis epiſt. quinquageſim inona. Miror quod omnes pauperem ſequuntur Alexandrum, malúnque cum eo exſulare à facie principum, quam adhærentes æmulo eius cum principibus imperare. Si perſonam perſonæ conferas alter (de Alexandro loquitur) literatus eſt, modeſtus, humilis iuſtitiæ zelator, alter (Victorem intelligit) ſolam ſemper amplexus eſt vanitatem. Si cauſam cauſæ, alter ingeſſit ſe tanquam fur, & latro manu violenta, exquiſitis dolis, ſponſo in ſpernente in ſponſæ amplexus irruit, alter caſto pudore ſubſtitit, antequá introduceretur à ſponſa. Ibidem ait, Romanam Eccleſiam ſolius Domini reſeruati iudicio vniuerſalem Eccleſiam par-

ticularis

ticularis Eccleſiæ iudicio non ſubijci. Negant Thomam Cantuarienſem, vt martyrem ab Alexandro in album ſanctorum referri debuiſſe, & Cæſario auctore niti ſe dicunt, cuius verba recitabo ex lib. 8. Dialog. c. 69. Eadem quæſtio Pariſiis inter magiſtros ventilata eſt. Nam magiſter Rogerus iurauit illum (Thomam Cantuar.) dignum fuiſſe morte, etſi non tali, beati viri conſtantiam iudicans contumaciam. Econtra Magiſter Petrus Cantor iurauit eſſe martyrem Deo dignum, vtpotè pro libertate Eccleſiæ trucidatum. Quam quæſtionem Chriſtus ſoluit, cùm multis & magnis illum ſignis glorificauit. Oppugnant opes Eccleſiæ verbis Othonis Friſingenſis, qui libro quarto Chronicon hæc habet. Aſſentior tamen Romanæ ſanctæ Eccleſiæ, quam ſupra firmam petram ædificatam non dubito, credendaque quæ credit, licitè poſſidenda quæ poſſidet, credo. Aiunt Lucium III. Valdenſes & Albienſes excommunicaſſe, quod ſandalia in pedibus, & cappam inducrentur, vt ſcribit Abbas Vrſpergenſis in Chronic. verbis Abbatis reuincuntur in anno 1212. Quos Lucius (inquit) Papa quondam inter Hæreticos ſcribebat, eo quòd ſuperſtitioſa dogmata, & obſeruationes in eis reperirentur, in occultis quoque prædicationibus quas faciebant plerumque in latibulis, Eccleſiæ Dei & Sacerdotio derogabatur. Idem de pauperibus de Lugduno ita loquitur: hoc quoque probroſum in eis videbatur, quod viri & mulieres ſimul ambulabant in via, & plerumque ſimul manebant in vna domo, & de eis diceretur, quod quandoque ſimul in lectulis accubabant. Fruſtra nobis ſecurim iniiciunt Petri Bleſenſis, cuius hæc verba epiſt. 68. ſilentio diſſimulant. Sicut eminentiam Apoſtolicæ ſedis magiſtram omnium eccleſiarum profitemur, ſic ab ipſa conſilia in ambiguis, in anguſtiis ſolatia, reſponſa in iudicijs exſpectamus. Othonem iniuria ab Innocentio III. diris deuotum eſſe aiunt. Audiant Vrſpergenſem in cuius auctoritate tam crebro deliteſcũt. Peragratis, inquit, partibus Thuſciæ & Marchię contra iuramentum quod fecerat Domino Papæ manu hoſtili cœpit inuadere terras ſancti Petri ad eccleſiam Rom. pertinentes. Præterea iuramenta quæ fecerat de reformanda pace cum Philippo Rege Franciæ, & Friderico Rege Siciliæ, vt ſuper his ſtaret mandatis Domini Papæ, quatenus Eccleſia tota non perturbaretur, omnino reſpuit obſeruare: cúmque ſuper his ad reſipiſcendum frequenter admonitus à Papa fuiſſet, tandem contumax & rebellis exiſtens ab eo fuit excommunicatus. Indignantur Innocentium apud Alexium Imper. Conſtantinop. conqueſtum eſſe, quod Patriarcham infra ſe ad ſiniſtram collocaſſet: verba Innocentij & mentem adulterarunt, qui in epiſtola ad Imper. conqueritur, quod Patriarcham aut faceret, aut permitteret ſedere iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte, cùm alij Reges & Principes Archiepiſcopis & Epiſcopis ſuis, ſicut debent, reuerenter aſſurgant, & eis iuxta ſe venerabilem ſedem aſſignent. obijciebat Imper. ſancti Petri verba, ſubditi eſtote omni creaturæ propter Deum, ſiue Regi tanquam præcellenti, ſiue Ducibus tanquam ab eo miſſis. Reſpondit Pontifex, nam ſi per hoc quod Apoſtolus dixit, ſubditi eſtote, Sacerdotibus voluit imponere iugum ſubiectionis, & eis prælationis auctoritatem adferre, quibus eos ſubiectos eſſe monebat, ſequeretur ex hoc quod etiam ſeruus quilibet in Sacerdotes imperium accepiſſet, cùm dicatur omni creaturæ. Onerant criminibus Honorium III. Gregorium IX. & Innocentium IV. in cauſa Friderici II. quem tamen profligatiſſimum principem audire, & fuiſſe non diffitentur. Matthæus Paris, pag. 695. ea de re, Eiſdem diebus (inquit) tranſmiſſi fuerunt ad curiam Romanam duo facinoroſi temerarij per Fridericum, qui more Aſſaſinorum Dominum Papam ſubdola conſpiratione interficerent. Idem de Friderico, ſed tamen induratus volens auertere corda Regis & Principum, tam à deuotione, quàm veneratione Eccleſiæ, & prælatorum, præcipuè Domini Papæ ſcripſit epiſtolam quandam nimis reprehenſibilem. In ea enim vitioſum propoſitum ſuum quod diu occultauerat euomuit. Mentiuntur Honorium III. ſanxiſſe hoſtiam de genibus adorandam. Verba Honorij ſunt cap. Sanè extra de celebrat. Miſſarum: Sacerdos verò quilibet frequenter doceat plebem ſuam, vt cùm in celebratione Miſſarum eleuatur Hoſtia ſalutaris, ſe reuerenter inclinet, idem faciens cum eam preſbyter defert ad infirmum: oſtendam alibi honorem hunc adorationis iam olim à Patribus Eccleſiæ primitiuæ habitum, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ. Obijciunt epiſtolam Philippi Francorum Regis ad Cardinales, quæ extat lib. 1. epiſt. Petri de Vineis, cap. 33. qua Curiam Romanam, & Cardinales admordet: in eadem tamen epiſtola hæc leguntur, cùm Papalis dignitas ſit orbis caput, orbis regimen, orbis maieſtas. An Cæſaris tyrannidem pertimeſcunt, ſed hominem timere non debet, cui Dominus eſt adiutor. Criminantur Concilio œcumenico Lugdunenſi Pontificem ſponſum Eccleſiæ vocari, blaſphemiam committi aiunt, quod ſolus Chriſtus ſit ſponſus Eccleſiæ: admitto, ſi primarium ſponſum dicunt, Pontificem ſecundarium eſſe non diffitemur. Ita Deus primaria lux, Apoſtoli ſecundaria. Nicolaum IV. telo petunt, ſed imbelli & ſine ictu, quem dicunt milites in Syriam miſiſſe, vt Chriſti ſanctiſſimum natale, & ſe-

pulchrum à Sarracenorum iniurijs aſſereret. Addunt ſub exitum vitæ eundem Cardinales obſtrinxiſſe, ne quem vnquam niſi ex ordine Franciſcanorum ad ſummum pontificatum eueherent, ex Crantzio lib. 8 c. 35. de Saxon. qui tamen id incertis rumoribus iactatum ait, quod ſi feciſſet pontifex, ſanctiſſimas patrum ordinis D. Franciſci probe factum emeruerat. At crucem, inquiunt, per Europam denuntiauit, vt decimæ emungerentur. Mendacium eſt luculentum, quod Eberardus in Annalibus, & Chronicon Salisburgenſe falſi arguit. Mentiuntur Celeſtino mortuo Bonifacium Decretalem euulgaſſe, qua Papæ papatum abdicare nefas eſſe ſanciretur. Quod fas eſſe Pontifex Celeſtinus edixerat, & ipſa re vſurparat. Bonifacius enim ſextum Decretalium euulgauit biennio poſt Celeſtini obitum, in quo nominatim Celeſtini edictum firmauit, probauit, anno 1298. cùm Celeſtinus obiiſſet anno 1296 vt Vvalinghamus Anglus ſcribit in Eduardo I. Opponunt Clementem V. legem tuliſſe, vti reges Romanorum in Germania electi pro Imperatoribus non habeantur donec à Papa Imperatorium nomen acceperint. Criminatio eſt à vero alieniſſima. Obiiciunt à Clemente V. templarios indicta cauſa damnatos. Imo à Synodo œcumenica Viennenſi iure damnati ſunt. Mentiuntur Clementem à purgatorij & æternæ damnationis pœnis eos abſoluiſſe, qui ad Hieroſolymitanam expeditionem ſe cruce ſignaſſent. Nullus auctor è veteribus id aſſerit. At, inquiunt, Eduardus III. Angliæ Rex in epiſtola ad Clementem VI. apud Vvalſinghamum anno 1343. de quibuſdam oneribus circa eccleſiaſtica beneficia conqueritur. Verba Eduardi ſubiiciam, Sanctiſſimo in Chriſto Patri, ac Domino, Domino Clementi diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ, ac vniuerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici: qui titulos Pontificis Romani tam illuſtres agnoſcit, querela eius nihil niſi modeſtiam ſapere poteſt. Aiunt ex ſancto Antonino Ioannem XXII. frequenti concilio a Petro de Corbario hæreſeos conuictum, ad flammas damnatum. Verba ſancti Antonini par. 3. titu. 21. cap. 6. Ioannis XXII. patrocinabuntur. Poſt falſam coronationem auſus fuit facere Ludouicus Bauarus contra Papam Ioannem proceſſum, & contra Regem Robertum tanquam contra hæreticos & patarenos, cum multis deriſionibus & contumelijs eos ad ignem cōdemnando vnde omnes boni fideles abominati ſunt eum, & multi clerici ex vrbe receſſerunt. Impununt impudentiſſimè Ioanni XXII. quaſi pronuntiauerit Chriſtū nunquam dediſſe conſilium Chriſtianis vt bona ſua relinquerent: nihil a vero alienius. Mentiuntur ſplendide Canoniſtas ex Pontifice Deum eſſentia facere: imo imitatione, & delegata ab ipſo Deo iuriſdictione. Oblatrant gloſſam in cap. periculoſo de ſtatu regularium in 6. dicere, Papam totius mundi principatum tenere. Agnuſco, ſed ſpiritualem, vt Chriſti Vicarium. Obiiciunt gloſſam in cap. fundamenta de electiōn. in 6. pronunciare Papam hominem non eſſe. Subiicit gloſſa protinus, quatenus eſt Dei Vicarius, quia ſic aliquid ſupra hominem habet. Sed aiunt gloſſam in prœmium Clementinarum dixiſſe,

Qui maxime rerum
Nec Deus es, nec homo, ſed neuter es, inter vtrumque.

Reſpondeo gloſſam citare hos verſus ex Anglico poeta, & addo pontificem non eſſe Deum natura, ſed iuriſdictione a Deo accepta, non eſſe hominem vulgarem, verum Apoſtolicum, Dei Vicarium, ita poetam interpretor: ſed eadem gloſſa inquiunt, vocabulum Papæ, idem dicit eſſe quod admirabilis. Reſpondeo Sidonium Appollinarem omnes Epiſcopos vocare Papas & patres, quos poteſtas à Deo delegata facit admirabiles: maximè verò pontificem Romanum Dei Vicarium, verè admirabilem. fatemur tamen vocem, Papa, non ſignificare admirabilem. Obiectant gloſſam Zenzelini ad extrauag. Ioan. XXII. eum inter, dixiſſe, Credere autem Dominum Deum noſtrum Papam conditorem dictæ Decretalis. Reſpondeo verbis Chriſti, ego dixi, Dij eſtis. Deus Papa, omnium in Eccleſia iudex, quia Vicarius Chriſti, Deus per participationem. Benedictum XII. inſectantur vt puellarum amore perditum. Audiant Platinam in laudandis pontificibus percparcum. Benedictus tantæ conſtantiæ fuit, vt demoueri à recto vel vi, vel precario, vel pollicitationibus nunquam potuerit. Paulus Langius in Chronico Citizenſi eundem moribus & ſcientia clarum vocat. At, inquiunt, Petrarcha in ſuis epiſtolis Romanos Pontifices dente Theonino arrodit: vitia hominum proſcindit Petrarcha, non hominum ordines. Imò frequenter Romam almam & ſacroſanctam vrbem, Reginam vrbium, arcem Chriſtianæ fidei, locum Deo gratum, hominibus venerandum, ſacram tellurem, rerum caput appellat. Aiunt impoſturam eſſe mille trecentis poſt annis capita Petri & Pauli ab Vrbano V. ab alijs capitibus internoſci potuiſſe. Verba Blondi ſunt, Agentem Romæ Carolum IV. Imperatorem Papa ſtimulauit, vt Apoſtolorum Petri & Pauli capita perquireret, quæ Dei fauore inuenta locello condidit eminente in Lateranenſi Eccleſia exſtante multo argēto, auro vndiq; gēmato plurimū exornata Cognita ſunt ex titulis & inſcriptionibus. Clemētem VI mordicus petūt, de quo Platina, fuit vir multæ doctrinæ compoſitæq;

eloquentiæ

eloquentiæ, liberalis in omnes, comis & per humanus. Obloquuntur Gregorio XI de quo Platina, fuit tantæ innocentiæ & placabilitatis, adeoque humanus & pius, vt ab omnibus vnice diligeretur. Is Auenione Curiam Pontificiam Romam reportauit. Dehinc liuido & pumicato carpunt Innocentium VI quod feſtum lanceæ & clauorum inſtituerit. Honorem illis habuit, quia corporis Chriſti attactu conſecrati erant. Cauillantur ſub Vrbano V. emerſiſſe ſigillaria, ſeu formulas illas quas agnos Dei vocant. Agni illi ſunt Vrbano V. antiquiores in honorem agni Dei inſtituti. Aiunt Vviclefum anno 1385 pacatè animam Deo reddidiſſe. Audiendus Thomas Vvalſinghamus in Chronico anno 1385 in feſto paſſionis S. Thomæ Cantuarienſis Archiep. organum Diabolicum hoſtis Eccleſiæ Ioannes Vvicleſ deceſſit percuſſus Dei iudicio, horribili. tactus eſt paralyſi in corpore ſuo toto. Et vt nulli veniret in dubium eum Caim conſortio deputandum, vt ferunt qui affuere morienti, per ſigna ſotinſeca moriens deſperauit. Criminantur Vrbano VI. ſub annum 1378, Boniſacio IX. Innocentio Gregorio XII. Alexandro V. quod ſpuriis ac falſis Pontificibus, quod Pſeudopapas vocant, Petro cuidam de Luna, Aegidio Munioni Roberto ex comitibus Gebennenſibus obuiam iuerint, & impotentem eorum dominatum fregerint, aut verius rabiem compeſcuerint, & legitimi paſtores lupos ab ouilibus fugarint. Boni omnes laudi vertunt. Aciem hoſtium Pontificum inſtruunt, & in ſi... colle... Illyricum, Nicolaum de Clemangis, Niemum, Petrum Ferrarienſem!, & alias ſcriptorum quiſquilias, qui in primo concurſu cum Thoma Vvalſinghamo, Platina, Blondo, S. Vincentio & aliis melioris notæ auctoribus terga vertere coguntur, & quaſi nubeculæ in radio ſolis euaneſcunt. In primis vero Innocentium VII. admordent, de quo Onufrius, fuit Innocentius cunctis maximi & optimi Pontificis dotibus ornatus, vitæ integritate, egregiis moribus Obſtrepunt & Gregorio XII. de quo S. Antoninus par. 3. tit. 22. 5. 2. Gregorius vir Sanctus, vt pote qui Eccleſiæ & vnionem & reformationem ſemper optauerat, per Carolum Malateſtam procuratorem ad hoc ſuum omni iuri ſuo quod in papatu haberet renunciauit ſolemniter. Benedictus non ſic, ſed in ſua pertinacia perſeuerans quamuis pluries fuerit ad Concilium Conſtantienſe vocatus aures obturauit. Mentiuntur ex Balæo centuria VII. cap. 22. ſtatutum ab Alexandro V. vt ſtigmata S. Franciſci inter articulos Chriſtianæ fidei haberentur. Non Alexander V. ſed Benedictus XI. commemorando tanto miraculo diem feſtum dedicauit, quod S. Bonauentura ei rei teſtis oculatus fidem aſtruxiſſet. Vt inuidiam ereant Pontificibus, laudibus ad cœlum ferunt Huſſum, & Hieronymum Pragenſem qui damnati hæreſeos Conſtantienſi Concilio viui videnteſque merito cremati ſunt. De Hieronymo Orthuinus Gratius in epiſtolæ Poggij proloquio in hæc verba loquutus eſt. Licet Poggius referat Hieronymum conſtanter in flammis obiiſſe, ex hoc tamen non inferes aut ſiniſtre credas, eum minus fuiſſe hæreticum. Quippe & diabolus ſuos martyres habet. Obiectant Conſtantienſi concilio definitum fidem hæreticis datam non eſſe ſeruandam ſeſſ. XIX. Imo nihil aliud definitum eſt a patribus Conſtantienſis Concilij quam ſaluum conductum à ſæculari principe datum hæretico non impedire iudicem Eccleſiaſticum quominus auctoritate ac poteſtate ſua vtatur, & ſecundum allegata & probata reum vel damnet vel abſoluat, quia Eccleſiaſtica poteſtas in ſuo legitimo exercitio à ſæculari magiſtratu impediri non poteſt. Vitio vertunt Martino quod ad Pontificatum euectus nimis cito conſtantia relicta in Italiam abierit, nulla Eccleſiæ reformatione inſtituta. Reſpondet Platina, quia quadriennio Conſtantienſe Concilium iam durauerat cum magno prælatorum & Eccleſiarum incommodo Martino placuit approbante concilio rem tantam in aliud tempus magis idoneum transferre. Quapropter Synodum Papienſem indixit, vt patet ex decreto Martini ſeſſ. 44. Concil. Conſtantienſis. Imo & quinto poſt anno congregata fuit, vt docet S. Antoninus tit. 22 c. 6. 5. 4. part. 3. Obiiciunt Martinum V. re cum ſuis communicata cuidam permiſiſſe, vt Germanam ſororem duceret. Id ſcripſit Angelus de Clauaſio ex S. Antonino par. 3. tit. 1. cap. 11. cuius verba parum intellexit, quæ ſic habent: reperitur tamen Papa Martinus V. diſpenſaſſe cum quodam qui contraxerat & conſummauerat matrimonium cum quadam eius germana, quam cognouerat fornicarie, id eſt, cum ſorore fœminæ illius, cum qua ſtupri conſuetudinem habuerat, diſpenſatione opus fuit, ob affinitatis vinculum. Obiiciunt iterum concilio Baſilienſi Patres cenſuiſſe vt Papa infra Concilium eſſet. Aio ego, caput ſupra corpus eminere, defluxus & efficientiam è capite in membra deriuari. Idem boni omnes Theologi noſtro ſæculo tenent. Criminantur, quod Pontifex Roman. Patriarcham Conſtantinop. ad oſcula pedum per vim coegerit Concilio Florent. Nugæ, verba Concilij ſic habent pag. 4. καὶ τὸν πάπαν ὁ πατριάρχης ἠσπάσατο ἱστάμενον ἐν τῇ θρόνῳ, ἡμεῖς δὲ καθημένου τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ τὴν παρειὰν σὺν τοῖς ἔξω καρδιναλίοις· οἱ δὲ ἄλλοι μόνον τὴν χεῖρα, ἢ καὶ μόνῳ προσκυνήματι. Patriarcha Papam ſtantem oſculatus eſt in gena, nos ſedentis dexteram eius & genam, alij manum tantum, aut

ſolo

ſolo capitis nutu eum ſalutarunt. Quid ſit illud σὺν τοῖς ἔξω καθεζομένοις nun intelligo, niſi ſi forte comites intelligantur. Indigne ferunt nos defendere ſcripturas de eſſentia Eccleſiæ non eſſe fruſtra: quia Ecclelia integritatem ſuam aliquando retinuit cum nihil ſcriptis mandatum eſſet ante Moyſen, & priuſquam Apoſtoli Matthæus, Marcus, Ioannes Euangelium, vel Paulus epiſtolas ſcripſiſſet, Chriſtus Dominus Eccleſiam verbo ſine ſcripto inſtituit, quia ſcripta per tyrannos deleri poſſunt, vnde & Eccleſiam deleri Apoſtoli ſcriptis apud Illyricum, ſi de eſſentia Eccleſiæ eſſent, neceſſe videretur. Spiritus eſt igitur qui viuificat vt Cuſanus epiſt. VII. & ante eum S. Irænæus lib. 3. cap. 4. Quid autem ſi neque Apoſtoli quidem ſcripturas reliquiſſent nobis, nónne oportebat ordinem ſequi traditionis quam tradiderunt iis quibus committebant Eccleſias. Mentiuntur Cuſanum docere Eccleſiam per Euangelium non cognoſci. Imo diſerte docet ep. 2. cognoſci. Epiſtolas Cuſani flagitioſiſſime adulterant & deprauant. Vt falſi eos attineri agnoſcas verba Cuſani ſubiiciam. Certe hoc te non moueat, quod diuerſis temporibus, alius & alius ritus ſacrificiorum & ſacramentorum ſtante veritate inuenitur. Chriſtus enim cui pater regnum cæleſte, terrenumque tradidit, in vtroque præſidens miro ordine angelorum, hominumque miniſteria pro temporum varietate diſpenſat, & quæ ſingulis temporibus congruunt, vel occulta inſpiratione, vel euidentiore illuſtratione ſuggerit. Hæc eſt Doctoris ſententia Ambroſij XII. epiſt. ad Herennium &c. Quare etiamſi hodie fuerit alia interpretatio Eccleſiæ eiuſdem præcepti euangelici de ſumenda Euchariſtia, quam aliquando, tamen hic ſenſus nunc in vſu currens vt Euchariſtia ſub vna duntaxat ſpecie ſumatur ad regimen Eccleſiæ inſpiratus, vti tempori congruus, vt ſalutis via debet acceptari. Id clarum eſt in decreto Apoſtolico Actor. 15. de abſtinentia à ſuffocato, & ſanguine quod hodie ſublatum eſt. Aiunt Æneam Syluium contra Eugenium Papam, ſedémque Apoſtolicam pro concilio Baſileenſi multa ſerio ſcripſiſſe. Scripſit vtique ſerio, ſed mordente conſcientia quæ falsò ſcripſerat, retractauit, & in Palinodia ſua crimina, quibus Eugenium onerarat, induxit, deleuit, falſum deprecatus eſt, his verbis: Pudet erroris, pœnitet male feciſſe, maledictorum, ſcriptorumque vehementer pœnitet. Sequimini quæ nunc dicimus, & ſeni magis quàm iuueni credite, nec priuatum hominem pluris facite quàm Pontificem, Æneã reiicite, Pium recipite. Laudant illi libellum quem Petrus de Aliaco Cardinalis ſcripſit, & concilio Conſtantienſi obtulit. Si laudant, ſi probãt, cum eo ſentiant, fidémque, quã ille profitetur, teneant, nos eodem iudice & fidei auctore ſtare non detrectamus. Obtrudunt duas Epiſtolas Iuliani Cardinalis ad Eugenium, quibus Pontifex laceratur. At Iulianus reſipuit vi veritatis adductus, errorem ſuum eiurauit, deſertóque Baſileenſi concilio ad Eugenij pedes ſupplex procubuit, vt teſtatur in ſua retractatione Æneas Syluius. Panormitan. c. ſignificaſti, extra de electione, verba miniſtrant telum ſiculneum partiariis, cum ait: In concernentibus fidem etiã dictum vnius priuati præferendum eſſe dicto Papæ, ſi ille moueretur melioribus rationibus, & auctoritatibus noui & veteris Teſtamenti, quam ipſe Papa. Aio fieri non poſſe, vt priuatus aliquis melioribus rationibus moueatur quam is pro quo Dominus orauit ne deficeret fides eius, Dominus dixit, Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem, & dicto fides conſtat. Inquiunt Vallam merito Pontifices Romanos inſectatum. Vallæ mentiri, ringi & more canum baubari promptum fuit, vbi Pontifices mordere deſiit,

Si quæris quid agat nunc quoque mordet humum,

Iterant Thomam Rhedonenſem Pontificibus parum æquum fuiſſe. Audiant S. Antoninum qui p. 3. tit. 22. c. 20. ſcribit hunc Thomam Carmelitam magnas feciſſe commotiones concionando, ſed non ſecundum ſcientiam, & pro hæreſibus prædicatis examinatum, & relapſum, conuictum, degradatum, & ſolemniter flammis adiudicatum fuiſſe. In ſecunda acie Namphredum Vercellenſem ſtatuunt Pontificibus Rom. infeſtiſſimum. Debuit in prima poni qui à ſectatoribus ſuis futurus Papa ſperabatur, ſed pro Papa factus eſt Antipapa, de quo legendus S. Antoninus p. 3. tit. 22. c. 7. §. 8. At Nilus Archiepiſcopus Theſſalonicenſis duobus libris primatum Pontificis Romani, & purgatorium oppugnauit. Eſto, Georgius Scholarius homo Græcus Primatum eundem, & purgatorium egregiè propugnauit. Aiunt Vuilhelmum Sartorem ſub annum Domini MCCCCXV. in Romanum Pontificem fibulam ſuam intendiſſe. Is anno MCCCCXXII. Loudini, quia cum Vuiclepho ſentiebat, viuus combuſtus eſt. Pertendunt Martinum V. Eugenium IV. Nicolaum V. Pium II. vitio lectos Pontifices, quia Conſtantienſi concilio lecti, quo definitum eſt concilium eſſe ſupra Papam. Quid tum deinde? an Comitia Pontificia minus legitima propter illud decretum? An non legitima poteſtas fuit eorum qui Pontifices legerunt? fuit. Calumniantur Nicolai quinti culpa Conſtantinopolim à Turca vi captam. Liceat impune Sycophantis calumniari, cum ita ſit ingenium eorum. Conſtantinopolis periit iuſto Dei iudicio in peccata principum vindicantis. De Nicolao V.

plati

Platinam audi, pontifici in animo fuit claſſe & milite Conſtantinopolitanos iuuare, quemadmodum eius literæ ad Imperatorem ſcriptæ indicant. Verum adeo repente vrbs illa capta eſt, vt vix de mittendo auxilio cogitare licuerit. Pontifex vrbe capta profugos in Italiam aduentantes ſingulari humanitate excepit, conſilio, pecunijs, rebus omnibus ad victum, cultúmque corporis benignè iuuit, naufragij reliquias collegit, literas & literatos è Græcia exſulantes amico ſinu fouit. Calixtus III. Nicolao ſucceſſit, qui claſſem inſtructiſſimam aduerſus Turcas emiſit, omnes Europæ principes ad ſocietatem armorum vocauit. Obijciunt Æneam Syluium, qui & Pius II. Conſtantienſe concilium probaſſe, quo Pontifex concilio ſubijcitur. Probauit in omnibus capitibus fidei, quæ aduerſus hæreticos definita erant, vt eſt in ſeſſ. 45. At decretum illud prærogatiuæ concilij ſupra Pontificem non illis capitibus accenturiatur. Negant Pium II. Mantuano conuentu expeditionem in Turcam adeò promouiſſe. Quia immatura morte præreptus eſt, tam quia inteſtinis Principum diſſidijs grauiſſimè Europa iactabatur. Ioannes Stella auctor illorum temporum æqualis, de Mantuano illo conuentu, Pius II. inquit, Pro augmento maieſtatis Pontificiæ, neque reges aut duces, populos aut tyrannos vllos formidauit, imò ſi quos delinquentes vidiſſet, & bello, & cenſuris tamdiu perſequebatur, quouſque ad ſanitatem rediſſe agnouiſſet. Pium II. pompam quæ adhibetur in feſto Chriſti Corporis reperiſſe falſò aſſerunt, cùm ætate D. Thomæ Aquinatis ea vulgò vſurpata fuerit, vt ex eius ſcriptis comperimus. Paulum II. apoplexia exſtinctum Platina verè ſcribit, qui contra ſentiunt vigilantes ſomniant. vt & nugiuenduli qui Paulum indixiſſe Iubilæum aiunt, ſpe ingentis lucri quod animo præcipiebat. cum indicto Iubilæo non emungere pecunias à priuatis, ſed in peregrinos immenſam argenti vim expendere ſoleant Pontifices. Qui Paulum magicarum artium & præpoſteræ libidinis incuſant, ei de ſuo largiuntur cùm neque Platina, neque quiſquam alius alicuius nominis ſcriptor hanc ei labem inuſſerit. Indignantur ab Onuphrio ſcriptum Innocentio VIII. pontifice Romæ repertam eſſe partem tituli Sanctæ Crucis triplici lingua exarati, in abſide Sanctæ Crucis in Hieruſalem ibidem à Valentiniano tertio ante mille annos recluſam, in qua ναζωραῖος legitur litteris, vt moris olim fuit, à dextra ad ſiniſtram exaratis. Indignentur per nos licet, inimici Crucis. Cruci Chriſti honorem haberi. Non ferunt Baiazeten pro magno munere ferrum haſtæ quod latus Domini perfoderat ad eundem Innocentium miſiſſe, Onuphrio narrante. Certè ferent, licet inuiti, vera falſis præponderare. Stomachantur indulgentias ab Alexandro VI. conceſſas ijs qui Eccleſiam Sanctæ Crucis religiosè adirent Dominica vltima Ianuarij, quando tituli inuenti anniuerſaria memoria celebratur. Per me licet ſtomachentur, dum ſuus Chriſti Cruci honos & cultus conſtet. Vrgent, Alexandrum, quia vitijs omnibus opertus, verè pontificem non fuiſſe. Ante omnia nego vera eſſe crimina, quibus Alexandrum Papam vulgò onerant. Sed vt vera fuerint, quod plerique omnes negant, non ex eo ſequitur eum pontificem non fuiſſe, alioqui Iudam quo nemo profligatior fuit, ſequeretur nunquam Apoſtolum fuiſſe. Atqui Matth. 26. Iudas vnus de XII. fuiſſe dicitur: ſed cùm Chriſti Domini iudicium in eligendo falli non potuerit, quid cauſæ fuiſſe putes cur Iudam eligeret? Hominibus enim venia debetur, quibus hominum ignota ingenia, ſi in eligendo decipiuntur. Ioan. 6. Nonne ego vos XII. elegi, & ex vobis vnus diabolus eſt? O altitudo ſcientiæ & ſapientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia Dei! Obijciunt Alexandrum Papam iniſſe fœdus cum Baiazete, penſionem annuam ab eo accepiſſe, conſilia Caroli VIII. Francorum Regis ei prodidiſſe, fratrem Baiazetis veneno ſuſtuliſſe: obijciunt, ſed non probant, quia falſa plenè probari nequeunt. Sed vt Alexander homo fuerit, & grauiſſimè peccarit, certè cum Caluino, cum Iacobo magnæ Britanniæ Rege, cum Caſaubono ab Eccleſia Catholica non defecit, non fidei capita palmaria oppugnauit, non fuit, vt illi pietati Chriſtianæ quam Turca exitioſior. At Vveſalienſis concionator Romanos pontifices aceto Hipponactæ aſperſit. Idem hæreſeos damnatus eſt, libri eius carnificis manu igni addicti, vt ſcribit Trithemius in Chronico Sponheimenſi ad annum M. CCCCLXXIX. Sed Rudolphus Agricola cum Veſelo Groningenſi de corrupto Eccleſiæ ſtatu longuos ſæpè logos cecidit. Idem Catholicæ pietatis tenax teſtamento mandauit, vt Monachi habitu mortuus efferretur. Aiunt Paulum ſcriptoris Franciſcanum apertè damnaſſe, tranſſubſtantiationem. Eandem & Turcæ cum Caſaubono damnant. Obiectant, Andream Archiepiſcopum Carniæ voluntate Friderici III. Imperat. Baſileæ concilium conuocare aggreſſum ſub annum M. CCCCLXXX. à Sixto IV. Pontifice Rom. prohibitum, cui eiuſdem iuſſu in carcere ceruices fractæ. Merito Sixtus IV. concilium Baſileæ, vnde tot tamque graues turbæ extitiſſent, iterum cogi vetuit, eundem in carcere necaſſe, mendacium eſt luculentum. Addunt Nicolaum quendam Rus, Pontifices Romanos, & indulgentias, cultum Sanctorum egregiè exagitaſſe. Non primus, non vltimus hæreſeon facem in Germania ventilauit.

Vrgent repertos eſſe, qui nullo mortis metu deterreri potuerint, quominus ſacram hoſtiam è Sacerdotis manibus in omnium oculis excuterent, pedibúſque protererent. Optatus Mileuitanus ſcribit Corpus Chriſti à Donatiſtis obiectum canibus, à quibus illi diſcerpti ſint. Reperti olim Iudæi qui ſacram hoſtiam cultris cõfoderent, vnde multus ſanguis fluxit, aut in ignem mitterent. Reperiuntur hodiéque plerique Iudæis ſanctiſſimo corpori Chriſti non æquiores. De pragmatica quod obſtrepunt, aio Lateranẽſi concilio ſub Leone X. ſeſſ. 11. Franciſco Galliarum Rege factũ laudante pragmaticã hanc pontificia ſecuri merito ſuppreſſatam. Iulium II. obganniunt bella iniuſta Regibus ac Principibus indixiſſe. Ius ſuum tueri in aſſerendo S. Petri patrimonio debuit, potuit. Dicteria in Iulium quæ dictioſi poëtæ iaciunt inſuper habent, qui bona Eccleſiæ tyrannis ac prædonibus rapaciſſimis non eſſe proijcienda didicerunt. Ludouicum XII. Galliarum Regem de Iulio II. in ordinem cogendo cogitaſſe, ſed fruſtra, dubium non eſt fundamentum ſupra quod Eccleſia exædificata eſt nullis hominum, dæmonúmve machinis euerti poteſt, conciliabulis nullo iure, nullo more indictis concilium Lateranenſe præponderauit, ad quod omnes à ſchiſmaticis transfugæ merito aduolaruut. Quod criminantur Iulium ſtatuiſſe vt decimo quoque anno beneficiorum annatæ ſoluantur, de monaſterijs tantum & beneficijs quæ pijs locis vnita ſunt, nec de cætero vocabunt, non de alijs, edixit. Calumniantur Leonem X. qua die coronatus eſt decies centena aureorum millia expendiſſe; mera mapalia. Exhauſtum erat bellorum iniuria Pontificium ærarium, vt in eo decies centena millia aureorum non fuerint. Indignè ferunt de Pontifice Rom. diuinam maieſtatem diei, qui diuinitatem, & æternitatem imperatoribus tribui probant: qua de re in Imperatore Romano pluribus egimus. Quod Leonem impietatis inſimulant, audiant Onuphrium in eius vita, Leo fuit rerum diuinarum diligens obſeruator, & ſacris cerimonijs deditus. Diſtichon Sanazarij in Leonem, vt à Sannione, & Mimico poëta eſt accipiendum. Philippum Decium Iuriſconſultum aiunt Piſanum conciliabulum probare. Aio ego à Leone X. Dei Vicario id conciliabulum improbari, vter audiendus. At Sebaſtianus Erphodienſis indulgentias & ſatisfactiones nihili fecit. Eaſdem naucifaciunt Turcæ, Anabaptiſtæ, Trinitarij, Caſauboni. De indulgentijs hoc habet Apoſtolus 2. Cor. 2. cui aliquid donaſtis & ego. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti. Idem ad Coloſſ. cap. 1. Gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore eius: quod eſt Eccleſia. Orig. hom. 10. in Numer. ad verba Pauli 2. Cor. 11. & 12. vbi ſe impendi, & ſuperimpendi pro illis optat, Paulus, inquit, quaſi victima ſuo modo expiauit eorum peccata. Tertul. lib. de pudicitia. Edictum propoſitum eſt, & quidem peremptorium à Pontifice max. & Epiſcopo Epiſcoporum debitam pœnitentiam functis dimittens. Idem indulgentiam vocat veniam, ſecundam pœnitentiam, pacem Eccleſiaſticam. Nicæna Syn. cap. 11. Remiſerunt prælati pœnitentias ex gratia quadam erga pœnitentes, vt humanius agerent. Cyprian. lib. 4. ep. 2. Cornelius Papa elementer lapſis laxauit pœnitentiam lib. 1. epiſt. 3. ex humanitate. Sed in reſponſione ad epiſtolam nimius ſum, ad ipſas Exercitationes in Cardinalem Baronium veniendum.

IVLII

IVLII

CÆSARIS BVLENGERI AD PRIMAM ISAACI CASAVBONI ADVERSVS ILLVSTRISSIMI CARDINALIS BARONII apparatum exercitationem

DIATRIBE I.

AD CAP. I. EXERCITAT. I.

IN ipſo aditu primæ tuæ Exercitationis, Caſaubone, Illuſtriſſ. Card. Baronij ſententiam hanc laudas, ex omnibus hominibus, qui a conditu orbis fuerunt, neminem ſalutem indeptum, niſi a Chriſto, & per Chriſtum: Sed de tua laudatione cum Poeta dixerim.

Aut ſi vltra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Improbas enim quod ait, apud veteres Patres ſemper id fuiſſe in confeſſo, cùm Clemens Alexandrinus dixerit, lib. 7. Centonum, Iudæis lex, Græcis autem philoſophia vſque ad Chriſti aduentum, inde vocatio Catholica in acceptum & peculiarem iuſtitiæ populum, ſecundùm doctrinam ex fide. Fefellit te memoria. Verba illa Clementis non è libro 7. ſed è 6. petenda ſunt pag. 295. In quibus fugit te mens Clementis. Non enim ait Græcos per Philoſophiam æternam ſalutem conſecuros, ſed Iudæis quidem legem iter ad ſalutem aperuiſſe, Græcis Philoſophiam Deum indicaſſe. Prius enim dixerat p. 292. ἀλλ' ὡς ἴσασιν οἱ φιλόσοφοι τὸν Ἑλλήνων θεὸν ὀνομάζοντες οὐ γινώσκουσιν, ἐπεὶ μὴ σέβουσι κατὰ θεὸν τὸν θεόν. Sed vt videtur Philoſophi Græci Deum nominantes non cognoſcunt, quia Deum non colunt vt coli debet Deus. Quod idem poſtea pluribus exemplis illuſtrat. Nihil igitur hic fuit cur ſtyli tui mucronem in Ill. Baronium diſtringeres. Agnoſco Deum non eſſe perſonarum acceptorem: Sed aio cum Clemente pag. 287. τοὺς φιλοσόφους τοὺς παρ' Ἕλλησι, καὶ τοὺς παρ' ἄλλοις βαρβάροις σοφοὺς ἠγνοηκέναι τὴν ἐσομένην οὐκ εἰς παρουσίαν, καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραδοθησομένην μυστικὴν διδασκαλίαν. Philoſophos, qui ſunt apud Græcos, & ſapientes apud alios barbaros, ignoraſſe futurum Domini aduentum, & myſticam doctrinam quam traditurus erat. τὰ συνεργοῦντα πρὸς τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας, οὐδαμῶς ἀπόβλητα· ἡ γὰρ οὖν φιλοσοφία προνοίας καταγγέλλουσα, καὶ τοῦ μὲν εὐδαίμονος βίου τὴν ἀμοιβὴν, τοῦ δ' αὖ κακοδαίμονος τὴν κόλασιν καθολικῶς θεολογεῖ· τὰ πρὸς ἀκρίβειαν δέ, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους οὐκ ἐπισώζει· οὔτε γὰρ περὶ τοῦ υἱοῦ, &c. Tamen quæ ad veritatem indagandam faciunt, ait ille pag. 286. non ſunt improbanda. Philoſophia enim prouidentiam Dei aſtruens, & præmia iis qui ex virtute vixerint, pœnas impiis in vniuerſum, & collectiuè de Deo agit. Sed accuratè, & particulatim non item. Neque enim de Deo filio quicquam habet. Affers ex eodem hæc verba, Quemadmodum volebat Deus Iudæos ſeruari cùm prophetas illis dabat, ſic & Græcorum probatiſſimos quoſque proprios ipſis in ſua lingua prophetas excitando, prout ipſi Dei beneficium capere poterant, ab hominum vulgo ſecernebat. Admitto, non tamen vt ſine Chriſti vel implicita, vel explicita cognitione ac fide ſeruari poſſent. Quanquam lex, & Philoſophia gradus ſunt, & quaſi ſcalaria, quibus ad fidem Chriſtianam aſcendimus. Idem lib. 1. pag. 121. Erat igitur ante aduentum Domini ad iuſtitiam Græcis neceſſaria Philoſophia, nunc autem vtilis eſt ad cultum Dei, ad quem nobis viam præit. Non tamen vt iuſtitia illa, quæ moralis & naturalis tantùm fuit, ad ſalutem æternam abſque Chriſti fide ſatis eſſet. Ita ſunt exaudienda eiuſdem illa verba, Philoſophia quondam per ſe Græcos iuſtificabat, id eſt, ad virtutem erudiebat, & ad Chriſtum cognoſcendum diſponebat, ἐπαιδαγώγει γὰρ καὶ αὐτὴ τὸ Ἑλληνικὸν, ὡς ὁ νόμος τοὺς Ἑβραίους εἰς Χριστόν· προπαρασκευάζει τοίνυν ἡ φιλοσοφία προοδοποιοῦσα τὸν ὑπὸ Χριστοῦ τελειούμενον. Erudiebat enim & ipſa Græcos, vt lex Hebræos in Chriſtum. Præparat igitur Philoſophia præuia ei qui Chriſto ſit initiatus, & ſub eo perfectus. Si enim Philoſophia continentiam commendat linguæ, ventris, & eorum quæ ſub ventre la-

rent propter ſe expetenda eſt, ſed venerabilior, & potior eſt, ſi experitur ob honorem, & cognitionem Dei, pag. 122. Philoſophiam autem ad ſalutem non ſufficere idem indicat pag. 124: Abraam, inquit, non ex operibus iuſtificatus eſt, ſed ex fide. Nihil igitur eos nunc iuuat poſt obitum beneficentia qua vſi ſunt, ſi a fide imparati fuerunt. Paulò antè quid per Philoſophiam intelligeret, oſtenderat his verbis, φιλοσοφίαν λέγω ὅσα εἴρηται καλῶς δικαιοσύνην μετ' εὐσεβοῦς ἐπιστήμης ἐκδιδάσκοντα. Philoſophiam voco non Stoicam, non Platonicam, non Epicuream, aut Ariſtotelicam: ſed quæcunque dicta ſunt ab vnaquaque ſecta Philoſophorum pulchrè iuſtitiam cum pia ſcientia docentia. pag. 133. Sed ſi Græca Philoſophia non comprehendit magnitudinem veritatis, nec poteſt implere Domini mandata, certe ſternit viam ad regiam doctrinam. 137. Philoſophia vt quæ ſit inueſtigatrix, & in quærendo diligens ad veritatis cognitionem confert, nō exiſtit tamen cauſſa cognitionis, ſed cum aliis coniuncta iuuat. Locus, quem è libro 1. recitas, imperfectus & mutilus eſt. Explebo χωρὶς καθ' ἑαυτὴν ἐδικαίου ποτὲ καὶ ἡ φιλοσοφία τοὺς ἕλληνας, οὐκ εἰς τὴν καθόλου δὲ δικαιοσύνην, εἰς ἣν εὑρίσκεται συνεργός. Et certè Philoſophia per ſe olim iuſtificabat Græcos, non tamen ad plenam, cumulatámque iuſtitiam, ad quam aliquid confert. Ex quibus apparet te mentem Clementis aut non cepiſſe, aut diſſimulaſſe. Commodum verba Ioannis Chryſoſtomi affers, qui ante aduentum Chriſti cognitionem eius aut implicitam, aut explicitam, ænigmaticam, aut perſpicuam omnibus ad ſalutem fuiſſe neceſſariam oſtendit. Verùm idem Chryſoſtomus tota illa homil. 7. ad c. 1. Ioannis, de Abraham tantùm, Iſaac, Iacob, & aliis veteris inſtrumenti patribus, non de gentilibus agit. Sic enim ille. Nam Dei amici, & venerabiles illi etiam ante Chriſti incarnationem ipſum cognouerunt, καὶ περὶ μὲν τοῦ πατριάρχου, καὶ αὐτὸς ὀνομαστὶ φησὶν ὁ χριστὸς, ὅτι Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἠγαλλιάσατο, &c. Et de Patriarcha quidem & ipſe Chriſtus nominatim ait, Abraham Pater veſter exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauiſus eſt. Et de Dauide arguens Iudæos dicebat: Quomodo igitur Dauid in Spiritu Dominum ipſum vocat dicens, Dixit Dominus Dom &c. Et ſæpe eos vrgens meminit Moyſis: De reliquis Prophetis idem teſtatur Apoſtolus Petrus, qui Prophetas omnes à Samuele, ipſum, & aduentum eius iam olim prædixiſſe indicat his verbis, Et omnes prophetæ à Samuele, & deinceps, qui loquuti ſunt annunciauerunt dies iſtos. Iacobo autem & patri eius vt & auo apparuit Deus, & multa promiſit, eáque ingentia ſe bona daturum, quod & perfecit. Quomodo igitur ipſe ait, multi Prophetæ cupierunt videre quæ vos videtis, & non viderunt, (de induſtria reges omiſit, vt ſe tantum de veteris inſtrumenti patribus agere oſtenderet, quanquam & Dauid, & Solomon Reges Chriſtum cognouerunt) & audire quæ auditis, & non audierunt. An igitur participes cognitionis eius non fuerunt? fuerunt ſanè. Niſi enim cognouiſſent eum, non eum audire & videre exoptaſſent. Nemo enim expetit quod ignorat. &c. Græcis igitur reſpondebimus, quod ante aduentum ſuum in mundo erat, & opera ſua ſumma prouidentia procurabat, & notus erat omnibus, qui ſe dignos cognitione eius præberent. πολλοῖς μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἐγνώσθη τοῖς τῶν ἀγαθοῖς καὶ θαυμασίοις ἀνδράσιν ἐκείνοις; multis, imò omnibus generoſis, & admirandis illis viris notus erat. Non inficias tamen iuerim multis gentilibus Chriſti ſubobſcuram cognitionem ſingulari Dei munere datam eſſe. Deinde inſcitiæ Baronij aſcribis, quòd parum commodè Iuſtini verba hæc interpretatus ſit ex Apolog. 11. τὸν χριστὸν πρωτότοκον εἶναι τοῦ θεοῦ ἐδιδάχθημεν, καὶ προεμηνύσαμεν, λόγον ὄντα, οὗ πᾶν γένος ἀνθρώπων μετέσχε· καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες χριστιανοί εἰσι, κἂν ἄθεοι ἐνομίσθησαν· οἷον ἐν ἕλλησι μὲν Σωκράτης, &c. Latinè reddam, vt appareat impoſuiſſe te Ill. Baronio, qui Iuſtini mentem pleniſſimè aſſecutus eſt. Didicimus, & iam antea oſtendimus Chriſtum primogenitum eſſe Dei, cùm ſit ratio cuius omne hominum genus eſt particeps. Et, qui cum ratione viuunt, Chriſtiani ſunt, licet athei habiti ſint, vt in Græcis Socrates, Heraclitus, & alij ſimiles iis. Apud Barbatos Abraham, Ananias, Aſarias, Miſael, Elias, & alij plures. Vide an Baronij verba conſpirent. Iure, inquit, cenſuit Iuſtinus martyr Chriſtianos eſſe nominandos quotquot è gentibus licet aduentum Chriſti præceſſerint, ratione, μετὰ λόγου (dixit ille ſermone Græco) vixerant. Ratione poſuit, pro, cum ratione, vt palam ſit carpendi ſtudio te graſſari: λόγος & rationem qua homines pollent, ſignificat, & rationem, quæ ſecunda eſt Beatiſſimæ Trinitatis perſona, à qua rationem homines hauſtam ac delibatam habent. Ludunt ſæpe Patres in æquiuocis iſtis, & ex amphibologia elegantiam aucupantur. Geminus eſt huic locus eiuſdem auctoris Apolog. 1. Chriſtus, inquit, etiam à Socrate ex parte eſt agnitus. Ratio enim erat, atque eſt (λόγος γὰρ ἦν, καὶ ἔστι) quæ in omni homine, & illa eſt, quæ partim per prophetas futura prædixit, partim per ſeipſam hæc docuit, poſtquam ſeſe ipſa iiſdem perpeſſionibus quibus & nos ſumus reddiderat obnoxiam. Non neſcit Baronius rationem vt eſt in homine, & rationem vt eſt ſecunda B. Trinitatis perſona res eſſe plus quàm toto genere diuerſas, ſed hoc aſſerimus, Iuſtinum in prima parte verborum,

um quæ recitauimus λόγον poſuiſſe pro ratione, quæ eſt in quouis homine, in ſecunda parte pro ratione, quæ eſt ſecunda perſona B. Trinitatis, quæ non eſt in quouis homine, ſed in viris tantùm piis & ſanctis per participationem. Iuſtinus tamen ea voce ὁμωνύμως, vſus eſt, cùm dixit, λόγος γὰρ ἦν, καὶ ἔστιν ὁ ἐν παντὶ ὤν, καὶ διὰ τῶν προφητῶν προειπὼν τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ δι' ἑαυτοῦ ὁμοιοπαθοῦς γενομένου καὶ διδάξαντος ταῦτα. Verba Euthymij non exciderũt erudito & pio Patri aliter ſentienti vt vis, ſed verè & piè dixit ad cap. 1x. Matth. Chriſtum non veniſſe ad vocandos iuſtos, quia iuſti ipſi ſibi ad ſalutem ſufficiebant, non quidem per ſe, ſed quia iam per verbum Dei, cuius fide implicita, aut explicita illuſtrabantur, iuſti erant. Ita verba Euthymij acciperes, ſi Theologiæ, vt Grammaticæ arcana teneres. Eadem mente Iobius antiquus auctor dixit, humanam naturam filium accepiſſe, quia filius ſit ratio. Cùm autem homo rationẽ ab æterna illa ratione delibatam amiſiſſet neceſſarium fuiſſe, ad ſanandũ hominem ratione caſſum, vt ratio æterna patris in terras veniret. Sunt πιθανὰ iſta, in quibus non minùs eſt pietatis, quàm gratiæ & venuſtatis. Diſce, Caſaubone, à noſtris Theologis cur ſecunda B. Trinitatis perſona λόγος, ratio, & verbum dicatur. Omnis actio ſiue tranſeat, ſiue in agente moretur, ac maneat, producit aliquid. Intellectio Dei eſt actio diuini intellectus, producit ergo aliquid, ad quod ipſa intellectio Dei terminatur, qui λόγος, verbum, & ratio appellatur. Vt enim noſtræ intellectioni terminus aliquis eſt propoſitus, ſed mutabilis & fluxus, ſicut ipſa intellectio, ita immutabili Dei intellectioni terminus immutabilis & æternus eſt propoſitus, qui λόγος & verbum dicitur. Homines ex vna re intellecta ſubinde ad aliam intelligendam tranſeunt, Deus ſeipſum ſemper intelligit, nec mutat, ſed idem ſemper obiectum intuetur, vnde exiſtit verbum immutabile, quod ab æterno generatum eſt, & æternum generatur, quodque imago dicitur generãtis, quia verbum procedit vt ſimilitudo rei intellectæ ex vi proceſſionis. Vnde & verbum dicitur generatum, quia generatio eſt proceſſio viuentis à viuente in ſimilitudinem naturæ ex vi proceſſionis. D. Baſilius ep. ad Gregorium Nazianzenum interpretatur verba Pauli vocantis Chriſtum figuram ſubſtantiæ. ὥσπερ ὁ ἐν τῷ καθαρῷ κατόπτρῳ τὴν γενομένην τῆς μορφῆς ἔμφασιν καθεωρακὼς ἐναργῆ τοῦ ἀπεικονισθέντος προσώπου τὴν γνῶσιν ἴσχει, οὕτως ὁ τὸν χαρακτῆρα υἱοῦ ἐπιγνοὺς, τὸν χαρακτῆρα τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως διὰ τῆς τοῦ υἱοῦ γνώσεως ἐν τῇ καρδίᾳ εἰσεδέξατο. Vt qui in ſpeculo nitenti vultum ſuum expreſſum videt, vultum qui expreſſus eſt agnoſcit, ita & qui nouit characterem filij, per filij cognitionem, patris ſubſiſtentiæ lineamenta & characterem in cor excepit. Verbum autem filius Dei appellatur, quia vt verbum quod ex ore exit imago eſt internæ cogitationis, ita & verbum Dei internum internæ Patris intellectionis imago eſt. Gregorius Nazianzenus de filio agens, λέγεται λόγος ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς τὸν πατέρα, ὡς πρὸς νοῦν λόγος, οὐ μόνον διὰ τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ συναφὲς καὶ τὸ ἐξαγγελτικὸν, ὡς καὶ ὅρος πρὸς τὸ ὁριζόμενον. Dicitur ſermo quia ſic ſe habet ad patrem vt ſermo ad mentem, non modò quia ita generatur, vt nihil generans, aut generatus patiatur, ſed & propter coniunctionem, & quia patrem annuntiat, & ſe habet ad patrem vt definitio ad definitum. ἀλήθεια δὲ λέγεται, ὡς καθαρὰ τοῦ πατρὸς σφραγὶς, καὶ χαρακτὴρ ἀψευδέστατος. Dicitur autem veritas, vt purum patris ſigillum, & figura non mendax, εἰκὼν δὲ ὡς ὁμοούσιον· αὕτη γὰρ εἰκόνος φύσις μίμημα τοῦ ἀρχετύπου. Imago vt conſubſtantialis patri. Imaginis enim natura eſt imitamentum archetypi D. Hieronymus ad Paulinum, Verbum dicitur Filius quia & verbum & ratio, & ſupputatio eſt cauſa vniuſcuiuſque rei per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt, quæ vniuerſa rectè intelliguntur in Chriſto. Epiphanius in hær. Pauli Samoſat. εἰκὼν ὁ υἱὸς τοῦ πατρός· καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς οὐ διὰ τὸ ἔχειν εἰκόνα, δύο εἰσὶ βασιλεῖς, ἀλλὰ βασιλεὺς εἷς, σὺν τῇ εἰκόνι εἷς βασιλεύς. Ioannes Damaſcen. lib. 1. cap. 6. & pag. 807. οὐκ ἦν ὅτε ἦν Θεὸς ἄλογος, διὸ καὶ ὁ λόγος ἀΐδιος οὐ κατὰ τὸν ἡμέτερον λόγον ἀνυπόστατος, καὶ εἰς ἀέρα χεόμενος, ἀλλ' ἐνυπόστατος, οὐκ ἔξω αὐτοῦ χωρῶν· τί γὰρ ἔξω αὐτοῦ γενόμενος; ὥσπερ δὲ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐκ τοῦ νοῦ προερχόμενος, οὔτε δι' ὅλου ὁ αὐτός ἐστι τῷ νῷ, οὔτε παντελῶς ἕτερος. Filius imago patris eſt. Etenim Rex & imago regis non ſunt duo, ſed vnus Rex imaginem habens. Ita Pater & Filius vnus Deus. Nunquam Deus fuit ſine ratione, ideo ratio eius eſt æterna, non ſine hypoſtaſi qualis eſt noſter λόγος ſermo in aera ſparſus, ſed cum ſuo ſuppoſito, non extra ipſum abiens; vbi enim eſſet extra ipſum exiſtens. Vt autem noſter ſermo ex mente egreſſus, neque per omnia idem eſt cum mente, neque omnino quid aliud & diuerſum, ita neque filius eſt omnino idem cum patre, quia alia perſona, neque omnino quid aliud eſt, & diuerſum, quia eadem eſt ſubſtantia. Epheſino concilio patres ſtatuunt filium dici ſermonem, quia mens hominum cùm nihil patiatur generat ſermonem, vt immutabilitatem, & impaſſibilitatem diuinæ generationis oſtendant, ἐπειδὴ καὶ νοῦς ἀνθρώπων ἀπαθῶς τίκτει τὸν λόγον, ὁ ἰωάννης τὸν λόγον λέγων τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως δηλῶν. Tertul. in Apologet. cap. 21. Filium Dei ſermonem, & rationem vocat. Auguſtinus lib. 80. quæſtionum, quæſt. 1. & 63. oſtendit rationis nomen non deſignare proceſſionem à Deo. At verbum

procedit à loquente. Ideò melius dicitur verbum quam ratio, aut ſermo, quia ſermo compoſitionem ſignificat, verbum ſimplicitatem Deo propriam, cùm ſit ſimilitudo rei intellectæ.

AD CAP. II. EXERCITAT. I.

DIATRIBE II.

IN altero capite primæ illius tuæ Exercitationis pleroſque veteres patres cum Baronio erroris, aut potiùs ſupinæ ignorantiæ inſimulas, quod vaticinium Iacobi cap. XLIX. Geneſ. impletum eſſe dixerint, cùm Chriſtus Dominus inſtaurandæ hominum ſaluti hominem induere non detrectauit. Verba vaticinij ſunt; Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus eſt, vel vt eſt in Hebr. donec veniat Silo, vel vt LXX. vertunt donec veniat cui repoſitum eſt. Agnoſcis veteres omnes de Meſſia dictum accepiſſe. Origenes homil. XVII. in Geneſin, Regium ſceptrum de tribu Iuda, & domo Dauid defeciſſe ait, non in Sedechia, ſed in Aſſamonæis, poſtquam rerum ſumma apud Hebræos redacta ad Herodem, qui alienigena fuit, & per ambitionem in regnum Iudæorum irrepſit. Ita & Rabbi Ionathan, Rabbi Oncheli, Epiphanius contra Ebion. Auguſtinus in Fauſtum Manichæum lib. 12. cap. XLVII. Theodoret Iſidorus, Beda. Si Baronius hic errat, tantorum virorum auctoritate errorem ſuum tueri poteſt. Equidem ſi quid mei poſt tantos viros iudicij eſt, exiſtimem Iacobum ipſum Prophetam, & patres deinde pleroſque omnes, per Iudam, è cuius ſtirpe Chriſtus oriundus erat propter honorem ei habitum, & ſupra cæteros prærogatiuam, vniuerſum populum Iudæum intellexiſſe, quaſi dixerit Iacobus, e genuino populo Iudæo non defuturum regem ad Chriſti Domini aduentum. Nam ab exceſſu Iacobi ad Dauidem vſque nemo ex tribu Iuda rerum ſummam tenuit, à Sedechia ad Chriſtum excepto vno Zorobabele, qui tamen Rex non fuit, nemo ex tribu Iuda regni clauum cepit, à Ioſue Ioſedech ad Iudam Machabæum perpetua fuit ſeries Pontificum ab Aaron, quam ſeriem Iudas Machab. interrupit, cum non eſſet Pontificiæ familiæ, ſed de ſtatione Ioiarib, quæ prima fuit familia ſtationum ſacerdotalium. B. Hieronymus lib 4. in Hierem. cap. 22. Poſt Iechoniam, & Sedechiam nullus deinceps de ſtirpe Dauid in terra Iuda tenuit principatum. Per Iudam autem Iudæos qui ad Herodem in vſque imperio fuerunt exaudiendos indicat Euſeb. li. 1. hiſtor. Eccleſ. c. 6. τηνικαῦτα δῆτα ὁ ἰουδαίων ἔθνους ἡγεμὼν πρῶτος τὸ γένος ἀλλόφυλος ἀναρρηθεὶς τῆς βασιλείας, ἡ διὰ μωυσέως προφητεία ἐλάμβανε πέρας, &c. Tunc igitur cùm Herodes genere alienigena Iudæorum gentis regno impoſitus eſſet, vaticinium Iacobi à Moyſe ſcriptum impletum eſt, quo dicitur non defuturum regem ex Iuda, neque ducem de femore eius, donec veniret is cui repoſitum eſt, quem & oſtendit expectationem fore gentium Vaticinium non erat impletum, καθ' ὃν ἐπὶ τῆς οἰκείας τὸ ἔθνος ἄρχειν διάγειν αὐτοῖς ἐξῆν χρόνον: Quandiu licuit Iudæis ſub proprijs agere gentis ſuæ ducibus, qui duces a Moſe cœperant, & ad Auguſti imperium perſeuerarant, quo tempore primus alienigena Herodes à Romanis Iudæorum regno præfectus eſt. Audis opinor Euſebium per Iudam Iudæos omnes intelligere, licet è tribu Iuda non eſſent, ſed alia quacunque, modo Iudæi genuini. Quod è Cyrilli octauo libro affers aduerſus Iulianum, diſſimulandum potius, quàm grauius increſſendum fuit. In rebus in quibus fidei cardo non vertitur, pij patres quia homines nati ſunt, interdum in diuerſas ſententias abeant, aut dormitant. Ante Chriſtum natum ex Iudæis nunquam duces, aut Prophetæ defuerunt, ſub eius aduentum deſiderari cœpere, ait Iuſtinus in Tryphone, his verbis: Deſiiſſe vnquam Prophetam, aut Principem in genere veſtro ab ipſo eius principio ad illud vſque tempus quo & natus & paſſus eſt hic Ieſus Chriſtus, neque vestræ eſt is impudentia, vt dicere audeatis, neque poſſetis demonſtrare. Nam etſi Herodem quo regnante paſſus eſt, Aſcalonitam fuiſſe dicitis, tamen ipſi hoc quoque dicitis, fuiſſe tum in genere veſtro Pontificem maximum, adeo vt fuerit tum vobis ſecundum legem Moſis Pontifex max. qui & oblationes offerret, & reliqua inſtituta legalia ſeruaret, manente etiam vobis ſucceſſione Prophetarum ad Ioannem vſque. Similiter vt cum populus veſter in Babyloniam eſt captiuus abductus, terra bello occupata, vaſis ſacris ſublatis negatis, deſiiſſe è genere veſtro Prophetam, qui dominus, dux, & princeps populi veſtri eſſet. Nam Spiritus qui erat in Prophetis, reges vobis vngebat & conſtituebat. At poſtquam Ieſus Chriſtus noſter in genere veſtro apparuit & mortuus eſt, Prophetam neque habuiſtis amplius, neque habetis. Quin etiam cum prop. 10 regis prius pareretis, id quoque ceſſauit. Non animaduertiſti, Caſaubone, quod iam à

ſiam à me monitus aduertes, Iuſtinum ita loqui de Herode Aſcalonita, vt eum à genere Iudæorumſepatet;vt eum verè ἀλλόφυλον, & aliemgenam fuiſſe oſtendat. Verba ſic habent vt verè emendaſti, ἐξ ὧν ὁ γὰρ ὑμῶν ἐφ' ὃ ἐγένετο ἀσκαλωνίτην γεγονέναι λέγοντες, ὅμως ἐν τῷ γένει ὑμῶν λέγετε ἀρχιερέα. Etenim Herodem, ſub quo natus eſt Chriſtus, Aſcalonitam fuiſſe dicentes, tamen in veſtro genere fuiſſe dicitis aliquem Pontificem maximum. Atqui Herodem non fuiſſe vnquam Pontificem certum eſt, vt regem eundem fuiſſe non eſt obſcurum. Qui licet Rex eſſet, idémque Aſcalonita, tamen ex genere Iudæorum ſub Herode Pontifex erat. Aliud igitur fuit genus Iudæorum, aliud Herodis Aſcalonitæ. Euſebius lib. 8. Demonſtr. euang. pag. 229. vaticinium Iacobi ſic interpretatur. οὐ γὰρ πρότερον παύσονται οἱ Ἰουδαίων ἐθνάρχαι καὶ ἡγούμενοι, ἢ τὴν ἐθνῶν προσδοκίαν ἐλθεῖν, καὶ τὰ ἀποκείμενα τῷ προφητευομένῳ. Non enim prius Iudæorum gentis duces & præpoſiti prius deficient, quam exſpectatio gentium veniat, & quæ repoſita ſunt ei de quo eſt vati inium. Deinde vt oſtendat de toto genere Iudæorum, non de ſola tribu Iuda hoc vaticinium ac ipiendum ſubiicit. Multis igitur temporibus reges & duces populi Iudæorum conſtituti ſ nt ex alia tribu quàm Iudæ. Primus enim Moſes populo præpoſitus eſt ex tribu Leui non Iudæ, Ioſue ex tribu Ephraim, ex qua & Debbora quæ poſt eum præfuit, Barac ex tribu Nephthalim. Gedeon ex tribu Manaſſe, dein Gedeonis filius, quem excepit Thola ex eadem tribu, poſtquem Eſebon ex Bethleem, Ailon ex tribu Zabulon, Labdon ex tribu Ephraim, Sampſon ex tribu Dan, poſt quem ſublato principatu Iudicum Eli ſacerdos præfuit ex tribu Leui, primus rex Saul ex tribu Benjamin. Quomodo igitur vaticiniū Iacobi ad duces, & reges ex tribu Iuda referetur, cum ab exceſſu Iacobi per mille plus minus annos non ex ſola tribu Iuda, ſed ex aliis pleriſque iudices ac duces Iudæos rexerint ad ætatem vſque Dauidis. Quanquam autem Dauid & ſucceſſores eius reges è tribu Iuda fuerunt, ægre per quingentos annos ad gubernacula ſedere, cum non omnibus tribubus imperarent, ſed tribus tantum, & illis quidem non integris, aliíque aliunde non ex Iuda maximam populi partem in qua nouem tribus tegerent vſque ad captiuitatem Babylonis, quorum primus Ieroboam è tribu Ephraim, & qui poſt eum rerum potiti ſunt. Poſt reditum ex Babylone ad Chriſti aduentum intercceſſere quingenti & amplius anni, quibus non regio dominatu, ſed ariſtocratico vſi ſunt, cùm nemo ex ſacerdotibus qui præerant ex tribu Iuda eſſet, vnde appatet vaticinium illud non ad Iudam, & nepotes eius ſolos pertinere, ſed ad vniuerſum populum Iudæum, quia iam inde à Moſe tribus Iuda, quod ex ea Chriſtus oriundus eſſet, princeps ac præcipua fuit, & vniuerſæ genti nomen dedit. Hæc igitur mens vaticinij, Non deficiet rex, dux, propheta ex gente Iudæorum donec veniat qui mittendus eſt, ſub eius aduentum deficiet. Probat autem Iudæos appellatos, non eos ſolùm, qui ex tribu Iuda eſſent, ſed vniuerſum populum ex omnibus tribubus conflatum, exemplo Romanorum Regū, Conſulum, Imperatorum, qui licèt neque à Romulo, neque Roma oriundi eſſent: ſed ex Hiſpania, Illyrico, & aliis prouinciis, Romani tamen dici amarunt. μιᾶς μὲν καθόλου τῆς Ἰουδαίων φυλῆς κατὰ τῶν πάντων ἐθνῶν διαπρεψάσης, Cùm vna quidem in vniuerſum tribus Iuda de vniuerſa gente Iudæorum diceretur, Duces autem, & reges particulatim ex ſingulis tribubus eſſent, ſed in vniuerſum appellatione Iudæ honorarentur. Ita Euſebius erudite ſentit, ita nos cum Euſebio Illuſtriſſ. Baronius pleroſque veteres Patres ſequutus eſt, qui auctoritatem non defugiant. In rebus in quibus caput fidei non agitur, & Patres in varias ſententias abeunt, licet ab his ſtare, vel ab illis, niſi ratio nos alia omnia ſentire cogit.

AD CAP. III. EXERCITAT. I.

DIATRIBE III.

BEne defendis in vaticinio Iacobi per Iudam populum Iudæum intelligi, male negas vaticinium illud ſub Herode Chriſto Domino nato impletum, cùm auctores tui Iuſtinus, & Euſebius deſertè ante Chriſtum natum duces & prophetas de Iuda fuiſſe, poſt Chriſtum natum defuiſſe aſſeuerent. Atqui, ais, libertas à Pompeio Iudæis erepta, vrbs vi capta & oppreſſa erat, viceſimo & octauo ante anno quàm Herodes à Romano Senatu Iudææ regno imponeretur. Libertate igitur Iudæis erepta, Iudæa ipſa vectigali effecta, ſequitur vaticinium Iacobi impletum, vt aſſeris, & vt ex tua illa argumentatione colligo ſub Pompeio Chriſtum Dominum inſtaurandæ hominum ſaluti natum. Eodem, imo validiori argumento euincere poſſum Sedechia rege interempto, Hieroſolymis ſub Nabuchodonoſore dirutis, populo Iudæo Babylonem tranſlato Iacobi vaticinium impletum, & Meſſiam id temporis natum,

quia

quia reges de Iuda & duces de ſemore eius magis defecerant, quàm vrbe Pompeij armis euerſa, cum Hyrcanus pontifex à Pompeio relictus, Iudæi legibus ſuis vti permiſſi, multi prophetæ ad vſque Chriſti Domini natalem floruerint, Simeon ille iuſtus, Anna propheteſſa, Zacharias, Elizabeth, & alij plerique. Sed Chriſto Domino ante obitum Herodij vno præterpropter anno nato, & duces, & prophetæ Iudaicæ gentis euanuere. Omnino vel Iacobi vaticinium ſub Herode impletum eſt, cuius extremo regni anno Chriſtus natus, vel nullo poſtea tempore impletum eſt. Vaticinium enim diſertè oſtendit ſceptrum de Iuda non ante defecturum, quam veniat qui mittendus eſt. Sed is venit ſub Herode rege Iudeæ, defecerat igitur ſub Herode ſceptrum de Iuda. Quod ſi Herodes non fuit alienigena, ſed genuinus Iudæus, nondum defecerat ſceptrum de Iuda, quod ab Herode rege Iudæo regebatur. Inde ſequitur vel vaticinium impletum non eſſe, quia cum Chriſtus natus eſt Iudæus rex clauum teneret, vel Herodem alienigenam fuiſſe, vel ſi Pompeius is eſt alienigena, qui re vera ſceptrum Iudæorum euertit, Meſſiam ſub Pompeio naſci debuiſſe, ſub quo ſceptrum de Iuda defecerat. Dices fortè Herodem Iudæum nato Chriſto non ita multo poſt obiiſſe, atque ita ſceptrum de Iuda deſiiſſe. Sed in filijs eius è patre Iudæo genuinis Iudæis, qui patre mortuo regnarunt, idem ſcrupulus hæret. Id eſſe cauſæ crediderim, cur Iuſtinus in Dialogo cum Tryphone Herodem Aſcalonitam alienum à genere Iudæorum dicat, vt ſupra oſtendi, & Euſebius in Chronico ſcripſerit, Deficiente pontificum principatu Iudæis regnaſſe Herodem alienigenam. Herodes, inquit, poſt Antigonum à Romanis conſtitutus eſt princeps alienigena, & nihil omnino pertinens ad Iudæam, cuius tempore Chriſti natiuitate vicina regnum & ſacerdotium Iudææ quod prius per ſucceſſionem maiorum tenebatur deſtructum eſt, completa prophetia quæ ita per Moyſen loquitur, non deficiet &c. Item Hyrcano à Parthis capto Herodes Antipatri filius nihil ad ſe pertinentem Iudæam ab Auguſto & Senatu accepit, filijque eius poſt eum regnarunt, vſque ad nouiſſimam Hieroſolymarum captiuitatem, nequicquam ex ſucceſſione ſacerdotalis generis pontificibus conſtitutis, neque perpetuitate vitæ ſecundum legem Moyſi ſeruientibus Deo, &c. Neminem autem de ſtirpe Dauid poſt Sedechiam in imperio fuiſſe oſtendit Hieronym. lib. 4. in Hierem. cap. 22. Et nullus deinceps de ſtirpe Dauid in terra Iudeę tenuit principatum. Vnde & Ioſeph. refert de ſacerdotali genere, ac tribu Leui fuiſſe principes, quibus ſucceſſerit Herodes Antipatri proſelyti filius. Idem ad cap. 22. Matth. Herodem ipſum vocat proſelytum, vt & Epiphanius pag. 103. qui Hæreſi XXIX. θρόνον Δαυὶδ, καὶ βασιλικὴν ἕδραν καλῶν τὴν ἱερωσύνην: Solium Dauid, & regiam ſedem vocari ait ſacerdotium. Euſebius in Chronico docet Aſſamonæos per mulieres fuiſſe de tribu Iuda, quia tribus Leui, & tribus Iuda coaluerant in vnum: quam ſententiam ſequutus eſt Baronius, vnde & ſceptrum Iuda vſque ad Meſſiam perduraſſe prodit. verba Euſebij in Chronico, συναφθεισῶν γὰρ τῶν δύο φυλῶν τῆς βασιλικῆς καὶ ἱερατικῆς, Ἰούδα δή φημι καὶ Ἀαρὼν, καὶ πάσης τῆς τοῦ Λευὶ, οὕτω βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς ἐγένοντο. Cum enim in vnum coaluiſſent duæ tribus regia & ſacerdotalis, Iudæ & Aaronis & Leui. ita Aſſamonæi reges & Pontifices fuerunt. Negat tamen Philo Iudæus lib. 2. de Monarchia, Pontifici Max. integrum fuiſſe vxorem ducere, vel non virginem, vel non gentilem, quod vtrunque minoribus ſacerdotibus licuit. καὶ τὸ γένος ἐπιβλέπουσι τῶν μελλουσῶν γαμεῖσθαι, προστάξας τῷ μὲν ἀρχιερεῖ μνᾶσθαι μὴ μόνον γυναῖκα παρθένον, ἀλλὰ καὶ ἱέρειαν ἐξ ἱερέων, ἵνα ἐκ μιᾶς οἰκίας, καὶ τρόπον τινὰ τοῦ αὐτοῦ αἵματος ὄντες, νυμφίος τε καὶ νύμφη πρὸς ἁρμονίαν ἐπιδείξωνται παρ᾽ ὅλον τὸν βίον κρᾶσιν ἠθῶν βεβαιοτάτην· ἐπιτρέπει δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ μὴ ἱερέων γαμεῖν θυγατέρας. Et Moſes diligenter præſcripſit de genere futurarum vxorum, vt Pontifici deſpondeatur non ſolum virgo, ſed & ſacerdotalis generis, vt ex vna domo, & quodammodo ex vno ſanguine ſint ſponſus & ſponſa, oſtenſuri tota vita temperiem morum ad concordiam firmiſſimam. Alijs ſacerdotibus permiſſum erat vxores ducere filias eorum qui non eſſent Sacerdotes. At Aſſamonæi erant ex inferioris ordinis ſacerdotibus è ſtatione Ioiarib. Potuerunt igitur ex alia gente quam Leuitica vxores ducere. Sed de Herode, Euſebius loquitur in hæc verba. Quando enim Herodes alienigena circumciſus imperauit Iudæis, & Pontifices alienigenus inſtituit, ſtatim ceſſauit ſecundum diuinum oraculum principatus ex Iuda. Ioſephus Scaliger, in cuius verba iuraſti, Caſaubone, & cuius armis Baronium oppugnas primus noſtri ſæculi Euſebij ſententiam euertere conatus eſt. Defendit enim Herodem, vt fuerit Idumæus & Aſcalonita, vere fuiſſe Iudæum, non alienigenam, quod Idumæi iam inde à Ioanne Hyrcano filio Simonis Pontificis ante xc. annos circumciſi & legibus Moſis imbuti fuerint. Ioſephus lib. 13. c. 1[illegible]. Hyrcanus filius Simonis pontifex creatus τῆς Ἰδουμαίας αἱρεῖ πόλεις Ἄδωρα, καὶ Μάρισσαν, καὶ ἅπαντας τοὺς Ἰδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ &c. Idumææ capit vrbes Adora, & Mariſſam, & omnibus Idumæis ſub iugum miſſis permiſit manere in eadem prouincia, ſi vti circumciſione, & Iudæis legibus vellent. Illi amore patriæ cir-

cum

cu[illegible]ciſionem, & reliquum vitæ inſtitutum cum Iudæis amplexi ſunt, & ab illo tempore Iudæi fuere. Ammonius Grammaticus ea de re diſertius loquitur, ἰδυμαῖοι καὶ ἰουδαῖοι διαφέρουσι, ὥς φησι Πτολεμαῖος ἐν πρώτῳ περὶ ἡρώδου βασιλέως· ἰουδαῖοι μὲν εἰσὶν οἱ ἐξ ἀρχῆς φυσικοί, ἰδυμαῖοι δὲ τὸ μὲν ἀρχῆθεν οὐκ ἰουδαῖοι, ἀλλὰ φοίνικες καὶ σύροι, κρατηθέντες δὲ ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀναγκασθέντες περιτέμνεσθαι, καὶ συντελεῖν εἰς τὸ ἔθνος, καὶ τὰ αὐτὰ νόμιμα ἡγεῖσθαι, ἐκλήθησαν ἰουδαῖοι. Idumæi & Iudæi differunt, vt ait Ptolomæus in primo de Herode rege. Iudæi enim ſunt natiui & genuini ab initio. Idumæi qui non erant ab initio Iudæi, ſed Phœnices & Syri, victi autem à Iudæis & coacti circumcidi, & in eadem gente cenſeri, & eaſdem leges habere, vocati ſunt Iudæi. Fateor à prophanis auctoribus Idumæos interdum numerari inter Iudæos, Antipatrum & Herodem Iudæos dici, non quia genuini Iudæi eſſent, ſed quia per vim coacti erant inſtituta Iudæorum amplecti. Strabo lib. 16. Idumæi obtinent promontoria Iudææ quæ ad veſperam pertinent, & ad Caſium montem. Nabathæi autem ſunt Idumæi, κατὰ στάσιν δ' ἐκπεσόντες ἐκεῖθεν προσεχώρησαν τοῖς ἰουδαίοις, καὶ τῶν νομίμων αὐτῶν ἐκοινώνησαν. Per ſeditionem cùm inde excidiſſent coaluerunt cum Iudæis, & eadem inſtituta ſecuti ſunt. Male Ioſephus Scaliger arbitratus eſt Iuſtinum martyrem exiſtimaſſe Herodem Aſcalonitem ſummum Sacerdotem fuiſſe: oſtendi ſupra Iuſtini mentem eum non cepiſſe. Certè B. Epiphanius ſcribit Antipatrũ Herodis regis patrem à procuratione ſua proſelytum factum ſe & filium circumcidiſſe. καὶ διὰ τὴν ἐπιτροπείαν περιτέμνεταί τε αὐτὸς καὶ περιτέμνει ἡρώδην τὸν υἱόν. Vnde id didicerit Epiphanius neſcio, hoc ſcio aliter Ioſephum ſentire, cap. 14. lib. 14. qui Antipatrum, ἐπιμελητὴν ἰουδαίων vocat, & Iudæis qui erant in Ægypto ὁμόφυλον popularem, & eiuſdem gentis fuiſſe ait, cap. 11. vocat eum Idumæum, nuſquam ἀλλόφυλον, alienigenam. cap. 19. Antipater εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ διενέγκων, καὶ τῇ περὶ τὴν πατρίδα σπουδῇ, pietate & iuſtitia excellens, & ſtudio in patriam. Iudæam intelligit quam regebat c. vlt. lib. 14. Antigonus ἐπιδεικνὺς ἑαυτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, ἡρώδην δὲ ἰδιώτην. Oſtendens ſe regio ſanguine cretum, Herodem eſſe idiotam, id eſt, plebeium, non è regio genere, quanquam Antipater inter Idumæos opibus & auctoritate plurimum poterat. c. 5. lib. 1. Belli Iudai. Antipater γένος ἦν ἰδυμαῖος, πρωτεύων τε ἕνεκα καὶ πλούτου, καὶ τῆς ἄλλης ἰσχύος προεστὼς τοῦ ἔθνους, genere Idumæus erat, primas tenens inter ſuos & genere, & diuitijs, & alia poteſtate. Arbitror Herodem à patribus alienigenam vocari, quia Idumæus erat, & non genuinus Iudæus, ſed adſcititius: non enim ex aliqua XII. tribuum, ſed ex Idumæis, qui per vim circumcidi, & inſtituta Moſis ſequi coacti erant. Vnde & facile Idumæi cùm licuit à Moſis lege defecerunt, & Herodes ipſe quanquam in publico Iudæum ageret, ad ritus tamen Romanos maximè tranſierat, vt & eius filij ac nepotes: vnde ſequitur vaticinium Iacobi in eo impletum, ſub quo ſceptrum de Iuda defecit. Quod ais Hyrcanum honore nominis regis negato Pontificem à Pompeio creatum, verè ais, quanquam à Iudæis pro rege ſemper habitus eſt. Quare & Antipatro quem Pompeius Iudææ procuratorem inſtituerat, imperabat, & Herodem filium eius ad iudicium [illegible]. Seniorum coëgit, Ioſephus lib. 14. cap. 14. Antipater ἐξ ἐντολῆς ὑρκανοῦ, iuſſu Hyrcani Iulio Cæſari affuit, cap. 15. Antipater ἐπίτροπος, ἐπιμελητής, procurator Iudææ Hyrcani iuſſis ſe audientem præbet. cap. 16. Antipater ipſe Hyrcanum βασιλέα vocat: ſe verò προστάτην, præfectum. cap. 17. Iudæi Hyrcano dicunt, σοὶ δὲ τῆς βασιλείας ὄνομα μόνον ἀπολείπεται, tibi præter inane regis nomen nihil fieri reliquum. ibidem vocat Antipatrum ἐπίτροπον πραγμάτων ὑρκανοῦ, procuratorem rerum Hyrcani. Ibidem eſt edictum Iulij Cæſaris in hæc verba, Hyrcanum & filios eius reges Iudæorum eſſe volo, & Pontificium Iudæorum διὰ παντὸς ἔχειν (βίου ſubintelligo) toto vitæ tempore habere ex inſtituto patrum, vt filij eius Iudæorum genti imperent. lib. 14. cap. 17. Antipater accepit pecunias ab Hyrcano quos regis nomine ad Romanos gratificandi animo mitteret, ille non regis, ſed ſuo nomine miſit. Hęc diligentiùs perſecutus ſum, vt oſtenderem, contra quam ſentis, regis nomen Hyrcano poſt Pompeium integrum fuiſſe. Strabo lib. 16. Herodem vocat ἐπιχώριον, quia Idumæi licet alienigenæ Iudaïcos ritus ſecuti erant. In ſcripturis ſæpè opponitur proſelytus indigenæ, & αὐτόχθονι, vt Exod. 12. verſ. 19. Doctor ille peregrinus, quod ex vtroque parente giora & proſelyto eſſet ortus Rabbi bag bag, id eſt alienigena vocatus eſt. Apud Ioſephum lib. 17. cap. 12. genuini Iudæi ſeparantur ab Idumæis & aliis. Item lib. 2. cap. 5. ὁ γνήσιος ἐξ αὐτῆς ἰουδαίας λαὸς, germanus & purus purus Iudęorum populus opponitur reliquis Iudęis. Quæ de proſelytis notas probo, ſed iterum defendo vaticinium Iacobi, quo non defuturos principes de Iuda prędicitur donec veniat Silo, impletum eſſe, vel in tranſmigratione Babylonis Sedechia mortuo, vel erepta, vt vis, libertate à Pompeio, vel ſub Herode Idumęo, vel ſub Tito deletis funditus Hieroſolymis, euerſo templo, ſublatis regibus & Pontificibus. Sed impletum non eſt in tranſmigratione Babylonis, vt fateris, non ſub Pompeio, quia Chriſtus natus eſt anno XLII. Imperij Auguſti, vt Oroſius lib. 1.

cap. 1. & Euſebius. Non ſub Tito, quia iam pridem natus erat, & mortuus Chriſtus. Igitur aut vaticinium falſum eſt, aut impletum ſub Herode alienigena, quia Idumæus, quia non ex aliqua XII. tribuum, quia Idumæi non voluntarij, ſed neceſſitate & vi coacti Iudæi ritus Moſis nunquam ex animo complexi ſunt, eóſque vbi iugum Iudaicæ dominationis excutere licuit facilè eiurarunt. Euſebius lib. 1. hiſt. cap. 6. τηνικαῦτα δὲ τῶν ἰουδαίων ἔθνους ἡρώδου πρώτου τοῦ γένος ἀλλοφύλου διαληφότος βαſιλείαν, &c. Tunc Herode primo alienigena genere regnum Iudaici populi nacto, vaticinium impletum eſt. Ibidem ex Africano, ἀντίπατρον πατέρα ἡρώδου ὑιὸς ἀσκαλωνίτου, τοῦ περὶ τὸν νεὼν τοῦ ἀπόλλωνος ἱεροδούλου καλουμένου γεγενῆσθαι, Antipatrum patrem Herodis cuiuſdam Aſcalonitæ fuiſſe è numero ſeruientium Apollinis templo, qui ab Idumæis latronibus puer captus cum illis erat, quia pater eius ob paupertatem eum redimere non poterat. Innutritus autem Idumæorum latronum moribus poſtea Hyrcano Pontifici Iudæorum carus fuit. Plus apud me Ioſephus obtinet fidei, quàm Africanus ille quiſquis eſt. Origenes certè ex Ioſepho Herodem alienigenam fuiſſe, ait homil. 17. ad Geneſin. Apud Ioſephum lib. 14. cap. 27. Herodes dicitur idiota & ſemiiudæus, ſed non alienigena, ἡρώδῃ ἰδιώτῃ τε ὄντι, καὶ ἰδουμαίῳ, τουτέστιν, ἡμιϊουδαίῳ. lib. 5. cap. 4. Belli Iudaici, Cleopatra queritur apud Antonium, Herodem factum eſſe regem, τῆς οὐδὲν προσηκούσης ἀρχῆς, regni nullo iure ad ſe pertinentis: Non tamen eum negat fuiſſe Iudæum, quia pro Iudæo ſe gereret. Si in Chronico templi ſecundi, vt vis, prima Antipatri generatio dicitur non fuiſſe è filiis Iſrael, non video cur ipſe Antipater verè vnus è fratribus Iſraël vocetur. Certè Herodes ex animo Iudæus nunquam fuit, qui multa contra legem patrarit, & Græcos pluris quàm Iudæos fecerit Ioſephus lib. 17. cap. 8. ſcribit, Iudæos ſub exceſſum Herodis queſtos, quod Aquilam auream in templi faſtigio dedicaſſet: cùm lex vetet imagines ſtatuere, aut animantium effigies conſecrare. lib. 19. cap. 7. Herodem ait ἕλλησι πλεῖον ἢ ἰουδαίοις οἰκείως ἔχειν ὁμολογούμενον, fateri ſolitum ſe magis affectum eſſe ad Græcos, quàm Iudæos, quod vt vir Idumæus de lege Moſis parum ſolicitus eſſet. Cuius rei argumento eſt, quod cùm multa patraret contra Hebræorum inſtituta, non proprio motu, ſed ex mandato principis Rom. ea ſe facere diceret, μὴ καθ᾽ αὑτὸν, ἀλλ᾽ ἐξ ἐντολῆς καὶ προσταγμάτων ταῦτα ποιεῖν, ait Ioſeph. lib. 15. cap. 12. At qui Romani reges à ſe inſtitutos aliquid facere contra patria inſtituta non cogebant. Ex his apparet, Caſaubone, longè te grauius peccaſſe in vaticinio Iacobi ex tuo & Scaligeri ſenſu contra patres interpretando, quàm Illuſtriſſimum Baronium cum patribus ſentientem.

AD CAP. VI. EXERCITAT. I.

INæquitas Baronio quod parum ex vſu Romani ſermonis Iudæam ſcribat à Pompeio ex parte in prouinciæ formam redactam, cùm tamen locutus ſit cum Ammiano Marcel. lib. 14. Palæſtinæ, inquit, regiones pari ſorte Pompeius Iudæis domitis, & Hieroſolymis captis in prouinciarum ſpeciem Rectori delata iuriſdictione formauit. Si verba vt ſonant audimus, allucinatus eſt Ammianus, quia Pompeius Antipatrum procuratorem Iudææ ſub auctoritate Hyrcani inſtituit, ei iuriſdictionem non detulit, quæ manſit apud Hyrcanum, & concilium Sanedrim, ad quod Herodes ipſe cauſam dicturus cæſis Iudæis vocatus eſt. Iudæa autem ante exilium Archelai, quanquam à Pompeio vectigalis facta erat, propriè tamen in prouinciæ formam redacta non erat, quod à magiſtratibus & regibus Iudæis regeretur. Sed quemadmodum parum ex vſu Romani ſermonis Baronius locutus eſt, ita & tu, qui Scaurum, & Gabinium Syriæ præſides fuiſſe ais, cum libera Rep. ante Auguſti imperium duo tantum genera prouinciarum eſſent, conſulares & prætoriæ, in quas proconſules & prætores, cum magiſtratu abiiſſent, mittebantur, Præſidum autem appellatio reperta ſit ſub principibus, qui in prouincias Cæſaris ex equeſtri ordine cum exercitu præſides, vel legatos mittebant, vt Dio ſcribit in Auguſto, & Strabo lib. 17. Iterum vellicas Baronium quod dixerit Antigonum Regem Iudæorum vltimum cruci alligatum, & fuſtibus cæſum, cum non cruci, ſed palo alligatus fuerit. Aio eum crucem pro palo poſuiſſe, & quod parum commodè. Dio dixerat ἀπέσφαξε, optime de capite truncato interpretatum eſſe. Imo & Ioſephum admonuit non ſatis genus ſupplicij expreſſiſſe, qui ſolùm πελεκισμὸν poſuerit, cùm ex Dione virgis ad palum cæſus ſecuri percuſſus ſit. Ioſephus lib. 15. cap 1. ex Strabone, Antonius Antigonum Iudæum ἀχθέντα εἰς ἀντιόχειαν πελεκίζει, καὶ ἔδοξε μὲν οὗτος πρῶτος ῥωμαίων βασιλέα πελεκίσαι, Antiochiam ductum ſecuri percutit, & viſus eſt primus Romanorum ſecuri regem percuſſiſſe. Quod mones ex Ioſephi lib. 20. cap. 8. Herodem è ſacerdotibus Pontifices legiſſe probo. Euſebius Ananelum fuiſſe ἱερατικοῦ γένους, non vt Cedrenus, & Sigonius, alienigenam, ſed indigenam indicat in

Chronico,

Chronico, ἀναγαγὼν τινὰ τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἰουδαίων ἱερα μεῖζ-τὸν ἀρχ@, Ananelum quendam è Sacerdotibus Iudæis qui erant Babylone accitum Hieruſalem creauit Pontificem.

AD CAP. IX. EXERCITAT. I.

IN clementior es in Baronium, qui nihil niſi obſignatis tabulis optima fide, ex optimis auctoribus promit. Imprimis Ioſephum auctorem grauiſſimum laudat lib. 11. cap. 7. ἄλλως· τρία γὰρ παρ' ἰουδαίοις εἴδη φιλοσοφεῖται, καὶ τοῦ μὲν αἱρετισταὶ οἱ Φαρισαῖοι, &c. Tria ſunt apud Iudæos Philoſophiæ genera. Horum vnum Phariſæi profitentur, alterum Sadducæi, tertium ὃ δὴ καὶ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν, quod videtur Sanctam grauitatem exercere Eſſeni, Iudæi genere, inter ſe mutuo amore ſupra reliquos coniuncti, qui voluptates & maleficia vitant, temperantiam & aduerſus perturbationes ac cupiditates inuictum animum, virtutem exiſtimant. Nuptias negligunt, ſed alienos liberos aſſumentes teneros quaſi conſanguineos ſua diſciplina & moribus informant. Nuptias non vſurpant, nec ex iis ſucceſſionem ambiunt fœminarum intemperantiam exoſi, quas vni viro fidem ſeruare non poſſe autumant. Diuitias deſpicantur, &c. Phariſæi quidem οἱ δοκοῦντες μετ' ἀκριβείας ἐξηγεῖσθαι τὰ νόμιμα, καὶ τὴν πρώτην ἀπάγοντες αἵρεσιν, εἱμαρμένῃ τε καὶ θεῷ προσάπτουσι πάντα, qui certiorem legalium rituum notitiam profitentur, & hi primum dogma habent, vt fato & Deo vniuerſa imputent (lego ἐπάγοντες.) Et iuſta facere, aut non facere in poteſtate hominis vt plurimum ſitum eſſe aiunt, adiuuare tamen in ſingulis, & fatum. Sadducæi fatum omnino tollunt, καὶ τὸν θεὸν ἔξω τοῦ δρᾶν τι κακὸν, ἢ ἐφορᾶν τίθενται, & Deum nec mali quid patrare, nec aſpicere ſtatuunt. Aiunt autem hominem eligere poſſe bonum & malum, & vtrum velit vnicuique contingere. Phariſæi inter ſe amant, Sadducæis mores ſunt agreſtiores, erga exteros conuerſatio inhumana. Idem lib. 13. c. 9. οἱ μὲν οὖν Φαρισαῖοι τινὰ καὶ οὐ πάντα τῆς εἱμαρμένης εἶναι λέγουσιν ἔργον, Phariſæi quædam fato fieri non omnia putãt, quædã noſtri arbitrij eſſe vt fiãt, vel non fiant. Eſſe in fatum rebus omnibus dominari aiunt, & nihil eſſe quod non eius decreto accidat hominibus. Sadducæi fatum tollunt, & id nihil eſſe cenſent, neque fato res hominum fieri, omnia autem in nobis ponunt, vt & nobis bonorum cauſa ſimus & malorum. lib. 18. cap. 11. Phariſæi τὴν δίαιταν ἐξευτελίζουσι, οὐδὲν εἰς τὸ μαλακώτερον ἐνδιδόντες, victum ſimplicem habent nullis mollitum delitiis, & duci ſe patiuntur iis bonis quæ ratio dictat. Maiores natu honorant, nec audent iis monentibus obloqui, vel aduerſari, & omnia fato fieri exiſtimantes, non inſitum hominis voluntati auferunt impetum, cùm viſum ſit Deo temperamentum eſſe eius decreti & libertatis hominis volentis accedere ad virtutem aut vitium, πράσσεσθαί τε εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦντες, οὐδὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦσι). Credunt animas immortales, & ſub terras pœnas & præmia iis qui virtutem aut vitium in vita ſecuti ſunt, & alias perpeti carcere damnari, alias facilem habere ad vitam reditum. Per hæc placita multum fidei apud populum obtinent, & quicquid ad ſolemnes precationes & ſacrificia pertinet ex eorum præſcriptio fit. Sadducæi animas cum corporibus deleri aiunt, nec quicquam ſeruandum eſſe præter legem. Virtuti enim tribuunt cum præceptoribus de ſapientia quam profitentur diſceptare, & controuerſari. Huius ſectæ pauci ſunt, ſed fere dignitate præcipui. Ex horum tamen ſententia vix quicquam agitur. Nam quoties magiſtratus ſuſcipiunt, inuiti quidem, & neceſſitate adacti accedunt ad ſententiam Phariſæorum, quia non aliter populo grati, aut tolerabiles eſſent. Eſſeni omnia Deo permittunt, immortales animas ponunt, & iuſtitiam ſtudioſe conſectantur. Ad templum autem donaria mittentes ſacrificia non faciunt ob ſanctitatem, & differentiam caſtuum ac cerimoniarum quas habent. Quapropter excluſi à communi fano ſeorſim ſacrificant. Moribus alioqui ſunt optimis. Præter has tres quartam Philoſophorum ſectam ponit Ioſephus, cuius Iudas Galilæus auctor, qui cætera cum Phariſæis conſentiunt, niſi quod conſtantiſſimo libertatis amore flagrant, ſolum Deum principem & dominum habendum exiſtimantes. Quiduis patiuntur, ne hominem dominum appellent. De hoc Iuda Galilæo qui ſub Archelao fuit lib. 11. c. 7. ἄλλως. agit, vbi eum nulla in re ſimilem aliis fuiſſe ait. De Phariſæis lib. 13. cap. 18. Origin. Tantum apud populum poſſunt, vt fides iis ſtatim habeatur, ſi quid contra Regem aut Pontificem dixerint. Sadducæi contraria Phariſæis ſentiunt. Phariſæi natura in animaduerſionibus æquiter, ac clementer ſe habent. cap. 24. Alexandra vt populum ſibi conciliaret, omnia quæ ad funus viri ſui Alexandri, & ad regnum pertinerent Phariſæorum arbitrij eſſe voluit lib. 17. c. 3. καὶ ἦν γὰρ μόριόν τι ἰουδαϊκῶν ἀνθρώπων ἐπ' ἀκριβώσει μέγα φρονοῦν τοῦ πατρίου νόμου. &c. βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀντιπράττειν. προμηθεῖς κἀκ τοῦ προὔπτου εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἐπηρμένοι. Erat pars quædam Iudæorum exactiorem ſibi legis cognitionem vindicans, Phariſæi vocantur, qui maxime poſſunt regibus aduerſari,

conſiderati, qui non dubitarent aperte eos oppugnare, & lædere. Nam cum tota gens Iudæorum in verba Cæſaris, & regis iuraſſet beneuolentiam polliciti, hi ſoli non iurarunt, cum ſupra ſex millia eſſent. lib. 1. cap. 4. ἄλως. Iungit autem ſe Alexandræ ad dominationem ſecta quædam Iudæorum Phariſæos vocant, quæ videtur aliis religioſior, & pietatis diligentior, & leges accuratius (ἀκριβέστερον lego, non ἀκριβοστέρως) explicare. vbi docet eos homicidia patraſſe per Alexandram, & omnia in Iudæis miſcuiſſe. Quos Eſſenos vocat Ioſephus, Eſſæi dicuntur Philoni, libro, quod omnis liber bonus eſt. Numerus eorum ſupra quatuor millia, οὐκ ἀκριβεῖ τύπῳ διαλέκτου ἑλληνικῆς παρώνυμοι ὁσιότητος, non omnino exacte ad Græcum ſermonem à ſanctitate dicti, quaſi ὅσιοι. Quoniam & in his maxime cultores Dei ſunt, non animalia ſacrificantes, ſed ſuas cogitationes Deo dignas efficere ſatagentes. Iſti vicatim habitant, vrbes vitant propter familiaria ciuibus vitia, gnari non minus periculi eſſe ab eorum conuictu, quam ab aeris intemperie peſtifera, propter contagium inſanabile. τὰ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει παρ' αὐτοῖς φιλοσοφεῖται. Pleraque per figuras more veterum Philoſophorum eis ſunt tradita. lib. de vita contempl. Eſſæos, quaſi ὁσίους, practicam vitam exercuiſſe, & æmulatos eſſe in omnibus ait. Multas alias ſectas numerat Iuſtinus p. 239. Dialogo cum Tryph ὥσπερ οὐδὲ ἰουδαίους ἄν τις ὀρθῶς ἐξετάσῃ ὁμολογήσειεν εἶναι τοὺς σαδδουκαίους, ἢ τὰς ὁμοίας αἱρέσεις γενιστῶν, καὶ μεριστῶν, καὶ γαλιλαίων, καὶ ἑλληνιανῶν, καὶ φαρισαίων, βαπτιστῶν. Eos non exiſtimetis Chriſtianos, qui Deo Abrahæ maledicunt, vt neque Iudæos eſſe putabit, qui rem ſuo pondere æſtimauerit, Sadducæos, aut eiuſmodi hæreſes Geniſtarum, Meriſtarum, Galilæorum, Græcienſium, Phariſæorum, Baptiſtarum. Euſebius Hiſtor. Eccleſ. lib. 1. p. 41. Has Iudæorum ſectas recenſet, Eſſæos, Galilæos, Hemerobaptiſtas, Maſbathæos, Samaritas, Sadducæos, Phariſæos. Meriſtæ forte Eſſęi qui ſeparatis locis habitarent, & à cæteris ſeipſos ſegregarent. Prius dixerat ex ſeptem ſectis fuiſſe Simonem, à quo Simoniani, & Cleobium à quo Cleobiani, & Doſitheum à quo Doſitheani, & Gorthęum à quo Gorthęoni, & Maſbothæi. Igitur Maſbothęi à Gorthęo Iudæo profecti, vt Egeſippus. De Samaritis Epiphanius lib. 1. Panar. pag. 16. Samaritas dictos eſſe ait, quod pro cuſtodibus in ea ora poſiti eſſent, aut quod eſſent cuſtodes ordinationis Moſis ſecundum legem. Samaritas interpretantur φύλακας, cuſtodes. Differunt à Iudæis, quia Prophetarum qui poſt Moſem fuere ſcripta non admittunt. Negant reſurrectionem mortuorum, Spiritum Sanctum ignorant, & cùm idololatriam reſpuant, idola colunt neſcientes, quia inter orandum vndiquaque ad montem animos oculòſque aduertunt, quaſi ſanctificatus ſit. ἐκ τοῦ πανταχόθεν προσέχειν πρὸς τὸ ὄρος ἐν τῇ αὐτῶν εὐχῇ διὰ τὸ ὂν ἡγιάσθαι. pag. 18. Samaritæ in 4. ſectas diuiſi ſunt, idem inter ſe ſentientes quod ad ſabbatum, & circumciſionem, & alia quæ ſunt in lege. In paucis quiſque ex tribus differt ab aliis, exceptis Doſitheanis. Manſerunt enim Eſſeni in inſtituto firmi, nec tantillum demoueri ſe paſſi ſunt. Gortheni ob minuta quædam inter ſe diſſenſerunt, cum inter eos, Eſſenos & Sebuęos, diſcordia ſuborta eſſet. Lex enim iubebat ex omnibus locis Iudęos conuenire Hieroſolymam tribus anni temporibus, per Azyma, Pentecoſten, Scenopegiam. Samaritas enim Eſdras & Neemias poſt reditum è Babylone permiſerunt Iudæos iuuare ad Hieruſalem ædificandam. Sebuęi tempora feſtiuitatem mutarunt, quod cùm Iudæi per eorum vrbes tranſirent Hieruſalem, ſępe ad manus inter ſe venirent. Reiecerunt igitur feſtum azymorum in Auguſtum, poſt meſſem, vnde anno exordium dederunt, & ſtatim azyma celebrarunt, Pentecoſten in Autumnum, Scenopegiam in tempus quo prius azyma Iudæi celebrant, retulerunt. οἱ μὲν γὰρ ἐπειθόντο τοῖς σεβουαίοις· γέρθηνοι γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι ἐσσηνοί. Lego, οἱ μὲν γὰρ ἐπειθόντο τοῖς σεβουαίοις γορθηνοί, καὶ οἱ ἄλλοι ἐσσηνοὶ ἴσχυσ τῶν ἄλλων γορθηνῶν, τὰ ἴσα ἐκείνοις πράττουσι. Non tamen perſuaderi ſe paſſi ſunt Gortheni a Sabuęis, licet Eſſeni, finitimi aliis exiſtentes eadem cum Sabuęis fecerint. Soli autem Gotheni, & Doſitheani à Sabuęis alieni ſunt, & cum eis contendunt, & faciunt ipſi Gortheni & Doſitheani feſta ſua quando Iudęi celebrant Azymorum, Paſchatis, Pentecoſtes, Scenopegię, & ieiuniorum ſolemnium dies. Alij autem non ſic, ſed Eſſenorum morem ſeruant. Doſitheani ab his multifariam differunt. Nam reſurrectionem fatentur, abſtinent animatis, quidam eorum abſtinent a nuptiis. [illegible] γαμων μετὰ τὸ βιῶσαι: Cùm in nuptiis vixerint (Cornarius legit, [illegible]) bene. Tu, Caſaubone, [illegible], cùm vidui fuerint, vel [illegible] Simplicius & [illegible] Cornarius [illegible] locum hunc Epiphanii corruptum [illegible] qui ſcalpellum non adhibuit, ipſe adhibui, & medicinā facere [illegible] quos Ioſephus lib. [illegible] inter Eſſenos numerat, & nuptias [illegible] Eſſenorum enim duo genera ponit, quorum alij omnino reſpuant nuptias, alij [illegible] & conſummant cum tanta moderatione, vt per triennium explorent

valetudi

valetudinem fœminarum. & ſi conſtanti purgatione apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia adſciſcunt cùm prægnantibus non conſueſcunt. Pergit Epiphanius de Doſitheanis, ſimiliter admittunt circumciſionem & ſabbatum, & in eo conueniunt quod neminem contingunt. quia omnē hominem abominantur. Ioſephus Eſſenos diſcerni ait inter ſe ſecundū ſuſceptæ abſtinentiæ tempora in ordines 4. tantumque iuniores maioribus natu inferiores haberi, vt ſi aliquos contigerint, illi quaſi à contactu alienigenæ lauentur. Epiphanius ſcribit Doſitheum Iudæum virum eruditum, cùm a Iudæis pro dignitate acceptus non eſſet, ad Samaritas ſe contuliſſe, & hanc ſectam procudiſſe. Deinde ait ante Chriſtum apud Iudæos fuiſſe, & Hieroſolymitanos, Sadducæos ſcilicet, qui auulſi erant a Doſitheo. Sadducæos ſe vocant quaſi iuſtos; Sedech enim iuſtitia. Negant reſurrectionem vt & Samaritæ, non admittunt angelos, quos agnoſcunt Samaritæ, Spiritum ſanctum ignorant. Non tamen erant Samaritæ, ſed Iudæi. Ioſephus lib. 2. ἁλώσεως, cap. 7. Eſſenos gente Iudæos fuiſſe ait, quos Epiphanius inter Samaritas numerat. Seorſim ſacrificabant, non in templo, ad quod tamen donaria mittebant quod excellentioribus vterentur cerimonijs: εἰς δὲ τὸ ἱερὸν ἀναθήματα τε στέλλοντες θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν ἃς νομίζοιεν, καὶ δι' αὐτὸ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος ἐφ' ἑαυτῶν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ob excellentiam, vel diuerſitatem rituum quos obſeruant, & ideò communi templo prohibiti, & excluſi apud ſe ſacrificant. Quod genus ſit ſacrificij non video, cùm animalia non mactarint, ſed ſuas tantum cogitationes Deo dignas efficere laborarint, ait Philo Iudæus. Epiphanius pag. 20. ait Iudæos in 7. ſectas diuiſos, Sadducæos, Scribas, Phariſæos, Hemerobaptiſtas, Nazaræos, Oſſenos, Herodianos. Scribæ, inquit, γραμματεῖς, ὅσοι δευτερωταὶ τοῦ νόμου, ὡς γραμματικήν τινα ἐπιστήμην ὑφηγούμενοι, τὰ ἄλλα πράττοντες τῶν ἰουδαίων, erant interpretes legis quaſi Grammaticam aliquam ſcientiam profitentes, cætera Iudæi. Non viuunt tantum ſecundum legem, ſed ſuperſtitioſe, & per exceſſum lotiones ſextariorum, poculorum, tabularum, & aliorum vaſorum miniſterij cuſtodientes, πυγμῇ μὲν τὰς χεῖρας νιπτόμενοι, πυγμῇ δὲ καὶ καθαρισμούς τινας διὰ ὑδάτων καὶ λουτρῶν ἀποσμηχόμενοι, crebrò manus lauantes, crebrò & purgationes quaſdam per aquas & lauacra vſurpantes, ſéque abſtergentes, ἔχοντες δέ τινα κράσπεδα σημαντικὰ τῆς αὐτῶν πολιτείας, habentes fimbrias quaſdam indices eorum inſtituti ad oſtentationem, & phylacteria, ſeu conſeruatoria legis veſtimentis imponebant, id eſt, latos clauos purpuræ. Petet aliquis, quando & hoc in Euangelio eſt, μὴ ἄρα πλατύνων (πλατύνοντα lego) λέγει, ornamenta circumpenſilia dici, quia ſolent quidam phylacteria, periapta, amuleta & proebra vocare. Sed ſermo non eſt de his amuletis & antidotis, verum quoniam pallas induunt, & dalmaticas, ſiue colobia latis clauis purpureis intexta, clauos phylacteria vocant. Craſpeda, ſeu κρασπέδους fimbrias, phylacteria clauos purpureos. Corymbos enim quoſdam inſtar mali punici, ad quatuor alas, ſeu manicas pallij quiſque habebat, è ſtamine ipſo reuinctos, quando abſtinebat à conſuetudine fœminarum, aut virginitatem exercebat: quia quiſque ſibi definiebat per ordinem tempus virginitatis, aut continentiæ, & hæc ipſorum erant prototypa, & ſigna, quibus homines monerentur eorum inſtituti, ne quis attingeret ſanctificatos. Deuteroſes autem apud eos 4. erant, vna Moſis Prophetæ; altera magiſtri eorum Aciban, aut Baraciban: tertia Andæ, ſiue Annæ, qui & Iudas dicitur: quarta filiorum Aſſamonæ. Videntur Scribæ aliquid mutuari à veſte ſacra miniſtrantis in templo, cui Ioſephus tintinabula & mala granata tribuit. lib. 6. cap. 6. ἁλώσ. τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα ὁ λειτουργῶν ἀμφιεννύμενος, ἐλειτούργει δὲ τοὺς μηροὺς ἄχρις αἰδοίου διαζώσματι καλύπτων, λινῆν ὑποδύτην ἔνδοθεν λαμβάνων, καὶ ποδήρης καθύπερθεν ὑακίνθινον ἔνδυμα στρογγύλον, θυσανωτὸν ἔργον· τῶν δὲ θυσάνων ἀπηρτηνται κώδωνες χρύσεοι, καὶ ῥοαὶ παράλληλοι. Sacerdotes vtebantur veſtibus plebeiis. Sacram enim veſtem induebat is ſolus qui miniſtrabat. Miniſtrabat autem femora velamine tectus vſque ad pudenda, intus habens tunicam lineam, & talare deſuper Hyacinthinum veſtimentum rotundum fimbriatum. A fimbrijs ſuſpenſa erant alternatim tintinabula & mala granata. De ſcribarum antiquitate Illuſtriſſimus Baronius B. Hieronymū auctorē ſequutus eſt, qui eos à Samai & Hillel ortos eſſe defendit lib. 3. in Eſaiam ad cap. 8. Eſ. Opinor id non tibi ſumes, vt beato Hieronymo te linguæ Hebraicæ peritiorem eſſe putes, quem ab Hebræis ipſis diligentiſſimè inſtitutum fatentur omnes. Te verò docti aiunt Hebraica verba ſcriptis tuis admiſcere non debuiſſe, quorum te planè rudem eſſe quotidie clamitant, oſtendúntque Iudæum illum tibi impoſuiſſe, quem in Anglia Doctorem aſciueras. Si quid quod ferri poſſit de Decimis & ſectis Iudæorū habes, illud ex Elencho Trihæreſij Ioſep. Scaligeri, & tractatu de Decimis accepiſti: ſed pergamus portò ad Scribas. Ioſephus lib. 7 Orig. cap. 11. ait è Leuitis quoſdam à Dauide factos γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, Sacræ literæ νομικοὺς & νομοδιδασκάλους vocant, quorum fit mentio lib 1. Paralip. c. 23. & cap. 26. Sopherim appellantur, literati, Iſaiæ 3. Malach. 2. quibus ſolis legem ſcribere, & interpretari licuit, ne deprauare-

ſolo capitis nutu eum ſalutarunt. Quid ſit illud σὺν τοῖς ἔξω καθεζομένοις non intelligo, niſi ſi forte comites intelligantur. Indignè ferunt nos defendere ſcripturas de eſſentia Eccleſiæ non eſſe fruſtra: quia Eccleſia integritatem ſuam aliquando retinuit cum nihil ſcriptis mandatum eſſet ante Moyſen, & priuſquam Apoſtoli Matthæus, Marcus, Ioannes Euangelium, vel Paulus epiſtolas ſcripſiſſet, Chriſtus Dominus Eccleſiam verbo ſine ſcripto inſtituit, quia ſcripta per tyrannos deleri poſſunt, vnde & Eccleſiam deleri ſcriptis abolitis, ſi de eſſentia Eccleſiæ eſſent, neceſſe videretur. Spiritus eſt igitur qui viuificat vt Cuſanus epiſt, VII. & ante eum S. Iræneus lib. 3, cap. 4. Quid autem ſi neque Apoſtoli quidem ſcripturas reliquiſſent nobis, nónne oportebat ordinem ſequi traditionis quam tradiderunt iis quibus committebant Eccleſias. Mentiuntur Cuſanum docere Eccleſiam per Euangelium non cognoſci. Imo diſerte docet ep. 2. cognoſci. Epiſtolas Cuſani flagitioſiſſime adulterant & deprauant. Vt falſi eos atrineri agnoſcas verba Cuſani ſubiiciam. Certe hoc te non moueat, quod diuerſis temporibus, alius & alius ritus ſacrificiorum & ſacramentorum ſtante veritate inuenitur. Chriſtus enim cui pater regnum cæleſte, terrenúmque tradidit, in vtroque præſidens miro ordine angelorum, hominumque miniſteria pro temporum varietate diſpenſat, & quæ ſingulis temporibus congruunt, vel occulta inſpiratione, vel euidentiore illuſtratione ſuggerit. Hæc eſt Doctoris ſententia Ambroſij XII. epiſt. ad Herennium &c. Quare etiamſi hodie fuerit alia interpretatio Eccleſiæ eiuſdem præcepti euangelici de ſumenda Euchariſtia, quam aliquando, tamen hic ſenſus nunc in vſu currens vt Euchariſtia ſub vna duntaxat ſpecie ſumatur ad regimen Eccleſiæ inſpiratus, vti tempori congruus, vt ſalutis via debet acceptari. Id clarum eſt in decreto Apoſtolico Actor. 15. de abſtinentia à ſuffocato, & ſanguine quod hodie ſublatum eſt. Aiunt Æneam Syluium contra Eugenium Papam, ſedémque Apoſtolicam pro concilio Baſileenſi multa ſerio ſcripſiſſe. Scripſit vtique ſerio, ſed mordente conſcientia quæ falsò ſcripſerat, retractauit, & in Palinodia ſua crimina, quibus Eugenium onerarat, induxit, deleuit, falſum deprecatus eſt, his verbis: Pudet erroris, pœnitet male feciſſe, maledictorum, ſcriptorumque vehementer pœnitet. Sequimini quæ nunc dicimus, & ſeni magis quàm iuueni credite, nec priuatum hominem pluris facite quàm Pontificem, Æneam reiicite, Pium recipite. Laudant illi libellum quem Petrus de Aliaco Cardinalis ſcripſit, & concilio Conſtantienſi obtulit. Si laudant, ſi probãt, eum eo ſentiant, fidémque, quã ille profitetur, teneant, nos eodem iudice & fidei auctore ſtare non detrectamus. Obtrudunt duas Epiſtolas Iuliani Cardinalis ad Eugenium, quibus Pontifex laceratur. At Iulianus reſipuit vi veritatis adductus, errorem ſuum eiurauit, deſertoque Baſileenſi concilio ad Eugenij pedes ſupplex procubuit, vt teſtatur in ſua retractatione Æneas Syluius. Panormitan. c. ſignificaſti, extra de electione, verba miniſtrant telum ſiculneum partiariis, cum ait: In concernentibus fidem etiã dictum vnius priuati præferendum eſſe dicto Papæ, ſi ille moueretur melioribus rationibus, & auctoritatibus noui & veteris Teſtamenti, quam ipſe Papa. Aio fieri non poſſe, vt priuatus aliquis melioribus rationibus moueatur quàm is pro quo Dominus orauit ne deficeret fides eius, Dominus dixit, Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem, & dicto fides conſtat. Inquiunt Vallam merito Pontifices Romanos inſectatum. Vallæ mentiri, tingi & more canum baubari promptum fuit, vbi Pontifices mordere deſiit,

Si quæris quid agat nunc quoque mordet humum.

Iterant Thomam Rhedonenſem Pontificibus parum æquum fuiſſe. Audiant S. Antoninum qui p. 3. tit. 22. c. 20. ſcribit hunc Thomam Carmelitam magnas feciſſe commotiones concionando, ſed non ſecundum ſcientiam, & pro hæreſibus prædicatis examinatum, & vt relapſum, conuictum, degradatum, & ſolemniter flammis adiudicatum fuiſſe. In ſecunda acie Namphredum Vercellenſem ſtatuunt Pontificibus Rom. infeſtiſſimum. Debuit in prima poni qui à ſectatoribus ſuis futurus Papa ſperabatur, ſed pro Papa factus eſt Antipapa, de quo legendus S. Antoninus p. 3. tit. 22. c. 7. §. 8. At Nilus Archiepiſcopus Theſſalonicenſis duobus libris primatum Pontificis Romani, & purgatorium oppugnauit. Eſto, Georgius Scholarius homo Græcus Primatum eundem, & purgatorium egregiè propugnauit. Aiunt Vvilhelmum Sartorem ſub annum Domini MCCCCXV. in Romanum Pontificem fibulam ſuam intendiſſe. Is anno MCCCCXXII. Londini, quia cum Vviclepho ſentiebat, viuus combuſtus eſt. Pertendunt Martinum V. Eugenium IV. Nicolaum V. Pium II. vitio lectos Pontifices, quia Conſtantienſi concilio lecti, quo definitum eſt concilium eſſe ſupra Papam. Quid tum deinde? an Comitia Pontificia minus legitima propter illud decretum? An non legitima poteſtas fuit eorum qui Pontifices legerunt? fuit. Calumniantur Nicolai quinti culpa Conſtantinopolim à Turca vi captam. Liceat impune Sycophantis calumniari, cum ita ſit ingenium eorum. Conſtantinopolis periit iuſto Dei iudicio in peccata principum vindicantis. De Nicolao V.

rlati

Platinam audi, Pontifici in animo fuit claſſe & milite Conſtantinopolitanos iuuare, quemadmodum eius literæ ad Imperatorem ſcriptæ indicant. Verum adeo repente vrbs illa capta eſt, vt vix de mittendo auxilio cogitare licuerit. Pontifex vrbe capta profugos in Italiam aduentantes ſingulari humanitate excepit, conſilio, pecunijs, rebus omnibus ad victum, cultúmque corporis benignè iuuit, naufragij reliquias collegit, literas & literatos è Græcia exſulantes amico ſinu fouit. Calixtus III. Nicolao ſucceſſit, qui claſſem inſtructiſſimam aduerſus Turcas emiſit, omnes Europæ principes ad ſocietatem armorum vocauit. Obijciunt Æneam Syluium, qui & Pius II. Conſtantienſe concilium probaſſe, quo Pontifex concilio ſubijcitur. Probauit in omnibus capitibus fidei, quæ aduerſus hæreticos definita erant; vt eſt in ſeſſ. 45. At decretum illud prærogatiuæ concilij ſupra Pontificem non illis capitibus accenturiatur. Negant Pium II. Mantuano conuentu expeditionem in Turcam adeò promouiſſe. Quia immatura morte præreptus eſt, tam quia inteſtinis Principum diſſidijs grauiſſimè Europa iactabatur. Ioannes Stella auctor illorum temporum æqualis, de Mantuano illo conuentu, Pius II. inquit, Pro augmento maieſtatis Pontificiæ, neque reges aut duces, populos aut tyrannos vllos formidauit, imò ſi quos delinquentes vidiſſet, & bello, & cenſuris tamdiu perſequebatur, quouſque ad ſanitatem rediſſe agnouiſſet. Pium II. pompam quæ adhibetur in feſto Christi Corporis reperiſſe falsò aſſerunt, cùm ætate D. Thomæ Aquinatis ea vulgò vſurpata fuerit, vt ex eius ſcriptis comperimus. Paulum II. apoplexia extinctum Platina verè ſcribit, qui contra ſentiunt vigilantes ſomniant, vt & nugiuenduli qui Paulum indixiſſe Iubilæum aiunt, ſpe ingentis lucri quod animo præcipiebat, cum indicto Iubilæo non emungere pecunias à priuatis, ſed in peregrinos immenſam argenti vim expendere ſoleant Pontifices. Qui Paulum magicarum artium & præpoſteræ libidinis incuſant, ei de ſuo largiuntur cùm neque Platina, neque quiſquam alius alicuius nominis ſcriptor hanc ei labem inuſſerit. Indignantur ab Onuphrio ſcriptum Innocentio VIII. Pontifice Romæ repertam eſſe partem tituli Sanctæ Crucis triplici lingua exarati, in abſide Sanctæ Crucis in Hieruſalem ibidem à Valentiniano tertio ante mille annos recluſam, in qua ναζωραῖος legitur litteris, vt moris olim fuit, à dextra ad ſiniſtram exaratis. Indignentur per nos licet, inimici Crucis. Cruci Christi honorem haberi. Non ferunt Baiazeten pro magno munere ferrum haſtæ quod latus Domini perfoderat ad eundem Innocentium miſiſſe, Onuphrio narrante. Certè ferent, licet inniti, vera falſis præponderare. Stomachantur indulgentias ab Alexandro VI. conceſſas ijs qui Eccleſiam Sanctæ Crucis religioſè adirent Dominica vltima Ianuarij, quando tituli inuenti anniuerſaria memoria celebratur. Per me licet ſtomachentur, dum ſi‍us Christi Cruci honos & cultus conſtet. Vrgent, Alexandrum, quia vitijs omnibus opertus, verè Pontificem non fuiſſe. Ante omnia nego vera eſſe crimina, quibus Alexandrum Papam vulgò onerant. Sed vt vera fuerint, quod plerique omnes negant, non ex eo ſequitur cum Pontificem non fuiſſe, alioqui Iudam quo nemo profligatior fuit, ſequeretur nunquam Apoſtolum fuiſſe. Atqui Matth. 26. Iudas vnus de XII. fuiſſe dicitur: ſed cùm Christi Domini iudicium in eligendo falli non potuerit, quid cauſæ fuiſſe putes cur Iudam eligeret? Hominibus enim venia debetur, quibus hominum ignota ingenia, ſi in eligendo decipiuntur. Ioan. 6. Nonne ego vos XII. elegi, & ex vobis vnus diabolus eſt! O altitudo ſcientiæ & ſapientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia Dei! Obijciunt Alexandrum Papam iniſſe fœdus cum Baiazete, penſionem annuam ab eo accepiſſe, conſilia Caroli VIII. Francorum Regis ei prodidiſſe, fratrem Baiazetis veneno ſuſtuliſſe: obijciunt, ſed non probant, quia falſa plenè probari nequeunt. Sed vt Alexander homo fuerit, & grauiſſimè peccarit, certè cum Caluino, cum Iacobo magnæ Britanniæ Rege, cum Caſaubono ab Eccleſia Catholica non defecit, non fidei capita palmaria oppugnauit, non fuit, vt illi pietati Chriſtianæ quam Turca exitioſior. At Vveſalienſis concionator Romanos Pontifices aceto Hipponactæ aſperſit. Idem hæreſeos damnatus eſt, libri eius carnificis manuigni addicti, vt ſcribit Trithemius in Chronico Sponheimenſi ad annum M. CCCCLXXIX. Sed Rudolphus Agricola cum Veſelo Groningenſi de corrupto Eccleſiæ ſtatu longuos ſæpè logos cecidit. Idem Catholicæ pietatis tenax teſtamento mandauit, vt Monachi habitu mortuus efferretur. Aiunt Paulum ſcriptoris Franciſcanum apertè damnaſſe, tranſſubſtantiationem. Eandem & Turcæ cum Caſaubono damnant. Obiectant, Andream Archiepiſcopum Carniæ voluntate Friderici III. Imperat. Baſileæ concilum conuocare aggreſſum ſub annum M.CCCCLXXX. à Sixto IV. Pontifice Rom. prohibitum, cui eiuſdem iuſſu in carcere ceruices fractæ. Merito Sixtus IV. concilium Baſileæ, vnde tot tàmque graues turbæ extitiſſent, iterum cogi vetuit, eundem in carcere necaſſe, mendacium eſt luculentum. Addunt Nicolaum quendam Rus, Pontifices Romanos, & indulgentias, cultum Sanctorum egregiè exagitaſſe. Non primus, non vltimus hæreſeon facem in Germania ventilauit.

Vrgent repertos eſſe, qui nullo mortis metu deterreri potuerint, quominus ſacram hoſtiam è Sacerdotis manibus in omnium oculis excuterent, pedibúſque protererent. Optatus Mileuitanus ſcribit Corpus Chriſti à Donatiſtis obiectum canibus, à quibus illi diſcerpti ſint. Reperti olim Iudæi qui ſacram hoſtiam cultris cõfoderent, vnde multus ſanguis fluxit, aut in ignem mitterent. Reperiuntur hodiéque plerique Iudæis ſanctiſſimo corpori Chriſti non æquiores. De pragmatica quod obſtrepunt, aio Lateranẽſi concilio ſub Leone X. ſeſſ. 11. Franciſco Galliarum Rege factũ laudante pragmaticã hanc pontificia ſecuri merito ſuppermatam. Iulium II. obganniunt bella iniuſta Regibus ac Principibus indixiſſe. Ius ſuum tueri in aſſerendo S. Petri patrimonio debuit, potuit. Dicteria in Iulium quæ dictioſi poetæ iaciunt inſuper habent, qui bona Eccleſiæ tyrannis ac prædonibus rapaciſſimis non eſſe proijcienda didicerunt. Ludouicum XII. Galliarum Regem de Iullo II. in ordinem cogendo cogitaſſe, ſed fruſtra, dubium non eſt fundamentum ſupra quod Eccleſia exædificata eſt nullis hominum, dæmonúmve machinis euerti poteſt, conciliabulis nullo iure, nullo more indictis concilium Lateranenſe præponderauit, ad quod omnes à ſchiſmaticis transfugæ merito aduolarunt. Quod criminantur Iulium ſtatuiſſe vt decimo quoque anno beneficiorum annatæ ſoluantur, de monaſterijs tantum & beneficijs quæ pijs locis vnita ſunt, nec de cætero vocabunt, non de alijs, edixit. Calumniantur Leonem X. qua die coronatus eſt decies centena aureorum millia expendiſſe; mera mapalia. Exhauſtum erat bellorum iniuria Pontificium ætarium, vt in eo decies centena millia aureorum non fuerint. Indignè ferunt de Pontifice Rom. diuinam maieſtatem dici, qui diuinitatem, & æternitatem imperatoribus tribui probant: qua de re in Imperatore Romano pluribus egimus. Quod Leonem impietatis inſimulant, audiant Onuphrium in eius vita, Leo fuit rerum diuinarum diligens obſeruator, & ſacris cerimonijs deditus. Diſtichon Sanazarij in Leonem, vt à Sannione, & Mimico poëta eſt accipiendum. Philippum Decium Iuriſconſultum aiunt Piſanum conciliabulum probare. Aio ego à Leone X. Dei Vicario id conciliabulum improbari, vter audiendus. At Sebaſtianus Erphodienſis indulgentias & ſatisfactiones nihili fecit. Eaſdem nauciſaciunt Turcæ, Anabaptiſtæ, Trinitarij, Caſauboni. De indulgentijs hoc habet Apoſtolus 2. Cor. 2. cui aliquid donaſtis & ego. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti. Idem ad Coloſſ. cap. 1. Gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore eius: quod eſt Eccleſia. Orig. hom. 10. in Numer. ad verba Pauli 2. Cor. 11. & 12. vbi ſe impendi, & ſuperimpendi pro illis optat, Paulus, inquit, quaſi victima ſuo modo expiauit eorum peccata. Tertul. lib. de pudicitia. Edictum propoſitum eſt, & quidem peremptorium à Pontifice max. & Epiſcopo Epiſcoporum debitam pœnitentiam functis dimittens. Idem indulgentiam vocat veniam, ſecundam pœnitentiam, pacem Eccleſiaſticam. Nicæna Syn. cap. 11. Remiſerunt prælati pœnitentias ex gratia quadam erga pœnitentes, vt humanius agerent. Cyprian. lib. 4. ep. 2. Cornelius Papa clementer lapſis laxauit pœnitentiam lib. 1. epiſt. 3. ex humanitate. Sed in reſponſione ad epiſtolam nimius ſum, ad ipſas Exercitationes in Cardinalem Baronium veniendum.

IVLII

CÆSARIS BVLENGERI AD PRIMAM ISAACI CASAVBONI ADVERSVS ILLVSTRISSIMI CARDINALIS BARONII apparatum exercitationem

DIATRIBE I.

AD CAP. I. EXERCITAT. I.

IN ipſo aditu primæ tuæ Exercitationis, Caſaubone, Illuſtriſſ. Card. Baronij ſententiam hanc laudas, ex omnibus hominibus, qui à conditu orbis fuerunt, neminem ſalutem indeptum, niſi a Chriſto, & per Chriſtum: Sed de tua laudatione cum Poëta dixerim.

Aut ſi vltra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Improbas enim quod ait, apud veteres Patres ſemper id fuiſſe in confeſſo, cùm Clemens Alexandrinus dixerit, lib. 7. Centonum, Iudæis lex, Græcis autem Philoſophia vſque ad Chriſti aduentum, inde vocatio Catholica in acceptum & peculiarem iuſtitiæ populum, ſecundùm doctrinam ex fide. Fefellit te memoria. Verba illa Clementis non è libro 7. ſed è 6. petenda ſunt pag. 295. In quibus fugit te mens Clementis. Non enim ait Græcos per Philoſophiam æternam ſalutem conſecuros, ſed Iudæis quidem legem iter ad ſalutem aperuiſſe, Græcis Philoſophiam Deum indicaſſe. Prius enim dixerat p. 292. ἀλλ' ὡς ἐοίκασιν οἱ φιλόσοφοι τῶν ἑλλήνων θεὸν ὀνομάζοντες οὐ γινώσκειν, ἐπεὶ μὴ σέβουσι κατὰ θεὸν τὸν θεόν. Sed vt videtur Philoſophi Græci Deum nominantes non cognoſcunt, quia Deum non colunt vt coli debet Deus. Quod idem poſtea pluribus exemplis illuſtrat. Nihil igitur hic fuit cur ſtyli tui mucronem in Ill. Baronium diſtringeres. Agnoſco Deum non eſſe perſonarum acceptorem: Sed aio cum Clemente pag. 287. τοὺς φιλοσόφους τοὺς παρ' ἕλλησι, καὶ τοὺς παρ' ἄλλοις βαρβάροις σοφοὺς ἠγνοηκέναι τὴν ἐσομένην οὐ μικρὰν παρουσίαν, καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραδοθησομένην μυστικὴν διδασκαλίαν. Philoſophos, qui ſunt apud Græcos, & ſapientes apud alios barbaros, ignoraſſe futurum Domini aduentum, & myſticam doctrinam quam traditurus erat. τὸ συνεργὸν πρὸς. εὕρεσιν τῆς ἀληθείας, οὐδὲ αὐτὸ ἀδόκιμον· τῷ γὰρ οὖν φιλοσοφίᾳ πρόνοιαν καταγγέλλουσα, καὶ τὸν μὲν εὐδαίμονος βίου τὴν ἀμοιβήν, τὸν δὲ αὖ κακοδαίμονος τὴν κόλασιν παντελικῶς θεολογεῖ· τὰ πρὸς ἀκρίβειαν δὲ, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους οὐκ ἐπισαφεῖ· ὡς περὶ τοῦ θεοῦ υἱοῦ, &c. Tamen quæ ad veritatem indagandam faciunt, ait ille pag. 286. non ſunt improbanda. Philoſophia enim prouidentiam Dei aſſtruens, & præmia iis qui ex virtute vixerint, pœnas impiis in vniuerſum, & collectiuè de Deo agit. Sed accuratè, & particulatim non item. Neque enim de Deo filio quicquam habet. Affers ex eodem hæc verba, Quemadmodum volebat Deus Iudæos ſeruari cùm prophetas illis dabat, ſic & Græcorum probatiſſimos quoſque proprios ipſis in ſua lingua prophetas excitando, prout ipſi Dei beneficium capere poterant, ab hominum vulgo ſecernebat. Admitto, non tamen vt ſine Chriſti vel implicita, vel explicita cognitione ac fide ſeruari poſſent. Quinquam lex, & Philoſophia gradus ſunt, & quaſi ſcalaria, quibus ad fidem Chriſtianam aſcendimus. Idem lib. 1. pag. 121. Erat igitur ante aduentum Domini ad iuſtitiam Græcis neceſſaria Philoſophia, nunc autem vtilis eſt ad cultum Dei, ad quem nobis viam præit. Non tamen vt iuſtitia illa, quæ moralis & naturalis tantùm fuit, ad ſalutem æternam abſque Chriſti fide ſatis eſſet. Ita ſunt exaudienda eiuſdem illa verba, Philoſophia quondam per ſe Græcos iuſtificabat, id eſt, ad virtutem erudiebat, & ad Chriſtum cognoſcendum diſponebat. ἐπαιδαγώγει γὰρ καὶ αὐτὴ τὸ ἑλληνικόν, ὡς ὁ νόμος τοὺς ἑβραίους εἰς χριστόν· προπαρασκευάζει τοίνυν ἡ φιλοσοφία προοδοποιοῦσα τὸν ὑπὸ χριστοῦ τελειούμενον. Erudiebat enim & ipſa Græcos, vt lex Hebræos in Chriſtum. Præparat igitur Philoſophia præuia ei qui Chriſto ſit initiatus, & ſub eo perfectus. Si enim Philoſophia continentiam commendat linguæ, ventris, & eorum quæ ſub ventre la-

tenet propter ſe expetenda eſt, ſed venerabilior, & potior eſt, ſi expetitur ob honorem, & cognitionem Dei, pag. 122. Philoſophiam autem ad ſalutem non ſufficere idem indicat pag. 124. Abraam, inquit, non ex operibus iuſtificatus eſt, ſed ex fide. Nihil igitur eos nunc iuuat poſt obitum beneficentia qua vſi ſunt, ſi a fide imparati fuerunt. Paulò antè quid per Philoſophiam intelligeret, oſtenderat his verbis, φιλοσοφίαν λέγω ὅσα εἴρηται καλῶς δικαιοσύνην μετ' εὐσεβοῦς ἐπιστήμης ἐκδιδάσκοντα. Philoſophiam voco non Stoicam, non Platonicam, non Epicuream, aut Ariſtotelicam: ſed quæcunque dicta ſunt ab vnaquaque ſecta Philoſophorum pulchrè iuſtitiam cum pia ſcientia docentia. pag. 133. Sed ſi Græca Philoſophia non comprehendit magnitudinem veritatis, nec poteſt implere Domini mandata, certè ſternit viam ad regiam doctrinam. 137. Philoſophia vt quæ ſit inueſtigatrix, & in quærendo diligens ad veritatis cognitionem confert, nō exiſtit tamen cauſſa cognitionis, ſed cum aliis coniuncta iuuat. Locus, quem è libro 1. recitas, imperfectus & mutilus eſt. Explebo χωρὶς, καθ' ἑαυτὴν ἐδικαίου ποτὲ καὶ ἡ φιλοσοφία τοὺς ἕλληνας, οὐκ εἰς τὴν καθόλου δὲ δικαιοσύνην, εἰς ἣν εὑρίσκεται συνεργός. Et certè Philoſophia per ſe olim iuſtificabat Græcos, non tamen ad plenam, cumulatámque iuſtitiam, ad quam aliquid confert. Ex quibus apparet te mentem Clementis aut non cepiſſe, aut diſſimulaſſe. Commodum verba Ioannis Chryſoſtomi affers, qui ante aduentum Chriſti cognitionem eius aut implicitam, aut explicitam, ænigmaticam, aut perſpicuam omnibus ad ſalutem fuiſſe neceſſariam oſtendit. Verùm idem Chryſoſtomus tota illa homil. 7. ad c. 1. Ioannis, de Abraham tantùm, Iſaac, Iacob, & aliis veteris inſtrumenti patribus, non de gentilibus agit. Sic enim ille, Nam Dei amici, & venerabiles illi etiam ante Chriſti incarnationem ipſum cognouerunt, καὶ περὶ μὲν τοῦ πατριάρχου, καὶ αὐτὸς ὀνόματι φησὶν ὁ χριστὸς, ὅτι ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἠγαλλιάσατο, &c. Et de Patriarcha quidem & ipſe Chriſtus nominatim ait, Abraham Pater veſter exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauiſus eſt. Et de Dauide arguens Iudæos dicebat: Quomodo igitur Dauid in Spiritu Dominum ipſum vocat dicens, Dixit Dominus Dom. &c. Et ſæpe eos vrgens meminit Moyſis: De reliquis Prophetis idem teſtatur Apoſtolus Petrus, qui Prophetas omnes a Samuele, ipſum, & aduentum eius iam olim prædixiſſe indicat his verbis, Et omnes prophetæ à Samuele, & deinceps, qui loquuti ſunt annunciauerunt dies iſtos. Iacobo autem & patri eius vt & auo apparuit Deus, & multa promiſit, eáque ingentia ſe bona daturum, quod & perfecit. Quomodo igitur ipſe ait, multi Prophetæ cupierunt videre quæ vos videtis, & non viderunt, (de induſtria reges omiſit, vt ſe tantum de veteris inſtrumenti patribus agere oſtenderet, quanquam & Dauid, & Solomon Reges Chriſtum cognouerunt) & audire quæ auditis, & non audierunt. An igitur participes cognitionis eius non fuerunt? fuerunt ſanè. Niſi enim cognouiſſent eum, non eum audire & videre exoptaſſent. Nemo enim expetit quod ignorat. &c. Græcis igitur reſpondebimus, quod ante aduentum ſuum in mundo erat, & opera ſua ſumma prouidentia procurabat, & notus erat omnibus, qui ſe dignos cognitione eius præberent. πολλοῖς μᾶλλον δὲ πᾶσι τοῖς εὐγενέσι καὶ θαυμασίοις ἀνδράσιν ἐκείνοις: multis, imò omnibus generoſis, & admirandis illis viris notus erat. Non inficias tamen iuerim multis gentilibus Chriſti ſubobſcuram cognitionem ſingulari Dei munere datam eſſe. Deinde inſcitiæ Baronij aſcribis, quod parum commodè Iuſtini verba hæc interpretatus ſit ex Apolog. 11. τὸν χριστὸν πρωτότοκον εἶναι τοῦ θεοῦ ἐδιδάχθημεν, καὶ προεμηνύσαμεν, λόγον ὄντα, οὗ πᾶν γένος ἀνθρώπων μετέσχε· καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες χριστιανοί εἰσι, κἂν ἄθεοι ἐνομίσθησαν· οἷον ἐν ἕλλησι μὲν σωκράτης, &c. Latinè reddam, vt appareat impoſuiſſe te Il. Baronio, qui Iuſtini mentem pleniſſimè aſſecutus eſt. Didicimus, & iam antea oſtendimus Chriſtum primogenitum eſſe Dei, cùm ſit ratio cuius omne hominum genus eſt particeps. Et, qui cum ratione viuunt, Chriſtiani ſunt, licet athei habiti ſint, vt in Græcis Socrates, Heraclitus, & alij ſimiles iis. Apud Barbaros Abraham, Ananias, Aſarias, Miſael, Elias, & alij plures. Vide an Baronij verba conſpirent. Iure, inquit, cenſuit Iuſtinus martyr Chriſtianos eſſe nominandos quotquot è gentibus licet aduentum Chriſti præceſſerint, ratione, μετὰ λόγου (dixit ille ſermone Græco) vixerant. Ratione poſuit, pro, cum ratione, vt palam ſit carpendi ſtudio te graſſari: λόγος & rationem qua homines pollent, ſignificat, & rationem, quæ ſecunda eſt Beatiſſimæ Trinitatis perſona, à qua rationem homines hauſtam ac delibatam habent. Ludunt ſæpe Patres in æquiuocis iſtis, & ex amphibologia elegantiam aucupantur. Geminus eſt huic locus eiuſdem auctoris Apolog. 1. Chriſtus, inquit, etiam à Socrate ex parte eſt agnitus. Ratio enim erat, atque eſt (λόγος γὰρ ἦν, καὶ ἔστι) quæ in omni homine, & illa eſt, quæ partim per prophetas futura prædixit, partim per ſeipſam hæc docuit, poſtquam ſeſe ipſa iiſdem perpeſſionibus quibus & nos ſumus reddiderat obnoxiam. Non neſcit Baronius rationem vt eſt in homine, & rationem vt eſt ſecunda B. Trinitatis perſona res eſſe plus quàm toto genere diuerſas, ſed hoc aſſerimus, Iuſtinum in prima parte verbo-

tum,

um quæ recitauimus λόγον poſuiſſe pro ratione, quæ eſt in quouis homine, in ſecunda parte pro ratione, quæ eſt ſecunda perſona B. Trinitatis, quæ non eſt in quouis homine, ſed in viris tantùm piis & ſanctis per participationem. Iuſtinus tamen ea voce ὁμωνύμως, vſus eſt, cùm dixit, λόγος γὰρ ἦν, καὶ ἔστιν ὁ ἐν παντὶ ὤν, καὶ διὰ τῶν προφητῶν προειπὼν τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ δι' ἑαυτοῦ ὁμοιοπαθοῦς γενομένου καὶ διδάξαντος ταῦτα. Verba Euthymij non exciderũt erudito & pio Patri aliter ſentienti vt vis, ſed verè & piè dixit ad cap. 9. Matth. Chriſtum non veniſſe ad vocandos iuſtos, quia iuſti ipſi ſibi ad ſalutem ſufficiebant, non quidem per ſe, ſed quia iam per verbum Dei, cuius fide implicita, aut explicita illuſtrabantur, iuſti erant. Ita verba Euthymij acciperes, ſi Theologiæ, vt Grammaticæ arcana teneres. Eadem mente Iobius antiquus auctor dixit, humanam naturam filium accepiſſe, quia filius ſit ratio. Cùm autem homo rationẽ ab æterna illa ratione delibatam amiſiſſet neceſſarium fuiſſe, ad ſanandũ hominem ratione caſſum, vt ratio æterna patris in terras veniret. Sunt παιδεία iſta, in quibus non minùs eſt pietatis, quàm gratiæ & venuſtatis. Diſce, Caſaubone, à noſtris Theologis cur ſecunda B. Trinitatis perſona λόγος, ratio, & verbum dicatur. Omnis actio ſiue tranſeat, ſiue in agente moretur ac maneat, producit aliquid. Intellectio Dei eſt actio diuini intellectus, producit ergo aliquid, ad quod ipſa intellectio Dei terminatur, qui λόγος, verbum, & ratio appellatur. Vt enim noſtræ intellectioni terminus aliquis eſt propoſitus, ſed mutabilis & fluxus, ſicut ipſa intellectio, ita immutabili Dei intellectioni terminus immutabilis & æternus eſt propoſitus, qui λόγος & verbum dicitur. Homines ex vna re intellecta ſubinde ad aliam intelligendam tranſeunt, Deus ſeipſum ſemper intelligit, nec mutat, ſed idem ſemper obiectum intuetur, vnde exiſtit verbum immutabile, quod ab æterno generatum eſt, & æternum generatur, quodque imago dicitur generãtis, quia verbum procedit vt ſimilitudo rei intellectæ ex vi proceſſionis. Vnde & verbum dicitur generatum, quia generatio eſt proceſſio viuentis à viuente in ſimilitudinem naturæ ex vi proceſſionis. D. Baſilius ep. ad Gregorium Nazianzenum interpretatur verba Pauli vocantis Chriſtum figuram ſubſtantiæ. ὥσπερ ὁ ἐν τῷ καθαρῷ κατόπτρῳ τὴν γινομένην τῆς μορφῆς ἔμφασιν κατανοήσας ἐναργῆ τοῦ ἀπεικονισθέντος προσώπου τὴν γνῶσιν ἔχει, οὕτως ὁ τὸν χαρακτῆρα υἱοῦ ἐπιγνοὺς, τὸν χαρακτῆρα τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως διὰ τῆς τοῦ υἱοῦ γνώσεως ἐν τῇ καρδίᾳ εἰσεδέξατο. Vt qui in ſpeculo nitenti vultum ſuum expreſſum videt, vultum qui expreſſus eſt agnoſcit, ita & qui nouit characterem filij, per filij cognitionem, patris ſubſiſtentiæ lineamenta & characterem in cor excepit. Verbum autem filius Dei appellatur, quia vt verbum quod ex ore exit imago eſt internæ cogitationis, ita & verbum Dei internum internæ Patris intellectionis imago eſt. Gregorius Nazianzenus de filio agens, λέγεται λόγος ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς τὸν πατέρα, ὡς πρὸς νοῦν λόγος, οὐ μόνον διὰ τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ συναφὲς καὶ τὸ ἐξαγγελτικὸν, ὡς καὶ ὅρος πρὸς τὸ ὁριζόμενον. Dicitur ſermo quia ſic ſe habet ad patrem vt ſermo ad mentem, non modò quia ita generatur, vt nihil generans, aut generatus patiatur, ſed & propter coniunctionem, & quia patrem annunciat, & ſe habet ad patrem vt definitio ad definitum. ἀλήθεια δὲ λέγεται, ὡς καθαρὰ τοῦ πατρὸς σφραγὶς, καὶ χαρακτὴρ ἀψευδέστατος. Dicitur autem veritas, vt purum patris ſigillum, & figura non mendax, εἰκὼν δὲ ὡς ὁμοούσιον· αὕτη γὰρ εἰκόνος φύσις μίμημα τοῦ ἀρχετύπου. Imago vt conſubſtantialis patri. Imaginis enim natura eſt imitamentum archetypi. D. Hieronymus ad Paulinum, Verbum dicitur Filius quia & verbum, & ratio, & ſupputatio eſt cauſa vniuſcuiuſque rei per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt, quæ vniuerſa rectè intelliguntur in Chriſto. Epiphanius in hær. Pauli Samoſat. εἰκὼν ὁ υἱὸς τοῦ πατρός· καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς οὐ διὰ τὸ ἔχειν εἰκόνα, δύο εἰσὶ βασιλεῖς, ἀλλὰ βασιλεὺς εἷς, σὺν τῇ εἰκόνι εἷς βασιλεύς. Ioannes Damaſcen. lib. 1. cap. 6. & pag. 807. οὐκ ἦν ὅτε ἦν Θεὸς ἄλογος, διὸ καὶ ὁ λόγος ἀίδιος οὐ κατὰ τὸν ἡμέτερον λόγον ἀνυπόστατος, καὶ εἰς ἀέρα χεόμενος, ἀλλ' ἐνυπόστατος, οὐκ ἔξω αὐτοῦ χωρῶν· πῶς γὰρ ἔξω αὐτοῦ γενόμενος; ὥσπερ δὲ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐκ τοῦ νοῦ προερχόμενος, οὔτε δι' ὅλου ὁ αὐτός ἐστι τῷ νῷ, οὔτε παντελῶς ἕτερος. Filius imago patris eſt. Etenim Rex & imago regis non ſunt duo, ſed vnus Rex imaginem habens. Ita Pater & Filius vnus Deus. Nunquam Deus fuit ſine ratione, ideo ratio eius eſt æterna, non ſine hypoſtaſi qualis eſt noſter λόγος ſermo in aera ſparſus, ſed cum ſuo ſuppoſito, non extra ipſum abiens; vbi enim eſſet extra ipſum exiſtens. Vt autem noſter ſermo ex mente egreſſus, neque per omnia idem eſt cum mente, neque omnino quid aliud & diuerſum, ita neque filius eſt omnino idem cum patre, quia alia perſona, neque omnino quid aliud eſt, & diuerſum, quia eadem eſt ſubſtantia. Epheſino concilio patres ſtatuunt filium dici ſermonem, quia mens hominum cùm nihil patiatur generat ſermonem, vt immutabilitatem, & impaſſibilitatem diuinæ generationis oſtendant, ἐπειδὴ καὶ νοῦς ἀνθρώπων ἀπαθῶς τίκτει τὸν λόγον, ὁ Ἰωάννης τὸν λόγον λέγων τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως δηλῶν. Tertul. in Apologet. cap. 21. Filium Dei ſermonem, & rationem vocat. Auguſtinus lib. 80. quæſtionum, quæſt. 1. & 63. oſtendit rationis nomen non deſignare proceſſionem à Deo. At verbum

procedit à loquente. Ideò melius dicitur verbum quam ratio, aut ſermo, quia ſermo compoſitionem ſignificat, verbum ſimplicitatem Deo propriam, cùm ſit ſimilitudo rei intellectæ.

AD CAP. II. EXERCITAT. I.

DIATRIBE II.

IN altero capite primæ illius tuæ Exercitationis pleroſque veteres patres cum Baronio erroris, aut potiùs ſupinæ ignorantiæ inſimulas, quod vaticinium Iacobi cap. XLIX. Geneſ. impletum eſſe dixerint, cùm Chriſtus Dominus instaurandæ hominum ſaluti hominem induere non detrectauit. Verba vaticinij ſunt; Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus eſt, vel vt eſt in Hebr. donec veniat Silo, vel vt LXX. vertunt donec veniat cui repoſitum eſt. Agnoſcis veteres omnes de Meſſia dictum accepiſſe, Origenes homil. XVII. in Geneſin, Regium ſceptrum de tribu Iuda, & domo Dauid defeciſſe ait, non in Sedechia, ſed in Aſſamonæis, poſtquam rerum ſumma apud Hebræos redacta ad Herodem, qui alienigena fuit, & per ambitionem in regnum Iudæorum irrepſit. Ita & Rabbi Ionathan, Rabbi Oncheli, Epiphanius contra Ebion. Auguſtinus in Fauſtum Manichæum lib. 12. cap. XLVII. Theodoret. Iſidorus, Beda. Si Baronius hic errat, tantorum virorum auctoritate errorem ſuum tueri poteſt. Equidem ſi quid mei poſt tantos viros iudicij eſt, exiſtimem Iacobum ipſum Prophetam, & patres deinde pleroſque omnes, per Iudam, è cuius ſtirpe Chriſtus oriundus erat propter honorem ei habitum, & ſupra cæteros prærogatiuam, vniuerſum populum Iudæum intellexiſſe, quaſi dixerit Iacobus, è genuino populo Iudæo non defuturum regem ad Chriſti Domini aduentum. Nam ab exceſſu Iacobi ad Dauidem vſque nemo ex tribu Iuda rerum ſummam tenuit, à Sedechia ad Chriſtum excepto vno Zorobabele, qui tamen Rex non fuit, nemo ex tribu Iuda regni clauum cepit, à Ioſue Ioſedech ad Iudam Machabæum perpetua fuit ſeries Pontificum ab Aaron, quam ſeriem Iudas Machab. interrupit, cum non eſſet Pontificiæ familiæ, ſed de ſtatione Ioiarib, quæ prima fuit familia ſtationum ſacerdotalium. B. Hieronymus lib. 4. in Hierem. cap. 22. Poſt Iechoniam, & Sedechiam nullus deinceps de ſtirpe Dauid in terra Iuda tenuit principatum. Per Iudam autem Iudæos qui ad Herodem in vſque imperio fuerunt exaudiendos indicat Euſeb. li. 1. hiſtor. Eccleſ. c. 6. τηνικαῦτα [illegible] ἀλλόφυλος [illegible] τὴν βασιλείαν, [illegible], &c. Tunc igitur cum Herodes genere alienigena Iudæorum gentis regno impoſitus eſſet, vaticinium Iacobi à Moyſe ſcriptum impletum eſt, quo dicitur non defuturum regem ex Iuda, neque ducem de femore eius, donec veniret is cui repoſitum eſt, quem & oſtendit exſpectationem fore gentium. Vaticinium non erat impletum, καθ' ὃν [illegible] ἀρχαῖς [illegible]: Quandiu licuit Iudæis ſub proprijs agere gentis ſuæ ducibus, qui duces à Moſe cœperant, & ad Auguſti imperium perſeuerarant, quo tempore primus alienigena Herodes a Romanis Iudæorum regno præfectus eſt. Audis, opinor, Euſebium per Iudam Iudæos omnes intelligere, licet è tribu Iuda non eſſent, ſed alia quacunque, modo Iudæi genuini. Quod è Cyrilli octauo libro affers aduerſus Iulianum, diſſimulandum potius, quam grauius inceſſendum fuit. In rebus in quibus fidei cardo non vertitur, pij patres quia homines nati ſunt, interdum in diuerſas ſententias abeant, aut dormitant. Ante Chriſtum natum ex Iudæis nunquam duces, aut Prophetæ defuerunt ſub eius aduentum deſiderari cœpere, ait Iuſtinus in Thryphone, his verbis: Defuiſſe vnquam Prophetam, aut Principem in genere veſtro ab ipſo illius principio ad illud vſque tempus quo & natus & paſſus eſt hic Ieſus Chriſtus, neque vos ea eſtis impudentia, vt dicere audeatis, neque poſſetis demonſtrare. Nam etſi Herodem quo regnante paſſus eſt, Aſcalonitam fuiſſe dicitis, tamen ipſi hoc quoque dicitis, fuiſſe tum in genere veſtro Pontificem maximum, adeo vt fuerit tum vobis ſecundum legem Moſis Pontifex max. qui & oblationes efferret, & reliqua inſtituta legalia ſeruaret, manente etiam vobis ſucceſſione Prophetarum ad Ioannem vſque. Similiter vt cum populus veſter in Babyloniam eſt captiuus abductus, terra bello occupata, vaſis ſacris ſublatis negatis, defuiſſe è genere veſtro Prophetam, qui dominus, dux, & princeps populi veſtri eſſet. Nam Spiritus qui erat in Prophetis, reges vobis vngebat & conſtituebat. At poſtquam Ieſus Chriſtus noſter in genere veſtro apparuit, & mortuus eſt, Prophetam neque habuiſtis amplius, neque habetis. Quin etiam cum proprio regis prius pareretis, id quoque ceſſauit. Non animaduertiſti, Caſaubone, quod

iam à

ſam à me monitus aduertes, Iuſtinum ita loqui de Herode Aſcalonita, vt eum à genere Iudæorumſepararet, vt eum verè ἀλλόφυλον, & alienigenam fuiſſe oſtendat. Verba ſic habent vt verè emeodaſti, καὶ γὰρ ἡ μέχρι ἐφ' οὗ ἐγεννήθη ἀσκαλωνίτης γίνεσθαι λέγοντες, ὑμᾶς ἐν τῷ γένει ὑμῶν λέγετε ἀρχιερέα. Erenim Herodem, ſub quo natus eſt Chriſtus, Aſcalonitam fuiſſe dicentes, tamen in veſtro genere fuiſſe dicitis aliquem Pontificem maximum. Atqui Herodem non fuiſſe vnquam Pontificem certum eſt, vt regem eundem fuiſſe non eſt obſcurum. Qui licet Rex eſſet, idémque Aſcalonita, tamen ex genere Iudæorum ſub Herode Pontifex erat. Aliud igitur fuit genus Iudæorum, aliud Herodis Aſcalonitæ. Euſebius lib. 8. Demonſtr. euang. pag. 229. vaticinium Iacobi ſic interpretatur. ὅτι γὰρ πρότερον παύσονται οἱ ἰουδαίων ἔθνους ἄρχοντες καὶ ἡγούμενοι, ἢ τὴν ἐθνῶν προσδοκίαν ἐλθεῖν, καὶ τῷ ἀποκείμενα τῷ προφητευομένῳ. Non enim prius Iudæorum gentis duces & præpoſiti prius deficient, quam exſpectatio gentium veniat, & quæ repoſita ſunt ei de quo eſt vaticinium. Deinde vt oſtendat de toto genere Iudæorum, non de ſola tribu Iuda hoc vaticinium accipiendum ſubiicit. Multis igitur temporibus reges & duces populi Iudæorum conſtituti ſunt ex alia tribu quam Iudæ. Primus enim Moſes populo præpoſitus eſt ex tribu Leui non Iudæ, Ioſue ex tribu Ephraim, ex qua & Debbora quæ poſt eum præfuit, Barac ex tribu Nephthalim. Gedeon ex tribu Manaſſe, dein Gedeonis filius, quem excepit Thola ex eadem tribu, poſtquem Eſebon ex Bethleem, Ailon ex tribu Zabulon, Labdon ex tribu Ephraim, Sampſon ex tribu Dan, poſt quem ſublato principatu Iudicum Eli ſacerdos præfuit ex tribu Leui, primus rex Saul ex tribu Benjamin. Quomodo igitur vatic niū Iacobi ad duces, & reges ex tribu Iuda refertur, cum ab exceſſu Iacobi per mille plus minus annos non ex ſola tribu Iuda, ſed ex aliis pleriſque iudices. c duces Iudæos texerint ad ætatem vſque Dauidis. Quanquam autem Dauid & ſucceſſores eius reges è tribu Iuda fuerunt, ægre per quingentos annos ad gubernacula ſedete, eum non omnibus tribubus imperarent, ſed tribus tantum, & illis quidem non integris, aliſque aliunde non ex Iuda maximam populi partem in qua nouem tribus regerent vſque ad captiuitatem Babylonis, quorum primus Ieroboam è tribu Ephraim, & qui poſt eum rerum potiti ſunt. Poſt reditum ex Babylone ad Chriſti aduentum intercesſere quingenti & amplius anni, quibus non regio dominatu, ſed ariſtocratico vſi ſunt, cùm nemo ex ſacerdotibus qui præerant ex tribu Iuda eſſet, vnde apparet vaticinium illud non ad Iudam, & nepotes eius ſolos pertinere, ſed ad vniuerſum populum Iudæum, quia iam inde à Moſe tribus Iuda, quod ex ea Chriſtus oriundus eſſet, princeps ac præcipua fuit, & vniuerſæ genti nomen dedit. Hæc igitur mens vaticinij, Non deficiet rex, dux, propheta ex gente Iudæorum donec veniat qui mittendus eſt, ſub eius aduentum deficiet. Probat autem Iudæos appellatos, non eos ſolùm, qui ex tribu Iuda eſſent, ſed vniuerſum populum ex omnibus tribubus conflatum, exemplo Romanorum Regū, Conſulum, Imperatorum, qui licèt neque a Romulo, neque Roma oriundi eſſent: ſed ex Hiſpania, Illyrico, & aliis prouinciis, Romani tamen dici amarunt. μιᾶς μὲν καθόλου τῆς ἰουδα φυλῆς κατὰ τὸ παντὸς ἔθνους ἐπιφημιζομένης, Cùm vna quidem in vniuerſum tribus Iuda de vniuerſa gente Iudæorum diceretur, Duces autem, & reges particulatim ex ſingulis tribubus eſſent, ſed in vniuerſum appellatione Iudæ honorarentur. Ita Euſebius erudite ſentit, ita nos cum Euſebio Illuſtriſſ. Baronius pleroſque veteres Patres ſequutus eſt, qui auctoritatem non defugiant. In rebus in quibus caput fidei non agitur, & Patres in varias ſententias abeunt, licet ab his ſtare, vel ab illis, niſi ratio nos alia omnia ſentire cogit.

AD CAP. III. EXERCITAT. I.

DIATRIBE III.

Bene defendis in vaticinio Iacobi per Iudam populum Iudæum intelligi, male negas vaticinium illud ſub Herode Chriſto Domino nato impletum, cùm auctores tui Iuſtinus, & Euſebius deſertè ante Chriſtum natum duces & prophetas de Iuda fuiſſe, poſt Chriſtum natum defuiſſe aſſeuerent. Atqui, ais, libertas à Pompeio Iudæis erepta, vrbs vi capta & oppreſſa erat, viceſimo & octauo ante anno quàm Herodes à Romano Senatu Iudææ rex imponeretur. Libertate igitur Iudæis erepta, Iudæa ipſa vectigali effecta, ſequitur vaticinium Iacobi impletum, vt aſſeris, & vt ex tua illa argumentatione colligo ſub Pompeio Chriſtum Dominum inſtaurandæ hominum ſaluti natum. Eodem. imo validiori argumento euincere poſſum Sedechia rege interempto, Hieroſolymis ſub Nabuchodonoſore ditutis, populo Iudæo Babylonem tranſlato Iacobi vaticinium impletum, & Meſſiam id temporis natum,

quia

quia reges de Iuda & duces de fæmore eius magis defecerant, quàm vrbe Pompeij armis euerſa, cum Hyrcanus Pontifex à Pompeio relictus, Iudæi legibus ſuis vti permiſſi, multi prophetæ ad vſque Chriſti Domini natalem floruerint, Simeon ille iuſtus, Anna propheriſſa, Zacharias, Elizabeth, & alij plerique. Sed Chriſto Domino ante obitum Herodij vno prætetpropter anno nato, & duces, & prophetæ Iudaicæ gentis euanuere. Omnino vel Iacobi vaticinium ſub Herode impletum eſt, cuius extremo regni anno Chriſtus natus, vel nullo poſtea tempore impletum eſt. Vaticinium enim diſertè oſtendit ſceptrum de Iuda non antè defecturum, quam veniat qui mittendus eſt. Sed is venit ſub Herode rege Iudææ, defecerat igitur ſub Herode ſceptrum de Iuda. Quod ſi Herodes non fuit alienigena, ſed genuinus Iudæus, nondum defecerat ſceptrum de Iuda, quod ab Herode rege Iudæo regebatur. Inde ſequitur vel vaticinium impletum non eſſe, quia cum Chriſtus natus eſt Iudæus rex clauum teneret, vel Herodem alienigenam fuiſſe, vel ſi Pompeius is eſt alienigena, qui re vera ſceptrum Iudæorum euertit, Meſſiam ſub Pompeio naſci debuiſſe, ſub quo ſceptrum de Iuda defecerat. Dices fortè Herodem Iudæum nato Chriſto non ita multo poſt obiiſſe, atque ita ſceptrum de Iuda deſiiſſe. Sed in filiis eius è patre Iudæo genuinis Iudæis, qui patre mortuo regnarunt, idem ſcrupulus hæret. Id eſſe cauſæ rediderim, cur Iuſtinus in Dialogo cum Tryphone Herodem Aſcalonitam alienum à genere Iudæorum dicat, vt ſupra oſtendi, & Euſebius in Chronico ſcripſerit, Deficiente Pontificum principatu Iudæis regnaſſe Herodem alienigenam. Herodes, inquit, poſt Antigonum a Romanis conſtitutus eſt princeps alienigena, & nihil omnino pertinens ad Iudæam, cuius tempore Chriſti natiuitate vicina regnum & ſacerdotium Iudææ quod prius per ſucceſſionem maiorum tenebatur deſtructum eſt, completa prophetia quæ ita per Moyſen loquitur, non deficiet &c. Item Hyrcano à Parthis capto Herodes Antipatri filius nihil ad ſe pertinentem Iudæam ab Auguſto & Senatu accepit, filiique eius poſt eum regnarunt, vſque ad nouiſſimam Hieroſolymarum captiuitatem, ne quicquam ex ſucceſſione ſacerdotalis generis Pontificibus conſtitutis, neque perpetuitate vitæ ſecundum legem Moyſi ſeruientibus Deo, &c. Neminem autem de ſtirpe Dauid poſt Sedechiam in imperio fuiſſe oſtendit Hieronym. lib. 4. in Hierem. cap. 22. Et nullus deinceps de ſtirpe Dauid in terra Iudęę tenuit principatum. Vnde & Ioſeph refert de ſacerdotali genere, ac tribu Leui fuiſſe principes, quibus ſucceſſerit Herodes Antipatri proſelyti filius. Idem ad cap. 22. Matth. Herodem ipſum vocat proſelytum, vt & Epiphanius pag. 103. qui Hæreſi XXIX. *θρόνον Δαυίδ, καὶ βασιλικὴν ἕδραν καλεῖσθαι τὴν ἱερωσύνην*: Solium Dauid, & regiam ſedem vocari ait ſacerdotium. Euſebius in Chronico docet Haſſamonæos per mulieres fuiſſe de tribu Iuda, quia tribus Leui, & tribus Iuda coaluerant in vnum: quam ſententiam ſequutus eſt Baronius, vnde & ſceptrum Iuda vſque ad Meſſiam perduraſſe prodit. verba Euſebij in Chronico, *συναφθεισῶν γὰρ τῶν δύο φυλῶν τῆς τε βασιλικῆς καὶ ἱερατικῆς, Ἰούδα φημὶ καὶ Ἀαρών, καὶ πάσης τῆς τοῦ Λευί, οὕτω βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς ἐγένοντο*. Cum enim in vnum coaluiſſent duæ tribus regia & ſacerdotalis, Iudæ & Aaronis & Leui. ita Aſſamonæi reges & Pontifices fuerunt. Negat tamen Philo Iudæus lib. 2. de Monarchia, Pontifici Max. integrum fuiſſe vxorem ducere, vel non virginem, vel non gentilem, quod vtrunque minoribus ſacerdotibus licuit. *καὶ τὸ γένος ἠκρίβωσε τῆς μελλούσης γαμεῖσθαι, προστάξας τῷ μὲν ἀρχιερεῖ μνᾶσθαι μὴ μόνον γυναῖκα παρθένον, ἀλλὰ καὶ ἱέρειαν ἐξ ἱερέων, ἵνα ἐκ μιᾶς οἰκίας, καὶ τρόπον τινὰ τοῦ αὐτοῦ αἵματος ὦσι, νυμφίος τε καὶ νύμφη πρὸς ἁρμονίαν ἐπιδεικνύμενοι τὴν εἰς ὅλον τὸν βίον κρᾶσιν ἠθῶν βεβαιοτάτην· ἐπιτρέπει δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ μὴ ἱερέων γαμεῖν θυγατέρας*. Et Moſes diligenter præſcripſit de genere futurarum vxorum, vt Pontifici deſpondeatur non ſolum virgo, ſed & ſacerdotalis generis, vt ex vna domo, & quodammodo ex vno ſanguine ſint ſponſus & ſponſa, oſtenſuri tota vita temperiem morum ad concordiam firmiſſimam. Aliis ſacerdotibus permiſſum erat vxores ducere filias eorum qui non eſſent Sacerdotes. At Aſſamonæi erant ex inferioris ordinis ſacerdotibus è ſtatione Ioiarib. Poterunt igitur ex alia gente quam Leuitica vxores ducere. Sed de Herode, Euſebius loquitur in hæc verba. Quando enim Herodes alienigena circumciſus imperauit Iudæis, & Pontifices alienigenus inſtituit, ſtatim ceſſauit ſecundum diuinum oraculum principatus ex Iuda. Ioſephus Scaliger, in cuius verba iuraſti, Caſaubone, & cuius armis Baronium oppugnas primus noſtri ſæculi Euſebij ſententiam euertere conatus eſt. Defendit enim Herodem, vt fuerit Idumæus & Aſcalonita, vere fuiſſe Iudæum, non alienigenam, quod Idumæi iam inde à Ioanne Hyrcano filio Simonis Pontifice ante xc. annos circumciſi & legibus Moſis imbuti fuerint. Ioſephus lib. 13 c. 17. Hyrcanus filius Simonis Pontifex creatus *τῆς Ἰδουμαίας αἱρεῖ πόλεις Ἄδωρα, καὶ Μάρισαν, καὶ ἅπαντας τοὺς Ἰδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ* &c. Idumææ capit vrbes Adora, & Mariſſam, & omnibus Idumæis ſub iugum miſſis permiſit manere in eadem prouincia, ſi vti circumciſione, & Iudæis legibus vellent. Illi amore patriæ circum

cumciſionem, & reliquum vitæ inſtitutum cum Iudæis amplexi ſunt, & ab illo tempore Iudæi fuere. Ammonius Grammaticus ea de re diſertius loquitur, ἰδουμαῖοι καὶ ἰουδαῖοι διαφέρουσι, ὥς φησι πτολεμαῖος ἐν πρώτῳ περὶ ἡρώδου βασιλέως· ἰουδαῖοι μὲν εἰσὶ οἱ ἐξ ἀρχῆς φυσικοὶ, ἰδουμαῖοι δὲ τὸ μὲν ἀρχῆθεν οὐκ ἰουδαῖοι, ἀλλὰ φοίνικες καὶ σύροι, κρατηθέντες δ' ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀναγκασθέντες περιτέμνεσθαι, καὶ συντελεῖν εἰς τὸ ἔθνος, καὶ τὰ αὐτὰ νόμιμα ἡγεῖσθαι, ἐκλήθησαν ἰουδαῖοι. Idumæi & Iudæi differunt, vt ait Ptolomæus in primo de Herode rege. Iudæi enim ſunt natiui & genuini ab initio. Idumæi qui non erant ab initio Iudæi, ſed Phœnices & Syri, victi autem à Iudæis & coacti circumcidi, & in eadem gente cenſeri, & eaſdem leges habere, vocati ſunt Iudæi. Fateor à prophanis auctoribus Idumæos interdum numerari inter Iudæos, Antipatrum & Herodem Iudæos dici, non quia genuini Iudæi eſſent, ſed quia per vim coacti erant inſtituta Iudæorum amplecti. Strabo lib. 16 Idumæi obtinent promontoria Iudææ quæ ad veſperam pertinent, & ad Caſium montem. Nabathæi autem ſunt Idumæi, κατὰ στάσιν δ' ἐκπεσόντες ἐκεῖθεν προσεχώρησαν τοῖς ἰουδαίοις, καὶ τῶν νομίμων αὐτῶν ἐκείνοις ἐκοινώνησαν. Per ſeditionem cùm inde excidiſſent coaluerunt cum Iudæis, & eadem inſtituta ſecuti ſunt. Male Ioſephus Scaliger arbitratus eſt Iuſtinum martyrem exiſtimaſſe Herodem Aſcalonitem ſummum Sacerdotem fuiſſe: oſtendi ſupra Iuſtini mentem eum non cepiſſe. Certè B. Epiphanius ſcribit Antipatrū Herodis regis patrem à procuratione ſua proſelytum factum ſe & filium circumcidiſſe. καὶ διὰ τὴν ἐπιτροπείαν περιτέμνεταί τε αὐτὸς καὶ περιτέμνει ἡρώδην τὸν υἱόν. Vnde id didicerit Epiphanius neſcio, hoc ſcio aliter Ioſephum ſentire, cap. 14. lib. 14. qui Antipatrum, ἐπιμελητὴν ἰουδαίων vocat, & Iudæis qui erant in Ægypto ὁμόφυλον popularem, & eiuſdem gentis fuiſſe ait, cap. 11. vocat eum Idumæum, nuſquam ἀλλόφυλον, alienigenam. cap. 19. Antipater εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ διενεγκὼν, καὶ τῇ περὶ τὴν πατρίδα σπουδῇ, pietate & iuſtitia excellens, & ſtudio in patriam. Iudæam intelligit quam regebat c. vlt. lib. 14. Antigonus ἐπιδεικνὺς ἑαυτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, ἡρώδην δὲ ἰδιώτην. Oſtendens ſe regio ſanguine cretum, Herodem eſſe idiotam, id eſt, plebeium, non è regio genere, quanquam Antipater inter Idumæos opibus & auctoritate plurimum poterat. c. 5. lib. 1. Belli Iudai. Antipater γένος ἦν ἰδουμαῖος, προγόνων τε ἕνεκα καὶ πλούτου, καὶ τῆς ἄλλης ἰσχύος πρωτεύων τοῦ ἔθνους, genere Idumæus erat, primas tenens inter ſuos & genere, & diuitijs, & alia poteſtate. Arbitror Herodem à patribus alienigenam vocari, quia Idumæus erat, & non genuinus Iudæus, ſed adſcititius: non enim ex aliqua XII. tribuum, ſed ex Idumæis, qui per vim circumcidi, & inſtituta Moſis ſequi coacti erant. Vnde & facile Idumæi cùm licuit à Moſis lege defecerunt, & Herodes ipſe quanquam in publico Iudæum ageret, ad ritus tamen Romanos maximè tranſierat, vt & eius filij ac nepotes: vnde ſequitur vaticinium Iacobi in eo impletum, ſub quo ſceptrum de Iuda defecit. Quod ais Hyrcanum honore nominis regis negato Pontificem à Pompeio creatum, verè ais, quanquam à Iudæis pro rege ſemper habitus eſt. Quare & Antipatro quem Pompeius Iudææ procuratorem inſtituerat, imperabat, & Herodem filium eius ad iudicium 70. Seniorum coëgit, Ioſephus lib. 14. cap. 14. Antipater ἐξ ἐντολῆς ὑρκανοῦ, iuſſu Hyrcani Iulio Cæſari affuit, cap. 15. Antipater ἐπίτροπος, ἐπιμελητὴς, procurator Iudææ Hyrcani iuſſis ſe audientem præbet. cap. 16. Antipater ipſe Hyrcanum βασιλέα vocat: ſe verò προστάτην, præfectum. cap. 17. Iudæi Hyrcano dicunt, σαυτῷ δὲ τῆς βασιλείας ὄνομα μόνον ἀκούοντα, tibi præter inane regis nomen nihil fieri reliquum. ibidem vocat Antipatrum ἐπίτροπον πραγμάτων ὑρκανοῦ, procuratorem rerum Hyrcani. Ibidem eſt edictum Iulij Cæſaris in hæc verba, Hyrcanum & filios eius reges Iudæorum eſſe volo, & Pontificium Iudæorum διὰ παντὸς ἔχειν (βίου ſubintelligo) toto vitæ tempore habere ex inſtituto patrum, vt filij eius Iudæorum genti imperent. lib. 14. cap. 17. Antipater accepit pecunias ab Hyrcano quos regis nomine ad Romanos gratificandi animo mitteret, ille non regis, ſed vno nomine miſit. Hęc diligentiùs perſecutus ſum, vt oſtenderem, contra quam ſentis, regis nomen Hyrcano poſt Pompeium integrum fuiſſe. Strabo lib. 16. Herodem vocat ἐπιχώριον, quia Idumæi licet alienigenæ Iudaicos ritus ſecuti erant. In ſcripturis ſæpè opponitur proſelytus indigenæ, & αὐτόχθονι, vt Exod. 12. verſ. 19. Doctor illo peregrinus, quod ex vtroque parente giora & proſelyto eſſet ortus Rabbi bag bag, id eſt alienigena vocatus eſt. Apud Ioſephum lib. 17. cap. 12 genuini Iudæi ſeparantur ab Idumæis & alijs. Item lib. 2. cap. 5. ὁ γνήσιος ἐξ αὐτῆς ἰουδαίας λαὸς, germanus & purus putus Iudęorum populus opponitur reliquis Iudęis. Quæ de proſelytis notas probo, ſed iterum defendo vaticinium Iacobi, quo non defuturos principes de Iuda prędicitur donec veniat Silo, impletum eſſe, vel in tranſmigratione Babylonis Sedechia mortuo, vel erepta, vt vis, libertate à Pompeio, vel ſub Herode Idumęo, vel ſub Tito deletis funditus Hieroſolymis, euerſo templo, ſublatis regibus & Pontificibus. Sed impletum non eſt in tranſmigratione Babylonis, vt fateris, non ſub Pompeio, quia Chriſtus natus eſt anno XLII. Imperij Auguſti, vt Oroſius lib. 1.

cap. 1. & Euſebius. Non ſub Tito, quia iam pridem natus erat, & mortuus Chriſtus. Igitur aut vaticinium falſum eſt, aut impletum ſub Herode alienigena, quia Idumæus, quia non ex aliqua XII. tribuum, quia Idumæi non voluntarij, ſed neceſſitate & vi coacti Iudæi ritus Moſis nunquam ex animo complexi ſunt, eóſque vbi iugum Iudaicæ dominationis excutere licuit facilè eiurarunt. Euſebius lib. 1. hiſt. cap. 6. τηνικαῦτα δὲ τῶν ἰουδαίων ἔθνους ἡρώδου πρώτου τοῦ γένους ἀλλοφύλου διαλαχόντος βασιλείαν, &c. Tunc Herode primo alienigena gentre regnum Iudaici populi nacto, vaticinium impletum eſt. Ibidem ex Africano, ἀντίπατρον πατέρα ἡρώδου τινὸς ἀσκαλωνίτου, τῶν περὶ τὸν νεὼν τοῦ ἀπόλλωνος ἱεροδούλων καλουμένων γεγενῆσθαι, Antipatrum patrem Herodis cuiuſdam Aſcalunitæ fuiſſe è numero ſeruientium Apollinis templo, qui ab Idumæis latronibus puer captus cum illis erat, quia pater eius ob paupertatem eum redimere non poterat. Innutritus autem Idumæorum latronum moribus poſtea Hyrcano Pontifici Iudæorum carus fuit. Plus apud me Ioſephus obtinet fidei, quàm Africanus ille quiſquis eſt. Origenes certè ex Ioſepho Herodem alienigenam fuiſſe, ait homil. 17. ad Geneſin. Apud Ioſephum lib. 14. cap. 27. Herodes dicitur idiota & ſemiiudæus, ſed non alienigena, ἡρώδῃ ἰδιώτῃ τε ὄντι, καὶ ἰδουμαίῳ, τουτέστιν, ἡμιϊουδαίῳ. lib. 5. cap. 4. belli Iudaici, Cleoparra queritur apud Antonium, Herodem factum eſſe regem, τῆς οὐδὲν προσηκούσης ἀρχῆς, regni nullo iure ad ſe pertinentis: Non tamen eum negat fuiſſe Iudæum, quia pro Iudæo ſe gereret. Si in Chronico templi ſecundi, vt vis, prima Antipatri generatio dicitur non fuiſſe è filiis Iſrael, non video cur ipſe Antipater verè vnus è fortibus Iſrael vocetur. Certè Herodes ex animo Iudæus nunquam fuit, qui multa contra legem patrarit, & Græcos pluris quàm Iudæos fecerit Ioſephus lib. 17. cap. 8. ſcribit, Iudæos ſub exceſſum Herodis queſtos, quod Aquilam auream in templi faſtigio dedicaſſet: cùm lex veter imagines ſtatuere, aut animantium effigies conſecrare. lib. 19. cap. 7. Herodem ait ἕλλησι πλέον ἢ ἰουδαίοις οἰκείως ἔχειν ὁμολογούμενον, fateri ſolitum ſe magis affectum eſſe ad Græcos, quàm Iudæos, quod vt vir Idumæus de lege Moſis parum ſolicitus eſſet. Cuius rei argumento eſt, quod cùm multa patraret contra Hebræorum inſtituta, non proprio motu, ſed ex mandato principis Rom. ea ſe facere diceret, μὴ καθ' αὐτὸν, ἀλλ' ἐξ ἐντολῆς καὶ προσταγμάτων ταῦτα ποιεῖν, ait Ioſeph. lib. 15. cap. 12. At qui Romani reges à ſe inſtitutos aliquid facere contra patria inſtituta non cogebanr. Ex his apparet, Caſaubone, longè te grauius peccaſſe in varicinio Iacobi ex tuo & Scaligeri ſenſu contra patres interpretando, quàm Illuſtriſſimum Baronium cum patribus ſentientem.

AD CAP. VI. EXERCITAT. I.

INæquitas Baronio quod parum ex vſu Romani ſermonis Iudæam ſcribat à Pompeio ex parte in prouinciæ formam redactam, cùm tamen locutus ſit cum Ammiano Marcel. lib. 14. Palæſtinæ, inquit, regiones pari ſorte Pompeius Iudæis domitis, & Hieroſolymis captis in prouinciarum ſpeciem Rectori de lata iuriſdictione formauit. Si verba vt ſonant audimus, allucinatus eſt Ammianus, quia Pompeius Antipatrum procuratorem Iudææ ſub auctoritate Hyrcani inſtituit, ei iuriſdictionem non detulit, quæ manſit apud Hyrcanum, & concilium Sanedrim, ad quod Herodes ipſe cauſam dicturus cæſis Iudæis vocatus eſt. Iudæa autem ante exilium Archelai, quanquam à Pompeio vectigalis facta erar, propriè tamen in prouinciæ formam redacta non erat, quod à magiſtratibus & regibus Iudæis regeretur. Sed quemadmodum parum ex vſu Romani ſermonis Baronius locutus eſt, ita & tu, qui Scaurum, & Gabinium Syriæ præſides fuiſſe ais, cum libera Rep. ante Auguſti imperium duo tantum genera prouinciarum eſſent, conſulares & prætoriæ, in quas proconſules & prætores, cum magiſtratu abiiſſent, mittebantur, Præſidum autem appellatio reperta ſit ſub principibus, qui in prouincias Cæſaris ex equeſtri ordine cum exercitu præſides, vel legatos mittebant, vt Dio ſcribit in Auguſto, & Strabo lib. 17. Iterum vellicas Baronium quod dixerit Antigonum Regem Iudæorum vltimum cruci alligatum, & fuſtibus cæſum, cum non cruci, ſed palo alligatus fuerit. Aio eum crucem pro palo poſuiſſe, & quod parum commodè. Dio dixerat ἀπεσφάξε, optime de capite truncato interpretatum eſſe. Imo & Ioſephum admonuir non ſatis genus ſupplicij expreſſiſſe, qui ſolùm πελεκισμὸν poſuerit, cùm ex Dione virgis ad palum cæſus ſecuri percuſſus ſit. Ioſephus lib. 15. cap. 1. ex Strabone, Antonius Antigonum Iudæum ἀχθέντα εἰς ἀντιόχειαν πελεκίζει, καὶ ἔδοξε μὲν οὗτος πρῶτος ῥωμαίων βασιλέα πελεκίσαι, Antiochiam ductum ſecuri perentir, & viſus eſt primus Romanorum ſecuri regem percuſſiſſe. Quod mones ex Ioſephi lib. 20. cap. 8. Herodem è ſacerdotibus Pontifices legiſſe probo. Euſebius Ananelum fuiſſe ἱερατικοῦ γένους, non vt Cedrenus, & Sigonius, alienigenam, ſed indigenam indicat in

Chronico,

Chronico, ἀναγαγὼν τινὰ τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἰουδαίων ἱερέα μετὰ τὸν ἀρχιερέα, Ananelum quendam è Sacerdotibus Iudæis qui erant Babylone accitum Hieruſalem creauit Pontificem.

AD CAP. IX. EXERCITAT. I.

IN clementior es in Baronium, qui nihil niſi obſignatis tabulis optima fide, ex optimis auctoribus promit. Imprimis Ioſephum auctorem grauiſſimum laudat lib. 11. cap. 7. ἁλώσεως· τρία γὰρ παρὰ ἰουδαίοις εἴδη φιλοσοφεῖται, καὶ τὸ μὲν αἱρετισταὶ οἱ Φαρισαῖοι, &c. Tria ſunt apud Iudæos Philoſophiæ genera. Horum vnum Phariſæi profitentur, alterum Sadducæi, tertium ὃ δὴ καὶ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν, quod videtur Sanctam grauitatem exercere Eſſeni, Iudæi genere, inter ſe mutuo amore ſupra reliquos coniuncti, qui voluptates & maleficia vitanr, temporantiam & aduerſus perturbationes ac cupiditates inuictum animum, virtutem exiſtimant. Nuptias negligunt, ſed alienos liberos aſſumentes teneros quaſi conſanguineos ſua diſciplina & moribus informant. Nuptias non vſurpant, nec ex iis ſucceſſionem ambiunt fœminarum intemperantiam exoſi, quas vni viro fidem ſeruare non poſſe autumant. Diuitias deſpicantur, &c. Phariſæi quidem οἱ δοκοῦντες μετ᾽ ἀκριβείας ἐξηγεῖσθαι τὰ νόμιμα, καὶ τὴν πρώτην ἀπάγοντες αἵρεσιν, εἱμαρμένῃ τε καὶ θεῷ προσάπτουσι πάντα, qui certiorem legalium rituum notitiam profitentur, & hi primum dogma habent, vt fato & Deo vniuerſa imputent (lego ἐπάγοντες) Et iuſta facere, aut non facere in poteſtate hominis vt plurimum ſitum eſſe aiunt, adiuuare tamen in ſingulis, & fatum. Sadducæi fatum omnino tollunt, καὶ τὸν θεὸν ἔξω τοῦ δρᾶν τι κακὸν, ἢ ἐφορᾶν τίθενται, & Deum nec mali quid patrare, nec aſpicere ſtatuunt. Aiunt autem hominem eligere poſſe bonum & malum, & vtrum velit vnicuique contingere. Phariſæi inter ſe amant, Sadducæis mores ſunt agreſtiores, erga exteros conuerſatio inhumana. Idem lib. 3. c. 9. οἱ μὲν οὖν Φαρισαῖοι τινὰ καὶ οὐ πάντα τῆς εἱμαρμένης εἶναι λέγουσιν ἔργον, Phariſæi quædam fato fieri non omnia putãt, quædã noſtri arbitrij eſſe vt fiãt, vel non fiant. Eſſe in fatum rebus omnibus dominari aiunt, & nihil eſſe quod non eius decreto accidat hominibus. Sadducæi fatum tollunt, & id nihil eſſe cenſent, neque fato res hominum fieri, omnia autem in nobis ponunt, vt & nobis bonorum cauſa ſimus & malorum. lib. 18. cap. 11. Phariſæi τὴν δίαιταν ἐξευτελίζουσι, οὐδὲν εἰς τὸ μαλακώτερον ἐνδιδόντες, victum ſimplicem habent nullis mollitum delitiis, & duci ſe patiuntur iis bonis quæ ratio dictat. Maiores natu honorant, nec audent iis mouentibus obloqui, vel aduerſari, & omnia fato fieri exiſtimantes, non inſitum hominis voluntati auferunt impetum, cùm viſum ſit Deo temperamentum eſſe eius decreti & libertatis hominis volentis accedere ad virtutem aut vitium, πράσσεσθαί τε εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦντες, οὐδὲ τοῦ ἀνθρωπίνου τὸ βουλόμενον τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται. Credunt animas immortales, & ſub terras pœnas & præmia iis qui virtutem aut vitium in vita ſecuti ſunt, & alias perpeti carcere damnari, alias facilem habere ad vitam reditum. Per hæc placita multum fidei apud populum obtinent, & quicquid ad ſolemnes precationes & ſacrificia pertinet ex eorum præſcriptio fit. Sadducæi animas cum corporibus deleri aiunt, nec quicquam ſeruandum eſſe præter legem. Virtuti enim tribuunt cum præceptoribus de ſapientia quam profitentur diſceptare, & controuerſari. Huius ſectæ pauci ſunt, ſed fere dignitate præcipui. Ex horum tamen ſententia vix quicquam agitur. Nam quoties magiſtratus ſuſcipiunt, inuiti quidem, & neceſſitate adacti accedunt ad ſententiam Phariſæorum, quia non aliter populo grati, aut tolerabiles eſſent. Eſſeni omnia Deo permittunt, immortales animas ponunt, & iuſtitiam ſtudioſe conſectantur. Ad templum autem donaria mittentes ſacrificia non faciunt ob ſanctitatem, & differentiam caſtuum ac cerimoniarum quas habent. Quapropter excluſi à communi fano ſeorſim ſacrificant. Moribus alioqui ſunt optimis. Præter has tres quartam Philoſophorum ſectam ponit Ioſephus, cuius Iudas Galilæus auctor, qui cætera cum Phariſæis conſentiunt, niſi quod conſtantiſſimo libertatis amore flagrant, ſolum Deum principem & dominum habendum exiſtimantes. Quiduis patiuntur, ne hominem dominum appellent. De hoc Iuda Galilæo qui ſub Archelao fuit lib. 11. c. 7. ἀλώσ. agit, vbi eum nulla in re ſimilem aliis fuiſſe ait. De Phariſæis lib. 13. cap. 18. Origin. Tantum apud populum poſſunt, vt fides iis ſtatim habeatur, ſi quid contra Regem aut Pontificem dixerint. Sadducæi contraria Phariſæis ſentiunt. Phariſæi natura in animaduerſionibus æquiter, ac clementer ſe habent. cap. 24. Alexandra vt populum ſibi conciliaret, omnia quæ ad funus viri ſui Alexandri, & ad regnum pertinerent Phariſæorum arbitrij eſſe voluit lib. 17. c. 3. καὶ ἦν γὰρ μόριόν τι ἰουδαϊκῶν ἀνθρώπων ἐπ᾽ ἀκριβώσει μέγα φρονοῦν τοῦ πατρίου νόμου. &c. Βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀντιπράττειν. προμηθεῖς κἀκ τοῦ προὔπτου εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἐπηρμένοι. Erat pars quædam Iudæorum exactiorem ſibi legis cognitionem vindicans, Phariſæi vocantur, qui maxime poſſunt regibus aduerſari,

 conſide

conſiderari, qui non dubitarent aperte eos oppugnare, & lædere. Nam cum tota gens Iudæorum in verba Cæſaris, & regis iuraſſet beneuolentiam pollicita, hi ſoli non iurarunt, cum ſupra ſex millia eſſent. lib. 1. cap. 4. ἄλλως. Iungit autem ſe Alexandræ ad dominationem ſecta quædam Iudæorum Phariſæos vocant, quæ videtur aliis religioſior, & pietatis diligentior, & leges accuratius (ἀκριβέστερον lego, non ἀκριβεστέρως) explicate, vbi docet eos homicidia patraſſe per Alexandram, & omnia in Iudæis in [illegible] Quos Eſſænos vocat Ioſephus, Eſſæi dicuntur Philoni, libro, quod omnis liber bonus eſt. Numerus eorum ſupra quatuor millia, οὐκ ἀκριβεῖ τύπῳ διαλέκτου ἑλληνικῆς παρώνυμοι ὁσιότητος, non omnino exacte ad Græcum ſermonem a ſanctitate dicti, quaſi ὅσιοι. Quoniam & in his maxime cultores Dei ſunt, non animalia ſacrificantes, ſed ſuas cogitationes Deo dignas efficere ſatagentes. Iſti vicatim habitant, vrbes vitant propter familiaria ciuibus vitia, gnati non minus periculi eſſe ab eorum conuictu, quam ab aeris intemperie peſtifera, propter contagium inſanabile. τὰ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει παρ' αὐτοῖς φιλοσοφεῖται. Pleraque per figuras more veterum Philoſophorum eis ſunt tradita. lib. de vita contempl. Eſſæos, quaſi ὁσίους, practicam vitam exercuiſſe. & æmulatos eſſe in omnibus ait. Multas alias ſectas numerat Iuſtinus p. 239. Dialogo cum Tryph ὥσπερ οὐδὲ Ἰουδαίους ἄν τις ὀρθῶς ἐξετάσῃ ὁμολογήσειεν εἶναι τοὺς Σαδδουκαίους, ἢ τὰς ὁμοίας αἱρέσεις Γενιστῶν, καὶ Μεριστῶν, καὶ Γαλιλαίων, καὶ Ἑλληνιανῶν, καὶ Φαρισαίων, Βαπτιστῶν. Nos non exiſtimetis Chriſtianos, qui Deo Abrahæ maledicunt, vt neque Iudæos eſſe putabit, qui rem ſuo pondere æſtimauerit, Sadducæos, aut eiuſmodi hæreſes Geniſtarum, Meriſtarum, Galilæorum, Græcienſium, Phariſæorum, Baptiſtarum. Euſebius Hiſtor. Eccleſ. lib. 1. p. 41. Has Iudæorum ſectas recenſet, Eſſæos, Galilæos, Hemerobaptiſtas, Maſbathæos, Samaritas, Sadducæos, Phariſæos. Meriſtæ forte Eſſęi qui ſeparatis locis habitarent, & à cæteris ſeipſos ſegregatent. Prius dixerat ex ſeptem ſectis fuiſſe Simonem, à quo Simoniani, & Cleobium à quo Cleobiani, & Doſitheum à quo Doſitheani, & Gorthęum à quo Gorthęoni, & Maſbothæi. Igitur Maſbothęi a Gorthęo Iudæo profecti, vt Egeſippus. De Samaritis Epiphanius lib. 1. Panar. pag. 16. Samaritas dictus eſſe ait, quod pro cuſtodibus in ea ora poſiti eſſent, aut quod eſſent cuſtodes ordinationis Moſis ſecundum legem. Samaritas interpretantur φύλακας, ei ſtodes. Differunt a Iudæis, quia Prophetarum qui poſt Moſem fuere ſcripta non admittunt. Negant reſurrectionem mortuorum, Spiritum Sanctum ignorant, & cùm idololatriam reſpuant, idola colunt neſcientes, quia inter orandum vndiquaque ad montem animos oculóſque aduertunt, quaſi ſanctificatus ſit. ἐκ τοῦ παντὸς ἔχειν πρὸς τὸ ὄρος ἐν τῇ εὐχῇ ὡς ἁγιασθέν δῆθεν. pag. 18. Samaritæ in 4. ſectas diuiſi ſunt, idem inter ſe ſentientes quod ad ſabbatum, & circumciſionem, & alia quæ ſunt in lege. In paucis quiſque ex tribus differt ab aliis, exceptis Doſitheanis. Manſerunt enim Eſſeni in inſtituto firmi, nec tantillum demoueri ſe paſſi ſunt. Gortheni ob minora quædam inter ſe diſſenſerunt, cum inter eos, Eſſenos & Sebuęos, diſcordia ſuborta eſſet. Lex enim iubebat ex omnibus locis Iudęos conuenire Hieroſolymam tribus anni temporibus, per Azyma, Pentecoſten, Scenopegiam. Samaritas enim Eſdras & Neemias poſt reditum è Babylone permiſerunt Iudæos iuuare ad Hieruſalem ædificandam. Sebuęi tempora feſtiuitatem mutarunt, quod cùm Iudæi per eorum vrbes tranſirent Hieruſalem, ſępe ad manus inter ſe venirent. Reiecerunt igitur feſtum azymorum in Auguſtum, poſt meſſem, vnde anno exordium dederunt, & ſtatim azyma celebrarunt, Pentecoſten in Autumnum, Scenopegiam in tempus quo prius azyma Iudæi celebrant, retuletur. ἡ μὴν γὰρ ἐπιστᾶσαι τὰς σεβουαίους· γεγένηται γὰρ καὶ ἄλλαι ἑορταί. Lego, ἡ μὲν γὰρ ἐπιστᾶσαι τὰς σεβουαίους γέγονεν, καὶ ἐν ἄλλοις ἑορτοῖς ἰσχύς, τῶν ἄλλων γεγονότων, τὰ ἴσα ἐκείνοις πράττουσι. Non tamen perſuaderi ſe paſſi ſunt Gortheni à Sabuęis, licet Eſſeni, finitimi aliis exiſtentes eadem cum Sabuęis fecerint. Soli autem Gortheni, & Doſitheani à Sabuęis alieni ſunt & cum eis contendunt. & faciunt ipſi Gortheni & Doſitheani feſta ſua quando Iudæi celebrant Azymorum, Paſchatis, Pentecoſtes, Scenopegię, & ieiuniorum ſolemnium dies. Alii autem non ſic, ſed Eſſenorum morem ſeruant. Doſitheani ab his multifariam differunt. Nam reſurrectionem fatentur, abſtinent animatis, quidam eorum abſtinent a nuptiis [illegible] ται ἀπὸ γάμων μετὰ τὸ βιῶσαι: Cùm in nuptiis vixerint (Cornarius legit, μετὰ τὸ [illegible] ἐν γάμῳ, bene. Tu, Caſaubone, μετὰ τὸ [illegible], cùm vidui fuerint vel [illegible] cum libero [illegible] [illegible] & n[illegible] Cornarius [illegible] locum hunc Epiphanii corruptum [illegible] quæ quia ſcalpellum non adhibuit, ipſe adhibui, & medicinā facere tentaui. [illegible] Doſitheanis [illegible] Ioſephus lib. [illegible] c. inter Eſſenos numerat, & nuptias [illegible]. Eſſenorum enim duo genera ponit, quorum alij omnino reſpuant nuptias, alij ad[illegible], & conueniant cum tanta moderatione, vt per triennium explorent

valetudi

valetudinem fœminarum. & ſi conſtanti purgatione apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia adſciſcant cùm prægnantibus non conſueſcunt. Pergit Epiphanius de Doſitheanis, ſimiliter admittunt circumciſionem & ſabbatum, & in eo conueniunt quod neminem contingunt, quia omnē hominem abominantur. Ioſephus Eſſenos diſcerni ait inter ſe ſecundū ſuſceptæ abſtinentiæ tempora in ordines 4. tantumque iuniores maioribus natu inferiores haberi, vt ſi aliquos contigerint, illi quaſi à contactu alienigenæ lauentur. Epiphanius ſcribit Doſitheum Iudæum virum eruditum, cùm a Iudæis pro dignitate acceptus non eſſet, ad Samaritas ſe contuliſſe, & hanc ſectam procudiſſe. Deinde ait ante Chriſtum apud Iudæos fuiſſe, & Hieroſolymitanos, Sadducæos ſcilicet, qui auulſi erant à Doſitheo. Sadducæos ſe vocant quaſi iuſtos; Sedech enim iuſtitia. Negant reſurrectionem vt & Samaritæ, non admittunt angelos, quos agnoſcunt Samaritæ, Spiritum ſanctum ignorant. Non tamen erant Samaritæ, ſed Iudæi. Ioſephus lib. 2. *ἁλώσεως*, cap. 7. Eſſenos genere Iudæos fuiſſe ait, quos Epiphanius inter Samaritas numerat. Seorſim ſacrificabant, non in templo, ad quod tamen donaria mittebant, quod excellentioribus vterentur cerimonijs; *εἰς δὲ τὸ ἱερὸν ἀναθήματά τε στέλλοντες θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν ἃς νομίζοιεν, καὶ δι᾽ αὐτὸ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος ἐφ᾽ ἑαυτῶν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι διαφορότητι* ob excellentiam, vel diuerſitatem rituum quos obſeruant, & ideò communi templo prohibiti, & excluſi apud ſe ſacrificant. Quod genus ſit ſacrificij non video, cùm animalia non mactarint, ſed ſuas tantum cogitationes Deo dignas efficere laborarint, ait Philo Iudæus. Epiphanius pag. 20. ait Iudæos in 7. ſectas diuiſos, Sadducæos, Scribas, Phariſæos, Hemerobaptiſtas, Nazaræos, Oſſenos, Herodianos. Scribæ, inquit, *γραμματεῖς ἦσαν δευτερωταὶ τοῦ νόμου, ὡς γραμματικήν τινα ἐπιστήμην ὑφηγούμενοι, τὰ ἄλλα πράττοντες τῶν ἰουδαίων*, erant interpretes legis quaſi Grammaticam aliquam ſcientiam profitentes, cætera Iudæi. Non viuunt tantum ſecundum legem, ſed ſuperſtitioſe, & per exceſſum lotiones ſextariorum, poculorum, tabularum, & aliorum vaſorum miniſterij cuſtodientes, *πύγμῃ μὲν τὰς χεῖρας νιπτόμενοι, πυγμῇ δὲ καὶ καθαρισμούς τινας δι᾽ ὑδάτων καὶ λουτρῶν ἀποτυγχανόμενοι*, crebrò manus lauantes, crebrò & purgationes quaſdam per aquas & lauacra vſurpantes, ſéque abſtergentes, *ἔχοντες δὲ τινὰ κράσπεδα σημαντικὰ τῆς αὐτῶν πολιτείας*, habentes fimbrias quaſdam indices eorum inſtituti ad oſtentationem, & phylacteria, ſeu conſeruatoria legis veſtimentis imponebant, id eſt, latos clauos purpuræ. Peter aliquis, quando & hoc in Euangelio eſt, *μὴ ἄρα πλατύττων* (*πλάτυνε* lego) *λέγει*, ornamenta circumpenſilia dici, quia ſolent quidam phylacteria, periapta, amuleta, & probebra vocare. Sed ſermo non eſt de his amuletis & antidotis, verum quoniam pallas induunt, & dalmaticas, ſiue colobia latis clauis purpureis intexta, clauos phylacteria vocant. Craſpeda, ſeu *κρασπέδους* fimbrias, phylacteria clauos purpureos. Corymbos enim quoſdam inſtar mali punici, ad quatuor alas, ſeu manicas pallij quiſque habebat, è ſtamine ipſo reuinctos, quando abſtinebat à conſuetudine fœminarum, aut virginitatem exercebat: quia quiſque ſibi definiebat per ordinem tempus virginitatis, aut continentiæ, & hæc ipſorum erant prototypa, & ſigna, quibus homines monerentur eorum inſtituti, ne quis attingeret ſanctificatos. Deuteroſes autem apud eos 4. erant, vna Moſis Prophetæ; altera magiſtri eorum Aciban, aut Baraciban: tertia Andæ, ſiue Annæ, qui & Iudas dicitur: quarta filiorum Aſſamonæ. Videntur Scribæ aliquid mutuati à veſte ſacra miniſtrantis in templo, cui Ioſephus tintinabula & mala granata tribuit, lib 6. cap. 6. *ἄλλως. τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα ὁ λειτουργῶν ἀμφιέννυτο μόνος, ὁ λειτουργῶν δὲ τοὺς μηροὺς ἄχρις αἰδοίου διαζώσματι καλύπτεται, λινῆν τε ὑποδύτην ἔνδοθεν λαμβάνει, καὶ ποδήρης καθύπερθεν ὑακίνθινον ἔνδυμα στρογγύλον, θυσανωτὸν ἔργον· τῶν δὲ θυσάνων ἀπήρτηντο κώδωνες χρύσεοι, καὶ ῥοαὶ παράλληλοι.* Sacerdotes vtebantur veſtibus plebeis. Sacram enim veſtem induebat is ſolus qui miniſtrabat. Miniſtrabat autem femora velamine tectus vſque ad pudenda, intus habens tunicam lineam, & talare deſuper Hyacinthinum veſtimentum rotundum fimbriatum. A fimbrijs ſuſpenſa erant alternatim tintinabula & mala granata. De ſcribarum antiquitate Illuſtriſſimus Baronius B. Hieronymū auctorē ſequutus eſt, qui eos à Samai & Hillel ortos eſſe defendit lib. . in Eſaiam ad cap. 8 Eſ. Opinor id non tibi ſumes, vt Beato Hieronymo te linguæ Hebraicæ peritiorem eſſe putes, quem ab Hebræis ipſis diligentiſſimè inſtitutum fatentur omnes. Te verò docti aiunt Hebraica verba ſcriptis tui admiſcere non debuiſſe. quorum te planè rudem eſſe quotidie clamitant, oſtendúntque Iudæum illum tibi impoſuiſſe, quem in Anglia Doctorem aſſueras. Si quid quod ferri poſſit de Decimis & ſectis Iudæorū habes, illud ex Elencho Trihæreſij Ioſep. Scaligeri, & tractatu de Decimis accepiſti: ſed pergamus porrò ad Scribas. Ioſephus lib. 7. Orig cap. 11. ait è Leuitis quoſdam à Dauide factos *γραμματεῖς τοῦ λαοῦ*, Sacræ literæ *νομικοὺς* & *νομοδιδασκάλους* vocant, quorum fit mentio lib 1. Paralip. c. 23. & cap. 26. Sopherim appellantur, literati, Iſaiæ 3. Malach. 2. quibus ſolis legem ſcribere, & interpretari licuit, ne deprauare-

tur. Ioſep. lib. 17. cap. 8. τ πατρίων ἐξηγητὰς νόμων vocat, patriarum interpretes legum: συν-μερευ ἢ διημέρευον πάντες εἰς προσποίησιν ἀρετῆς ἐπιτηδεύειν: apud eos totum diem agebant ij quotquot in virtute proficere cupiebant. Sic Paulus ad pedes Gamalielis eductus. Meminit eorum B. P. 1. Cor. 1. Epiphanius τοὺς γραμματεῖς νομοδιδασκάλους interpretatur, ἢ νομικοὺς Doctores legis, atque Phariſæos eadem cum illis ſenſiſſe, quem Illuſtr. Baronius ſequutus eſt. Φαρισαῖοι δὲ οἱ αὐτοὶ τούτοις ἐφρόνουν, γραμματεῦσι δή φημι τοῖς ἑρμηνευομένοις νομοδιδασκάλοις· συνῆσαν γὰρ αὐτοῖς οἱ νομικοί. Phariſæi eadem cum illis ſentiebant, Scribas intelligo, quos interpretantur legis Doctores. Erant enim vna cum Phariſæis & Scribæ. Alia tamen præterea ſupra Scribarum inſtitutum ſapiebant Phariſæi, maiorem, ſeueriorémque diſciplinam ſequuti. οἰκονομίαν interpretor diſciplinam & inſtitutum. Quidam enim ex iis cùm exercerent ſe diſciplinæ ſeuerioris ſtudiis, ἄρξαι δεκαετίαν, ἢ ὀκταετίαν, ſibi decennium & octennium ad eam Exercitationem ſumebant, aut quadrennium, quo vel virginitatem ſeruarent, vel abſtinerent à conſuetudine fœminarum, perpetuò orantes in eo frequentius ſtudium ponebant, certabántque, ne videlicet corporale aliquid paterentur, aut inopinantibus per ſomnium iniucunda aliqua corporis ſeu ſeminis fluxio accideret, lego, ἢ κλαπῆναι δι᾽ ὀνείρατος ἀνδρί τινα ῥύσιν σώματος, (Nam & Moſes ῥύσιν σώματος τ ἐξονειρωγμὸν vocat, aut certè γονόρροιαν) ἀσφαλιζόμενοι. Scaliger legit, ἐκκρίσιν σπέρματος, nimia verborum mutatione. Quorum alij tabulam ſibi ſtudioſè parabant dodrantis latitudine, in quam veſpere ſe deponebant, vt ſi cui ſomnus obreperet, atque is in ſolum caderet, identidem ad preces excitaretur, vt vitam agerent vigilantes quam maximè fieri poſſet. Alij cùm calculos collegiſſent, eos ſibi ſubſternebant, vt iis compuncti alto ſomno ne conſopirentur, ſed cogerentur euigilandi cauſſam ſibi ipſis ſubminiſtrare. Alii autem & ſpinas pro culcita ſibi ſternebant, eadem fini, ieiunabant autem bis ſabbato, ſecunda, & tertia feria, & decimationem decimabant, & primitias dabant trigeſimam & quinquageſimam. Belle totum hunc locum illuſtrauit Ioſephus Scaliger, à quo tu quicquid hac de re aduerſus illuſtriſſ. Baronium affers mutuatus es. Pergit Epiphanius, τὰς τεθυσίας ἀσφαλίζοντο, καὶ τὰς εὐχὰς ἀπεδίδουν. Sacrificia & vota firmiſſimè exſoluebant, & eodem veſtitu quo Scribæ procedebant, cum amiculis & alio habitu, ac muliebribus palliis in latis crepidis, & linguis calceorum progredientes. Dicebantur autem Phariſæi, quia ab aliis ſeparati eſſent ob ſuperuacaneum voluntarium cultū apud ipſos solemnem, ἐθελοπερισσοθρησκείαν. Phares enim Hebræa lingua dicitur ſeparatus. Confitebantur illi mortuorum reſurrectionem, credebant Angelos eſſe & Spiritum Sanctum, ſed ignorabant Filium Dei, vt & alii. Fatum & Aſtronomia apud eos plurimum vigebant. Statim igitur Græca nomina ex Aſtrologia errantium Hebraica lingua aliis nominibus indigetarunt, vt & ſigna Zodiaci XII. &c. ἐσχάτη δὲ αὐτοῖς ἀπορία, καὶ ἠλιθιότης οὐχ ἡ τυχοῦσα τοῖς καὶ ἀνάστασιν ὁμολογοῦσι, καὶ κρίσιν δικαίαν ἐρχομένοις εἱμαρμένην λέγειν. ſed extrema illis eſt abſurditas, & ſtultitia non leuis, cum reſurrectionem admittant, & iuſtum iudicium definiant, fatum ponere. Omnino Epiphanius exiſtimat Phariſæos fatum ita admittere, vt omnia neceſſario fieri putent, & libertatem humanæ voluntatis adimant. Ex verbis Ioſephi quæ ſupra poſui, in alia eos ſententia fuiſſe obſcurum non eſt, in hoc enim ab Eſſenis diſcrepabant, quod Eſſeni omnia fato tribuebant, Phariſæi omnia quidem conſilio Dei fieri putabant, ſed hoc temperamento, vt in homine eſſet libertas, ſi vouerit accedendi ad vitium aut virtutem. Sed tu, Caſaubone, vt liberum arbitrium tibi eriperes, quaſi feſſus in luto caballus in verbis Epiphanii ſubſtitiſti, quæ tuum errorem Eſſæorum errori geminum ac conſimilem euertunt. πῶς γὰρ δύναται κρίσις εἶναι, καὶ εἱμαρμένη; δυοῖν γὰρ ἀνάγκη θάτερον, ἢ γενέσεως ὑπαρχούσης μὴ εἶναι κρίσιν. Quomodo enim poteſt iudicium eſſe cum fato. E duobus enim alterum neceſſarium eſt, aut genitura & fato exiſtente non eſſe iudicium, quòd is qui agit non ex ſe agat, ſed per neceſſitatem quam affert fati dominatus, aut ſi iudicium eſt, & id nobis verè ſcriptura minatur, cum leges iudicent, & qui perperam agunt, pœnas ſuſtineant, ſitque in confeſſo legem eſſe iuſtam; & iudicium Dei veriſſimum, inane eſſe fatum, nec omnino conſiſtere poſſe, quando & is laudem conſequitur, qui cùm peccare poſſit non peccat, quia bene egit, & is qui peccat ſupplicio plectitur ob peccata, & aduerſus vtrumque diuerſa ſententia definitur. Quare per Iſaiam vere dixit Dominus, ſi volueritis & audieritis, bona terræ comedetis. Si autem nolueritis & non audieritis, gladius vos deuorabit. Os enim Domini hæc loquutus eſt. Itaque omnibus clarum eſt, & indubitatum. Deum liberum arbitrium nobis dediſſe per ſeipſum dicentem, ſi volueritis, ſi non volueritis. Ita vt in poteſtate hominis ſit, τὸ ἀγαθοεργεῖν, ἢ τὸ φαῦλον ἐφ. δε. πραγμάτων, bene agere, aut ad mala ferri. Quibus inclamandum eſt frequentius quæ a Domino dicta ſunt, Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia relinquitis quæ grauia ſunt in lege, iudicium & miſericordiam, & decimatis ἀποδεκατοῦντες anethum, mentam, & rutam, & purificatis quod

extra

extra poculum & tabulam eſt, quod intus eſt, plenum relinquitis immunditia & ſordibus &c. hæc erant ad quæ, Caſaubone, veluti mulus bouinator ſtrigares, qui Dei ipſius verbis errorem tuum conuelli animaduertebas. Et adhuc cum talia pecces, audes arietare in Illuſtriſſimum Baronium, qui vt fidem S. Epiphanij, ſic & verba ſequutus eſt. Pergit Epiphanius, & Hemerobaptiſtas ait eadem cum Scribis, & Phariſęis ſentire. Cum Sadducęis tamen reſurrectionē mortuorum negare, & perfidiam eorum amplecti. Hoc amplius habent, quod vere, autumno, æſtate, hyeme ſemper de die lauantur, vnde & Hemerobaptiſtæ dicti. Negabant poſſe hominem puriter viuere, (probo tuum illud additamentum καθαρῶς) niſi quotidie quis aqua eluatur, vt ſit ab omni culpa purus. Nazaræi vero genere Iudæi ſunt, & in omnibus iudaizant, Sabbatum obſeruant, & circumciſionem & feſta Iudaica: ſed fatum non admittunt, neque aſtrologiam, neque Pentateuchum non ſacrificant, non animata comedunt, carnes non attingunt. Oſſeni vero Iudæi ſunt hypocritæ ad excogitandum acres. A Nabathęis profecti, & Ituræis, & Moabitide, & Arelitide eorum qui ſunt extra vallem Alyces, ſeu mare mortuum. Oſſeni dicti, quaſi στιβαρὸν γένος, robuſtum genus & ſtabile, cum quibus coniunctus eſt ſub Traiano Elxai & Iexeos frater eius Iudæus, qui ſalem, aquam, panem, cælum, ætherem, ventum, iuſiurandum ipſis ad cultum tradidit, & definiuit, &c. auerſantur virginitatem odere continentiam, cogunt ad nuptias, docent non eſſe peccatum, ſi perſecutio ſęuit, idola colere, modo ex animo non colant, etſi quid ore confiteantur, quod corde negent, &c. Poſtea ſubiungit, hæc eſt hæreſis Oſſeorum, quæ cum Iudæis ſabbatum colit, circumciditur, & omnia quæ ſunt in lege facit, ſed eos libros reſpuit quos Nazaręi. Iuraſſe eos oſtendit per cælum, ſalem, panem, & alia quæ Chriſtus vetuit. Illuſtriſſimus Baronius arbitratur Oſſenos iſtos alios fuiſſe ab Eſſæis: tu contra eoſdem eſſe putas, neſcio quo argumento, cùm Eſſęi apud Ioſephum virginitatem & continentiam coluerint, ſacrificiis ac ritibus ſanctiſſimis vſi ſint, pro Dei ac legis confeſſione omnibus cruciatibus excarnificari ſe paſſi ſint, vt Ioſephus lib. 2. c. 7. Belli Iudaic. Oſſeni vero perditiſſimi nebulones fuerint. Nec attinet dicere Eſſęos ab Iexeo fuiſſe deprauatos, Aliquod enim veſtigium apud eos veterum rituum perſeueraſſet. Inſcienter igitur hic Doctiſſimum Cardinalem allatras, cuius iudicium tuo vbique præponderabit. Septimam hæreſim Epiphanius fuiſſe ait eorum, qui Herodem Antipatri filium Meſſiam eſſe arbitrati ab eo Herodiani dicti ſunt. Erant autem meri Iudæi qui dies Herodis colebant, vt ait Perſius, l. 5.

——— ——— ——— At cum
Herodis venere dies, vnctáque feneſtra
Diſpoſita pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Vetus Perſ. Scholiaſtes. Herodes apud Iudæos regnauit tempore Auguſti in partibus Syriæ: Herodiani ergo diem natalem Herodis obſeruabant, vt etiam ſabbata quo die lucernas accenſas, & violis coronatas in feneſtris ponunt. Nitebantur illo Iacobi vaticinio, non deficiet princeps de Iuda, neque dux de femoribus eius, donec veniat cui repoſita ſunt, ἵνα δηλώσῃ ὁ Ἡρώδης υἱὸς Ἀντιπάτρου τυγχάνων Ἀσκαλωνίτου τινὸς ἱεροδούλου Ἀπόλλωνος τοῦ εἰδώλου. Quia Herodes filius fuit Antipatri cuiuſdam Aſcalonitæ ſeruientis Apollini &c. de quibus ſupra egimus. Ex his apparet te non tam inſcitiæ arguere Illuſtriſſim. Baronium, quam B. Hieronymum & Epiphanium viros te non diſſentiente longe Doctiſſimos, à quibus quicquid de Sammai, de Hillel, de Delphon ille ſcripſit, mutuatus eſt. Verba Tertulliani de præſcrip. cap. 25. ſic habent. Taceo Iudaiſmi hęreticos, Doſitheum, inquam, Samaritanum, qui primus auſus eſt Prophetas quaſi non in Spiritu ſancto loquutos repudiare. Taceo Sadducæos qui ex huius erroris radice ſurgentes auſi ſunt pręter hanc hæreſim etiam reſurrectionem carnis negare. Pręterмitto Phariſæos qui additamenta legi aſtruendo à Iudæis diuiſi ſunt, vnde etiam hoc accipere ipſum quod habent nomen digni fuerunt. Cum his etiam Herodianos qui Chriſtum Herodem eſſe dixerunt. Quod de Exonirogmo ſeu nocturna pollutione per quietem, ſupra poſuimus, Ioſephus lib. 17. cap. 8. illuſtrat his verbis. ἐπὶ δὲ τοῦ Ματθίου τούτου ἱερωμένου συμβαίνει καὶ ἕτερον ἱερέα καταστῆναι πρὸς μίαν ἡμέραν ἣν Ἰουδαῖοι νηστείαν ἄγουσιν· αἰτία δέ ἐστιν ἥδε· ὁ Ματθίας ἱερώμενος ἐν νυκτὶ τῇ φερούσῃ εἰς ἡμέραν ᾗ ἡ νηστεία ἐνίστατο ἔδοξεν ἐν ὀνείρατι ὁμιλῆσαι γυναικί, καὶ διὰ τόδε οὐ δυναμένου ἱερουργεῖν Ἰώσηπος ὁ τοῦ Ἐλλήμου συνιεράσατο αὐτῷ συγγενὴς ὤν. Sub Matthia Pontifice accidit, vt & alius Pontifex conſtitueretur ad vnam diem qua Iudæi ieiunium ſeruant. Hæc autem cauſa eſt. Matthias Pontifex nocte quæ præibat ieiunij diei ſibi viſus eſt per ſomnium rem habere cum muliere. Et ideo cum ſacris operari non poſſet Ioſephus Ellemi filius cognatus eius cum eo conſecratus eſt, & ad diem vnum ſacerdotis munus obiit. Ex quo Ioſephi loco ſomniaſti, Caſaubone, moris fuiſſe, vt Pontifex Maximus vicarium haberet, cum Ioſephus id ſemel tantum accidiſſe dicat, & Annam Caiaphæ vicarium

extitiſſe

extitiſſe per hanc conſuetudinem putas, quem ſacræ literæ ſocerum Caiaphę, & deceſſorem in Pontificatu fuiſſe teſtantur. Agnoſcimus tres illas ſectas Eſſenorum, Sadducæorū, Phariſęorū ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου. ab antiquo fuiſſe apud Iudæos, vt teſtatur Ioſephus lib. 18. c. 11. quorum idem auctor meminit lib. 13. c. 9. in rebus Ionathæ, annis præterpropter 240. ante Chriſtū. Georgius Monachus in Claudio ſcribit Eſſæos à Ionada oriundos. Ἰωναδὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐνετείλατο ἡμῖν λέγων, οὐ μὴ πίητε οἶνον ὑμεῖς, καὶ υἱοὶ ὑμῶν ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ οἰκίας οὐ μὴ οἰκοδομήσετε, καὶ σπέρμα οὐ μὴ σπείρητε, καὶ ἀμπελὼν οὐκ ἔσται ὑμῖν, ἀλλὰ ἐν σκηναῖς κατασκηνώσατε πάσας τὰς ἡμέρας ὑμῶν, ὅπως ἂν ζήσητε πολλὰς ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς ἐφ' ἧς διατρίβετε, καὶ εἰσηκούσαμεν τῆς φωνῆς Ἰωναδὰμ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. &c. ἐκ τῶν δικαίων οὖν τούτων καταχθέντες οἱ Ἐσσαῖοι οὗτοι καὶ θαυμαστοὶ μᾶλλον ἐπηύξησαν, καὶ ποθήσαντες, καὶ ἐπιτείναντες τήν τε παναγάθην καὶ πανάρετον ἀκτημοσύνην, καὶ τὴν θεοφιλῆ, καὶ θεοπρεπῆ σκληραγωγίαν, καὶ ἀνυπέρβλητον δικαιοσύνην. Ionadam Pater noſter præcepit nobis dicens, non bibetis vos & filij veſtri vinum in æternum, & domos non ædificabitis, & ſemen non ſeminabitis, & vineæ non erunt vobis. ſed in tabernaculis agetis omnibus diebus vitæ veſtræ, vt viuatis diu ſuper terram in qua degitis, & audiuimus voci patris noſtri Ionadam. Ex iuſtis igitur iſtis orti Eſſæi mirabiles magis aucti ſunt, & paupertatem virtutis altricem intenderunt, & Deo caram, Deo dignam vitæ auſteritatem, & inexſuperabilem iuſtitiam exercuerunt. Locus ille quem ex Act. 23. affers non oſtendit ſcribas alios à Sadducæis, alios à Phariſæis ſteriſſe. οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων, Scribæ partis Phariſæorum: ſed potius quod vult Epiphanius omnes cum Phariſæis ſenſiſſe. Nam εὔποροι μόνοι, ſoli diuites & potentes à Sadducæis faciebant. Adde quod eodem cultu fuere Scribæ & Phariſęi, vt indicat S. Epiphanius. Legendus Origines lib. 4. c. 2. περὶ ἀρχῶν. De Doſitheanis D. Hieronymus in Luciferianos, & ad cap. 22. Matth. & lib. 3. ad Iſaiæ cap. 8. Quæ de decimis à te explicata ſunt, ex tuo auctore quia digna videntur, quæ vulgo nota ſint, paulo plenius hic ſubiiciam. Omne eſculentum hominis quod aſſeruatur, cuius incrementa ſunt de terra, obnoxium eſt primitiis ac decimis, etiam hortenſia, & viliſſima quæque modo eſui hominibus eſſent, vt mentha, pulegium, anethum, rutha Mat. 23. Luc. 11. Ex iis primo delibandæ primitiæ, ſecundo theruma, tertio decima, quæ duplex erat, prima & ſecunda, cauetúrque ne theruma primitias, therumam Decimatio prima, decimationem primam ſecunda anteuertat. Colonus de prouentu ſuo nihil attingere audebat, antequam primitias, therumam, decimam vtramque de eodem delibaſſet: ſed primitiæ de ſpicis, vuis. & oleis duntaxat offerebantur in corbe, theruma, & decima de frugibus elaboratis, qualia ſunt frumentum vannatum, muſtum & oleum. De fructibus non elaboratis, qui tabar dicuntur, primitiæ tantum debentur. Poſtquam erant elaborati primo detrahebatur theruma de aceruo frugum, & ſacerdotibus tradebatur Deuteronom. 18. quæ dicitur theruma maior, ἀφαίρεμα μέγα, vt Septuaginta vertunt, quæ non eſſe debet minor parte ſrugum quadrageſima, quinquageſima, aut ſexageſima. Quadrageſima dicitur theruma boni oculi, quinquaſima theruma mediocris, ſexageſima oblatio oculi maligni. Hac delibatione de fructibus facta, & ſacerdotibus tradita, de reliquo aceruo decima dabatur Leuitis, Numer. c. 18. quę dicitur: Decima prima Tobiæ cap. 1. De ea decima decimam dabant ſacerdotibus Leuitæ, Numer. cap. 18. quæ dicitur decima decimæ, vel theruma decimæ, quam cum Leuitæ perſoluerant reliquum in omni loco extra Hieroſolyma abſumere poterant Numer c. 18. non item ante. Igitur quod reliquum faciebant de theruma maiori & decima prima dicebatur prophanum, quia libere poterat abſumi. De theruma maiori, & decima prima, rurſus altera decima deducebatur, quæ dicta decima ſecunda Tob. 1. Deuter. 4. Leuit. 27. quæ decima ſecūda differebat à prima, quod decima prior detracta decima decimę prophana erat, & extra mœnia Hieroſolym. abſumi poterat, Decima ſecunda ſacra erat, neque ea veſci licebat niſi corā Deo intra ſepta tēpli. Itaque huius ſecundæ decimæ ſpecies aut Hieroſolyma portandæ erant, aut ſi longior via eſſet à colono diuendebantur, atque ex pecunia inde redacta victimę, vinum, oleum, & frumentum Hieroſolymis à colono coëmebantur, vt ex illis epulum χαριστήριον gratiarum actionis fieret, quod à colono, & Leuitis in atrio ipſo templi abſumebatur Leuit. XIIII. Sed quando illa Decima ſecunda diuendebatur, quinta pars Decimæ inſuperadiiciebatur Leuit. 27. Itaque ſecunda Decima, quæ in ſpeciebus erant de decē centum, in adæratione fiebat XII. qua detracta reſiduum fiebat prophanum in vſus coloni, non ante. Verbi cauſſa, habet colonus in reditu huius anni ſex millia modium tritic. Pendet quadrageſimā. hoc eſt 150 aut quinquageſimam, 120. aut ſexageſimam ſi præparcus eſt 100. Dederit 100. ſacerdotibus Therumnæ nomine ſuperſunt 5900. quæ bis decimanda erunt. Primo enim decima prima decimanda erit, nempe 590. quæ Leuitis tradenda. De illis 590. therumnam debent ſacerdotibus Leuitæ, hoc eſt, decimam decimæ nimirum 59. quibus detractis remanent Leuitis prophana præparata 531.

ta 531. quibus extra & intra Hieruſalem veſci licebat. Rurſus prima decima ſcilicet 590. de 5900. detractata, remanent prophana colono 5310. de quibus detracta decima ſecunda ſunt 531. remanent prophana præparata colono 4779. vtraque decima coniuncta ad 5900. eſt 1121. Thetuma maior dicta eſt ad differentias therumæ decimationis, quæ minor erat. Primam decimam Hieroſolymas à colonis deferri ſolitam in apothecas templi docetur lib. 2. Paralip. cap. 31. quibus cuſtodiendis præpoſiti erant Leuitæ ſpectatæ fidei, vt ibidem docetur. Tradebat autem ſpecies colonus, vel eius Apoſtolus, ſeu Vicarius Leuitis, qui in ἐφημερίᾳ ſua miniſtrabant in templo. Tobiæ cap. 1. Semper enim vna familia Leuitarum de 24. Hieroſolymis in templo miniſtrabat. Quot enim ἐφημερίαι ſacerdotum, tot Leuitarum erant, nimirum 24. Tob. cap. 1. τὴν πρώτην δεκάτην ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς θεραπεύουσιν εἰς ἱερουσαλήμ. Primam decimam dabant filiis Leui miniſtrantibus in Hieruſalem de adæratione ſecundæ decimæ, ſequitur in libro Tobiæ, καὶ τὴν δευτέραν δεκάτην ἀπεπρατιζόμην, καὶ ἐπορευόμην, καὶ ἐδαπάνων αὐτὰ ἐν ἱεροσολύμοις. & ſecundam Decimam vendidi, & profectus ſum, & conſumpſi eam Hieruſalem. Sequitur apud Tobiam, καὶ τὴν τρίτην ἐδίδουν οἷς καθήκει. Et tertiam dabant quibus oportebat. Tertiam vocat decimam, quæ tertio anno dabatur, cùm tamen prima decima eſſet: verſio Latina ita vt in tertio anno proſelyris & aduenis miniſtraret omnem decimationem. Erat illa prima decimat quæ primo & ſecundo anno hebdomadis, item quarto & quinto Hieroſolymam à colono delata in manus ephemeriæ Leuitarum tunc miniſtrantis tradebatur. Tertio autem anno & ſexto hebdomadis annalis in horrea, cellas, & apothecas coloni condebantur, Deuteron. cap. 14. Propterea hæc decima dicebatur decima pauperis in annis tertio & ſexto, quæ in annis primo, ſecundo, quarto dicebatur Decima prima. Septimo anno nullæ primitiæ, nulla theruma, nullæ decimæ perſoluebantur ob ceſſationem agricultionis. Iudæi decimas ſoluere non tenentur niſi in terra Iſraël, ideoque hodie non ſoluunt. Ne fraus fieret in perſolutione Decimarum præficiebantur δοκιμασταί, qui diſcutiebant domos quæ Decimas non perſoluerent: frumenti Decimę ſoluebantur à menſe Siuan poſt Pentecoſten, vini à Tiſrio, olei à xv. Tebet. de obſeruatione Sabbati quę tradis probo. Doſitheani nimis rigidi erant in eius obſeruatione, vt Origenes lib. 4. περὶ ἀρχῶν cap. 2. Matathias Maccabęus decreuit vt hoſte vitam tentante ſabbato, vis vi repelli poſſet Ioſepho narrante lib. 12. cap. 8. originum, lib. 1. Bel. Iud. cap. 5. ὑπὲρ μόνου τοῦ σώματος ἀμύνεσθαι τοῖς σάββασι, pro ſolo corpore propugnant in ſabbatis. Ioſephus lib. 1. cap. 7. Eſſenos Sabbato ne ignem quidem accendere, neque vas vllum mouere, neque ad naturæ requiſita ire ſcribit. Philo lib. de vita Moſis, vetitum ait lege, ſabbatis πῦρ ἐναύειν. De Iudęo gubernatore nauis qui Sabbato antequam præſens vitæ periculum cerneret manum gubernaculo admouere detrectarit, tibi aſſentior. μεσούσης δὲ ἤδη τῆς νυκτὸς ἀναπηδᾷ παρ' ἑαυτοῦ πρὸς τῇ καθέδρᾳ ψυχῆς, νῦν γὰρ φησιν ὁ νόμος ἐφίησι, ἐπειδὴ νῦν σαφῶς τὸ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς θέομεν. Media nocte à ſe ipſo perſuadetur, vt ad clauum ſederet. Nunc enim, ait, per legem licet, quoniam nunc palam eſt nos ſuper anima currere, & in extremo periculo verſari. Si non daremus hoc Caſaubono, qui totam ætatem in literis Græcis & Latinis poſuit, vt locos Syneſij difficiles & impeditos commodius expedire & interpretari poſſet, quam viri eruditi qui grauioribus ſtudiis diſtinentur, parum æqui rerum æſtimatores eſſemus.

AD CAP. XI.

IVdicium Illuſtriſſ. Baronij de Mercurio Triſmegiſto multi ex veteribus & recentioribus probant. Tuum tamen de eodem non improbo. Recentiorem illum auctorem fuiſſe oportet, qui Phidiæ, & Eunomij locri Citharœdi meminerit, & trophæa, per quercum vaticinia, prytanea commemoret. De Sibyllis non perſuades, non modo quod eorum vaticinia Iuſtinus, Clemens, Lactantius, cæterique veteres patres laudauerint, probauerint, verum & quod apud Zonaram, & Cedrenum varijs temporibus è terra, & priſcis monumentorum conditorijs pleraſque tabulas erutas eſſe legamus, quibus virgo pariturą denuntiaretur, & in filium eius fidem ij qui ſcripſerant profiterentur. Erophilen primam mulierum vaticinia cecinisse vult Pauſanias pag. 327. πρώτη γυναικῶν χρησμοὺς ᾖσε. Apud Seruium arbitratur Varro Sibyllā Erythræam fata Romana ſcripſiſſe, quia poſt incenſum Apollinis templum in quo fuerant apud Erythræam inſulam ipſa carmina inuenta ſint. Iuſtinus Paræneſ. 1. ad Græcos. πάνυ δὲ καὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ σφόδρα παλαιὰν σίβυλλαν ἧς καὶ πλάτων, καὶ ἀριστοφάνης, καὶ ἕτεροι πλείους ὡς χρησμῳδοῦ μιμνῆσκονται διὰ χρησμῶν ὑμᾶς διδάσκειν περὶ ἑνὸς καὶ μόνου θεοῦ συμβαίνει ἀναγκαῖον ὑπομνῆσαι. Neceſſe eſt vt vobis memoriam refricem, Sibyllæ cuiuſdam antiquæ, cuius Plato, Ariſtopha-

 nes, &

nes & alii plerique vt fatidicæ meminerunt, quæ vos oraculis ſuis de vno atque ipſo ſolo Deo doceat.

εἷς δὲ θεὸς μόνος ἐστὶν ὑπερμεγέθης, ἀγένητος.

Eſt Deus vnus, & ingenitus, ſupra omnia magnus.

Eodem libro, ἔστι δὲ ὑμῖν ῥᾳδίως τὴν ὀρθὴν θεοσέβειαν ἐκ μέρους παρὰ τῆς παλαιᾶς σιβύλλης, &c. Erit autem vobis facile rectum Dei cultum in parte à veteri Sibylla ex aliquo potenti afflatu per oracula vos docente, diſcere ea quæ proxime accedunt ad Prophetarum doctrinam. Hanc aiunt Babylone ortam filiam Beroſi qui ſcripſit Chaldaicam hiſtoriam, quæ cùm in Campaniæ partes neſcio quomodo tranſiiſſet, Cumis quæ vrbs ad ſextum lapidem Baiis abeſt oracula fuderit, &c. Eius Sibyllæ meminit Plato in Phædro, quam ait, vt & alios fatidicos, numine Dei afflatos, multa & magna prænuntiaſſe, cum nihil eorum quæ vaticinarentur intelligerent. Iuſtini locus eſt pulcherrimus ſub finem primi Parænetici quem adito. Idem Apolog. 2. καὶ σίβυλλα δὲ καὶ ὑστάσπης γενήσεσθαι τῶν φθαρτῶν ἀνάλωσιν διὰ πυρὸς ἔφασαν. Et Sibylla & Hyſtaſpes corruptibilia omnia conſumptum iri per ignem pronuntiarunt. Eadem Apologia, κατ' ἐνέργειαν δὲ τῶν φαύλων δαιμόνων θάνατος ὡρίσθη κατὰ τῶν τὰς ὑστάσπου, ἢ σιβύλλης, ἢ τῶν προφητῶν βίβλους ἀναγινωσκόντων, ὅπως διὰ τοῦ φόβου ἀποστρέψωσιν ἐντυγχάνοντας τοὺς ἀνθρώπους τῶν καλῶν γνῶσιν λαβεῖν, αὐτοῖς δὲ δουλεύοντας κατέχωσιν, ὅπερ εἰς τέλος οὐκ ἴσχυσαν πρᾶξαι· ἀφόβως μὲν γὰρ οὐ μόνον ἐντυγχάνομεν αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ὡς ὁρᾶτε εἰς ἐπίσκεψιν φέρομεν ἐπιστάμενοι πᾶσιν εὐάρεστα φανήσεσθαι. Opera autem malorum dæmonum mortis ſupplicium conſtitum eſt in eos qui legerent Hyſtaſpis, aut Sibyllæ, aut Prophetarum libros, vt per metum auerterent homines ab illis, quominus ſcripta ea legentes, rerum bonarum notitiam perciperent, ſed in ſeruitute eorum retinerentur, quod ad vltimum perficere non potuerent. Sine metu enim huiuſmodi ſcripta legimus, ſed etiam vobis ad inſpiciendum quæ in eis traduntur, vt videtis offerimus, grata, acceptáque omnibus fore ſcientes. Ais verbo Dei contrarium videri tam profunda myſteria gentibus fuiſſe clarius propoſita, quàm Iudæis. Reſpondeo, vt caligantibus oculis maiori ad videndum lumine opus eſt, quàm perſpicacibus, ita & gentibus maiori Dei lumine in tantis tenebris, vt fidei arcana cognoſcerent opus fuiſſe, ad quorum imbecillitatem ſe Deus, vt bonus eſt, accommodarit. Reſpondet etiam Iuſtinus Sibyllas agitante Deo ſæpè pronuntiaſſe quæ non intelligerent, addo, vt ſancto illi Iobo qui Iudæus non fuit pietatis myſteria clarè à Deo enuntiata ſunt, ita & Hyſtaſpi. & alijs enunciari potuiſſe, imo & in eorum gratiam qui nato Domino venturi erant, ea vaticinia ſcripta eſſe, vt facilius ad credendum adducerentur. Inſuper aſſero pauciſſimis hæc eiuſmodi enuntiata quæ illi quidem amplecterentur. Cæteri reſpuerent, quia non intelligerent, vt in vaticinijs ſolet, priuſquam eueniſſent. Denique ineptum eſt rationibus agere, vbi res ipſæ loquuntur, argumentis refellere quæ patrum omnium conſenſus probat, primitiuæ Eccleſiæ fides agnoſcit. Iuſtinus ſiue quis alius auctor eſt, in quæſtionibus ad Orthod. quæſt. 74. εἰ τῆς παρούσης καταστάσεως τὸ τέλος ἐστὶν ἡ διὰ τοῦ πυρὸς κρίσις τῶν ἀσεβῶν καθὰ φασιν αἱ γραφαὶ προφητῶν τε καὶ ἀποστόλων, ἔτι καὶ τῆς σιβύλλης καθώς φησιν ὁ μακάριος κλήμης ἐν τῇ πρὸς κορινθίους ἐπιστολῇ. Si præſentis rerũ ſtatus finis eſt impiorum iudicium, vt ſcripta Prophetarum & Apoſtolorũ, atque adeo Sibyllæ loquuntur narrante Beato Clemente in epiſtola ad Corinthios Si oracula Sibyllæ ſub Apoſtolis & Clemente vulgò nota erant, ea poſt Chriſtum à quibuſdam Chriſtianis in fidei teſtimonium falsò ſubdita eſſe vero ſimile non eſt. Fateor vaticinia Sibyllæ quæ xv. viri S.F. aſſeruabant in vulgus non exiiſſe, imò non temere à xv. viris ipſis inſpecta eſſe, niſi ſenatus cenſeret. Sed cum ea ſcripta Romæ conflagraſſent, & ex alijs vrbibus peterentur, putas eam diligentiam adhibitam eſſe, quicquid de Auguſto Suetonius dicat, vt ea ſolis Romanis innoteſcerent, nemo exſcriberet, nemo ſibi ſeruaret, nemo cum amicis communicaret, vnum modo exemplar eſſet, quod Romam ad xv. viros deferretur. Putem ego Sibyllarum oracula multos exſcripſiſſe, multos domi legiſſe, vnde ad primitiuæ Eccleſiæ Patres manarint. Erat interdictum ne libri Sibyllę qui apud xv. viros fuere vulgarentur, & vt vult Iuſtinus, capite cautum, ne oracula varum legerentur, ne ad res nouas ea faces ſubiiceret, gloriatur tamen Iuſtinus ea vaticinia impune ſe legere, vt idem interdictum non magni fuiſſe videatur. Poſt ætatem Iuſtini multis annis ſcripſit Aurelianus apud Vopiſcum: Miror vos Patres Sancti, tamdiu de aperiendis Sibyllinis dubitaſſe libris perinde quaſi in Chriſtianorum Eccleſia, non in templo Deorum omnium tractaretis. Quanquam enim id temporis Chriſtiani vaticinia Sibyllæ lectitabant, non tamen iis ſuperſtitionibus, expiationibus, ſacrificiis, quæ libris Sibyllinis imperabantur, implicari ſe patiebantur. Itaque ex Eccleſia Chriſtianorũ eæ ſuperſtitiones exulabant cum diuinis oraculis & Chriſti Domini verbis ante omnia niterentur. Sumebant tamen è Sibyllinis, ſi quid ad fidei arcana faceret, vt Ethnici non tantum è ſacris literis, verum etiam è Prophanis reuincerentur. Acroſtichides de qui-

bus Lactantius & D. Auguſtinus agunt in verſibus Sibyllinis agnoſcit Cicero lib. 2. de Diuinat. In Sibyllinis, inquit, ex primo verſu cuiuſque ſent. niq; primis literis illius ſententiæ carmen prætexitur. Item ea quæ dicitur ἀκροστιχὶς cum deinceps ex primis verſuum literis aliquid connectitur, vt in quibuſdam Quint. Ennius fecit. Non inficias iuerim, Romæ libros Sibyllinos iniuſſu Senatus, vel Imperatoris conſuli non ſolito. Ammianus lib. 23. Iiſdem diebus nuotiatum eſt ei per literas Romæ ſuper hoc bello libros Sibyllæ conſulto vt iuſſerat, Imperatorem eo anno diſcedere à limitibus ſuis, aperto prohibuiſſe reſponſo. Cicero lib. 2. de Diuin. iniuſſu ſenatus ne legantur quidem libri, valeántque ad deponendas potius, quam ad ſuſcipiendas religiones Dio pag. 61. οὐ γὰρ ἐξῆν οὐδὲν τῶν σιβυλλείων, εἰ μὴ ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο, ἐς τὸ πλῆθος ἐξαγγέλλεσθαι. non fuit liberum aliquid è libris Sibyllæ in vulgus enuntiare ſine ſenat. conſulto. Auguſtus Cæſar quicquid fatidicorum librorum Græci Latinique generis, vel patum idoneis auctoribus ferebatur, ſupra duo millia contracta vndique cremauit, & ſolos retinuit Sibyllinos, hos quoque delectu habito. condiditque duobus foculis auratis ſub Palatini Apollinis baſi, ait Sueton. Tacit. lib. 5. Annalium. Quia vero multa ſub nomine Sibyllæ vulgabantur, ſanxit Auguſtus quem intra diem libri ad prætorem vrbanum deferrentur, neque habere priuatum liceret. Solin. cap. 8. Sibyllæ Tarquinianæ libri ad Syllam vſque durarunt, & conſulebantur à pontificibus. Tunc autem vna cum Capitolio cremati. Sed præter eius Sibyllæ ſcripta multa alia laudaotur D. Maximus, πρώτη ἡ χαλδαία, καὶ ἡ περσίς, ἡ καὶ πρός τινων ἑβραία ὀνομαζομένη σαμβήθη λέγεται γένους ἐκ τοῦ νῶε, ἡ περὶ τὸν κατ' ἀλέξανδρον μακεδόνα προειρηκυῖα, ἧς μνημονεύει νικάνωρ ὁ τὸν ἀλεξάνδρου βίον ἱστορήσας, ἡ περὶ τοῦ θεοῦ μυρία θεσπίσασα· ταύτης δὲ εἰσι βιβλία εἴκοσι τέσσαρα περὶ παντὸς ἔθνους, καὶ χώρας περιέχοντα· ὅτι δὲ οἱ στίχοι αὐτῆς ἀτελεῖς εὑρίσκονται, καὶ ἄμετροι αἰτία τῶν ταχυγράφων. Prima Sibylla Chaldea eſt, & Perſis, quæ à quibuſdam Hebræa dicitur Sambethe, ex genere Noë, quæ de Alexandro Macedone vaticinata eſt, cuius meminit & Nicanor in vita Alexandri quæque de Deo infinita effata eſt. Eius ſunt 24. libri de omni gente & regione: quod autem verſus eius imperfecti, & ſine metro inueniuntur in cauſa ſunt notarij. Rationem affert Clemens Alexand. centone ſexto cur Deus Prophetas apud gentes eſſe voluerit. καθάπερ οὖν ἰουδαίους σώζεσθαι ἠβούλετο ὁ θεὸς τοὺς προφήτας διδούς, οὕτως καὶ ἑλλήνων τοὺς δοκιμωτάτους, οἰκείους αὐτῶν τῇ διαλέκτῳ προφήτας ἀναστήσας, ὡς οἷοί τε ἦσαν δέχεσθαι τὴν παρὰ θεοῦ εὐεργεσίαν τῶν χυδαίων ἀνθρώπων διέκρινεν. δηλώσει πρὸς τῷ πέτρου κηρύγματι ὁ ἀπόστολος λέγων. Quemadmodum, inquit, cum dedit Deus Prophetas Iudæos ſeruare voluit, ita & Græcorum probatiſſimos, cum excitaſſet Prophetas domeſticos eorum dialecto, quatenus poterant à Deo beneficium accipere, ſeparauit ab hominibus vulgaribus. Indicabit hoc præter prædicationem Petri Paulus Apoſtolus dicens, ſumite libros Græcanicos, legite Sibyllam, vt indicat vnum Deum & quæ futura ſunt & Hyſtaſpem percurrite, & reperietis longe clarius filium Dei ſcriptum, & quomodo aduerſus Chriſtum aciem multi reges inſtruent, cum odio habentes, & eos qui nomen eius ferunt, & fideles eius, vel eius patientiam, & præſentiam. Apud eundem verſus Sibyllæ recitantur, quibus contra idola Deus vnus aſſeritur, Epheſini templi incendium, Iſidis & Serapidis fauorum ſubuerſio denuntiatur, quæ non video cur nupera & commentitia dicantur. Conſule Protrepticon Iuſtini. Imbecilla eſt illa ratio de Sibyllinis libris qui Romæ apud xv. viros fuere, ex illis nihil aliud prolatum, niſi quo gentium error firmaretur, Addam ex Cicerone, eum qui illa Sibyllæ carmina ſcripſit perfeciſſe vt quodcunque accidiſſet prædictum videretur, hominum & temporum definitione ſublata. lib. 2. de Diuinat. Adhibuit, inquit ille, latebram obſcuritatis, vt iidem verſus alias in aliam rem poſſe accommodari viderentur. Sed de eo quæro, Caſaubone, quod putes illud eſſe Cumæum carmen de quo Virgilius dixit,

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.
Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo.

Credaſne libris Sibyllinis qui apud xv. viros erant, comprehenſum fuiſſe. At qui libros illos ſine ſenatuſconſulto Conſuli nefas erat, nec eos Poëta legerat, quos vulgari, aut priuatorum hominum manibus teri contra religiones & populi Roman. inſtituta fuit. Et tamen ante Chriſtum Dominum natum Cumeæ Sibyllæ carmen fuit, quo mira venturo deinde ſæculo felicitas oſtentaretur. Oportuit igitur ætate Virgilij, ante Chriſti Sanctiſſimum natalem Cumanæ Sibyllæ carmina fuiſſe, quæ impune legi poſſent, quæ mira de noua progenie cælo demiſſa ſponderent.

Iam noua progenies cælo demittitur alto,
Ille Deum vitam accipiet, Diuiſque videbit
Permiſtos heroas, & ipſe videbitur illis.

Euſebius ſub finem li. 4. de vita Conſtantini carmen illud Virgilij Græcis verbis expreſſit, &

alijs Erythrææ vaticinijs illuſtrauit. αὕτη τοίνυν θείας ἐπιπνοίας ὄντως γενομένη μεστὴ, δι᾽ ἐπῶν τὰ περὶ τοῦ θεοῦ μέλλοντα προεθέσπισε σαφῶς τῇ προτάξει τῶν πρώτων γραμμάτων, ἥτις ἀκροστιχὶς λέγεται, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῆς τοῦ Ἰησοῦ κατελεύσεως· ἔστι δὲ ἡ ἀκροστιχὶς αὕτη· Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτὴρ σταυρός. Ipſa igitur diuino afflatu reuera plena verſibus de Deo futura prædixit clare, primis literis præpoſitis, quæ dicitur acroſtichis, oſtendens hiſtoriam Ieſu aduentus. Hæc autem eſt acroſtichis. Ieſus Chriſtus Dei filius ſeruator, crux. En tibi acroſtichis vna ex illis quas M. Tullius commemorat: fuerunt ætate Euſebij viri parum pij qui crederent tecum hanc acroſtichin non à Sibylla, ſed à Chriſtianis quibuſdam extiiſſe, quos falſi temnerit Euſebius pag 165. oſtenditque in confeſſo eſſe hanc quam ipſe ponit acroſtichin longo ante tempore à Cicerone verſibus Latinis expreſſam. Ex quibus animaduertis argutationes tuas exſpirare, & in ſalebris hærere. Deus Iudęis arcana fidei aperuit, non igitur gentibus aut Sibyllis, imò & Iudæis, & gentibus, & Sibyllis, quibus non inuidit ſui cognitionem, quorum ſaluti conſultum cupiit, quibus vt maiori lumine indigentibus eà clarius quæ ad ſalutem facerent, quam Hebræis indicauit. Quod negas ex Iuſtini Apologia 2. ſolis Chriſtianis vetitam eſſe Sibyllini carminis lectionem, vere negas: imò Sibyllarum carmina vulgo lectitata eſſe arbitror, exceptis illis, quæ apud xv. viros S. F. Romæ aſſeruarentur. De mente Aureliani Auguſti quid ſentirem ſupra indicaui. De domo Pollionis quod negas Herodi hoſpitalem fuiſſe contra docet Ioſephus, qui eam filiorum Herodis καταγωγὴν vocat.

AD CAP. XII.

VErba M. Tullij de Pythia antiſtite ſic exaudienda putas, non quaſi voluerit oracula penitus reddita non eſſe, ſed verſibus reddi deſiiſſe. Quorsũ igitur illa verba Ciceronis eodẽ loco? Euanuiſſe aiunt vetuſtate vim loci eius vnde anhelitus ille terræ fieret, quo Pythia mente incitata oracula ederet. De vino aut ſalſamento putes loqui quæ euaneſcũt vetuſtate. Vult, opinor, Pythiam mente incitari, & oracula edere omnino deſiiſſe. Sed iudiciosus non eſt Baronius ais, qui Delphicum Apollinẽ vſitata reſponſa vltra non dediſſe dicat, & mox hexametris verſibus fortẽ Auguſto editam affirmet. Quaſi vero Deus, vt maximo omniũ Principi Chriſtũ natũ indicaret, non potuerit pręter ordinem a Pythia reſponſum exprimere, qui ſępe coëgerit ore territorũ qui Dęmonibus obſeſſi erant, ipſos Dæmones Chriſtũ præter ordinem fateri. Nimis humanitus res Dei æſtimas, quæ ſępe ſupra hominis rationem, & vſitatum rerum ordinem fiunt. Certe ſi M. Tullius li. 2. de Diuinatione audiendus eſt, Pyrrhi temporibus iã Apollo verſus facere deſierat. Dio apud Xiphilinum ſcribit Neronẽ ſuſtuliſſe Apollinis Delphici oraculũ cum homines ad os illud mactaſſet vnde ſpiritus ſacer exibat, τὸ μαντεῖον Ἀπόλλωνος κατέλυσε ἀνθρώπους ἐς τὸ στόμιον ἐξ οὗ τὸ ἱερὸν πνεῦμα ἀνῄει σφάξας. quod ſi verum eſt, ante Neronem edebantur Delphis oracula, quæ ſi proſa oratione eſſent, à Prophetis, qui plures ibidem erant, verſibus efferebantur, vt Pauſanias & Plutarch. vnius Prophetæ nomen recitat Herodotus li. 8. qui Aceratus dictus. Plures fuiſſe indicat Aelianus li. 10. de Animant. c. 26. λύκος παρελθὼν ἐς τὸν νεὼν, καὶ τῶν προφητῶν τινα τῆς ἐσθῆτος τῆς ἱερᾶς ἑλκύσας. Lupus ingreſſus in templum, & vnum e Prophetis veſte ſacra apprehenſa trahens. Horum meminit Eurip. in Ioue, ἱεροφύλαξ ait,

τὰ δ᾽ ἔσω ἄλλοις μέλει
οἳ πλησίον θάσσουσι τρίποδος
Δελφῶν ἀριστῆες, οὓς ἐκλήρωσεν πάλος.

Aedituus ait, nos hæc foris curamus, quæ ſunt intus alij curant, qui prope tripodem ſedent optimates Delphorum ſorte ducti. Videtur tamen ætate Domitiani Apollo reſpondiſſe. Sic enim Philoſtratus lib. 6. de vita Apollonij. σκέψαι τὸν Ἀπόλλω τὸν Δελφικὸν, ὃς τὰ μέσα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ προρρήσει λογίων ἔχει, ὁ μὲν τὴν ἑαυτοῦ δεόμενος ἐρωτᾷ βραχὺ ἐρώτημα, ὁ δὲ Ἀπόλλων οὐδὲν τερατευσάμενος λέγει ὁπόσα οἶδε. Conſidera Delphicum Apollinem qui medium Gręciæ ad oracula reddenda tenet, qui eget reſponſo interrogat pauca. Apollo ſine fuco & fallacijs reſpondet quæ ſcit. Theodoretus li. 3. c. 9. Hiſtor. Eccleſ. oſtendit ætate Iuliani Delphicum oraculum reſponſa dediſſe. αὐτὸς δὲ τὸ Πύθιον τὸν Δαφναῖον ἱκέτευε δηλῶσαι εἰ τὰ ἐσόμενα· ὁ δὲ τοὺς γειτνιῶντας νεκροὺς ἔφη ἐμποδὼν γίνεσθαι τῇ μαντείᾳ, καὶ χρῆναι τούτους πρότερον εἰς ἕτερον μεταθεῖναι χωρίον, οὐδ᾽ οὕτως ἀπαγγεῖλαι τὴν πρόρρησιν οὐ γὰρ ἂν ἄλλως, πρὶν ἢ τὸ τέμενος ἐκκαθαρθῆναι. Iulianus ipſe Pythium Daphnæum ſupplex rogauit, vt futura ſibi oſtenderet. Ille reſpondit mortuos qui prope erant impedire oraculum & eos in alterum locum transferri oportere, deinde ſe reſponſa daturum (lego ὅτι) Non enim reſpondebo quidquam niſi fanum purgatum fuerit. Symmachus tamen li. 4. ep. 33. conqueritur oracula deſiiſſe ſua ætate. Non vides, inquit, oracula olim loquuta deſiiſſe,

nec vſlas in antro Cumano literas legi, nec Dodanæm loqui frondibus, nec de ſpiraculis Delphicis vllum carmen audiri. Plutarchus lib. de defectu oracul. ὕδωρ γὰρ ἀπηλλάχθη ἡ Λεβαδεία ἡ Βοιωτία παρέχει τοῖς χρῄζουσι ἀρύσασθαι μαντικῆς. Nuſquam alibi nunc Boeotia præbet ijs quibus opus eſt haurire diuinationem quam apud Lebadiam. Quod de Cœna Dodecatheo Augusti Illuſtriſſimus Baronius ponit, Suetonius cap. 70. lib. 2. commemorat his verbis, Cœna quoque eius ſecretior in fabulis fuit, quæ vulgò δωδεκάθεος vocabatur, in qua Deorum, Dearúmque habitu diſcubuiſſe conuiuas, & ipſum pro Apolline ornatum, non Antonij modo epiſtolæ ſingulorum nomina amariſſimè annumerantis exprobrant. Auxit cœnæ rumorem tunc in ciuitate penuria & fames, acclamatumque eſt poſtridie frumentum omne Deos comediſſe. Hæc verba clarè oſtendunt cęnam Dodecatheon ſemel tantum ab Auguſto vſurpatam. Seruius certè ad illud Virgilij,

Caſta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo.

Monet factum Auguſto ſimulacrum cum Apollinis cunctis inſignibus, qui tamen Apollinis filius exiſtimatus auctore Suetonio lib. 2. cap. 94. Fateris Euſebium à Georgio Syncello mutuatum quæ de ara πρωτογόνῳ θεῷ, ab Auguſto erecta Suidas & Nicephorus ſcribunt, verba oraculi refers ex faſciculo temporum.

ἑβραῖος με θεὸς κέλε[ται] μακάρεσσιν ἀνάσσων,
τὸν δὲ δόμον προλιπεῖν, καὶ ὁδὸν πάλιν ἱκέσθαι.
ἄπιθι λοιπὸν ἐκ δόμων ἡμετέρων.

Hebræus Deus beatis imperans me iubet hanc domum deſerere & rurſum ire viam. Cęterum tu exi ex noſtris ædibus. Oraculum hoc paulo aliter concipitur apud Suidam & alios.

παῖς ἑβραῖος κέλεταί με θεοῖς μακάρεσσιν ἀνάσσων,
τόνδε δόμον προλιπεῖν, καὶ ἀΐδην αὖθις ἱκέσθαι.
σὺ δ' ἄπιθι λοιπὸν ἐκ δόμων ἡμετέρων.

Me puer Hebræus Dijs qui dat iura Beatis
Hac exire domo iubet, infernumque ſubire;
Tu vero ex noſtra protinus æde fuge.

Non video cur narrationi huic fidem deroges, quam iam inde à Georgio Syncello, & Euſebio viris doctiſſimis receptam, probatámque vides, niſi quia ἑλληνίζεις, & oculi tibi ſunt, ſub ſolea, vt Ægyptij loquuntur. Eodem genio duceris cùm putidiſſimæ fabulæ vanitatem vocas, quæ de B. Virgine narrantur, quam vidiſſe dicitur Auguſtus ſublimem in aëre infantem in vlnis habentem. Tu planè ſentis cum Iudæis, & infidelibus Græcis. Nimium Gręcus es, malim te Romanum eſſe. Cedrinus, Suidas, Zonaras auctoritatem non defugiunt, quos tu luteos, & bliteos cenſes. Sibylla quæ dicitur hoc Auguſto ſpectaculum præbuiſſe, non illa fuit Cumana: Caue credas, ſed antiquis moribus mulier, quæ inſtinctu Dei Auguſtum monuerit. Hanc narrationem Illuſtriſſ. Baronius non reiecit, quia maluit piè credere quæ ad Dei gloriam faciunt, quam lumine ſupercilij græcanico faſtidire: eodem ſupercilio reſpuis quę Dio de ſole intra tres circulos fulgente narrat, non repudiaturus ſi Iulij Cęſaris aut Auguſti magnitudinem portenderent. Nec enim Liuio, Iulio obſequenti, Suetonio, Capitolino in eiuſmodi portentis fidem negas. In Chriſto pręſtigias vocas, & ſαχυπεθίας Oroſium narrantem libro 6. cap. 20. poſtulas.

AD CAP. XIII.

QVæ ſcribis toto iſto capite, non alio pertinent quam vt inſcribas falſi BB. Hilarium, Auguſtinum, Gregorium Nazianzenum, & alios Patres, qui tradunt Chriſtum non tantum è tribu Iuda, verum è tribu Leui ortum. Ideo D. Auguſtinus lib. 2. de conſenſu Euang. cap. 3. & 4. Matthęum ait naturales Chriſti ex regibus Iudęorum generationes numeraſſe, Lucam vt Sacerdotalem in Chriſto perſonam oſtendęret, generationes adoptiones Chriſti percurriſſe. Tu vero Chriſtum Regem & Pontificem ſecundum ordinem Melchiſedech, non ſecundum ordinem Aaronis, aut Leui, è ſola tribu Iuda, & domo Dauid ortum defendis, Euangeliſtaſque quod & Baronius aſſerit, in genere Ioſephi ſimul & B. Virginis genus eſſe complexos, quod è cap. vlt. Numerorum probas, vbi proximus agnatus virginem ἐπίκληρον, ad quam generis hęreditas eſt deuoluta ducere tenetur. Oſtendis B. Virginem non ſolum eiuſdem tribus fuiſſe cum Ioſepho, verum ex eadem gente & cognatione, nempe Dauidica, quare dixerit Epiphanius κλῆρον εἰς τὴν ἀναγκασάντων αὐτὴν ἥκειν, cùm iura hęreditatis quam poſſidebat eo ipſam adegiſſent. B. Gregorius Nazianz. exiſtimauit, B. Lucam poſuiſſe Natha-

nem loco Salomonis, quia per Salomonem regia dignitas ad poſteros Dauidis fuiſſet tranſmiſſa, per Nathanem ſacerdotalis ſucceſſio. Quod fortè aliquis minus probet, quia Dauid Sacerdotium Aaronicum in Nathanem filium transferre non potuit, quo nunquam functus erat. Vt plene nodus hic ſoluatur, ita definio, Abrahæ & Dauidi potiſſimum Chriſti promiſſionem à Deo factam, Geneſ. 12. & 22. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes, Pſal. 131. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. 2. Reg. 7. 1. Paralip. 17. Ex Abrahamo igitur & Dauide per ſeriem nepotum Chriſtus Dominus natus. Sed non abs re quæri poteſt, cùm Chriſtus Mariæ, non Ioſephi fuerit filius, cur in deſcribenda Chriſti genealogia, B. Matthęus dixerit, Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ. Reſpondent Irenęus lib. 3. cap. 18. Tertul. lib. contra Iudęos, & alij Patres, Ioſephum & Mariam Chriſti matrem eiuſdem fuiſſe tribus atque familiæ. Ita qui Ioſephi genus recenſet, & Mariæ genus enunciat. Obijciebant Celſus, Porphyrius, Iulianus, Mariam Dei Matrem ex tribu Leui fuiſſe, quia erat cognata Elizabeth vxoris Zachariæ Lucæ 1. Omnino B. Maria fuit ex tribu Iuda Luc. 3. Et dabit illi Dominus ſedem Dauid patris ſui. At ex Spiritu Sancto, non ex Ioſepho B. Virgo filium Dauid concepit. Erat igitur e tribu & familia Dauid, vt ſcribit B. Lucas cap. 2. Ioſeph & Maria aſcenderunt ex Galilæa in Iudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, vt ibi deſcriberentur, quòd eſſet ex familia Dauid. Reſpondet Auguſtinus queſt. 47. in libro Iudic. reliquem ex tribu Iuda duxiſſe vxorem vnam aliquam ex tribu Leui, vnde B. Maria originem traxerit. Non fuit autem moris, vt Hebræi per mulieres genealogias deſcriberent. Lex eſt Numer. 36. ver. 6. & 7. vt ex ſua quiſque tribu virginem ἐπίκληρον duceret, ne hereditates ab vna tribu in aliam auerterentur, vt Ambroſ. lib. 2. de pœnit. cap. 8. & lib. 3. in Lucam. Hieronym. in cap. 1. Matt. Legis ratio hæc eſt, ne hęreditates quæ Deo arbitrante inter eas tribus ex æquo fuerant diſtributæ Ioſue cap. 19. perturbarentur. Singulæ enim familiæ in eadem tribu æquales agri portiones acceperant, quod inculcatur Ioſue cap. 19. cùm dicitur, per cognationes ſuas. ἐπίκληρος igitur illa quæ ſola hęres eſſet, extra tribum ſuam, imò extra familiam non potuit enubere. D. Hilarius can. in cap. 1. Matt. Mariam ex lege Ioſepho nupſiſſe oſtendit. Verba legis Hebræa Numer cap. 26. ita ſonant. Omnis filia hæres hæreditatis ex tribubus filiorum Iſrael, vni ex familiaribus patris ſui erit in vxorem, vt poſſideant filij Iſrael vnuſquiſque hæreditatem patrum ſuorum. Quæri poteſt quomodo conciliari debeant inter ſe Matthæus, qui Ioſephum filium Iacobi fuiſſe ait, & Lucas, qui filium Heli. Reſpondet Africanus apud Euſebium lib. 1. Eccleſ. hiſt. cap. 7. Ioſephum alterius filium fuiſſe naturalem, alterius legalem. Iacobum enim & Heli fuiſſe fratres, quorum alter ducta vxore cùm ſine liberis exceſſiſſet, alter vt lex iubebat Deut. 25. ex ducta vidua Ioſephum ſuſceperit, qui propterea iam naturalis, iam legalis patris filius dicatur. Verba Euſebij, ἐπειδὴ γὰρ τὰ ὀνόματα τῶν γενῶν ἐν Ἰσραὴλ ἠριθμεῖτο ἢ φύσει ἢ νόμῳ· φύσει μὲν γνησίου σπέρματος διαδοχῇ, νόμῳ δὲ ἑτέρου παιδοποιουμένου εἰς ὄνομα τελευτήσαντος ἀδελφοῦ ἀτέκνου. Nomina generis in Iſraël numerabantur, aut natura, aut lege. Natura quidem, per ſucceſſionem natiui ſeminis: lege, alio filios generante in nomen fratris ſine prole demortui. Legales autem filios legalium parentum nomine cenſeri, quod Beza vtrique errones negant, docetur Deuteron. cap. 25. his verbis. Quando habitauerint fratres ſimul, & vnus ex iis abſque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratri ſuo, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Iſrael. Geneſ. cap. 38. Onan autem ſciens, non naſci ſibi filios introiens ad vxorem fratris ſui ſemen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine naſcerentur. Ruth cap. 4. Boos vt legem ſeruet Ruth mulierem alienigenam vxorem ducit, & filius inde natus non Boos, non Ruth, ſed Noëmi matri defuncti natus eſſe dicitur: vnde apparet non neceſſe fuiſſe, vt fratres eodem patre nati eſſent, nec vt propriè fratres eſſent, ſed fratrum nomine cognatos omnes cēſeri, qui ad defuncti hæreditatem ius aliquod haberent, quam adire niſi vxore eius ducta non poterant, Ruth cap. 4. Animaduerte filium Ruth non Boos appellatum, quod nomen fuit patris naturalis, non Chelion, quòd nomen legalis patris, ſed Obed filium Chelion patris legalis. Iubetur enim pater naturalis primogenitum filium, nòn ſuum, ſed fratris mortui cenſere filium, quod vidit Auguſtinus libro quæſtionum in Deuteron. quæſtione 46. & libro 2. Retractionum cap. 7. Quæritur item vter legalis pater Ioſephi fuerit. Patres plerique omnes Iacobum naturalem, Heli legalem patrem eſſe aiunt, vt Auguſtinus ſupra, & Ambroſ. Matthæus enim facta ſtatim in exordio mentione Dauidis, continuationem regij generis vſque ad Chriſtum oſtendere voluit. Quod longè efficacius probatur, ſi Iacob naturalis, quam ſi legalis pater ſit. Deinde Matthæus de induſtria gignendi verbo vſus eſt, quo Lucas abſtinuit. Matthæus ſcripſit ante Lucam, poſuitque naturalem patrem, Lucas poſterior legalem. Euſebius libro 1. hiſtor.

hiſtor. Eccl. cap. 7. οὕτω δὴ διαφόρων δύο γενῶν ἀριθμουμένων τούτε ἰακὼβ, καὶ τὸν ἠλὶ ὁμομητρίους ἀδελφοὺς, ὧν ὁ ἕτερος ἰακὼβ ἀτέκνου τοῦ ἀδελφοῦ τελευτήσαντος ἠλὶ τὴν γυναῖκα παραλαβὼν, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τρίτον τὸν ἰωσὴφ, κατὰ φύσιν μὲν ἑαυτῷ, καὶ κατὰ λόγον, διὸ καὶ γέγραπται, ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ· κατὰ νόμον δὲ τοῦ ἠλὶ υἱὸς ἦν. Ita & ex duobus diuerſis generibus inueniemus eſſe Iacobum & Heli fratres, eadem matre genitos. Quorum alter Iacobus mortuo fratre ſine liberis, ducta vxore Heli fratris ſui genuit ex ipſa Ioſephum, ſecundum naturam & rationem filium ſuum. Ideo ſcriptum eſt, iacob genuit Ioſeph, ſecundum legem filius Heli erat. Ideo Lucas dixit de Heli, ὃς υἱὸς (τοῦ ἠλὶ) qui filius erat Heli, ſecundum legem. Quæritur item cur Matthæus dicat Salathielem filium fuiſſe Iechoniæ, Lucas Neri, cui à Salathiele vſque ad Dauid alios rurſus Lucas quam Matthæus recenſeat, & Matthæus per Solomonem, Lucas per Nathan ad Dauidem perueniat. Matthæus quidem à parentibus ad filios deſcendendo, Lucas à filiis ad parentes aſcendendo. Ita exiſtimo Iechoniam filiam Neri qui ex Dauide per Nathan genus ducebat vxorem duxiſſe, ex qua Salathielem ſuſceperit, qui Iechoniæ proprie filius, quia ab eo genitus. Neri vero minus proprie, quia ex filia Neri ſuſceptus erat. Quemadmodum Athalia filia Amri dicitur, quia neptis eius erat. Probat igitur Matthæus Chriſtum per Solomonem filium eſſe Dauidis, Lucas per Nathan, cum Lucas aſcendit ad Salathiel, qui materno tantum genere ex Nathan ortus erat; noluit eius matrem ponere propter ſcripturæ conſuetudinem, quæ fœminarum genealogiam tacet, ſed eius auum patris loco numerat. Aduerte Matthæum Iacob patris naturalis, Lucam Heli patris legalis maiores numerare. Pauciores numerat Matthæus, tum quia tres reges conſilio prætermiſit, tum quia illi quos Matthæus numerat longioris vitæ fuere, vt Ambroſ lib. 3. in Lucam, Auguſtin. li. 1. quæſtio. in Geneſin 4. 121. Quod ais, Chriſtum ex tribu Leui nihil ſacerdotalis generis habuiſſe, bene ſentis cum B. Paulo toto cap. 7. epiſt. ad Hebr. Quod enim dicitur Luc. 1. Beata virgo cognata fuiſſe Eliſabethæ, quæ erat ex genere Aaron, fieri potuit, vt pater aut auus, abauúſue, aut tritauus Eliſabethæ, vxorem duxerit ex tribu Iuda & familia Dauid. Ambroſ. lib. 3. in Lucam, Eliſabetham ex tribu Iuda fuiſſe ait ío parte. Ex omnibus iis quos Lucas parentes numerat nemo ſacerdos fuit, vnde fruſtra Leuitici generis aliquid habuiſſe putant, Nathan naturalis filius Dauid fuit 2. Reg. 5. Ideo Chriſtus genus à Dauide cum per Salomonem, tum per Nathanum duxit. Quæritur & cur Matthæus conſiſtat in Abraham, Lucas aſcendat vſque ad Adamum. Aio Lucam reſpexiſſe primam promiſſionem de venturo Chriſto factam Geneſeos c. 3. ipſe conteret caput tuum, voluiſſeque ad Adamum peruenire qui primam cauſam aduentus Chriſti peccando præbuerat, vt Epiph. hæreſ. 51.

AD CAP. XIV.

QVod parum honoris ac reuerentiæ B. Dei parenti haberi vis, id ſolens more tuo, reliquorumque à Catholica fide perfugarum facis, qui vxores ſuas, quàm Dei matrem pluris eſſe volunt. Id ante te Lutherus, id Caluinus & Beza clamitarunt, & cum Antidicomarianitis bellum inexpiabile Sanctiſſimæ Virgini ex profeſſo indixerunt, Conſtantino Copronymo duce, quem Zonaras vetuiſſe ſcribit προσκαλεῖσθαι πρεσβείας τῆς ἀειπαρθένου μαρίας, καὶ θεοτόκον ὀνομάζεσθαι. Inuocare interceſſionem Mariæ ſemper Virginis, eamque Dei matrem appellari. Epiphanius aduerſus Antidicomarianitas Sanctiſſimæ Dei parentis cultum commendat, atque ὁ τιμῶν τὸν κύριον τιμᾷ καὶ τὸν ἅγιον, ὁ ἀτιμάζων τὸν ἅγιον ἀτιμάζει καὶ τὸν αὐτοῦ δεσπότην. Qui honorat Dominum, honorat & Sanctum eius, qui iniurius eſt in Sanctum, iniurius eſt in eius Dominum. Bene tamen admones, ita matrem Dei colendam, ne cultus qui vni Deo debetur, ei exhibeatur, quod olim à Collyridianis factum eſt. Sed vt ea moderatio ſeruetur, vt honos qui Sanctiſſimæ parenti debetur ob filium ei habeatur. D. Iræneus lib. 5. cap. 19. probat factum mulieris cuiuſdam, quæ ſe B. Virgini commendarit, eamque ſibi aduocatam depopoſcerit. B. Auguſtinus Serm. 2. De Annuntiat. Sancta, inquit, Maria ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes, refoue flebiles Greg. Nazianzenus in orat. de D. Cypriano, ſcribit Virginem, cuius pudicitia malis artibus à Cypriano tentabatur, B. Dei parentis opem, auxiliumque precibus implorasse. Gregorius Nazianz. in Chriſti patientis Tragœdiam δέσποιναν, καὶ πρέσβιν εὐπειθέστατον εἰς τὸν υἱόν, Dominam, & aduocatam, ac conciliatricem erga filium vocat. Eandem appellat παμβασίλισσαν, omnium reginam Apollonius Collatinus li. 1. excid. Hieroſolym. Deum patrem ita B. Virginem alloquentem facit,

——————— *Præ cunctis Itala tellus*
Te colet, & cæli Dominam, mundique vocabit.

Concil.

Concil. Epheſ.pag.249. honorificentiſſimis titulis Sancti patres B. Dei parentem ornant, & ei cultum maieſtati eius ſacratiſſimæ debitum non inuident. Dauid Cythræus Lutheranus auctor eſt hodieque Græcos in Horologio ſuo ſub meridiem noctis B. Virginem his verbis appellare, σὲ τὸ ἀπόρθητον τεῖχος, τὸ τῆς σωτηρίας ὀχύρωμα θεοτόκε παρθένε ἱκετεύομεν, τὰς τῶν ἐναντίων βουλὰς διασκέδασον. προστασία φοβερὰ καὶ ἀκαταίσχυντε μὴ παρίδῃς ἀγαθὴ τὰς ἱκεσίας ἡμῶν, θεοτόκε, παντάνασσα. Supplices rogamus te quæ murus es inexpugnabilis, arx ſalutis, Dei mater virgo, hoſtium inſidias diſſipato, præſidium tremendum, ab ignominiæ labe liberum, ne pia Dei mater omniũ regina negligas noſtras ſupplicationes. Concilio Epheſino, παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον τὴν γλῶτταν πρὸς τὴν εὐφημίαν καλεῖ, καὶ ἡ παροῦσα ἑορτὴ τοῖς συνελθοῦσιν ὠφελείας γίνεται πρόξενος. feſtiuitas B. Virginis hodie linguam noſtram ad eius laudationem vocat, & præſens celebritas conciliatrix eſt vtilitatis iis qui adſunt. Vt cordolium tibi ſit, & reliquis B. Virginis hoſtibus, ex Ioannis Geometræ hymnis pauca delibabo.

χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια βασιλίδος ἔκγονε φύτλης,
χαῖρε παμαγλήεντος ἀφ' υἱέος, οἷα σελήνη
πατρὸς ἀφ' ἠελίου, φέγγος ἐφελκομένη.
χαῖρε λόγῳ λόγον ἄμβροτον ἄσπορος, ἄφθορος, ἁγνή.
Salue mihi regina orta ex regio genere,
Salue ò quæ trahis lumen à filio omnino lucente,
Vt luna à ſole patre ſuo. Salue quæ verbo verbum
Æternum paris ſine ſemine integra, caſta.

Sed vt proprius ad rem veniamus, Illuſtriſſimus Baronius, quæ ab Apoſtolis ſcripta ſunt de B. parente in primis amplectitur, quę à Iudæis & Hæreticis ficta reſpuit, quæ ab Hippolyto Martyre grauiſſimo, ſanctiſſimo, & antiquiſſimo Patre tradita, quæ à S. Epiphanio, Gregorio Nyſſeno, & Damaſceno commendata eleuare non audet: imò piè amplectitur, & pietatis cultoribus prodit. Si tibi plus fidei, & auctoritatis arrogas, quã Sanctiſſimis illis Patribus, tibi læua in parte mamillæ nil ſalit Arcadico. Sed bene eſt, quod in Leucij ſcriptis de B. Virgine improbãdis tibi Ill. Baronij iudiciũ probatur, vt vehementius in Chriſtophorum de Caſtro Ieſuitam virum piũ, & eruditũ fellis tui acetũ vomas, qui ea quæ ad honorẽ & cultũ B. Dei parentis faciũt amplectitur, & fouet. Ill. Baronius ait Collyridianos Dei genitricem Mariam humanæ prorſus naturæ expertẽ, ac diuinæ tantũ participem dixiſſe, ſi Epiphanio fides eſt. ἀντὶ θεοῦ ταύτην παρεισάγειν ἐσπουδάκασι, cã pro Dea introducere ſtuduerunt, diuinam naturam humanæ opponi non inficias ibis. Nihil erat igitur cur Illuſtriſſ. Baronium ob hoc dictum tam acri aculeo ſodicares. Agnoſco tecum ἅγια ἁγίων, Sancti Sanctum, Debir vocant, & oraculum, vni ſummo Pontifici patuiſſe. Ioſephus lib. 5. cap. 14. εἰσῄει δὲ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνος ὁ ἱερεύς: ſemel tantum in anno ingrediebatur Pontifex, Philo Iud. in legat. ad Caium ex libello Agrippæ, κἂν αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς δυσὶν ἡμέραις τοῦ ἔτους, ἢ καὶ τῇ αὐτῇ τρὶς καὶ τετράκις εἰσφοιτήσῃ, θάνατον ἀπαραίτητον ὑπομένει. Si Pontifex ipſe duobus diebus anni, aut eadem die ter, aut quater ingreſſus fuerit, ſine vlla ſpe veniæ mortis ſupplicium ſubit: vt in Sancto Sanctorum Deipara Virgo vndecim annos fuerit, mihi perſuadere non poſſum. In templo eductam fuiſſe, vel in Paſtophoriis ſacerdotum potius, quia traditione tenetur antiqua, facile crediderim. Quod voluiſſe putem auctorem Chriſti patientis,

μήτηρ μ' ἔδωκεν ἱερὸς ἀμφὶ δόμους
ἐν θ' ἐκτραφεῖσαν χερσὶν ἀγγέλου ξένως
εἰς καιρὸν ἀνδρὶ σώφρον' ἐξέδωκέ με
γερουσία σύμπασα.

Mater me ſacræ ædi addixit, vbi eductam nouo more manibus angeli, vniuerſus ſacerdotum, ſeniorumque cœtus tempeſtiue me locauit viro continenti. Hic admonebo cum Illuſtriſ. Baronio errones noſtri ſeculi vere nouatores dici, qui verbis Chriſti fidem non habeant, vel nouo more accipiant, veterum Patrum interpretamenta reiicula eſſe velint, reſpuant Chriſti verba, Caro mea vere eſt cibus. Hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur. Qui manducat, aut bibit indigne, reus erit corporis & ſanguinis Chriſti, non diiudicans corpus Domini. Et nouatores ſunt, & veteratores, quia vetera ſe amplecti aiunt, quæ tamen refugiunt, & arte veteratoria nouitatis eadem incuſant. Certe Gregorius Nyſſenus homilia in Natalem Domini ait ſacerdotes B. Dei parentem quandiu paruula fuit ad Samuelis ſimilitudinem in ſacris educaſſe, quod ipſe fateris. Cur igitur tibi nouum & incredibile videtur quod à tanto viro ante mille 300. annos in literas miſſum eſt, & à viris Sanctiſſimis deinde acceptum, & ad nos tranſmiſſum. Credis Chriſti Diſcipulos adeo frigide animatos fuiſſe erga Dominum Ieſum, adeo indiligentes ac incurioſos genealogiæ Doctoris ſui, vt de intemerata eius parente

de

De affinibus & cognatis non quærerent, vnde domo, quomodo nata, quomodo educta, quibus ſtudiis imbuta ſanctiſſima Dei mater eſſet? Quæ illi à guaris, & conſciis accepta, deinde ad poſteros tranſmiſerint. A quibus hauſit Epiphanius tomo vii. Biblioth. Sac. qui patrem B. Mariæ Ioachimum, matrem Annam indigetat.

AD CAP. XXII.

AIs de virginibus votiuis ad ſeruiendum coram Deo relictis nihil ſcripturam ſignificare. Multa fuere in Iudæorum moribus quæ in literis ſacris ſilentur. De virginibus iſtis votiuis aliquid ſignificari videtur Leuit. 12. his verbis, Cumque expleti fuerint dies purificationis ſuæ pro filio ſiue pro filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ, ſiue turturem pro peccato: ex quibus apparet non modò mares, verùm & fœminas primogenitas ex hominibus redimi iuſſas. Nec videntur fœminæ exceptæ illis verbis Exod. 13. Omne primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes, quia hominis & filiorum nomine mares & fœminæ veniunt. Cùm igitur deferretur agnus anniculus pro filia vt redimeretur, ſi non redempta eſſet, eam miniſterio templi addictam eſſe oportuit. Huiuſmodi enim redemptio fuit libera, & ex arbitrio vouentis ſi vellet potius primogenitum ſeruire Deo in templo, quàm redimi, quod in Samuele demonſtratur lib. 1. Reg. cap. 1. Imò Leuit. cap. 27. pater filiam vouere potuit ab vno menſe vſque ad quintum annum licet primogenita non eſſet, quæ tribus ſiclis potuit redimi. Et verſu 28. dicitur, Omne quod Domino conſecratur ſiue homo fuerit, &c. non vendetur, nec redimi poterit. Cùm igitur fœminæ vouerentur, conſecrarentur Domino quid mirum ſi aliquot virgines votæ, conſecratæ in templo coram Domino miniſtrarint, quibus è 90. illis cellis quas Salomon extruxerat alia quædicarentur. Exodi 13. verba hæc, Quicquid habueris maſculini ſexus conſecrabis Domino, fœminas excipit, quas tamen voueri poſſe, & redimi oſtendi. Locus Gregorii Nyſſeni contra te facit, qui B. Virginem quandiu puella fuit ad Samuelis ſimilitudinem in ſacris ædibus à Sacerdotibus educatam fuiſſe ait, ſed cùm iam adoleſceret de ea viro collocanda cogitaſſe Sacerdotes. Mulierem enim inter Sacerdotes verſari, atque in ſanctis ædibus conſpici, nec lex, nec grauitas permittebat. Sed priùs quàm adoleſcerent nec lex, nec grauitas vetabat, vt ego colligo, eas in templo verſari. Non autem veroſimile eſt, contra legem & morem id in ſola B. Dei parente vſurpatum, vt ex voto parentum & legis præſcriptione puella in templo verſaretur. Lex in omnibus quæ à parentibus votæ, & redemptæ non eſſent ſeruari debuit. De cellis iſtis 90. Ioſephus libr. 8. Orig. cap. 3. *περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τριάκοντα βραχέους οἴκους, ἐπῳκοδόμησε δὲ τούτοις ἄνωθεν οἴκους ἑτέρους καὶ πάλιν κατ' αὐτῶν ἴσους.* Circa templum ædificauit in ambitum 30. ædiculas, & totidem alias deſuper extruxit, & ſecundis iſtis totidem alias æquales impoſuit, vt nonaginta eſſent. An totidem in ſecundo templo poſt reditum à Babylone fuerint ſcriptura non indicat. Sed cùm ad inſtar primi fuerit exſtructum, licet minus ſublime, totidem habuiſſe cellas vero ſimile eſt lib. 1. Eſd. cap. 3. Ioſephus lib. 5. cap. 14. Belli Iudaïc. ædium illarum numerum non recenſet, ſed plures fuiſſe ait, in templo ab Herode reſtituto, ad ſimilitudinem & altitudinem prioris, quod Salomon ædificauit, *περὶ δὲ τὰ πλευρὰ τοῦ κάτω ναοῦ δι' ἀλλήλων ἦσαν οἶκοι τρίστεγοι πολλοί.* ad latera inferioris templi multæ erant ædes peruiæ triplici tecto ſuſpenſæ. *τρίστεγος* dicitur *οἶκος*, domus triplici cōtignatione in qua ſolum primæ contignationis, tectum eſt infimæ partis ædium, ſolum ſecundæ tectum eſt primæ. tertiæ ſolum tectum eſt ſecundæ. En tibi plures cellas alias aliis impoſitas. Non obeſt igitur quod poſtea ait, *τὸ δ' ὑπερῷον τοῦτο μὲν οὐκ εἶχε, παρ' ὅσον ἦν καὶ στενότερον.* Deſuper autem pars illas domos non habebat, quanto erat anguſtior. Si tecum legero [illegible], ea lectio a me faciet, ſequetur enim in ſuperiori parte fuiſſe ædiculas eiuſmodi, ſed pauciores, quia erat pars ſuperior magis anguſta. *τριστέγους οἴκους* vocamus *maiſons à trois eſtages*, gallico idiomate, in quibus tres cellæ. Puras illas domunculas aut ſacræ ſupellectili, & annonæ cuſtodiendæ ſeruiſſe, aut in vſus Sacerdotum repoſitas. Vocantur Exhedræ, Paſtophoria, Gazophylacia, *Ταμιεῖον*, Ioſepho lib. 9. cap. 7. dicerem veſtiarium. 3. Reg. cap. 6. 1. Reg. 10. 1 Paralipom. 28. & in nouo inſtrumento. Potuerunt & ex his cellis aliquæ virginibus votiuis in tenera ætate aſſignari, maxime cum paucas eiuſmodi fuiſſe veroſimile ſit, quæ in domo Pontificis vt Samuel, & poſtea Ioas cum nutrice ali potuerint. Non temerè igitur eſt, quod D. Ambroſius lib. 1. de virginibus vtitur his verbis. Etiam in templo Hieroſolymis fuiſſe legimus virgines: ſed quid Apoſtolus dicit? Hæc in figura contingebant illis, vt eſſet iudicia futurorū: figura enim in paucis eſt, vita in pluribus. De Ioſabetha tibi aſſentior vxorem fuiſſe Ioadi. Sic enim Ioſephus lib. 9. cap. 7. *ἣν ἐχούσα ὁμοπάτριος ἀδελφή,*

ἰωσαβεθὴ ὄνομα. Erat Ochoſiæ ſoror eodem patre nata Ioſabethe nomine: ταύτῃ συνῆν ὁ ἀρχιερεύς. Vnde diſcas matrimonium fuiſſe Pontificibus cum tribu Iuda, quod negaſti. Ea Ioado ſummo Pontifici nupta erat: item, ἀνεθρέψαν αὐτὸν ἥτε, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἰωίαδος. Aluerunt Ioaſum ipſa Ioſabetha & Ioadus vir eius. 2. Paralip. cap. 22. Ioſaba vxor dicitur Ioadi Pontificis. Mulieres excubantes in oſtio tabernaculi cap. 28. Exod. Fœminas fuiſſe, quæ ſtudio pietatis ad tabernaculum conuenirent, quemadmodum & lib. 1. Samuel. cap. 11 non autem virgines, quæ in templo ſeruirent, agnoſco tamen, & probo: Nec Annam templum inhabitaſſe putarim, quæ tamen frequens in templo erat, vt pietati operaretur. Virgines illæ κατάκλειστοι 2. Machab. cap. 11. in parthenone domi apud matres, non in templo incluſæ erant, αἱ δὲ κατάκλειστοι τῶν παρθένων αἱ μὲν συνέτρεχον ἐπὶ τοὺς πυλῶνας, αἱ δὲ ἐπὶ τὰ τείχη τινὲς δὲ διὰ τῶν θυρίδων διέκυπτον. Virgines quæ erant incluſæ, aliæ ad veſtibula & portas, aliæ ad parietes concurrebant, quædam exerto collo, per feneſtras proſpectabant, cùm Heliodorus irrupiſſet vrbem ad diripiendos templi theſauros. De virginibus incluſis Lycophron in Caſſandra,

ἐγὼ δὲ τλήμων ἡ γάμους ἀρνουμένη
ἐν παρθενῶνος λαΐνοις τυχίσμασι.

Ego miſera quæ refugiebam nuptias in fabrica parthenonis lapidei: Parthenonem vocat εἱρκτὴν, carcerem, καὶ παλιοσυτος ποσὶν ἔβαινεν εἱρκτῆς ἐπὶ τέγος; & regrediens pedibus iuit in ſuum carcerem. Ideo Heſiodus dixit,

καὶ διὰ παρθενικῆς ἁπαλόχροος οὐ διάησι,
ἥτε δόμων ἔντοσθε φίλῃ παρὰ μητέρι μίμνει.

Frigus non peruadit per corpus virginis tenellæ, quæ intra ædes apud matrem caram manet, Huc pertinet illud Phocilidis,

παρθενικὴν δὲ φύλασσε πολυκλείστοις θαλάμοισι,
μηδέ μιν ἄχρι γάμων πρὸ δόμων ὀφθῆναι ἐάσῃς.

Virginem cuſtodi in thalamis clauſis, neque eam vſque ad nuptias ante ædes videri patere, Id voluit Catullus de Ariadna, virgo ait,

Regia quam ſuaues expirans caſtus odores
Lectulus in molli complexu matris alebat.

Incluſas illas Græci vocant μενάνδρους, virum expectantes, Philo in Flaccum, θαλαμευόμεναι παρθένοι δι' αἰδῶ τὰς ἀνδρῶν ὄψεις, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ἐκτρεπόμεναι. Thalamicolæ virgines dictæ, quæ ob pudorem, virorum aſpectum, etiam maxime affinium vitant. Dicuntur & ἄρρι, vrſæ, καὶ ἀρκτευόμεναι, maxime feræ, apud Harpocrat. Hæc ego tuis illis καταχλείστοις reponere volui. Virgines tamen in templo aliquas tenera ætate fuiſſe non dubito, quia mares, & fœminæ redimebantur, vouebantur, conſecrabantur Deo Leuit. XII. & XVII. Hæc ratio Illuſtriſſimum Baronium ſatis ſuperque tuetur. De mulieribus quæ ad tabernaculum adorandi cauſſa conueniebant. Ioſephus libr. 5. cap. 11. γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ παραγινομένας ὕβριζον φθοραῖς, τὰς μὲν βίαν προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ἐξαπατώμεναι. Mulieres quæ ad tabernaculum ventitabant filij Eli corrumpebant, alijs vim afferentes, alias donis allicientes, qui locus de virginibus non poteſt intelligi. Plerique tamen patres aſſerunt locum in templo virginibus teneris fuiſſe. Gotfridus Vviterbienſis

Mos erat in templo teneras ſeruare puellas,
Quas ibi lege ſua cum religione tuentur,
Nata maris ſtella eſt regina Maria nouella
In templo Domini nocte diéque fuit.

Hunc auctorem, ſat ſcio, quia nuperus, eleuabis. Certe feſtum Præſentationis B. Mariæ non eſt nuperum, quod ſub Gregorio Nyſſeno celebratum ſit.

AD CAP. XXIIII.

AIs non conſentire cum doctrina Chriſti, vt quæ vouerit virginitatem viro nubat, qui voti non ſit conſcius & approbator, 1. Corinth. 7. At virgo nupſit Ioſepho voti virginitatis non conſcio, vnde ſequitur eam virginitatem non vouiſſe. Dicebat ille apud Plautum vxori fatuæ, Abi mulier es, & tibi dico, Abi valde homo es, valde ex hominum ingenio res Dei æſtimas. Quis te docuit Ioſephum Mariæ voti conſcium non fuiſſe, quis tibi certo indicauit eam à Deo mentem Ioſepho iniectam non eſſe, vt colere ipſe virginitatem vellet. De virgine quid hæres, cùm ipſa dixerit, virum non cognoſco. Virgines quibus nuptiæ conciliantur, ſi animum nubendi habent, quanquam virum expertæ non ſint, non reſpondent, virum ſe non cognoſcere.

nationem Gregor. Nyſſenus in orat. de Hypapante. Si Maria liberorum cauſſa ducta fuiſſet à Ioſepho, quomodo partionem Angeli nuntiantis ſe rem nouam, & alienam audire præ ſe tuliſſet, cum ipſi quoque ſuperiiſſet ut ſiue ex lege naturæ aliquando mater eſſet: verum quia carnem Deo conſecratam oportebat intactam perſeuerare, dicit, quomodo ſine viro mater ero? Ioſephum ſponſum noui, ſed virum non noui. Auguſtinus lib. de ſancta virgin. c. 4. quomodo fiet iſtud? Hoc profecto non diceret, niſi Deo virginem ſe ante vouiſſet. D. Ambroſ. lib. de inſtit. Virginis Deſponſata viro mater Domini coniugii nomen accepit. Non enim defloratio virginitatis facit coniugium ſed pactio coniugalis. Cum nuptiis iungitur puella coniugium eſt, non cum virili commixtione coniungitur. Ideo Ioſeph dicitur ἀνὴρ αὐτῆς, ipſa dicitur γυνὴ, non νυμφίος, vxor, non ſponſa tantum. Ioſeph noli timere accipere Mariam vxorem tuam. Auguſtin. lib. de bono coniug. cap. 3. ſeruato pari conſenſu poteſt permanere coniugium non permixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu. Beda Homil. in id, miſſus eſt, verba Mariæ interpretatur. Quomodo fieri poteſt, vt concipiam, pariamque filium, quæ in caſtimonia virginitatis vitam conſummare diſpoſui. Anſelmus homil. intrauit Ieſus. In hoc Maria non immerito mirata eſt, quoniam quamuis deſponſatam, tamen ſe nunquam nupturam, neque virum cognituram certo ſciebat Petrus Martyr, quem ſequeris auſus eſt ſcribere Mariam nupſiſſe Ioſepho animo aliarum mulierum coeundi. Quis huic portento linguam ſacrilegam exſcindat. Egregie gloſſa vetus, ad locum Lucæ, quia virum non cognoſco, id eſt non cognoſcere propono. Secundum enim quod dicunt Doctores Catholici, beata Virgo, antequam deſponſaretur Ioſeph, habuit obſeruantiam caſtitatis virginalis in deſiderio. Non tamen ſic voluit expreſſe: ſed cum poſtea Deo ordinante eſſet ei deſponſata qui erat in ſimili propoſito, ſimul emiſerunt votum Melius Hugo Victorinus lib. de Mariæ virgin. Quod eſt virum non cognoſco, id eſt, propoſitum habeo virum non cognoſcere, propoſitũ habeo virginitatis decus vſque in finem inuiolatum conſeruare. Exagitas deinde Ill. Baroni cupiditatem laudis illaudabilẽ, qui dixerit, Ioannem Baptiſtam 8. Kal. Octobris fuiſſe conceptum. Exiſtimat ille, vt debet, verum ab Eccleſia Natali Diui Ioannis celebrando diẽ aſſignatum quod ſi, vt eſt, verũ eſt, non eum coniectura fefellit, cui libentius aſſenſum præbuerim, quam Canonibus Ioſephi Scaligeri Iſagogicis. Interim hic admonebo, te, nouitium Theologum, quicquid in has exercitationes tuas Theologiæ inferſiſti, totum illud vel à Beza, vel à Scaligero, vel à centuriatoribus mutuatum. Quod illi probant probas, quod illi negant negas.

AD CAP. XXVII.

BEne eſt quod Illuſtriſſ. Baronij de conceptione Chriſti ſententia tibi probatur, quando Chriſtus conceptus eſt, annos 4. Auguſtũ præteriiſſe ab initio triumuiratu, & menſes quatuor, ſi tres dies demas: non tamen tibi temperare potes, quin eum velites, & orationem eius parum Latinã eſſe dicas. Admoneo in rebus Theologicis ſatis eſſe loqui Latine, qui bene ſentit, & ſententiam ſuam ſic exprimit, vt intelligi poſſit. De temporis articulo quo Chriſtus Dominus conceptus eſt, Non dubito conceptum eo puncto quo beata Chriſti mater Dei nuntio aſſenſum præbuit, dixitque, ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Cum enim dixit Angelus, ecce concipies, nondum conceperat, cum dixit, Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, nondum ei ad conceptum Chriſti Domini obumbrauerat: quare & nonniſi poſt diſceſſum Angeli conceptum Dominum eſſe D. Athanaſius ait aut quicunque auctor eſt eius orationis de B. Deipara ne ex Angelo concepiſſe putaretur. εἰ δὲ καὶ ἔτι διαπορῦσα, πλὴν ἐπιχειρήσασα ταύτῃ φησί, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου, καὶ ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος, ἵνα μὴ καταλείπῃ ἀφορμὴν τοῖς ἐθέλουσι λέγειν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄγγελος ἐνοικήσας ἐν τῇ παρθένῳ ἐσαρκώθη, οὐδ᾽ ὅτι ὁ λόγος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκφορὰν ἀπηχήσεως ἐνήργησε τὴν ἐνανθρώπησιν· ἀλλ᾽ ὅτι ἀπελθόντος τοῦ ἀγγέλου ἐπῆλθεν ἐπὶ τὴν παρθένον τὸ ἅγιον πνεῦμα. Illa autem accepto nuntio etiamnum dubitans, verum tamen bene ſibi precara dicit, fiat mihi ſecundum verbum tuum, & diſceſſit ab ea Angelus, vt non præberet anſam iis, qui dicere vellent, quod ipſe Angelus inhabitans in Virgine incarnatus eſt, neque quod ſermo eius ſecundum prolationem effecit incarnationem, ſed quod cum exiiſſet Angelus ſuperuenit Spiritus ſanctus in Virginem, & virtus altiſſimi obumbrauit ei. Eodem igitur temporis puncto Spiritus ſanctus è puriſſimo ſanguine B. Dei parentis ſanctiſſimum Chriſti Domini corpus formauit, eodem ipſo puncto animam infudit, eodem ipſo puncto Angelus egreſſus eſt. Dicit tamen S. Athanaſius μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐτελέσθη τὸ σωτήριον κήρυγμα. ita poſt egreſſum Angeli perfectus eſt ſalutaris conceptus ἀλλ᾽ ὡς λέγομεν, ὅτι δυνάμεως καὶ πνεύματος ἐπλήσθη ἡ παρθένος

741. Marc. Titius Ioſephus lib. 14.ca. 12.

745. C. Sentius Saturninus Ioſeph. lib. 16. cap. 13. Rector prouinciæ vnus, ſi conſularis fuit, habuit tres legatos, & vnum procuratorem. Volumnius non legatus Syria fuit, ſed procurator Saturnini. Ioſeph. excid. lib. 1. cap. 17.

Anno 750. Quintilius Varus. Caius enim Auguſti nepos Chriſto iam nato, cum extraordinario imperio ad bellum Parthicum, & recuperandam Armeniam miſſus eſt. Tacit. lib. 3. Annal. De Quintil. Varro, Dio, & Ioſephus lib. 17. cap. 7.

Anno 759. Varo ſucceſſit P. Sulpitius Quirinus.

Mihi iſta Caſauboni proxime ad verum accedere videtur. Video tamen Chronologos penè omnes in varias ſententias diſtrahi & aliter Scaligerum, aliter Genebrardum aliter Suſtij[..]m, aliter Illuſtriſſ. Baronium, aliter Caſaubonum ſentire. Omnino in hiſtoria temporum cæcutimus omnes, & quantumcunque ſtudij, quantum diligentiæ afferimus, allucinamur. Et Caſaubonus, & Scaliger, & alij plerique in diuerſa abeunt. Scaliger arbitratur natum eſſe Chriſtum nouem menſibus ante obitum Herodis. Caſaubonus & alij Herodem obiiſſe anno proximo vel altero à natiuitate Domini. Illuſtriſſimus Baronius anno Chriſti octauo. Quærendum, cuius potiſſimum ſententiæ acquieſcamus. Certè Euſebius ab Abraham ad natalem Chriſti putat annos bis mille xv. intercedere. Oroſius lib. 1. cap. 1. Sunt autem ab Adam primo homine vſque ad Ninum magnum vt dicunt regem, quando natus eſt Abraham anni ter mille 84. qui ab omnibus hiſtoriographis vel omiſſi vel ignorati ſunt. A Nino autem vel Abraham vſque ad Cęſarem Auguſtum, id eſt, vſque ad natiuitatem Chriſti, quæ fuit anno imperij Cęſaris 42. quum facta pace cum Parthis Iani portæ clauſæ ſunt, & bella toto orbe ceſſarunt, anni duo millia quindecim. Oroſius hæc mutuatus ab Euſebio. Certè Dominus Ieſus natus anno poſt Actiacum prælium 28. Anno imperij Auguſti 42. Georgius Syncellus, ἐγεννήθη ὁ κύριος ἐν ὑπατείᾳ Σουλπικίου Καμαρίνου, καὶ Γαΐου Πομπηΐου, ὡς ἐν ἀκριβέσι, καὶ παλαιοῖς ἀντιγράφοις φέρεται. Natus eſt Dominus Coſ. Sulpitio Camarino, & C. Pompeio, vt in exactis & veteribus monumentis fertur. Non malè D. Hieronymus, in cap. 11. Eſa. Veteres reuoluamus hiſtorias, & inueniemus vſque ad 28. annum Cęſaris Auguſti, cuius 41. anno Chriſtus natus eſt in Iudæa in toto orbe certatum fuiſſe diſcordiam, 28. annum Cęſaris accipe poſt Actiacum prælium, 41. primum, vel vt alij melius, 42. annum imperij Auguſti. Procopius Gazenſis ad cap. 2. Eſaiæ. Oſorius lib. 7. cap. 3. Chriſtum natum ait anno ab vrbe condita 752. Omnis certè Eccleſia ad ortum ſęculo Euſebij credidit Chriſtum natum 8. id. Ianuarij, Theophaniorum feſto, vt infra oſtendemus. Sed ad rem Publius Quirinius miſſus eſt in Syriam Chriſto naſcente, vt cenſum in Syria & Iudęa ageret. Deinde iterum miſſus eſt anno ab vrbe condita 59. damnato Archelao cum duplici poteſtate regendæ prouinciæ & cenſus habendi, vt tu vis ex Ioſepho initio lib. 18. Orig. qui δικαιοδότην vocat id eſt iuridicum alias ἡγεμόνα, prȩſidem imperium ordinarium Quirino demandatum fuit, vt [illegible]. Negotium agendi cenſus fuit extra ordinem, & vltra conſuetum munus præſidum. Ioſeph. lib. 20. cap. 4. κυρηνίου τῆς ἰουδαίας τιμητοῦ ὄντος. lib. 17. ſub finem, ἀποτιμησόμενος τὰ ἐν συρίᾳ, vt cenſum ageret bonorum in Syria. Quirinus ille nòn miſſus eſt ex Senatusconſulto, vt vult Euſebius: ſed ἐκ διατάγματος, ex edicto Cęſaris. Iſte eſt Publius Sulpitius Quirinius, qui cum M. Valerio Meſſala ſecundum Conſul fuerat, ideo vocat eum Ioſephus non conſulem, ſed conſularem, lib. 18. κυρήνιος δὲ τῶν εἰς τὴν βουλὴν συνηγμένων, τάς τε ἄλλας ἀρχὰς ἐπιτετελεκὼς, καὶ διὰ πασῶν ὁδεύσας, ὕπατος γενέσθαι, τά τ' ἄλλα ἀξιώματι μέγας σὺν ὀλίγοις ἐπὶ συρίας παρῆν ὑπὸ καίσαρος δικαιοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος, καὶ τιμητὴς τῶν οὐσιῶν γενησόμενος. Item, ἀποτιμησάμενός τε αὐτῶν τὰς οὐσίας, ἀποδωσόμενος τὰ ἀρχελάου χρήματα. Quirinius autem Senator, qui alios magiſtratus percurrerat omnes, ita vt conſulatu defunctus eſſet, dignitate cum paucis magnus, in Syria aderat à Cęſare, vt ius redderet prouinciæ, miſſus, & bonorum cenſitor eſſet. Item cenſum acturus bonorum, & venditurus bona Archelai. Euangeliſta, ἐξῆλθε διάταγμα exiit edictum a Cęſare. Bis eim miſſus eſt Quirinius in Syriam à Cęſare, nam & Chriſto naſcente, & poſtea Archelao Tetrarcha abdicato miſſus eſt cenſitor. Prior deſcriptio facta eſt toto terrarum orbe, vt quot & quantos delectus ad bellum populus Romanus facere poſſet, tam ex prouinciis populi Rom. quàm ex ſociis, regibus, & ciuitatibus ſciri poſſet. Poſterior, vt Archelai bona venderentur, ad alias prouincias non pertinuit. Ideo B. Lucas dixit, αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη. Hęc fuit deſcriptio prima. Secundæ meminit Lucas Act. v. Ex his apparet non audiendum Euſebium ita ſcribentem, ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς κυρήνιος ἐπιμελητὴς ἐχειροτονεῖτο, καὶ οἰκητόρων ἀναγραφὰς ποιούμενος. A ſenatu miſſus eſt Cyrenius procurator, deſcriptionem facturus bonorum & incolarum. Bene hoc qood ſequitur, ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας γεννᾶται. Eodem anno Ieſus Chriſtus Deus noſter

M 3 in Beth

in Bethleem Iudææ generatur. Idem, Cæſare Octauiano [illegible] & M. Plantio [illegible] ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν [illegible] τῆς ἰουδαίας. Herodes Rex Iudæorum regnat annos 37. [illegible] regni anno 35. Ieſus Chriſtus Deus noſter in Bethleem generatur, ſimul [illegible] ntur ab Abraham ad natiuitatem Chriſti bis mille xv anni. In epitome temporum ab Adam vſque ad Heraclium, hæc leguntur [illegible] ἡρώδης ἰουδαίων ἔτη λζ΄ ὁ τῆς βασιλείας [illegible] ἰησοῦς ὁ χριστὸς ἐν βηθλεὲμ [illegible] Herodes Rex Iudæorum regnat annos 37. [illegible] regni anno 35. Ieſus Chriſtus in Bethleem Iudææ naſcitur: quia Herodis iuſſu a bimatu, & infra infantes interfecti ſunt, vt Matthæus. In Chronographia Nicephori Patriarchæ αὐγουστος ἐβασίλευσεν ἔτη νς΄ μῆνας ς΄ [illegible] αὐτοῦ βασιλείας ἐγεννήθη κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ θεοτόκου μαρίας [illegible] ἡμῶν [illegible] ὁ πρὸ αἰώνων θεὸς ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν ἰανουαρίων, ὅ ἐστι χοιὰκ [illegible], τουτέστι δεκεμβρίου κε΄ Auguſtus regnauit annos 56. menſes 6. Quadrageſimo imperij eius anno natus eſt ex ſancta Maria virgine Deipara ſecūdum carnem Ieſus Chriſtus æternus Deus in Bethleem Iudææ octauo Kal. Ianuarias, 25 Decembris. Ex Africano, ἐν ἔτει ἡρώδου λγ. κυρήνιος [illegible] τῆς συγκλήτου βουλῆς ἀποσταλεὶς εἰς τὴν ἰουδαίαν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, &c. Anno Herodis 33. Cyrinus miſſus à ſenatu in Iudæam deſcripſit bona & incolas. Eodem anno Ieſus Deus noſter in Bethleem naſcitur. ἦν δὲ ἔτος τὸ δεύτερον, καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς αὐγούστου βασιλείας αἰγύπτου δὲ [illegible], καὶ τῆς τελευτῆς ἀντωνίου, καὶ κλεοπάτρας, εἰς ἣν ὑστάτην ἡ κατ' αἴγυπτον τῶν πτολεμαίων κατέληξε δυναστεία ὄγδοον ἔτος καὶ κ. Erat autem 42 annus imperij Auguſti, Ægypti autem in prouinciæ formam redactæ, & mortis Antonij & Cleopatræ in quam deſijt Ptolemæorum in Ægypto dominatus, annus 28. Cùm in Chronologia ſententiæ veterum inter ſe adeo diſſideant, non mirum eſt ſi tibi cum Illuſtriſſ. Baronio non conuenit qui præſides Syriæ fuiſſe ait, eos quos tu legatos Antonij non præſides fuiſſe defendis. In his talibus ſibi quiſque ſatis ſapere videtur. Quare in tanta diſcrepantium opinionum varietate paulo æquior eſſe debueras in Illuſtriſſimum Baronium, cui non minus fidei in Annalium negotio, quam tibi habendum eſſe iure fateberis.

AD NVMERVM XXXI.

BAronius Illuſtriſſimus Cardinalis Quirinium ter Syriæ præfuiſſe ait, Ioſephus lib. 18. Origin. ait eum veniſſe δικαιοδότην ὑπὸ [illegible] ἔθνος, καὶ τιμητὴν τῶν οὐσιῶν γενησόμενον. Tu negas in prima illa deſcriptione Quirinium fuiſſe præſidem, ſed cenſitorem, quia Imperatores ad cenſus agendos [illegible] Reip. [illegible] in prouincias mittebant. Hic à Scaligero, præter morem tuum diſcedis. Scribit enim in notis ad Euſebij Chronicon, in prima deſcriptione Quirinium fuiſſe præſidem, & [illegible] in ſecunda cenſitorem tantum ad bona Archelai diſtrahenda. Tu contra in prima deſcriptione extra ordinem eum putas cenſui agendo miſſum, non vt præeſſet Syriæ, in ſecunda deſcriptione vt præſes eſſet, & cenſitor bonorum Archelai. Iuſtini vero ſa in Apologia 2. contra [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible] κυρηνίου [illegible] ἐν [illegible] [illegible] ἀπογραφὰς Reſpicite. inquit, deſcriptiones quæ actæ ſunt ſub Cyrinio, qui primus fuit in Iudæa veſter procurator: vocat ἐπίτροπον, quem Ioſephus [illegible], Lucas ἡγεμόνα, præſidem. Illuſtriſſimus Baronius meminerat Quirinium quater in Syriam miſſum, primum quidem quando in Cilicia res geſſit, expugnatis vt loquitur Tacitus per [illegible] Homonadenſium caſtellis, iterū ſub natalem Domini quando cenſum egit. Tertio cum Caio Cæſare in Armeniam [illegible]. Quarto poſt damnationem Archelai, vt bona eius venderet. [illegible] Tertullianum aduerſus Marcionem [illegible] [illegible] teecum ſentio [illegible] conſtat [illegible] ſub Auguſto tunc in Iudæa per Sentium Saturninum, apud quos genus eius inquirere potuiſſent. Non vide tamen quomodo cenſus acti ſint ſub Sentio Saturnino, non per [illegible] Saturninum, ſed per Quirinium, niſi te auctorem [illegible] qui putas in prima illa deſcriptione Quirinium non fuiſſe præſidem, ſed cenſitorem tantum, [illegible] præſidem, Syriæ fuiſſe Quirinium, & bona Archelai vendidiſſe. Quod [illegible] a Scaligeri tui ſententia longe abire oſtendi. Cenſum luſtralem in prouincijs [illegible], aut ſingulis quinquennijs fieri ſolitum, inauditum eſt. Quod Cenſorinus ait [illegible] de die nat. cap. [illegible] Poſt [illegible] a Veſpaſiano conditum deſijſſe priſcum illud inſtitutum, neminem [illegible] Quamquam poſtea cenſum [illegible] re, & cenſus per interualla [illegible] res exigeret [illegible] deſinente [illegible] actū. Dio [illegible] vltimos Paulum, Æmilium Lepidum & L. [illegible] ait poſtea [illegible] eius rei augurio fuit quod tribunal prolapſum [illegible] Planco. Poſtea tamen [illegible] Cenſores creari deſitos longo interuallo creauit apud [illegible] [illegible] Claudium geſſit cenſuram intermiſſam diu poſt Paulum Plancumque cenſores eodem auctore [illegible]

16. apud eundem poſt Veſpaſianum patrem Domitianus cenſor perpetuus Cęcilium Rufum ſenatu mouit. apud Trebellium Valeriano cenſura delata. Dalmaticus ſub Couſtantino magno cenſor cognouit de Athanaſio vt Socrates lib. 1. Hiſtor. omnino numerus eorum qui cenſi eſſe dicuntur apud Suidam ad eos tantum pertinet quorum Romæ facta eſt deſcriptio, quod non animaduertit Suidas, nec alij eum ſequuti. Placuit, inquit, Auguſto omnes Romanorum incolas ſigillatim recenſere, quum ſcire cuperet quanta eſſet eorum multitudo Inuenti ſunt qui Romanam ditionem inhabitabant quadragies & ſemel centena millia mille & ſeptemdecim. Imo in Syria aut Iudęa ſupra quadragies & ſemel centena millia fuere. Deinde eò deſcendis, vt Illuſtriſſ. Bellarminum, Hoſium Pighium impietatis arguas, quod dixerint ſcripturam ſi Eccleſiæ auctoritate deſtituatur parum valere. Eccleſia, Caſaubone, fuit, cum ſcripturæ non eſſent. Nulla de rebus fidei ſcripta ante Moſem, Chriſtus Dominus verbo docuit, præcepitque diſcipulis non vt ſcriberent, ſed vt verbo docerent. Antequam Matthęus, Ioannes, & Paulus ſcriberent Eccleſia fuit, ſcriptura non fuit. Eccleſia ſcripturas confecit, probauit, oſtendit, quæ ſcripta admittenda, quæ reſpuenda. Sacræ ſcripturæ non crederem, ait D. Auguſtinus niſi ab Eccleſia proponeretur. Laudo humanitatem tuam, qui viris eruditis allucinationes ſuas non exprobres, ſed indices. Quanquam in negotio literarum errorem notare, exprobare eſt.

AD CAPVT XXXIV.

IN hiſtoria temporum plerique omnes adeo diuerſi abeunt, vt inter eos conuenire vix poſſit. D. Epiphanius in Panario hære. 51. ſcribit natum eſſe Chriſtum Dominum Auguſto 13. & Syluano Cos. Caſſiodorus in Chronico quem ſequitur Ill. Baronius præcedente anno Cornelio Lentulo & Valerio Meſſalina Cos. Epiphanius 6. Ianuarij Chriſtum natum putat anno 42. Auguſti Imperij. Quod idem ſentit Chryſoſt. in Luc. c. 2. Euſebius natum Dominum Olympiadis 94, anno 2. Imperij Auguſti annos numerat à nece Iulij Cæſaris quod voluit Horat. l. 4. Od. 14.

Nam tibi quo die
Portus Alexandria ſupplex,
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus.

Dio lib. 51. pugnatum ſcribit ad Actium 4. Non. Septemb. anno vrbis conditæ 723. ſequenti anno Alexandria capt. ex vet. Kal. fragmento Kalendis Sextilibus, aut 3. Non. Sextilis. Tacitus ipſe Dialogo de claris orat. Auguſti Imperij annos numerat à nece Cæſaris, vt Auguſtum 58 annos regnaſſe appareat. Ioſephus lib. 18 cap. . ſcribit eum imperaſſe annis 57. 6. menſ. duos dies primum Conſul fuit 14. Kal. Sept. vt Tacitus & Dio anno ætatis 20. qui ab eius primo conſulatu numerant, dicunt Chriſtum natum 41. Auguſti Imperij anno, quo Lentulus & Meſſalinus fuere conſules. Vt Iren. lib. 3. . 25. Tertul. in Iudæos. Victus Antonius ab Auguſto Olympiadis 8 . anno 3. D. Lucas Chriſti baptiſmum contigiſſe ait anno 15. Imperij Tiberij, quando Ieſus erat quaſi annorum 30. incipiens. Ab anno 42. Auguſti ad an. 15. Tiberij 30. intercedunt anni. Ignatius epiſt. ad Trallianos καὶ τρεῖς δεκάδας ἐτῶν πολιτευσάμενος ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου, cum tres annorum decades egiſſet baptizatus eſt a Ioanne. Hæc omnia diſertis verbis Illuſtriſſ. Baronius docet, quem non video cur grauius inſecteris, cum Scaliger, Sethus Caluiſius, & alij cum eo ſentiant. Certe quod nouem annos Illuſtriſſ. Baronius à Ioſephu ſcribit omiſſos, non facile crediderim. Herodi enim Ioſephus ait regnum delatum anno vrbis 714. Iuliano Sexto. adiit illud anno Iuliano IX. regnauit a delato regno annos 37. ab adito 34. mortuus eſt anno vrbis 750. Iuliano anno 42. vt putat Ioſephus, anno ſequenti qui habuit conſules Lentulum & Meſſalinum natus eſt Chriſtus. Ita ex ratiocinijs Ioſephi veris tempore mortuus eſt Herodes ante Paſcha, Chriſtus natus eſt poſt Herodis mortem, 25. die Decembris quod repugnat euangelio cuius fides ſanctior eſt, quam vt in dubium vocetur. Dicendum igitur in Ioſephi ratiocinijs annum vnum deſiderari, aut alterum. Ioſephi locum quo nititur Illuſtriſſ. Baronius lib. 14. Origin. c. 17. defendis eſſe corruptum; vbi dicitur Herodes, quo tempore Iulius Cæſar bello Aegyptiaco confecto res in Syria & Iudæa compoſuit, natus fuiſſe annos tantum XV ιε γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη. legis κε. XXV. ei anni erant, vt cenſent Scaliger & alij. Neque obſtare ais, quod ibidem Ioſephus de Herode dicat νέῳ παντάπασιν ὄντι, quia νέος, νεανίας, νεανίσκος, iuuenculus, apud bonos auctores accipitur pro eo

qui

primum epiſcopatu honeſtatus erat Hieroſolyma euntem, orationis & viſendi loca ſacra cauſa, humaniſſime & amiciſſimè incolæ excipientes. Ibat Alexander Epiſcopus Hieroſolymam, vt loca ſacra viſeret Origenis æuo, Non igitur hic honos primum habitus ſacris locis ab Helena, vt vis, ſed longè ante religioni & venerationi piis omnibus erat. Quanquam autem veteres patres vbi perſecutio conquieuerat, redditam Eccleſiæ pacem dicebant, maximè tamen ſub Conſtantino eam redditam eſſe aiunt, vt Euſebius lib. 10. hiſtoriæ, & alij patres oſtendunt. Erat igitur modeſtiæ tuæ & ſi quis in te pietatis ſenſus eſt, boni conſulere ardens eorum religionis ſtudium, qui ſancta loca vbi Chriſti natalis exceptus eſt, iam inde ab Apoſtolis venerati ſunt,& venerationē illam ad poſteros tranſmiſerunt. Origenes certè lib. 1. in Celſum, ſpeluncam vbi Chriſtus natus eſt, ipſis etiam gentibus percelebrem fuiſſe ait. De oratione illa quam B. Chryſoſtomi eſſe negas alij viderint, & de genere ſcribendi iudicent, pietatem certè ſcribentis quiſquis ille eſt amplector, quam tu ſuſcitiæ, & nimiæ impietati temerè accenſes. Quod autem Illuſtriſſ. Baronius ait, Chriſti natalis nobiliſſimum monumentum ex ligno confectum poſt multa tempora inde tranſlatum Romam poſſidere, quanquam id veteres hiſtoriæ non loquuntur, quia tamen fama Conſtanti tenetur, aſſentior, & priſcæ pietati ac religioni manus do.

AD CAP. VI. VII.

DE faſcijs, quibus Chriſtus infans à ſanctiſſima genitrice inuolutus eſt, quaſque in veneratione iam olim fuiſſe Illuſtriſſimus Baronius ait, vt parum es credulus non tibi perſuadet, ne ſi ſententiæ eius acquieſcas, honorem habendum ſanctis reliquijs credere cogaris. Fateris tamen in Monologio quod prodijt e bibliotheca Cardinalis Sirleti, vltimam Auguſti diem commemorationi zonæ B. Virginis feſtiuam eſſe. Si zona qua ſanctiſſima Virgo præcingebatur in cultu fuit, longè iuſtius eſt vt faſciæ quibus ſacroſanctum filij Dei corpus inuolutum eſt in cultu fuerint. Faſcias illas Euthymius, illas Germanus Patriarcha orationibus ſuis celebrarunt, & religioſè acceptas, aſſeruataſque fuiſſe indicarunt: quorum auctoritatem apud Lippomanum cur eleues non video, niſi quia conſulto ab iis omnibus quæ ad pietatem faciunt alienum te profiteris. Multo minus tibi D. Hieronymi verba vt video probabuntur ep. ad Marcellam. Et Martyrū vbique ſepulcra veneramur, & ſanctam fauillam oculis apponentes ſi liceat ore contingimus. S. Auguſtinus epiſt. ad Quintiam, reliquias beatiſſimi Martyris Stephani non ignorat ſanctitas veſtra quam conuenienter honorare debeatis. Gregor. Nazian. orat. 4. in Iulianum, οὐκ ἔτι περὶ [illegible] ἁγίων λείψανα [illegible] συναπτομένας, καὶ τοῖς ἀνέμοις ῥίψουσι, ἵνα καὶ τῆς φιλοσοφίας τιμῆς τοὺς νεκροὺς ἀποστερήσωσι. Non amplius reliquias martyrum igne abſument, cum oſſibus viliſſimis per contumeliam permixtas, nec in ventos ſpargent, vt priuent honore qui illis debetur. Orat. 3. in Iulian. de Martyribus loquens. ὧν ἓν τὰ σώματα μόνον ἴσα δύναται ταῖς ἁγίαις ψυχαῖς ἢ ἐπαφώμενα ἢ τιμώμενα, ὧν καὶ ῥανίδες αἵματος μόνον καὶ μικρὰ σύμβολα πάθους ἴσα δρῶσι τοῖς σώμασι· ταῦτα οὐ σέβεις ἀλλ' ἀτιμάζεις. Quorum corpora idem poſſunt quod animæ ſanctæ, ſiue tangantur ſiue honorentur. Quorum vel ſolæ ſanguinis guttæ atque exigua paſſionis ſigna idem poſſunt quod corpora. Hæc non colis, Caſaubone, ſed vt Iulianus contemnit. Iuſtinus quæſt 28. ſiue quis alius auctor eſt, πῶς οὐκ ἔστι τῶν ἀτοπωτάτων, μυσάττεσθαι τῶν ἁγίων μαρτύρων τὰ σώματα καὶ τοὺς τάφους ὑπὸ Ἑλλήνων φυλακτικὰ ὄντα ἀπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς. &c. Quomodo abſurdum non eſt Græcos abominari tumulos & corpora ſanctorum martyrum, quæ homines ab inſidijs dæmonum tuentur, & morbos medicis artibus inſanabiles ſanant. Dices forte corpora Martyrum honoranda non veſtes. Chryſoſtomum audi homil. 8. de ſtatuis. ὢ πόση τῶν ἁγίων ἀρετή, οὐχὶ τὰ ῥήματα αὐτῶν μόνα, οὐδὲ τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἱμάτια τῇ κτίσει πάσῃ πάντοτε ἐστὶν αἰδέσιμα: O quanta Sanctorum virtus, non tantum res eorum, & corpora, verùm & veſtimenta omni creaturæ omnino ſunt in veneratione & reuerentia. Quod ſi Sanctorum veſtimenta creatura omnis reueretur, multo magis panni attactu corporis eius conſecrati, qui dedit martyribus, vt ſancti eſſent. Tuum illud ἀγραυλεῖν & θυραυλεῖν, amplectimur, vt in agris degere, morari ſub Dio ſignificet. De turre Ader D. Hieronymus ep. 27. Erat locus ipſe turris Ader, id eſt gregis, iuxta quem Iacob pauit greges ſuos, & paſtores nocte vigilantes audire meruerunt, Gloria in excelſis Deo, &c. Beda de locis ſanct. cap. 8. porro ad orientem in turre Ader, id eſt, gregis, mille paſſus à ciuitate Bethleem ſegregata eſt eccleſia trium paſtorum diuinæ natiuitatis cōſciorum monumenta continens. Tu apud Michæam cap. 4. turrim Ader vrbem ipſam Hieruſalem ſignificare defendis. Geneſ. 35. potius ſignificari locum ad Hieruſalem, quam ad Bethleem autumas.

N Ego

Ego Hieronymum & Bedam auctores cum Illuſtriſſ. Baronio ſequor, qui in rem præſentem venerunt, quod tu non feciſti. De Iudæis quod ais eos ante Auguſti ætatem Romæ more Iudaico vixiſſe, non inficior. Sueton. cap. 84. lib. 1. In ſummo publico luctu exterarum gentium multitudo ſuo quæque more lamentata eſt, præcipueque Iudæi, qui etiam noctibus continuis buſtum frequentarunt. De Caio in Aſiam profecto grauiſſimi auctores conſentiunt eum anno vr. con. 756. obiiſſe, aliquot annis poſt natum Chriſtum, quem natum ait Oroſius anno vrbis, 752. lib. 7. cap. 3. De affectu Auguſti in Chriſtum & Iudæos non liquet, aut lucet.

AD CAP. IX.

ILluſtriſſimus Baronius diem Circumciſionis Chriſti ritibus eccleſiaſticis conſecratam ait, quod probant verba illa quæ tute refers ex Apoſtolo Euangeliis Græcorũ primo die Ianuarij, εἰς τ̃ α ἡ κατὰ σάρκα περιτομὴ τ̃ χριςοῦ ἐν τῷ ὄρθρῳ, καὶ λειτουργίᾳ. In primam Ianuarij diem confertur Circumciſio Chriſti in matutino, & liturgia. Locus Iſaiæ 11. quem ad Circumciſionem pertinere negas, allegoricè ad eam referri poteſt, delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis, vt per foramen aſpidis primus anni ineuntis, & Ianuarii mẽſis dies prophanis olim cerimoniis damnatus ſignificetur, quaſi dixerit Propheta, diem primum anni ineuntis nefaſtum, ſanguine ſuo puriſſimo expiabit infans: vt enim è foramine aſpis, ita ex hoc anni initio omnes veterum prophani ritus exibant. De feſto Circumciſionis abundè Illuſtriſſ. Baronius in Martyrol. Rom. die 1. abſtineo. De Magis quæ ſcripta ſunt à Baronio quod laudas candori tuo deputo. Quod eos Perſide profectos cum Sancto Chryſoſtomo ſentis, bene ſentis. Patres nonnulli Pſal. 71. verbis adducti ſunt, vt crederent ex Arabia Reges fuiſſe. Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent. E Perſide profectos Prudentius oſtendit.

En Perſici ex orbis ſinu
Sol vnde ſumit ianuam,
Cernunt periti interpretes
Regale vexillum magi.

Scaliger tuus ad Euſebium pag. 161. num. MMXV. Matthæus, inquit, apertè dicit Herodis iuſſu pueros à bimatu & infra interfectos fuiſſe, poſtquam ex Magis tempus nati Meſſiæ exquiſiuiſſet. Bimulo igitur proximum pronuntiarunt, & ab eius natali ad eam diem biennium, aut paulo minus interfuiſſe. Neque hoc negauerit niſi qui verba Euangeliſtæ non capit. Hæc ille, a quo merito diſcedis. Illud ἰδοὺ. Ecce Math cap 2. Cùm natus eſſet Ieſus in Bethleem, ecce Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymam dicentes, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Verba Mathæi non ita pridem natum euincunt. Iſai. 60. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madiam & Epha, omnes de Saba venient aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes. Ex Arabia veniſſe Magos Iuſtinus exiſtimat Dialogo in Triphon. τότε ἐλθόντων πρὸς αὐτὸν τ̃ ἀπὸ ἀραβίας μάγων, καὶ εἰπόντων ἐξ ἀστέρος. Paulo infra iterũ, τ̃ ἀπὸ ἀραβίας μάγων ἐλθόντων εἰς βηθλεέμ, καὶ προσκυνησάντων τὸ παιδίον. Tunc cum Magi veniſſent ad ipſum ex Arabia, & dixiſſent de ſtella. Item, cum Magi veniſſent ex Arabia in Bethleem, & adoraſſent infantem. Ibidem oſtendit eos paulò poſt natum Dominum veniſſe. οἱ μάγοι ἅμα τῷ γεννηθῆναι τὸ παιδίον ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ. Qui ſimul atque natus eſt cùm veniſſent adorarunt eum. Lucianus certè in longæuis Magos non in Perſis modo fuiſſe, verũ & in Medis, Parthis, Bactris, Scythis oſtendit. οἱ καλούμενοι μάγοι γένος τοῦτο μαντικὸν καὶ θεοῖς ἀνακείμενον παρὰ πέρσαις, καὶ πάρθοις, καὶ βακτρίοις, καὶ χωρασμίοις, καὶ ἀρείοις, καὶ σάκαις, καὶ πολλοῖς ἄλλοις βαρβάροις. vt in Choraſmiis & Ariis, ita & in Arabibus eſſe potuerunt Magi contra quam tu ſentis. Magos Scythas eſſe vult, aut certè à Scythia profectos Ioſephus lib. 1. cap. 7. Origin. ὁ μαγωγὴς υἱὸς τ̃ ἰαφὲθ τοὺς ἀπ᾽ αὐτοῦ μαγώγας ὀνομασθέντας ᾤκισε, σκύθας δ᾽ ὑφ᾽ ἑλλήνων προσαγορευομένους. Magoges filius Iapheth magogas à ſe appellatos fundauit. Melius Philoſtratus lib. 1. σοφίαν ἣν ἐπὶ πέρσαις ἐπιχώριον μελετωμένην μάγοις ἀνδράσι. Sapiẽtiam quæ Perſarũ regioni eſt propria, magis exercita & tractata. Malè Cedrenus eos Aſtrologos fuiſſe ait, μάγους λέγουσι οἱ πέρσαι ἀπὸ τ̃ ἐγχωρίων ἀστρολόγους. E magis dicuntur Perſæ ab indigenis aſtrologi. Babylonij & Caldæi fuere aſtrologi, non magi. Verbum eſt Perſicum, teſte Apul. Apolog. 1. Perſarum lingua magus eſt, qui noſtra lingua ſacerdos: callere leges cerimoniarum, fas ſacrorum, ius religionum eſt eſſe magum. Philo Iudæus lib. de ſpecialib. legib. τὴν μὲν οὖν ἀληθῆ μαγικὴν ὀπτικὴν ἐπιστήμην οὖσαν, ἣ τὰ φύσεως ἔργα τρανοτέραις φαντασίαις αὐγάζεται σεμνὴν καὶ περιμάχητον δοκοῦσαν εἶναι, οὐκ ἰδιῶται, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς

πλεῖς, καὶ βασιλέων οἱ μέγιστοι, καὶ μάλιστα οἱ περσῶν διαπονοῦσι. Veram magicam artem eſſe, quæ vim habeat perſpiciendi, & quæ naturæ opera viſis intueatur apertioribus, cum ſit ampla quædam,& quæ ſtudioſe quæri debet ſcientia, quamque non plebeij, ſed etiam reges,& regum maximi, & præcipuè Perſarum exercent. Phophyr. lib. de abſt. ab animat. ἐν πέρσαις οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ λέγονται μάγοι· οὕτω δὲ μέγα καὶ σεβάσμιον γένος τοῦτο παρὰ πέρσαις νενόμισται. In Perſis qui in rebus Dei eruditi ſunt, dicuntur Magi. Gens autem illa vſque adeo magna & veneranda eſt in Perſis, vt Darius Hyſtaſpis inſcripſerit monumento ſuo inter alia ſe magorum fuiſſe (lego μάγων, non μαγικῶν) doctorem. Strabo lib. 1. Magos σοφίᾳ τινὶ διαφέροντας τῶν ἄλλων, ἡγεμονίας καὶ τιμῆς τυγχάνειν παρὰ τῶν προ ἡμῶν, ſapientia quadam aliis præcellentes, principatum & honorem aſſecutos à maioribus noſtris. Dio Chryſoſt. orat. 49. Magi regibus à conſiliis fuere, ὅτι τῆς φύσεως ἦσαν ἐμπειροι καὶ θεοὺς ᾔδεισαν ὡς δεῖ θεραπεύειν. Quia naturæ periti erant, & rationem colendi Deos norant. Cic. lib. 1. de Diuinat. In Perſis augurantur, & diuinant magi, qui congregantur in fano commentandi cauſſa, atque inter ſe colloquendi &c. nec quiſquam Rex Perſarum poteſt eſſe, qui non ante magorum diſciplinam, ſcientiamque perceperit. Plin. lib. 30. c. 1. ſcribit in oriente magiam regum regibus imperare. Tertul. lib. 3. in Marcion. Nam & magos reges habuit oriens. Laertius lib. 1. poſt Zoroaſtrem ἐν πέρσαις μάγους γεγονέναι πολλοὺς κατὰ διαδοχὴν, ὀστάνας, καὶ ἀστραψύχους, καὶ γωβρύας, καὶ παζάτας. In Perſis exſtitiſſe magos plures perpetua ſucceſſionis ſerie, Oſtanas, Aſtraphychos, Gobryas, Parſatas. Dio orat. Boriſthen. Zoroaſtrem ait ſe videndum iis præbuiſſe, οὓς πέρσαι μάγους ἐκάλεσαν ἐπισταμένους θεραπεύειν τὸ δαιμόνιον, Regulos Perſidis, aut potius Babyloniæ, & Meſopotamiæ decimotertio poſt Chriſtum natum die ad eum adorandum in Iudæam veniſſe arbitror, cum B. Auguſtino ſerm. 1. 2. 3. de Epiphania, Leone magno 8. ſermon. quia ſtatim poſt 40. dies purificationis, venerunt Hieruſalem vt ſiſterent eum Domino, mox reuerterunt in Galilæam, vnde oportuit magos ante quadrageſimum purificationis diem in Bethleem veniſſe Lucæ 1. v. 22. v. 39. Matt. 2. v. 9.

AD CAP. X.

ILluſtr. Baronium carpis, quod ab antiquo Epiphaniæ feſtum ob magorum aduentum inſtitutum dicat. Certe Natiuitatem Domini Theophania dictam oſtendit Gregor. Nazianz. orat. 38. de Chriſti natiuit. ταῦτα μὲν ὕστερον· τὰ δὲ νῦν θεοφάνια ἡ πανήγυρις, εἰτ᾽ οὖν γενέθλια, λέγεται· τὰ ἀμφότερα δύο καλουμένων προσηγοριῶν ἑνὶ πράγματι. Verum hæc poſterius. Nunc autem Theophania, ſiue natalis Domini præſens eſt celebritas. Vtroque enim modo appellatur duobus ſcilicet nominibus, vni eidemque rei impoſitis. Rationem verbi vtriuſque affert. ἐφάνη γὰρ θεὸς ἀνθρώποις διὰ γεννήσεως. apparuit hominibus Deus per generationẽ. ὄνομα δὲ τῷ φανῆναι μὲν θεοφάνια, τῷ δὲ γεννηθῆναι γενέθλια. nomen Theophanias quod apparuerit, natalis quod natus ſit & genitus. Paulo poſt interpretatur ἐπιδημίαν θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους. Aduentum Dei ad homines. Clemens Alexand. Sexto centone, τοιοῦτος καὶ ὁ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κυρίου τρόπος. Talis modus eſt natalis, & aduentus Domini. Dicitur item παρουσία· εἰκότως οὖν ἰουδαίοις μὲν νόμος, ἕλλησι δὲ φιλοσοφία μέχρι τῆς παρουσίας. Merito Iudæis lex Græcis Philoſophia vſque ad aduentum Domini. Epiphaniam eſſe Dei apparitionem bene probas lib. 2. Machab. c. 3. ἐπιφάνειαν μεγάλην ἐποίησε, Deus magnam apparitionem fecit. Diodorus Sic. διασύρουσι τὰς ἐπιφανείας τῶν θεῶν, irrident Deorum apparitiones: Suidas, ἐπιφάνεια ἡ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἔνσαρκος οἰκονομία. Epiphania Seruatoris noſtri I.C. incarnatio. Epiphanius lib. 3. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἐπιφανίων ὅτε ἐγεννήθη ἐν σαρκὶ ὁ κύριος: in die Epiphaniorum quando natus eſt in carne Dominus. Is Græcis olim fuit ſextus Ianuarij dies. Euſeb. lib. 3. de vita Conſtant. antrum myſticum τῆς πρώτης τοῦ σωτῆρος ἐπιφανείας commemorat primæ Seruatoris Dei apparitiones. Cum autem Eccleſia oriẽtalis diſcidiſſet a Romana, celebrare natalem Domini 25. Decẽbris, manſit Epiphaniorum appellatio ſextæ diei Ianuarij vt magorum aduentum & baptiſmum Domini ſignaret, quod ex Gregorio Nazianzeno infra doc[illegible]. Ammianus Marcel. lib. 21. Iulian. præſentiam ſuam exhibuiſſe his feriis ait, quas Chriſtiania menſe Ianuario celebrantes Epiphaniæ nomine nuncupant. Gregor. Nazianze orat. [illegible]. de Valente loquens: εἰς γὰρ τὸ ἱερὸν εἰσελθὼν μετὰ πάσης τῆς περὶ αὐτὸν δορυφορίας, ἦν δὲ ἡμέρα τῶν ἐπιφανίων, καὶ ἀθροισμός. In templum ingreſſus cum omni ſatellitio, erat autem dies Epiphaniorum, cœtuſque ampliſſimus. Ioannes Chryſ. homil. 24 Multi, inquit, feſta celebrant & nomina eorum nouerunt, hiſtorias autem & occaſiones vnde ortæ ſunt non nouerunt. ὅτι μὲν οὖν ἐπιφάνεια ἡ παρουσία λέγεται ἑορτὴ δῆλον ἐστὶ πᾶσι· τίς δὲ ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια αὕτη, καὶ πότερον μία τίς ἐστιν, ἢ δύο, τοῦτο οὐκ ἐπίστανται. ὅπερ ἐσχάτης αἰσχύνης ἂν εἴη, καὶ πολλοῦ

τ̃ καταγγέλλοντες καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τ̃ ἑορτὴν ταύτην ἄγοντες τ̃ ὑπόθεσιν ταύτης ἀγνοεῖν. Quod igitur feſtum præſens dicitur epiphania, omnibus clarum eſt. Quæ autem eſt ipſa epiphania, & virum vna vel duo, non hoc ſciunt. Quod extremæ eſt ignominiæ, & multi riſus, eos qui quotannis hanc feſtiuitatem celebrant neſcire cauſam. Agnoſce, Caſaubone, ſub Chryſoſtomo feſtum hoc quotannis celebrari ſolitum. Deinde duas eſſe epiphanias oſtendit, primam de qua Paulus, ἐπεφάνη ἡ θεοῦ χάρις, apparuit gratia Dei ſalutaris omnibus hominibus &c. alteram de qua Paulus, προσδεχόμενοι τ̃ μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τ̃ δόξης, expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei, ideſt, iudicij extremi. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν; οὐχὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐτέχθη, ἀλλ' ἡμέρα καθ' ἣν ἐβαπτίσθη ἐπιφάνεια λέγεται. Qui fit vt non ea dies qua natus eſt, epiphania & apparitio appelletur, ſed ea qua baptizatus eſt. Hæc enim dies eſt qua baptizatus, aquarum naturam ſanctificauit. Idcirco etiam in hac ſolemnitate ſub mediam noctem omnes ὑδρευσάμενοι cum aquam hauſerint domum latices tefundunt, ac tecoodunt, & per integrum annum conſeruant, quod hodie ſanctificatæ ſint aquæ. Noli putare, Caſaubone, hoc feſtum cœpiſſe ſub Chryſoſtomo, conſuetudo hauriendæ eadem nocte aquæ non potuit tam breui moleſcere, fitque, inquit, miraculum euidens, dum nihil longinquitate temporis aquarum illarum natura vitiatur. ἀλλ' εἰς ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον, καὶ δύο, καὶ τρία πολλάκις ἔτη τ̃ σήμερον ἀντληθὲν ἀκέραιον καὶ νεαρὸν μένει. Sed integro anno, atque adeo biennio & triennio ſæpe quæ hodie fuit ſumpta, corrupta & recens permanet. Non credis ſat ſcio, Caſaubone, quia non vidiſti. Beati qui non viderunt & crediderunt. Cur igitur, inquit, dicitur apparitio epiphaniæ? quia cum natus eſt, non omnibus manifeſtus fuit, ſed cum eſt baptizatus. Ex his apparet fruſtra te niti, cum hæc Hieronymi li. 1. Ezechiel. refellere vis, ſignificat, inquit, baptiſma in quo aperti ſunt Chriſto cæli, & epiphaniorum dies huc vſque venerabilis eſt, non vt quidam putant Natalis in carne, tũc enim abſconditus eſt, & non apparuit quod huic tẽpori conuenit, quando dictum eſt. Hic eſt filius meus dilectus in quo bene mihi complacui. Iſidorus Hiſpal de offic. Eccl. li. 1. c. 26. Epiphaniorum diem feſta ſolemnitate viri Apoſtolici ſignauerunt, quia in eo per ſtellã eſt ſaluator oſtendus, quando inuenerunt Magi Chriſtum io præſepio iacẽtem, & adorauerunt eum. Tibi venit in mentem φαινόμενα Arati, quia epiphaniam ad magos traductam eſſe vis à ſtellæ ἐπιφανείᾳ. Legendus D. Auguſtin. Sermoo. de epiphan. Leo magnus 8. ſerm. de eadem. S. Maxim. homil. 1. de Epiph. ferunt hodie Chriſtum Dominum noſtrum vel ſtella duce à gentibus reuelatũ, vel inuitatũ ad nuptias aquas in vina vertiſſe, vel ſuſcepto à Ioanne Baptiſmo conſecraſſe fluenta Iordanis. Vult epiphaniam dictam quia ἐπεφάνη gentibus. Quia in baptiſmo pater filio teſtimonium perhibuit, Hic eſt filius meus dilectus &c. & eum notum fecit, ἐπέφηνε, vt Gregor. Nazianzenus in Sancta lumina. εἰς τὰ ἅγια φῶτα τ̃ ἐπιφανείων, Refert, quod tu negas, Caſaubone feſtum epiphaniorum non ad natalem Domini ſed ad baptiſmum: ἡ μὲν ἁγία τ̃ φώτων ἡμέρα εἰς ἣν ἀφίγμεθα, καὶ ἣν ἑορτάζειν ἠξιώθημεν σήμερον, ἀρχὴν μὲν τ̃ ἐμοῦ χριστοῦ βαπτίσματος λαμβάνει ἀληθινοῦ φωτός. Nã ſanctus dies eſt luminum in quem venimus, & quẽ celebramus hic die baptiſma mei Chriſti initium ſumit veri luminis. Vnde conſtat ante D. Chryſoſtomi ætatem Epiphania baptiſmo Chriſti celebrando conſecrata eſſe, quod tu negabas. Aio igitur epiphaniam olim pro natali Chriſti poſitam, vt Epiphan. p. 191. ἡ ἡμέρα τ̃ ἐπιφανείων ἐστὶν ἡμέρα τ̃ χριστοῦ γεννήσεως κατὰ σάρκα. Epiphaniorum dies eſt dies Natiuitatis Chriſti: poſtea tamen ad baptiſmum Chriſti, & magorum aduentum traducta eſt. Bonum factum facis, cum lectionem Illuſtriſſ. Baronij probas cap. 11. Luc. τ̃ καθαρισμοῦ αὐτῆς, non αὐτῶν, quia Chriſtus purificatione non egebat. Annam Propheteſſam monialem non fuiſſe, ἀσκήτριαν fuiſſe, quod laboribus ac ieiunijs corpus exerceret, tecum agnoſco. ἀσκητοί, ἀσκηταί, de iis dici qui corpus voluntariis afflictationibus macerarent conſtitum eſt. Ita Cyrillus Ieroſolymitanus Annam aſcetriam vocat. Temere verba Sozomeni in dubium vocas lib. 5. cap. 21. λέγεται δὲ ... τ̃ πόλιν μὴ ἐνεγκὸν ... ἐπὶ τ̃ ἐδάφους κλιθῆναι, καὶ προσκυνῆσαι. Dicitur cum intrabat Chriſtus Hermopulin arbor quæ erat ad portã maxima, quod non ferret Chriſti præſentiam, ſe inclinaſſe, & illum adoraſſe. Opinor, libentius crederes apud Philoſtratum, arbores loquutas eſſe, & nominatim Apollonium appellaſſe. Addit, καὶ πάντα τὰ ξόανα τ̃ αἰγυπτίων ἐπιδημήσαντος τ̃ σωτῆρος ... κατὰ τ̃ ἡσαΐου προφητείαν σεισθῆναι. omnia ſimulacra Aegyptiorum aduentante Chriſto mota eſſe, ſecundum Prophetiam Eſaiæ cap. 19. & ingredietur Aegyptum, & mouebuntur ſimulacra Aegypti a facie eius. καὶ τούτων μὲν αἰγύπτιοι, καὶ παλαιστινοί, ... μάρτυρες. Horum teſtes Ægyptij, & Paleſtini, vt quidque apud eos accidit. Patres, inquis, aliter hunc locum interpretantur. Admitto eundem ſcripturæ locum in varios ſenſus, eoſque veriſſimos trahi poſſe. Herodem quater Romam profectum bene obſeruas, quem Macrobius lib. 2. Saturnal.

curnal. cap. 4. filium ſuum Bimulum interfeciſſe ſeribit. Quem tu quibuſuis rationibus falſi reuincito.

AD CAPVT XVII.

Aculeum ſtringis in Baronium, quod laudet S. Petrum Epiſcopum Alexandrin & martyrem in ſuis regulis eccleſiaſticis, quas probauit ſexta Synodus. Is ... occaſione huius infanticidij. Zachariam Ioannis patrē, quod ad necem quæſitum filium ſubtraxiſſet ab Herode inter templū & altare occidi iuſſum. Idem narrat Cyril. aduerſ. Antropomorph. Origen. tr. ... 26. in Matt. Gregor. Nyſſen. de Chriſt. natiuit. Baſil homil. de humana Chriſti ... F... de vita & interitu propherar. cap. 23. Tertul. in Sorpiac. cap. 8. Zacharias, ... & ædem trucidatus perennes cruoris ſui maculas ſilicibus adſignat. V... S. Hieronymus quia aduerſus abit à Baronio, reliquorum patrum auctoritati præponderat. Quod duos Theudas facis, alterum ſub prima Quirinij cenſitione in Iudæa, alterum ſub extremis temporibus procurationis Cuſpii Fadi, de quo agit Ioſephus lib. 20. cap. 2 non ... ſententis. Act. 5. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς. Ante hos dies ſurrexit Theudas, id eſt non ita pridem ſub annum imperii Auguſti 42. in prima Quirinij cenſitione, μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας, in ſecunda Quirinij deſcriptione. Ioſephus initio lib. 18. Poſt hunc Iudam Galilæum alius Theudus turbas excitauit, de quo Ioſephus lib. 20. cap. 2. Iudam illum Galilæum & Galaunitem ait Ioſephus hoc prætextu vſum eſſe ad ſeditionem quod neminem Dominum diceret appellandum præter Deum. Nam in Hebræo textu quo vſus eſt Iudas ille, verba hæc non leguntur Deuter. 23. v. 18. Sed in verſione tantum 70. interpretum. Hic vehementius in Romanum Pontificem exardeſcis, qui neque de te, neque de ceteris noſtri ſæculi hæreticis malè meritus eſt, quos veræ fidei lumine illuſtrari cupit, & vt id fiat, maximè ſatagit. Sed de hoc à nobis abunde ſupra eſt actum.

AD EXERCITATIONEM III.

Tora hac Diatriba Annianas fabulas & Baronium Illuſt. Cardin peſſimis modis laceras: de Annio Viterbienſi tibi aſſentior planum eſſe. Baronium in Natali Domini cum Caſſiodoro, Scaligero, Setho Caluiſio bene ſentire fateris in aliis pleriſque peccaſſe ſcribis. Sæpius inculcaui & te, & Scaligerū & tuos illos Anglos Liuelcum, & Replerum, quod ipſe agnoſcis, in temporum hiſtoria, qua nihil impeditius eſt, non ſemel allucinari. Si quid veri, certique in tanta caligine videri potuit, omnino Cardinalis Baronius id vidit.

AD EXERCITATIONEM IV. V. VI.

IN Herodis annis iam toties Illuſtriſſ. Baronium oppugnaſti, vt machinas omnes tuas vitium ſonare, & hebeſcere niſu nimis frequenti neceſſe ſit, qui ſi viueret calculum ſuum, opinor, omnibus probaret. Ego in ratione temporum ſubducenda, in tanta Chronologorum varietate, oleum & operam perdere nolo. Agnoſco ex Euſebio poſt infantum parricidium proxime periiſſe, Deo vindicante, Herodem. ὡς δ᾽ ἅμα τῇ κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νηπίων ἐπιβουλῇ ἐπιλατος αὐτὸν καταλαβοῦσα μάστιξ εἰς θάνατον συνήλασεν, vt autem poſt inſidias in Seruatorem noſtrum, & alios infantes ſtatim flagellum à Deo agitatum ad mortem eum compulit. Matthæus narrato infanticidio continuo ſubiicit eius mortem, τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, cùm obiiſſet Herodes. Agnoſco item Archelao regnum ab Herode patre relictum, ab Auguſto nomen ei regis negatum, ſed in dimidiam partem ethnarcam conſtitutum, promiſit tamen Auguſtus Archelao regnum, ſi virtutem proſerret regno conuenientem, vt Ioſephus diſertè lib. 17. cap. 10. & 11. Audita morte Herodis rediiſſe Chriſtum Dominum ex Ægypto Euangeliſta docet.

AD EXERCITATIONEM VII.

EOdem pede quo cœpiſti pergis, vt nulli miraculo fidem habeas, niſi quod literæ ſacræ teſtatum faciant. Si quod traditio & pietas Chriſtiana commendat, illud euertere niteris, Quid aliud Iudæi, aut Turci faciant. Diſplicet tibi narratio de ſanctiſſima domo Lauretana, incredibilis videtur: tot miracula quæ patrum noſtrorum memoria, quæ hodie & heri patrata ſunt nauci habes. Venires pio affectu & videres, loci religio, domus ſanctitas, affluentium pietas animum tuum, vt ferreus ſit, emolliret. Sed ad rem. Beda venerabilis lib. de locis ſanctis cap. 16. Nazarethi duas domos fuiſſe ait, quarum in altera Chriſtus eſt conceptus in vtero Beatæ Virginis, in altera fuit educatus. Sed domum in qua Angelus ad Beatam Mariam venit, Eccleſiam factam eſſe commemorat. Quid tum deinde? quia domus Eccleſia facta eſt, ideóne deſiit domus eſſe in qua Chriſtus Dominus vtero integerrimæ virginis conceptus eſt. Atqui hodieque & Eccleſia eſt, & eadem domus eſſe perſeuerat. Vt domus Eccleſia fieret, eam dirui, lateresque diſſociari ac diijci nihil opus fuit. Cubiculum lateritium eſt non adeo amplum, non adeo anguſtum in quo altare exſtructum, & fidelium conuentus ad myſteria participanda Eccleſiam facit. Si vera tantum ea putas quæ vidiſti, quæ ex Athenęo & Strabone didiciſti, toto cœlo erras, Sacellum Lauretanum, ædiculam B. Dei parentis intemerato conceptu conſecratam inuiſito, ſi quis in te ſupereſt pietatis ſenſus excitabitur, ſi quis deuotionis ſub fauilla igniculus latet ſat ſcio reuiuiſcet. Supereſt adhuc Nazarethi domus portatilis, *οἰκοπέδῳ* cui domus Lauretana vt menſura & veſtigio reſpondet, vt qui vtrumque locum ſtudioſè dimenſi ſunt, teſtatur. Quod ais hęreticis id fuiſſe ſemper in more, vt ad omnipotentiam Dei confugerint, neſcio an Gabrielem Angelum hæreticis accenſeas, hoc ſcio, eum ad omnipotentiam Dei Mariæ fidem vocaſſe. Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. Deus ædiculam B. Mariæ Angelorum miniſterio in agrum Lauretanum quia deportauit, deportare voluit, potuit. Voluntatem Dei à poteſtate hic non ſegregamus. Hoc monumentum totus Chriſtianus Catholicus orbis veneratur, hæretici omnes, Turci, Iudæi, Athei oppugnant. Porro, ais, quia Papam cognoſcunt Chriſtiani, quota pars ſunt nominis Chriſtiani. Sola opinor eſt Albion inſula in orbe Chriſtiano, quæ Papam non agnoſcat. Gallia, Germania, Italia, Hiſpania, Polonia, reliqua Europa Pontificem Rom. Eccleſiæ vniuerſalis caput agnoſcit. Ipſi etiam Moſchouitæ, Armenii, Æthiopes, vt primarium Epiſcopum reuerentur. Peruani, Iaponenſes, Sinæ, noui orbis homines colunt, honorant. Vnde autem Chriſtus Nazarenus dictus ſit, indicat B. Hieronymus in locis Hebr. Eſt Nazareth vbi Chriſtus egit viculus in Galilæa iuxta montem Thabor, vnde & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Nazarenus vocatus eſt, habétque Eccleſiam in loco, quo Angelus ad B. Mariam euangelizaturus intrauit, ſed & aliam vbi Dominus eſt nutritus. Idem ad Mateel. Netzer florem interpretatur, vnde Ieſus Nazaræus dictus Iſaiæ xi. Zachar. 6. germen vocatur.

AD EXERCITATIONEM VIII.

ILluſtriſſ. Baronium laudas, quod ſcripſerit ex lib. 56. Dionis. Quum legem Pappiam Poppæam ſanciret Auguſtus, qua lege maritis præmia, cælibibus pœnæ conſtituebantur non ſolùm exceptæ ſunt à communi lege virgines veſtales, ſed etiam honos illis habitus idem qui matribus. Illud non laudas, quod exemplo veterum Roman. defendit, quodque paſſim hodie fit, vt pars mundi non pœnitenda votum virginitatis ſuſcipiat, magis quam præſtet. Doleo tecum non præſtari, laudo ſuſcipi, & præſtari: gaudeóque, tecum Caluiniſtis Ebionæum non eſſe & Carpocratianum, *παρ' οἷς ἀπηγόρευται παρθενία, καὶ ἐγκράτεια*, quibus improbatur, & prohibetur virginitas & continentia, ſeu cœlibatus. Non item Gregorio Nazianzeno, qui ait ad verba fecit Chriſtus hos ſermones, *ἀγγελικὸν τὸ τῇ σαρκὶ συνδεδεμένον μὴ κατὰ σάρκα ζῆν, ἀλλὰ εἶναι τῆς φύσεως ὑψηλότερον.* Angelicum eſt eum qui corpore irretitus ſit, non viuere ſecundum carnem, ſed carne ſublimiorem eſſe. Baſilius in Aſcet. pag. 612. *ἡ ψυχὴ παρθένος, καὶ ἐν αὐτῇ ψυχὴν ἀσώματον ἔχουσα ἵνα ἔχῃ πρὸς ἀσώματον θεὸν οἰκειότητα.* Quæ virgo eſt animo, & in ſe animum habet corpore carentem, quandam cum Deo affinitatem habet. Præſtari quam laudari virginitatem maluerim. Quod autem lapſum interpretis Dionis ad [illegible] in Baronium transfers inclementer facis.

AD EXER

AD EXERCITATIONES IX.

FAteris ipſe Ioſephum arctius contrahere vitæ Herodis ſpatium, quam vt poſſit per omnia defendi eius narratio nonnihil Hiſtoriæ Euangelicæ repugnans,quæ eſt lex & norma veritatis. Quid mirum igitur ſi erroris ab eo incuſatur,qui Euangelicam veritatem quam Ioſephus labefactat, ab iniuria vindicare conatur. Amplector tamen quod ais ex Ioſepho, relegatum eſſe Archelaum anno dominatus ſui decimo inchoato, nono exacto. Quod diſputationi Illuſtriſſ Baronij de linguæ Latinæ dignitate miniatulam tuam ceram affigis, parum æquitet facis, cum è bonis auctoribus neminem reperias, qui ſubinde extra plantam, animi cauſa non euagetur. Digreſſio de pallio erudita, iucunda eſt. Non facile tamen mihi perſuaſerim palliatum Catonem iudiciis præſediſſe, ſed togæ lacinia de læuo humero detracta non minus exſerto humero fuit, quàm ſi palliatus eſſet, vt ait Tertullianus. Idem Cato iuridicinæ ſuæ in tempore humeros exertus, haud minus palliato habitu Græcis fauit. De titulo crucis quod ſubnicis, & quæ ab Euangeliſtis ſcripta ſunt, amplectimur, & fructum è ligno crucis cum titulo quod Romæ eſt, colimus, quem lingua Hebræa ante alias exaratum agnoſcimus. De tribus illis linguis quas in cruce Domini conſecratas aſſerimus, conſulendus D. Hilarius in præfat. Pſalmorum, qui myſterium voluntatis Dei, & expectationem Beati regni tribus iſtis linguis maxime nuntiari ait, idque fuiſſe cauſæ cur Pilatus Hebraicè, Græcè, Latinè proſcripſerit in faſtigio crucis, Chriſtum Dominum regem eſſe Iudæorum. D. Auguſtinus lib. 2. de Doct. Chriſt. c. 11. docet tres illas linguas ad ſacras literas intelligendas ſatis eſſe. Fatemur quidem neceſſe eſſe vt omni linguarum genere verbum Dei prædicetur, quod à Chriſto Domino imperatum eſt, ſed negamus officia Deum curantia, vt ille loquitur, maxime ſacrum Miſſæ ſacrificium aliis quam tribus iſtis linguis vulgo celebrari debere. Ideo cap. 2. Actor. Parthi, Medi, Elamitæ, Meſopotamij, Iudæi, Cappadoces, Ponti & Aſiæ incolæ, Phryges, Pamphilij, Aegyptij, Afri, Cyrenenſes, Romani, Proſelyti, Iudæi, Cretenſes, & Arabes Apoſtolos audiebant propriis cuiuſque horum linguis enarrantes magnalia Dei, & pietatis myſteria. Ideo in Eccleſia interpretes fuere qui ea populo explicarent, quæ lingua non omnibus nota recitarentur. Hoc voluit Epiphanius ſub finem lib. 3. cum ſcribit eſſe ἑρμηνευτὰς γλώσσης εἰς γλῶσσαν, ἢ ἐν τ͂ ἀναγνώσεσιν ἢ ἐν τ͂ προσομιλίαις, Interpretes linguæ in linguam in lectiouibus, aut colloquiis & congreſſibns. Tu legis ἐν τ͂ ὁμιλίαις, vt ſermones & conciones intelligas: in vulgatis codicibus eſt προσομιλίαις, id eſt colloquiis, vt ſignificet, quia in Græcia ſæpe Romani aut Hebræi, & contra in Italia Græci aut alienigenæ Chriſti fidem profeſſi reperiebantur, interpretes illos adhibitos, qui peregrinis nota facerent, quæ aliena lingua recitata, aut in colloquiis dicta eſſent. Quo loco animaduertes eos ordines quos Catholici ad miniſterium adhibent, quoſque hæretici reſpuunt, ab Epiphanio numerati, & id temporis in Eccleſia probatos fuiſſe. Ponit Epiſcopum, Presbyterum, Diaconum, Hypodiaconum, ἀναγνωστῶν τάγμα, lectorum ordinem οὐκ ἔστιν ἱερεὺς ὁ ἀναγνώστης, ἀλλ' ὡς γραμματεὺς λόγου, lector non eſt ſacerdos, ſed vt ſcriba verbi. εἶθ' ἑξῆς τούτων ἐπορκισταὶ, καὶ ἑρμηνευταὶ γλώσσης εἰς γλῶσσαν &c. καὶ κοπιαταὶ οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τ͂ κοιμωμένων, καὶ θυρωροί. Deinde poſt hos exorciſtæ, & interpretes linguæ in linguam, & laborantes, qui corpora dormientium & mortuorum componunt, & ianitores. Fatemur igitur fas eſſe precari Deum, docere populum, interpretari ſcripturas quouis genere linguarum, ſed officia Deum curantia tribus iſtis linguis, quæ in titulo Dominicæ crucis conſecratæ ſunt, celebranda defendimus. Niſi tamen permiſſu ac voluntate Rom. Pontificis alia lingua celebrentur, quod hodiéque fit apud Ruthenos, & Armenios. Nec temere biblia plebeculæ idiomate vulgari committenda, quæ arcana ſcripturæ capere non poſſit, in qua multa ardua, inuſitata quæ in deteriorem partem trahi poſſint. Mulierculæ non ſunt ingenio ſatis valido vt cum audiant Thamar ſocerum ad inceſtum pellicere, Berſabeam à Dauide rogatam parum de viro ſollicitam ſtatim aduolare, tot Dauidi vxores, to. Solomoni concubinas fuiſſe, à Lia viro ancillas ſubſterni, filias cum Lotho patre concumbere, & alia pleraque eius generis, eorum ſexus fragilis non commoueatur Ioannis c. 7. Chriſtus ait plebeculam legis gnaram non fuiſſe. Malach. 1. Iubetur populus legem requirere de ore ſacerdotis, cuius labia cuſtodiunt ſcientiam. Deuter. 17. Iubetur populus in difficili iudicio conſulere & audire ſacerdotem qui præeſt loco quem elegit Dominus Eph. 4. Deus poſuit alios Apoſtolos, Prophetas Doctores. Eſdras & Leuitæ cum ſcripturas apud populum legiſſent, eaſdem interpretati ſunt, quod plebecula linguam Hebraicam non intelligeret, ſed Chaldaicè vulgo loqueretur. Hebraica autem lingua ſcripturæ arcana conſignata erant. Obiicies illud Pauli, Corinth. 14. Si ergo conueniat vniuerſa Eccleſia in vnum in-

trent

tent autem idiotæ, aut infideles, nonne dicent quod inſanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifeſta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus eſt in vobis. Hunc locum D. Chryſoſtomus homil, 36. diſerte exponit his verbis. αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσι, τουτέστιν εἰς ἔκπληξιν, οὐκ εἰς κατήχησιν τοῖς πιστοῖς (οὐ τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις) ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν· οὐ γὰρ χρείαν ἔχει ὁ πιστὸς σημεῖα ἰδεῖν, ἀλλὰ διδασκαλίας δεῖται μόνον, καὶ κατηχήσεως. Linguæ in ſignum ſunt, hoc eſt vt obſtupefaciant quodam quaſi miraculo, & attonitos reddant audientes, non vt eos doceant. Obſtupeſaciunt, inquam, infideles, non fideles. Prophetia vtilis eſt fidelibus non infidelibus. Non enim opus habet fidelis vt videat miraculum, ſed eget doctrina tantum, & inſtitutione. Vnde agnoſcis in Eccleſia olim aliquos habuiſſe donum linguarum, qui variis linguis loquerentur, ideóque infideles in ſtuporem & admirationem raperent. Alios fuiſſe qui prophetarent, id eſt, concionarentur, & ſcripturas fidelibus explicarent. Non igitur damnat eos s. Paulus qui lingua Hebræa, Græca, Latina myſteria conficiunt, aut officia Deum curantia celebrant, ſed ait eos omnibus prodeſſe, qui ſcripturas lingua vulgari & nota explicant, eos vero qui variis linguis incognitis aut precentur, aut loquantur, vt oſtendant ſe Dei ſpiritu plenos eſſe, minus prodeſſe, quam eos qui ad pietatem inſtituant. Irenæus lib. 1. cap. 3. ſcribit Apoſtolos qui per totum orbem Euangelium diſſeminarunt, non niſi tribus linguis euangelia ſua ſcripſiſſe. D. Auguſtinus lib. 2. quæſt. Euangel. q. 39. auctor eſt s. Ioannem ſcripſiſſe primam Epiſtolam verbis Græcis ad Parthos. Populus qui rebus diuinis intereſt, licet verba Græca, Latina, Hebræa non capiat, ipſa tamen auditione verborum ſacrorum conſecratur vt ſcribit Origenes Homil. 10. in Ioſue, Βούλομαι παραμυθήσασθαι τοὺς ἀκούοντας μὴ ἐκκακεῖν ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει· ὥσπερ τινῶν αἱ ἐπῳδαὶ δύναμίν τινα ἔχουσι φυσικὴν κἂν μὴ νοῇ ὁ κατεπᾳδόμενος λαμβάνει τι ἐκ τῆς ἐπῳδῆς, κατὰ τὴν φύσιν τῶν φθόγγων τῆς ἐπῳδῆς, εἴτε εἰς βλάβην, εἴτε εἰς ἴασιν σώματος ἢ ψυχῆς ἑαυτοῦ, οὕτω μοι νόει πάσης ἐπῳδῆς δυνατωτέραν εἶναι τὴν σημασίαν τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ὀνομάτων. εἰσὶ γάρ τινες δυνάμεις ἐν ἡμῖν, ὧν αἱ μὲν κρείττονες διὰ τούτων τῶν οἱονεὶ ἐπῳδῶν τρέφονται συγγενεῖς οὖσαι αὐταῖς, καὶ ἡμῶν μὴ νοούντων ἐκείνας τὰς δυνάμεις τούτας τὰ λεγόμενα δυνατωτέρας ἐν ἡμῖν γίνεσθαι πρὸς τὸ συνεργεῖν τοῦ ἡμετέρου βίου. ὅτι γὰρ εἰσί τινα ἐν ἡμῖν ἀόρατα, καὶ πολλά γε ταῦτα δηλώσει ὁ εἰπὼν ψαλμός, εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ· ἔστιν οὖν πλῆθός τι ἐν ἡμῖν δυνάμεων κεκληρωμένων ἡμῶν τὰς ψυχὰς, καὶ τὰ σώματα, αἵτινες ἐὰν ὦσιν ἅγιαι τῆς γραφῆς ἀναγινωσκομένης ὠφελοῦνται, καὶ γίνονται ἰσχυρότεραι. ὥσπερ ἡ αἱ κρείττους δυνάμεις κατεπᾴδονται, καὶ ὠφελοῦνται, καὶ γίνονται δυνατώτεραι ἀπὸ τῶν τοιούτων γραμμάτων, οὕτως αἱ ἀντικείμεναι τῶν ἐν ἡμῖν δυνάμεων οἱονεὶ καθέλκονται καὶ νικῶνται ἀπὸ τῶν ἐκ θεοῦ ἐπῳδῶν, καὶ νικώμεναι κοιμίζονται, ὥσπερ ἀσπὶς ἀπὸ τῶν ἐπῳδῶν κοιμιζομένη. Volo conſolari eos qui audiunt ſcripturas, vt non triſtemur cum leguntur. Quemadmodum enim excantationes naturalem quandam vim habent, & licet is qui excantatur non intelligat, accipit tamen aliquid ex incantatione, & naturam tonorum excantationis ſiue ad noxam, ſiue ad ſanitatem corporis aut animæ ſuæ, ita cogitato ſignificationē nominum quæ ſunt in ſacra ſcriptura potentiorem eſſe omni excantatione. Sunt enim quædam virtutes in nobis quarum meliores aluntur per hæc veluti cantamina quibus ſunt cognatæ, & nobis non intelligentibus illæ virtutes intelligentes quæ dicuntur, fiunt in nobis potentiores vt noſtræ vitæ proficiant & cooperentur. Quod vero ſint in nobis quædam virtutes inuiſibiles, & multæ ſignificat Pſalmiſta, benedic anima mea Dominum, & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius. Eſt igitur in nobis multitudo quædam virtutum quæ ſortitæ ſunt animas noſtras & corpora, quæ ſi ſunt ſanctæ, cum legitur ſcriptura, iuuantur, & fiunt fortiores. Vt autem meliores virtutes demulceutur, excantantur iuuantur, fiunt potentiores ex iſtis literis quæ leguntur, ſic virtutes contrariæ quæ ſunt in nobis quaſi deorſum trahuntur, deiciuntur, ſuperantur iſtis Dei cantamentis, & victæ conſopiuntur vt aſpis carmine conſopita. Virtutes illas amicas, ac inimicas, angelos intelligo bonos & malos, qui nobis adſiſtunt, vt iuuent aut noceant. Hæc ſunt Origenis verba, quæ tamen cum iudicio legenda ſunt, & ad quintæ Synodi obruſſam exigenda.

AD EXERCITATIONEM X. XI. XII.

Stolam ſummi Pontificis ex Ioſephi lib. 18. cap. 6. in Antoniana turre ab Herode, & deinde a Romanis aſſeruatam, & 7. ante feſtum die Pontifici exhibitam fateris, ſuperhumerale, & rationale cum toga coniunctam fuiſſe negas, male, ſi audiendus eſt Ioſephus, qui libro 3. originum oſtendit rationale exſtitiſſe quidem cum ſuperhumerali tempore ſecundi templi,

ſed

ſed vtrumque deſiiſſe fulgere annis ducentis antequam ille ſcriberet hiſtoriam ſuam, hoc eſt, centum circiter annis priuſquam Dominus naſceretur. Licet autem fulgere deſiiſſent, cùm inter præcipua Pontificis ornamenta eſſent, ea cum ſtola fuiſſe aſſeruata dubium non eſt. Rabbini tui infra Ioſephi auctoritatem ſtatuendi ſunt. Deſcribuntur ea ornamenta a Ioſepho lib. 3. origin. à Philone lib. de Monarchia, De Paulinæ ſtupro ab Ægyptiis ſacerdotibus per ſpeciem religionis illato bene monet Illuſtriſſimus Baronius, id facinus 15. circiter ante crucem Domini annis admiſſum, quod à Ioſepho poſt crucem Chriſti annotatur. Ad XII. tuam Exercitationem quæ tota ex conuitiis conflata eſt, tacendum ſentio modeſtiæ cauſa.

AD EXERCITATIONEM XIII.

EZechielis cap. 1. de 4. animalibus viſionem non ad Euangeliſtas, ſed ad Angelos refer, ne cum Beato Hieronymo, Gregorio magno, aliiſque priſcis Eccleſiæ Doctoribus ſentire videaris. Quia tu vis, ſolus tibi ſapito, nos veteres Patres duces ſequemur: quæ ſubiungis de Ammonij Alexandri harmonia, & Tatiani opere ſuper 4. Euangeliſtarum conſenſu, quod διατεσσάρων appellauit apud Euſebium lib. 14. mihi probatur. De Lyſaniæ tetrarchia quæ ſcribis, quæque à Ioſepho Scaligero in notis ad Euſebium mutuatus es, probo, nec Illuſtriſſimus Baronius aliter ſentit. Quod ex eiuſdem Scaligeri prolegomenis ad Euſebium affers, admitto, quanquam Beatus Lucas dixit, ἐπ' ἀρχιερέων Ἄννα καὶ Καϊάφα, non tamen eodem anno duos ſummos Pontifices fuiſſe, ſed Caipham ſolum Pontificem, Annam Vicarium eius. Quemadmodum in Eccleſia Conſtantinop. hodiéque Patriarcha & πρωτοσύγκελλος eius. Is ea de cauſa ſummo Sacerdoti ſocius dabatur, vt ſi per morbum aut aliam cauſam ſonticam ille non poſſet obire ea munia quæ ſolum Pontificem obire fas eſt, Vicarius eam neceſſitatem expleret, præſertim in decima Tiſri, quando Sacerdos in ſancta adyta ingrediebatur, in quæ ſoli Sacerdoti aut Vicario eius ingredi fas eſt. Ideo tanta auctoritas illius vicarij erat, vt minimo minus alter Pontifex eſſet. Nam cum in Euangelio ἀρχιερεῖς dicuntur, id eſt, principes Ephemeriarum ſacerdotalium, in eo loco erant apud Pontificem maximum, quo σύγκελλοι, hodiéque apud Patriarcham Conſtantinop. Primicerius autem eorum, & protoſyncellus ſecundum proxime à Patriarcha locum obtinens, & olim Patriarcha deſignatus, eſt inſtar Vicarij Pontificis Hieroſolymitani. Vide cap. 25. lib. 2. Reg. & 1. Paral. 24. Ita Nadab & Abin, Eleazar & Ithamar iunguntur. Anna igitur Pontifex dicitur à B. Luca, quia Vicarius Pontificis, tum quia iis qui eam dignitatem erant adepti nomen remanebat etiam poſt rem ſublatam, vt Ioſephus docet. Bene mones, caput Synedrij Sanedrim, non vocatum fuiſſe ſummum Pontificem, & locum principem in Synedrio deferri ſolitum ſapientiſſimo è 72. duobus ſenioribus, qui eo loco mihi fuiſſe videtur, quo apud Romanos princeps ſenatus. Ideo Maimónides ſcribit vocatum, Naſi, id eſt principem, qui Moſis perſonam referebat, de quo Rabbini Thalmudici frequenter. De Ioanne Baptiſta quod eius vitæ genus aſperius fuiſſe agnoſcis, habitum victumque auſteriorem, quam vt comm unis vitæ ratio ferat, laudo. Hæc in parte à Beza, & aliis erroribus diſcedis. Cur è pilis camelorum veſtem eius contextam neges, cum ſacræ literæ & veteres Patres aſſerant, non video. S. Paulinus Nolanus ep. 10. ad Seuerum de Melania loquens, de palliis quæ ex camelorum pilis texta aſperitate ſetarum compungebant homines, & in mentem reuocabant Ioannem, quem pili camelorum hirto tegmine veſtiebant. Paulinus alter conſularis in carmine de Ioaune Baptiſta,

Veſtis erat curuis ſetis conſerta cameli
Contra luxuriem molles duraret vt artus,
Arceretque graues compuncto corpore ſomnos.

Hieronymus ad Demetriadem epiſt. 8. ſtupebat ad conuerſationem Eliæ & Ioannis Baptiſtæ, quorum vterque zona pellicea aſtrinxit, ac mortificauit lumbos ſuos. De cibis eius B. Matth. cap 3. Luc. 7. Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædog. cap. 1. ſub finem Ματθαῖος μὲν οὖν ὁ ἀπόστολος σπερμάτων, καὶ ἀκροδρύων, καὶ λαχάνων ἄνευ κρεῶν μετελάμβανεν, Ἰωάννης δὲ ὑπερτείνας τὴν ἐγκράτειαν ἀκρίδας, καὶ μέλι ἤσθιεν ἄγριον. Apoſtolus ſemina, baccas, & olera ſine carnibus edebat. Ioannes intendens magis abſtinentiam locuſtas, & mel ſylueſtre. D. Hieronymus epiſt. 8. ad Marcel. Nunc denique quod ad cibum ſpectat exactè qualis fuerit recenſet Euangeliſta, nimirum locuſtis & melle ſylueſtri Ioannem conſueuiſſe famem pellere, pane & vino caruiſſe. Matt. cap. 11. venit Ioannes neque manducans, neque bibens, cap. 3. Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos: eſca autem eius erant locuſtæ & mel ſylueſtre. Certè locuſtæ animalia inſecta, ſunt Parthis eſui, vt Plinius lib. 11.

O Strabo

Strabo lib. 16. Genus quoddam Aethiopum locuſtas habere air quibus ſale permixto in maſſas confectis veſcantur. Hieronymus lib. 2. in Iouinian. & in Ion. c. 4. Ioannem Orientales locuſtas eſitaſſe ſcribit. D. Auguſtinus Conf. ſ. lib. 10. c. 31. locuſtis in cibum vſum fuiſſe. Beda c. 14. de locis ſanct. locuſtas prodit notiſſimas eſſe in Palæſtina, quæ corpuſculis in modum digiti manus exiguis & breuibus facile captæ, coctæque oleo, pauperem victum parent. Euthymius eaſdem ſolitas exſiccari fumo, & ſic comedi, habereq; malum odorem,& grauem guſtum. Plutarch. in Sympoſio, & Ariſtophanes in Acharnan. locuſtas cibo fuiſſe aiunt. Leuit. 11. Moſes inter munda animalia quibus veſci licet numerat. Origen. homil. 11. in Lucam. Hilar. can. 2. Ambroſ. lib. 2. in Lucam cap. 3. Scio tibi quantiuis eſſe B. Ioann. Chryſoſtom. Sic ille ad cap. 3. Matth. homil. 10. οὗτος γὰρ δι' ὅλου τὴν ἔρημον ᾤκησεν ἐκ σπαργάνων αὐτῶν, &c. οὔτε στέγης, οὔτε κλίνης, οὔτε τραπέζης, οὔτε ἄλλου τινὸς ἐδεήθη, ἀλλὰ ἀγγελικόν τινα βίον ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ ἐπεδείκνυτο. πῶς ἐν τοῖς χείμωσι, πῶς ἐν τοῖς καύμασι διετέλεσεν ἐπὶ τῆς ἐρημίας, καὶ ταῦτα ἐν ἁπαλῷ σώματι, καὶ ἀώρῳ ἡλικίᾳ. Ille toto vitæ tempore à cunabulis deſertum incoluit: quod tu, Caſaubone, negas: non eguit tecto, lecto, menſa, neque alia re, ſed vitam quandam angelicam in carne hac agebat, qui potuit frigus & æſtum pati in deſerto cum tenero corpuſculo eſſet, ac immatura ætate. Galenus Comment. 2. in Aphoriſ. Hippoc. inter cibos qui tardiſſime alunt recenſet κοχλίας, σπονδύλους θαλαττίους, ἀκρίδας. Cochleas, ſpondylos marinos, locuſtas. Nicophon apud Athæneum viliſſimum deſcribens victum, ἅπερ ἐσθίει ταῦτα τὰ πονηρὰ ὀρνίθια, σέρφους, ἀκρίδας, πάρνοπας. Quas comedit malas auiculas, ſerphos, locuſtas, parnopas. Theophylactus in epiſt. cuius eſt initium τὸ ποίμνιον, ἐνεπωχήθης τῆς τρυγίας λαμπρῶς· ἰσχάδες γὰρ ἦσάν μοι, καὶ ἀκρίδες τὰ ὄψα. ὁ δὲ θαυμάσιος οὗτος νεανίας τῶν ἰσχάδων τὰ πλεῖστα ἐκβέβρωκε, καὶ τὰς ἀκρίδας οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξερρόφησεν. ὁ δὲ τρυγίας ἐκεχύθη. Heri ſplendide vappam, & fœculentum vinum obduxi. Erant enim mihi ficus & locuſtæ. Iuuenis autem iſte mirabilis ficus maximam partem comedit,& locuſtas neſcio quomodo deglutierit. Vappa autem & fœculentæ vini reliquiæ dehiſcebant, & exhauriebantur. Mel verò ſylueſtre in Palæſtina copioſum fuit. Vnde Exod. 3. 13. 33. & Leuit. 20. Num. 13. vocatur terra lacte & melle manans. 1. Reg. 14. Ionathas mel deguſtauit, quod è rupe fluebat. Iſidorus Peluſiota epiſt. 132. lib. 1. ἀκρίδας, ἀκρόδρυα eſſe putat, mel ſylueſtre, mel montanum, quod ab agreſtibus apibus ſtipatur, amarum, & palato inſuaue. Quod deſertum in quo Ioannes prædicauit, fuiſſe putas montana Iudææ, in quibus Zacharias pater eius & Eliſabeth habitabant Luc. 1. tibi aſſentiri non poſſum. Cum deſertum illud Iudææ fuiſſe dicatur circa Iordanem fluuium inter ortum & Boream, in extrema parte Aenon & Salim, vbi Ioannes baptizauit Ioann. 3, ver. 24. Certe cum deſertum ſcripturæ abſolute vocant, Iudææ deſertum accipiendum eſt, Matt. 4. & 11. & 13 Marci cap. 1. Luc. cap. 1. & 3. Niſi circumſtantiæ aliud deſignent. In Palæſtina plura alia fuere deſerta, deſertum Idumææ ad meridiem 4. Reg. 3. Deſertum Phatan 1. Reg. 25. Deſertum Ziph, & deſertum Maon illi vicinum vtrumque procul ab Hieruſalem. 1. Reg. 23. Deſertum Engaddi, 1. Reg. 24. Rectè autem Baronius Illuſtriſſimus, & piè ſentit ſolitariæ vitæ exemplum ab Helia, ab Eſſenis, a Ioanne Baptiſta petitum, quos a ciuilium negotiorum fluctibus in ſolitudinem, veluti in portum ſe recepiſſe,& pietatis ſtudiis totos incubuiſſe obſcurum non eſt. De illis Eſaias cap. 51. ponet deſertum ſuum quaſi delicias, & ſolitudinem eius, quaſi hortum Domini, gaudium inuenietur in ea. Fuerunt iam inde ab ipſis Eccleſiæ cunabulis, hodiéque ſunt ſanctiſſimi viri eiuſdem inſtituti ſectatores Chartuſiani, Cappucini, Dominicani, Franciſcani, Bernardini, Ieſuitæ, qui virtutum omnium exemplo cæteris prælucent, & veterum Patrum innocentiam, ac ſanctitatem æquis paſſibus ſequuntur. Non inficias iuerim aliquos parum inſtituti ſui diligentes inueniri. Sed aut nuſquam gentium viros ſumma integritate & ſanctimonia, aut in monaſteriis reperias. Nemo eſt apud transfugas, qui guſtum vel leuiſſimum veræ pietatis vnquam habuerit qui aliquo deuotionis ſenſu ductus ſit. Cædes, incendia, proditiones ex officina veſtra prodeunt, in conciliabulis veſtris ipſæ [illegible] bella loquuntur, conciones ſuadent, colloquia quaſi flabello ventilant & accendunt. Quod eleuas miraculi fidem de quo Gregorius Turonenſ. lib. de gloria martyr. cap. 17. ſcribit, ſolens more tuo facis. Crederes, ſi apud Athenæum legeres. De Petri merito quod Illuſtriſſimus Baronius affert, habet aſtipulatores Epiphanium Hær. 51 [illegible] εἰδὼς τὰς κλίσεις καρδιῶν, καὶ γινώσκων τίς ἂν πρῶτος εἶναι ἄξιος, τοῦτον ἐξελέξατο Πέτρον ἀρχηγὸν εἶναι τῶν αὐτοῦ μαθητῶν. Quia Deus videt inclinationes cordium, ſciens quis principem locum tenere mereretur, elegit Petrum ducem eſſe ſuorum Apoſtolorum. Fateor tamen prædeſtinationem, ac vocationem à mera Dei gratia eſſe, illum in Petro dona ſua coronaſſe, vt ait Auguſtinus, in merito Chriſti noſtra omnia merita ſundari, qui non modo ipſe meritus eſt, verum & dedit, vt eius gratiæ ope mereremur. συνεργοὶ γάρ ἐσμεν, cooperatores ſumus gratiæ

Dei

Dei, ait Paulus 1. Cor. 111. εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. vt digni efficiamur regni Dei. Eccleſiaſ. 16. Iuſtitia vnicuique faciet locum ſecundum meritum operum ſuorum. Ap-poliuar. Pſal. 61.

πᾶσι σὺ μισθὸν ἄναξ ὁπάσσεις ἄξιον ἔργων.

Omnibus tu Deus mercedem reddes operibus dignam. Chryſoſt. de Periurio, τοῦτο ἡμῖν κόσμος ἐστὶ, καὶ ἀσφάλεια οὐκ ὀνήσει, ἀλλὰ καὶ μισθὸν φέρει πολύν. Non iuuare nobis erit ornamentum & ſecuritas, verum & multam affert mercedem. οὐχ ὑπὲρ ὧν κατορθώματων μισθὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑτέροις κατορθουμένων ἀπόδοσιν ληψόμεθα μεγίστην. Non modo mercedem eorum quæ ex virtute egerimus, verum & eorum quæ alij bene egerint accipiemus. Deus eam iniecit mentem Petro, vt teſtimonium Chriſto daret, ſed & Petrus aſſenſum Deo præbuit, & cum eius gratia cooperando princeps eligi Apoſtolorum meruit. Nolim tamen improbare quod ab Hieronymo dictum eſt lib. 1. contra Iouinianum. Propterea inter duodecim Apoſtolos vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio. Sed cur non Ioannes electus eſt virgo? ætati datum, quia Petrus ſenior erat. Eiuſdem enim rei plures cauſas afferunt Patres. Optatus lib. 7. principatum Petro datum ait, vt vnitatis firmaretur negotium. Prouiſum eſt vt peccator aperiret innocentibus, ne innocentes clauderent contra peccatores, & quæ neceſſaria eſt vnitas eſſe non poſſet. Sed in hoc argumentum à nobis alio loco plura dicta ſunt.

AD CAP. XIII. EXERCITAT. XIII.

DE Petri nomine inquiris, quod ab ipſo Chriſto inditum eſt, quando primum à fratre Andrea Simon deductus eſt ad Dominum, narrante Ioanne, Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Laudo Iuſtini verba in Dial. cum Tryphone. τοῦ αὐτοῦ ἐπωνομακέναι αὐτὸν πέτρον &c. σημαντικὸν ἦν τοῦ αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι, δι' οὗ καὶ τὸ ἐπώνυμον Ἰακὼβ τῷ Ἰσραὴλ ἐπικληθέντι ἐτέθη. Dicendo ſe ei nomen Petri impoſuiſſe, ſignificabat ſe eundem illum eſſe, per quem Iacobo cognomen Iſraelis impoſitum fuerat. In appellatione Cephæ latere myſterium agnoſcis, ſed myſterium illud oculo cæcutiente cernis, manu errabunda palpas. Hoc tamen verbum à re veritas expreſſit. Petro in cuius humeros præcipua quadam cura incumbebat ædificandæ domus Dei propter fidei propagationem nomen mutatum, vt è Simone Cephas, aut certe Simon Petrus appellaretur. D. Auguſtinus, ſiue is eſt, Ambroſius ſerm. de Cathedra Petri, denique pro ſoliditate deuotionis Eccleſiarum petra dicitur, ſicut ait Dominus, Tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim dicitur eo quod primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem, molémque contineat. Petra ergo pro deuotione petrus dicitur, & petra pro dignitate Dominus nuncupatur, ſicut ait Apoſtolus, bibebant de ſpirituali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus, recte conſortium meretur nominis, qui conſortium meretur & operis, petrus fundamentum ponit, petrus plantat, Dominus incrementum dat, Dominus irrigium ſubminiſtrat. Idem ſerm. de ſanct. 19. petrus dignus qui ædificandis in domo Dei populis petra eſſet ad fundamentum, columna ad ſuſtentaculum, clauis ad regnum. Syriaca lingua Cephas non petrum, ſed petram ſignificat. Locus quem ex Chryſoſtomo affers, oſtendit deuotionem & ardorem caritatis ac fidei in Chriſtum effeciſſe, vt cæteris Apoſtolis præficeretur. ad cap. 2. epiſt. ad Galat. Prius neceſſario dicendum eſt de ea quam petrus ſolitus vſurpare loquendi libertate, & quomodo ſemper omnibus diſcipulis præiuerit, quid reſpondendum eſſet ſicque illis quodammodo inſultauerit. Quippe nomen inde ſumpſit propter fidem quæ flecti, aut euerti non poterat, διὰ τὸ ἄκλινες καὶ ἀπερίτρεπτον τῆς πίστεως. Et cum in commune omnes interrogarentur, ille præ cæteris exiliens ait, Tu es Chriſtus. Idem Homil. in principium Actor. αὐτὸ τὸ πέτρον κληθῆναι ἀπὸ ζήλου πεπυρωμένου ἔλαβε τὴν ἀρχήν. Illud ipſum quod petrus appellatus eſt ab ignito zelo initium habuit, qui meruit vt principatus ei deferretur. Idem ad eos qui ad ſynaxin non veniunt, τὸ γοῦν πέτρον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν ἐκάλεσε, τὴν ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὴν πίστιν στερρότητος ἐναποτιθέμενος αὐτοῦ τῷ ὀνόματι. Petrum à virtute ipſius ſic nominauit, demonſtrationem ipſius nomini indens firmitudinis circa fidem. At in virtute & firmitudine fidei eſt meritum. Quod negas petro Chryſoſtomum vllam ſupra cæteros prærogatiuam tribuere, falſo negas, cum eum initio ep. ad Rom. τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων vocet principem Apoſtolorum. Quam cum Chriſtus dicatur petra, petrus item petra, ὁμωνύμως dicantur, an συνωνύμως, an παρωνύμως, vninoce dici negamus, quia petra Chriſtus Deus eſt, lapis primarius natura, inſtituto, merito, petra petrus eſt

homo natura, instituto Chriſti vicarius, primarius lapis viſibilis, vt Chriſtus primarius lapis inuiſibilis, qui cum vicario ſuo nomen, & auctoritatem delegatam communicauit. Fateris ipſe diſertiſſimis verbis pag. 266. Petrum ex rei veritate Petram & fundamentum vocari poſſe. Si ex rei veritate Petrus Eccleſiæ fundamentum appellari poteſt, cur Deo hac appellatione iniuriam fieri contendis, cur maiorem blaſphemiam eſſe ais, quam vt in ore cuiuſquam ferri debeat, cum in tuo ore reperiatur. B. Auguſtinum audi, Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & Petra pro virtute Dominus nuncupatur. Tertul. contra Marcion. lib. 4. c. 13. Sed cur de Simone Petrum. Si ob vigorem fidei multæ materiæ ſolidæ nomen de ſuo accommodarent. An quia & Petra, & lapis Chriſtus. Itaque affectauit cariſſimo diſcipulorum de figuris ſuis peculiariter nomen communicare, puto proprius quam de non ſuis. Leo magnus ſerm. 3 in Anniuerſar. aſſumpt. ſuæ. Cum ego ſim inuiolabilis Petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum, ego fundamentum, præter quod nemo poteſt aliud ponere, tamen tu quoque petra es, quia mea virtute ſolidaris, vt quæ mihi poteſtate ſunt propria, tua ſint mecum participatione communia. Et ſuper hanc Petram ad Eccleſ. m. ſuper hanc fortitudinem, æternum exſtruam templum. Bene eſt quod ait p. 268. Quia ad iacienda Eccleſiæ fundamenta Chriſtus Petro vſus eſt, tanquam excellente præ multis inſtrumento, mirum non eſt tribui inſtrumento, quod proprie Chriſto vere efficienti cauſæ conuenit. Ita Chryſoſtomus Petrum appellat κρηπῖδα ἐκκλησίας. B. Ambroſius ſerm. de Petro & Paulo. Optima Apoſtolorum nomina Petra & vaſculum, neceſſaria domui Saluatoris. Petra ad firmitatem ne labantur ſuſteniat populos, vas ad cuſtodiam ne tententur operit Chriſtianos. Fruſtra Tertulliani verba, mentemque lib. 4 in Marcionem c. 13. torques: diſerte enim Tertullianus ait Chriſtum qui Petra eſt, Simoni ob vigorem fidei peculiariter nomen ſuum communicaſſe, & Petram appellaſſe. Vrges ex verbis B. Ioannis c. 1. v. 43. Cephas ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. Admitto. Sed vox πέτρος proprie apud Græcos ſignificat Petram. Nec enim ante B. Ioannis ætatem aliter vox illa vnquam accepta eſt. Indignaris Optatum, Anacletum, Vigilium, Innocentium, vocem κηφας, à voce græca, κεφαλη, deriuaſſe. Tua illa indignatio Chriſtum Dominum petit, cuius ſapientia nomen Cephæ, Simoni dedit, quod Petram apud Hebræos ſignificaret, & à græca voce ductum, κεφαλὴν, caput notaret. Decretalem tertiam Anacleti falſam appellas, falſam eſſe non probas. Facile tibi eſt imponere. B. Hippolytũ audito, libro de conſummatione ſæculi. princeps Petrus fidei Petra quem beatum iudicauit Chriſtus Deus noſter Ille doctor Eccleſiæ, ille primus diſcipulorum, ille qui regni claues habet. Indigniſſime laceras Turrianum & Maldonatum viros probos, & longè Doctiſſimos, quos vt abſoluta pietatis ac eruditionis exemplaria, & Eccleſiæ Catholicæ clariſſima lumina omnes intuentur. De Architriclino quod notat Gaudentius tractatu 9. egregium eſt, Nuptiæ apud Iudæos cum fierent, vnum aliquem fuiſſe de ſacerdotali ordine, qui morem diſciplinæ legitimæ gubernaret, curamque pudoris ageret coniugalis ſimul, & conuiuiorum apparatum, miniſtros, atque ordinem diſpenſaret, & hoc pro officio architriclinus, hoc eſt, triclinij præpoſitus diceretur. Apud Athenæum lib. 10. Oenopiæ fuere, vilis magiſtratus, qui ea quæ in vino fierent diſpicerent, vnde & oculi vocati. Apud eundem l. 2. fuere ὀνομακλήτορες τῶν δείπνων ταξίαρχαι, nomenclatores, deſignatores, qui conuiuis locum accubitionis aſſignarent. ἀναστάντες ἀνεκλινόθημεν ὡς ἕκαστος ἤθελεν οὐ περιμείναντες ὀνομακλήτορα τὸν δείπνων ταξίαρχον. Architriclinum Theodoretus lib. 4. Hiſt. Eccleſ. τῶν βασιλικῶν προμηθούμενον ὄψων vocat, obſonorium regiorum prouiſorem, cuius fuit curare iuſculorum conditutam, τῆς ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν. Archimagirus dicitur in ſacris literis. Pollux li. 6. τραπεζοποιούς, τραπεζοκόμους, δειπνοκρίτας, τραπεζῶς, commemorat. Latini ſtructores. Heſychius, μάσωνας dictos ait τοὺς κορυφαίους τῶν μαγείρων. Athenæus, ἰδιαίτερον τὸν ἐπιστάτην τῆς ὅλης διακονίας τραπεζῶς ἀπὸ τοῦ ἐδω, ait Euſtathius, qui præeſt miniſterio menſæ, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης Conſtantinus Porphyrogenneta vocat, menſæ præfectum. Heſychio, τραπεζοποιὸς ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. Trapezopœus qui curat omnem apparatum conuiuij. Opinor is eſt architriclinus. Quæ de ſtructura templi Hieroſolymitani per 46. annos continuata ex Ioſepho Scaligero ſcribit, id ipſum Illuſtriſ. Baronius ſcripſerat, vnde ſcalpellum ei à te non fuit infigendum.

AD CAPVT XXIV.

ILluſtriſſ. Baronius ex Euodio epiſcopo Apoſtolorum diſcipulo apud Nicephorum lib. 2. cap 3. ſolum Petrum Chriſti manibus baptizatum eſſe ſcribit, à Petro, Andream & filios Zebedæi. Tu Nicephorum auctoritatem defugere ais. Aſtipulatorem laudat ille Clementem Alexand. lib. v. Hypotypoſeon apud Sophronium in Prato ſpirituali cap. 76. Non pluris eſt apud te vel Clemens Alexand. vel Sophronius, quàm palearum caſſa. Si fidem ſcriptorum omnium qui tecum non ſentiunt eleuare tibi licet, & tantum naſo tuo tribuis, nullus rhinoceros tanto naſo fuit, nulla naſiterna. B. Ioannes cap. 4. Euangelij ſui, Ieſum non baptizaſſe ait, ſed diſcipùlos eius. Quod negas quenquam omnino à Chriſto baptizatum, vide an bene neges, cùm Ioannes cap. 3. ſcribat: Poſt hæc venit Ieſus & diſcipuli eius in terram Iudæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Dices ſat ſcio, Chriſtum non ſuis, ſed Apoſtolorum manibus baptizaſſe audio, ſed Petrum Chriſti manibus baptizatum Patres aſſerunt. Omnino vnum aliquem ex Apoſtolis Chriſti manibus baptizatum eſſe oportet, à quo reliqui deinde tingerentur. Aenon & Aenan diuerſa fuiſſe loca propter Iordanem bene probas. Agnoſcis tandem merito mendacij argui ab Illuſtriſſ. Baronio Ioſephū. Imponis Baronio cū ais, eum defendere Hieroſolymitanos iudice Ptolomæo aduerſus Samaritas cauſam obtinuiſſe, quod perpetuam Pontificum ſucceſſionem probaſſent. Scribit enim Baronius Iudæos contendiſſe iuxta Moſis præcepta Hieroſolymitanum templum legitimum, mox ait, Andronicum orſum eſſe, ex lege oſtendiſſe continuam Pontificum ſucceſſionem, & donaria. Quod autem ſucceſſionem Pontificum in Eccleſia Catholica reſpuendam putas, ſolam doctrinæ ſucceſſionem amplectendam, fallit te augurium tuum. Tertullianum audi lib. de præſcrip. Cedant origines eccleſiarum ſuarum, euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum ita per ſucceſſionem ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolicis viris habuerit auctorem. Hoc enim modo Romanorum Eccleſia Clementem à Petro ordinatum refert. D. Epiphanius hæreſi 27. quæ & 7. dicitur, ὅμως ἡ τῶν ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπων διαδοχὴ ταύτην ἔχει τὴν ἀκολουθίαν. Πέτρος καὶ Παῦλος, Λῖνος, καὶ Κλῆτος, Κλήμης, Εὐάρεστος, Ἀλέξανδρος, Ξύστος, Τελέσφορος, Εὐάρεστος, Ὑγῖνος, Πῖος, Ἀνίκητος, ὁ ἄνω ἐν τῷ καταλόγῳ προδεδηλωμένος, καὶ μηδεὶς θαυμαζέτω, ὅτι ἕκαστα οὕτως ἀκριβῶς διήλθομεν. διὰ γὰρ τούτων ἀεὶ τὸ σαφὲς δείκνυται. Per hanc ſucceſſionem, inquit, verum oſtenditur. Ita & D. Irenæus lib. 3. cap. 3. enumerat omnes Romanos Epiſcopos à Petro vſque ad Eleutherium, qui ſuo tempore ſedebat, & dicit per hāc ſucceſſionem confundi omnes hæreticos. Auguſt. ep. 165. & Pſal. contra partem Donati. Numerate Sacerdotes vel ab ipſa ſede Petri, & in ordine illo patrum quis cui ſucceſſerit videte. Optat. lib. 2. vos veſtræ Eccleſiæ originem oſtendite, qui vultis vobis ſanctam Eccleſiam vindicare. Sed Gregorius Nazianzenus in Epitaphio Athanaſij dixit, κυρίως ἀποδεκτέον διαδοχὴν τὴν τῆς εὐσεβείας, οὐ τὴν τῆς προεδρίας. Exiſtimanda illa propriè ſucceſſio, quæ eſt pietatis, non quæ eſt præpoſituræ. Vtinam tam bene Eccleſiæ Chriſtianæ fieret, vt ſtare ſucceſſioni doctrinæ, quæ ex veterum patrum ſcriptis agnoſcitur, velletis. Sed vbi veſtri errores è veterum libris, & primitiuæ Eccleſiæ fide, reuincuntur, ilico exclamatis, patres homines errandi conditione natos fuiſſe, Eccleſiam errare, deficere poſſe. Beatus Auguſtinus libro 2. in Iulianum, Quod inuenerunt in Eccleſia, tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod à patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt. Epheſino Concil. pag. 241. ἰσορροπεῖ δὲ μᾶλλον τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἀνεπιλήπτοις δόγμασι τῆς πίστεως ἔχεσθαι ἣν οἱ τρισμακάριοι πατέρες ἡμῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι λαλοῦντες ὡρίσαντο. In epiſtola Cerealis Primatis Africæ, qui vult errore liberari, patrum veſtigiis inſiſtat, non ductum ſequatur ſui ſenſus, vt Eccleſiæ fidem à patribus ad nos deductam probet. Nicephorus patriarcha Conſtantinop. ſub Leone Iſaurico, καὶ πάντων τῶν ἐκκρίτων πατέρων τὰ δόγματα, καὶ πονήματα ἀσπάζομαι, ὡς διδασκαλίαν ἀνεπίληπτον, καὶ σωτηρίας θεμέλιον, καὶ ὡς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία προσίεται ἀποδέχομαι, καὶ ὡς ἀποσείεται ἀποστρέφω. Et omnium patrū eximiorū dogmata & ſcripta amplector, vt doctrinam quæ reprehendi nequit, & ſaluis fundamentum. Concilio Epheſ. p. 120. In Concilium ferunt patrum ſcripta ex quibus cōtrouerſias decidant. Quod autem negas ſucceſſionem Pōtificum ab Eccleſiæ exordio legitimè conſeruatā, atq; cuſtoditā, temerè negas. Et ſi quorū vita inter eos minus Apoſtolica fuit, doctrina tamē verè ſemper Apoſtolica fuit, ſi vim quę ab Imperatoribus allata eſt demas, nullus ex eo numero non legitimo ordine deceſſoribus ſuis ſucceſſit. Intemperātia ſtyli tui tribuendū eſt quod Bonifacios, Sergios, Hildebrandos orbis terrarum titiones & faces vocas. Lutheri tui, Caluini, Bezæ, Petri Martyres verè titiones & faces orbis terrarum habendi ſunt, qui Germa-

O 3 niam

niam, Poloniam, Galliam, Flandriam vaſtitate, incendio, bellis internecinis fœdarunt, Eccleſias Deo dicatas ſolo adæquarunt, in virgines Sacerdotes, religioſos tam impotenter ſæuierunt, vt barbaræ immanitatis veſtigia vbique compareant. Cineres adhuc calent, fumus nondum euanuit. In Anglia quæ carnificina, quanta ſuppliciorum ſæuitia in pios omnes graſſata eſt. Sed è diuerticulo in viam redeamus: *Βασιλικὸς* ille cuius filius infirmabatur Capharnaum, Ioan. 4. bene vertitur ab Hieronyma Palatinus, bene à te aulicus.

AD CAPVT XXXI.

NE tui ſis diſſimilis *θεοτεύκτον* imaginem à Chriſto ad Abagarum miſſam præfracte negas, & Euagrium lib. 4. cap. 26. Nicænam Synod. 2. Ioann. Damaſcenum lib. 4 cap. 17. Nicephorum lib. 2. cap. 7. Metaphraſten & alios pleroſque ritiuillitij non facis. Inuito tibi quæ vera ſunt perſuaderi non poſſe ſat ſcio. Idem te fidei vitio plurimum falli plus ſatis ſcio. Sed vt illa imago verè à Chriſto facta eſſet, negas ei venerationem quæ hodie defertur, exhibendam. Hoc primum vinco, ab Eccleſia primitiua rerum ſacrarum imagines probatas. Tertullianus lib. de pudicitia in calice paſtorem pictum ait humeris ouem gerentem. Euſeb. lib. 7. cap. 18. Petri & Pauli imagines in coloribus pictas aſſeruari. *τὰς εἰκόνας διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας.* Chryſoſtomus orat. in S. Meletium. *ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦ σώματος τύπον τοῦτον ἐπάθετε· ὅπερ γοῦν ἐν ὀνόμασιν ἐποιήσατε, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος ἐπράξατε τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ ἐν δακτυλίων σφενδόναις, καὶ ἐν ἐκπώμασι, καὶ ἐν φιάλαις, καὶ ἐν θαλάμων τοίχοις, καὶ πανταχοῦ τὴν εἰκόνα τὴν ἁγίαν ἐκείνην ἐνεχάραξαν πολλοί.* Sed ad ipſam etiam corporis figuram tantum affecti eratis. Gregorius Nazianz. epiſt. 49. ad Olympium præfectum, Diocæſareæ circa templum ſtatuas fuiſſe ait, *ὅτε ναὸς ὃν ἐγείραμεν τῷ Θεῷ, καὶ ἡ περὶ τοῦτον ἡμῶν φιλοκαλία, οὐδὲ γὰρ εἰ ἀνδριάντες καταχθήσονται δεινόν, εἰ καὶ ἄλλως δεινόν.* D. Baſilius de S. Barlaam. *ἀνάστητέ μοι νῦν, ὦ λαμπροὶ τῶν ἀθλητικῶν κατορθωμάτων ζωγράφοι, τὴν τοῦ στρατηγοῦ κολοβωθεῖσαν εἰκόνα ταῖς ὑμετέραις μεγαλύνατε τέχναις. ἀμαυρότερον παρ' ἐμοῦ τὸν στεφανίτην γραφέντα τοῖς τῆς ὑμετέρας σοφίας περιλάμψατε χρώμασιν. ἴδω φαιδρότερον ἐπὶ τῆς ὑμετέρας τὴν παλαίστρην γεγραμμένην εἰκόνος, ἐγγραφέσθω τῷ πίνακι, καὶ ὁ τῶν παλαισμάτων ἀγωνοθέτης Χριστός.* Exſurgite nunc ô clari victoriarum athleticarum pictores, imaginem mutilatam ducis, veſtris artibus magnificate, veſtris coloribus illuſtrate, coronatum victorem à me obſcurius depictum, videam illuſtrius in veſtra imagine luctatorem expreſſum, in tabula eadem expingatur Chriſtus Agonotheta, & munerator certaminum. Verba Chryſoſtomi ſic latine redde. Quod igitur in nominibus feciſtis, hoc & in eius præſtitiſtis imagine. Etenim in palis annulorum, & in poculis, & in phialis, & in thalamorum parietibus, & vbique ſanctam illam imaginem multi expreſſerunt. Nazianzeni verba: Et templum quod excitauimus Deo, & omne noſtrum ſtudium in eo exornando. Non enim, & ſi ſtatuæ ſanctis poſitæ deiicientur, illud erit graue & intolerandum, licet alioqui ſit graue. Prudentius de S. Caſſiano.

Erexi ad cœlum faciem, ſtetit obuia contra
Fucis colorum picta imago martyris.

Baſilius capite 18. de S. Spiritu ad Amphilochium, vt qui iniurius eſt in Filium, iniurius eſt in Patrem, *οὕτω καὶ ὁ μὴ τιμῶν τὴν εἰκόνα, οὔτε τὸ εἰκονιζόμενον τιμᾷ.* Ita qui non honorat imaginem, non honorat exemplar. Athanaſius quæſt. 39. *εἰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν προφητῶν ἐπιτάσσοντος μὴ προσκυνεῖν χειροποίητα;* Cùm Deus per Prophetas vetet adorare opera manuum hominum, cur adoramus imagines & crucem opera fabrorum, cuiuſmodi ſunt idola. Nos fideles, non vt Deos adoramus imagines, quod ethnici faciunt. Abſit: ſed ſolummodo affectum & amorem erga prototypum & exemplar imaginis ſignificamus. Imagines ſalutamus & honoramus, vt Iudæi olim tabulas legis lapideas, & duo illa Cherubin quæ ex auro ſculpta erant, adorabant.

AD CAPVT XXXII.

PRiuilegia quæ B. Petro Illuſtriſſimus Baronius à Chriſto conceſſa eſſe defendit, vehementius exagitas, quaſi hoc vnum ex compoſito agat, vt omnipotentiam Romani Pontificis ſtabiliat, & ad Monarchiam totius terrarum orbis ei viam moliatur. In primis aſſeris, Ioannem Chriſto cariorem fuiſſe quàm Petrum, quia virgo, Apoſtolus, Euangeliſta, & Propheta, Petrus tantum Apoſtolus. Reſpondemus vt matres filiis tenerioribus clariora ſui

amoris

amoris iudicia exhibent, quàm adultis, ita & Chriſtum Ioanni adoleſcenti virgini apertiora ſui amoris iudicia dediſſe, quàm Petro. Quod ais nouam appellationem fruſtra trahi in argumentum primatus Petro conceſſi, cum Abrahamo, Saræ, Iſraëli, filiis Zebedæi noua nomina Deus impoſuerit, nec tamen primatus dederit, verum eſſe inficias non iuerim, quoties noua nominis impoſitione principatus ille non ſignificatur, aut conſtituitur. At in Petro contra ſe res habet, cui noua nominis impoſitio fundamentum Eccleſiæ ac principatum detulit, cùm Cephas Petram Hebræis, κεφαλὴ caput Græcis ſignificet. Non autem ſequitur ex eo quod Petrus Eccleſiæ caput eſt ei terrarum orbis imperium ciuile quod tu per ludibrium infers, delatum eſſe. Id enim nemo qui aliquid ſapit tenet, nemo defendit, ſed ſpiritale tantum imperium delatum eſt. Alterum quod notatur ab Illuſtriſſ. Baronio non temere factum eſſe tute fateberis, vt cum duæ naues in ripa eſſent, in nauim quæ ipſius Simonis erat, Dominus aſcenderit, quam propulpito habuerit ad docendas turbas. Bene eſt tamen, quod fateris diuinam ſapientiam B. Petrum auguſto miniſterio ponendi fundamenta Eccleſiæ elegiſſe. Tertium quod expendit Illuſtriſſ. Baronius eſt. Eandem Petri nauim mox in altum duci, & ingenti piſcium multitudine onerari Chriſtum iuſſiſſe. Iterum hic mihi candor tuus mirifice placet, cum ais, Neque tamen negamus inter Apoſtolos excelluiſſe Petrum, ita nimirum vt in auguſto ſenatorum conceſſu excellit is qui eſt, & dicitur princeps ſenatus, ſiue præſes. Principem igitur Apoſtolici ſenatus Petrum agnoſcis, cui ſoli cum tamen filij Zebedæi in eadem naue eſſent, Chriſtus dixerit, ex hoc iam homines eris capiens,

AD CAP. XXXIII.

QVod Illuſtriſſ. Baronius ex Epiphanio aduerſus Ebionæos hær. 30. poſuerat, ſigni crucis virtute mulierem Chriſtianam à laſciuo iuuene liberatam, negas Epiphanium ſcripſiſſe id virtute ſigni crucis effectum. Vt te mala manu verba patrum tractare appareat, ſubiiciam verba Epiphanij de thermis Gadarenis, κατὰ συγκυρίαν δὲ γυνή τις ἐλευθέρα ἐτύγχανεν ἐν τῷ λουτρῷ, κάλλει διαπρέπουσα εὐμορφίας· καὶ ὁ νεώτερος θελχθεὶς τῷ ἔθει τῆς αὐτοῦ ἀκολασίας οἰκείῳ ἐν τῷ ἀέρι παρεισέτριψεν αὐτοῦ τὴν πλευρὰν τῇ πλευρᾷ τῆς γυναικός· ἡ δὲ ἑαυτὴν ἐσφραγίσατο εἰς ὄνομα χριστοῦ, ἅτε δὴ χριστιανὴ οὖσα, ἢ οὔτε ἀνάγκη ἦν παραγενομένη, καὶ ἀνδρογύνως λουομένη &c. ὅμως ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς τὰ αὐτοῦ θαυμάσια, τοῦ ἐπιχειρήματος τὸ μειράκιον ἀπέτυχε· ὡς οὖν οὐ κατίσχυσαν οἱ γόητες, διὰ γὰρ τῆς σφραγῖδος τοῦ χριστοῦ, καὶ πίστεως ἐβοηθήθη ἡ γυνή. forte fortuna erat mulier libera in balneo, forma excellens. Et iuuenis quidam conſuetudine ſuæ intemperantiæ exiens ſub dium, latus ſuum attriuit lateri mulierculæ. Illa ſe ipſam ſignauit ſigno crucis in nomen Chriſti, vt Chriſtiana, cui neceſſe non erat perperam agere, & impudice cum viris lauari. Tamen vt oſtenderet Deus mirabilia ſua iuuenis voti compos factus non eſt. Cum enim muneribus primum, deinde magicis artibus eam tentaſſet, eis res præter animi ſententiam ſucceſſit. Vt autem nihil potuere magi, quia mulier per ſignum crucis Chriſti & fidem adiuta eſt. Intelligis, Caſaubone, te impoſuiſſe Baronio, & mala fide verba Epiphanij diſſimulaſſe quibus aduerſus magorum artes per ſignum crucis & fidem mulierem tutam fuiſſe ſcribit. Non debueras tacere verba Epiphanij, vt Illuſtriſſ. Baronio per calumniam falſi crimen intenderes. Quod ais fidem Chriſtianam non ferre, vt aliqua ſigno crucis, propria virtus miracula efficiendi tribuatur, fugit te ratio: non enim ſignum crucis nudum, ſed fides in Chriſtum qui pependit in ligno per ſignum crucis miracula patrat. Quod luculenter indicat Chryſoſtomus in ſermon. μὴ ἐπαισχυνθῶμεν ὁμολογεῖν τὸν τίμιον σταυρόν, μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τὰ σεμνὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν σύμβολα, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, δι' ὃ ζῶμεν, καὶ δι' ὃ ἐσμέν, ἀλλ' ὡς στέφανον, οὕτω περιφέρωμεν τὸν σταυρὸν τοῦ χριστοῦ· πάντα γὰρ διὰ τοῦ σταυροῦ τελεῖται καθ' ἡμᾶς, κἂν ἀναγεννηθῆναι δέῃ σταυρὸς παραγίνεται· κἂν τραφῆναι τὴν μυστικὴν ἐκείνην τροφήν, κἂν χειροτονηθῆναι πανταχοῦ τὸ τῆς νίκης ἡμῖν παρίσταται τὸ σύμβολον, καὶ ἐν οἰκίαις, καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ ἐπὶ τῶν θυρῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας μετὰ πολλῆς ἐπιγραφόμεθα σταυρὸν σπουδῆς, οὐ γὰρ ἁπλῶς τῷ δακτύλῳ ἐγχαράττειν αὐτὸν δεῖ, ἀλλὰ πρότερον τῇ προαιρέσει μετὰ πολλῆς τῆς πίστεως, καὶ οὕτως ἐντυπωθῇ αὐτὸν τῇ ὄψει. οὐδεὶς ἰσχύσει οὐκ ἐπιστῆναι δυνήσεται τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων ὁρῶν τὴν μάχαιραν ἐν ᾗ τὴν πληγὴν ἔλαβεν· ὁρῶν τὸ ξίφος ἐν ᾧ τὴν καιρίαν ἐδέξατο. εἰ γὰρ ἡμεῖς τόπους ὁρῶντες ἐν οἷς τέμνονται οἱ κατάδικοι φρίττομεν, ἐννόησον τί πείσεται ὁ διάβολος τὸ ὅπλον ὁρῶν δι' οὗ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἔλυσεν ὁ χριστός, καὶ τοῦ δράκοντος ἀπέτεμε κεφαλήν. Neminem pudeat venerabilia ſalutis noſtræ ſigna teſtificari, & quod caput eſt bonorum omniū noſtrorum per quod viuimus & ſumus. Sed vt coronam ita circumferimus crucem Chriſti. Et enim per crucem omnia perficiuntur quæ ad ſalutem faciunt, & ſi regenerari oportet, crux adeſt, & ſi ali myſtico illo cibo, & ordinari cle

ri clericos.& aliud quodcumque facere, vbique victoriæ noſtræ ſignũ præſto eſt. Ideo in domibus, in parietibus, in ianuis, in fronte, in cogitatione cum magno ſtudio crucem inſcribimus. Non enim ſimpliciter digito exſculpere crucem oportet, ſed ante inſtituto ac conſilio noſtro cum multa fide, & ita inſculpere ſignum illud oculis. Nullus dæmon impurus prope conſiſtere poterit, videns enſem, quo vulneratus eſt. Videns enſem quo lethali ictu confoſſus eſt. Si enim nos videntes loca vbi capite truncantur damnati horremus, cogita quid pati diabolum æquum ſit, cum arma videt quibus omnis eius virtus ſoluta eſt à Chriſto qui Draconis abſcidit caput. Orat. 2. εἰς τὰ βαΐα· ὦ δένδρον μακάριον, ὃ βασιλεῖς τιμῶσι, καὶ ἔπαρχοι, καὶ τοπάρχαι σέβονται, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ πᾶσα φύσις, καὶ κτίσις ἀνθρώπων φυλακτήριον κέκτηνται. ὃ δαίμονες φρίττουσι, καὶ διάβολος τρέμει, οἱ ἄγγελοι ὑμνοῦσι, καὶ οἱ οὐρανοὶ εὐλογοῦσι. O lignum beatum quod reges honorant, præfecti, & toparchæ colunt, virique & mulieres, & omnis natura & creatura hominum vt ſalutarem cuſtodiam poſſidet: quod dæmones horrent, & diabolus tremit, angeli laudant, cæli benedicunt. Paulinus hymno 10. S. Felicis.

Ipſe domum remeans modicum, ſed grande ſalutis
De crucis æterna ſumptum mihi fragmine lignum
Promo, tenenſque manu aduerſis procul ingero flammis.

In Synodo Trullana ὅθεν καὶ τῷ νῷ, καὶ λόγῳ, καὶ αἰσθήσει τὴν προσκύνησιν τῷ ζωοποιῷ σταυρῷ ἀπονέμοντες τοὺς ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ σταυροῦ τύπους ὑπό τινων κατασκευαζομένους ἐξαφανίζεσθαι πάντη προστάσσομεν, ὡς ἂν μή τις τῶν βαδιζόντων καταπατήσῃ, καὶ τὸ τῆς νίκης ἡμῶν τρόπαιον ἐξυβρίζοιτο. Vnde & mente & ratione, & ſenſu adorationem exhibentes cruci viuificæ, iubemus deleri figuras crucis, quæ à quibuſdam fiunt in ſolo, ſeu pauimento, vt ne quis ambulantium conculcet, & in trophæum victoriæ noſtræ ſit iniurius ac contumelioſus. Michael Choniates, πρὸς τούτοις λέγουσιν, ὡς ὑμεῖς χριστιανοὶ οὕτω τιμᾶτε τὸν σταυρὸν, καθὼς ἄρα καὶ τὸν χριστὸν τιμᾶτε. τοῦτο δέ ἐστι συκοφαντία πρόδηλος· ὁ μὲν γὰρ χριστὸς τιμᾶται παρ' ἡμῶν ὡς θεὸς, ὁ δὲ σταυρὸς ὡς θείας χάριτος μέτοχον, διὰ τὸ ἐν αὐτῷ σταυρωθῆναι καταδεξάμενον· ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐνήργησε, καὶ καθ' ἑκάστην ἐνεργεῖ πολλὰ θαύματα. Turci ad hæc dicunt, vos Chriſtiani, non minus crucem honoratis quam ipſum Chriſtum. Hæc eſt manifeſta criminatio. Chriſtus enim honoratur à nobis vt Deus, crux autem vt particeps diuinæ gratiæ, ob eum qui non detrectauit in ea crucifigi. Ex quo fecit, & quotidie miracula facit lib. 1. Cod. tit. 8. Imperatores Theodoſius & Valentin. vetant ſculpi aut pingi ſignum crucis humi vel in pariete vel in marmore, ne pedibus conculcetur. Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. καὶ οὐχ ὡς θεοὺς λατρεύομεν, οὐ γὰρ ἔχομεν ἐλπίδας εἰς αὐτάς· καὶ εἰ μὲν ἐστιν εἰκὼν τοῦ κυρίου λέγομεν, κύριε ἰησοῦ χριστέ, υἱὲ θεοῦ βοήθησον, καὶ σῶσον ἡμᾶς. εἰ δὲ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς λέγομεν, ἁγία θεοτόκε μῆτερ τοῦ κυρίου πρέσβευσον εἰς τὸν υἱόν σου. Imagines non adoramus vt Deos, neque in illis ſpem ponimus. Etſi eſt imago Domini dicimus Domine Ieſu Chriſte, fili Dei auxiliare & ſalua nos. Si autem ſanctæ eius Matris dicimus, ſancta Deipara Mater Domini intercede ad filium tuum pro nobis. S. Athanaſius ſermon. de filio. ἕως ἂν μὲν ὦσι συνεζευγμένα τὰ δύο ξύλα, καὶ σώζει τοῦ σταυροῦ τὸν τύπον, ὀρθῶς καὶ ἀκριβῶς μὲν προσκυνῶ τὸν σταυρόν. Quandiu duo ligna iuncta ſunt, & figuram crucis ſeruant recte & exacte adoro crucem. Si ligna diſſoluta ſunt ea non adoro. Lactantius

Flecte genu, lignumque crucis venerabile adora.

Sedulius li. 5. *Néue quis ignoret ſpeciem crucis eſſe colendam,*
Quæ Dominum portauit ouans.

Prudentius de vexillis Conſtantini magni

Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum, ſummis crux addita criſtis.

Tertullianus lib de coro. milit. Ad omnem egreſſum, ad omnem introitum &c. frontem ſignaculo crucis terimus. Prudentius

Fac cum vocanti ſomno — caſtum petis cubile
Frontem, locumque cordis — Crucis figura ſignet.
Crux pellit omne crimen.

Origenes lib. 6. ad Ep. ad Rom. ſcribit ſigno crucis omnia tentamenta euaneſcere. Et lib. 6. in Exod. cap. 15. Dæmones terreri ait ſigno crucis quod in fidelibus impreſſum vident. Grego. Nazianzen. πρόβατον ἐσφραγισμένον οὐ ῥᾳδίως ἐπιβουλεύεται. Ouis ſignata non facilè inſidiis exponitur. Origenes lib. de incarnat. omnis excantatio, μετὰ σφραγῖδος, ſigno crucis euaneſcit. Chryſoſt. de adorat. crucis, διὰ σταυροῦ δαίμονες φυγαδεύονται, νόσοι δραπετεύουσι. Signo crucis dæmones fugantur, morbi exſulant & fugiunt. Paulinus

Cerne coronatam Domini ſuper atria Chriſti
Stare crucem.

Chryſo

Chryſoſtomus homil. εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ ἁγίου σταυροῦ· ἐν μέσῃ ἑβδομάδι τῶν ἁγίων νηστειῶν προτίθεται ὁ σταυρὸς εἰς προσκύνησιν. De adoratione ſauctæ crucis. In media hebdomade ſanctorum ieiuniorum, id eſt quadrageſimæ proponitur crux adoranda. Idem orat. catech. 2. ὅταν μέλλῃς ὑπερβαίνειν τὰ πρόθυρα τοῦ πυλῶνος τὸν σταυρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου διατύπωσον. οὔτε γὰρ οὔτε ἄνθρωπος ἀπαντῶν, ἀλλ' οὔτε αὐτὸς ὁ διάβολος βλάψαι τι δυνήσεται μετὰ τούτων σε ὁρῶν τῶν ὅπλων πανταχοῦ φαινόμενον. Cùm vis tranſilere limen veſtibuli frontem ſigno crucis ſignato. Ita neque homo occurrens, neque diabolus ipſe lædere te poterit his armis vbique ſplendentibus te ornatum videns. Idem εἰς τὰ βαΐα· ποῖος οἶκος ἐστὶν ὁ μὴ ἔχων τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τρόπαιον κατὰ δαιμόνων, καὶ φυλακτήριον ψυχῶν ὑπάρχον. Quæ domus eſt quæ non ſit inſignata ſigno crucis quod trophæum aduerſus dæmones, & cuſtodia animarum. Gregorius Nazianz. epiſt. 11. crucem adorandam in Paſchate proponi ab Epiſcopo ſcribit. Theodoret. lib. 3. cap. 15. φιάλην δεξάμενος ὁ στρατιώτης οὐ πρότερον ἔπιε πρὶν τὴν σωτήριον ἐπιθεῖναι σφραγῖδα. Gregor. Nazianz. Stelitēt. 1. ψυχοφθόρῳ κύλικι χεῖρας ἱστάνειν μετὰ σφραγῖδος. 2. Stelitent. ἐστὶ φῶς ἐν οὐρανῷ τὸ σταυροῦ προγεγραφόν. ἐσθῆτες κατασημειωθεῖσαι τοῖς τοῦ σταυροῦ στίγμασι, Cùm Iudæi Iuliani iuſſu templum Hieroſolymis extruere vellent. Gadaram ex qua grex ille porcorum dæmonibus petentibus à Domino traditus, Græcanicam vrbem fuiſſe in Cœleſyria tibi aſſentior ex Ioſepho & Strabone. Porcos ἀνόσια ζῶα immunda Ioſepho dici, quæ ſeptuaginta Interpretes Leuitico XI. ἀκάθαρτα, non dubito.

AD CAPVT XXXVIII.

EXERCITAT. XIII.

Hiſtoriam de ſtatua ærea in Paneade Domino noſtro poſita à muliere hæmorroiſſa poſt morbum ſanatum, apud Euſebium lib. 7. cap. 13. hic expendamus, nec in alium locum qui forte an, non dabitur, reiiciamus. ἑστάναι γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ λίθου πρὸς μὲν ταῖς πύλαις τοῦ αὐτῆς οἴκου γυναικὸς ἐκτύπωμα χάλκεον, ſtare in ſublimi lapide ad fores mulieris illius ſtatuam æream ingeniculatam manibus extenſis quaſi ſupplex ſit: è regione eſt alia ſtatua viri recta ex ære, decenter diploide amictu manum mulieri porrigens ad cuius pedes in eadem baſi nouum genus herbæ naſcitur quod aſſurgens ad fimbriam diploidis æreæ, ſanat omnes morbos, quam Chriſti imaginem eſſe aiunt. Ea manſit ad noſtram vſque ætatem, quam viderunt qui in eam vrbem venerunt. Euſebio in aliis credis, in rebus fidei & pietatis fidem negas. Acerbior es in Ioannem Damaſcenum virum ſanctiſſimum, qui nihil à ſe hoc loco, ſed a ſuis auctoribus promit. Viri ſanctitas & auſterum vitæ inſtitutum virulentum tuum dentem quem vitare non potuit, frangere poteſt.

AD EXERCITATIONIS XIV.

CAPVT I.

Doces ex Scaliger. lib. 6. de emendat. temp. Sabbatum δευτερόπρωτον ſecundo primum, quod ſecundam paſchatis diem proximè ſit ſecutum, ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας, καὶ πρώτου σαββάτου, dici fundamentum eius eſt, quod Leuit. 13. Dominus iubet numerare 7. hebdomadas Pentecoſtes, à poſtero die Sabbati, Sabbata omnia à Paſchate ad Pentecoſten ſumpſerunt appellationem, ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ πάσχα. Scaligerum bene ſenſiſſe exiſtimo. Secunda Paſchatis hebdomas dicitur δευτερεπτήτη. Secunda prima, ea eſt, 16. die Niſan, & dicitur ἡ ἐπιοῦσα, vel ἡ δευτέρα, ſequens, vel ſecunda hebdomas, vel ἡ αὔριον τοῦ πάσχα, poſtridie paſchatis, cui Paſcha eſt heſterna dies, & omnes hebdomades quæ à ſecunda paſchatis, ad diem ſextum τοῦ ſinan extenduntur denominationem accipiunt à ſecunda paſchatis, vt ſecundo prima hebdomas, ſecundo ſecunda, ſecundo tertia, id eſt, 1. 2. 3. hebdomas a ſecunda die paſchatis. Iudæi enim interuallum quod inter ſecundam paſchatis & ſextam diem τοῦ ſinan interiectum eſt, & à Græcis Pentecoſte dicitur, numerabant à ſecunda Paſchatis, quem numerum vocant ætam omer. Nam & ſecundam Paſcharis vocant omer, quia tunc omer, ſiue manipulum frugum offerunt Deo, Leuit. 23. veteres Græci vocant ἀριθμὸν τῆς δευτέρας, numerum à die poſtridie Paſchatis, ſiue ætam poſtridie Paſchatis, quia à poſtridie Paſchatis ſumit initium Pentecoſte, Lucæ 6. & Act. 2. Sabbatum ſecundo primum numeratur.

AD CAPVT II.

EXERCIT. XIV.

APud Iudæos vnicuique familiæ ſuum principem fuiſſe qui diceretur Patriarcha docet D. Chryſoſtomus homil. 3. in Iudæos, ſed & princeps Synagogæ dicebatur Patriarcha. B. Epiphanius hæreſi 27. quæ & 7. dicitur, in Ebionitas, εἰς πατριαρχίαν τρεφόμενος. οὐδεὶς γὰρ ἄλλοις ἁρπάζει τὰς ἀρχὰς παρὰ τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ πατὴρ παισὶ διαδέχεται. Educatus vt Patriarcha eſſet. Nemo enim aliis eripit dignitates apud Iudæos, ſed patri filius ſuccedit. D. Hieronymus Apolog. in Ruffinum, Patriarcham Huillum ætate ſua fuiſſe monet. Patriarchæ autem ſub Imperatoribus exigebant tributum quod dictum ἀποστολή, & Apoſtolus exactor eius tributi l. 14. & 18. Cod. Theodoſ. de Iudæis. Epiphanius lib. 1. ἀποστολῆς ἐπικαρπίαν vocat, eius tributi collectionem. Idem hæreſi 27. patriarchis dat quoſdam aſſeſſores, qui dicerentur Apoſtoli. Euangeliſtæ duodecim primos Chriſti diſcipulos vocarunt Apoſtolos, quos Syriacus paraphraſtes vocat Schelichin. Lucas cap. 6. Chriſtum ait duodecim primos diſcipulos nominaſſe Apoſtolos. Vſus eſt vocabulo Syriaco Schelichin, quod Euangeliſtæ Græco vocabulo expreſſerunt, Apoſtolos vocantes.

AD CAPVT IV.

EXERCIT. XIV.

BEne doces propriè Apoſtolos dictos, qui à Chriſto immediate electi & miſſi ſunt, vt teſtes eſſent eorum quæ viderant, vt per vniuerſum orbem Chriſti fidem diſſeminarent, accepta poteſtate de qua Ioannes cap. 20. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Excidit tibi Chriſtum dixiſſe, Hoc facite in meam commemorationem. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, &c. Quibus verbis poteſtas illis in corpus Chriſti verum & myſticum data, vt Chriſti corpus in altari ſacro ore conficere, & hominum peccata remittere, ſoluere, ligare poſſint. Quæ poteſtas Angelica maior eſt. Pantænum a Demetriano Alexandriæ Epiſcopo miſſum eſſe in Indiam, vt Chriſtum apud Brachmanas prędicaret, Frumentium à Sancto Athanaſio Epiſcopum factum, & in Indiam miſſum ad prędicandum Euangelium, Epiſcopos à Patriarcha Conſtantinopolitano ad Abaſgos & barbaras ad Euxinum & Mæotim gentes miſſos, à populis quibuſdam ex illa barbarie legatos vèniſſe qui à Iuſtiniano epiſcopos peterent, non diffiteor. Sed hoc aſſero ſi locorum temporumque ratio fert, vt Epiſcopi a Romano Pontifice commode peti poſſint, qui barbaris & ignotis gentibus Euangelium prædicent, ab eo potius petendos, quam ab aliis patriarchis, tum quia Vicarius Chriſti, ſucceſſor Petri, vniuerſalis Eccleſię caput eſt, tum quia ſola doctrina vera eſt & legitima quæ à Romana & verè Apoſtolica ſede emanat. Hieronymus ep. ad Pammachium. Quiſquis eſt aſſertor nouorum dogmatum quęſo te vt parcas Romanis auribus, parcas fidei quę Apoſtolica voce laudata eſt. Ambroſius lib. 2. de vocatione Gentium, Roma per Apoſtolici ſacerdotij principatum amplior facta eſt arce religionis, quam ſolio poteſtatis. Si commode peti à Pontifice Rom. non poſſunt propter locorum temporumque difficultates, à quouis Epiſcopo peti poſſunt. Apoſtoli autem dicuntur non tantum ęquiuoce, verum & vniuoce, qui miſſi à Pontifice Romano ad gentes barbaras Apoſtolico munere probe functi fidem Chriſti proſeminarunt, & qui vitam verè Apoſtolicam ſectati ſunt: quemadmodum vniuoce conſules dicti, & qui a populo libera rep. & qui ab Imperatoribus conſules renuntiati ſunt, quia Chriſtus Pontificem Rom. Vicarium ſuum conſtituit, & in eum poteſtatem regendæ Eccleſiæ tranſtulit. Suidas voce, ἀποστολικὴ πολιτεία γλώσσης ἐγκράτεια, ἐσθίας καθαρότης, ὀργῆς ἀφανισμὸς, ὀφθαλμῶν ἀκρίβεια, σώματος δημαγωγία, φρόνημα ταπεινόν. D. Cyprianus ep. ſt. 65. Epiſcopo vocat Apoſtolos: Celeſtinus R. epiſ. Epheſina Syn. νέος ἀπόστολος, vt & Epiphanius in epiſt. operis initio præfixa. Sidonius lib. 4. ep. 4. & 7. epiſcopatum vocat Apoſtolatum. Venantius Fortunatus Euphronium Epiſcopum Turonenſem Dominum ſanctum & meritis Apoſtolicum indigetat. Epheſina Synodo ſedes Antiochena quam B. Petrus primus fundauit, ſedes Apoſtolica. Supra cæteros Pontifex Romanus vir Apoſtolicus, Eccleſia Romana ſedes Apoſtolica dicitur, vt ſupra oſtendimus.

AD

AD CAPVT V.

ILluſtriſſ. Baronius ordinem fuiſſe ait inter Apoſtolos, vt ex his aliquis tanquam caput inter eos præſtaret. quod auctoritate Gregorij Nazianz. oratione 26. probat. Tu negas eum mentem Gregorij cepiſſe. Verba ſic habent. ὁρᾷς δὲ χριστοῦ μαθητῶν πάντων ὄντων ὑψηλῶν, καὶ τῆς ἐκλογῆς ἀξίων, ὁ μὲν πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται· ὁ δὲ ἀγαπᾶται πλέον, καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ ἀναπαύεται, καὶ φέρουσιν οἱ λοιποὶ τὴν προτίμησιν. vis aliud quoque ordinis & diſciplinæ exemplum in medium proferam. idque præclarum, & laudabile, ac præſenti commemoratione atque admonitione in primis dignum. Vides cum omnes diſcipuli Christi eſſent excelſi & qui eligerentur digni, alter vocatur Petra, & ei fundamenta Eccleſiæ committuntur. alter plus reliquis amatur, & in pectus Ieſu requieſcit, & ferunt reliqui hanc prærogatiuam honoris Ioanni haberi. Cum in montem aſcendendum eſſet, vt Chriſti corporea forma ſplenderet, & diuinitatem ſuam patefaceret, & nudaret eum qui carne tegebatur, qui aſcendunt: nec enim omnes huius miraculi ſunt ſpectatores Petrus, Iacobus & Ioannes, οἱ πρὸ τῶν ἄλλων καὶ ὄντες καὶ ἀριθμούμενοι, qui ante alios erant, & numerabantur. Rurſus cum animi anxio, & paulo ante paſſionem ſecedenti & oranti quoſdam adeſſe oporteret, quinam ad eam rem aſciti ſunt? Iidem illi. Atqui Chriſti prælatio fuit. Quid reliqua ordinis diſciplina, quàm egregia fuit? Aliud Petrus interrogat, aliud Philippus. Gregorius Nazianzenus ordinem agnoſcit inter Apoſtolos, quod Petrus Petra, & fundamentum Eccleſiæ vocatur, Ioannes præ cæteris diligitur, ſed fundamentum non dicitur. Quidni igitur ex iſto ordine agnoſcas Petrum inter Apoſtolos caput fuiſſe, quod vult Illuſtriſſ. Baronius? Quanquam Chriſto Domino præſente, & inter homines agente nemo alius Eccleſiæ caput aut fuit, aut eſſe, ac dici potuit. Iam cùm ſui præſentiam aſpectabilem ſubtraxerit, is merito caput Eccleſiæ appellatur, quem fundamentum Eccleſiæ eſſe voluit. De Petro qui auriculam Malcho abſcidit, an abſciderit quia Galilæus bellicoſus, vt de Galilæis loquitur Ioſephus, an quia paulo θερμότερος, & calidior, non eſt operæ quærere. Eodem res recidit in milite, bellicoſum eſſe, calidum & promptum eſſe. De tribunali XXIII. virorum, quod ſententiam Baronij præfers ſententię Caninij benefacis, meretur. De battologia tua, & polylogia, nolo βαττολογεῖν. Hoc moneo, nomen Ieſu nimis frequenter appellari, repeti, inculcari non poſſe, quia non eſt aliud nomen in quo nos oporteat ſaluos fieri. Non ſunt igitur battologi, qui Ieſu, Ieſu, Ieſu, Ieſu in ſuis precibus iterant, ſed pij, qui virtutem ſacri nominis ſentiunt, & experiuntur. Illi vero Athei, qui tam ſacri nominis frequentationem auerſantur. Quod de breuibus orationibus quæ cælum quaſi iaculo petunt ſcribis, bene eſt. Capuccini vocant iaculatorias preces. B. Chryſoſt. orat. de Anna, καὶ ὁ χριστὸς, καὶ ὁ παῦλος βραχείας, καὶ πυκνὰς ποιεῖσθαι τὰς εὐχὰς ἐκέλευσαν ἐξ ὀλίγων διαλειμμάτων. Et Chriſtus & Paulus breues & crebras fieri preces iubebant, per modica interualla repetitas. De iactatione capitis fanaticorum tibi aſſentior. Statius lib. 3. Syluar.

En & colla rotat, nouiſque late bacchatur ſpatiis.

Lucianus libro de Dea Syria, οἱ δὲ τὰς μίτρας ἀπορρίψαντες τὴν κεφαλὴν κάτωθεν ἐκ τῆς αὐχένος ἑλίσσοντες. illi mitris abiectis caput deorſum à ceruicibus rotantes. De legione ferrata hic ἀπροσδιόνυσον. De Maria eademne fuerit, quæ Chriſti pedes vnxit viuentis, & quæ mortui, inter veteres patres non conuenit. Quæſtio eſt curioſa, quæ ad caput fidei non facit. Quanquam autem tacitus Eccleſiæ ſenſus in Mariam Marthæ ſororem inclinat, viris tamen eruditis hic aqua hærere poteſt, quod Maria Magdalene quæ curata eſt à ſpiritibus ſeptem immundis erat Galilæa Luc. 8. Mat. 27. Marci 16. Magdalon enim Galilææ caſtellum, prope Bethſaida. Maria vero ſoror Marthæ Iudæa erat Ioan. 11. vbi de Lazari reſurrectione agitur, eamus in Iudæam Chryſoſt. ad Ioan. 11. ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ. ἐνταῦθα τινὲς διαπορoῦντες, πῶς φησιν ἠνέσχετο ὁ χριστὸς γυναικὸς ταῦτα ποιούσης; πρῶτον μὲν οὖν ἐκεῖνο ἀναγκαῖον μαθεῖν, ὅτι οὐχ αὕτη ἐστὶν ἡ πόρνη ἡ ἐν τῷ ματθαίῳ, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ λουκᾷ, ἀλλ᾽ ἑτέρα τις σεμνή· ἐκεῖναι μὲν γὰρ πόρναι δή τινες ἦσαν, καὶ πολλῶν γέμουσαι κακῶν, αὕτη δὲ σεμνὴ καὶ σπουδαία. Tertiam ponit peccatricem quæ & ipſa fuerit Galilæa. Origen. homil. 1. in Cantic. cant. peccatrix ſuper pedes, non peccatrix ſuper caput effudit vnguentum Homil. 2. Lucas de peccatrice, Matthæus, Ioannes, & Marcus de non peccatrice. Ambroſ. in Lucam plures fuiſſe Marias Magdelenas oſtendit. Vnguenta veteribus vulgo in vſu fuiſſe tam notum eſt, quam quod maxime. Admouebant illud capiti in vino & ioco, vt caput aduerſus vapores vini firmarent. Horat.

P 2 Vnge

Vnge puer Malobathro Tyrio capillos.
Item, *Nardi paruus onyx eliciet cadum.*
Item, *Cur non canos odorati capillos*
Potamus vncti.
Huc vina, & vnguenta, & nimium breues
Flores amœna ferre iube roſæ.

Martialis,

Vnguentum fateor bonum dediſti
Corneli mihi, ſed nihil ſcidiſti.

Catullus,

Nam vnguentum dabo
Quod tu quum olfacies Deos rogabis,
Totum te faciant Fabulle naſum.

Bene autem de Maria vngente pedes Domini Eucherius Lugdunenſis ad cap. 16. Matt. Myſterium eſt quod agitur, in quo mors & ſepultura cito fieri ſignificatur. Optime Baronius nardum piſticam interpretatur, non adulteratam. Euſebius lib. IX. Demonſtrat. κέρασμα πιστὸν τῆς καινῆς διαθήκης. vinum fidele myſterij teſtamenti. Tædet me diutius in his morari. To paucula, eáque pluma leuiora ex copioſis, & grauibus Illuſtriſſ. Baronij ſcriptis excerpis, in quæ ſtyli tui mucronem diſtringas, pleraque omnia laude digna præteris, & taces. De alabaſtro vnguenti D. Epiphanius βίκιον ὑάλινον, vrceolum vitreum fuiſſe ait, quia D. Marcus cap. 14. ſcripſit, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. & cum contriuiſſet alabaſtrum, fregiſſétque, effudit in eius caput. Si ex alabaſtro lapide fuit, frangi tam facile non potuit. Etymologici magni auctor ait, ἀλάβαστρον σκεῦός τι ἐξ ὑάλου, ἢ μυροθήκη. Vas è vitro, vel vnguenti theca. Suidas vaſculum quod Marcus fractum ait, à Conſtantino poſitum ſcribit, integrum fuiſſe non ſcribit. Poſtea ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἀφανισθῆν, à magno Theodoſio è medio ſublatum, aut perditum narrat. De verbis Marci 3. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτὸν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. Et cum audiſſent ſui exierunt vt tenerent eum. Dicebant enim quod extra ſe poſitus eſſet, vt & de cæteris omnibus, acquieſco communi Eccleſiæ interpretationi, quam Illuſt. Baronius amplectitur. Tu de interprete Arabe videris. De Herodianis ſupra dixi. Abſtineo.

AD CAPVT II.

EXERCIT. XV.

FAlſi Baronium accuſas, quod dicat Hieronymum epiſt. 27. ſcribere corpus Ioannis ſublatum à Diſcipulis eius Sebaſtiæ ſepultum, quæ eſt Samariæ. Verba Hieronymi ſunt. Atque inde diuertens vidit 12. Patriarcharum ſepulcra, & Sebaſten, id eſt, Samariam, quæ in honorem Auguſti ab Herode Græco ſermone Auguſta eſt nominata. Ibi ſunt Heliſæus, & Abdias prophetæ, & quo maior inter natos mulierum non fuit, Ioannes Baptiſta. Narrant Marcus & Matthæus poſt cædem Ioannis eius diſcipulos veniſſe, & corpus ſepeliſſe, atque in monumento condidiſſe. Arbitratur Baronius eoſdem poſtea Sebaſten tranſtuliſſe, vbi Hieronymus Heliſæi & Abdiæ prophetarum corpora, atque ipſum adeo Baptiſtæ corpus condita ſcribit. Quod autem quærit Illuſtriſ. Baronius, qui fieri potuit, vt Herodes tetrarcha Galilææ tandiu Chriſtum, & edita ab eo miracula ignorarit, vere ſentit Chryſoſtomus ad cap. 14. Matt. in cauſa fuiſſe incuriam rerum bonarum qua principes vt plurimum laborant. τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐν δυναστείαις, καὶ πολλῷ τὸ ὄγκον περιβεβλημένοι, ὀψὲ ταῦτα μανθάνουσι, διὰ τὸ μὴ πολλοῦ αὐτῶν ποιεῖσθαι λόγον. Tales ſunt viri potentes faſtu & ſupercilio tumidi, ſero diſcunt hæc talia, quia negligunt. Herodem enim bello Arabico diſtentum abfuiſſe negat Ioſephus lib. 18. qui per legatos bellum geſſerit.

AD CAPVT VI. ET VII.

EXERCIT. XV.

FAteris Petrum fuiſſe στόμα, os Apoſtolorum, & προήγορον, vt Euſebius loquitur lib. 1. Eccleſ. hiſtor. Et ex illa honoris prærogatiua, qua in oculis Chriſti & Apoſtolorum ſemper vſus eſt, indignè fers Illuſt. Baronium colligere Petri principatum, non quem viuente Chriſto vſurparit, ſed cui prærogatiua illa à cæteris Apoſtolis data ſit, vt pro omnibus loqueretur, pro omnibus Domino reſponderet, pro omnibus Dominum interrogaret. Rem exiſtimato ex vſu hominum, in legatione aut alio negotio maioris rei, is cui perpetuo ſermonis prærogatiua datur, non aliis antefertur? D. Cyprianus ep. 69. loquitur illis Petrus, ſuper quem ædificata fuerat Eccleſia, Eccleſiæ nomine docens & oſtendens, quia etſi contumax & ſuperba obaudire nolentium multitudo diſcedat, Eccleſia tamen à Chriſto non recedit, & illi ſunt Eccleſia plebs Sacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens. Vnde ſcire debes Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo. De Marco, an diſcipulus Chriſti fuerit, & verbis Chriſti carnem ſuam comedendam dicentis offenſus fuerit, non liquet. Comperendinandum eſt, aut diuinandum. Aliter Epiphanius, aliter Hieronymus ſuper re parum nota definiunt.

AD CAPVT X.

EXERCIT. XV.

AD ludias hic, & lambetas Illuſtr. Baronij verba, quibus originem & exemplum primi Concilij in Eccleſia Chriſti, ex Matth. cap. 17. Marci 8. Luc. 9. petendum eſſe ait, cùm priſci patres primum eius inſtituti exemplum Act. cap. xv. extare credant. Ante omnia quæro de te, quid Eccleſiæ concilium eſſe putes. Id opinor eſſe dices in ſacro negotio, quod in politico Senatorũ conſeſſum, in quem non vilem plebeculam, non homines de circo aut triuio, ſed viros graues, Reip. proceres conuocari neceſſe ſit. Ita Hieroſolymis 70. ſeniores in concilium Hacamin vno aliquo concilij principe conueniebant, Sacerdotes de ſacro negotio Pontifice maximo præſide in vnum cogebantur. Ad Concilium in Eccleſia Chriſtiana multa conuenire oportet. Quæratur in primis de aliquo capite fidei, de quo ſtatui oporteat, vt ab omnibus teneatur. Deinde vocentur ij qui ſententiam rogari debeant, & poſſint. Tum vnus aliquis concilium vocet & præſit, ac precatione habita ſententiæ rogentur. Videamus inter nos, an hæc concilij forma 17 Matth. ſeruata ſit. Ante omnia dimittuntur turbæ, Apoſtoli quibus committenda erat Eccleſia aduocantur, ſummus concilij princeps ſedet, fidei caput omnium grauiſſimum agitur, quærentúrque quis ſit Ieſus Chriſtus, rogantur ſententiæ. Vt principe Senatus Romæ moris fuit primũ ſententiam dicere, aut cum certè qui in futurum annum conſul deſignatus erat, ita primus Petrus qui Chriſto Domino in cœlum ſuſcepto in ſequens tempus Eccleſiæ caput deſignatus erat ſententiam dicit, in quam cæteri pedibus eunt, ipſe Dominus concilij præſes ſententiam laudat, & dicenti principatum defert. An non tibi legitimi Concilij forma expreſſa, lex & diſciplina in poſterum tempus de rebus fidei ſtatuendi videtur data. Quod autem Lucas ait Chriſtum καταμόνας oraſſe ſeorſum ab aliis, voluit illis Dominus documentum auxilij Dei vbique, maxime in Conciliis aduocandi dare. Neque tamen ita ſeorſim orauit, vt non cum illo diſcipuli eſſent: Ait enim Lucas, συνῆσαν αὐτῷ ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, Erant cum eo diſcipuli cùm ipſe oraret ſolus. Beatus Chryſoſtomus ad hunc locum, Interrogat, inquit, Ieſus diſcipulos in Cæſarea Philippi, non in Cæſarea Stratonis, πόῤῥω τῶν ἰουδαίων ἀπάγων ὡς πάσης ἀπαλλαγέντας ἀγωνίας μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν τὰ κατὰ διάνοιαν ἅπαντα. Cùm eos longè à Iudæis abduxiſſet, vt ab omni ſollicitudine liberi ſenſa animi ſui liberè expromere non dubitarent. τί οὖν τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων ὁ πέτρος, ὁ πανταχοῦ θερμὸς, ὁ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος, πάντων ἐρωτηθέντων αὐτὸς προπηδᾷ, Quid igitur Petrus os Apoſtolorum vbique zelo ardens, princeps chori Apoſtolorum, cùm omnes interrogati eſſent ipſe proſilit, & occupat, aitque, Tu es Chriſtus filius Dei viui. Quid igitur Chriſtus? Beatus es Simon Barjona, quia caro, &c. εἰ τῶν πολλῶν αὐτὸν εἶναι ἐνόμισεν, οὐ μακαρισμοῦ ἄξιον ἦν τὸ λεχθὲν, ἐπεὶ καὶ πρὸ τούτου εἶπον. Si vnum ex multis Dei filiis ipſum eſſe putaſſet, quod dixerat non merebatur, vt audiret Beatus es, quia & antea dixerant

qui erant in nauigio poſt tempeſtatem, verè filius Dei es, nec tamen beati appellati ſunt, θερμὸν vocas, ἐπειδὴ σφοδρὸς ἦν ἐραστὴς τοῦ χριστοῦ. Quia vehementer amabat Chriſtum, vt ait Chryſoſtomus. Ibidem docet quo loco habenda ſunt decreta Concilij, ἵνα μάθῃς ὅτι πέτρος μὲν ἐφθέγξατο, ὁ πατὴρ δὲ ὑπηγόρευσε, καὶ μηκέτι δόξαι εἶναι ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ δόγμα εἶναι θεῖον, τὰ ῥήματα πιστεύσῃς. Vt diſcas quod Petrus quidem loquutus eſt, pater autem ſubiecit & inſpirauit, vt iam non ſit hominis opinio, ſed dogma diuinum, & credantur quæ dicta ſunt. ὁ δὲ υἱὸς ἀνθρώπῳ θνητῷ πάντων τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὴν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε. Filius Dei homini mortali omnium quæ ſunt in cœlo poteſtatem tradidit. Tibi dabo claues regni cœlorum. Negas tamen hoc colloquium Chriſti diſcipulis eſſe concilium, quod vt D. Thomas ſcribit concilium ſit conſeſſus iudicum qui congregati ſunt, vt de re aliqua deliberetur. Reſpondeo, Chriſtum Apoſtolos vt reliquorum iudices elegiſſe. Vobis, inquit, datum eſt noſſe myſteria Dei. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, &c. Vnde conſentaneum eſt legitimum concilium fuiſſe, in quo de grauiſſimo capite fidei, in conſeſſu iudicum, ſummo arbitro Chriſto præſidente ſit definitum.

AD CAPVT X.

EXERCIT. XV.

PEtrum, inquis, inter diſcipulos primum locum tenuiſſe non inuiti concedimus: fuit enim ordo inter illos, non confuſio, & ἀταξία. Bonum factum, per Caſaubonum licet, vt Petrus primus ſit Apoſtolorum. At, inquis, caput eum fuiſſe Apoſtolorum, aut dignitate præſtitiſſe negamus. Omnes enim Apoſtolos condiſcipulatus æquabat. Quid audio, Caſaubone, fateris inter Apoſtolos ordinem eſſe, ne ſit ἀταξία, & confuſio, Petrum inter diſcipulos primum locum tenuiſſe, mox parum tibi conſtans Petrum dignitate reliquis præſtitiſſe negas. O quanta ſenſus tui leuitas, quanta iudiciorum inconſtantia, in ordine aliquid primum, aliquid vltimum eſſe agnoſcis, inter Apoſtolos ordinem ponis, Petrum primo loco habes, mox ἀταξίαν affers, & ordine perturbato æqualitatem. Dionyſius cuius librum cenſura tua inter legitimos recitat, de diuinis nominibus vocat Petrum, τὴν κορυφαίαν, καὶ πρεσβυτάτην τῶν θεολόγων ἀκρότητα, Verticem Theologorum ſupremum & antiquiſſimum· πρεσβύτατος non ſemper ætate vetuſtiſſimum, ſed & dignitate præcipuum ſignificat: γεραίτατον, ἐντιμότατον, τιμιώτατον apud Platonem in Sympoſio, & alios vt ſcis. B. Chryſoſtomi locum ſupra poſuimus, & expendimus. B. Auguſtinus ſerm. 3. de verb. Apoſt. Vnus pro multis dedit reſponſum, vnitas in multis, &c. Petrus in ordine Apoſtolorum primus, κορυφαῖος τοῦ χοροῦ ἀποστόλων, ait Chryſoſtomus. Legitimi Concilij præcipuam notam eſſe ais, vt ſinguli conſeſſores liberè quid ſentiant exponant. Quid tu harum rerum, quam Theologiæ gnarus magis, meminiſti quædam ſenatusconſulta facta per diſceſſionem? Si reliqui Senatores in ſententiam principis ſenatus pedibus iuerint, quid opus eſt ſingulorum rogare, vel numerare ſententias? Cùm acclamatur, omnes, omnes, Conſul factum laudat, Senatusconſultum ex omnium ſententia ſcribitur, quæ vnius ore dicta eſt. Verba Maximi Abbatis quæ recitas ex tomo octauo Baronij, ſic habent, θαυμάζειν ἐπεισί μοι πῶς σύνοδον ἀποκαλεῖς, τὴν μὴ κατὰ νόμους καὶ κανόνας συνοδικούς, ἢ θεσμοὺς γινομένην ἐκκλησιαστικούς· οὔτε γὰρ ἡ ἐπιστολὴ ἐγκύκλιος κατὰ συναίνεσιν τῶν πατριαρχῶν γέγονεν. Mihi ſubit mirari, quomodo Synodum voces, quæ ſecundum leges & canones Eccleſiæ non habita eſt. Neque enim epiſtola encyclia, id eſt, circularis, iiſdem verbis ad omnes miſſa eſt ex conſenſu Patriatcharum. Conſentire omnes patriatchas, & Epiſcopos de Synodo, & eius loco oportuit, ſed à capite indici quoties œcumenica fuit, quod Maximus non negat, qui Pontificum Romanorum contra Patriarchas malè ſentientes auctoritatem ſemper ſequutus eſt. Quod ex cap. 15. Actorum affers, cùm quæreretur an circumcidi oporteret eos qui ad fidem ex gentibus vocantur, verba ſic habent: Congregati ſunt autem Apoſtoli & ſeniores, vt diſpicerent de ſermone hoc: πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς, Multa autem ſimul quæſtione facta ſurgens Petrus dixit ad illos, viri fratres, vos ſcitis quod à diebus antiquis Deus in vobis elegit per os meum audire, gentes Euangelij verba, & credere. Chryſoſtomus homil. 22. ad cap. 15. Actor. ὅρα πῶς δείκνυσι τὸν θεὸν δι' αὐτοῦ φθεγγόμενον, καὶ οὐδὲν ἀνθρώπινον. Vide quomodo oſtendit Deum per ſe loquutum, & nihil quod hominem ſaperet. Ideo in eius ſententiam itum, & ex eius ore fidei regula accepta eſt.

AD

AD CAP. XI.

ILluſtriſ. Baronij ratio eſt optima, de capite vno Eccleſiæ, quod eo pacto controuerſiæ, quas neceſſe eſt in Eccleſia oriri, facile tolluntur, dubia ſoluuntur, Eccleſiæ vnitas atque integritas melius ſeruatur. Prius, inquis, probet Baronius, Deum in Eccleſia monarchicum imperium conſtituiſſe. Probat ille, ex verbis Chriſti, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Oraui pro te Petre ne deficeret fides tua, & tu aliquando conuerſus cõfirma fratres tuos. Simou Petre, diligis me plus his, paſce oues meas, paſce agnos meos. Vnus Paſtor ouium, vnus fundamentum ędificij Eccleſię conſtituitur, pro vno oratur ne deficiat fides eius, vnus iubetur confirmare fratres in fide nutantes, vnius imperium cuiuſmodi eſt niſi monarchicũ? Pluralitas principum, inquit Barlaam Epiſcopus Heracęnſis in Ep. ad Græcos de primatu Eccleſ. Rom. & carentia principis (in Græco eſt, πλῆθος τ᾽ ἀρχῶν, καὶ ἀναρχία τ᾽ ἀταξίας ἀρχή ἐστι.) initia ſunt inordinationis, ex hac autem oritur ſolutio. Solutio vero eſt quid à Deo alienum. ἐξ ἀταξίας λύσις, ἡ δὲ λύσις τοῦ θεοῦ ἀλλότριον. Peſſime gloſſam in extrauag. vnam ſanctam, ſentire exiſtimas, hæc verba, 28. Matth. Omnis poteſtas mihi data eſt in cælo & in terra, vicario Chriſti Pontifici Ro. tribuentem, dicentémque, Non videretur Dominus diſcretus fuiſſe, vt cum reuerentia eius loquar, niſi vnicum poſt ſe talem vicarium reliquiſſet, qui hæc omnia poſſet. In quibus verbis nihil eſt impietatis, ſi bene capiuntur, cum poteſtatem Chriſti in cælo & in terra intelligat, qualem ipſe Chriſtus exercuit, qualem ſe habere profeſſus eſt, cum dixit, regnum meum non eſt de hoc mundo, ſed verba gloſſæ exaudienda ſunt, & hæc verba Chriſti ſonant, Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris, &c. Facile tibi eſt ea quæ piè & verè dicta ſunt in deterius trahere, ſi mendaci omnia licent. Monarchicum imperium fateris ceteris eſſe nobilius, ſed à rebus, inquis, terrenis, ad Eccleſiam quæ cæleſtis eſt argumentum duci non poteſt. Imo cum à cæleſtibus monarchicum imperium ad terrena deſcenderit, commode à terrenis ad cæleſtia reuocari debet, & poteſt. In cælo monarcha vnus eſt, monarcha vnus viſibilis in Eccleſia viſibili, quæ cęleſtis eſt, agnoſci debet. Eccleſia Dei viuentis cœtus, populus περιούσιος, cuius monarcha inuiſibilis vnus, Chriſtus, viſibilis vicarius eius, claris Chriſti verbis in euangelio eam præfecturam adeptus. Qua in re perpetuam Eccleſiæ praxin ſupra probauimus, eámque maxime illuſtrem, cum maximè florebat doctrinæ Chriſti integritas. In lege Moſis quam vocas ex Ioſephi lib. 8. ariſtocratiam, Ariſtocratia non fuit, ſed Monarchia. Moſes, Ioſue, Gedeon, & alij Iudices, licet ſeniorum 70. conſilio vſi, vere tamen monarchæ fuere. Quanquam Deus vt poteſt omnia, Eccleſiam ſuam in ſtatu ariſtocratico, oligocharchico Democratico potuit conſeruare. Vnus Rex, vnus monarcha, vnum ſolum caput, ait Gregorius magnus in epiſt. 36. lib. 4. ἡ μία καὶ μόνη ἀληθὴς κεφαλή, vnicum & ſolum caput Eccleſiæ inuiſibile Chriſtus, viſibile Pontifex Roman. B. Cyprian. Ep. 59. Petrus etiam, cui oues ſuas Dominus paſcendas, tuendáſque commendat, ſuper quem poſuit, & fundauit Eccleſiam. Ep. 55. Petrus ſuper quem ædificata a Domino fuerat Eccleſia, vnus pro omnibus loquens, & Eccleſiæ reſpondens voce ait, Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes. Non temere, nec ſine mente Dei, vt vis, non ἐκ τῆς θερμότητος, ex nimia animi incaleſcentis promptitudine, ſed ex caritatis ardore, non ſine Dei numine, hæc vt reliquorum princeps loquûtus eſt. Quia vt idem auctor lib. de vnitate Eccl. ait, Exordium ab vnitate ſumitur. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia, & cathedra vna monſtretur. At Monarchiam, inquis, aliis etiam epiſcopis Hilarus Papa Roman. tribuit epiſt. ad Leontium Epiſcopum. Miramur fraternitatem tuam ita legis catholicæ immemorem eſſe, vt quæque iniqua, & contra patrum noſtrorum ſtatuta, in prouincia quæ ad monarchiam tuam pertinet, ſi ipſe aut non vis, aut non potes, etiam nec nos ſilentij tui taciturnitate permittas eo rigere. Monarchiam vocat diœceſeos præfecturam, in qua vnus quidem eſt Epiſcopus, ſed infra Rom. Epiſcopum, qui poteſt corrigere quæ ille non vult, aut non poteſt. Cyprianus Romanos Epiſcopos vocat, ſed eorum tamen ſupra omnes Eccleſias imperium agnoſcit, vt ſupra oſtendimus Synodi in Eccleſia primitiua, ſine auctoritate Ro. Pontificis cogi, aut decernere non poterant. Cęteri omnes vt fateris p. 361. iure merito illis temporibus epiſcopo B. Petri ſucceſſori primas ſine inuidia conceſſerunt, ita vt Eccleſię fundamentum, Chriſti vicarium agnoſcerent. Omnipotentiæ nomen inuidioſum non niſi à calumniatoribus, & quadruplatoribus Pontifici Romano per ſummam iniuriam imponitur. Poteſtas certe magna eſſe debet, vt rebelles ac transfugæ à catholica fide legitimis ſuppliciis coerceantur. Quid obſecro noſtra ętate fieret in tanta ingeniorum contumacia, tam proiecta

vilium

vilium & conductitiorum hominum impudentia, ſi non vnus aliquis eſſet, qui furentes comprimere poteſtate primaria poſſet. Falſo rapinis omniū totius Europæ regnorum vnam vrbem ditatam eſſe ais, quam maiorum noſtrorum memoria imperatores aliquot, reges ac principes bello captam militibus in prædam ac lacerationem ſemel ac iterum dederint. Cui ſua iura & vectigalia Rex Angliæ neget, & ſuæ ciuiumque ſalutis diſpendio reditus alienos tot nominibus debitos fruſtretur, fruatur. Pontifices Iudaici expreſſiſſimam inſtitutionem fuiſſe ais, Romani pontificis negas. Epiſcopos, presbyteros, diaconos apertis ſcripturarū teſtimoniis fundatos aſſeris, non item Romanum Pontificem. Quo pertinent igitur verba Chriſti ſuper Petrum Eccleſiam ædificantis, paſtorem cum ſuis ouibus præficientis, niſi vt ad vnum primatus deferatur. Quid attinet Petrum Romanum pontificem & eſſe, & dici, quia Romæ ſedem poſuit, ſi eo mortuo ſucceſſor eius ab eo inſtitutus pontifex Romanus non eſt. Pontifex Iudaicus typus Chriſti fuit vt pontificis, non, quod vis, vt victimæ in cruce pendentis. Imo Chriſtus pontifex fuit ſecundum ordinem Melchiſedech, non ſecundum ordinem Aaron, vt ipſe agnoſcis. Vbi res præſens eſt, typi ceſſant. Vbi Chriſti pontificium inſtitutum, deſiit Iudaicum. Subiit Chriſtus verus ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, & Petrus Chriſti vicarius, Sacerdotium veteris legis exoleuit, in locum aliorum ἀρχιερέων qui ſub Pontifice maximo principes ſacerdotum dicti, ſubiere Apoſtoli, Petro ſummo pontifici ſubditi. Argumentum certe Baronij validiſſimum eſt, quia in Eccleſia Moſis, quæ ſola id temporis, veraque Eccleſia fuit, vnus pontifex ad gubernacula ſedit, in Eccleſia Chriſti quæ vna hoc tempore & vera Eccleſia eſt, vnus pontifex ad gubernacula ſedere debet, neque enim anguſtiores, aut ampliores Eccleſiæ fines eius rationem mutant, quæ perpetua, conſtans & immutabilis eſt. Imponis Pontifici Rom. cum ſibi eum vindicare omnipotentiam aſſeueras. Toties inculcaſti mendacium illud impudentiſſimum, vt patientiam rumpat. Omnipotentiam ſoli Deo propriam eſſe Pontifex Romanus agnoſcit. Sibi Eccleſiam à Chriſto, cuius eſt vicarius, commendatam curat, & eos qui cuniculis, aut aperta vi eam euertere conantur compeſcit, Paſtor oues in paſcua ducit, lupos canum cuſtodia longe arcet, tabidas & morbidas oues ab aliis ſegregat, interdum igne aut ferro vlceri medetur: vngit ſæpe, interdum pungit, & ſi res exigit, erit, ſecat, quod paſtoris eximij munus eſt. Duorum Henricorum Galliæ regum parricidia damnat, parricidas omni carnificina excruciandos cenſet. Verba Ioſephi quæ diſſimulas contra Apionem recitabo. καὶ τίς ἂν καλλίων, ἢ δικαιοτέρα γένοιτο κατάστασις τοῦ πολιτεύματος, ἢ θεὸν μὲν ἡγεμόνα τῶν ὅλων πεποιημένης, τοῖς ἱερεῦσι δὲ κοινῇ μὲν τὰ μέγιστα διοικεῖν ἐπιτρεπούσης, τῷ δὲ πάντων ἀρχιερεῖ πάλιν αὖ πεπιστευκυίας τὴν τῶν ἄλλων ἱερέων ἡγεμονίαν. Quæ pulcrior, aut iuſtior eſſe poſſit Reip. conſtitutio, quam Iudaicæ, quæ Deo omnium principatum defert, Sacerdotibus in communi maxima adminiſtrare permittit, pontifici autem omnium maximo rurſus aliorum ſacerdotum principatum committit, quos vtique non opibus, neque aliis quibuſdam ſpontaneis auditatibus præcellentes legiſlator ad culmen huius honoris inſtituit. Sed quicunque ſapientia, vel temperantia aliis præſtare noſcuntur, eis præcipue cultum Dei tribuit. Apud hos igitur, & legis & aliorum ſtudiorum integra diligentia cuſtoditur. καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων, καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν. Etenim omnium inſpectores, & iudices eorum de quibus dubitatur, & punitores ac caſtigatores eorum qui condemnati, ſacerdotes conſtituti ſunt. Conſeſſus enim Synedrij 70. virorum è Leuitis, & ſacerdotibus in parte conſtabat. De pontificibus Romanis ſub Conſulibus quanta poteſtas eorum fuerit indicat Dionyſ. Halicarn. lib. 2. Orig. κύριοι δὲ τῶν μεγίστων πραγμάτων εἰσί· καὶ γὰρ δικάζουσι τὰς ἱερὰς δίκας ἁπάσας & pontifices maximarum rerum ſunt arbitri. Nam omnes lites ſacras iudicant inter priuatos pariter, & magiſtratus, & ſacrorum miniſtros, leges etiam ferunt de ſacris quæ nondum ſcripta, aut vſu recepta ſunt, in omnes magiſtratus quibus ſacrificia commiſſa, & deorum cultus, & in omnes ſacerdotes inquirunt, plebeculæ deorum cultum interpretantur. Quod ſi quem animaduerterint præſcripta ſua contemnere, mulctant eum pro delicti modo, ipſi à iudiciis & mulctis ſunt immunes, nec tenentur vel ſenatui, vel populo rationem reddere. Nullus inter illos, ais, extitit Hildebrandus, nullus Bonifacius Octauus, nullus Alexander ſextus, ſed incomparabiliter nequiores Tiberii, Caligulæ, Nerones, Commodi, Heliogabali fuere. Si quis in Sacroſancto pontificum ordine munus integer ac probus fuit, impotens Cæſarum dominatus eum talem eff. cit, talem obtruſit talem per vim in ſolio locauit. Quandiu liberis ſancti Cardinaliū ſuffragiis electi ſunt, mores Senatus egregij & virtute inſignes fuere, vbi Cæſares de rebus ſacris cognoſcere ſtatuere, aggreſſi ſunt, omnia in peius ferri cœpere. Tuum illum Agathoclem prætorem Athenis, & ἄρχοντα, quia teſlippis & tonſoribus nota, prætereo. Il. Baronius bene cenſet, non tantum diuino & ciuili, verum & naturæ iure dictari, vt vnus aliquis rebus ſacris ſummo iure præſit. Tu quantum voles verba eius torqueto, non iiment tortorem.

AD CA

AD CAPVT XII.

MVltus es in hoc capite, vt principatum Eccleſiæ Petro adimas, adducas e Grammatica omnes offucias, vt veterum patrum verba in diuerſa trahas, & à genuino & vero ſenſu per cuniculos abducas, ſed omnes tuæ artes hic caſſæ ſunt & irritæ, & verba patrum quæ mutilas, & iniuriam vleiſcantur, in iugulum tuum inſiliunt. Ea tamen nude ac ſimpliciter vt recitaſti ponam, & rem arbitrij legentium faciam quos hic iudices depoſco. B. Hilarius can. 14. in Matth. Hoc in Petro conſiderandum eſt, fide eum cæteros anteiſſe. Nam ignorantibus cæteris primus reſpondit, tu es Filius Dei. Magna hæc ab Hilario prærogatiua Petro tribuitur, quod cæteris Apoſtolis fide antecellit, a quo facit Euſebius lib. 2. cap. 4. hiſtor. τὸν καρτερὸν, καὶ μέγαν τῶν ἀποστόλων, τὸν ἀρετῆς ἕνεκα τῶν λοιπῶν ἁπάντων προήγορον. Fortem illum & magnum inter Apoſtolos, qui virtutis ergo ante reliquos omnes loqui ſolitus. Chryſoſt. homil. 3. in Acta, εἰκότως ταῦτα ἐγένετο διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. Merito hoc ita fiebat, propter excellentem viri virtutem: ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπε, καὶ ὡς θερμὸς, καὶ ὡς ἐμπιστευθεὶς παρὰ τοῦ Χριστοῦ τὸ ποίμνιον, καὶ ὡς τοῦ χοροῦ πρῶτος, ἀεὶ πρότερος ἄρχεται τοῦ λόγου. Surgens Petrus in medio diſcipulorum dixit & vt ardens affectu, & vt is cui Chriſtus commiſerat ouile, & vt is chori Apoſtolorum primus, ſemper prior loquitur. Paſtor eſt ouibus maior & dignior: Petrus eſt paſtor, cæteri Apoſtoli in ouibus numerantur. Sequitur ergo reliquis Apoſtolis Petrum maiorem principatu paſtoris eſſe. Ad Matth. cap. 14. Petrum vocat στόμα τῶν ἀποστόλων, os Apoſtolorum τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖον, verticem chori Apoſtolorum: κορυφαῖος enim non, vt vis, eſt præſulior, ſed princeps in vertice poſitus κορυφὴ apud Homerum cacumen & vertex. Quia igitur Petrus os eſt Apoſtolorum, quod ab eo, & eo qui locum eius tenet dicitur, ita audiri oportet, quaſi ab omnibus Apoſtolis, imo à tota Eccleſia dictum ſit. Ideo homil. ad Galat. 2. ἡ γλῶττα τῶν ἀποστόλων Πέτρος ἦν, Petrus erat lingua Apoſtolorum, vt os, pro toto corpore loquitur. Reliqui Apoſtoli inſtar corporis fuere, Petrus inſtar oris. Cyrillus in Ioann. lib. 12. cap. 64. Præueniebat alios Petrus, ardore namque Chriſti præcipuo feruens, & ad faciendum, & ad reſpondendum paratiſſimus erat. Epiphanius in Ancyroto pag. 484. τὸν κορυφαιότατον τῶν ἀποστόλων, ſupra cæteros Apoſtolos eminentem Petrum vocat. Propriè κορυφὴ μεσόκρανον ſignificat, ſummam capitis partem. Plutarchus in Marcello κορυφαῖον πῖλον, apicem vocat. Non nego interdum accipi pro præcentore. κορυφαῖοι ſæpe vocantur proceres, principes. Theophylactus ad cap. Luc. 22 Chriſtum inducit Petrum ſic alloquentem, σὲ τῶν μαθητῶν ἔξαρχον ἔχω, habeo te meorum diſcipulorum principem: ἔξαρχος vocatur præfectus vrbis, vel exercitus. Exarchus Rauennæ in Italia locum Imperatoris tenebat. Phocas ab exercitu fuit ἔξαρχος renunciatus, & in clypeum impoſitus, prius quam fieret Imperator, ait Simocatta. Malè igitur exiſtimas ἔξαρχον nihil aliud ſignificare quam præceptorem. Epiphanius pag. 192. ἐξελέξατο Πέτρον ἀρχηγὸν εἶναι τῶν μαθητῶν, elegit Petrum ducem eſſe ſuorum diſcipulorum, ἀρχηγὸς, ἀρχὴν ἄγων, agmen ducens, initium ducens, imperium ducens, princeps, Rex. Chryſoſtomus vt ipſe fateris Petrum vocat κεφαλὴν, προστάτην, caput, præfectum Apoſtolorum, quæ verba principatum ſignificant. Cyrillus lib. 4. in Ioann. cap. 28. per vnum qui præerat omnes reſpondent. Si Petrus præerat, non tantum ordine, ſed etiam poteſtate, aliis ſuperior erat. lib. 12. cap. 64. vt princeps, capútque cæterorum primus exclamauit, Tu es Chriſtus Filius Dei viui. Quid tibi in mentem venit, principem hoc loco primum ordine interpretari potius, quam primum præfectura & poteſtate. Hieronymus in catalogo principem Apoſtolorum vocat, quem Sophronius ἀρχηγὸν interpretatur. Honori Petri habitum id eſſe agnoſcis, quod vel nominatur inter Apoſtolos primus, vt Act 2. Matth. 10. Marci 3. vel ſeorſim à reliquis, vt Marci 1. Simon & qui cum eo erant, Lucas 8. Dixit Petrus, & qui cum illo erant: Act. 2. σταθεὶς Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα. Conſtitutus Petrus cum XI dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos. Sic apud Ariſtophan. ὦ Ζεῦ, καὶ θεοί. Fateris partes attribuere Petro τιμὴν, κηδεμονίαν, προστασίαν, ſupra cæteros Apoſtolos, quæ ſine aliquo imperio eſſe non poſſunt. Chryſoſtomus ſerm. de controuerſia inter Petrum & Paulum, προεδρίαν vocat, principem ſedendi locum, & ἀρχὴν imperium. Quod idem ait Petrum nihil facere αὐθεντικῶς, cum auctoritate, ἀρχοντικῶς, imperioſe, pro iure magiſtratus, modeſtiæ aſcribendum eſt. Oecumenius dixit, οὐτ' αὐτ' ἐξουσίας, neque pro imperio aliquid feciſſe. Chryſoſtomus ibidem ait, εἰκότως πρῶτος τοῦ πράγματος αὐθεντεῖ, ἅτε αὐτὸς πάντας ἐγχειρισθεὶς, merito primus in negotio electionis auctoritatem Petrus vſurpat, vt is cuius curæ cæteri omnes eſſent traditi. Auguſtinus ſerm. de Sanctis XXIX. Hic eſt beatus

Q Petrus

Petrus in illa cœleſtium diſcipulorum ſchola præcipuus, ac primus. Tractatu 124. in Ioann. Petrus abundantiore gratia vnus, idemque primus Apoſtolus ſerm. 39. de Sanctis. Solus Petrus inter Apoſtolos meruit audire, Amen dico tibi quia tu es Petrus. &c. Et quia meruit, ideo merces ei data, vt eſſet fundamentum. Theophylactus, ἀμείβεται τὸν Πέτρον ὁ κύριος, μισθὸν αὐτῷ διδοὺς μέγαν. Compenſat Petrum Dominus, ei dans magnam mercedem. Tertullianus lib. de præſcr. cap. 22. latuit aliquem Petrum ædificandæ Eccleſiæ Petrum dictum. Origen. in Epiſt. ad Rom. cap. 6. lib. 5. Petro ſumma rerum de paſcendis ouibus cùm traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper petram fundaretur Eccleſia. Quid ſentis, Caſaubone, an tibi aures ita obſurduerunt, vt principatum, in Eccleſia, Petri non audias. Intonabo fortius vt audias ex eodem in Matth. de can. noui Teſtamenti. Petrus, inquit, ſuper quem Chriſtus fundauit Eccleſiam. Hilarius in Matth. cap. 16. O in nuncupatione noui nominis fœlix fundamentum, dignáque ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolueret. O beatus cœli ianitor cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur, cuius terreſtre iudicium præiudicata auctoritas ſit in cœlo. Hieronymus aduerſus Pelag. ſicut ille princeps philoſophorum, ita hic Apoſtolorum fuit. Super quem Eccleſia Domini ſtabili mole fundata eſt, quæ nec impetu fluminis, nec vlla tempeſtate concutitur. In Iſaiam cap. 2. Super vnum montium Chriſtus fundat Eccleſiam, & loquitur ad eum, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Amb. ſerm. de fide Petri. Petra enim dicitur eo quod primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem molémque contineat. Cyrillus lib. 4. Non Simon fore iam nomen ſibi, ſed Petrus prædicit vocabulo ipſo commode ſignificans, quod in eo tanquam petra, lapidéque firmiſſimo ſuam eſſet ædificaturus Eccleſiam, lib. 2. in Ioann. cap. 12. Baſilius περὶ μετανοίας· Πέτρος εἰπὼν ὅτι υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, καὶ ἀκούσας ὅτι πέτρα εἶ, ἐνεκωμιάσθη· εἰ γὰρ πέτρα, οὐχ ὡς Χριστὸς πέτρα, ὡς Πέτρος πέτρα, Χριστὸς δὲ ὄντως πέτρα ἀσάλευτος, Πέτρος δὲ διὰ τὴν πέτραν· χαρίζεται γὰρ Ἰησοῦς τὰ ἑαυτοῦ ἀξιώματα οὐκ ἀποκενούμενος, ἀλλ' ἔχων δίδωσι. Petrus qui dixit Filius Dei es altiſſimi, & audiuit, quia petra es, encomiis celebratus eſt. Si enim Petra, non Petra eſt vt Chriſtus, ſed petra eſt vt Petrus, Chriſtus autem re vera petra eſt inconcuſſa, Petrus petra eſt item inconcuſſa propter Chriſtum veram petram. Gratificatur autem & largitur Ieſus ſuas dignitates, non vt illis ſpolietur, ſed eas retinens largitur. Gregor. Nazianzen. περὶ τῆς εὐταξίας. ὁρᾷς τῶν Χριστοῦ μαθητῶν πάντων ὄντων ὑψηλῶν, καὶ τῆς ἐκλογῆς ἀξίων ὁ μὲν πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται. Vides ex Chriſti diſcipulis magnis vtique omnibus & excelſis, atque electione dignis, hic petra vocatur, & fundamenta Eccleſiæ eius fidei creduntur. Chryſoſt. homil. in Matth. 55. ἃ γὰρ θεοῦ μόνου ἐστὶν ἴδια, τό τε ἁμαρτήματα λῦσαι, καὶ τὸ ἀπερίτρεπτον τὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τοσαύτῃ κυμάτων ἐμβολῇ, καὶ ἄνθρωπον ἁλιέα πέτρας πάσης ἀποφῆναι στερρότερον τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἁπάσης, ταῦτα αὐτὸς ἐπαγγέλλεται δώσειν. Quæ enim Dei ſolius propria ſunt, peccata dimittere, & Eccleſiam inconcuſſam efficere in tanto fluctuum aſſultu, & hominem paſtorem omni petra declarare firmiorem (ineptiſſime interpres de ſuo addidit, cuius paſtor & caput piſcator homo, atque ignobilis: ineptiſſime, inquam, quia cum veris abundemus, falſa non ſunt affingenda, quæ in errorem trahunt homines linguæ Græcæ rudes) terrarum toto orbe oppugnante, hæc ipſi daturum pollicetur. Quemadmodum pater cum Hieremia colloquens, vt columnam ferream & velut murum ponit eum: ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἑνὶ ἔθνει, τοῦτον δὲ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Sed illum quidem ponit columnam ferream vni genti, hunc autem Petrum toti orbi (male interpres de ſuo addidit, præpoſuit. Verba Chryſoſtomi ſatis per ſe valida ſunt, falſis non egemus.) ὁ δὲ υἱὸς ἀνθρώπῳ θνητῷ πάντων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε τὰς κλεῖς αὐτῷ δούς. Filius autem homini mortali omnium quæ ſunt in cœlo poteſtatem tradidit ipſi dans claues. Male interpres totum hunc locum interpolauit. Idem ad cap. 1. Hierem. Princeps Apoſtolorum Petrus ſuper quem Chriſtus fundauit Eccleſiam verè immobilis petra & firma confeſſio nonne pauper erat? Vides vtique, patres aſſerere Petrum non tantum inter Apoſtolos ordine primum fuiſſe, non ei tantum προεδρίαν, προκαθεδρίαν, ἡγεμονίαν, πρωτοστασίαν, προστασίαν à Chriſto attributam, ſed imperium, poteſtatem, principatum Eccleſiæ quæ toto orbe ſparſa eſt. Imponis nobis cùm ais nos arcte tenere Petrum eſſe petram, quomodo Chriſtus eſt petra. Ex Baſilio ſupra aliud poſuimus. Fateris Arabem paraphraſten vertiſſe, Tu es petra, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Vt ipſe tu loqueris Chriſtus eſt rupes, Petrus eſt lapis ab illa rupe exciſus, Chriſtus eſt fortitudo ipſa, & αὐτοδύναμις, Petrus eſt δυνατὸς fortis, quia accipit vires à petra. Chriſtus eſt cephas genere fœminino, Petrus eſt cephas genere maſculino. Aut ſi Petrus petra eſt, per participationem petra eſt. Ideo negat Auguſtinus Petrum petram eſſe per eſſentiam, & excellentiam, quæ petra Chriſtus eſt, ſed per participationem.

Retract.

Retract. lib. 1. cap. 21. Non dictum est Petro, Tu es petra, sed tu es Petrus. petra autem erat Christus quem confessus Simon, sicut enim tota Ecclesia confitetur dictus est Petrus. Sed Græcis, verbum πέτρος, Petrus lapidem durum significat. Sophocles in Oedipo, πέτρου φύσιν σύ γ' ὀργανεῖς. Tu Petræ naturam ad iram commouere possis Machinæ πετροβόλοι saxa iaculantur, vt catapultæ. Quanquam autem Augustinus Christum veram petram esse ait per excellentiam, non tamen negat Petrum à Christo vocatum petram, & fundamentum, vt sit petra per participationem. Sic enim ille in Psal. contra partem Donati to. 7. Numerare sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, & in ordine illo patrum quis cui successerit videte ipsa. est petra quam non vincunt superbæ inferorum portæ. Idem serm. de Sanctis 15. Petrum fundamentum Ecclesiæ Dominus nominauit, & ideo digne fundamentum hoc Ecclesia colit, supra quod Ecclesiastici ædificij altitudo consurgit. Idem tract. 56. in Ioan. Quis enim nesciat Apostolorum principem Beatissimum esse Petrum. Interdum patres confessionem Petri, & fidem dicunt esse petram supra quam Ecclesia fundata est. Chrysostomus Homil. 55. in Mat. Et ego tibi dico quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, τουτέστι, τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. ἐντεῦθεν δηλῶν πολλοὺς μέλλοντας ἤδη πιστεύειν, καὶ ἀνίστησιν αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιεῖ. Hoc est super fidem confessionis. Inde ostendit multos esse credituros, & erigit eius spiritus ac attollit, & pastorem eum facit. Hieronym. ep. 17. Ego nullum primum nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri communione consocior, super illam petram ædificatam Ecclesiam esse scio. Quicunque extra domum hanc agnum comederit, prophanus est. Cyprianus ep. ad Quirin. Petrum Dominus primum elegit, & super eum ædificauit Ecclesiam suam. Basilius lib. 11. κατ' Εὐνομίου, initio, ὅθεν καὶ αἱ προσηγορίαι οὐχὶ τῶν οὐσιῶν εἰσὶ σημαντικαί, ἀλλὰ τῶν ἰδιοτήτων αἳ τὸν καθ' ἕνα χαρακτηρίζουσι· ὅταν γοῦν ἀκούσωμεν Πέτρον &c. Vnde & appellationes non essentias significant, sed proprietates quæ indiuiduum singulariter delineant. Cum igitur audierimus Petrum, non essentiam eius intelligimus ex nomine. Essentiam autem nunc dico, materiale subiectum, quo nomine nullo modo significatur, sed proprietates quæ circa eum cernuntur cogitatione efformamus. Statim enim ex ista voce intelligimus Petrum filium Ionæ, ex Bethsaida ortum, fratrem Andreæ, τὸν ἀπ' ἁλιέων εἰς τὴν διακονίαν τῆς ἀποστολῆς προσκληθέντα, τὸν διὰ πίστεως ὑπεροχὴν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας δεξάμενον. qui ex piscatoribus vocatus est ad ministerium Apostolatus, qui propter fidei eminentiam in se ipsum ædificationem Ecclesiæ excepit. Has proprietates esse ait indiuidui Petri, alteri non communicatas. Athanasius Ep. ad Fœlicem, Tu es Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ, columnæ, id est episcopi sunt confirmati. Dices, Patres horum verborum interpretationes non nihil inter se diuersas secutos esse. Origenes enim in Matthæum tractatu 1. *Petra*, inquit, est, quisquis *Petri* discipulus est, ex quo biberunt de spirituali consequente petra, & super talem petram constituitur omnis doctrina. In vnoquoque enim profecto est quæ a Deo ædificatur Ecclesia. Origenis verba stant a nobis, quibus Petrus petra & fundamentum esse ostenditur, & cum eo per participationem, qui eius fidei confessionem profitentur. Ita & Gregorius Nyssenus intelligendus, cum nos propter fidei immutabilitatem, petras esse ait. Ita & Ambrosius lib. 6. in Lucam, qui carnem vicerit, inquit, Ecclesiæ fundamentum est, etsi æquari *Petro* non potest, imitari potest. Petra est Christus, qui etiam discipulo suo huius vocabuli gratiam non negauit, vt & ipse sit Petrus, quod de petra habeat soliditatem constantiæ, fidei firmitatem. Theophylactus ad cap. 16. Mat. αὕτη ἡ ὁμολογία ἣν ὡμολόγησας θεμέλιον μέλλει εἶναι τῶν πιστευόντων, hæc confessio quam confessus es, fundamentum futura est credentium petram *Petri* fidem interpretatur ipse Augustinus tractatu 10. in ep 2. Ioan. Quid est, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam? Super hanc fidem. Basilius Seleuciensis in hanc Matth. pericopen, ταύτην τὴν ὁμολογίαν πέτραν καλέσας ὁ Χριστός, Πέτρον ὀνομάζει τὸν πρῶτον ταύτην ὁμολογήσαντα, γνώρισμα τῆς ὁμολογίας τὴν προσηγορίαν δωρησάμενος αὐτῷ· αὕτη γὰρ ἀληθῶς εὐσεβείας πέτρα. Hanc confessionẽ petram vocans Christus, *Petrum* qui primus ita confessus est nominat, donans ei hanc appellationem, vt monumentum confessionis. Hæc enim est vere pietatis petra. Quid tum deinde, Casaubone. Patres vnumquemque cum Petro credentem, aut ipsam *Petri* confessionem petram interpretantur, ergo Christus Petrum petram & fundamentum non appellauit. *Parum* scienter concludis, & videris ignorare, quod docet Augustinus in confessionibus suis, eundem scripturæ locum in varios sensus trahi posse, qui omnes veri sint, inter quos tamen vnus proprie, & ex animo loquentis sit verus. Verum est vnumquemque fidelium cum *Petro* sentientem, & credentem petram esse, verum est *Petri* confessionem *Petram* itidem esse, proprie & ex Christi loquentis mente est verum, *Petrum* ob illam fidei confessionem petram appellatum, & Ecclesiæ fundamentum esse constitutum, quod iam ex patribus à me supra satis probatum, maxime in illis quæ ad epistolam tuam

abunde teſp. 8. Leonem ſerm. 3. in anniuerſ. die ſuæ aſſ[illegible]p. De toto mu[illegible]do vnus ſanctus Petrus eligitur, qui & vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur, vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multique paſtores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regi[illegible] & Chriſtus. Pro[illegible] & ſupra Pe[illegible]rum ipſum, Chriſtum Dominum petram eſſe & fundamentum E[illegible]cleſiæ firmiſſimum, ſed inuiſibile fatemur. Petrum Domini voce fundamentum viſibi[illegible]e conſt[illegible]tu[illegible]um id[illegible] ag noſcimus. S. Epiphanius in Anchorato ὁ πέτρ[illegible] ὁ κορυφαιότατ[illegible] τ[illegible] ἀποστόλων [illegible] στερεὰ πέτρα θεμελιοῦσα τ[illegible] πίστιν τοῦ κυρίου ἐφ' ᾗ ᾠκοδόμητο ἡ ἐκκλησία κατὰ πάντα τρόπον· πρῶτον [illegible] ὁμολογήσει χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἤκουσεν ὅτι ἐπὶ τῇ πέτρᾳ, &c. Petrus princeps Apoſt[illegible]lorum qui nobis fuit firma petra firmans & fundans fidem Chriſti Domini, ſuper quam ædificata e[illegible] Eccleſia ſecundum omnem modum. Primum quidem quia confe[illegible]s eſt Chriſtum filium Dei viuentis, & aud[illegible]uit, quod in iſta petra indubitatæ confeſſio[illegible] ædificaui Eccleſiam meam. Epheſina Synodo patr[illegible]s dicunt, πέτρου ὅς ἐστι πέτρα καὶ κρηπὶς [illegible] καὶ τῆς ὀρθοδόξης πίστεως θεμέλιος. Petri qui eſt petra & fundamentum Eccleſiæ catholicæ, & baſi[illegible] orthodoxæ fi[illegible]ei. Obiicies [illegible]auli verba 1. Cor. 3. fundamentum aliud nemo poteſt p[illegible]oere [illegible]ter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Admitto primarium fundamentum aliud po[illegible] [illegible] poſſe. Chriſtus enim Dominus ſangui[illegible]e ſuo ſolus no[illegible] redemit, & fidei Sacram[illegible]ta inſtituit ad ſalutem. Secundarium in Petro fundame[illegible]m & Petri ſucceſſoribus [illegible] vt fid[illegible] hab[illegible]rent viſibile aliquid in quo conſiſterent, ad quod in æſtu hæreſeon con[illegible] qu[illegible]e prolapſo fieret firm[illegible] [illegible]tur, ſi prolapſi eſſent erigeretur [illegible] fundamenti [illegible] no[illegible] poſſet. Hæc eſt petra immobilis & firma quæ Græcis & Aſian[illegible]s fl[illegible]tibu[illegible] [illegible]mit rem dedit Afros prolapſos erexit, hæreſes olim omnes [illegible] hodieque [illegible] pe[illegible]at. H[illegible] petram innumeri hoſtes, vt decumani fluctus in Germania, Polonia, [illegible], An[illegible]a, oppugnant, Illa

Vt pelagi rupes magno veniente fragore,
Quæ ſe multis circum[illegible] latrantibus vndis
Mole tenet ſcopuli.

Reliquæ Apoſtolicæ cathedræ multos habuere ſeſſores orthodoxæ fidei hoſtes, qui [illegible] errores ipſi proſeminarent, aut ab aliis repertos propugnarent, vna cathedra R[illegible]a iam [illegible] Petro reperta eſt quæ Montanos, Arios, Donatos, Pelagios, Macedonios, Sab[illegible]llios, Vigilantios, Neſtorios damnaret hæreſes in ipſo ortu extingueret, piè ſentientibus præſidio, erroribus & tráſfugis terrori eſſet Optime D[illegible]us Opt. M[illegible]x. [illegible]leſiæ c[illegible] qui paſtorem gregi ſuo, ne lu[illegible] lacerar[illegible]nt prouidit, fundamentum immobile quod nullis hæreſeon fluctibus concuti poſſet conſtituit, in quo fid[illegible]s & p[illegible] [illegible] ſe uti acqui[illegible] ſceret. A[illegible]ſta v[illegible]tua, Caſaubone pag. 301 & amplector. Igitur Aug[illegible] qui tot loci[illegible] tam expreſſe petram exponit de Chri[illegible]o, ali[illegible] de fide accipit, & confeſſ[illegible]ne [illegible] ali[illegible] etiam de Petro. Origenes qui p[illegible]mo in Matth tractatu de ſingulis fidelibus vo[illegible]m P[illegible] contendit acci[illegible]en[illegible]m [illegible]m al[illegible] de Petro verbis expreſſiſſimis interpretatur, vt in E[illegible]odum Homil. 5. vide magno illi E[illegible]cleſiæ fundamento & petræ ſolidiſſimæ, ſuper quam Chr[illegible]s fundauit Ecc[illegible]iam. Chryſoſt[illegible]mus & Theophylactus Petrum vocant petram, aut τὴν πέτραν [illegible] petram inte[illegible]ruptam poſt Chriſtum. Hilarius lib. 6 De Trinit. beatus Simon æ[illegible]ficationi [illegible]leſiæ ſubi[illegible]ns. Hæc [illegible]me à te dicta ſunt, quæ ſequuntur minus vere. N[illegible] enim ais ex omnibu[illegible] patrum expoſitionibus vnicam hodie probare, quæ Petrú ſtatuit petra fundamentalem E[illegible]leſiæ, cęteris omnibus nigru Theta præfigere. Imo omnes probamus. omnes am[illegible]lectimur, ſed hoc aſſeri[illegible]us, ex ipſis Chriſti verbis, & veterum patrum vnanimi c[illegible]ſenſu Petrum à Chriſto fundamentum Eccleſiæ c[illegible]ſtitutum ſu[illegible]r quod ipſa ædifi[illegible]retur qui claues re[illegible] cælorum da[illegible] ſint [illegible]t claudat, [illegible] liget, ſoluat, quem Dominus o[illegible]m ouium ſuarum paſtorem eſſe [illegible] pro quo ſingulariter o[illegible] ne fides [illegible] deficeret cui prouincia data ſit vt fratres in fide nutantes firmaret. Inter[illegible] C[illegible]ſtu[illegible] v[illegible] tam petram, & fundamentum [illegible]ccleſiæ pri[illegible]arium eſſe defendimus nec can[illegible] appellationem vicario eius Petro denegamus, quam ille vltro merenti dedit. Omnino fa[illegible] in eſt in veræ [illegible]aticæ I[illegible] ſpectes verba hæc, σὺ εἶ πέτρ[illegible], καὶ [illegible] αὐτ[illegible] τ[illegible] οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. [illegible] [illegible]di[illegible] de Petro, quam de confeſſione [illegible], aut de Chriſto, pr[illegible]u[illegible] q[illegible] pronomen demonſtratiuum eſt quod te[illegible]r ad voc[illegible] [illegible] quæ præcedit, Tu es Petrus & ſuper hanc petram. Deinde quia vox, Petrus, Græce propriè ſignificat petram & nomen [illegible] proprio nunquam fuerat, vt v[illegible]tur, an[illegible] quam Petro Apo[illegible] [illegible]d[illegible]it. [illegible] ais voc[illegible] [illegible] relatiu[illegible] h[illegible]e, vt referatur ad id quod præcedit, verum eſt. Sed quod proximè p[illegible] Petrus [illegible]r igitur ad Petrum. Na[illegible] qui referunt ad verba præcedentia, Tu es Chriſtus [illegible]ius Dei

viui,

viui, nimium remota arceſſunt. Qui in verbo Petrus Chriſtum verum petram includi volunt, ad figuras, ſynecdoches, metonymias confugiunt nimium à communi ſenſu alienas. Nec tamen diffiteor patres interdum pronomen, hanc, de fide & confeſſione Petri, aut de Chriſto qui vera petra eſt, pie & ſubtiliter interpretatos eſſe, ſed patres interdum ſacras ſcripturas ad literam exponunt, & literarum verum, ac genuinum ſenſum ſequuntur, interdum allegorica, & figurata pie & ingenioſe conſectantur. Exempla quæ affers è poetis petita virum eruditum & ſubtilem ſapiunt: ſed illi colores natiuam verborum Chriſti intelligentiam ita abſcondere non poſſunt, vt non ſemper foras emineat Si Chriſtus Dominus vt vero ſimile eſt, Syriace dixit, Tu es cepha, & ſuper hæc cepha ædificabo Eccleſiam meam. Cum vox, cepha, antequam Petro tribueretur, non legatur vnquam proprium viri nomen fuiſſe, ſed petram duntaxat ſignificaret, & Dominus, vt vis, ſine vllo literarum diſcrimine cepha cepha bis pronuntiauerit, omnino ſecundum cepha de eodem dictum eſt, de quo primum cepha. Vnde ſequitur de Petro Apoſtolo dictum. Quanquam enim Chriſtus vere cepha & petra eſt, quis tamen certum te fecit, Chriſtum δεικτικῶς de ſe dixiſſe, ſuper hanc petram quæ ego ſum & ſeipſum δακτυλοδεικτῶν, & veluti digito notaſſe. Hæc omnino ſomnia ſunt vigilantium. Fero tamen, & laudo patres hoc & illo modo verba Chriſti interpretantes. Machinæ quæ πετροβόλοι dictæ, non manuales tantum lapides, ſed ingentis ponderis ſaxa iaculabantur, vt appareat πέτραν ſignificare poſſe ſaxum ingens Sed amabo, hic mecum expende mentem & verba Chriſti. Vult ille gratiam reponere Petro, qui dixerat, Tu es Chriſtus Filius Dei viui, & quia vult ei mercedem referre, ſubiungit, & ego tibi dico, Tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Magnum aliquid dicit, eximium aliquid pollicetur. Si verba hæc, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, de Chriſto petra exaudias, nihil eſt in his verbis, quod ad mercedem Petro reddendum pertineat. Non enim tum primum Simoni Barjonæ nomen Petri tribuit, quod multo ante cum primum ad ſe vocauit, ei indiderat. Verba quæ ſequuntur, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, ſi de Chriſto petra accipiuntur, ad honorem ipſius Chriſti pertinent, qui tantam Eccleſiæ firmitatem dedit, vt portæ inferorum aduerſus eam non præualeant, non autem ad mercedem Petri. Initium verborum Chriſti, Tu es Petrus, audientium animos erigit, vt aliquid de Petro audiant & fruſtra eriguntur, ſi verba quæ ſequuntur, ſuper hanc petram, ad Petrum non pertinent, ſed ad Chriſtum. Totum autem hunc ſermonem ad Petri mercedem referendum eſſe, initium, Tu es Petrus, & extremum, tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, oſtendunt. Alioqui verba ſuper hanc petram ædif. ab initio, & fine diſſiderent. Hunc autem ſermonem a Chriſto haberi, vt Petro confeſſionis mercedem reddat, indicant patres quos ſupra poſui, & Theophylactus ad hæc verba Matthæi, μισθὸν αὐτῷ δίδωσι μέγα, magnam ei dans mercedem, vt ſuper illo ædificetur Eccleſia, τὸ ἐπ' αὐτῷ τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομηθῆναι. ἐπεὶ γὰρ ὡμολόγησεν αὐτὸν υἱὸν θεοῦ ὁ Πέτρος φησὶν, ὅτι αὕτη ἡ ὁμολογία ἣν ὡμολόγησας θεμέλιον μέλλει εἶναι τῶν πιστευόντων, ὥστε πάντα ἄνθρωπον μέλλοντα κτίζειν τὸν τῆς πίστεως οἶκον ταύτην τὴν ὁμολογίαν ὑποτίθεσθαι θεμέλιον. Quoniam Petrus confeſſus eſt Chriſtum Filium Dei, ait hæc confeſſio quam confeſſus es futura eſt fundamentum credentium, ita vt omnis homo qui extructurus eſt fidei domum, hanc confeſſionem ponat fundamentum. Theophylactus ſuper Petro fundatam ait à Chriſto Eccleſiam, & confeſſionem Petri credentium fundamentum eſſe. Paulus quidem ſcribit Epheſios ſuperædificatos eſſe ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto, cap 2. epiſtola ad Epheſ. quia Prophetæ de Chriſto prænuntiauerunt qui eſt ſummus angularis lapis, & Apoſtoli Chriſti fidem annuntiauerunt, ſoli tamen Apoſtolorum Petro dictum eſt à Chriſto, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petre diligis me plus his, paſce oues meas. Rogaui pro te ne deficeret fides tua, confirma fratres tuos. Fruſtra igitur hic monarchiam pontificis Romani in inuidiam vocas & imperium in Eccleſiam ſpiritale quod Petro, & ſucceſſoribus eius a Chriſto traditum eſt, Omnipotentiæ papalis odioſo titulo nequiter oneras. Moueat te priſca Eccleſiæ fides, in primis B. Cyprianus ep. 8. lib. 2. qui vnam eſſe ait, & cathedram vnam ſuper Petrum Domini voce fundatam, aliud ſacerdotium conſtitui non poſſe. Moueant te verba S. Hieronymi ad Damaſum, Ego nullum primũ niſi Chriſtum ſequens beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri communione conſocior, ſuper illam petram Eccleſiam ædificatam eſſe ſcio. In Synodo Carthagin. epiſtola ad Ianuarium, μιᾶς ἐκκλησίας ὑπὸ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐπὶ Πέτρον τὸν ἀπόστολον ἀρχῆθεν λόγῳ τῆς ἑνότητος τεθεμελιωμένης. Cùm ſit vna Eccleſia a Chriſto Domino ſuper Petrum Apoſtolum ab initio verbo vnitatis fundata. Quod ais Chriſtum architectum Eccleſiæ ſuæ eſſe, qui lapides ad opus ædificij pararit, cæciderit

derit, expoliuerit, inter ſe vinculo caritatis coagmentarit, probo. Quod negas per hæc verba, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã, aliquem principatum Petro datum, ſed ſolam in fide firmitatem, ex tuo ſenſu, contra veterum patrum decreta [illegible] hunc errorem [illegible]. B. Hieronymus dial. aduerſ. Luciſer. cap. 4. Eccleſiæ ſalus à ſummi Sacerdotis dignitate pendet, cui ſi non exſors quædam, & ab hominibus eminens donatur poteſtas tot in Eccleſia efficientur ſchiſmata, quot [illegible] acerdotes. Imo quot viri ceruicoſi & contumaces, licet non Sacerdotes, cuiuſmodi es tu, Caſaubone, qui ſchiſma facis, & hæreſim ſpargis, licet non Sacerdos. In 4. Synodo Patres ita definiunt, ἵνα ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων πόλεως, ὁ τῶν [illegible] [illegible] [illegible] ἀρχαιότης παρέχει [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] πίστεως [illegible]. Vt Beatiſſ. Epiſcopus Romæ cuius Sacerdotium contra omnes poſſe antiquitas prodit, de fide & Sacerdotibus iudicare poſſit. De inferorum portis quæ ſcribis laudo. Quod ais Christum vocari petram quod ſit ἀτρεπτος, ἀμετάθετος, conſtans, immutabilis quod Eccleſiam conſtituat ἀσάλευτον, propter immobilitatem, probo. Chryſoſtomus hom. poſt captum Eutropium, τὸ ἀσάλευτον καὶ τὸ ἑδραῖον τῆς πίστεως, ob immobilitatem & firmitatem fidei quam dedit Eccleſiæ: τὸ παγιον, τὸ στερεον, vt Gregor. Nyſſen. lib. de perfect. Euſeb. lib. [illegible] præparat. τὴν ἐκκλησίαν ἑστάναι καὶ μένειν ἄσειστον, ὡς ἂν ἐπὶ ἀσείστῳ καὶ ἀρραγεῖ πέτρᾳ τῇ αὐτοῦ δυνάμει [illegible] τε καὶ ἐρριζωμένην. Eccleſiam ſtare & manere immotam quaſi in rupe imm[illegible] virtute ſua ſtantem & radicatam, mihi omnia iſta probantur. Improbantur quædam abſurda & hæretica, ad quæ data opera, vt videtur, deflectis. Cuiuſmodi eſt illud pag. 402. Cùm Chriſtus ſeruet propria virtute per fidem apprehenſus, nec animaduertis te iuſtitiam quandam extrinſecam, imputatiuam, apprehenſiuam introducere, quæ ſine caritatis & iuſtitiæ infuſæ habitu non ſit nauci. Item pag. 409. Fidem habitum eſſe à Chriſto infuſum in electis immutabilem. Quod ais fidem habitum eſſe infuſum, bene contrà Caluinum ſentis, quod in electis eſſe immutabilem tenes in B. Petro, qui Chriſtum negauit cùm eſſet electus, mutabilem fuiſſe animaduertis. Quanquam patres aiunt Petrum, eum, quem corde tenuit, ore negaſſe. Certè habitus virtutis etiam infuſos per actus contrarios, & peccata lethalia deleri Theologi docent. Oſtendis deinde non modò Chriſtum, Eccleſiam, fidem, ſed etiam Apoſtolos dici petras. Admitto. Addis Deum hominibus nomina ſua impertitum eſſe. probo κατὰ μέθεξιν, καθ' ὁμοίωσιν, per participationem, per ſimilitudinem homines dicuntur Dij Petrus dicitur petra & fundamentum Eccleſiæ. Agnoſco [illegible] d tum deinde. An ſequitur in Eccleſia nullum eſſe principem, nullum paſtorem, neminem ſuper quem Chriſtus Eccleſiam ſuam fundauerit, neminem cui paſcendas oues ſuas commiſerit, neminem cuius fides deficere non poſſit, neminem qui titubantes confirmet. Bene Baſilius in hom. [illegible] de [illegible] Chriſtus reuera petra [illegible] concuſſa, at Petrus propter petram. Ieſus enim dignitates ſuas largitur [illegible], non ſolum ad titulum & honorem, verum etiam ad efficientiam & præpoſituram. Atqui ſi nulla eſt poteſtas, nulla præpoſitura, ne ſint Epiſcopi ne claues [illegible] dentur, ne ligandi & ſoluendi auctoritas. Fateris ipſe in Eccleſia varios eſſe poteſtatis gradus, varios ordines eorum qui altari ſeruiunt ordines, alios inferiores, alios ſuperiores. Hypodiaconi Diaconis [illegible] Sacerdotibus, Sacerdotes Epiſcopis, Epiſcopi Metropolitanis, Metropolitæ Primatibus & Patriarchis ſunt inferiores. Agnoſcis, opinor, iuriſdictionem & poteſtatem. Cur ergo abſurdum, & à bono more alienum putas inter Patriarchas, ſupremum aliquem cenſeri, maximè cum monarchico imperio nullum nobilius eſſe poſſit. Si Chriſtus Dominus omnes ex æquo Apoſtolos, omnes Doctores, cum pari auctoritate inſtituit, quid opus tot in Eccleſia ordinibus, in quibus poteſtatis & clauium in omnibus eſt æqualitas. Falſum igitur eſt omnibus Apoſtolis a Chriſto Domino eandem in perſona Petri poteſtatem attributam, falſum eſt omnes Epiſcopos ex æquo Chriſti vicarios eſſe. Hieronymum [illegible] lib. 1. in Iouinian. cap. 14. At dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia. Licet id ipſum alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claues regni accipiant, & ex æquo Eccleſiæ fortitudo ſolidetur, tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio. D. Cyprianus lib. 1. ep. 3. lib. 4. ep. 9. Romanam Eccleſiam ſupra Petrum fundatam eſſe ait, à qua Sacerdotalis vnitas oriatur. Petrus dicitur petra non quomodo Chriſtus, natura, ſed gratia & participatione, ſupra cæteros Apoſtolos eximia, & ex ſorte, non vt e mortali [illegible] [illegible] aut [illegible] Deo exæquen[illegible], [illegible] viſibili corpore, viſibile caput conſtituamus. Non enim honor ille capitis in Petro [illegible], ſed in ſucceſſores eius tranſiit. In Eccleſia quæ perfectiſſima congregatio eſt perfectiſſimum regiminis genus eſſe oportet, ſed monarchicum regimen perfectiſſimum eſt, in Eccleſia igitur monarchicum regimen eſſe neceſſe eſt. At, inquies, à Cypriano, & reliquis Epiſcopis Romanus pontifex συλλειτουργός, frater [illegible] collega vocatur, vnde ſequitur eum aliis non eſſe ſuperiorem. Vocatur, fateor, à Cypriano frater & collega, ſed in illo pietatis collegio ſuperiorem

omnes

omnes eum agnoſcunt. An quia Chriſtus ſe fratrem noſtrum appellat, inde ſequitur eum nobis non eſſe ſuperiorem. Ambroſius ſer. 2. de Sanctis Petrus pro ſoliditate deuotionis, Eccleſiarum Petra dicitur, ſicut ait Dominus, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Soliditatem illam interpretaris optime zeli vehementiam, qui meruit vt Eccleſiarum petra eſſet. Iſiodorus Hiſpal. De officiis lib. 2. ca. 5. In nouo autem Teſtamento poſt Chriſtum ſacerdotalis ordo à *Petro* cepit: ipſi enim primo datus eſt pontificatus in Eccleſia Chriſti. Sic enim loquitur ad eum Dominus, Tu es Petrus, &c. Ambroſius ſer. 2. de Sanctis, *Petrum Petram* appellatum ait, quod tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem, molémque contineat. Deus bone, qui totius operis Chriſtiani compagem, molemque continet, an nullam ſupra alios poteſtatem habet? Auguſtinus contra Donatiſtas ait in Apoſtolo *Petro* primatum Apoſtolorum excellenti gratia præeminuiſſe. Verum eſt, quod ais propriè κρηπῖδα, θεμέλιον, πέτραν non ſignificare dominatum, aut principatum, ſed firmitatem quæ totius operis compagem, molemque contineat, vt loquitur Ambroſius, ſed verba quæ ſequuntur tibi dabo claues regni cælorum, & præfectura gregis quam Dominus ei dat, principatum & imperium ſignificant. Ideo patres vbique *Petrum* κορυφαῖον verticem, ἔξαρχον, principem ac præfectum, Optatus Mileuitanus lib. 2. κεφαλὴν, alij ἀρχηγὸν ducem vocant, vt ſupra oſtendimus. Chryſoſtomus ad c. 21. Ioa. Simon Iona diligis me plus his? Etiã Domine tu ſcis quia amo te, dicit ei, paſce agnos meos. καὶ τί δήποτε τοὺς ἄλλους παραδραμὼν τούτῳ περὶ τούτων διαλέγεται; ἔκκριτος ἦν τῶν ἀποστόλων, καὶ στόμα τῶν μαθητῶν, καὶ κορυφὴ τοῦ χοροῦ, διὰ τοῦτο καὶ παῦλος ἀνέβη ποτὲ αὐτὸν ἱστορῆσαι παρὰ τοὺς ἄλλους. Et cur ſane relictis alijs cum *Petro* hunc ſermonem habet. Quia erat exſors, & eximius, ac electus Apoſtolorum, os diſcipulorum, vertex & caput chori. Ideo *Paulus* aſcendit Hieruſalem vt eum cognoſceret præter alios. Simul vt oſtenderet ei iam fiduciam habendam, ὡς τῆς ἀρνήσεως ἐξεληλαμένης ἐγχειρίζεται τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν, cui negationis culpa abolita præfectura fratrũ cõmitteretur. Si præfectura ei reliquorum Apoſtolorum commiſſa eſt, imperium in Apoſtolos, & fratres ei datum. Quod ais κορυφαῖον ſignificare præſultorem, & præcentorem chori canentium, omnino præcentor ille chori moderator erat, λέγει δὲ προΐστασο τῶν ἀδελφῶν εἰ φιλεῖς με. dicit autem ſi me amas præfectus eſto fratrum, & eis præſideto καὶ τρίτον ἐπιτάττει τὸ αὐτὸ δεικνὺς ὅσου τιμᾶται τὴν προστασίαν τῶν οἰκείων προβάτων, & tertio idem præcipit, oſtendens quanti faciat præfecturam ſuarum ouium. S. Leo ſer. 3. de S. *Petro*. Pro fide *Petri* propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſalus certior ſit ſi mens principis victa non fuerit. Athanaſius ad Fœlicem *Papam*, ob id vos, prædeceſſoréſque veſtros Apoſtolicos præſules in ſummitatis arce conſtituit, omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit. De coryphæo Dio Chryſoſtomus, de libert. ἐν χορῷ χορευτὴν ὄντα μὴ προσέχειν τῷ κορυφαίῳ, nefas eſt in choro choricum exiſtentem non attendere præcentori Ariſtot. lib. 3. polit. vocat χοροδιδάσκαλον. οὐδὲ δὴ γὰρ χοροδιδάσκαλον τὸν μεῖζον καὶ κάλλιον τοῦ παντὸς χοροῦ φθεγγόμενον ἐάσει συγχορεύειν. Nec enim doctor chori eum qui cæteris nitidius caneret, niſi tum alijs in turba canere ſinet. *Philoſtratus* in Venere, καὶ ἡ διδάσκαλος ὑποβλέπει τὴν ἀπᾴδουσαν κροτοῦσα τὰς χεῖρας, καὶ εἰς τὸ μέλος ἱκανῶς ἐμβιβάζουσα. magiſtra cantus reſpicit eam quæ diſcordat in cantu plaudens manus, & ad melos ſenſim & ſufficienter deducens. Tertul. lib. de pallio vocat muſicum monitorem, Cælius Aurelianus lib. 4. cap. 7. lib. 2. cap. 13 muſicum præceptorem, magiſtrum cantus, vocis modulatorem. Cum igitur *Petrus* appelletur à *Patribus* coryphæus, magiſter cantus, chorodidaſcalus aliquam ei præfecturam attributam eſſe oportet, de quo Irenæus lib. 3. cap. 3. Ad Romanam Eccleſiam propter potentiorem principalitatem omnem Eccleſiam conuenire oportet. Chryſoſt. Homil. 2. ad *Pſal*. 1. ὁ στῦλος τῆς ἐκκλησίας, ἡ κρηπὶς τῆς πίστεως, ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων. *Petrus* columna Eccleſiæ, fundamentum fidei, caput chori Apoſtolorum. ἄκουε τί φησι τῷ πέτρῳ τῷ στύλῳ, τῇ κρηπῖδι, τῷ διὰ τοῦτο κληθέντι πέτρῳ ἐπειδὰν τῇ πίστει πεπετρωμένος ἦν. Audi quid dicat *Petro* columnæ & baſi, qui ideo vocatus eſt *Petrus*, quia fide ſolida inſtar petræ firmatus erat. Tenebræ quibus dicta *Patrum* inuoluis in radio Chryſoſtomi quaſi alterius ſolis diſcutiuntur, colores quos obducis euaneſcunt, & ſuus veritati color manet. lib. 2. de Sacerd. Chryſoſt. πρὸς τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων διαλεγόμενος, Chriſtus cum Apoſtolorum principe verba faciens. *Paulo* poſt vocat τὴν ποιμνίων ἐπιμέλειαν, præfecturam ouilium quæ data eſt *Petro*. Theophylactus ad cap. 22. Luc. Tu autem conuerſus confirma fratres tuos, ὅτι ἐπειδή σε τῶν μαθητῶν ἔξαρχον ἔχω, στήριξον τοὺς λοιπούς· τοῦτο γὰρ πρέπει σοι, ὡς μετ᾽ ἐμὲ ὄντι τῆς ἐκκλησίας πέτρᾳ καὶ στηρίγματι. Quando te principem Apoſtolorum habeo, confirma reliquos. Hoc enim conuenit tibi qui poſt me Eccleſiæ Petra es, & firmamentum. *Primaria* enim petra eſt Chriſtus, *Petrus* autem poſt Chriſtum eſt petra & firmamentum. *Paulo* poſt, ἀρνησάμενον γὰρ καὶ πάλιν τὰ πρωτεῖα πάντων, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἐπιστασίαν λαβόντα διὰ τῆς μετανοίας. Qui cum me negaueris rurſus principatum omnium, & totius terrarum orbis imperium

ac præ

ac præfecturam acceperis per pœnitentiam. Quid eſt, Caſaubone, ἐπιστασία τῆς οἰκουμένης, niſi monarchia totius vniuerſi. Ad cap. 21. Ioannis, paſce oues meas. τῷ πέτρῳ τὴν προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων ἐγχειρίζει, οὐκ ἄλλῳ δὲ, ἀλλὰ τούτῳ ταύτην δίδωσι, πρῶτον μὲν ὅτι πάντων ἐκκριτος καὶ στόμα τοῦ χοροῦ παντὸς, Petro præfecturam ouium totius terrarum orbis tradit. non alij, ſed ipſi dat eam, primum quia omnium præcipuus & os chori totius Apoſtolorum. ἔκκριτος id eſt, præcipuus, ſelectus. Plutarchus in Solone, ἐκκρίτους Athenis dictos ait Iudices ſelectos ac præcipuos, ἀπολέκτους, ἐκλέκτους. Plato de legibus, κρινέσθω δὲ ἐν τῷ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστηρίῳ, iudicetur in ſelectorum iudicum iudicio. Ita Petrus eſt iudex ſelectus, exemptus e numero, vt loquitur Quintilianus. Oecumenius ad cap. 2. Act. ad hæc verba, ſurgens Petrus in medio diſcipulorum. ἀνίσταται ὁ πέτρος οὐχ ὁ ἰάκωβος, καὶ ὡς θερμότερος, καὶ ὡς τὴν προστασίαν τῶν μαθητῶν ἐγκεχειρισμένος. Surgit Petrus non Iacobus, quia Petrus & zelo ardentior, & præfectura diſcipulorum ei credita erat. Agnoſco autem quoſdam e patribus, Petrum docere à Chriſto inſtitutum fundamentum propter deuotionem & zeli ardorem, tum quia primus gentiles ad fidem vocauit, quia totius ædificij Chriſtiani molem & compagem contineat. quia ſit princeps, caput, coryphæus, Iudex ſelectus, vertex, præfectus, exarchus totius Eccleſiæ, quod tu vt parum tibi conſtas, interdum negas, interdum fateris, & aliter in Gallia, aliter in Britannia magna loqueris, nouus Polypus, qui eorum colorem induas, ad quos te applicas.

AD CAPVT XV.

EXERCIT. XV.

INitiũ affectatæ Monarchiæ Romanis pontificibus ab Anacleto papa petis, & tamen eius decretalem 3. atque adeo omnes primorum pontificum Epiſtolas veluti ſpurias, adulterinas, ſuppoſititias repudias. Facile te multis difficultatibus vno verbo expedis. Quid fidei tribuis Iſidoro qui vixit ſub annum Chriſti 615. & apud omnes magnæ auctoritatis habetur. Is in proœmio collectanei ſacrorum canonum ait ſe è concilio 80. Epiſcoporum collegiſſe canones Epiſtolarum Clementis, Anacleti, Euariſti, & aliorum Pontificum Rom. Græcis verbis primum ſcriptæ, deinde parum politè rudiori ſæculo latinitate donatæ ſunt. Verba Anacleti recitas ipſe, Hæc ſacroſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Saluatore noſtro primatum obtinuit, & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas Eccleſias, & totum Chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt, ſicut ipſe B. Petro Apoſtolo dixit, Tu es Petrus & ſuper hanc, &c. Velim aliquem antiquum & grauem aucturem proferres, qui epiſtolas illas falſi accuſaret. Certe Decretales omnes Pontificum epiſtolas a Siricio Papa qui vixit ſub Valentiniano & Valente imperat. nemo ex tuis falſi poſtulat. Concilio Romano ſub annum 382. Patres ita loquuntur, ſancta Romana Eccleſia nonnullis Synodicis conſtitutis cæteris Eccleſiis prælata eſt. Sed & Euangelica voce Domini Saluatoris noſtri primatum obtinuit, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram, &c. Sed longe ante Romanam Synodum Tertullianus lib. de pudicitia c. 1. 13. 21. Romanũ Pontificem vocat Pontificem Maximum, Epiſcopũ Epiſcoporũ, benedictũ Papã, Apoſtolicum. Idem lib. de præſcript. cap. 22. latuit aliquid Pet. ædif. Ecc. Pet. lib. de Monog. Pet. ſolum inuenio maritum per ſocrum, monogamum præſumo per Eccleſiam, quæ ſuper illum ædificata, omnem gradum ordinis ſui de monogamis erat collocatura. Origenes lib. 5. in c. 6. epiſt. ad Rom. Petro ſumma rerum de paſcendis ouibus cum traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper petram fundaretur Eccleſia. Cyprianus lib. 4. ep 8. Romanam Eccleſiam ab omnibus aliis pro matrice & radice Eccleſiæ eſſe agnoſcendam Reſcriptum Valentiniani III. ad Leonem I. Romanũ Pontificem cuius meminiſti debuit te mouere, vt tres illas Romanæ potentiæ circa res Eccleſiaſticas rationes audires, meritum Petri dignitatem ciuitatis, & Synodica decreta. Nec minus efficaci eſſe apud te debuerant verba hæc S. Leonis ad Epiſcopos Galliæ, prouinciæ Viennenſis. Huius muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, vt in beatiſſ. Petro Apoſtolorum ſummo principaliter collocaret, vt ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet, vt exſortem ſe myſterij intelligeret eſſe diuini, qui auſus eſſet a Petri ſoliditate diſcedere. Hunc enim in conſortium indiuiduæ vnitatis aſſumptum id quod ipſe erat voluit nominari dicendo, Tu es Petrus. Quid eſt in iſtis verbis quod impietatis damnare poſſit, niſi qui ipſe eſt impius. Dicit in primis poteſtatis Eccleſiaſticæ ſacramentum in Petro velut in capite collocatum, vt ex eo Chriſtus dona ſua in omne corpus diffunderet. Nun ſatis ſupra oſtenſum eſt P. à Chriſto Domino caput viſibile viſibilis Eccleſiæ eſſe conſtitutum? Quis autem niſi bliteus neget, vim & efficientiam à capite in reliqua membra influere? At impium

eſt dice

eſt dicere Petrum à Chriſto in conſortium indiuiduæ vnitatis aſſumptum, quia ſi Petrus & Chriſtus vnum eſſent, aut Chriſtus non eſſet Deus, aut Petrus Deus efficeretur. Male arputaris, Caſaubone, vnitas illa non eſt naturæ, ſed voluntatis, & participatæ potentiæ ad regendam Eccleſiam. Ita Rex & Vicarius eius vnum eſſe dicuntur ratione voluntatis, & poteſtatis communicatæ. Ideo Magnus Leo non ait voluiſſe Chriſtum vt Petrus eſſet id quod ipſe erat, ſed vt nominaretur quod ipſe erat. Imo & ſi dixiſſet voluiſſe Chriſtum vt Petrus eſſet id quod ipſe erat, petra ſcilicet & fundamentum Eccleſiæ, verè & pie dixiſſet. Quæ ſubiicis de Hildebrandino, & impotenti Pontificum dominatu in capita imperatorum, ad ea ſatis à me ſupra reſponſum eſt. In verbis Gregorii Cardinalis ad Monachos Caſſinenſes ſub annum Domini MCXXVI. quid à fide ſit alienum de te quæro. Verba ſic recitas, Quænam autem Eccleſia, vel Monaſterium à Romanæ Eccleſiæ non diſponatur arbitrio, cuius imperio cœlum ipſum aperitur & clauditur. Omnes quippe Eccleſiæ à Pontificibus, Imperatoribus, regibus, vel quibuſcunque fidelibus conditæ ſunt. Romanam vero ſedem ſolus fundauit filius Dei, & ſuper Petri Apoſtoli erexit fidem, cui etiam terreni ſimul & cœleſtis imperij iura commiſit, & illud verbum quod condidit cœlum & terram, Romanam fundauit Eccleſiam. Quid in his verbis à fide diſcedit? An quod Romanæ Eccleſiæ imperio cœlum ipſum aperitur & clauditur. At verba Chriſti imperium iſtud & arrogant & firmant. Theophylactus ad cap. XVI. Mat. κλεῖδας δὲ νόησον τὰς δεσμούσας καὶ λυούσας τὰς τῶν ἁμαρτημάτων συγχωρήσεις ἢ ἐπιτιμήσεις· ἔχουσι γὰρ ἐξουσίαν τοῦ ἀφιέναι καὶ δεσμεῖν οἱ κατὰ Πέτρον τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξιωθέντες χάριτος. Claues intelliges quæ ligunt & ſoluunt veniam aut pœnam peccatorum. Habent enim qui ſecundum Petrum Epiſcopali gratia ornati ſunt poteſtatem dimittendi & ligandi. Clauis enim poteſtatem ſignificat, vt indicat Andreas Epiſcopus Cæſareæ ad cap. 8 Apoc. ad verba, τάδε λέγει ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινὸς ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυίδ· κλεὶς τοῦ Δαυὶδ ἡ βασιλεία αὐτοῦ κέκληται. ἐξουσίας γὰρ αὐτὴ σύμβολον. Hæc dicit Sanctus verus qui habet clauem Dauid. Clauis Dauid regnum eius vocatur. Ipſa enim poteſtatis eſt ſymbolum, c. 2. Apocal. ἔχω τὰς κλεῖδας τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου. Habeo claues mortis & inferni. An improbas verba hæc, cui etiam terreni ſimul, & cœleſtis imperij iura commiſit, quæ voce Domini ſanciuntur, quæcunque ligaueris in terra erunt ligata & in cœlo. Quæ ſoluit aut ligat in terra ſi ea ſoluta ſunt aut ligata in cœlo, habet vtique terreni iura imperij & cœleſtis. Quod ſi Chriſtus verbum illud eſt quod cōdidit cœlū & terrā, omnino cū Petri poteſtas Romam traducta verbo illo ſundata ſit, Romanam Eccleſiam eodem verbo fundatam eſſe neceſſe eſt. At iniquum, abſurdum eſt quod ait Bellarminus lib. II. de Conciliis cap. XVI. Hoc eſſe quaſi de fide, Papam eſſe ſupra concilium. Si de fide eſt Chriſtum dixiſſe Petro, tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Si de fide eſt, vt eſt, Petrum eſſe paſtorem omnium Chriſti, caput Eccleſiæ viſibile, cùm caput ſit ſupra corpus, Petrum ſupra concilium eſſe certum eſt. Sed intolerandum eſt, ais, pontifices vocari Vicarios Chriſti, vicedeos. Longe igitur intolerabilius homines vocari Deos, & tamen a Chriſto dij vocantur. Quod ſupereſt, quia impudenter omnipotentiam Rom. Pontificis exagitas, moneo, deſine calumniari.

AD ALTERAM CAPITIS XV. PARTEM.

AMplitudinem S. Cypriano detractam cupis, præſtantiam doctrinæ eidem aſtruis. Cur amplitudo eius orationi & eruditioni à te adimitur, quæ inferioris ordinis oratoribus tribuitur? Sed Grammaticum acumen oſtentare placet. Fateris à Cypriano dictum Eccleſiam ſuper Petrum fundatam, eum pro omnibus Apoſtolis eſſe loquutum, Petro oues ſuas Dominum paſcendas, tuendaſque commendaſſe, Super vnum Petrum ædificatam eſſe Eccleſiam Dei. Amplius loquutum negas. Omittis verba efficaciſſima ex epiſt. 59. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia & cathedra vna monſtretur. Si primatus Petro datur à Chriſto, quomodo à te Petrus cum cæteris Apoſtolis honore & poteſtate exæquatur, vt ſupra cæteros nihil eximium habeat. Cur fundamentum à Chriſto ſupra Petrum exſtructum à te deſtruitur? Cur vna Eccleſia in plures à te ſcinditur, vna Cathedra diſrumpitur? Sed, inquis, poſtquam Cyprianus dixit eum qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia non eſſe, addit omnes Epiſcopos qui in Eccleſia præſident, vnum eſſe. Admitto vnum eſſe corpus ſub vno capite Petro, & eius ſucceſſore. Vrges ex Cypriano qui dicit, Epiſcopos vnitatem firmiter tenendo probare debere epiſcopatum quoque ipſum vnum eſſe

& indiuiſum, Agnoſco, quia cæteri Epiſcopi à capite ſuo Petro diſcedere non debent, cum quo ſi conſentiunt, vnitas integra ſeruatur, & eorum epiſcopatus in membris, vnus eſt cum epiſcopatu capitis, qui Petrus eſt, & eius ſucceſſor. Epiſcopatus vnus eſt, inquit Cyprianus, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Quia vna Eccleſia, vnus Chriſti grex, vnus paſtor, vnum caput à quo in ſingulos iuriſdictio & poteſtas deriuatur. Verba ex epiſtola 27. quæ non ſubiicis recitabo vt æquus lector iudicet, quam longe à mente Cypriani abeas. Sic ille, Dominus noſter Epiſcopi honorem, & Eccleſiæ ſuæ rationem diſponens dicit Petro, tu es Petrus & ſuper hanc petram æ.e.m. Inde per temporum & ſucceſſionum vices, epiſcoporum ordinatio, & Eccleſiæ ratio decurrit, vt Eccleſia ſuper epiſcopus conſtituatur, & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem præpoſitos gubernetur. Bene eſt, ſic tamen vt inter ipſos Epiſcopos ſit ordo, & alij ſint Epiſcopi ſimpliciter, alij archiepiſcopi, primates, Patriarchæ, & vnus ſupra omnes Petrus de quo idem ep. 55. Petrus tamen ſuper quem ædificata ab eodem Domino fuerat Eccleſia. Iiſdem verbis vtitur ep. ad Flor. Pup. item ad Iubaianum: item ad Quintum, & rurſum lib. de habitu Virgin. De vnitate Eccleſ. De bono pudicit. Vbi Eccleſiam maxime ſuper Petrum ædificatam ait.

Verba ex epiſt. 40. quæ recitas ſic habent. Deus vnus eſt, & Chriſtus vnus, & vna Eccleſia, & cathedra vna ſuper Petrum Domini voce fundata. Aliud altare conſtitui, aut ſacerdotium nouum fieri præter vnum altare, & vnum ſacerdotium non poteſt. Studium partium tuarum te tranſuerſum rapit, Caſaubone, qui cathedram illam vnam, ſuper Petrum Domini voce fundatam, de alia etiam cathedra, quam de Romana intelligendam putes, ad quam omnes aliæ Eccleſiæ propter potentiorem principalitatem conuenire debent, vt Irenæus lib. 3. loquitur. Hæc cathedra mater vnitatis eſt, & vt ab vno fonte plures riui, ab vno ſole plures radij, ab vno ſtipite plures rami, ab vno iecore plures venæ, ab vno corde plures arteriæ, ab vno cerebro plures neruí, ab vna illa Eccleſia plures Eccleſiæ exeunt, & ad illam omnes reuocantur, vt ab vno milliario aureo quod Romæ fuit in foro omnes viæ ducebantur, omnes viæ ad vnum illud reducebantur. Quod ex Cypriano ais, ſingulos Epiſcopos Eccleſiæ Catholicæ partem in ſolidum tenere, verum eſt, ſed partem tantum in ſolidum tenent, vt à Romana Eccleſia deriuata eſt, Romana vniuerſam Eccleſiam in ſolidum tenet. Particulares Eccleſiæ quod tenent, in ſolidum tenent, quia ſolidam Romanæ Eccleſiæ fidem amplectuntur, & Epiſcopi iuriſdictione ac poteſtate à capite accepta vere ac in ſolidum ſunt Epiſcopi, ac ſui gregis particulares paſtores. Sed vt omnes fluuij à mari oriuntur, & in mare regrediuntur, ita omnes Eccleſiæ ad ſuum caput à quo ductæ ſunt, reducuntur. Verum item eſt quod ait Cyprianus epiſtol. 52. Manente concordiæ vinculo, & perſeuerante Catholicæ Eccleſiæ indiuiduo ſacramento, actum ſuum diſponere, & dirigere vnuſquiſque epiſcopum rationem propoſiti ſui in Domino redditurum. Sed indiuiduum illud Catholicæ Eccleſiæ ſacramentum perſeuerare non poteſt ſi corpus à ſuo capite, ſi lapides ædificij iunctura poſiti à ſuo fundamento diſtrahantur. An non mihi das ſacerdotes apud Epiſcopum, Epiſcopos apud Metropolitam, ſi quo crimine onerentur recte conueniri? Quidni igitur & Metropolitæ qui in membris numerantur, apud ſuum caput recte conueniantur. Certe quandiu concordiæ vinculum manet, & Eccleſiæ catholicæ indiuiduum ſacramentum perſeuerat, actum ſuum diſponere & dirigere vnuſquiſque poteſt rationem propoſiti ſui Domino redditurus: ſed ſi qui vinculum illud concordiæ perrumpit, ſi catholicæ Eccleſiæ indiuiduum ſacramentum diuidit, non modo Deo, verum & Petro ſuper quem Eccleſia fundata eſt rationem reddere debet. Nihil aliud vult Cyprianus ep. 54. & 55. Epiſtolæ Cypriani ad Pompeium auctoritate ac præſidio tegere te vis, in qua Cyprianum errare, & non optimam cauſam defendere fateris. Non mirum igitur eſt ſi in mala cauſa oppugnanda aduerſus firmiſſimum Eccleſiæ fundamentum Petrum & ſucceſſorem eius Stephanum ei verba quędã minus ferenda exciderint. Tandem ingenue fateris, te ſuper eo articulo, Cypriani mentem plane perſpectam non habere. Dicas, non liquere, vt compendium eſt. Ad Tertullianum accedis, & locum e libro de pudicitia quem recitat Illuſtriſ. Baronius ad rem facere negas. Imo maxime facit, verba ſic habent, Qualis es euertens atque commutans manifeſtam Domini intentionem perſonaliter hoc Petro conferentem, ſuper te, inquit, ædificabo Eccleſiam meam. Perſonaliter, ait, hoc Petro Domino contulit, vt fundamentum, [illegible] æquo reliquis Apoſtolis largitus eſt. Tertullianum autẽ non ſoli Petro datam [illegible] poteſtatem, verum & alijs Apoſtolis apud B. Ioan. c. 2. [illegible] ignotaſſe [illegible] detegantur. De Origenis & Epiphanij verbis quæ ſupra aſcripſi, quia taces, & ego taceo. De Hilario negare non potes niſi [illegible] ab eo Petrum noui nominis [illegible] nuncupatione [illegible] Eccleſiæ fundamentum dici, & petram ædificatione illius dignam, [illegible]

fuenas

ſernas leges & Tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolueret. Eundē beati cæli ianitorem vocat, cuius arbitrio claues æterni aditus tradantur, cuius terreſtre iudiciū præiudicata auctoritas ſit in cælis. Nihil noui, inquis, dicit. Sed verba Domini de Petro vera eſſe agnoſcit, eaq; alio dicendi genere exprimit. Hoc nō ſatis eſſe putas ad diſcutiēdas tuas nebulas: De D. Hieronymo quod eius verba torques, & laceras, male mereris. Sic habēt. Ego nullum primū niſi Chriſtū ſequēs, beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri cōmunione cōſocior ſuper illam petrā ædificatam Eccleſiam ſcio, quicunque extra domum hanc agnum comederit, prophanus eſt. Cathedram Petri, inquit, vocat orthodoxiam. Vere ſentis. In Cathedra Romana vera fides nec ... eam eſſe poteſt. Quicunque extra domum hanc agnum comederit, Prophanus eſt. Miſeret me tui, Caſaubone, qui ſponte prophanus, & extra cathedram hanc eſſe vis. Tranſis ad Ambroſium, cuius verba ſunt, Vos autem quem me eſſe dicitis? Petrus ſtatim loci non immemor ſui primatum egit, primatum confeſſionis vtique non honoris, primatum fidei non ordinis. Quid eſt in iſtis verbis quod Petri principatum labeſactet? In primis ait Petrum primatum egiſſe, quem loci ſui eſſe nouerat. Quemadmodum igitur in imperio princeps inter ſuos loco primus eſt, ita & inter Apoſtolos Petrus. At ſubiicit Ambroſius, primatum confeſſionis fuiſſe, non honoris. Hoc ille vult, Petrum non ambitione & honoris ſtudio ductum, quod alij vulgo ſolent, vt hunc confeſſionis honorem aliis præriperet, ſed vt qui loco primus erat, primus apud Dominum fidem teſtaretur. Non video tamen quomodo is qui loco primus erat, primus ordine non fuerit, cùm nemo primus loco eſſe poſſit, cui non ſit alius in ordine ſecundus, aut tertius. Tu re fateri Petrum ordine & honore primum fuiſſe, eum ἀρχηγὸς, princeps, Coryphæus appelletur. Sed bellè reſpondet Baronius, ideo nondum ordine & honore primum ab Ambroſio dici, quia nondum à Chriſto audierat, Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Quibus verbis eccleſiæ fundamentum eſt inſtitutus. Subiicis pag. 429. Nam & nos credimus cum Patribus Petro poſt aſcenſionem Domini, aliquem eſſe tributum à cæteris Apoſtolis & honoris, & ordinis primatum. Amplius ſi ſapere vis cum patribus tibi credendum eſt, & illis Chriſti verbis Petrum petram ſuper quam ædificaretur Eccleſia conſtitutum, eidemque claues regni cœlorum datas, & prouinciam vt fratres ſuos confirmaret impoſitam, vbi verò Chriſtus à mortuis ſurrexit antequam cœlum aſcenderet, Petrum ouium paſtorem eſſe conſtitutum. Id ſi non credis, euangelio non credis, cum patribus non credis. Quod Chryſoſtomus ait Petrum in Actis, vbi de Circumciſionis onere gentibus ad Chriſti fidem accedentibus non imponendo agitur, nihil ἀρχοντικῶς, pro imperio egiſſe, ſed omnia de conſilio cæterorum Apoſtolorum, & formam ille & diſciplinā, quæ in conciliis obſeruari debeat, præſcribere voluit vt ſinguli ſententias rogentur, & quod omnibus placuerit, quod in commune viſum erit à capite Concilij firmetur. Iocum facis Gregorij VII. dictatum XVII. in hæc verbá conceptum. Quod ſententia Papæ à nullo debeat retractari, & ipſe omnium ſententias retractare poſſit. Accipe à Chriſto rationem. Oraui pro te, Petre, ne deficeret fides tua, & tu conuerſus confirma fratres tuos. Prima ſedes, exclamant Patres apud Marcellinum Romanum Pontificem, à nemine iudicatur. Eccleſia, cuius ille caput eſt, columna eſt, & firmamentum totius veritatis. Veteres illi Romani pontifices quæ de Athanaſio, de Chryſoſtomo, & aliis pleriſque in Synodis Græcanicis grauius ſtatuta erant, retractarunt, irrita fecerunt. Quæ à Romanis pontificibus decreta ſunt, quia ex auctoritate à Chriſto data legitimè decreta ſunt, à nemine vnquam retractari, infirmari, improbari iure potuerunt. Chryſoſt. homil. 87. in Ioannem, ἐπεὶ ὖ μεγάλα αὐτῷ προεῖπε, καὶ τ οἰκουμένην ἐνεχείρισε. Poſtquam magna prædixit Petro, & terrarum orbem ei tradidit in manus. Recitas alia Ambroſij verba, Hic eſt ergo Petrus qui reſpondit præ cæteris Apoſtolis, imo pro cæteris, & ideo fundamentum dicitur. Nunquam, inquis, ſando auditum eſt, aliquem qui pro aliis loquebatur, propterea regio more illis imperaſſe. Non tantum pro aliis loquutus eſt, Caſaubone, verum & præ aliis, quia loci ſui erat memor, inquit Ambroſius. Loquutus eſt pro aliis, quia quæ alios reſpondere par erat, quæque alij omnino reſpondiſſent ſi Deus illis reuelaſſet, ipſe cui reuelatum erat reſpondit, & cæteris quid crederent præiuit; loquutus eſt præ aliis, quia os fuit Apoſtolorum, vt ait Chryſoſtomus, os verò in capite eſſe amat. Loquutus eſt præ aliis, quia digniſſimo, cùm apud principem ex officio ſermo habendus eſt, ſermo datur. Loquutus eſt præ aliis, vt ait Chryſoſtomus, ob zeli ardorem, & θερμότητα, & ideo pro ſoliditate deuotionis eccleſiarum petra dicitur, vt loquitur Ambroſius ſerm. 11. de Sanctis. Subiicis tertium Ambroſij locum in hæc verba. Fides ergo eſt eccleſiæ fundamentum, non de carne Petri, ſed de fide dictum eſt, quia portæ inferi non præualebunt, ſed confeſſio fidei vicit infernum. Optime reſpondet Illuſtriſſimus Baronius, non niſi ex fidei confeſſione eam Petrum prærogatiuam promeruiſſe, & Ambro-

ſium de carne Petri & fide Petri hanc habuiſſe diſtinctionem, ne videretur cum Petro etiam interiiſſe Eccleſia. Fides enim Petri in ſucceſſores eius tranſiit, in quibus & eadem prærogatiua tranſit. Vt enim oſtenderet Chriſtus, hanc confeſſioni Petri mercedem reddi, vt Eccleſiæ fundamentum conſtitueretur, ait ipſe, & ideo tibi dico Petre, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Vbi mihi nota Ambroſium per hæc verba, non præualebunt aduerſus eam petram intellexiſſe, ſuper quam ædificanda erat Eccleſia. quæ petra erat Petrus, & Petri fides, non modo in carne Petri, verum & in eius ſucceſſoribus perſeuerans. Quartum Ambroſij locum quem recitare te piget aſcribam ex ſerm. de fide Chriſti. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamentum poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem molemque contineat. Certè qui totius operis Chriſtiani compagem molemque, quaſi ſaxum immobile continet, cum ſupra alios ſecundum Chriſtum illuſtri quadam poteſtate inſignitum eſſe neceſſe eſt. Quod ais Cyrillum, Baſilium, Greg. Nazianzenum, Chryſoſtomum nihil dicere quod Petri monarchiæ faueat, fugiunt te verba patrum qui vni Petro aſſerunt, omnium Chriſti quæ toto orbe ſparſæ ſunt præpoſituram, προστασίαν, [illegible], κηδεμονίαν, à Chriſto datam, ipſum ἔξαρχον, κορυφαῖον, κεφαλὴν, ἀρχηγὸν, Principem, ducem, caput Eccleſiæ vocant, vt ſuprà oſtendimus. Quod verò Ioannes Chryſoſtomus ait homil. 55. in Matth. cap. XVI. Petrum vniuerſo terrarum orbi à Chriſto præpoſitum, verè ait, imo ipſis etiam Apoſtolis, qui inter oues numerantur, quoſque confirmare iubetur, vt cuius fides deficere non poſſit. Idem tamen pater ait curam vniuerſi orbis omnibus Apoſtolis in commune eſſe traditam, ſed ſub vno capite, ſub vno paſtore, ne ἀναρχία turbas faciat, vtque omnia, vt ait Cyprianus, ad vnitatem reuocentur, quia vnus Deus, vna fides, vnum Baptiſma, vna Eccleſia ſupra Petrum Chriſti voce fundata epiſt. 59. Ita verba Chryſoſtomi accipienda ſunt, Si quando S. Paulo & Timotheo προστασίαν τῆς οἰκουμένης, præfecturam orbis attribuit. Vt enim fides Chriſti per orbem diſſeminaretur, oportuit Apoſtolos & diſcipulos Chriſti omnes orbis prouincias peragrare, quas Dei fide imbuerent, & ſalutis myſteriis initiarent, ea tamen lege, vt ſub vno capite militarent. Imponis, Caſaubone, cum dicis nos ignorantiæ Auguſtinum accuſare. Doctiſſimum & ſanctiſſimum Patrem Auguſtinum fuiſſe profitemur, cuius verba e ſerm. XV. de ſanctis accipito, Petrum fundamentum Eccleſiæ Dominus nominauit, & ideo dignè fundamẽtum hoc Eccleſia colit, ſupra quod eccleſiaſtici ædificij altitudo conſurgit. Quod ſi quando Chriſtũ petram eſſe ait, aut cum Chryſoſtomo, & Ambroſius, interdum fidei confeſſionem, non tamen negat Petrum à Chriſto petram Eccleſiæ conſtitutam eſſe, ſed vt monui eundem ſcripturæ locum interdum ad literam, interdum ſpiritualiter, anagogice, allegorice interpretatur. Vrges hanc de Monarchia pontificis ætate Auguſtini doctrinam Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe incognitam. Quot iam auctoribus ſuperioribus Auguſtini ætate notam, & ſanctè habitam probaui? Lege Tertullianum de præſcript. [illegible] de pud. [illegible] Origenem in cap. 6. ad Roman. & homil. 5 in Exod. Hilarium ſuper Mat. Ambroſ. [illegible] ſerm. 47. Hieronymum lib. 1. contra Iouinianũ, cõtra Pelagian. lib. 1. ſuper Matth. epiſt. ad Marcellam, & in cap. [illegible] 2. & 16. Qui omnes Auguſtino ſunt antiquiores. Tertullianum audi lib. de pudicit. c. 1. Audio etiam edictum [illegible] propoſitum, & quidem peremtorium, Pontifex ſcilicet maximus, Epiſcopus Epiſcoporum dicit c. 13. pœnitentiam mœchi in Eccleſiã inducens bonus paſtor, & Benedictus papa concionaris. c. 21. Exhibe igitur & nunc mihi, Apoſtolice, prophetica exempla. Apoſtolicum vocat Rom. pontificem per excellentiam lib. de præſcription. cap. 36. ſtatu felicem Eccleſiam Romanam vocat. Initio lib. aduerſus Praxeam literas pacis ab Epiſcopo Romano reuocatas ait. lib. de præſcript. cap. 36. Eccleſia Romana vnde nobis auctoritas præſto eſt. lib. 3. car. aduerſus Marcion. vbi poſtquam Cathedræ Petri mentionem fecit, in qua & ipſe ſedit, & alios poſt ſe ſedere iuſſit hæc ſubiungit.

Con[illegible]abat p[illegible]tate vi[illegible]ens Eccleſia Roma

Compoſ[illegible] a à Petro.

Cyprianus l. de vnit. eccleſ. vnã cathed. conſtituit, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientẽ ſua auctoritate diſpoſuit. Itẽ, primatus Petro datur, vt vna Eccleſia & cathed. vna mõſtretur. hĩc qui Petri Cathedrã deſerit in Eccleſia non eſt ep. ad Fabianũ, cum Fabiani locus, inquit, id eſt cũ Petri locus, & gradus ſacerdotalis cathedræ vacaret. Optat. lib. 2. aduerſ. Parmenian. Negare non potes ſcire te in vrbe Roma Petro primo epiſcopalem Cathedram eſſe collocatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput. In cathedra vnica quæ eſt prima de Eccleſiæ dotibus ſedit prior Petrus. Cyprianus ep. 45. cunctos ex Africa nauigantes hortatur, vt Eccleſiæ Catholicæ matricem & radicem Romam tenerent & agnoſcerent, Irenæus lib. 3. cap. 3. Maximæ,

& anti

& antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ eam quã habet ab Apoſtolis traditionẽ & adnunciatam hominibus fidẽ per ſucceſſiones epiſcoporũ peruenientẽ vſque ad nos indicantes, cõfundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſui placentiã malã, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malã ſententiã præter quã, oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiã propter potentiorem principalitatẽ neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles in qua ſemper ab his qui ſunt vndique cõſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Tertul. li. de præſ. ſtatu felix Eccl. cui totã doctrinã Apoſtoli cum ſanguine profuderunt. Falſum igitur eſt, & quadruplatore nequiſſimo, non Caſaubono dignum, quod ais à principio, & vſque ad Auguſtini tempora, hanc doctrinam Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe incognitam, cum Irenæum, Tertullianum, Cyprianum, & alios pleroſque eius nõ auctores, ſed laudatores & prędicatores eſſe luce meridiana ſit clarius. Baronium cor plumbeum, frontẽ ęream habere ais, qui omnes ab Auguſtini verbis, & Eccleſiæ catholicæ fide transfugas, nouatores appellarit. Verba Auguſtini ſic habent, Numerate ſacerdotes vel ab ipſa Petri ſede, & in ordine illo patrum quis cui ſucceſſit videre. Ipſa eſt petra quam non vincunt ſuperbæ inferorũ portæ. Tu per *Petri* ſedem, fidei doctrinã intelligis, inſicete, ne dicam ineptè, qui non videas Auguſtinũ non de fidei doctrina, ſed de ſucceſſione Pontificum Romanorũ qui a Petro & ſucceſſoribus eius inſtituti ſunt, agere, quã ſucceſſionẽ in pontificio & Apoſtolatu *Petri* Petram eſſe ait, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ. Ita & Irenęus li. 3. c. 3. per hanc ſucceſſionem omnes hęreticos confundi ſcribit. Opta. li. 2. in Parm. vos veſtræ cathedræ originem oſtendite qui vobis vultis ſanctam Eccleſiam vindicare. Tertul. li. de Præſcript. Qui eſtis vos, vnde, & quando veniſtis, vbi tandiu latuiſtis. Bonum tamen factum hic aſcribo, quod pag. 432. fateris Eccleſiam Romanam à Petro in vera fide fundatam, petram eſſe inuictam. Idem Ioan. Chryſoſtomus tribuit Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, idem Cyprianus aliis Eccleſiis in Apoſtolica doctrina perſeuerantibus, aduerſus quas portæ inferi præualere non poſſunt. Idem Ignatius Romanæ cum ait Eccleſiam in petra non manufacta ædificationes ſpiritus fundatam. Bene igitur Baronius ex Auguſtini tractatu 56. in Ioannem, dixit. Idem pater fidiſſimus aſſertor primatus Petri, vt cum ait: quis enim neſciat Apoſtolorum principem beatiſſimum eſſe Petrum. Principem interpretaris primum in ordine. Si etymon ſpectas, princeps dicitur, τὰ πρῶτα λαβὼν, qui primaria honoraria capit, qui prima capit, poſt Auguſti ætatem qui cuncta diſcordiis ciuilibus feſſa nomine principis ſub imperium accepit vt loquitur Tacitus, principes imperatores dicti ſunt. Ita Petrus princeps Apoſtolorum dicitur, paſtor, rector, gubernator, caput. Qua capitis voce poteſtatem ſupra alios ſignificari inſcienter negas. Tacitum audi lib. 1. Annalium quouſque patieris non adeſſe caput Reipublicæ.

Quod ais Leonis magni ætate ad coercendos Neſt. Eutychianos, Dioſcoros, qui Eccleſias orientis vaſtabant, Romano epiſcopo exaggeratam illam, & admirabilem poteſtatem fuiſſe neceſſariam, probo: ſed illa eminens ſupra alios auctoritas in conſiliis, & aliis Eccleſiæ negotiis vt à Chriſto accepta iam olim à deceſſoribus S. Leonis iure vſurpata erat. Nemo (inquis pag. 434.) peritus rerum Eccleſiæ, ignorat opera Romanorum Pontificum per multa ſecula Deum eſſe vſum in conſeruanda ſarta tecta rectæ fidei doctrina. Et tamen tuus ille doctor Pleſſæus, ex cuius epiſtola tuam concinnaſti, myſterium iniquitatis iam inde à Victore pontifice, qui quartodecimanos hæreticos in oriente graſſantes coercuit, & ad bonam mentem reuocauit, in Eccleſia Romana incepiſſe, deinde in Cornelio, & Stephano, qui anabaptiſmum in Africa extinxerunt perſeueraſſe contendit. Tu longe es æquior, quem niſi ſtudium partium Anglicanarũ tranſuerſum raperet, cum Eccleſia Romana facile ſenſum animi tui coniunctum eſſe non diffido. De Leonis magni conſortio indiuiduæ vnitatis cum Chriſto, abunde à me ſupradictum eſt, verbum non addo. De Synodo Epheſina ſub Celeſtino copioſe dixi ex ipſis actis ſynodi, & eccleſiaſticæ hiſtorię ſcriptoribus, in reſponſione ad tuam epiſtolam, ἰσχὺς. De vocibus capitis, exarchi, abundè ſuprà vidimus. Abiungo feſſus tam longa verborum velitatione, vbi totius Eccleſiæ vnanimi iam inde à tot ſæculis conſenſu res decidenda eſſet.

AD CAPVT XVII.

EXERCIT. XV.

STringis aculeum tuum in Illuſtriſ. Baronium, quod neget Petrum à Chriſto propterea dictum eſſe Satanam, quod ſpiritu diabolico ageretur, ſed quod Chriſti conſilio de cruce ſubeunda aduerſaretur. Quia Satanas τὸ ἀντικείμενον, & aduerſarium ſignificat. Chryſoſtomus locum hunc ita explicat. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ σατανᾶς [illegible] ἀλλ' ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· καὶ γὰρ ἐπιθυμία ἦν τοῦ ἀντικειμένου τοῦ μὴ παθεῖν τὸν χριστόν. διὰ [illegible] σφοδρότητος ἐπιτίμησεν αὐτῷ. Et non dixit Satanas loquutus eſt per te, ſed vade retro Satana. Etenim cupiebat Diabolus Chriſtum non pati. Ideo cum tanta vehementia increpauit eum. οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. [illegible] ἀνθρωπίνῳ [illegible] καὶ γηΐνῳ τὸ πρᾶγμα [illegible] ἐνόμιζεν αἰσχρὸν εἶναι τοῦτο αὐτῷ, καὶ ἀπρεπές. [illegible] λέγω ὅτι τὸ μὴ παθεῖν με τοῦ διαβόλου γνώμης ἐστί. Non ſapis quæ ſunt Dei, ſed quæ ſunt hominum. Ille enim humana ratione & terreſtri rem æſtimans, exiſtimabat id ei turpe eſſe & indecens. &c. Ego tibi dico quod paſſionem meam impedire ex conſilio Diaboli eſt. Minus durè interpretatur hæc verba Theophylactus. ὅτι μὲν ὀρθῶς ἐλάλει ὁ πέτρος, μακαρίζει αὐτὸν ὁ χριστός [illegible] καὶ [illegible] ἐπιπλήττει εἰπών, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, [illegible] ἀντικείμενος λέγεται ὕπαγε [illegible] τουτέστι μὴ ἀνθίστασο, ἀλλ' ἀκολούθει τῷ θελήματί μου [illegible] τὸ παθεῖν τὸν χριστόν. Quando recta loquebatur Petrus beatum dixit eum Chriſtus. [illegible] tem ſine ratione, & temere [illegible] & noluit eum pati, [illegible] pauit eum, vade [illegible] na. Satanas autem dicitur aduerſarius [illegible] igitur retro, id eſt noli aduerſari, ſed ſequere meam voluntatem. Ita autem vocat Petrum, quia Satanas non cupiebat pati Chriſtum. Cum igitur ingreſſus Satanas in Iudam iniecit ei eam mentem vt Chriſtum proderet [illegible] 30. denariis. Omnino ſentiunt patres non plane certum fuiſſe Satanæ Chriſtum eſſe Meſſiam. Et tentamentum eius in deſerto ei rei argumento eſt. Sapit autem Petrus quæ hominum ſunt, quia dum humano more rem æſtimans [illegible] præ [illegible] mortem illam indigniſſimam deprecatur. Quod Theophylactus eodem loco docet, qui tamen Petrum σφαλῆναι ait, lapſum [illegible] Sed omnino prolapſio quæ ex nimio amore naſcitur [illegible] eſt Chryſ. eodem, ὁ μακαρισθεὶς [illegible] σφαλεὶς [illegible] Qui [illegible] confeſſionem beatus dictus erat, tam celeriter cecidit & prolapſus eſt, vt metueret, ne Chriſtus crucem pateretur. De [illegible] Th[illegible] cum Illuſtriſ. Baronio, [illegible] & de didrachmis, quæ exigebantur [illegible] Ioſephus lib. 7. c. 26. [illegible] ὥσπερ [illegible] Iudæis vbi [illegible] duas drachmas vnumquemque in ſingulos annos in [illegible], vt prius in templum quod erat Hieroſolymis inferebant. Iterum Illuſtriſ. Baronium virulentem dentem impingis [illegible] fra[illegible] potius quam [illegible] quod Cler[illegible] ab oneribus [illegible] eſſe. Chriſti verba ſunt: Reges terræ a quibus accipiunt tributum? A filiis ſuis, an [illegible]? At ille dixit, ab alienis. Dixit illi Ieſus, ergo liberi ſunt filij. Omnino Chriſtus [illegible] verus & genuinus filius Dei, ſe immunem [illegible] oſtendit. *P[illegible]* [illegible] ne ſcandalizemus eos, da eis pro me, & te. Chryſoſtomus ad cap. 18. Matth. [illegible] τῆς τιμῆς. [illegible] καὶ αὐτὸς [illegible], vides honoris excellentiam, quoniam & Petrus primogenitus erat. Nam cum ex Iacobo & Ioanne alter primogenitus eſſet, ἀλλ' [illegible] τοῦτον ἐποίησε, nihil tale Chriſtus pro iis effecit. Ideo [illegible] οἱ μαθ[illegible] πάντας αὐτὸν προτιμῆσαι, paſſi ſunt aliquid humanum ab inuidia, quia [illegible] Chriſtus Petrum omnibus prætulit. Am[illegible] orat. de tradendis baſilicis. Si tributum petitur, non negamus. Agri Eccleſiæ ſoluunt tributum. Hieronymus tamen ad Matth. [illegible] Nos pro illius honore (Chriſti ſcilicet) tributa non reddimus, & quaſi filij regis a vectigalibus immunes ſumus. Immunitates illas à Principibus datas tecum cenſeo. Cod. Theodoſ. lib. 16. [illegible] 6.16. [illegible] Theodoſ. l. Sancimus. de Sacroſanct. Eccleſ. De fluuio Sabbatico [illegible] eum 6. diebus fluxiſſe ſeptimo conquieuiſſe, quod narrat Plinius lib. 31. c. 2. contra Ioſephum, 8. [illegible] tamen rei, quia ſine fide es, fidem habere non potes. De Syn[illegible] quæ ſolę nullam Sermi imaginem interſigna coluiſſet, tibi aſſentior, quod libro 2. de Imp. R[illegible] Imper abunde docui.

AD

AD CAPVT I.
Exercit. xvi.

IN Illuſtriſſimi Baronij ſcriptis vlcus notas, Medicinam non facis. Putat ille Chriſtum Dominum anno ætatis 34. paſſum eſſe, nec niſi quatuor paſchata inter Baptiſmum eius & paſſionem intercedere. Certè Dominus per quatuor Paſchata prædicauit, in 5. paſſus eſt. Primum paſcha poſt baptiſmum fuit Ioan. 2. ſecundum Ioan. 2. quo tempore Ioannes Baptiſta in carcerem ab Herode coniectus eſt. Tertium paſcha eſt à Matth cap. 12. ad 14. Mar. 6. 14. Luc. 7. Tum cæſus Ioannes qui paſchata duo exegit in vinculis, apud caſtrum Machærontem. Quintum paſcha eſt à . Ioannis, quo tempore Lazarus ab inferis excitatus. Igitur Chriſtus mortuus anno ætatis 35. Quare Paulus dixit nos reſurrecturos in ætatem plenitudinis ætatis Chriſti. Sed plena & perfecta ætas eſt annorum 35. Ita viri erud ti ſentiunt Gerardum mercatorem ſecuti. Ita Cardinalis Baronius qui anno 34. exacto Chriſtum paſſum eſſe putat. Recte Illuſtriſſimus Baronius apud Ioannem cap. 11. κωμην, vicum Mar. & Marthæ Magdalum, ſed non caſte lum ponit. De voce Hoſanna, acclamationem eſſe non dubito. Anna interpretantur, obſecro. Pſal. 117. Anna, Iehoua, Oſianna, obſecrò Domine ſaluum me fac. Elias in Thisbi; Hoſ ahana, pro hoſchina na, ſerua obſe ro. Pſal. 86. Oſanna filio ancillæ tuæ. 70. Inter. σῶσον τ υἱὸν τ παιδίσκης σ. vocant & hoſananoth Ieſucoth formulas hymnorum ſolemnes in feſto tabernaculorum. Sic etiam vocantur frondes arborum, palmæ, oleæ, ſalicis, quas per illos dies manibus tenebant. Ioſephus lib. 3. cap. 10. εἰρεσιώνην, alij τὰ βαΐα καὶ θαλλοὺς, & alia plura, quæ à te opportunè notantur.

AD CAPVT IX.

ILluſtriſſimus Baronius ex Iſidoro Peluſiota ficum ad Hieruſalem natam, cui maledixit Dominus, fuiſſe illam ficum, ſcribit, quæ Adamo & Euæ folia tegendo pudori præbuit. Non credi quia hæc fuit in Edem, nec opinor Illuſt. Baronius credidit. De cenſu & capitatione dixi libro de vectigalibus populi Rom. Cenſum hic φόρον interpretor, cum B. Luca tributumque ſolutum in moneta Romana, ſiue denarij eſſent, ſiue aliud monetæ Rom. genus agnoſco cùm dictum eſt, licet dare cenſum Cæſari. De 30. argenteis quibus Iudas Chriſtum addixit optime Hieronymus, certam non poſtulat ſummam, vt ſaltem lucroſa videretur proditio, ſed quaſi vile tradens mancipium in poteſtate ementium poſuit, quantum vellent dare. In lege Hebr mancipia ſiclis 30 æſtimantur Exod. 21. Græci ſeruos vili pretio emptos per contumeliam ἁλωνήτους vocabant, ſale emptos. Pſal. 43. vendidiſti populum tuum ſine pretio. Amos 11. Deus exprobrat Iudæ proceribus, quod venderent iuſtum nummo argenteo. Facit ad Domini abiectionem quod 30. argenteis ſiclis, quaſi mancipium venierit, id eſt, coronatis circiter Gallicis 10. aut 12. Hæc mihi probantur, nec tamen Illuſtriſſimi Baronij ſententia improbatur, qui argenteum, argenti ram interpretatur. Suos enim, eóſque graues ſequitur auctores. Apud Hieremiam cap. 32. ager non malus emitur pretio ſiclorum 17. De nummis qui Lutetiæ viſuntur an ſint illi ipſi qui Iudę traditi, ἐπέχω. D. Hieronymus apud Hieremiam cap. 32. ſeptemdecim ſiclos intelligit, ſeu ſtateres. Ezech. cap. 45. ſiclum facit partem minę ſexageſimam his verbis, 20. ſicli, & 25. ſicli, & quindecim ſicli minam facient. Schekel & ſiclus & argenteus apud Ioſephum idem ſunt. Deut. 22. Multabunt illum centum argenteis, vetus verſio, centum ſiclis argenti. Geneſeos 45. dedit Ioſeph Beniamin trecentos argenteos, Onkelos vertit, trecentos ſiclos argenti. In verſione Greca malè χρυσοῦς pro ἀργυροῦς, vt bene doces.

AD CAPVT X.

MAlo more & contra bonum & æquum hic exagitas Illuſtriſ. Baronium, cuius verba hæc ſunt, An apud Ioannem Dominus noſter hoc anno celebrauerit Paſcha, dubium valde redd. tur, quod Lucas ſcribit ipſum Ioannem cum Petro miſſum ad perquirendum vbi Paſcha parandum foret. Dubium redditur quod ſcripſit Nicephorus, non quod ſcripſit Lucas.

Scripſit

Scribit enim Nicephorus apud Ioannem, quod falſum eſt. Obſeruas *Peſac* à 70. Interp. dici paſcha, à Theodotione phaſec. Latinus interpres bibliorum Hebraicorum, phaſe. Ionathao piſcha. Gregor. Nazianzenus ſer. 42. in ſanctum paſcha vocat phaſca, id eſt tranſitus. paſcha Græci nonnulli ἀπὸ τοῦ πάσχειν. Iuſtinus in Dialogo cum Tryphone Agnum ait qui totus aſſabatur fuiſſe ſymbolum τοῦ πάθους τοῦ σταυροῦ, δι᾽ οὗ πάσχειν ἔμελλεν ὁ χριστός. Paſſionis crucis per quam debebat pati Chriſtus. Quanquam vocabulum Hebraicum eſſe ſciuit, adluſit tamen ad vocem Græcã πάσχω. Hæc tu bene, quæ & ab aliis antea obſeruata. Græci quia fermentato pane vtuntur Chriſtum diem legitimum celebrando paſchati anticipaſſe contendunt. προλαβὼν ὁ χριστὸς πρὸ μιᾶς ἐποίησε τὸ πάσχα, inquit Xanthopulus. Chriſtus anticipato die fecit paſcha. Putant Chriſtum 13. luna menſis Niſan paſcha celebraſſe, Iudæos 14. luna. Quod docet Cedrenus p. 144. ἄρτον opponit ἀζύμῳ, & Chriſtũ Iudaicum paſcha omiſiſſe putat, vt myſticũ paſcha celebraret. Volunt Græci ἄρτον ab αἴρομαι ſignificare panẽ fermentatum, ſed falluntur, cum Luc. 24. ἄρτος panis azymus dicatur. Merito laudantur tibi verba Innocentij III. l. 4. Myſter. c. 33. Adhuc multi ſacrificant de fermentato, quibus tanquam vere catholicis Eccleſia Roman. communicat. Sed Græci cum iis non communicant, qui in azymo ſacrificant. Male.

AD CAPVT XIII.

EXERCIT. XVI.

AGgrederis ad rem impeditam in qua diſcedis ab Illuſtriſſ. Baronio, vt accedas ad ſententiam doctiſſimi Maldonati, Ioſephi Scaligeri, & aliorum, qui Dominum Chriſtum tempus legitimum celebrandi paſchatis ſeruaſſe docent, & Iudæos feſtum tranſtuliſſe propter canonem Hebraici Kalendarij Adu. Quare paſcha Domini fuit diuerſum à paſchate Iudæorũ. Quod ſignificat Ioan. c. 13. qui cœnam, & lotionem pedum ſuorum ait, πρὸ [illegible] τοῦ πάσχα, ante feſtum paſchatis, cum Matthæus dicat fuiſſe τῇ πρώτῃ τῶν ἀζύμων, prima die azymorum, quando paſcha ſacrificabant: & Lucas, ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, λεγομένη πάσχα, appropinquabat feſtum azymorum, quod dicitur paſcha: quod tempus fuit legitimum ex lege agni comedendi, luna 14. de quo reliqui Euangeliſtæ loquuntur, cum Ioannes loquutus ſit de die quæ antecedit feſtum Iudæorum [illegible] dies antecedens Iudæorum feſtum fuit prima azymorum. Hac ratione tempus idẽ ineuntis lunę decimę quartę, ſiue deſinentis decimę tertię, dies Iouis Niſan 13. Hoc inquã, idẽ tẽpus Chriſto erat ἑορτὴ ἀζύμων initiu feſti azymorum [illegible], & ante feſtũ paſchati, vt vocat Ioan. Nam tota paſchatis ſolemnitas ad priorẽ diei partẽ pertinet veſperam ſcilicet, & primã noctem illius diei quæ dicitur prima azymoru. Exeunte enim die præcedente poſt meridiem [illegible] mactabatur agnus [illegible] parabatur, & [illegible] tum [illegible] tur, ac tandem in veſpera quæ erat [illegible] primæ azymorum edebatur, protrahebat [illegible] que conuiuiu ad primam noctem, Marc. xv. Et [illegible] quia erat paraſceue, quod [illegible] ante ſabbatum, ὀψίας γενομένης, [illegible] ſeu veſpera fuit duplex prior eſt inclinantis ſolis quæ poſt meridiem incipit, altera veſpera eſt occidentis ſolis quæ dicitur [illegible] ſolis occaſus: ſic apud Iudæos duplex erat [illegible] ſeu veſpera, prior a nona hora ad xi. quod erat tempus oblationis veſpertinæ altera paulo ante occaſum ſolis, quod erat principium Iudæis diei ſequentis. Narrat Euangeliſta Iudæos qui e Caiaphæ domo Chriſtum ad Pilatum deduxerant, non eſſe ingreſſos prætorium, vt non contaminarentur, ſed manducarent paſcha. Iudæi igitur nondum [illegible] at Chriſtus [illegible]. Non ergo eadem die Chriſtus & Iudæi paſcha comederunt Deuteronomij xvi. dicitur immolabis phaſe pecudes, & [illegible] paſcha, id eſt agnum paſchalis, [illegible] oues ac boues, id eſt [illegible] quæ [illegible] 14. [illegible] mactationem agni oſſerebatur ex ouibus & bubus. καὶ θύσεις τὸ πάσχα [illegible] πρόβατα καὶ βόας, vt 70. Interpretes. Ioannes cap. xix. ait, erat [illegible] paſchatis. Cum [illegible] dies quo Dominus eſt crucifixus paraſceue fuit paſchatis, non [illegible] paſchatis [illegible] præterierat. Atqui paſcha ſuum Chriſtus celebrauerat. Quare aliud [illegible] Iudæorum, aliud Chriſti proprium Sabbatum autem habuit ſuam paraſceuen [illegible] vnicuique enim diei bono ſiue feſto attributa [illegible] veſpera [illegible] neceſſarijs deſtinata. Iudæis igitur qui paſcha [illegible] comederunt ineunte [illegible] paraſceue paſchatis fuit veſpera diei decimæ quartæ [illegible] tempore [illegible] cruci eſt affixus, laxe vero accipiendo dies ipſa [illegible] quarta [illegible] vt ſemper, & paſchatis paraſceue, ſicut ait Ioannes propter tranſlationem feſti. Ioannis c. 13. verba Chriſti ad Iudam, quod facis

facit[illegible]

fac [illegible], Apoſtoli ſic accepere quaſi Chriſtus dixiſſet, [illegible] ea [illegible] habemos ad feſtū. Nondū igitur aduenerat Paſcha Iudæorum. At Domini Paſchalis cœna [illegible], in qua Chriſtus hæc verba [illegible] ad Iudam, Ioanni [illegible] Iudæi ergo vt non remanerent in cruce [illegible] Sabbato, quoniam paraſceue erat, magnus enim erat ille dies Sabbati, rogauerunt [illegible]. Iudæis bonus dies dicitur, vt primus & poſtremus azymorū, vel tabernaculorum, vocant diem magnū. Ioan. cap. 7. de vltimo die tabernaculorum, [illegible]. Sabbatum ergo non dictum eſt dies magnus propter Sabbati religionem, ſed propter feſtum. Ioann. cap. 18. Eſt autem conſuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis in paſcha, id eſt laxem, in tempore feſti paſchatis, & azymorum, vel vt Matthæus & Marcus, [illegible]. Matth. 26. [illegible] Non in die feſto ne fiat tumultus in populo. [illegible] qua Chriſtus [illegible] non fuit feſtus Iudæorum. Auctores enim [illegible] populo ſibi metuebant, ne populus tum [illegible]tare. Certè Moſes ben Maimon li. vltimo Iad, ſectione 1. ca. 11. ait, Iudices rerū capitalium non iudicant in paraſceue Sabbati aut in paraſceue diei feſti, quia non debet id fieri, & reus po[illegible] occidi non poteſt. Certū [illegible] Moſis mādato paſcha celebrari debuiſſe decima quarta primi menſis die ſub veſperam, [illegible]. Dies à poſteriore veſpera incipiebat, deſinebat in priorem. Humbertus contra Græcos, Si Chriſtus [illegible] 13. luna cum fermentato, dupliciter reus fit, quia paſcha [illegible] ſuo, & quia cum fermentato [illegible] apud quē Chriſtus paſcha fecit, [illegible], vt recte Maldonatus infert, paſcha celebrauit [illegible] Chriſtus celebrauit, vt ex decreto Synedrij [illegible] eo anno fieret. Sacerdotes qui Chriſtū [illegible] rarunt Chriſtū ea nocte agnū comedisse, aut non [illegible] ſunt ad [illegible], quum Chriſtus ex legis præſcripto ſuu paſcha celebraſſet. Ex his omnibus ſtatuimus Chriſtū Dominū alia die paſcha feciſſe, [illegible], Chriſtum ex legis præſcripto paſcha feciſſe prima veſpera decimæ quartæ diei quæ fuit paraſceue Sabbati, & feſti Iudæorū, qui magnus & bonus dies dictus, Iudæos [illegible] feciſſe prima veſpera [illegible] feſtum tranſtulerāt, Chriſtū Dominū in crucem actum eſſe [illegible] decimæ quartæ diei, quæ fuit azymorū, & paraſceues magni diei feſti Iudæorū. Qui cum ad Pilatum ierunt [illegible], quia die feſto neq; Chriſtū capere, vincire, neq; cruci affigere auſi fuiſſent, quia antequam inciperent feſtū ſuum Iudæi Chriſtus de cruce detractus, aromata empta fuerant, quibus condiretur quæ die feſto Iudæi [illegible] non [illegible]. Prima dies paſchalis 15 Niſan propter tranſlationem feſti, fuit [illegible], & [illegible] dies, quod Ioannes vocat Sabbatū magnum, quia tunc duo Sabbata in vnum concurrebant. Prima azymorū erat [illegible], præparatio feſti & paraſceue, eadē die, [illegible] agnus à Chriſto immolatus eſt, & ipſe cruci affixus, qui eadē die vterq; agnus verus, & [illegible] immolari debuit. Ideo dixit Marcus, [illegible]. Die prima azymorum quando Paſcha immolabant ſub veſperam. Vt enim monuit, dies paraſceues habuit duplex hereb, veſperam duplicem, alteram ab hora 9. ad 12. [illegible] occaſum diei deſinentis, quæ propriè dicitur paraſceue, quia præparabantur [illegible] in Sabbatum ſequēs, quanquam tota feria ſexta [illegible] ſignificatione dicitur paraſceue Sabbati, alterā veſperam paulo ante Solis occaſum, aut occaſo Sole, quod erat initium feriæ ſextæ, aut paraſceues feſti magni. Dicuntur Haabarjim, id eſt veſperæ duæ, [illegible]. Tunc debuit agnus mactari, iugulari, pelle exui, aſſari, coquebantur [illegible] duarum cœnarum. Ioſephus [illegible], quæ eſt [illegible]. Alterum initium ſumitur à Solis occaſu, ſiue a 12. hora, [illegible] Ioſephus, [illegible]. Id eſt, cūm inſtaret feſtum, Paſcha vocant, quo mactant à [illegible] hora vſque ad vndecimam, quæ eſt veſpera prima: altera veſpera, [illegible] populi ad feſtum azymorum, octaua autem [illegible] menſis Aprilis [illegible], ad horam [illegible] nonam [illegible], vt dictum eſt, interdum [illegible] pro [illegible] feria 6. in [illegible] ab hora ſexta. Ioannes [illegible], erat paraſceue paſchatis & [illegible] Ioſephus, [illegible]. Nec [illegible] Sabbatis, aut paraſceue ante Sabbatum ab hora 9. Patent autem, [illegible] dimiſſione tranſi[illegible]bantur. In priore hoſtia veſcebantur, vt agno, in altera [illegible] cœnabantur [illegible] cœna [illegible] dimiſſoria [illegible] ſecundæ menſæ, in qua gentiles libabant, & vinum circumferebatur. V[illegible] in Georg.

Non [illegible], & menſis accepta ſecundis
Tr[illegible] Rhodia.

Qua libabatur Dijs vino Rodio. [illegible] Horatius,

Et alteris
Te menſis adhibet Deum.

Igitur altera cœna agnus comeſtus, altera azyma pro quibus Chriſtus dedit corpus ſuum diſcipulis, & poculum ſanguinis pretioſi circūtulit. In alijs ſolemnibus bellaria ad[illegible]ebant in ſecundis menſis, [illegible] pedias, res belliſſimas, vt Plautus, vocant [illegible]. In paſchate nulla [illegible], ſed in tryblio [illegible] ex intybis, & lactucis agreſtibus, in quo azyma intingebant, quod [illegible] haroſeth. Primū autem panem azymū in id [illegible] tarium intingebat [illegible], quem comedebat, deinde [illegible]uebantur. Tū ſub mappa aliā tortā azymam reſeruatā paterfamilias in [illegible] fruſta frangebat, quæ [illegible] magnitudine oliuæ, quæ ſingulatim & ordine omnibus porrigebat. Quo facto ipſe poculum [illegible] guſtatū [illegible] proximo [illegible] deinceps donec poculū per totū conuiuium circumferretur. Ideo dixit Chriſtus Dominus, accipite bibite ex hoc omnes. Forma benedictionis fuit, Baruth atha iehoua elohim melec angol [illegible] Rich danu bemi[illegible] voran ve iſiuanu gnath abilath hamatza, id eſt, Benedictus es Domine Deus noſter Rex mundi, qui ſanctificaſti nos de peccatis noſtris, & mandatum dediſti ſuper eſu azymorum. Poculum quod circumferebatur dictū eſt côhelal, id eſt poculum laudationis, quod eo abſoluto cantabatur vnus ex ijs Pſalmis qui incipiunt ab haleluya. Poculū id [illegible], in alijs etiam ſolemnibus vſurpatum. Ideo Euangeliſta dixit, [illegible]. Hæc & plura alia è Rabbinis Maldonatus, Ioſephus Scaliger, Sethus Caluiſius, & alij viri eruditi eruerunt, quæ quia faciunt ad illuſtrandum paſchatis ritum, nec aduerſantur fidei catholicæ libuit aſcribere. Neque enim debemus nobis inuidere quæ à partibus bene & erudite ſcripta ſunt.

AD CAPVT XXII.

Ais Baronium Illuſtr. optime Iudæos inter eos populos numeraſſe [illegible] priſcum morem iacendi inter epulas iam olim vſurparit, quod verba Amos probant c. 11. Super veſtimenta in pignus accepta (fœneratores) diſcumbunt iuxta quoduis altare. Paraphraſtes Ionathan per veſtimenta lectos intelligit tricliniares in ædibus [illegible] eorum. Ioſephus lib. 2. Origin. Ioſephum fratres ſuos in conuiuio iuſſiſſe diſcumbere ait. [illegible] αὐτοὺς [illegible] λαμβάνειν, καὶ κατακλίνεσθαι οὕτως ὡς καὶ [illegible] τῷ πατρί. ad conuiuium eo [illegible], & ita diſcumbunt, vt apud patrem ſoliti. Innitebantur cubito. Philo de Eſſenis p. 606. [illegible] ἐκ [illegible] ὕλης [illegible] ἀφ' ὧν [illegible] τελῆ πάνυ χαμαιστρῶτα [illegible] ἐγχωρίας μικρὸν ὑπερέχοντα κατὰ τῶν [illegible] ἀγκῶνας [illegible]. Cubæ ſunt ſeu ſtorea materiæ vilioris ex quibus ſimplices omnino culcitas humi poſitas ſternunt è papyro regionis paulum eminentes ad cubitos, vt innitantur. Qua de re ſub finem lib. 2. de Imperator. Rom. pluribus egimus. Nonnus apud Ioannem de Chriſto,

καὶ παλάμης ἀγκῶνα παλινδίνητον [illegible]
ἀκρο[illegible] [illegible] κύκλον ὁμεστόργοιο τραπέζης
[illegible] [illegible] ἑτάροις.

Et fulciens cubitum palmæ verſatilem ſummum circa circulum menſæ amicæ dixit ſuis diſcipulis. Ezechiel xxiii de muliere delicata, ſedes in lecto magnifico, & menſa inſtructa eſt ante ipſum lectum. Sedendi verbo vſus eſt, quia hic ſitus non eſt plane iacentis. De triclinio egimus lib. 2. de Imperat. Romano. vetus interpres bibl. in hiſtoria Saulis vocem triclinij vſurpauit, vt bene monet Illuſtr Baronius, in quo exagitando neque modeſtia, neque candore quo par eſt vteris. Si quis vellet in ea in quibus grauiſſime contra fidei capita peccaſti laxis habenis inuehi, campus vbique ſe latiſſimus aperit, in quibus & te ſine vllo pietatis ſenſu eſſe, & fidem tuam ad [illegible] Regis Angliæ [illegible] facile demonſtrari poſſit. Peccata Illuſtriſ. Baronij ſi quæ ſunt, Grammaticæ forte regulas ſolicitant, tua, pietatis, & fidei diſciplinam euertunt. [illegible] vt vis vox Hebraica [illegible] non [illegible] mos accumbendi in thorulis tricliniaribus in Iudæis [illegible]. Male argut[illegible]. Hoc non contentus intemperantem [illegible] tuæ [illegible] in illuſtriſſimum, eruditiſſimum, [illegible] minum cuomis de Al[illegible], qui officium [illegible] Geneſ. cap 2[illegible] cum 70 interpretes dicant eum [illegible]rexiſſe non ab [illegible] funeris, ſed ἀπὸ [illegible] a mortuo, vt Hebraica verba [illegible], [illegible] exit vel [illegible], [illegible] ad mortuum, vt pietatis [illegible] defungeretur. [illegible] pietatis officia [illegible] ſanctiſſimum Deo animam mortui ſui, vt loquar [illegible], commend[illegible] [illegible] & ipſe Dauid pro Saule & Ionatha [illegible] vt 2. Reg. [illegible] cap 2. The[illegible] tum audi ad hæc verba P[illegible], ſaluus erit ſic tamen [illegible] [illegible] [illegible] ὡς [illegible] αἱ ψυχαί, [illegible] [illegible] ἐν [illegible] Hunc [illegible] purgatorium, quo purgantur animæ [illegible] aurum in fornace. [illegible] ad hæc Iſaiæ, purgabit filios, λέγ[illegible] ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι [illegible] [illegible] δοκιμασίας. Dicit expurgationem quæ fit [illegible] Item ad hæc ὡς [illegible] [illegible] καὶ ἡ ἁμα[illegible] [illegible] [illegible] ἀξίας οὐ κατα[illegible] [illegible] Ita & per [illegible] quod per confeſſionem ſecimus ſiccum gramen dignum qui ab igne purgatorio [illegible] vrat. Dices me extra [illegible] qui hinc anſam agendi de purgatorio arripuerim. Libenter in eo argumento verſor [illegible] loco, vt [illegible] ſermo [illegible] faciat ad ſtu[illegible]. Gregorius Nazianzenus de baptiſmo, [illegible] [illegible] τῷ τελευταίῳ βα[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ὡς [illegible] πάσης κακίας [illegible]. Forte [illegible] igne baptizabuntur qui vltim[illegible] & [illegible] conſumit materiam [illegible] & [illegible] deuorat leuitatem omnis [illegible] in Mat. [illegible] [illegible] καὶ οὐδὲν [illegible] μᾶλλον [illegible] [illegible] κατακρίνει [illegible] καταπαυσει [illegible]. Sancti per ignis fluuium [illegible] & [illegible] pa[illegible]bunt. Quomodo enim [illegible] Si quis habet peccata [illegible] comburentur vt palea. [illegible] in id [illegible] ſi forte [illegible] tuam aduerſus hunc ignem comm[illegible] ad [illegible] pedum attinet non dubito eam fuiſſe [illegible] cum [illegible] cap. 13. [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] eius miſiſſet in cor Iuda [illegible], [illegible] [illegible] & cum [illegible]xiſſet è menſa poſitis veſtimentis linteo ſe præcinxit, &

Poſtquam

poſtquam ergo lauit pedes eorum accepit veſtimenta ſua, & cum recubuiſſet, τὰ ἱμάτια ſolum pallium Chriſti intelligo quod diuiſum eſt à militibus, vt tunicatus ſteterit more miniſtrantium. Nullas Chriſto ſyntheſes & cœnatorias veſtes fuiſſe puto præter pallium & tunicam.

AD CAPVT XXX.

EXERCIT. XVI.

VErba tua ſunt hæc. E nominibus ſacramenti Euchariſtiæ incipiemus ab eo potiſſimum, quod naturam & finem huius myſterij omnium optime explicat. 1. Cor. 10. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι· τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστι. Calix benedictionis cui benedicimus, nónne communio ſanguinis Chriſti eſt? Panis quem frangimus nonne participatio corporis Chriſti eſt? Significat, inquis, Euchariſtiam legitimo modo ſumptam inſtrumentum eſſe communctionis per quam in vnum corpus cum filio Dei Ieſu Chriſto coaleſcimus, & cū cæteris etiam omnibus fidelibus qui ſunt omnes eiuſdem corporis membra. Quid magis admirabile, aut magis ſtupendum, quam iungi, atque adeo coaleſcere in corpus vnum hominem cum Deo, creaturam cum creatore, mortalem cum immortali, finitum cum infinito, cœnum cum cœlo. Hæc verba tua ſunt, ad quæ S. Irenæi lib. 1. initio verba mihi ſunt vſurpanda dicentis, Hæretici ſimilia loquuntur orthodoxis, diſſimilia ſentiunt, errores ſuos nequaquam aperte oſtendunt ne denudati facile agnoſcantur, ſed quibuſdam cooperimentis ſubdole adornant. Scribis enim Euchariſtiam inſtrumentum eſſe per quod in vnum corpus cum filio Dei coaleſcimus, & cum cæteris etiam omnibus fidelibus qui ſunt omnes eiuſdem corporis membra. Vides de corpore Chriſti myſtico, non de vero, & naturali corpore Chriſti, quod è puriſſimo Mariæ virginis ſanguine concretum eſt, te loqui. Atqui ſancti patres per Euchariſtiam non modò nos cum corpore Chriſti myſtico verum & naturali, quod vtero B. Mariæ Virginis fuſum eſt, coniungi docent, atque defendunt. Ioannes Chryſoſt. ad cap. 6. B. Ioannis, ἓν σῶμα ἐσμὲν, καὶ μέλη ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· ἵνα οὖν μὴ μόνον κατ' ἀγάπην τοῦτο γινώμεθα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἰς ἐκείνην ἀνακερασθῶμεν τὴν σάρκα, διὰ τῆς τροφῆς τοῦτο γίνεται, ἧς ἐχαρίσατο βουλόμενος ἡμῖν δεῖξαι τὸν πόθον ὃν ἔχει περὶ ἡμᾶς· διὰ τοῦτο ἀνέμιξεν ἑαυτὸν ἡμῖν, καὶ ἀνέφυρε τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, ἵνα ἕν τι ὑπάρξωμεν καθάπερ σῶμα κεφαλῇ συνημμένον· τῶν γὰρ σφόδρα ποθούντων ἐστὶ τοῦτο. τοῦτο γοῦν ὁ Ἰὼβ αἰνιττόμενος ἔλεγε περὶ τῶν οἰκετῶν εἰς οὓς μάλιστα ὑπερβολῆς ἐπόθει, ὅτι ἐγὼ τὸν πόθον ἐνδεικνύμενοι ἔλεγον, τίς ἂν δῴη ἡμῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι· διὸ δὴ καὶ ὁ χριστὸς, αὐτὸ πεποίηκε, &c. Vnum corpus ſumus & membra de carne eius: vt igitur non tantum per caritatem hoc ſimus, ſed ipſa re in illam commiſceamur carnem per alimoniam id fit, quam impertitus eſt, volens nobis oſtendere amorem. Quo nos proſequitur. Ideo admiſcuit ſe ipſum nobis, & corpus ſuum in nos implicuit, vt vnum quiddam cum eo ſimus, tanquam corpus capiti coniunctum. Id enim eſt eorum qui plurimum amant. Hoc igitur ſub ænigmate ſignificans dicebat de famulis ſuis, quibus eximie carus erat, eos ſui deſiderium ſignificantes dixiſſe, quis nobis det vt de carnibus eius impleamur. Quare & Chriſtus id effecit, ad maiorem amicitiam nos adducens, & ſuum ipſius amorem in nos oſtendens, præbenſque deſiderantibus, vt non ſolum eum videant, ſed etiam tangant, & comedant, & dentes in eius carnem infigant, & cum eo implicentur, & omne deſiderium impleant. Qui genuerunt ſæpe dant filios ſuos alijs alendo. Ego non id facio, inquit, ſed carnibus meis alo meos. Meipſum vobis appono, omnes vos nobiles eſſe volens, & bonas vobis de futuris ſpes præbens. Qui enim hic ſeipſum vobis dat, quanto magis in futuro dabit? frater veſter volui eſſe, communicaui carni, corpori & ſanguini propter vos, rurſum vobis ipſam carnem & ſanguinem per quæ vobis conſanguineus fui, præbeo. Hic ſanguis imaginem in bis florentem regis efficit, hic pulchritudinem ineffabilem, hic ſanguis non ſinit animæ nobilitatem marceſcere, tingens ipſam perpetuò, & alens. Sanguis qui fit è cibis non ſtatim ſanguis efficitur, ſed aliud quid. Hic autē ſanguis Chriſti non ſic, ſed ſtatim animam rigat, & magnū ei robur ingenerat. Hic ſanguis myſticus (id eſt, qui ſub ſpecie vini latet) fugat dæmones, & longe abigit, & angelos ad nos, atque adeo dominum angelorum vocat. Vbi enim Dominicū ſanguinem vident, fugiunt dæmones, accurrunt angeli. Hic ſanguis effuſus vniuerſā terrā lauit. Ex quibus verbis apparet nos vero & naturali corpori, ac ſanguini Chriſti comunicare. Sed eundē patrem audiamus communionē etiam explicantem ad c. 10 ep. 1. ad Corint. ὅσοι μετέχομεν τοῦ σώματος, ὅσοι τοῦ αἵματος ἀπογευόμεθα, ἐννοεῖτε ὅτι ἐκείνου τοῦ ἄνω καθημένου, τοῦ προσκυνουμένου παρ' ἀγγέλων, τοῦ τῆς ἀκηράτου δυνάμεως ἐγγὺς τούτου ἀπογευόμεθα· ἐννοεῖτε, τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν,

quia id adolebatur quod in altari inditum erat, ſed de corpore Chriſti agens non ſic, at communicationem corporis Chriſti eſſe dixit. Non enim altari tantum, ſed ipſi corpori Chriſti communicamus. Ideo & Cyrillus Hieroſolym per Euchariſtiam nos diuinæ naturæ participes eſſe factos ait. οὕτω γὰρ καὶ χριστοφόροι γινόμεθα, τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος εἰς τὰ ἡμέτερα ἀναδιδομένου [illegible] οὕτω κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον θείας κοινωνοὶ φύσεως γινόμεθα. Ita & Chriſtiferi ſumus, & Chriſtophori ſumus, corpore eius & ſanguine in noſtra corpora diduſo, [illegible] diſtributo. Ita ſecundum B. Petrum diuinæ participes naturæ efficimur. Naturalem hanc cum Chriſto vnitatem quæ fit per Euchariſtiam eſſe docet S. Hilarius lib. 8. de Trinitate. Quod autem in eo per ſacramentum communicatæ carnis & ſanguinis ſimus ipſe teſtatur dicens, quoniam & ego in patre meo, & vos in me & ego in vobis. Quod autem in nobis naturalis hæc vnitas ſit ipſe teſtatus eſt, dicens, qui edit carnem meam in me manet, & ego in eo. Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, eius tantum in ſe ſumptam habens carnem qui ſuam ſumpſerit. Chryſoſtomus homil. 24. in 1. Cor. διὰ τί μὴ εἶπε μετοχή; ὅτι πλεῖόν τι δηλῶσαι ἠβουλήθη· καθάπερ [illegible] σῶμα ἐκεῖνο [illegible] τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτῷ διὰ τοῦ ἄρτου τούτου ἑνούμεθα. Quare non dixit participatio? Quia amplius aliquid ſignificare voluit. Quemadmodum enim illud corpus vnitum eſt Chriſto ita & nos illi per iſtum panem vnimur. Communionem illam, & κοινωνίαν Tertullianus lib. de orat. ſub finem participationem vocat ſacrificij. Similiter & ſtationum diebus non putant plerique ſacrificiorum orationibus interueniendum, quod ſtatio ſoluenda ſit accepto corpore Domini. Ergo deuotum Deo obſequium Euchariſtia reſoluit, an magis Deo obligat? Nonne ſolemnior erit ſtatio tua, ſi & ad aram Dei ſteteris? Accepto corpore Domini, & reſeruato vtrumque ſaluum eſt, & participatio ſacrificij, & executio officij: vbi animaduertis Euchariſtiam dici corpus Chriſti. Sanctus Cyrillus Catech. 4. κοινωνῆσαι, καὶ μεταλαμβάνειν pro eodem accipit, vt & D. Baſilius κοινωνεῖν, καὶ μεταλαμβάνειν. Verba Cyrilli, ἐν τύπῳ γὰρ ἄρτου δίδοταί σοι τὸ σῶμα, καὶ ἐν τύπῳ οἴνου δίδοταί σοι τὸ αἷμα, ἵνα γένῃ μεταλαβὼν σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ σύσσωμος, καὶ σύναιμος αὐτοῦ. In figura panis datur tibi corpus, in figura vini datur tibi ſanguis, vt particeps corporis & ſanguinis Chriſti effectus, fias vnum corpus, & vnus ſanguis cum eo. Animaduertis, opinor [illegible] ſigni, & [illegible] ſacramenti [illegible] velles, in quibus neque ſignum pro re ſignificata vt fit interdum, neque res ſignificata pro ſigno ponitur. Catech. 5. εἶτα μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τοῦ σώματος Χριστοῦ, πρόσιθι καὶ τῷ ποτηρίῳ τοῦ αἵματος, μὴ ἀνατείνων τὰς χεῖρας, ἀλλὰ κύπτων, καὶ τρόπῳ προσκυνήσεως καὶ σεβάσματος [illegible] τὸ ἀμὴν [illegible] καὶ ἐκ τοῦ αἵματος μεταλαμβάνων Χριστοῦ· ἔτι δὲ τῆς νοτίδος ἐνούσης τοῖς χείλεσί σου, [illegible] προσαπτόμενος καὶ [illegible] καὶ μέτωπον καὶ τὰ λοιπὰ ἁγίαζε αἰσθητήρια. Inde poſtquam communicaueris corpori Chriſti, accede ad calicem ſanguinis non extenſis manibus quibus corpus exceperas, ſed demiſſo vultu & per modum adorationis veneration[illegible] dicens que Amen [illegible] adhuc in tuis labris [illegible], manibus attingens oculos & frontem, & reliquos ſenſus ſanctifica. Ex hoc loco, vt es acutus & intelligens, animaduertere in veteri Eccleſia eos qui communicarent corpus Chriſti caua manu [illegible] excepiſſe, cum ipſa dextera [illegible] eſſet, ſanguinem à Sacerdote [illegible] priuſquam biberetur adoratum eſſe à ſumentibus, qui cultus vino vt ſibet conſecrato exhiberi non debuit, niſi vere [illegible] Dominicum [illegible]. Patres enim per hyperbolen [illegible] per ſ[illegible] nimium quidem ſibi vt quam in mentem venit. Baſilius in Ethicis, ὅτι οὐδὲ [illegible] τῆς ἀπὸ καθάρσεως τοῦ λόγου κα[illegible] εἰς [illegible] μετάληψιν τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ [illegible] τῇ κοινωνίᾳ [illegible] ἀναξίως μεταλαμβάνων κατακρίνει. Quod nihil iuuatur cummunione corporis & ſanguinis Chriſti is qui communicat, non recogitet rationem ſecundum quam datur ei participatio corporis & ſanguinis Chriſti. Qui autem indigne communicat condemnatus eſt. Sicut autem communio corporis & ſanguinis dicitur, ſic etiam diſtributio quæ fit a Sacerdote. S. Leo ep. 23. In illa myſtica diſtributione cœleſtis alimoniæ [illegible] hoc [illegible] vt accipientes virtutem cœleſtis cibi in carnem ipſius qui caro noſtra factus eſt tranſeamus. Vnde ſequitur per ſacram illam communionem nos non tranſire modo in corpus Chriſti myſticum, quod eſt Eccleſia, ſed verè in ipſiſſimam Chriſti carnem quæ [illegible] virgini concreuit. Quod Gregorius Nyſſenus [illegible] verbis ſignificat, ὡς γὰρ τὸ φάρμακον [illegible] ἀναμιχθὲν ἅπαν τὸ [illegible], οὕτω καὶ τὸ ἀθάνατον σῶμα ἐν τῷ [illegible] αὐτῷ [illegible] πρὸς [illegible] ἑαυτοῦ φύσιν τὸ πᾶν μετεποίησεν. Vt cum tabificum aliquod ſalubre adiunctum eſt, illud omne quod commixtum inutile redditur, ita & immortale [illegible] ſumente exiſtens omnia trahit & vertit in ſuam naturam. Ioan. Chryſoſt. ad cap. 26. Matth. homil. 83. [illegible] Chriſtum ante alios ſuum ipſius ſanguinem b[illegible], ἐνάγων [illegible] εἰς κοινωνίαν τῶν μυστηρίων, vt induceret imperturbatos Apoſtolos ad communionem myſteriorum, ideo ſuum ipſius ſanguinem bibit. Omni-

no planos fuiſſe veteres patres oportet, ſi aliud de hoc myſterio [illegible] quàm quæ [illegible] literis conſignarunt. Subiicis deinde perfectionem hominis [illegible] Deo coniungatur. Media coniunctionis illius alia nobis porrigere Deum, verbum [illegible] & Sacramenta alia nos adhibere, ſed gratis a Deo accepta, fidem [illegible] quam cœleſtibus beneficiis accipiendis ſolam quaſi manum hominis a Deo [illegible] conſentient, quia Chriſtus per fidem in nobis habitat.

Iam olim de Philoſophis didici perfectionem partis in eo eſſe, vt cum [illegible] coniungatur. Perfectio brachii eſt vt cum corpore, corporis vt cum capite iungatur. [illegible] ficio, vt cum parietibus & fundamento, ramorum vt cum ſtipite & radicibus cohæreat. Diuelle flagellum a vite, brachium a corpore, ramale a ſtipite [illegible] & [illegible] ceſſe eſt. Extrema ſine medio aliquo inter ſe nedi nequeunt: pedes [illegible] capite ſine intermedio corpore, radices cum ramis ſine ſtipite [illegible] Deo [illegible] ſto, qui Deus & homo eſt [illegible] nequit. [illegible] verbum [illegible] duceret, vt duo extrema [illegible] medio [illegible]. Igitur & [illegible] nus in Euchariſtia hominibus [illegible] vt [illegible] omnibus [illegible] bus ſe Deus hoc quaſi medio vſus naturali [illegible] vt e S. C[illegible] Fides ex auditu, ait Paulus. Per verbum Dei quod [illegible] cio in homines [illegible], quo cum Deo [illegible] ta eſt, & imperfecta [illegible] caritate abſolu[illegible] D[illegible] ta eſt. [illegible] net in caritate, in Deo manet, & Deus in eo. [illegible] data eius eſt infideli deterior, ait Ioannes. Caritas diffuſa eſt [illegible] tum ſanctum qui datus eſt nobis [illegible]. P[illegible] per baptiſmum in corpus Chriſti myſticum coaleſcimus. Per Euchariſtiam cum vero [illegible] corpore Chriſti epulamur. Chriſtus per fidem [illegible] cap. [illegible] ad Epheſ. [illegible] que ſolam, ſed caritate ſuffultam. Fides autem [illegible] verbo Dei, nec [illegible] rum quæ docet veritate quicquam addubitamus. H[illegible] voluit C[illegible] in 2. ad Timotheum, de Euchariſtiæ perceptione [illegible]. O[illegible] hoc myſterio pendent a fide, quæ ſub ſpecie panis viſibilis corpus Chriſti [illegible] latere, quia re vera latet, ſine vlla dubitatione credit. De [illegible] quem hic appono. [illegible Greek]

[illegible Greek]

erificium idem quicunque illud [illegible] tunc Chriſtus [illegible] & [illegible] & [illegible] hoc [illegible] ſacrificio. Cur [illegible] & [illegible] m [illegible] ſecrauit. Vt enim verba eadem [illegible] Chriſtus [illegible] a nunc oblatio eadem eſt, idem [illegible] dent [illegible] corpus eſt cum illo quod Sacerdote conficiente. Qui putat hoc [illegible] ſtum, & nunc præſ[illegible] Ambr Chr[illegible] Euchariſtiæ, & corpus q[illegible] Sacerdote [illegible] illud [illegible] Chriſtus verbo ſuo effecit [illegible] Sacerdos verbo [illegible] fideliter [illegible] à Chriſti verbis diuelli nequit, quæ verba Chriſti [illegible] & omnia credit quæ Chriſtus credenda propoſuit. [illegible]

[illegible Greek]

[illegible] tamen is igitur [illegible] Deo & [illegible] deat [illegible] nec [illegible] videatur [illegible] nat [illegible] oculis quod dicit [illegible] potens [illegible] bus, & ipſo [illegible] ſit & in [illegible] ver[illegible] non compl[illegible] verb[illegible] facile decipitur. Verbum Dei nunquam labefactatur, nunquam con[illegible]

[illegible]que

rumque fallitur. Quia igitur verbum Dei dixit, hoc eſt corpus meum, & perſuademur, & credimus, & oculis mentis eum intuemur. Nihil enim quod ſenſu percipiatur nobis tradidit Chriſtus, ſed ſub ſignis ſenſibilibus omnia intellectilia quæ mente tantum capi poſſunt. Ita & in baptiſmo per rem ſenſilem fit aquæ donum, regeneratio vera, & innouatio, ἡ ἀναγέννησις, καὶ ἀνακαίνισις, quæ efficitur, intellectu tantum percipitur. Si enim eſſes incorporeus, nuda tibi dona incorporea dediſſet: quia autem animus cum corpore coniunctus eſt, ſub rebus ſenſilibus tibi tradit res intellectiles. Quot hodie dicunt, vellem eius formam videre, characterem, figuram, veſtes, calceos, ἰδοὺ αὐτὸν ὁρᾷς, αὐτοῦ ἅπτῃ, αὐτὸν ἐσθίεις· καὶ σὺ μὲν ἱμάτια ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν, αὐτὸς δὲ ἑαυτόν σοι δίδωσιν οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ φαγεῖν, καὶ ἅψασθαι, καὶ λαβεῖν ἔνδον. Ecce eum vides, eum tangis, eum comedis. Et tu quidem veſtes videre cupis, ipſe & ſeipſum tibi dat, non tantum vt videas, ſed vt comedas, & intus accipias. Deus bone, quanta caligine obductos eſſe oportet eos qui ex verbis adeo claris perſuaſionem, ac fidem Beati Chryſoſtomi ſuper veritate corporis Chriſti in Eucharistia non agnoſcunt, qui res ſignificatas pro ſignis ab eo poſitas defendunt, cum tam diſerte inter ſigna ſenſilia, & res intellectiles quæ ſub ſignis ſenſilibus latentes tanguntur, comeduntur, intus ſumi accipiuntur, diſcrimen faciat. Cum ipſum Chriſti corpus ſub ſignis ſenſilibus videri, tangi, manducari aſſeueret, quia Chriſtus dixit, hoc eſt corpus meum, cum verba non fallunt, non falluntur, ſenſus hominum fallunt, falluntur. De mente & fide B. Chryſoſtomi re nihil addubitare ſat ſcio, [illegible] Caſaubone [illegible], cur ea verba tuis ſcriptis [illegible] quibus mens & fides veterum patrum ſuper hoc ſacramento tibi ignota eſſe videatur. Audi iterum eodem loco Sanctum Patrem in hæc verba loquentem, σκοπεῖ τοίνυν μὴ καὶ αὐτὸς ἔνοχος γένῃ τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖνοι κατέσφαξαν τὸ παναγιον σῶμα· σὺ δὲ ῥυπαρᾷ ὑποδέχῃ ψυχῇ μετὰ τοσαύτας εὐεργεσίας. οὐδὲ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ γενέσθαι ἄνθρωπον, τὸ ῥαπισθῆναι, καὶ σφαγῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀναφύρει ἑαυτὸν ἡμῖν, καὶ οὐ τῇ πίστει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ πράγματι, σῶμα ἡμᾶς αὐτοῦ κατασκευάζει. τίνος οὖν οὐκ ἔδει καθαρώτερον εἶναι τὸν ταύτης ἀπολαύοντα τῆς θυσίας; ποίας ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν χεῖρα τὴν διατέμνουσαν ταύτην τὴν σάρκα λαμπροτέραν, τὸ στόμα τὸ πληρούμενον πυρὸς πνευματικοῦ, τὴν γλῶτταν τὴν φοινισσομένην αἵματι φρικωδεστάτῳ; ὅπερ οἱ ἄγγελοι βλέποντες φρίττουσι, τούτῳ ἡμεῖς τρεφόμεθα, τούτῳ ἀναφυρόμεθα, καὶ γεγόναμεν ἡμεῖς Χριστοῦ σῶμα, καὶ σὰρξ μία. τίς ποιμὴν τοῖς οἰκείοις μέλεσι τρέφει τὰ πρόβατα; καὶ τί λέγω ποιμήν; μητέρες πολλάκις εἰσί, καὶ μετὰ τὰς ὠδῖνας ἑτέραις ἐκδιδόασι τροφοῖς τὰ παιδία. Vide igitur ne & ipſe reus ſis corporis & ſanguinis Chriſti. Illud ſanctiſſimum corpus iugularunt Iudæi, tu autem polluta mente & ſordidata excipis, poſt tantum beneficium. Nec enim ſatis ei fuit hominem factum eſſe, alapis cæſum, iugulatum, ſed etiam immiſcet ſe ipſum nobis, non fide tantum, ſed & ipſa re nos efficit corpus ſuum. Quanto igitur purior eſſe non debeat qui tali ſacrificio fruitur quo radio ſolari [illegible] non oportet manum quæ dolet [illegible] carnem, [illegible] quod repletur igne ipſo tali, linguam quæ purpurata ſit ſanguine maxime terribili, quod angeli videntes [illegible] illo corpore alimur, cum eo commiſcemur, & in vnam maſſam coaleſcimus, & facti ſumus Chriſti corpus, & vna caro. Quis paſtor propriis membris paſcit oues ſuas? Quid dico paſtorem? Matres ſæpe ſunt, & partu ſolutæ aliis nutricibus dant filios alendos. Ipſe autem non id ſuſtinuit, ſed ipſe nos alit proprio corpore, & per omnia nos ſibi implicat & admiſcet. Forte dixeris quod vulgus tuarum partium obtrudit, fide nos manducare corpus Chriſti quæ cæleſtibus beneficiis accipiendis ſola quaſi manus hominibus a Deo conceſſa eſt. Sed illam tibi exceptionem eripuit Chryſoſtomus, qui Chriſtum ſe nobis admiſcere, & implicare per Euchariſtiam ait, οὐ πίστει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ πράγματι, non fide tantum, ſed ipſa re, vt nos ipſa re corpus ſuum efficiat. Origenes haud paulo antiquior Chryſoſtomo in Commentariis ad D. Ioannem panem, inquit, verum carnem ſuam metaphorice vocat, quia comeditur, cum eam in illo myſterio daturus eſſet. Item carnem ſuam panem vocat, quia in myſterio comeditur. Ait enim panis quem ego dabo caro mea eſt, ſignificans obſcure myſticum cibum & potum corporis & ſanguinis ſui. Cum enim natura ſua ſit vita, fecit humanam carnem ſuam viuificam. Auctor antiquiſſimus qui ſub nomine Cypriani circumfertur, libro de cœna Domini, qui vſque hodie veraciſſimum, & ſanctiſſimum corpus ſuum creat, & ſanctificat, & benedicit, & pie ſumentibus diuidit. Creare dixit, quod alij Patres è ſubſtantia panis ſubſtantiam corporis [illegible]. Non enim e nihilo creatur. D. Ambroſius lib. de Incarnat. c. 4. dixit transfigurare. Nam & ſi credas a Chriſto carnem eſſe ſuſceptam, & offeras transfigurandum corpus altaribus, non diſtinguas tamen naturam diuinitatis & corporis, transfiguratur corpus, cum panis in corpus Chriſti transformatur, & conuertitur. Sed manum illam fidei oppones, quam plurimum poſſe non inficior, cum iuſtitia & caritate pollens fide per caritatem animata viuat, ſed hoc aio, verum Chriſti corpus in Euchariſtia eſſe non vi fidei, ſed vi verborum Chriſti quod indicat S. Chryſoſtomus Homil. de cœna myſtica Domini

[illegible] Non [illegible] homo [illegible] propoſitæ fiant corpus & ſanguis Chriſti [illegible] eſt [illegible] hoc verbum res propoſitas tranſformat. [illegible] Catechetica [illegible] oſtenderet, [illegible] Quod panis [illegible] verbum Dei, vt poſtea loquitur in corpus Dei tranſ[illegible], [illegible] mati. S. Cyrillus Catech. 18. [illegible] Corpus immortalitate [illegible] ignis. Idem Catech. [illegible] Sicut enim panis & vinum [illegible] ante [illegible] Trinitatis, panis eſt & vinum nudum, [illegible] panis [illegible] corpus Chriſti, vinum [illegible] Chriſti [illegible] Quando ergo [illegible] nis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia ſanguinis & corporis Chriſti, ex quibus [illegible] & [illegible] carnis noſtræ ſubſtantia. [illegible] vi verbi [illegible] vi fidei per manducationem [illegible] corporis Chriſti, imo ante manducationem [illegible] verba Chriſti [illegible] corporis & ſanguinis Chriſti eſſe. [illegible] diſertius alii Patres [illegible]. Gregor. [illegible] de [illegible] Chriſti, [illegible] Publice [illegible] ſanctificatum panem in corpus Chriſti [illegible] ribus agemus. Obicies forte ex Apoſtolo fidem eſſe ſubſtantiam rerum [illegible] rerum non apparentium [illegible] 11. Sed ea verba [illegible] vt [illegible] preſens fiat, niſi forte per cogitationem, quomodo amicos abſentes oculis animi cogitando [illegible] intuemur. Gregor. Nyſſenus vero Apoſtoli interpretatio, [illegible] &c. Item [illegible] ſtabilimentem & firmamentum [illegible] rerum ſperandarum [illegible] eam definiret. D. Chryſ. ad c. 11. Heb. [illegible] Quoniam quæ ſunt in ſpe [illegible] rerum ſubſtantia [illegible] neque [illegible] ſubſiſtunt [illegible] noſtra mente, [illegible] quæ ſp[illegible] vt quæ [illegible] ſubſtantia quædam eorum, & [illegible] quæ [illegible] quæ [illegible] credimus eſſe. Sunt [illegible] imagines [illegible] per fidem [illegible] repræſentat [illegible] ſoſt. [illegible] Fides [illegible] facit ea quæ non videntur [illegible] tur, neque fides eſſe poteſt, niſi [illegible] veritate eorum [illegible] quam quæ videntur. Hoc [illegible] non videntur, cum a Deo reuelata ſint, ſed [illegible] dentur, quia ſenſuſus falli poſſunt, veritas Dei [illegible] Nonnus [illegible] it,

[illegible]

Fidei [illegible] in fundamentis fundata [illegible] Sacramentum proprius quam verbum gratiam animi noſtri [illegible] & [illegible] aliquanto [illegible] eius. Sunt enim organa illius, & velut [illegible] Hoc amplius fidelibus ſocietatem corporis vnius [illegible] vſum præſtant teſtantur. Non peſſime de Sacramentis [illegible] quæ [illegible] non mortalia [illegible] & Phyſica [illegible]. Sacramentum Euchariſtiæ quo nobis ſe Deus apud [illegible] communicat, pignus [illegible] quæ nobis in cœlo Deum [illegible]. Addo [illegible] ſocietatem corporis [illegible] mortalitatem [illegible]. Propria Baptiſmi operatio eſt, vt [illegible] quitus [illegible] Chryſ. [illegible] ad Rom. [illegible]

μι

μεθέξωλαις, μεθέξωσιν, quia e vaſis iræ v. ſa gratiæ efficimur, è viliſſimis peccati mancipiis in filios Dei adoptamur. Euchariſtiæ propria op[illegible]io non eſt, vt vis[illegible] manducatio corporis Chriſti, & potus ſanguinis per fidem [illegible] d ar[illegible] ma cumun[illegible]um vero & natur[illegible]li corpore Chriſti. Manducatio enim eſt operatio manducantis, non ſacramenti Euchar[illegible]iæ quod ante manducationem virtute verbor[illegible]m quæ Sac[illegible]dos protulit, vere corp[illegible] eſt Chriſti, verè ſanguis eſt Chriſti, cui rei diſertiſſimè veterum patrum ſcripta vbique fidem aſtruunt. Sanctus Cyrillus H[illegible]oſ. catec[illegible] 4. [illegible] Cùm ergo ipſe profeſſus ſit, ac dixerit de pa[illegible]e, hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat de eo dubitare? & cum ipſe affirmauerit & [illegible]rit, hic eſt ſanguis meus, quis dubitabit aliquando dicens, non eius eſſe ſanguinem. B. A[illegible]ſtinus de conſecratione d. 2. can. vtrum ſub figura, a[illegible] in v[illegible]tate hoc m[illegible] um calic[illegible] ſacramentum fiat. Veritas ait, caro mea vere eſt cibus, & ſangu[illegible] meus vere eſt potus, alioqui quomodo magnum erit, panis [illegible] c[illegible]abo caro mea eſt pr[illegible] mundi vita, niſi vera ſ[illegible]. Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, v[illegible]luit Dominus hunc panem & vinum in myſterio verè carnem ſuam, & ſa[illegible] ſuum conſecratione Spiritus ſancti potentialit[illegible]r creari, & quotidie pro mundi vita [illegible] immolari, vt ſicut de v[illegible]ne per ſpiritum ſanctum vera caro, ſine coitu creatur, ita per [illegible]undem e[illegible] ſubſtantia panis m[illegible]ſtice idem corpus Chriſti conſecretur. Myſtice[illegible] id eſt [illegible] pa[illegible], [illegible] ſubſtantia in ve[illegible] Chri[illegible] corpus tranſit, cum ſola ſigna & accidentia p[illegible] remanſerint, vt idem Auguſtinus docet apud Gratianum eadem diſtin[illegible] t. can. hoc eſt quod dicimus quod omnibus modis appr[illegible]bare [illegible], ſacrificium Ecc[illegible]ſiæ duobus modo [illegible] v[illegible] elementorum ſpec[illegible] & [illegible] D. N. IeſuChriſti carne & ſanguine, & ſacramento, & re ſacramenti, id eſt corpore Chriſti. Non [illegible]tur, vt alibi aſſeris, à B. Auguſtino & cæteris patribu[illegible] ſacram e[illegible] pro Sacramen[illegible] & ſigno, corpus Chriſti & ſanguis pro ſpecie elementorum ponuntur, cùm diſertiſſime Auguſtinus ſacrificium Eccleſiæ ex viſibili elementorum ſpecie & inuiſibili Chriſti carne & ſanguine conſiſtere doceat. D. Epiphanius in anc[illegible]rato p. 492. [illegible] Surrexit in cœna, & accepit illa, & poſtquam gratias egiſſet, dixit, hoc meum eſt illud. Et videmus [illegible] æquale, neque ſimil[illegible] formæ eius corporeæ aut inuiſibili [illegible] Illud enim eſt rotundæ ac orbicularis formæ, ſenſu expe[illegible] [illegible] & [illegible] d[illegible] hoc m[illegible] eſt illud, & nemo fidem neget eius ſermoni. Qui enim [illegible] v[illegible] a[illegible]m, vt dixit, excidit gratia & [illegible]. Ne[illegible] Caſ[illegible] one Sacramentum [illegible] Chriſti aliud eſſe [illegible] quam panem qui p[illegible] ſignum [illegible] corpor[illegible] Chriſti, quod [illegible] m[illegible] manducatur. Audi tamen B. Epiphanium [illegible] neminem eſſe, qui fidem neget Chriſto dicenti, hoc eſt corpus meum, & ſi quis [illegible] Chriſtum, in eo quod dixit, hoc eſt corpus meum, excidere gratia & ſalute. Vide ne in eorum [illegible] numero, qui gratia & ſalute excidunt, quia fidem Chriſto ne[illegible] dicenti, hoc eſt corpus meum. D. Baſ[illegible] in Aſceticis p. 598. [illegible] In veteri lege ſcriptum erat, anima polluta quæ ederit de carnibus ſacrificij, morte moriatur [illegible] to C[illegible] or & dignior eſt tau[illegible], tanto grauius eſt anima p[illegible] corpus Chriſti [illegible] taur[illegible]rum. D. Auguſtinus lib. 5. de Bapt. contra Do[illegible] cap. 8 ſicut [illegible] tradidit Dominus non malum accipiendo, ſed [illegible] locum in [illegible] Sic indigne quiſquis ſumens Dominicum ſacra[illegible] ipſe [illegible] ſit, aut quia non ad ſalutem accipit, [illegible] Domini & ſanguis [illegible] minus erat, etiam illis quibus dicebat [illegible] qui [illegible] indigne iudicium ſibi manducat. Ex his liquido apparet prop[illegible] non eſſe manducationem corporis Chriſti per fidem, ſed a[illegible], quod ex vtero virginis fuſum eſt, coniun[illegible]ionem: q[illegible] per gratiam, quæ anim[illegible] ſpiritaliter infu[illegible], ſed quia [illegible] Chri[illegible] [illegible] immiſcetur, caro comedentis carne Chriſti verè [illegible] & [illegible] Chriſti quodammodo co[illegible], & immortalitatem ex h[illegible] B[illegible] 5. Ca[illegible] & corpore Chriſti nutritur, & me[illegible] ſumus corporis eius. Non de ſpirituali aliquo & [illegible] ſed de [illegible] ſpo[illegible]ac, quæ de calice, qui

 eſt ſan

ſanguis eius, nutritur, & de pane qui eſt co[illegible] Gr[illegible] cate-cheſi magna cap. 37. [illegible] Chri-ſtus Dominus per carnem q[illegible] fide-lium vt ea ſibi iungat ad immortalitatem, & hom[illegible] corruptione vindi[illegible]tur. [illegible] Sic & im-mortale Chriſti corpus in accipiente exiſtens, omne [illegible] tran[illegible]format. Item [illegible]

[illegible]

lud Chriſti corpus [illegible]

[illegible]

manducationem corporis Chriſti, & potum ſanguinis. Quod vt agnoſcas, admonebo, plures in Euchariſtiæ ſacramento eſſe operationes. Prima eſt ſacerdotis proferentis verba Chriſti, cuius perſonam ſuſtinet, altera eſt Chriſti Domini per verba quæ inſtituit e pane corpus ſuum efficientis, tertia operatio eſt Euchariſtiæ ipſius, quæ pie communicantes arctiſſimo vinculo cum vero & naturali corpori Chriſti coniungit. Qui potius effectus dici debet, quã operatio, cum effectus ſit, qui per operationem efficitur. Operatio eſt via ad effectum, effectus eſt terminus operationis, vt Ariſtoteles ſæpe inculcat. Manducatio eſt operatio non Euchariſtiæ, ſed ipſius manducantis. Sed pergamus porro in verbis Greg. Nyſſeni, cum, inquit, omnis caro humido alatur, humidum illud in nobis per virtutem alterantem ſanguis efficitur, maxime ſi à vino robur accipiat, vt in calidum transformetur. Quando igitur & hanc humidi partem caro illa à Deo ſuſcepta ad ſui conſtitutionem ſuſcepit, Deus qui apparuir, ideo ſe miſcuit mortali naturæ, vt per communicationem diuinitatis diuina efficeretur hominis natura. Ideo fidelibus per diſpenſationem gratiæ ſeipſum per carnem inſerit, cuius conſtitutio eſt ex pane & vino. Admixtus fidelium corporibus, vt ea ſibi ad immortalitatem vniat, & homo a corruptione vindicetur (lego ὡς αὐτῷ πρὸς) hæc autem dat benedictionis virtute, tranſmutans in ſe eorum quę apparent naturam. Verba tua ſunt, Communionis ſacramenti operatio propria non eſt ipſa coniunctio noſtra cum Chriſto, ſed modus inſeruiens illi coniunctioni, quem diximus manducationem eſſe myſticam corporis dominici.

Audio verba tua, ſed non capio. Operationem cuiuſcunque rei ſic exaudiendam à Philoſophis didici, qua quæque res ad aliquid agẽdum procedit. Operatio baptiſmi propria eſt, vt lauet primum corpus, deinde virtute Dei animam quam à peccato originali expiat. Operatio Euchariſtiæ debet eſſe, qua aliquid in nobis operatur. Communionem autem operatur in pie ſumentibus cum corpore Chriſti vero ac naturali: vnde ſequitur propriam Euchariſtiæ operationem eſſe, vt nos cum vero Dei corpore coniungat. Ariſtoteles diſcrimẽ ſtatuit inter poteſtatem, ſeu virtutem agendi, inter operationem & effectum. Euchariſtia virtutem habet operandi, habet operationem, habet effectum. Manducatio illa tua, eſt quidem modus inſeruiens illi coniunctioni, non tamen efficit illam coniunctionem, ſed corpus Chriſti quod eſt in Euchariſtia ſe nobis per manducationem coniungit. Quod è Gregorio Nyſſeno ſatis ſuperque probatum eſt. Operatio propria Euchariſtiæ eſt, vt nos alat carne Chriſti, vt nos cum carne Chriſti coniungat, & carnem noſtram immortalitatis participem faciat. Irenæus lib. 5. c. 4. Quomodo dicunt carnem in corruptionem venire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & ſanguine alitur. Cyrillus Alexandr. lib. 8. in Ioan. cap. 13. Quoniam igitur Saluatoris caro verbo Dei quod naturaliter vita eſt, coniuncta eſt, viuifica effecta eſt. Quando eam comedimus, tunc vitam habemus in nobis. Quod ſi ſolo tactu eius corpora redintegrantur, quomodo non viuemus qui carnem illam & guſtamus & manducamus. Verba tua ſunt, Sacramenta pignora quædam ſunt futuri orum bonorum.

Hanc partem ſupra leui manu attigi, nec improbaui, quia video te ſacramentum non definire, ſed vim eius deſcribere. Sacramentum verius dicas, ſignum eſſe viſibile rei ſacræ ſanctificantis. D. Bernardum audi ſerm. de cœna Domini. Sacramentum dicitur ſacrum ſignum, ſiue ſacrum ſecretum. Multa ſiquidem fiunt propter ſe tantum, alia vero propter alia deſignanda, & ipſa dicuntur ſigna, & ſunt: vt enim de vſualibus ſumamus exemplum datur annulus abſolute propter annulum, & nulla ſignificatio datur ad inueſtiendum de hæreditate aliqua, & ſignum eſt, ita vt iam dicere poſſit qui accipit, annulus non valet quidquam, ſed hæreditas eſt quam quærebam. In hunc itaque modum appropinquans paſſioni Dominus, de gratia ſua inueſtire curauit ſuos, vt inuiſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præſtetur. Ad hæc inſtituta ſunt omnia ſacramenta, ad hæc pedum ablutio, ad hæc denique baptiſmus initium ſacramentorum omnium. Vult Bernardus ſacramenta eſſe ſigna viſibilia, quibus inuiſibili gratia ſua Deus nos veſtit & inſtruit, quemadmodum annulus viſibile eſt ſignum quo hæreditate aliqua, quæ id temporis in oculos non incurrit, inueſtimur. Annulus enim pignus eſt illius inueſtituræ & ſignum.

Verba tua ſunt, Pachimeres eruditus Dionyſij Areop. interpres cauſſam aliam affert, cur Euchariſtia communio dicatur, [Greek: διὰ τὸ τότε κοινωνεῖν πάντας τοὺς ἀξίους τῶν μυστηρίων], quia primis temporibus omnes qui digni erant myſteriis, id eſt, cœnæ Domini communicabant. Melius ipſe Dionyſius c. 3. Eccleſ. Hierarch. cum vnius cuiuſque ſacræ initiationis operatio vitas noſtras diuerſis vitiis obnoxias, & diuiſas ad Deificationem reducat, per quam vni aſſimilamur, & rerum diuiſarum ad vnitatem Deo conuenientem contractione, communionem atque vnionem nobis largiatur cum vno, id eſt, Deo. Ideo nomina communia [Greek: τὰς ἄλλας ἱεραρχικὰς τελετάς], & ſacramentis nempe [Greek: κοινωνία], & [Greek: σύναξις], de Euchariſtia [Greek: ἰδικῶς ἀπηγορεῦ], peculiariter vſurpantur,

pantur, vt ipſe vertis. Optime Chryſoſt. ad verba Pauli, οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ προτέρα τῆς σαρκὸς φύσις ἡ ἀπὸ γῆς διαπλασθεῖσα ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας [illegible], καὶ ζωῆς ἐρημ[illegible], ἑτέραν ὡς ἂν εἴποι τις μάζαν καὶ [illegible] ἐπεισήγαγε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ζωῆς γέμουσαν, καὶ πᾶσιν ἔδωκεν αὐτῆς μεταλαμβάνειν, ἵνα ταύτῃ τρεφόμενοι, καὶ τὴν προτέραν ἀποθέμενοι τὴν νεκρὰν, εἰς ζωὴν τὴν ἀθάνατον διὰ τῆς τραπέζης ἀνακερασθῶμεν ταύτης. Non enim ſimpliciter corpus ſuum d[illegible], ſed quoniam prior natura carnis de terra facta per pec[illegible]rum morte præuc[illegible]ta eſt, al[illegible] m[illegible]zam, fermentum aliud introduxit carnem ſuam vita plenam, cuius [illegible]mmunionem omnibus permiſit, vt ea carne nutriti veteri depoſita quæ mortua erat, in vitam æternam per hanc menſam ei admiſceamur. κοινωνίαν pro ipſa eucharistia communionem poſuit Samonas Epiſcopus Gazæ in Dialogo cum Achmete, μὴ γένοιτο ἡμᾶς εἰπεῖν ἀντίτυπον τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ [illegible] ἁγίαν κοινωνίαν, ἢ ψιλὸν ἄρτον, ἢ τύπον ἢ εἰκόνα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς Χριστοῦ [illegible] ἡμῶν τεθεωμένον μεταλαμβάνειν. Abſit vt dicamus ſacram communionem antitypum [illegible] corporis Chriſti, aut nudum panem, aut typum, aut figuram, ſed ipſum nos vere c[illegible] & ſang[illegible]m Chriſti Dei noſtri diuinum effectum accipere & participare.

AD CAPVT XXXI. EXE[illegible]C. XVI.

OBſcruas ad verba B. Pauli 1. Cor. 11. c[illegible]ientibus v[illegible]bis in vnum, h[illegible]c non eſt c[illegible]m Domini comedere, ex Ioannis Chryſoſtomi ſententia Paulum vocaſſe cœnam, quod prandium potius, aut ientaculum vocandum fuit, quia mane Euchariſtiam celebraret, quam ſequebantur epulæ communes exercendæ caritatis ergo. Quanquam autem myſteria m[illegible]e celebrantur, Apoſtolus tamen cœnam appellat, παραπέμπων αὐτοὺς ἤδη τῇ ἑσπέρᾳ, καθ' ἣν [illegible] φρικτὰ μυστήρια παρέδωκεν ὁ Χριστὸς, ait B. Chryſoſtomus, remittens eos ad illam veſperam qua Chriſtus Dominus terribilia myſteria inſtituit, in honorem primæ [illegible]itutionis, cum ἄριστον, aut ἀκράτισμα, prandium aut ientaculum dicendum eſſet, quia mane celebraretur. Heſychius libro 2. in Leuit. cap. 8. cœnam appellat. Niſi enim Chr[illegible]us rogatus ore ſacerdotum ipſe venerit, & cœnam ſanctificauerit, & initiauerit ea quæ aguntur, nulla tenus ſacrificium Dominicum fiunt. Dionyſius Areopagita, τὸ θεῖον [illegible], καὶ ἀρχισύμβολον δεῖπνον, diuiniſſimam, & ſacramenti principem cœnam. Gregorius magnus Hom[illegible] 36. Hoc conuiuium Dei non prandium, ſed cœna vocatur, quia poſt prandium cœna reſtat, poſt cœnam vero conuiuium nullum reſtat, & quia æ[illegible] Dei conu[illegible]ium no[illegible] in extremo præpa[illegible]bitur rectum fu[illegible] vt hoc non prandium, ſed cœna vocaretur. Tertiam [illegible]uſam affert quia δεῖπνον maius aliquid eſt, quam ἄριστον. Prand[illegible] enim p[illegible] [illegible], cœnam laute & opipare cum amicis, vt docet Plutarchus problemate 6. [illegible]. Adde quod [illegible]aganorum epulæ δεῖπνα dictæ ſunt, non ἄριστα, quia lauta & dapſilia. S. Ig[illegible]atius [illegible] p ad Smyrnæos de cœna Domini dixit δεῖπνον ἐπιτελεῖν, celebrate cœnam. Tertullianus l[illegible]. 3. ad vxorem conuiuium Dominicum. Ambroſius lib. 1. de Abel, conuiuium. Optatu[illegible] lib. 5. conu[illegible]m cuius totum dominium Dei eſt. Zeno Veronenſis ſer. ad Neophytos, horror vos cel[illegible] ta[illegible] [illegible]a l[illegible]to celeb[illegible]re conuiuio, cæle[illegible] prandio, honeſto, ſalubri atque perpetuo. [illegible] N[illegible] in C[illegible]ſt[illegible] pati[illegible],

μύσταις ἄριστον προὔχεις δεῖπνον μέγα.

Initiatis prandium apponens cœnam magnam. Addis ex B. Augustino ad Ianuarium qu[illegible]ſdam mane, alios veſperi communicaſſe, quod Socrates li[illegible] [illegible] hiſt. [illegible] [illegible] improbat. Ioannes Chryſoſtomus epiſt. ad Acacium ſ[illegible] crimini datum ait, quod po[illegible] [illegible]um [illegible] communionem dediſſet, neg[illegible]t ille, & crimen deprecat[illegible]r. Id [illegible], [illegible] ἀποπέσοιμι τῆς βασιλείας αὐτοῦ, me Chriſtus regno ſuo eiiciat. Eligius, Ser. 2. [illegible]ocatur hæc feſtiuitas cœna Domini, quod hoc die Dom[illegible] [illegible]au[illegible]rit cum diſcipulis, e[illegible] ſa[illegible]tum corporis & ſa[illegible]guinis ſui tradiderit, id eſt, ipſi[illegible]imum corpus ſuum & ſanguinem [illegible] ſignis panis & [illegible]. Quod ita eſſe, teſtimoniis patr[illegible]m quæ à te prætereuntur [illegible], B. Chryſoſtomus de prodi[illegible]tione Iudæ, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ πολλῶν κλώμενον. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὰ λεγόμενα. τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, ὦ Ἰούδα, ὅπερ ἐπώλησας τριάκοντα ἀργυρίων. ὁ Χριστὸς [illegible] [illegible] παραιτήσατο τοῦτο αὐτῷ τὸ αἷμα [illegible] εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν δοῦναι τῷ πεπρακότι. Hoc eſt [illegible]rpu[illegible] m[illegible]um quod pro [illegible]is f[illegible]. ſciunt initiati quæ dicuntur. Hic [illegible] ſanguis meus, [illegible] Iuda quod [illegible] denariis vendidiſti. Ch[illegible]us autem non recuſauit poſt tant[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ve[illegible]ditus erat. in r[illegible]ſſionem pecc[illegible]torum [illegible] qui vendiderat. Au[illegible]tor ſermonis de cœna Domini, [illegible] [illegible]catas delitias [illegible] crucis [illegible], ſanguinem [illegible]gimus, & in[illegible] [illegible] noſtri vulnera [illegible] quam B. Chryſoſtomus in Ioannem [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]. Cum [illegible] altare, & ex p[illegible] Chriſti ſanguine[illegible] [illegible], [illegible] Chriſti [illegible], & ex [illegible] [illegible]

αἷμα, καὶ ἐντεῦθεν αἱ μυστηρίων ἀρχαὶ, δι' ὕδατος μὲν ἀναγεννώμενοι, δι' αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρεφόμενοι, exiuit è latere Chriſti aqua & ſāguis. Id norūt initiati per aquā regenerati, per ſanguinē & carnē Chriſti nutriti. Item ἐντεῦθεν λαμβάνει τὰ μυστήρια ἵνα ὅταν προσέρχῃ τῷ φρικτῷ ποτηρίῳ, ὡς ἀπ' αὐτῆς πίνων τῆς πλευρᾶς, οὕτω προσέρχῃ. Initiū ſumūt myſteria, vt quādo accedis ad terribilē calicē, ſic accedas quaſi ex ipſo latere bibas. Photius apud Oecumeniū, τί γάρ ἐστι φησὶν ὁ ἄρτος; δηλονότι σῶμα Χριστοῦ. τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμβάνοντες; δηλονότι σῶμα Χριστοῦ· μετέχοντες γὰρ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐκεῖνο γινόμεθα, ἐπειδὴ εἷς ἄρτος Χριστός. Quid eſt, inquit, panis? Nempe corpus Chriſti. Quid fiunt cōmunicantes? Corpus ſcilicet Chriſti: cū enim participamus corpori Chriſti, etiam corpus illud efficimur. Quoniā vnus panis Chriſtus. Oecumenius ad c. 11. ep. 1. ad Corint. μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου τουτέστι, μὴ ἐξετάζων, μηδὲ ἐννοῶν τῶν προκειμένων τὸ μέγεθος· εἰ γὰρ ἐνενοοῦμεν τίς ποτέ ἐστιν ὁ προκείμενος, οὐ δεηθησόμεθα ἑτέρου, ἀλλὰ αὐτὸ ἡμᾶς νήφειν παρασκευάσει. Non diiudicans Corpus Domini, hoc eſt, non expendens, neque cogitans eorum quæ ſunt propoſita magnitudinem. Si enim cogitaremus quis ſit ille qui propoſitus eſt, non alio egeremus, ſed id nos ſobrios efficeret. Item τὸ ἔνοχος τοῦ σώματος, καὶ αἵματος, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι καθάπερ προέδωκε μὲν αὐτὸν ὁ Ἰούδας, παρῴνησαν δὲ εἰς αὐτὸν Ἰουδαῖοι, οὕτως ἀτιμάζουσιν αὐτὸν οἱ τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα χερσὶν ἀκαθάρτοις δεχόμενοι, ὡς Ἰουδαῖοι κρατοῦντες, αὐτὸν τότε, καὶ οἱ ἐναγεῖ προσφέροντες στόματι· διὰ δὲ τὸ εἰπεῖν πολλάκις τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἄνθρωπος ψιλὸς ὁ θυόμενος, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ κύριος ὁ ποιητὴς πάντων, ὡς δῆθεν διὰ τούτων ἐκφοβῶν αὐτούς, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου, ὡς αὐτὸς ὁ ἐκχέας αὐτό· οἱ μὲν γὰρ ἐφόνευσαν, αὐτὸς δὲ τῇ ἀναξιότητι φονεύειν δοκεῖ. Verba, reus erit corporis & ſanguinis, hoc ſignificant, quemadmodum Iudas eum tradidit, Iudæi illuſerunt ei, ſic eos qui manibus impuris ſanctiſſimum eius corpus accipiant, in eum iniurioſos eſſe, quales fuere Iudæi, cum eum tenerent, tales ſunt qui ori polluto admouent. Quod autem ſæpè repetit voces corporis & ſanguinis Domini, oſtendit quod non eſt ſimplex homo qui ſacrificatur, ſed ipſe Dominus vniuerſi huius opifex, per hoc nos terrens reus erit Corporis Domini, vt qui ſanguinem effudit. Iudæi enim occiderunt, iſto autem indignè manducans occidere videtur. Hieronymus epiſt. ad Hedibiam, quæſt. 2. Nos audiamus panem quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis ſuis eſſe corpus Domini Saluatoris, ipſo dicente ad eos, accipite & comedite, hoc eſt Corpus meum, & calicem illum eſſe de quo iterum loquutus eſt, bibite ex hoc omnes, hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti. Si ergo panis qui de cœlo deſcendit corpus eſt Domini, & vinum quod diſcipulis dedit ſanguis illius eſt noui teſtamenti. Ambroſius lib. 4. de Sacram. cap. 4. & 5. Antequam conſecretur panis eſt, vbi autem verbum Chriſti acceſſerit, corpus Chriſti eſt: Omnino, mi Caſaubone, aliud ſancti Patres de Sacramento corporis Chriſti ſenſerunt, crediderunt, quàm ipſe ſentias, credas, aut illi vim Sacramenti huius cognitam non habuerunt, decepti ſunt, inducti ſunt, aut tu vim ſacramenti huius cognitam non habes, deciperis, induceris. Fruſtra veges res ſignificatas pro ſignis poſitas eſſe, reuincunt errorem tuum diſertiſſima veterum Patrum verba, qui veriſſimum Domini corpus in Euchariſtia eſſe, non typum, non figuram, non antitypum, ſi pro nudo ſigno accipias, aſſeuerant. Theophylactus ad cap. 6. Ioannis. οὗτός ἐστι τὸ σῶμά μου· τοῦτο ὃ νῦν λαμβάνετε. οὐ γὰρ ἀντίτυπον σώματός ἐστιν ὁ ἄρτος, ἀλλ' εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο μεταβάλλεται σῶμα τοῦ Χριστοῦ. ὁ κύριος γὰρ λέγει ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μου ἐστίν. Ibidem in Mat. 26. εἰπὼν τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, δεικνὺς ὅτι αὐτὸ τὸ σῶμα ἐστι τοῦ κυρίου ὁ ἄρτος ὁ ἁγιαζόμενος ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ οὐχ ἀντίτυπον· οὐ γὰρ εἶπε τοῦτό ἐστι τὸ ἀντίτυπον, ἀλλὰ τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα· ἀρρήτῳ γὰρ ἐνεργείᾳ μεταποιεῖται, κἂν φαίνηται ἡμῖν ἄρτος. Hoc eſt corpus meum, hoc quod nunc ſumitis. Non enim antitypum corporis eſt panis, ſed in illud ipſum mutatur corpus Chriſti. Dominus enim dicit, Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. Item, dicens hoc eſt corpus meum, oſtendit panem ſanctificatum in altari ipſiſſimum corpus eſſe Domini, & non antitypum. Non enim dixit, hoc eſt antitypum, ſed hoc eſt corpus: ineffabili enim virtute transformatur, licet nobis videatur panis. ἐπεὶ γὰρ ἀσθενεῖς ἐσμέν, καὶ οὐκ ἂν ἐδεξάμεθα κρέας ἐσθίειν ὠμὸν, καὶ ἀνθρώπου σάρκα, διὰ τοῦτο ἄρτος ἡμῖν φαίνεται, σάρξ δὲ τῷ ὄντι ἐστί. Quia enim imbecilli ſumus, & non ſuſtineremus carnem crudam comedere, & hominis carnem, ideo nobis videtur panis cùm reuera caro ſit. Ioannes Chryſoſtomus ad cap. 6. Ioan. τί δέ ἐστι τὸ ἀληθής ἐστι βρῶσις, καὶ ἀληθές ἐστι πόμα; ἢ τοῦτο βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ἀληθὴς βρῶσις αὐτή ἐστιν ἡ τὴν ψυχὴν σώζουσα, ἢ πιστώσασθαι αὐτοὺς περὶ τῶν εἰρημένων, ὥστε μὴ νομίζειν αἴνιγμα εἶναι τὸ λεγόμενον, καὶ παραβολὴν, ἀλλὰ εἰδέναι ὅτι πάντως δεῖ φαγεῖν τὸ σῶμα. εἶτά φησιν, ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα ἐν ἐμοὶ μένει· τοῦτο δὲ λέγει δηλῶν ὅτι ἐν αὐτῷ ἀνακιρνᾶται. Quid eſt hoc, verus eſt cibus, verus eſt potus. An hoc vult dicere, quod verus eſt cibus qui animam ſeruat, aut fidem eis aſtruere de iis quæ dixerat, & ea confirmare, vt non putarent ænigma eſſe quod dixerat, & parabolam, ſed noſſe omnino comedendum eſſe corpus eius. Deinde ait, qui manducat carnem meam in me manet. Hoc autem dicebat quod in ipſo cōmiſcetur. Obiicies fortè vetuſtiores patres non tam diſertè de Chriſti Domini corpore & ſanguine loquutos, vt in Euchariſtia ſumitur. Reſpōdebo, eos prophanis myſteria vulgare noluiſſe, diſertiſſimè tamen ſæpiſſimè loquutos. Tertul.

lib. de Idololat. Adleguntur in ordinem eccleſiaſticum artifices idolorum. Pro [illegible] Iudæi Chriſto manus intulerunt, iſti quotidie corpus eius laceſſunt. [illegible] manus præ[illegible] derint iam an per ſimilitudinem dictum ſit, ſi te manus tua ſcandalizat, amputa eam. Quæ magis amputandæ manus, quã in quibus Domini corpus ſcandalizatur. Iuſtinus in Tryphonem, c.13.p.162. οἱ διάκονοι διδόασι ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος. οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλ' ὃν τρόπον διὰ λόγου θεοῦ σαρκοποιηθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ σάρκα καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν. οὕτως καὶ τὴν δι' εὐχῆς λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν, ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν, ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ σάρκα καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι. Diaconi dãt vnicuiq; adſtantiũ cõmunionẽ panis & vini, & aquæ ſuper quibus gratiæ actæ ſint. Non enim vt cõmunem panẽ, neque vt cõmune poculum iſta accipimus, ſed ſicuti per verbũ Dei incarnatus Ieſus Chriſtus ſeruator noſter carnẽ & ſanguinẽ pro noſtra ſalute habuit. Ita & per orationem verbi, alimentũ ex quo ſanguis & caro noſtra per mutationem eſt ab eo benedictum, illius Ieſu qui incarnatus eſt carnem & ſanguinem [illegible] cimus: vt huic meletæ clauſulam imponã, agnoſco tecũ Euchariſtiæ ſacramentũ a patribus cœnã Domini appellatũ, oſtẽdi Heſychium dixiſſe a Chriſto cœnã ſanctificari, vt dominicũ ſacramentum fieret. Non is ſum qui ea quæ ſcripturæ & veterũ patrũ auctoritate probantur improbare velim.

AD CAPVT XXXII. EXERC. XVI.

ACerbior es in Ioan. Maldonatum, virũ nõ modo acerrimi ingenij quod agnoſcis, ſed quod negas, doctiſſimũ Theologum, omnium litterarũ peritiſſimum quem a Beza, & aliis [illegible] nulla mutuatum eſſe non inficias eo; imo laudi duco quod e multis malis pauca bona ſelegerit. verum vt ad ſcripta tua redeam, ad numerum 32. multa habes probæ notæ quæ quia omnibus nota eſſe rei Chriſtianæ intereſt, hoc locũ aſcribere non grauabor. Scribis B. Chryſoſtomum ad c.11.ep.1.ad Cor. κυριακὸν δεῖπνον interpretari τὸ δεσποτικὸν, τὸ τοῦ δεσπότου. Photius ibidem. [illegible] εἰς τὸ περὶ τοῦ κυριακοῦ δείπνου λόγον εἰσῆλθεν, ἀλλὰ ἄνωθεν ἐκκόπτει τὸ κακόν. Non ſtatim ad ſermonẽ de Domini cœna venit, ſed longius rem arceſſit, & ab alto malum reſcindit. Theodor. ibidem, κυριακὸν δεῖπνον τὸ δεσποτικὸν καλεῖ μυστήριον, Domini cœnam vocat, Domini myſterium. Ioannes Chryſ. ſer. ad ſcandalum paſſos, ὁ τραπέζης κοινωνήσας μυστικῆς, [illegible] φρικωδεστάτου. Qui cõmunicauit menſæ myſticæ, qui cœnæ particeps factus eſt maxime terribilis vellẽ, mi C. ſaubone, vim ſentires horũ verborum, agnoſceres vtique in veſtra illa cœna quã vocatis, [illegible] terribile, in qua merũ & ſimplicem panẽ figurã corporis Chriſti eſſe dicatis. Ioan. Chryſ. [illegible] ait Angelos cũ celebrationi myſteriorum aſſiſtunt, & præſentem Chriſtum reuereri, vos [illegible] ne nudo hæretis, nullam Chriſti realem præſentiam agnoſcitis, [illegible] aduentus, quẽ fruſtra ſugientia & abſentia prehendere conatur. Me miſeret & tædet veſtratum opinationum, ita ſunt abſurdæ, & à mente ſcripturæ atque adeo veterũ patrũ alienæ. Chryſoſtom. [illegible] de Eccleſia, οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἀντοφθαλμῆσαι τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ [illegible] εἰς θυσίαν. Non ſum dignus irretortis oculis intueri in tantum altare [illegible] Chriſtus mihi myſticè propoſitus ad ſacrificium. Ibidem, [illegible] Igne referta eſt hæc menſa, Si nudus ac ſimplex panis eſt, quis ille in ſacra menſa ignis eſt. [illegible] comburens, ait Prophẽta. D. Auguſtinus ep. 120.c.27. & ipſi adducti ſunt ad menſam Chriſti, & accipiũt de corpore & ſanguine eius. Chryſoſtom. hom. 24. in 1. ad Cor. [illegible] φρικωδεστέραν, καὶ μεγαλοπρεπεστέραν τὴν ἱερουργίαν κατεσκεύασε, καὶ αὐτὴν τὴν ἀλόγων σφαγὴν [illegible] ἐκέλευσε. Hic longe terribilius, & magnificentius ſacrificium inſtituit, & pro brutorũ mactatione ſeipſum offerre iuſſit. B. Athanaſius εἰς τὸ Βασιλεῦ ἱερεὺς μὰ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς Σαλήμ, [illegible] τοῦτ' εἰρήνης, τύπος Χριστοῦ γενόμενος, οὐ μόνον ὡς ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ, ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτὸς [illegible] βασιλέων τε καὶ ἱερέων ποιῶν, καὶ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τυπῶν διὰ ἄρτου καὶ οἴνου. [illegible] καθ' ἣν [illegible] ὁ ἀληθινὸς ἡμῖν Μελχισεδὲκ [illegible] ἀπάτωρ, καὶ ἀμήτωρ [illegible] τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχὴν εἰρήνης, βασιλεὺς μὲν ὡς θεὸς, ἱερεὺς δὲ [illegible] θύτης τε καὶ [illegible] γενόμενος, ὁ γὰρ αὐτός τε καὶ ἱερεὺς καὶ ἱερεῖον. Melchiſedech quidam Rex Salem, quæ vox pacem ſignificat, figura Chriſti, non ſolum vt ſine patre & matre, ſed & ipſe faciens ea quæ regum erant & ſacerdotũ, & incruentum ſacrificium præfigurans per vinum & panẽ. Iſte regnum oſtendit ſacerdotium: in religione autem Chriſti quæ nunc viget, ipſe Chriſtus verus nobis Melchiſedech [illegible] vera ſine matre quã filius Dei æternus, ſine patre deinde quã filius Mariæ, Rex [illegible] vt Deus, ſacerdos, vt qui ſeipſum immolarit & ad ſacrificium produxerit. Ipſe enim eſt & ſacerdos & victima. Animaduertis opinor ea verba non de ſacrificio crucis cruẽto exaudiẽda, ſed de ſacrificio corporis Chriſti quod in cœna ſua Dominus peregit: terribilia myſteria vocat ſæpe Chryſ. vt & ipſe notas, & infra oſtendã. Sed redeo ad tua verba. Greg. Naz. inquis 2. orat. [illegible] εὐαγγελικόν. Cœnã ſplẽdidã euãgel. quæ verba de myſteriis exaudiẽda nõ eſſe [illegible] Maximus ad Dionyſ. Areo. σημειωσαι ἐπ' ἀρχῆς [illegible] μυστικὸν τοῦ κυρίου δεῖπνον [illegible]

cal

explicaſſes cur ἀρχισύμβολον [illegible] appellet. Pachymeres ἀρχισύμβολον λέγει, [illegible] [illegible] [illegible] Archiſymbola cœnam vocat quæ principem ac primariam communionem habeat. Symbolum enim eſt collatio, [illegible] quod e[illegible] ſymbola & collecta quam quiſque confert in commune diſpenſatur cœna dicitur. Vnde & ſymbolum dicitur quod datur, & aſymbolos [illegible] qui nihil confert. Quare & Deus optimus [illegible] auctor ſymbolorum, ſeu communionis, aut eorum quæ conferuntur in commune. Symbolum enim eſt quod confertur opus Dei eſt. [illegible] archiſymbolum [illegible] dici, in quo ſunt primaria & digniſſima ſymbola, ſigna, ſeu ſacramenta. Deinde Pachymeres inter myſticum panem, myſticum ſanguinem, & inter myſteria differentiam ſtatuit: Ait Iudam myſtici panis, myſtici calicis participem factum. Cum autem Iudas exiiſſet, ſolis Apoſtolis myſteria Chriſtum dediſſe, quibus erat indignus Iudas. [illegible] ἀρτου, [illegible] μυστήρια μόνοις τοῖς [illegible] [illegible] τοῦ ἰούδα. Poſtea ſubdit Pachymeres excluſum myſteriis Iudam, quia non ſatis eſt corpore communicare vt perfecta ſit communio, niſi animus per fidem & veram cognitionem belle comparatus ſit. [illegible] σωματικῶς μόνον [illegible] [illegible] ἀληθῆς [illegible] [illegible] Omnino Pachymeres hoc vult, eos qui peccatis obnoxii Euchariſtiam ſumant corpore tantum communicare, non ſpiritu, quia ſpiritalem gratiam non conſequantur, [illegible] corporis & ſanguinis Chriſti, vt loquitur Paulus: pios autem & bene in Deum affectos non tantum corpore, ſed etiam ſpiritu Euchariſtiam ſumere & gratiam Dei conſequi. Negat tamen ille Iudam myſteriis communicaſſe, & inter panem myſticum, ac myſteria diſcrimen ſtatuit, quod veteres patres non faciunt. Idem Pachymeres in Euchariſtia præſentem Chriſtum agnoſcit, & incruentum id ſacrificium vocat. Ad hæc enim verba Dionyſii, ἀλλ' ὦ θειοτάτη καὶ ἱερὰ τελετή, ſic ſubiungit. [illegible] ἀλλ' ὦ πάσχα, ὁ μέγα καὶ ἱερόν [illegible] πάσχα καὶ ἡ τοιαύτη ἱερὰ τελετή, αὐτός ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς [illegible] [illegible] Sed maxime diuina & ſacra telete ſeu myſterium. Alioquin teleten ipſam vt animatam & metro, quemadmodum & Theologus Gregorius magnus dixit. Sed o Paſcha magnum & ſacrum Noſtrum enim eſt Paſcha, & talis ſacra telete, ipſe eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ad quem oratione m conuertit ſanctus Dionyſius vt reuelet indumenta, & ſacerdotem operantem [illegible] lumine repleat. Sentit rurſum Pachymeres Iudam non communicaſſe corpori Chriſti, quod a Maximo Scholiaſte Dionyſii mutuatus eſt. Contra veteres Patres docent. B. Auguſtinus lib. 5. contra Donat. c. 8 cuius verba ſupra citata, dicit docet Iudam Chriſti corpus edendum accepiſſe. Cyprianus de cœna Domini. Vbi ſacrum cibum mens perfida tetigit, & [illegible] ſceleratam [illegible] panis ſanctificatus intrauit. I. Chryſoſtomus in myſticum [illegible] καὶ ἰούδας [illegible] [illegible] τοῦτό ἐστι τὸ αἷμα, ὦ ἰούδα, [illegible] [illegible] αἷμα [illegible] [illegible] [illegible] ἅγια [illegible] [illegible] αἷμα [illegible] [illegible] ἰούδας [illegible] [illegible] Et Iudas aderat Domino ita dicente: Hic eſt ſanguis, o Iuda, quem vendidiſti 30. denariis. Hic eſt ſanguis pro quo paulo ante impudens pactum feciſti cum improbis Phariſæis. Dominus [illegible] alebat, ſeruus Dominum vendebat. Hic vendidit ipſum acceptis 30. denariis, Chriſtus [illegible] redemtionis pretium ſanguinem proprium effudit, & ei qui vendiderat dedit. Etenim aderat Iudas, & particeps ſuit ſacræ menſæ, & myſticæ cœnæ. Auguſtinus ad Pſal. 10. ſcribit Chriſtum Dominum primam Euchariſtiam manu ſua confectam, & ore ſuo commendatam dediſſe Iudæ. Theodoretus ad hæc verba Reus erit corporis &c. [illegible] καθάπερ [illegible] ἰούδας [illegible] [illegible] σῶμα [illegible] [illegible] Hoc ſignificat, quemadmodum Iudas eum prodidit, & Iudæi in eum fuere contumelioſi, ita eum dedecorare illos, & iniurioſos eſſe, qui ſanctiſſimum eius corpus manibus impuris excipiunt, & polluto corpori admouent. Chryſoſtomus ad hæc verba Pauli volentibus peccantibus, ὅταν γὰρ [illegible] μυστηρίοις [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cum enim qui myſteriis eius communicat, peccatum fecerit, an non eum conculcauit. Audiamus qui indigne ad hanc menſam accedimus, nolite dare ſancta canibus neforte conculcent ea pedibus ſuis, τοῖς ποσὶν αὐτῶν.

Oecume

Oecumenius ad id, [illegible] cum [illegible] a [illegible], qui [illegible] uerit, & ſanguinem eius pollutum duxerit. [illegible] ἁμαρτίας ἐργάζεται. Quomodo quis concu[illegible] Dei quando [illegible] communicans peccat. Chr[illegible] ad 26. Matthæi. [illegible] ἀναξίως [illegible] [illegible] ἔχεις. [illegible] Si Rex indigne ac[illegible] maiorem Do[illegible], ne d[illegible] pro a[illegible] vita cedam potius, quàm dem ſanguinem Domini [illegible]. Item reu[illegible] corporis & ſanguinis Domini, [illegible] &c. [illegible] Hoc eſt, eaſdem dabit pœnas quantas ſuſtinuerunt qui crucifixerunt Chriſtum. Illud corpus diripere Iudæi in cruce, polluit autē qui impura anima corpus [illegible] ſuſcipit. Ide ad hæc verba, viri Dominu, [illegible] Vt enim qui latera eius fode[illegible], non vt biberent ſanguinem eius foderunt [illegible] & qui accedit indignis, nullum ex eo [illegible] capit Theod. [illegible] facte ſcripturæ, et non ſolum vndecim Apoſtolis, verum & proditori dedit corpus & ſanguinem ſuum. Non video, cur Maximus Scholiaſtes Dionyſii ſtatuat [illegible] inter myſteria & myſticum panem, quod veteres Patres non agnoſ[illegible] Auguſtinus lib. [illegible] contra Fauſt. c. 13. Noſter panis & calix certa conſecratione myſticus fit, non naſcitur. Chryſoſtomus homil. de Myſtica cœna [illegible] Iudam indigne myſticæ cœnæ participaſſe [illegible]. Etenim tunc Iudas indigne participauit cœnæ myſticæ, & exiens tradidit Dominum, vt diſcas quod [illegible] continuo inuadit qui indigne participant myſteriis: ſed de hoc [illegible] vs. Dein de preſers verba D. Hieronymi ad cap. 11. epiſt. 1. ad Corinth. [illegible] Dominus in cœna tradidit ſacramenta. Animadverte veteres Patres [illegible] vocare ſacramenta κατ' ἐξοχὴν, vt Græci myſteria, interdum [illegible] corporis Chriſti, vel ſacramentum carnis. Auguſtinus lib. [illegible] de Trinitate cap. [illegible] Infantes licet nunquam illam ſpeciem rerum videant, niſi inter celebrationes [illegible] cum offertur & datur, dicitur que illis [illegible] nunquam [illegible] Auctoritatem grauiſſimam eſſe ait, qua docetur corpus & [illegible] Celebrationem [illegible] pro celebratione ſacrificii [illegible], Sacramentum [illegible] vocari [illegible] carnis, quia ſacerdotis manibus fit. Auguſtin. diſt. 2. car[illegible] quia Chriſti caro [illegible] modo vocatur corpus Chriſti [illegible] quod viſibile, quod palpabile, mortale [illegible] poſitum eſt [illegible] ipſa immolatio carnis quæ ſacerdotis manibus fit [illegible] ſignificante myſterio [illegible] ad B[illegible] memor[illegible] ſti reuocamus. Idem lib. 20. cap. [illegible] Chriſtiani iam peracti [illegible] memoriam celebrant ſacroſancta [illegible] Chriſti. [illegible] ponit pro [illegible] ſignis lib. 21. de Ciuitate c. 25. [illegible] non [illegible], inquit [illegible] ſacramento, ſed reipſa manducauerunt corpus Chriſti [illegible] de Trinitate [illegible] vere eſt eſca, & ſanguis meus vere eſt potus &c. De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus. Nunc enim & [illegible] Domini [illegible] & fide [illegible] vere eſt caro & vere ſanguis eſt. Et hæc acc[illegible], & [illegible] Chriſto & Chriſtus in nobis ſit &c. Eſt ergo in nobis per carnem [illegible] ſumus in eo [illegible] mus in Deo eſt. Quod autem [illegible] & [illegible], ipſe teſtatur &c. Quod autem [illegible] Quin carnem [illegible] & [illegible] & [illegible] cos qui nos [illegible] D[illegible] voluntate [illegible] per ſacramentum carnis & ſanguinis [illegible] prophetas [illegible]. C[illegible] & per honorem [illegible] peralit [illegible] ut prædi[illegible] [illegible] verba Domini [illegible] Q[illegible] ad [illegible] neſſ[illegible] ſum [illegible] & vin[illegible] vocat Dominica in [illegible]

Ecce ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, panem & vinũ virtute ineffabili in ſui corporis & ſanguinis ſubſtantiam conuertit. Sicut enim tunc & viuebat & loquebatur & tamen à diſcipulis comedebatur, bibebatur ita & modo integer & incorruptus manet, & à fidelibus ſuis in panis & vini ſacramento quotidie bibitur & manducatur. Niſi enim panis & vinum in eius carnem & ſanguinem verterẽtur, nunquã ipſe corporaliter mãducaretur. Agnoſce, doctiſſime Caſaubone, rem ſignificatam in his verbis pro ſigno non poni, agnoſce cùm ſubſtãtia panis in corpus Chriſti verſa ſit, ſolas ſpecies, ſola, vt loquuntur, accidẽtia, ſola ſigna panis & vini remanere, ſub quibus ſit veriſſimũ Chriſti corpus. Sed Patres audiamus quos recitas. Auguſt. ep. 118. Apoſtolus alibi dicit, cõuenientibus vobis, &c. Hanc ipſam acceptionem Euchariſtiæ, Dominicam cœnam vocans. Innocẽtius III. lib. 4. de myſter. miſſæ c. 12. Quæri ſolet quale corpus ſuũ Chriſtus dedit in cœna, mortale, an immortale, paſſibile, an impaſſibile. Benè probas aduerſus Doctiſs. Maldonatũ cœnam Domini pro Euchariſtia ſumi. Allucinatus ille eſt in re leui, tu in re longe maxima, quæ me ſæpe cogit diſcedere ab inſtituto tuo, vt in meo perſeuerẽ. Hoc enim inſtitutum meum eſt, hæc mens, vt opinationem tuam de ſacramento Euchariſtiæ falſiſſimam eſſe auctoritate patrum euincam. Ad Innocẽtij igitur verba quæ profers, Chriſti corpus hodie in Euchariſtia immortale, impaſſibile eſſe defendo: quanquam Chriſtus Apoſtolis ſuis paſſibile corpus dedit, ſed impaſſibili modo. Nicetas lib. 1. de geſtis Alexij, ζητήσεως γὰρ οὔσης, εἰ τὸ μεταλαμβανόμενον ἅγιον σῶμα χριστοῦ ἄφθαρτόν ἐστι, ὁποῖον μετὰ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν ἢ τὸ μὲν φθαρτὸν ὡς πρὸ τοῦ πάθους, οἱ μὲν ἔλεγον ἄφθαρτον, καὶ ὡς ὁ μερίσας δέξηται, ἐκεῖνος εἰσδέχεται ὅλον τὸ πρὸς τοῦ Θωμᾶ ψηλαφηθέντα. Cùm quæſtio incidiſſet, an ſanctum corpus Domini, quod in Euchariſtia ſumitur, immortale eſſet, quale poſt paſſionem & reſurrectionem, an verò mortale, vt ante paſſionem alij dicebant à corruptione liberũ. & vt qui particulam ſumpſerit, totum ſumpſiſſe eum qui à Thoma contrectatus ſit: qui mouerant hanc quæſtionem de vera præſentia corporis Chriſti nihil addubitabant. Gregor. Nyſſenus in magna catechesi, σκοπῆσαι προσήκει πῶς ἐγένετο δυνατὸν τὸ ἓν ἐκεῖνο σῶμα τοσαύταις τῶν πιστῶν μυριάσι κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐσαεὶ καταμεριζόμενον ὅλον ἑκάστῳ διὰ τοῦ μέρους γίνεσθαι, καὶ αὐτὸ μένειν ἐφ' ἑαυτοῦ ὅλον. Attendere oportet, qui fieri potuit, vt illud vnum corpus quod tot millibus fidelium per vniuerſum orbem aſſiduè diſtribuitur, totum vnicuique in parte quam accipit detur, & ipſum manet, in ſeipſo totum. Non poteſt hoc loco accipi corpus pro ſigno corporis. Samonas Epiſcopus Gazæ in Dialogo cum Achmete, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἱερουργούμενος ἄρτος εἰς τὸ ἀληθὲς τοῦ χριστοῦ σῶμα μεταβαλλόμενος δυνάμει θείᾳ δι' ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου πνεύματος καὶ διαμελίζεται, ἀλλ' ὁλόκληρον καὶ σῶον ἐν ἑκάστῳ κλάσματι σώζεται, ὡς καὶ ὁ λόγος τοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς ἀκούοντας ὁλόκληρος καὶ οὐ διῃρημένος ἀκούεται, ὅταν τοίνυν ἁγιασθεὶς ἄρτος εἰς μέρη τέμνηται, ὅς τὸ παναγιώτατον τοῦ χριστοῦ ἐστι σῶμα, μὴ νομίζῃς ὅτι μερίζεται, ἢ σχίζεται, ἢ διαιρεῖται, τὸ ἄχραντον ἐκεῖνο σῶμα· ἀθάνατον γὰρ καὶ ἄφθαρτον, καὶ ἀδαπάνητον, ἀλλ' οἱ μερισμοί εἰσιν ἐκείνων τῶν αἰσθητῶν συμβεβηκότων μόνον μετὰ τὸν ἁγιασμὸν πρὸς ῥώμην πίστεως. Verum & panis ſanctificatus à Sacerdote diuina virtute in corpus Chriſti mutatus per aduentum ſancti Spiritus licet diuiditur, corpus tamen integrum & ſaluum in quoque fragmento ſeruatur, vt ſermo dicentis integer nec diuiſus ad aures audientium accidit. Cùm igitur ſanctificatus panis in partes diuiditur, quod eſt ſanctiſſimum Chriſti corpus, noli putare ſanctiſſimum illud corpus diuidi, diuelli, in partes ſecari: eſt enim immortale, à corruptione liberum quod conſumi nequit, ſed accidentia tantum panis ſenſilia poſt conſecrationem rumpuntur ad robur fidei. Obſerua, mi Caſaubone, aliud eſſe & dici à Samona corpus & ſanguinem Chriſti, aliud accidentia panis & vini. Euigila tandem e ſomno, & nubeculam illam quæ inſidet in oculis tuis diſpelle in radio veritatis. Poſt Innocentij verba Bernardo auctore uteris, qui de cœna Domini dixit, Chriſtus in cœna illa munerans & munus, cibans & cibus, conuiua & conuiuium, offerens & oblatio. Bene eſt quòd ea recitas è patribus quibus egregie tuus error reuincitur. Hieronymus ad [illegible] p. 1. Oſee. tunc dedi eis eſſe in corporis mei ipſe cibus & conuiua. Idem ep. 150. ad Hedeb. Ipſe eſt conuiua & conuiuium, ipſe comedens, & qui comeditur. Nec minus euertit errorem tuum Ecbertus aduerſus Catharos. Cuius verba profers ex ſerm. 10. Olim Chriſtus in cœna ſua incõſumpto & integro corpore corã diſcipulis ſedebat, ea hora qua manducabant corpus eius. D. Auguſtinus ad Pſal. 33. Chriſtum in cœna illa corpus ſuum manibus ſuis portaſſe docet. Ioannes Chryſoſt. homil. 83. in cap. 26. Matth. ἵνα γὰρ μὴ καὶ τότε ταραχθῶσι, πρῶτος αὐτὸς τοῦτο ἐποίησεν, ἐνάγων ἀταράχως εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων· διὰ τοῦτο τὸ ἑαυτοῦ αἷμα ἔπιε. Ne igitur tunc diſcipuli turbarentur, primus Chriſtus id fecit vt corpus ſuum comederet & ſanguinem biberet, inducens eos ad communionem myſteriorum. Ideo ſanguinem ſuum bibit. Cyrillus, εἰς ὑπαπαντὴν, βρέφος βλέπω νομικὴν θυσίαν προσάγον τῷ θεῷ γονεῖ, ἀλλ' αὐτὸν τὰς παντὸς διεξόδους θυσίας δεχόμενον ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸν θρόνῳ χερουβικῷ ἐποχούμενον καθεζόμενον, αὐτὸν προσφερόμενον, καὶ ἁγιαζόμενον, αὐτὸν τὰ πάντα ἁγιάζοντα, καὶ καθαίροντα, αὐτὸν τὸ

V δῶρον,

δῶρον· αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς, αὐτὸς τὸ θυσιαστήριον, αὐτὸς τὸ ἱλαστήριον, αὐτὸς ὁ προσφέρων, αὐτὸς ὁ ὑπὲρ κόσμου θυσία προσφερόμενος· αὐτὸς τὸ πῦρ ὑπάρχων, αὐτὸς ὁλοκαύτωσις, αὐτὸς ἀμνὸς, αὐτὸς ἡ μάχαιρα τοῦ πνεύματος, αὐτὸς ὁ ποιμὴν, αὐτὸς τὸ ἱερεῖον, αὐτὸς ὁ θύτης, αὐτὸς ὁ θυόμενος, αὐτὸς ὁ ἀναφερόμενος, καὶ αὐτὸς ὁ θυσίαν δεχόμενος, αὐτὸς ὁ νόμος, καὶ αὐτὸς ὁ τὸν νόμον πληρῶν. &c. *τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· ὁ ἄρτος ὁ κοινὸς οὐκ ἔστιν ἐπιούσιος, ἄρτος δὲ οὗτος ὁ ἅγιος ἐπιούσιός ἐστιν ἀντὶ τοῦ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς καθιστάμενος· οὗτος ὁ ἄρτος οὐκ εἰς κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, ἀλλ' εἰς πᾶσαν σου τὴν σύστασιν ἀναδίδοται εἰς ὠφέλειαν σώματος καὶ ψυχῆς.* Cyrillus in occurſum Simeonis: Puerum video legale ſacrificium adducentem in terra, qui pia omniũ ſacrificia in cœlo ſuſcipit. Qui vt Deum decet in ſolio Cherubico ſedet, qui offertur, & ſanctificatur cùm omnia ſanctificet, & purget. & ipſe ſit donans, ipſe doonm (deſunt hæc verba, *αὐτὸ δῶρον*) ipſe eſt Pōtifex maximus, ipſe altare, ipſe propitiatorium, ipſe qui offert, ipſe ſacrificium quod pro mundo offertur, ipſe ignis, ipſe holocauſtum, ipſe agnus, ipſe gladius ſpiritus, ipſe paſtor, ipſe ouis, ipſe ſacrificator, ipſe immolatus, ipſe qui offertur, ipſe qui ſacrificium ſuſcipit, ipſe lex, ipſe qui legē implet: quæ verba non de ſacrificio crucis accipienda eſſe, quæ ſequuntur, oſtendũnt. Panē noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie. Panis cōmunis & vulgaris non eſt ſupra omnes ſubſtaorias. Panis ille ſanctus, & ſuperſubſtantialis eſt qui ſubſtantiam animæ conſtituit: hic panis non in abdomen vadit, nec in cloacam eiicitur, ſed in omnem tuam conſtitutionem diditur, ad vtilitatem animæ & corporis. Iterũ euagatus ſum à tuo inſtituto, non à meo, qui hoc ago, vt tibi mentem veterum patrum à tua alienam ſubiiciam. Non dubito te ea modeſtia eſſe, vt veterum omnium fidem ac in re graui conſenſum tuæ opinationi anteponendum eſſe vltro fatearis. Quod autem Miſſas priuatas, & cōmunionem ſine cōmunicantibus inſectaris, & recentes abuſus vocas, veterē ac legitimum eſſe Dei cultum facilè vincā. B. Hieronymus ep. ad Damaſum, Chriſtum quotidie immolari à Sacerdotibus docet, id eſt, Miſſas celebrari. Cùm tamen quotidie fideles non cōmunicarēt. Vnde ſequitur Miſſas priuatas quotidie celebratas. Auguſtinus ep. 118. ad Ianuar. Alij quotidie corpori & ſanguini Domini cōmunicant. Alij certis diebus accipiunt. Alibi nullus dies intermittitur quo non offeratur. Alibi ſabbato tantum, & Dominica, &c. Si vero etiam in aliena patria cùm peregrinatur vidit bis offerri quinta ſabbati, hebdomada vltima quadrageſimæ, & ad mane, & ad veſperam, veniénſq; in patriam ſuam vbi in fine diei mos eſt offerri malè illiciteq; fieri contendat, puerilis ſenſus eſt ille. Idem de verb. Domini in Lucam ſerm. 28. ſi quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumas, quod iam modo Græci in Oriente facere conſueuerunt. Accipe quotidie quod tibi quotidie proſit. D. Hieronymus de filio prodigo. Vitulus pinguis qui quotidie immolatur pro ſalute pœnitentis ipſe Saluator eſt, cuius quotidie carne veſcimur, cruore potamur: hoc conuiuium quotidie celebratur, quotidie pater filium recipit. ſemper Chriſtus credentibus immolatur. lib. 1. contra Iouinianum, maius, & dignius eſſe oſtendit communicare corpori Chriſti quàm orare. Quod ſi matrimonij vſus, & conſuetudo cum vxore orationem impedit, longè iuſtius cōmunioni moram iniicere debet. Scio, inquit Romæ hanc eſſe conſuetudinem, vt fideles ſemper Chriſti Corpus accipiāt, quod nec reprehendo, nec probo. Chryſoſtomus ſerm. de Eccleſia, *πολλοὶ τῶν μυστηρίων ἅπαξ μεταλαμβάνουσι τοῦ ἐνιαυτοῦ.* Multi ſemel tantum myſteriis communicant anno quoque. Fabianus inſtituit, vt fideles ter ſaltem in anno communicarent, in Paſchate, Pentecoſte, Natali, vt eſt apud Gratianum d. 2. can. ſi non freqneorius. Olim communicabant quotidie. Hieronymus ad Lucianum, vtinam Euchariſtiam abſque condemnatione noſtri, & pungente conſcientia ſemper poſſemus accipere. Baſilius ad Cæſariam, & communicare per ſingulos dies & participare ſacro corpori & ſanguini Chriſti pulchrum eſt. Deinde vſus obtinuit vt diebus tantum Dominicis Euchariſtiam fideles ſumerent, apud Innocentium lib. 4. de ſacrificio Miſſæ cap. 7. & 9. Sacerdotem qui ſacrificium offert communicare ſemper corpori Chriſti neceſſe eſt, non item eos pro quibus offertur. Hieronym. ad cap. 3. Malachiæ Sacerdotes cum colati & emundati fuerint, tunc offerent Domino iuſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum quod offerũt pro Eccleſia, & Eccleſiæ membris Idem ad cap. 46. Ezechielis, Sacrificium agni anniculi immaculati quod in veteri lege fiebat figuram fuiſſe ſacrificij Euchariſtiæ oſtendit, quod ſub exortum ſolis quotidie Deo offertur. Hoc ſacrificium perpetuum eſſe, ac iuge, *ἐνδελεχὲς*, affirmāt, quod nullo die omittatur. Ad hæc verba Pſal. 11. Vota mea Domino reddam coram timentibus eum. Hoc eſt, inquit, myſterium corporis & ſanguinis mei offeram cũ his qui in eius timore hæc celebrant. lib. 1. aduerſus Iouinianũ, vbi oſtendit laicum hominē cōmunicare non poſſe, qui coſuetudine vxoris non abſtinuerit, hæc diſerte addit, Sacerdoti cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt, vnde probat vxoris conſuetudine Sacerdoti abſtinendum. In Apologia ad Pammach. cap. 3. Epiſcopus, Presbyter, Diaconus uouerunt ſe hoſtias offerre non poſſe, ſi operi ſeruiant coniugali cap. 3. contra Vigilantium, ex

verbis

vxoris conſuetudine ſacerdoti abſtinendum. In Apologia ad Pammach.c. 3. Epiſcopus, Presbyter, Diaconus nouerunt ſe hoſtias offerre non poſſe ſi operi ſeruiant coniugali c. 3. contra Vigilantium, ex verbis Vigilantij oſtendit ſequi Epiſcopum Romanum perperam agere, qui, vt ipſe loquitur, ſuper mortuorum oſſa veneranda offert Domino ſacrificia, quæ Vigilantius pro vili puluere habeat, Catholici oſſa Petri, & Pauli hominum mortuorum venerentur, putentque eorum ſepulchra Domini altaria eſſe idem, quod Romanus epiſcopus faciat, à cæteris totius orbis epiſcopis vſurpari defendit. c. 4. ſi Vigilantius auditur, ergo & die Dominico non ſunt offerenda ſacrificia, ne reſurrectionis Domini crebro Paſcha celebremus: ſed ratione tecum agam, qua maxime inter paucos vales, Miſſa quam damnas, vel ſacrificium eſt corporis Chriſti ab ipſo Chriſto inſtitutum, vt honor Deo habeatur, & is hominibus propitius reddatur, in memoriam crucis eius, vel ſacrificium eiuſmodi non eſt. Si eſt, non modo publicè, verum & priuatim, licet communio populo non miniſtretur, honor ille Deo haberi debet. Si non eſt, veteres Patres turpiſſime allucinati ſunt, qui & ſacrificium appellant, & ſacerdotes in Eccleſia Chriſti eſſe aiunt, à quibus ſacrificium hoc quotidie fiat, & altaria ponunt in quibus incruenta corporis Chriſti hoſtia in memoriam crucis quotidie immoletur. Probare igitur debueras, vt iure priuatas illas Miſſas improbares, eas non eſſe verum ac legitimum ſacrificium à Chriſto inſtitutum, vt honor Deo habeatur. Quod alio loco facturum te oſtendis. Ego verò eunicam te non diffitente veteres Eccleſiæ Patres ſacrificium corporis Chriſti, non in cruce modo, ſed etiam in Euchariſtia agnoſcere, altaria, ſacerdotes commemorare Myſtagogiam, Miſſam, Liturgiam, œconomiam collectam, ſinaxim, tetelen ad totius ſacrificij, quod fit in altari à ſacerdote, ritum referre, cum Euchariſtiam communionem, μετάληψιν, ad ſacramentum corporis Chriſti, quod fidelibus communicatur referant, & ſacramentum ſub altera tantum ſpecie panis & vini totum eſſe & fidelibus, ſi vſus fuerit, miniſtrari poſſe, ſacrificium non niſi ſub vtraque ſpecie celebrari, quia ſacrificium pendet à voluntate inſtituentis, qui ſub vtraque ſpecie inſtituit, tum quia ſacrificium non eſt ſine ſanguine, vt ait Paulus, ſacramentum ad vtilitatem communicantis refertur. Addam in ſacris litteris cœnam & eſſe, & appellari, ſed quia vox illa non ſatis omnia myſteria quæ tunc temporis a Chriſto Domino inſtituta ſunt exprimat, Pat[illegible] Myſtagogiæ, Liturgiæ, Miſſæ, œconomiæ appellationes repetiſſe.

AD CAPVT XXXIII.

EXERCIT. VI.

PAuli verba ſunt 1. Cor. 10. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν. Calix benedictionis cui benedicimus. Duobus verbis promiſcue vtitur ad declarandam Domini [illegible]ionem, εὐλογεῖν, καὶ εὐχαριστεῖν, ex quibus verbis duo huius ſacramenti nomina originem habuerunt, eulogia, Euchariſtia. Chriſtus in eodem actu & Deum patrem laudauit, & gratias illi egit, & hoc amplius panem ſignificauit, vt eſſet in myſterio corpus, ſiue caro, & ſanguis Chriſti. Id eſt ex ſententia tua, vt panis ſignum eſſet corporis Chriſti, non verum corpus Chriſti. Nam panem exiſtimas ita conſecrari, vt panis eſſe non deſinat, ſed ſignum Chriſti in cruce mortui eſſe incipiat, quod ante conſecrationem non erat. Quid ſi veterum Patrum auctoritate vincam panem poſt conſecrationem non ſolum eſſe ſignum Chriſti, ſed ipſiſſimum corpus Chriſti, panem poſt verba conſecrationis, per verba conſecrationis deſinere eſſe panem, incipere eſſe corpus Chriſti & vere in corpus Chriſti mutari conuerti, μεταστοιχειοῦσθαι. Ante omnia dicam tuam illam opinationem non eſſe nuperam, ſed in ipſo exortu naſcentis Eccleſiæ natam, damnatam, eiectam. Et Iudas & Capharnaitæ illius auctores fuere. Chryſoſt hom. 46 in Iohan. καὶ ᾐνίξατο σοφῶς. οὐ γὰρ αὐτὸν φανερὸν ἐποίησεν, ὥστε λαθὼν ᾤχετο. ἐκεῖνο μὲν ἵνα μὴ ἀναισχυντότερος γένηται. τοῦτο δὲ, ἵνα μὴ νομίζων λανθάνειν ἀδεῶς ἐργάσηται τὸ τόλμημα. διὸ καὶ σαφεστέρους ἐπάγει τοὺς ἐλέγχους, πρότερον μὲν γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων ἠρίθμησεν. εἰσὶ δὲ τινες ἐξ ὑμῶν οἳ οὐ πιστεύουσι· ἐπεὶ γὰρ καὶ προδότην ἠρίθμησεν ἄκουσον. ἔφη ὁ εὐαγγελιστὴς, ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. Chriſtus Dominus cum animaduerteret Iudam ſibi fidem non habere commendanti carnis ſuæ manducationem qua ſapientia erat, nec ipſum nominatim prodidit, nec tamen latere paſſus eſt, alterum quidem ne deprehenſus impudentius iurgaretur, alterum ne animum ſuum latere exiſtimans, maiori fiducia facinus, quod animo agitabat, patraret. Ideo paulatim manifeſtius eum recenſet. Primum enim eum inter cæteros Apoſtolos numerauit. Sunt quidam, inquit, è vobis qui non credunt. Quod enim proditorem nominarit, indicat euangeliſta. Norat enim Ieſus ab initio qui eſſent non

credentes, & quis eum traditurus eſſet. Poſtquam vidit obduruiſſe Iudam, vehementius increpauit, Vnus, inquit, ex vobis Diabolus eſt. B. Ignatius ep. ad Smyrnenſ. apud Theodoret. lib. 3. Impatibil. Quoſdam ſua ætate hac hæreſi imbutos fuiſſe indicat, his verbis. εὐχαριστίας καὶ προσφορὰς οὐκ ἀποδέχονται, διὰ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν εὐχαριστίαν σάρκα εἶναι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν παθοῦσαν, ἣν χρηστότητι πατὴρ ἤγειρε. Euchariſtias, & ſacrificia, ſeu oblationes nõ admittunt, quia negant Euchariſtiam carnem eſſe Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ paſſa eſt, pro peccatis, quam Pater bonitate ſua ſuſcitauit. Gnoſtici apud Epiphanium hæreſi 26. verba quidem Chriſti de vero eius corpore acceperunt, ſed flagitioſiſſime in ſuo paſchate peccaruor, δέχονται τὸ σπέρμα καὶ φασὶ, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα χριστοῦ, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ πάσχα δι᾽ ὃ πάσχει τὰ ἡμέτερα σώματα, καὶ ἀναγκάζεται ὁμολογεῖν τὸ πάθος τοῦ χριστοῦ. Gnoſtici accipiũt ſemẽ hominis, & dicũt, hoc, eſt corpus Chriſti, & hoc eſt paſcha, quia corpora noſtra patiuntur, & coguntur fateri paſſionẽ Chriſti. Vrbicus quidam ætate Auguſtini nudum panem & vinum in Euchariſtia pro Chriſti corpore videtur agnouiſſe. Auguſtin. ep. 8. dicit ceſſiſſe in noua lege pani pecus, tanquam neſciens, & tunc in Domini menſa propoſitionis panes poni ſolere, & nunc ſe de agni immaculati corpore partem ſumere. Dicit ceſſiſſe poculo ſanguinem non cogitans etiã nũc ſe accipere in poculo ſanguinẽ. Neſtorius fatebatur in Euchariſtia veram Chriſti carnem eſſe, ſed non cum verbo coniunctam, cuius error refellitur. anathemate 11. Concil. Epheſ. τὴν ἁγίαν καὶ ζωοποιὸν, καὶ ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν θυσίαν, οὐχ ἑνὸς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς, καὶ ἀνθρώπου κοινοῦ σῶμα πιστεύοντες εἶναι τὸ προκείμενον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τίμιον αἷμα· δεχόμενοι δὲ μᾶλλον, ὡς ἴδιον σῶμα γεγονὸς, καὶ μὴν τι καὶ αἷμα τοῦ πάντα ζωογονοῦντος λόγου. Sanctum, viuificum, & incruentum in Eccleſiis ſacrificium facimus, credentes id quod proponitur non eſſe corpus vnius alicuius vulgaris ac communis hominis, ſimiliter & ſanguinem pretioſum, Accipientes autem magis, vt quod exiſtat proprium corpus & ſanguis verbi omnia viuificantis. Expende, amabo Caſaubone, verba iſta & genuinum eorum ſenſum deſtinata pertinacia noli peruertere. Sed immoremur in voce Euchariſtiæ, ne extra oleas nos ferri putes. Ignatium oſtendi damnare eos qui Euchariſtiam veram Domini carnem pro nobis in cruce paſſam eſſe negarent. Origines lib. 8. aduerſus Celſum, καὶ διὰ ταῦτα δὲ κέλσος μὲν ὡς ἀγνοῶν τὸν θεὸν τὰ χαριστήρια δαίμοσιν ἀποδιδότω. ἡμεῖς δὲ τῷ τοῦ παντὸς δημιουργῷ εὐχαριστοῦντες, καὶ τοὺς μετ᾽ εὐχαριστίας, καὶ εὐχῆς τῆς ἐπὶ τοῖς δοθεῖσι προσαγομένους ἄρτους ἐσθίομεν σῶμα γενομένους διὰ τὴν εὐχὴν, ἅγιόν τι, καὶ ἁγιάζον τοὺς μεθ᾽ ὑγιοῦς προθέσεως αὐτῷ χρωμένους. Ideo Celſus vt ignorans Deum gratias Dæmonibus referat, & dona gratiarum reddat. Nos autem ac quieſcentes Deo, & ei placere ſtudentes, comedimus panes cum gratiarum actione, & oratione oblatos, qui per orationem corpus fiunt ſanctum, & ſanctificans eos qui bona mente iis vtuntur. Panem Euchariſtiæ vocat Cyrillus catech. 1. ὥσπερ γὰρ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος τῆς εὐχαριστίας, πρὸ τῆς ἁγίας ἐπικλήσεως τῆς προσκυνητῆς τριάδος ἄρτος ἦν, καὶ οἶνος λιτὸς, &c. vt enim panis & vinum Euchariſtiæ ante ſanctam inuocationem Trinitatis adorandæ panis erat, & vinum ſimplex, vbi inuocatio facta fuerit panis fit corpus Chriſti, & vinum ſanguis Chriſti. Siſte veſtigium in his verbis, & ea diligenter expende Tertul. lib. de orat. Similiter de ſtationum diebus non putant plerique ſacrificiorum orationibus interueniendũ quod ſtatio ſoluenda ſit accepto corpore Domini. Ergo deuotum Deo obſequium Euchariſtia reſoluit, an magis Deo obligat? Euchariſtiam hoc loco interpretatur corporis Chriſti cõmunionem. Subiiciat enim, Nonne ſolemnior erit ſtatio tua, ſi & ad aram Deis ſteteris. Accepto corpore Domini vtrumque ſaluum eſt, & participatio ſacrificij, & exſecutio officij. Iterum hæc verba mihi nota, & alte conſidera. Ignatius epiſt. ad Philadelphenſes παρακαλῶν ἡμᾶς μίᾳ πίστει, καὶ ἑνὶ κηρύγματι, καὶ μιᾷ εὐχαριστίᾳ χρῆσθαι. μία γὰρ ἐστιν ἡ σὰρξ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, καὶ ἓν αὐτοῦ τὸ αἷμα τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθὲν, εἷς ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρύφθη, καὶ ἓν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη, ἓν θυσιαστήριον πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. Inuitans nos & cohortans vti vna fide, vna doctrina, & vna Euchariſtia: vna enim eſt caro Ieſu Chriſti, & vnus eius ſanguis pro nobis effuſus, vnus panis omnibus fractus eſt, vnum poculũ omnibus diſtributum, vnũ altare vniuerſæ Eccleſiæ, vnus Eſpicopus cum Presbyteris & Diaconis conſeruis meis. Dionyſius Areopagita quem tu antiquiſſimũ auctorem ſæpe laudas ſub finem c. 8. ἐν τέλει δὲ πάντων ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὴν θεαρχικὴν κοινωνίαν καλεῖ τὸν τετελεσμένον. διὸ καὶ τῶν ἱερατικῶν τάξεων ἐν ταῖς ἱεροτελεστικαῖς αὐτῶν ἁγιστείαις, ἐν τέλει τῶν ἱερουργιῶν αὐτῶν ἀφιερώσεων ἡ τῆς ἁγιωτάτης εὐχαριστίας κοινωνία μεταδίδοται πρὸς τοὺς τελεσιουργοὺς αὐτὰς ἱεράρχας, οὐ μόνον ὅτι θεαρχικῶν μυστηρίων ἡ μετάληψις ἑκάστης μετέξεώς ἐστι τὸ κεφάλαιον, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ αὐτῆς, τῆς κοινωνίας, καὶ θεοειδῆς δωρεᾶς ἀναλόγως αὐταῖς καθ᾽ ἑκάστην αἱ ἱεραὶ πᾶσαι τάξεις μετέχουσι πρὸς τὴν οἰκείαν αὐτῶν τῆς θεώσεως ἀναγωγὴν καὶ τελείωσιν. In fine omnium, ſacerdos initiatum (id eſt eũ qui ſacros ordines ſuſcipit,) ad communionem diuinam vocat. Ideo & iis qui ordinibus ſacris initiantur aut monachi fiunt in conſecrationibus, ac ceremoniis eorum ſacroſanctis, ſub finem ſacrarum conſecrationum communio ſanctiſſimæ Euchariſtiæ datur à Pontifice

tifice qui eas perficit, non tantum quia diuinorum myſteriorum participatio vniuſcuiuſque communionis eſt caput, ſed quod omnes ſacri ordines ſeruata proportione participant dono diuiniſſimo communionis corporis Chriſti, vt ad diuinitatem & perfectionem ſibi conſentaneam quiſque perueniat. Bene ac magnificè de Euchariſtia Dionyſius ſentit, quam apicem ac caput omnium conſecrationum & myſteriorum eſſe ait. Iuſtinus in Dialogo cum Triphone, oblationem ſimilæ mundæ figuram fuiſſe ait Euchariſtiæ, quam in memoriam paſſionis ſuæ Dominus facere nos iuſſit. καὶ ἡ τῆς σεμιδάλεως δὲ προσφορὰ τύπος ἦν τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, ὃν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους ὁ κύριος ἡμῶν παρέδωκε ποιεῖν. Sed res figurata dignior typo ſuo. Igitur aliquid in Euchariſtia ſubeſt ſimila & mundiſſimo polline dignius. Idem pag. 162. οἱ διάκονοι διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου, καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλ' ὃν τρόπον διὰ λόγου θεοῦ σαρκοποιηθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ σάρκα, καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν. Diaconi dant vnicuique adſtantium communionem panis conſecrati, & vini aqua mixti. Non enim vt communem panem, neque vt communem potum iſta ſumimus, ſed quomodo per verbum Dei incarnatus Ieſus Chriſtus Seruator noſter carnem & ſanguinem pro ſalute noſtra habuit. Ita & cibum benedictum per orationem verbi Dei ab ipſo, ex quo cibo caro & ſanguis per mutationem alitur, carnem & ſanguinem illius Chriſti incarnati eſſe docti ſumus. Et iſta liquido contemplare, nec præiudicio aliquo tibi caliginem offundi patere. Ibidem Malachiæ vaticinium ad ſacrificium incruentæ hoſtiæ reuocat. ὅθεν περὶ μὲν τῶν ὑφ' ὑμῶν τότε προσφερομένων θυσιῶν λέγει ὁ θεός, ὡς προέφην, διὰ Μαλαχίου, ἐν παντὶ τόπῳ, &c. περὶ δὲ τῶν ἐν παντὶ τόπῳ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐθνῶν προσφερομένων αὐτῷ θυσιῶν, τουτέστι τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου. Vnde & de ſacrificiis quæ à nobis offeruntur, dicit Deus per Malachiam, in omni loco ſacrificatur, & offertur mihi hoſtia munda. De ſacrificiis autem quæ offeruntur in omni loco à nobis gentibus, id eſt, de ſacrificio panis & calicis Euchariſtiæ. Item, omnes igitur qui per hoc nomen hoſtias offerunt quas Ieſus Chriſtus fieri iuſſit, hoc eſt, in Euchariſtia panis & calicis quæ fiunt in omni loco à Chriſtianis occupans Deus teſtatur ſibi acceptos & gratos eſſe. Clemens Alex. cap. 6. lib. 1. *Padag.* ἀναλόγως τοίνυν κίρναται ὁ μὲν οἶνος τῷ ὕδατι, τῷ δὲ ἀνθρώπῳ τὸ πνεῦμα· ἡ δὲ ἀμφοῖν αὖθις κρᾶσις, ποτοῦ τε καὶ λόγου, εὐχαριστία λέγεται, τὸ θεῖον κρᾶμα τὸν ἄνθρωπον τοῦ πατρικοῦ βουλήματος πνεύματι καὶ λόγῳ συγκιρνάντος μυστικῶς. Per proportionem igitur miſcetur vinum aquæ, & homini ſpiritus: amborum autem mixtio poculi & verbi dicitur Euchatiſtia, voluntate diuina miſcente per Spiritum & verbum diuinum poculum aqua mixtum, qui eſt homo. Idem lib. 4. Stromat. ὁ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλὴμ ὁ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ ὑψίστου, ὁ τὸν οἶνον καὶ τὸν ἄρτον τὴν ἡγιασμένην διδοὺς τροφὴν εἰς τύπον εὐχαριστίας. Melchiſedech Rex Salem Sacetdos Dei altiſſimi, vinum & panem ſanctificatam alimoniam dans in typum Eucharilbiæ. Sed res figurata dignior eſt figura. Sit igitur in Euchariſtia aliquid pane nobilius neceſſe eſt, quod nihil aliud eſt niſi corpus Chriſti. Irenæus lib. 4. cap. 34. Quomodo autem conſtabit eis eum panem in quo gratiæ actæ ſint corpus eſſe Domini ſui, & calicem ſanguinis eius, ſi non ipſum fabricatoris filium dicunt, &c. Quemadmodum enim qui eſt de terra panis percipiens inuocationem Dei iam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti, ſic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam, iam non ſunt corruptibilia. Hunc locum, ſi vt Caſaubonum decet, expenderis, Euchariſtiam vere corpus Chriſti eſſe, & ex viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Chriſti carne conſtare non dubitabis. Hieronymus ad cap. 3. Sophoniæ, Sacerdotes qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinem Domini populis diuidunt. Caue ſis mihi ſignum hic pro re ſignificata obtrudas. Irenæus libro 5. cap. 2. Vani ſunt qui dicunt carnem non eſſe capacem incorruptibilitatis. Sic autem ſecundum eos videlicet, nec Dominus ſanguine ſuo redemit nos, neque calix Euchariſtiæ communicatio ſanguinis eius eſt, neque panis quem frangimus communicatio corporis eius eſt. Sanguis enim non eſt niſi à venis & carnibus, &c. Eum calicem qui eſt creatura ſuum ſanguinem qui effuſus eſt, ex quo auget noſtrum ſanguinem, & eum panem qui eſt creatura ſuum corpus confirmauit, ex quo noſtra auget corpora. Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei fit Euchariſtia corporis & ſanguinis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia. Quomodo carnem negant capacem eſſe donationis Dei, qui eſt vita æterna, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur. Item, Percipientia verbum Dei ſubſtantia fiunt, quæ eſt corpus & ſanguis Chriſti. Origines in Marcum. τοῦτό τὸ σῶμά μου· διὰ τοῦτον παρέδωκε τοῖς μαθηταῖς ὅπως ἐπιτελῶσιν αὐτοῖς προσῆκε τῆς καινῆς διαθήκης τὸ μυστήριον· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ συλλογίσω, καὶ εἶπε δι' ὅλους αὐτοῖς μεταλαβεῖν ἀποθνήσκων ἵνα ἐκεῖ-

ναι, διὰ μὲν τῆς εὐλογίας καὶ εὐχαριστίας μάθωσι, ὡς μεγάλα ἀλη[illegible] καὶ πάσης εὐχαριστίας ἄξια τὰ διὰ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ οἰκονομηθέντα, ὧν δὴ σύμβολα ταῦτα [illegible] παρέδωκεν αὐτοῖς· διὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν, τοῦτ' ἔστι τὸ σῶμά μου, καὶ τοῦτο τὸ αἷμά μου, τοῦτο δηλοῖ ὅτι, μετ' εὐχαριστίας μὲν τῆς εὐχαριστίας προσῆκεν αὐτοῖς σώματος νομίζειν μεταλαμβάνειν· τὸ δὲ ποτήριον ἐν τάξει τοῦ αἵματος ἡγεῖσθαι περὶ ἃ τὸ πάθος ἐγένετο ἐπὶ κοινῇ τῇ πάντων σωτηρίᾳ, καὶ ἄφεσιν τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς· ἡ γὰρ ἐπὶ τούτοις γινομένη πίστις ὁμοῦ τε τῶν πληρωθέντων ὁμολογίαν ἔχει, καὶ τὴν μετουσίαν τῆς ἀφέσεως χαρίζεται τοῖς πιστεύουσι. διδάσκει μὴ πρὸς τὴν φύσιν ἀφορᾷν τῶν προκειμένων, ἀλλὰ διὰ τῆς γινομένης ἐπ' αὐτῶν εὐχαριστίας, ταῦτα ἐκεῖνα εἶναι πιστεύειν, ὁ γὰρ ζωοποιὸς τοῦ θεοῦ λόγος ἑνώσας ἑαυτὸν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ καθ' ὃν οἶδε τρόπον, αὐτὴν ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτήν· ἔφη γὰρ ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω, &c. καὶ πάλιν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα, &c. οὐκοῦν τοῦτο ποιοῦντες ζωὴν ἕξομεν ἐν ἑαυτοῖς αὐτήν. ἔφη γὰρ, ὁ τρώγων, &c. ἔδει γὰρ αὐτὸν διὰ μὲν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν ἡμῖν γενέσθαι θεοπρεπῶς συνανακιρνᾶσθαι δὲ ὥσπερ τοῖς ἡμετέροις σώμασι διὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος· ὃ δὴ ἐσχήκαμεν εἰς εὐλογίαν ζωοποιὸν, ὡς ἐν ἄρτῳ καὶ οἴνῳ, ἵνα μὴ ἀπονακνήσωμεν σάρκα τε καὶ αἷμα προκείμενα βλέποντες ἐν ἁγίαις τραπέζαις τῶν ἐκκλησιῶν. συγκαθιστάμενος γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἀσθενείαις ἐνίησι τοῖς προκειμένοις δύναμιν ζωῆς, καὶ μεθίστησιν αὐτὰ πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς, ἵνα εἰς μέθεξιν ζωοποιὸν ἐν ἡμῖν εὑρεθῇ τὸ σῶμα τῆς ζωῆς· περὶ πολλῶν, ἐκχυνόμενον λέγει τὸ αἷμα τὸ περὶ πάντων· εἷς γὰρ, φησὶ Παῦλος, ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε. Item in Lucam, ἦλθε γὰρ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἐθύσαμεν πάσχα, καὶ κατήργησε τὸν τύπον, ἵνα κρατήσῃ ἀλήθεια. ὁ μὲν γὰρ τύπος προεδήλου, ὥσπερ γὰρ τὸ πρόβατον ἦν πρότερον, δεύτερον ὅτι οἱ μύσται ἴσασι. Hoc eſt corpus meum. Per hæc tradidit diſcipulis quo modo oportet eos efficere noui teſtamenti myſterium. Ideo enim & benedixit dans ei vt ea ſumerent quæ par erat vt illi per benedictionẽ & gratiarum actionem diſcerent magna omnino eſſe, & omni gratiarum actione digna, quæ per Chriſti paſſionem diſpenſata ſunt. Quorum ſigna iſta fieri eis tradidit. Per id enim quod dixit, hoc eſt corpus meum, & hic ſanguis meus, indicat, quod panem propoſitum cum gratiarum actione ſumentes; oportet credere ſe participare corpori Chriſti. Calicem loco ſanguinis habere, ſecundum quæ paſſus eſt pro communi omnium ſalute. Fide enim de his ſimul & confitetur quæ facta ſunt, & remiſſionis peccatorum gratiam impertit credentibus. Docet autem non ad naturam reſpicere eorum quæ propoſita ſunt, ſed per gratiarum actionem quæ in his fuit, credere illa ipſa eſſe. Oportebat enim ipſum per Spiritum ſanctum in nobis eſſe, vt Deum decet, & immiſceri noſtris corporibus per ſanctam carnẽ ſuam, & pretioſum ſuum ſanguinem, quem habemus in eulogiam & benedictionem viuificam, vt in pane & vino, vt non faſtidiamus, & nauſeemus videntes carnem & ſanguinem in ſacris menſis eccleſiarum. Condeſcendens enim noſtræ imbecillitati immittit in res propoſitas virtutem vitæ, & trãsfert iſta ad energiam & efficientiam ſuæ ipſius carnis, vt in participationem viuificam in nobis inueniatur corpus vitæ. Cyprianus ep. 6. lib. 4. Monet vt nos armemus, quo lingua victrix confiteatur Dominum ſuum Ieſum Chriſtum, vt Euchariſtiæ memor, inquit, qui Domini corpus accipit in ipſo Dominum ſuum complectatur. Idem epiſt. 11. Ante actam pœnitentiam, ante exomologeſim grauiſſimi delicti factam, ante manum ab Epiſcopo & clero in pœnitentiam impoſitam offerre lapſis pacem, & Euchariſtiam dare, id eſt, ſanctum Domini corpus prophanare audeant, cum ſcriptum ſit qui ederit panem indigne &c. Chryſoſtomus homil. 16. ad Hebræos Euchariſtiam poſuit pro conſecratione. ἐπ' αὐτῶν πάλιν τῶν φρικωδεστάτων μυστηρίων ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς τῷ λαῷ, ἐπεύχεται καὶ ὁ λαὸς τῷ ἱερεῖ· τὸ γὰρ μετὰ τοῦ πνεύματός σου, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ τοῦτο. καὶ τὰ τῆς εὐχαριστίας πάλιν κοινά. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος εὐχαριστεῖ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ἅπας. πρότερον γὰρ αὐτῶν λαβὼν φωνὴν, εἶτα συντιθεμένων, ὅτι ἀξίως, καὶ δικαίως τοῦτο γίνεται, τότε ἄρχεται τῆς εὐχαριστίας. καὶ τί θαυμάζεις εἴπου μετὰ τοῦ ἱερέως ὁ λαὸς φθέγγεται, ὅπου γε καὶ μετ' αὐτῶν τῶν χερουβὶμ, καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων κοινῇ τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους ὕμνους ἀναπέμπει. Rurſus in ipſis maxime terribilibus myſteriis bene precatur Sacerdos populo, bene precatur & populus Sacerdoti. Quod enim reſpondet populus cum ſpiritu tuo, nihil aliud eſt quàm bene precari Rurſus & quæ ſunt Euchariſtiæ, communia inter Sacerdotem & populum eſſe agnoſces. Nec enim Sacerdos ſolus gratias egit, verum & cum eo omnis populus. Ante populum enim ſermonem occupans deinde populo conſentiente ac dicente, dignum & iuſtum eſt, tunc Sacerdos accipit conſecrationem. Et quid miraris ſi cum Sacerdote populus loquitur, cùm ſacros illos hymnos vna cum Cherubin & virtutibus cœleſtibus communiter ad Deum mittat. Agnoſces, opinor, ea quæ hodieque à nobis in Canone Miſſæ leguntur, quæ ſua ætate Chryſoſtomus lecta, dictaque eſſe oſtendit. Idem homil. 26. in Matth. Euchariſtiam dictam eſſe ait, quod altari aſſiſtens Sacerdos pro vniuerſo orbe terrarum ſacrificio illo propoſito Deo nos gratias iubet offerre.

Verba tua ſunt, Iudæi conuiuium agni, ποτηρίῳ ὑμνήσαντες, poculo [illegible] claudebant

claudebant. In Græcis Liturgiis non vno loco dicitur hoc ſacramentum, θυσία αἰνέσεως, ſacrificium laudis. Reſpondeo, Synodo 7. act. 4. θυσίαν αἰνέσεως explicari τὸν χειλέων καρπὸν ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι χριστοῦ, ſacrificium laudis fructum labiorum confitentium nomini Chriſti, & diſtingui à ſacrificio incruento corporis Chriſti, de quo Clemens Romanus lib. 6. c. 25. Conſtitut. ἀντὶ θυσίας τῆς δι' αἱμάτων, λογικὴν καὶ ἀναίμακτον, καὶ τὴν μυστικήν, ἥ τις εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου συμβόλων χάριν ἐπιτελεῖται τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος. Pro ſacrificio cruento, rationale & incruentum ſacrificium inſtituit, quod in mortem Domini ſignorum ergo efficitur ſanguinis & corporis eius. Athanaſius homil. de mortuis τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ κηρὸς ὁλοκαύτωσις, ἡ δὲ γε θεία ἀναίμακτος θυσία ἐξιλασμός ἐστι. Oleum quod offertur pro mortuis & cera, eſt holocauſti oblatio, ſed diuinum incruentum ſacrificium eſt propitiatio. Cyrillus Hieroſolymit. Catech. 4. εἶτα μετὰ τὸ ἀπαρτισθῆναι τὴν πνευματικὴν θυσίαν καὶ τὴν ἀναίμακτον λατρείαν ἐπὶ τῆς θυσίας τοῦ ἱλασμοῦ, παρακαλοῦμεν τὸν θεὸν ὑπὲρ κοινῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου εὐσταθείας. Deinde poſtquam ſacrificium ſpiritale præparatum eſt, & incruenta adoratio in ſacrificio propitiationis, precamur Deum pro communi Eccleſiarum pace, pro bono ſtatu mundi. Gregorius Nazianzen. Stelit. 1. de Iuliano deſertore, qui fidem Chriſti, ſacroſque omnes ritus eiurauit, καὶ τὰς χεῖρας ἀφαγνίζεται τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἀποκαθαίρων, δι' ἧς ἡμεῖς χριστῷ κοινωνοῦμεν, καὶ τῶν παθημάτων, καὶ τῆς θεότητος. & exuit ſanctitatem manuum, eaſque à ſacrificio incruento expurgat, per quod Chriſti communicamus paſſionibus & diuinitati. Stelit. 2. οὐκ ἔτι μιαίνουσι αἵματι μιαρῷ τὰ τῆς καθαρωτάτης καὶ ἀναιμάκτου θυσίας ἐπώνυμα θυσιαστήρια. Non amplius polluunt ſanguine polluto altaria quæ nomine puriſſimi incruenti ſacrificij indigetantur. Euſebius lib. 1. de Demonſtrat. cap. 10. τὰς ἀναίμους, καὶ λογικὰς θυσίας appellat, incruenta, & rationalia ſacrificia, ſacrificium incruentum vocant non quia ſine Chriſti ſanguine fiat, ſed quia ſanguis Chriſti modo cruento, crudeli, ſanguinolento, viſibili, quo in cruce fuſus eſt, in ſacrificio altaris non effundatur. Monent autem Theologi duo eſſe ſacrificiorum genera. Alterum eſt improprie dictum, vt ſacrificium laudis honorificabit me ſacrificium vociferationis. Bona omnia opera, eleemoſynæ, precationes, ſacrificia improprie dicuntur. Sacrificium proprie dictum eſt actio publica & viſibilis, qua res ſub oculorum ſenſum cadens à ſacerdote ad id publice conſtituto certo ritu Deo offertur, & deſtruitur, vt dominium eius ac ſummum ius in res omnes agnoſcatur, qui vt eas verbo condidit, ita & verbo deſtruere poteſt. Ita & apud Iudæos & Gentiles iugulatæ hoſtiæ, thura incenſa, vinum effuſum. Sic apud nos verum Chriſti corpus, verus ſanguis ſub ſpecie panis & vini à ſacerdote publico, certo ritu Deo offertur, immolatur, manducatur, bibitur. Maximus ac ſanctiſſimus Dei cultus in ſacrificio repoſitus eſt, quem tantum abeſt vt Chriſtus Dominus ſuſtulerit, qui honori patris ſui ſemper conſuluit, vt etiam longe abſolutiſſimum in ſacrificio corporis ſui incruento inſtituerit? Nulla lex eſt ſine ſacrificio, ait Paulus ad Hebræos cap. 9. In omnium ſanctiſſima & perfectiſſima lege, omnium ſanctiſſimum & perfectiſſimum ſacrificium eſſe oportuit. Sed audiamus Patrum de hoc ſacrificio verba, vel potius oracula. Auguſtinus lib. 20. contra Fauſtum cap. 18. Chriſtiani iam peracti ſacrificij memoriam celebrant, Sacroſancta oblatione & participatione corporis Chriſti. Duo ſacrificia commemorat, ſacrificium crucis, & ſacrificium altaris quod in memoriam mortis Chriſti celebratur. Concil. Epheſin. anathem. 11. ſanctum & viuificum, & incruentum in Eccleſiis perficimus ſacrificium, credentes corpus eſſe propoſitum & pretioſum ſanguinem non vnius alicuius ſimplicis hominis cuiuſmodi nos ſumus, ſed accipientes vt proprium corpus factum, ac ſanguinem verbi omnia viuificantis. Verba Græca ſupra recitaui. Clemens lib. 7. Conſtitut. cap. 2. ſacrificium illud à Malachia prænuntiatum ſignificat his verbis, ὅπως ἄμεμπτος ᾖ ἡ θυσία ἡμῶν, καὶ εὐπρόσφορος θεῷ τῷ εἰπόντι περὶ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας, ὅτι ἐν παντὶ τόπῳ μοι προσενεχθήσεται θυμίαμα καὶ θυσία καθαρά. Vt ſacrificium noſtrum inculpatum & acceptum Deo eſſe poſſit, qui dixit de Eccleſia catholica, in omni loco offeretur incenſum, & hoſtia pura. Iuſtinus in Dialogo cum Tryph. vnde & de ſacrificiis quę à nobis offeruntur in omni loco, Deus dicit per Malachiam, & in omni loco ſacrificatur, & offertur mihi hoſtia munda. De pane & poculo Euchariſtiæ loquitur. Supra verba Græca poſuimus. S. Cyprianus ep. 3. lib. 2. ſacrificium Melchiſedech. Sacrificij noſtri figuram fuiſſe teſtatur. Tamen quoniam quidam vel ignotanter, vel ſimpliciter in calice Dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando non hoc faciunt quod Ieſus Chriſtus Dominus ac Deus noſter ſacrificij huius auctor & doctor fecit, admonitos autem nos ſcias vt in calice offerendo Dominica traditio ſeruetur, vt calix qui in cõmemorationem eius offertur, mixtus vino offeratur. Item in ſacerdote Melchiſedech ſacrificij Dominici ſacramentum præfiguratum videmus: nam quis magis ſacerdos Dei quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus qui ſacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem. Item, Nam in ſacrificio quod Chriſtus obtulit

ad ſacrificium opus eſſe Sacerdote, qui victimam iuguler, opus eſſe victima, quæ iuguletur? Fateor tamen crucis ſacrificium vere ſacrificium eſſe, quia Chriſtus ſe ſponte pro nobis patri victimam obtulit quaſi agnus ad occiſionem ductus, vt loquitur Iſaias. Athanaſius de regali ſacerdotio, κατὰ δὲ τὴν νῦν πολιτείαν αὐτὸς ὁ χριστὸς ὁ ἀληθινὸς ἡμῖν μελχισεδέκ, &c βασιλεὺς μὲν ὡς θεὸς, ἱερεὺς δὲ ὡς ἑαυτοῦ θύτης τε, καὶ προσαγωγεύς. ὁ γὰρ αὐτός τε καὶ ἱερεὺς, καὶ ἱερεῖον. In Republica Chriſtiana quæ nunc viget, Chriſtus verus nobis Melchiſedech, Rex vt Deus, Sacerdos vt ſui ipſius ſimulator, & productor. Ipſe enim eſt, & Sacerdos, & victima. Quæ verba non ad ſacrificium crucis, ſed ad ſacrificium Euchariſtiæ pertinent. Sacrificij quidem cruenti in cruce victus eſt infinita, quæ ad fideles omnes in lege naturæ, in lege veteri, & noua propagatur, quæ vim & efficientiam ſacrificio Euchariſtiæ, & omnibus ſacramentis impertita eſt, ſed hoc aio, ſacrificium crucis non magis nouæ legi quam veteri ſuiſſe proprium: hoc adiuuo, ſacrificium religionis cuiuſque ac legis, cum ipſa lege ac religione perennare debere. Sacrificium Aaronicum cum lege veteri perennauit, ea ſublata ſublatum eſt. Ritus ſacrificij cruenti in cruce per aliquot tantum horas perdurauit, quandiu victima ſanctiſſima in cruce ſuffixa eſt, quanquam efficientia eius ad præterita, præſentia, futura ſæcula profertur. Cùm igitur ſacrificium cuique legi proprium, quandiu lex viget, ipſum vigere, ac perſeuerare debeat, in lege Chriſti ſacrificium aliquod proprium ac ſingulare eſſe neceſſe eſt, quod cum ipſa lege perennet. Hoc eſt ſacrificium altaris, quod cum lege Chriſti perſeuerat. Deinde vt Paulus ait cap. 5. ad Hebræos omnis Sacerdos ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis. cap. 8. Omnis Pontifex ad offerendum munera & hoſtias conſtituitur. Vbi eſt Sacerdos, ibi eſt ſacrificiũ. In lege Chriſti ſunt Sacerdotes, quod admittis, ergo & in Chriſti lege ſacrificiũ eſt. Vbi eſt altare, ibi & ſacrificiũ: in Chriſti lege eſt altare, cuius participes eſſe non poſſũt, qui tabernaculo deſeruiunt, vnde ſequitur in lege Chriſti verum eſſe ſacrificium. At ſacrificium illud non eſt crucis, ergo ſacrificium eſt corporis Domini in altari. Sed veterum Patrum verba, ſat ſcio, te magis afficient. Ambroſius ad cap. 5 ep. ad Hebræos. Huius ordinem ſacrificij corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti per myſticam ſimilitudinem Melchiſedech inſtituit. In orat. 1. præpar. ad Miſſam, Accedo ad altare tuum, vt offeram tibi ſacrificium quod tu inſtituiſti, & offerri præcepiſti. In oratione funeb. Valentiniani. Date manibus (id eſt, animæ eius) ſancta myſteria, Pio requiem eius poſcamus affectu. Animam piam noſtris oblationibus proſequemur. Ad Pſalmum 38. Quanquam hodie non videtur Chriſtus offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur. Ad cap. 1. Lucæ Angelum Dei aſſiſtere docet quando Chriſtus aſſiſtit, quando Chriſtus immolatur: etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Ad cap. 10. ad Hebræos. In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia, potens ad ſalutem ſempiternam. Quid ergo nos? Nonne per ſingulos dies offerimus? offerimus quidem, ſed recordationem facientes mortis eius. Et vna hæc eſt hoſtia, non multæ, quia ſemel oblata eſt in ſancta ſanctorum. Hoc ſacrificium exemplar illius eſt, id ipſum ſemper offerimus, nec nunc quidem alium agnum cras, alium hodie, ſemper ipſum. Ad cap. 5. ad Hebræos. Chriſtus eſt Sacerdos propter victimam quam pro nobis offerebat à nobis ſuſceptam, id eſt, carnem & ſanguinem, de qua victima ipſe in Euangelio ait, niſi manducaueritis. Baſilius in Liturgia. εὐλόγησον δέσποτα τὸν ἅγιον ἄρτον· τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου, καὶ θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ι. χριστοῦ. εὐλόγησον δέσποτα τὸ ἅγιον ποτήριον τοῦτο αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία, καὶ στήτω μετὰ φόβου καὶ τρόμου. ὁ γὰρ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων προέρχεται σφαγιασθῆναι τοῖς πιστοῖς. προηγοῦνται δὲ τούτου οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων, ἵνα ὑποδεχόμενοι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου ἑνωθῶμεν τῷ ἁγίῳ σώματι, καὶ αἵματι τοῦ χριστοῦ σου, καὶ ὑποδεξάμενοι αὐτὰ ἀξίως σχῶμεν τὸν χριστὸν κατοικοῦντα ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· καὶ δὲ ἱερεῖς ἡμᾶς ἐχρημάτισας, καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱερουργίαν παρέδωκας. ἱκάνωσόν με ἐνδεδυμένον τὴν τῆς ἱερατείας χάριν παραστῆναι τῇ ἁγίᾳ σου ταύτῃ τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τίμιον αἷμα. σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος, καὶ διαδιδόμενος χριστὲ ὁ θεός. ὁ δὲ κύριος λέγων μεῖζον τοῦ ἱεροῦ ὧδε, παιδεύει ἡμᾶς ὅτι τοσούτῳ ἀσεβέστερός ἐστιν ὁ τολμῶν ἱερατεύειν τὸ σῶμα τοῦ κυρίου τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, ὅσον τὸ σῶμα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ ὑπερέχει κριῶν καὶ ταύρων. &c. Benedic Domine, ſanctum panem. Hunc panem ipſum corpus Domini & Dei & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti. Benedic Domine hunc ſacrum calicem ipſum pretioſum ſanguinem Domini, effuſum pro mundi vita, mutans ſpiritu tuo ſancto. taceat omnis caro humana, & ſtet cum metu & tremore. Rex enim regum procedit vt immoletur fidelibus, præeunt ei viam chori angelorum vt excipientes partem ſanctificatorum tuorum vniamur ſacro corpori

X & ſangui

& ſanguini Chriſti tui, & cum ſuſcepimus ea dignè habemus Chriſtum inhabitantem in cordibus noſtris. Et Pontifex noſter fuiſti & immolationem liturgicæ huius, & incruentæ hoſtiæ tradidiſti. Idoneum me reddito, qui ſum indutus Sacerdotij gratia, vt adſtem tuæ huic ſacræ menſæ, & vt ſacrificem ſanctum, & impollutum tuum corpus, & pretioſum ſanguinem. Tu autem es offerens, & oblatus, & ſuſceptus, & diſtributus Chriſte Deus. Idem libro de Baptiſmo cap. 2. Dominus dicens, hic maius aliquid templo, ſic nos docet, quod tanto ſceleratior eſt qui audet immolare corpus Domini, qui dedit ſeipſum pro nobis ſacrificium, & oblationem Deo in odorem ſuauitatis, quanto corpus vnigeniti filij Dei antecellit arietibus & tauris. Ita ſit aliquis dignus myſterium Domini ſacrificare. Adde his Iuſtinum in Dialogo cum Tryphone dixiſſe, ἄρτον ποιεῖν, Auguſtinum lib. 3 de Trinit. cap. 10. Panem ad hoc factum. Locum Iuſtini ſupra integrum adſcripſi, è quo agnoſces panem facere, nihil aliud eſſe, quàm panem in corpus Chriſti conuertere, è pane ſacrificium corporis Chriſti conficere, in quod panis mutatus eſt. Gregorius Nyſſenus, ἄρτος, ποα, ὕδωρ ἐν ἐμοὶ γινόμενα αἷμα καὶ σῶμα γίνεται καταλλήλως διὰ τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως πρὸς τὸ τοῦ σώματος εἶδος τῆς τροφῆς μεθισταμένης: καλῶς οὖν καὶ νῦν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ ἁγιαζόμενον ἄρτον εἰς σῶμα τοῦ θεοῦ λόγου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν. Cyrillus Hieroſolymit. catech. 4. τὸ ὕδωρ ποτὲ εἰς οἶνον μεταβέβληκεν οἰκεῖον αἵματι ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἀξιόπιστός ἐστιν οἶνον μεταβάλλων εἰς αἷμα. Panis, herba, aqua in meo ſtomacho ſanguis & corpus fiunt cibo per alterantem facultatem in corporis naturam tranſlato. Pulchre igitur & nunc panem, verbo Dei conſecratum in corpus Dei verbi conuerti & transformari credimus. S. Cyrillus, aquam aliquando in vinum mutauit ſanguini familiarem, & affinem in Cana Galilææ, & fide dignus non eſt vinum in ſanguinem conuertens. Simonas Epiſcopus Gazæ. ἢ οὐ δίδως δύνασθαι τὸ πανάγιον τοῦ θεοῦ πνεῦμα ὅπερ τὸ σὸν δύναται ἧπαρ ἐκτελεῖν τὸν ἄρτον μεταβάλλον εἰς σάρκα. An non dederis ſanctiſſimum ſpiritum poſſe, quod tuum iecur poteſt efficere, mutans panem in carnem. Chryſoſtomus in Liturgia, αὐτὸ τὸ πνεῦμα σοῦ τὸ παναγιον καταπεμψον δέσποτα ἐφ' ἡμᾶς ἵνα ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον σῶμα ἅγιον τοῦ χριστοῦ σοῦ. Ipſum ſpiritum tuum ſacroſanctum immitte ſuper nos Domine vt faciat panem hunc corpus ſanctum Chriſti tui. Iacobus in Liturgia, ἐξαπόστειλον πνεῦμα σοῦ, ἵνα ἐπιφοιτῆσαν ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον σῶμα ἅγιον τοῦ χριστοῦ σοῦ, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τίμιον τοῦ χριστοῦ σοῦ. Mitte ſpiritum tuum, vt aduentans faciat hunc panem corpus ſanctum Chriſti tui, & poculum hoc ſanguinem pretioſum Chriſti tui. Baſilius in Liturgia, σε παρακαλοῦμεν ἐλθεῖν τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ εὐλογῆσαι ταῦτα, καὶ ἁγιάσαι, καὶ ἀναδεῖξαι τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ κυρίου, τὸ δὲ ποτήριον τοῦτο αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου, καὶ θεοῦ τὸ ἐκχυθὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Te rogamus vt veniat Spiritus ſanctus ſuper nos, & ſuper dona iſta propoſita, & benedicat ea, & ſanctificet, & efficiat hunc panem ipſum pretioſum corpus Domini, & calicem hunc ipſum pretioſum ſanguinem Domini, & Dei effuſum pro vita mundi. Ioannes Damaſcenus lib. 4 cap. 14. εἰ τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, οὐ δύναται τὸν ἄρτον ἑαυτοῦ σῶμα ποιῆσαι, καὶ τὸ ὕδωρ αἷμα. Si verbo Domini cœli firmati ſunt, non poterit idem verbum panem efficere corpus ſuum, & aquam ſanguinem. Tantus in te candor eſt, vt veteres patres mutationem illam panis in corpus, vini in ſanguinem, quæ fit in myſteriis tenuiſſe diffiteri nolis. Hoc vult Hieronymus ad Heliodorum, cuius verba aſſcribis, Sacerdotes qui Apoſtolico gradui ſuccedentes Chriſti corpus ore ſacro conficiunt. Idem ad Euagrium, ad Presbyterorum preces Chriſti corpus, ſanguiſque conficitur. Conficere corpus, inquis, eſt ſacramentum corporis Chriſti conficere. Imo vt patres vno ore profitentur, conficere corpus eſt panem in corpus Chriſti conuertere. Cyprianus lib. de cœna Domini, Panis iſte quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus omnipotentia verbi factus eſt caro. Chryſoſtomus in precatione ἱκετεύομεν, καταπεμψον τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τὸ τίμιον σῶμα τοῦ χριστοῦ σοῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ, τὸ τίμιον αἷμα τοῦ χριστοῦ σου μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. Supplicamus. mitte Spiritum tuum ſanctum in nos, & in iſta dona propoſita, & fac panem iſtum pretioſum corpus Chriſti tui, & quod eſt in hoc calice, pretioſum ſanguinem Chriſti tui, mutans ea per Spiritum ſanctum tuum. Ambr. lib. de iis qui initiantur myſteriis, fortè dicas aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quod corpus Chriſti accipiam? quantis vtimur exemplis, vt probemus non eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit, maioremque eſſe vim benedictionis quam naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur Quod ſi tantum valuit ſermo Heliæ vt ignem de cœlo deponeret, non valebit ſermo Chriſti, vt ſpecies mutet elementorum. Sermo Chriſti qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant. Auguſtinus apud Bedam ad cap. 10. epiſt. 1. ad Corinth. Non omnis panis, ſed accipiens benedictionem fit corpus Chriſti. Idem apud Gratianum

nium

num de conſecrat. di. 2. can. verum ſub figura. Corpus Chriſti & ſanguis virtute Spiritus ſancti ex panis & vini ſubſtantia efficitur. Item, ſicut ipſe Chriſtus eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per ſpiritũ ſanctũ hanc ſubſtantiã efficit carnem, & tranſit vinum in ſanguinem. Item fideliter fatemur ante conſecrationem panem eſſe & vinum quod natura formauit, poſt conſecrationem vero carnem Chriſti & ſanguinem eſſe, quod benedictio conſecrauit. Hæc ædificatio ſpiritalis nunquam opportunius petitur quam cum ab ipſo Chriſti corpore quod eſt eccleſia, in ſacramento panis & calicis ipſum Chriſti corpus & ſanguis offertur. Calix enim quem bibimus communicatio ſanguinis Chriſti eſt, & panis quem frangimus participatio corporis Domini eſt. Obſeruabis, opinor, aliud eſſe ſacramentum, aliud corpus Chriſti quod ſub ſacramento panis offertur. Gregorius magnus ho. 14. in Euangel. interpretatur verba Ioan. cap. 10. Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis, vt in ſacramento noſtro corpus ſuum & ſanguinem verteret, & oues quas redemerat carnis alimento ſatiaret homil. 22. in Euangel. In nocte quippe agnum comedimus, quia in ſacramento modo Dominicum corpus accipimus. Quid autem prodeſt corpus & ſanguinem illius ore percipere, & ei peruerſis moribus contraire. Agnoſcis aliud eſſe ſacramentum & ſignum, aliud corpus Chriſti, quod in ſacramento accipitur Ambroſius lib. 4. c. 4. de ſacram. Quomodo poteſt qui panis eſt corpus eſſe Chriſti? conſecratione. Conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu c. 5. li. 4. Antequam conſecretur, panis eſt, vbi autem verba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Denique audi dicentem, accipite & edite ex hoc omnes, hoc eſt enim corpus meum. Ante verba Chriſti, calix eſt vini & aquæ plenus, vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo quantis generibus potens eſt ſermo Chriſti vniuerſa conuertere. Deinde ipſe Dominus Ieſus teſtificatur nobis, quod corpus ſuum accipiamus & ſanguinem. Nunquid debemus de eius fidẽ & teſtificatione dubitare. &c. Ergo non otioſe cum accipis tu dicis, Amen, iam in ſpiritu confitens quod accipias corpus Chriſti. Dicit tibi ſacerdos, corpus Chriſti, & tu dicis, Amen. Hoc eſt verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus. Et hoc ipſum fatere, amplectere, mi Caſaubone, nec contra ſtimulos calces. Baſilius lib. de ſpiritu ad Amphilochium c. 27. τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπε. οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη. δὸς χάριν παρεστῆναι τὰ ἅγιά σου ταύτῃ τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον, καὶ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τίμιον αἷμα. Quis ſanctorum Patrum verba inuocationis in confectione Panis Euchariſtiæ, & calicis benedictionis in ſcriptis nobis reliquit. Non enim his contenti ſumus quæ Apoſtolus & Euangelia commemorant. Verba illa inuocationis in Liturgia, da gratiam, vt ſancta tua huic menſæ aſſiſtant, & vt ſacrificem ſanctum & impollutum tuũ corpus, & pretioſum ſanguinem. Tu enim es qui offers, & offerris & ſuſciperis, & diſtribueris. Chriſte Deus noſter. Ipſum tuum ſpiritum ſanctum mitte Domine ſuper nos, vt faciat panem hunc corpus ſanctum Chriſti tui. & calicem hunc ſanguinem pretioſum Chriſti tui. Chryſoſt. ho. 51. in Mat. qui dixit, hoc eſt corpus meum, & rem ſimul cum verbo confecit. Gregorius Nyſſe. Catech. magna, καλῶς οὖν καὶ νῦν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ ἁγιαζόμενον ἄρτον εἰς σῶμα τοῦ θεοῦ λόγου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν. Pulchrè igitur & nunc ſermone Dei ſanctificatum panem in corpus Dei verbi transformari credimus. Theodoret. Graptes, ὥσπερ γὰρ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, καὶ ὕδωρ φυσικῶς εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἐσθίοντος, καὶ πίνοντος μεταβάλλεται, καὶ οὐκ ἂν εἴπωμεν ἕτερον σῶμα γίνεσθαι, οὕτω δὴ καὶ ταῦτα ὑπὲρ φύσιν ἐπικλήσει τοῦ ἱερεύοντος, ἐπιφοιτήσαντος τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ χριστοῦ μεταβάλλεται. Vt enim panis & vinum & aquæ naturæ virtute in corpus & ſanguinem comedentis & bibentis mutantur, & tamen non dicemus aliud fieri corpus, ita & iſta ſupra naturam inuocatione ſacerdotis, & aduentu ſpiritus ſancti in corpus & ſanguinem Chriſti mutantur. Sacerdos igitur eſt συμβόλων δημιουργός, quia ſub ſignis vi verborum Chriſti corpus & ſanguinem Dei verbi conſtituit. Adiuuas ſigna vocari antitypa, & ſimilitudinem ſeu figuram corporis & ſanguinis Chriſti, quæ cum ipſa re ſignificata vi conſecrationis coniuncta non ſint, eum tamen corpus Chriſti fide manducari à fidelibus adſeueres. Ad quę reſpondeo, antitypa interdum appellari ſigna nuda ſine re, & tum negare Patres Euchariſtiam eſſe antitypum corporis Chriſti, interdum vero antitypum dici ſignum cum re ſignificata coniunctũ, quo ſignificatu Euchariſtia dicitur antitypũ. Theophylactus ad c. 6. Iohannis, εἰπὼν τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου δεικνύει, &c. Dicens hoc eſt corpus meũ oſtẽdit, quod panis ſanctificatus in altari, eſt ipſiſſimum Chriſti corpus, & non antitypũ: item πρόσχες ὅτι ὁ ἄρτος ὁ ἐν τοῖς μυστηρίοις ὑφ' ἡμῶν ἐσθιόμενος οὐκ ἀντίτυπόν ἐστι τῆς τοῦ κυρίου σαρκός, ἀλλ' αὐτὴ ἡ τοῦ κυρίου σάρξ, οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω ἀντίτυπον ἐστι τῆς σαρκός, ἀλλ' ἡ σάρξ μου ἐστί. Samonas epiſcopus Gazę in Dialogo cũ Achmete, μὴ γένοιτο ἡμᾶς εἰπεῖν ἀντίτυπον τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ τῆς ἁγίας κοινωνίας, ἢ ψιλὸν ἄρτον, ἢ τύπον ἢ εἰκόνα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς χριστοῦ. Attẽde quod panis qui à nobis in

myſteriis comeditur non eſt antitypum carnis Domini,ſed ipſa Domini caro. Non enim dixit, Panis quem ego dabo antitypum eſt carnis meæ,ſed caro mea. Samonas,abſit,vt dicamus ſanctam communionem antitypum eſſe corporis Chriſti, aut nudum panem, aut typum, aut ſimilitudinem,& imaginem,ſed ipſum corpus & ſanguinem vere Chriſti. Contra, vbi antitypũ ſignificat ſignum cum re ſignificata coniunctum, Euchariſtiam antitypũ eſſe aſſerunt. Germanus Patriarcha in Liturgiæ expoſitione. καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἡμῖν δέδωκεν εἰπών, τοῦτο ποιεῖτε &c. ἡμεῖς δὲ μεμνημένοι τῆς αὐτῆς ἐντολῆς, τὰ ἀντίτυπα προσφέρομεν λέγοντες τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοι. Et pretioſum ſuum corpus & ſanguinem nobis dedit,dicens,hoc facite in meam memoriam. Nos autem memores præcepti eius, antitypa offerimus dicentes tua ex tuis tibi offerimus. Item, παραδοὺς δὲ ἡμῖν τὰ ἀντίτυπα μυστήρια τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος: Cum nobis tradidiſſet antitypa myſteria pretioſi corporis & ſanguinis, ait Clemens Romanus lib. 5. ca. 14. Conſtitut. Theodoret. 2. Dial. εἰ τοίνυν τοῦ ὄντος σώματος ἀντίτυπά ἐστι τὰ θεῖα μυστήρια, σῶμα ἄρα ἐστὶ καὶ νῦν τοῦ δεσπότου σῶμα. Si igitur ſancta myſteria antitypa ſunt corporis quod reuera exiſtit, vere corpus eſt, & nunc Domini corpus. Andreas Archiepiſcopus Cretæ Sermon. εἰς τὰ Βαΐα: θύεται γὰρ ἐν ἀντιτύποις ὑπὲρ ἡμῶν συμβόλοις ἱερουργούμενος. Immolatur in antitypis ſignis pro nobis ſacrificatus. Magnes vetus auctor οὐκ ἔστι εὐχαριστία τύπος τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος ὥς τινες ἐρραψῳδήκασι πεπηρωμένοι τὸν νοῦν, μᾶλλον δὲ σῶμα καὶ αἷμα. Euchariſtia non eſt figura corporis & ſanguinis Chriſti quod nonnulli occinunt rationis expertes, ſed corpus & ſanguis Domini. Cyrillus Catech. 5. γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, μὴ τῷ σωματικῷ ἐπιτρέψητε τὸ κριτικόν. οὐχί, ἀλλὰ τῇ ἀνενδοιάστῳ πίστει. γευόμενοι γὰρ οὐκ ἄρτου κελεύονται γεύσασθαι, ἀλλ' ἀντιτύπου σώματος καὶ αἵματος. Guſtate & videte, quia Chriſtus Dominus, ne corporeis ſenſibus iudicium permittite, ſed fidei indubitatæ. Qui enim guſtant, non panem guſtare iubentur, ſed corpus & ſanguinem qui ſub ſignis ſubeſt. Vides intereſſe plurimum inter panem quod ſignum eſt & figura, & corpus antitypum, quæ veritas eſt figuris reſpondens. Turrianus vir doctiſſimus ἀντίτυπα interpretatur, ἀντὶ τύπων παλαιῶν δωρηθέντα, οὐ μὴν τὰ τῆς ἀληθείας ἔρημα κατὰ τοὺς τύπους τῆς παλαιᾶς διαθήκης, οὐ δὲ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ φανερῷ ἔχοντα, ἀλλὰ κεκρυμμένην ἐν ἀφανεῖ καὶ μυστηριώδει, ἀναλόγως τῷ καθ' ἡμᾶς νῷ διὰ τὸ χρῄζειν καὶ ὑμᾶς τῆς ὑλαίας χειραγωγίας, πρὸς τὴν τῶν θείων κατανόησιν, καὶ κατὰ τοῦτον λόγον ἀντίτυπα ὄντα τῶν ἐν οὐρανοῖς φαινομένων. Antitypa quæ data ſunt pro veteribus figuris, non derelicta à veritate vt figuræ veteris teſtamenti, neque habentia veritatem omnium oculis expoſitam, ſed abſconditam in occulto & myſtico, accommodata ad hominis ingenium, quod egeamus & nos pinguiori manuductione ad cœleſtia capienda, & hac mente ſunt antitypa eorum quæ in cœlis videntur. Sed redeamus ad mutationem illam admirabilem. Beatus Auguſtinus ſerm. 18. de verbis Domini, Dixi vobis quod ante verba Chriſti quod offertur, panis dicatur, vbi Chriſti verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, ſed corpus appellatur. Quia ſcilicet res id appellantur, quod ſunt. Germanus Patriarcha Conſtantinopol. καὶ παρακαλεῖ πάλιν τελειῶσαι τὸ μυστήριον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ γεννηθῆναι, ἤτοι μεταποιηθῆναι αὐτὸν τὸν ἄρτον, καὶ τὸν οἶνον εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ, καὶ πληρωθήσεται τό, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· ὅθεν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς, καὶ βουλήσει τοῦ υἱοῦ ἀοράτως παρὸν ὑποδεικνύει τὴν θείαν ἐνέργειαν, καὶ τῇ χειρὶ τοῦ ἱερέως ἐπισφραγίζει καὶ μεταβάλλει, καὶ τελειοῖ τὰ προκείμενα ἅγια δῶρα εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ εἰπόντος, ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα ὦσι καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι, ὅπως ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένῃ, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Et hortatur rurſus eum perficere myſterium filij ſui, & generari, aut conuerti ipſum panem & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti Dei, & implebitur quod ſcriptum eſt, ego hodie genui te. Vnde & ſanctus ſpiritus voluntate patris & filij inuiſibiliter præſens oſtendit diuinam efficientiam, & manu ſacerdotis ſignat,& mutat, & perficit propoſita ſancta dona in corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dixit, pro iis me ipſum ſanctiſico, vt ſint & ipſi ſanctificati, vt qui comedit carnem meam,& bibit meum ſanguinem in me maneat,& ego in eo. Subiicis deinde,mi Caſaubone,locum ex Ambroſio lib. de iis qui initiantur myſter. c. 9. qui te à tuo errore abducere debuerat. Verba ſic habent. Hoc quod conficimus corpus ex virgine eſt, vt ipſe aſcribis. Locum integrũ recitabo. Conſidera nunc vtrũ præſtantior ſit panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ vtique corpus eſt vitæ, manna illud e cœlo, hoc ſupra cœlum: illud cœli, hoc cœli cœlorum: illud corruptioni obnoxium, ſi in diem alterum ſeruaretur, hoc alienum ab omni corruptione, quod quicumque guſtauerit corruptionem ſentire non poterit: illis aqua de petra

de petra fluxit, tibi ſanguis è Chriſto: illos ad horam ſatiauit aqua, te ſanguis diluit in æternum: Iudæus bibit, & ſentit, tu cum biberis ſitire non poteris, & illud in vmbra, hoc in veritate. Potior enim lux quàm vmbra, veritas quàm figura, corpus authoris quàm manus de cœlo, de totius mundi operibus, legiſti, quia ipſe dixit & facta ſunt: ipſe mandauit & creata ſunt. Sermo autem Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod noo erant? Non enim minus eſt nouas rebus dare, quàm mutare naturas. Sed quid argumentis vtimur? ſuis vtamur exemplis, incarnationiſq; exemplo aſtruamus myſterij veritatem, nunquid naturæ vſus præceſſit? Cùm Ieſus Dominus ex Maria naſceretur: ſi ordinem quærimus viro mixta fœmina generare conſueuit. Vera vtique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt, verè carnis illius ſacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Ieſus, hoc eſt corpus meum, ante benedictionem verborum cœleſtium, alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur, ipſe dicit ſanguinem ſuum: ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem aliud nuncupatur, & tu dicis Amen, hoc eſt, verum eſt: quod os loquitur, mens interna fateatur. Quod ſermo ſonat, affectus ſentiat. His igitur ſacramentis paſcit Eccleſiam ſuam Chriſtus quibus animæ formatur ſubſtantia. Et in lib. 4. Sacram. cap. 4. Tu fortè dicis meus panis eſt vſitatus, ſed panis iſte, paois eſt ante verba ſacramentorum, vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur aſtruamus, quomodo poteſt, qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti? conſecratione: conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur laus Deo refertur: oratione petitur, pro populo, pro regibus, pro cæteris. vbi venitur, vt conficiatur venerabile ſacramentum, iam non ſuis ſermonibus Sacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum. Quis ſermo Chriſti? nempe is quo facta ſunt omnia. Si ergo tanta vis in ſermone Domini Ieſu, vt inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operarius eſt, vt ſint quæ erant, & in illud commutentur? Ergo tibi vt reſpondeam, non erat corpus Chriſti ante conſecrationem: ſed poſt conſecrationem dico tibi, quod iam corpus eſt Chriſti, Ipſe dixit & factum eſt: ipſe mandauit & creatum eſt. Ex his igitur non intelligis quantum operetur ſermo cœleſtis: Si operatus eſt in fonte terreno, ſi operatus eſt ſermo cœleſtis in aliis rebus, non operatus eſt in cœleſtibus ſacramentis? Ergo didiciſti quod ex pane fiat corpus Chriſti: & quod vinum & aqua in calicem mittitur: ſed fiat ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. Sed fortè dicis, ſpeciem ſanguinis non video: ſed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis, vt nullus horror crucis ſit, & pretium tamen operetur redemptionis. Didiciſti ergo quia quod accipis corpus eſt Chriſti. Addis deinde verba Ambroſij cap. 4. libr. 4. vbi venitur, vt conficiatur venerabile Sacramentum, iam non ſuis ſermonibus Sacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum. Arnobius ad Pſalm. 139. Quid tam magnificum, quàm ſacramenta diuina conficere? Dionyſius Areopag. ὁ τῶν συμβόλων δημιουργός. Ex his verbis arguis veteres patres qui corpus Chriſti ore Sacerdotum confici dixere, corpus poſuiſſe pro ſacramento & ſigno corporis Chriſti, qui panis eſt, corpus Chriſti ſignificans. Quid ſi contra oſtendero, & euicero Patres, ſignum ac ſacramentum pro veriſſimo corpore Chriſti poſuiſſe, quod ſub ſignis latet. Quid ſi dixero ſignum Crucis vel penicillo expreſſum, vel cœlo ſculptum, vel cera inuſtum, vel pigmento illitum, vel lapide inciſum, vel luto fictum, vel gypſo, ligno, auro, argento formatum efficacius eſſe mortis Chriſti Domini ſignum, quàm panem illum tuum verbo miniſtri cõſecratum? Quid ſi panem illum tuum nudum ac ſimplicem à miniſtro tuo non confici pertendam, qui ſit à piſtore confectus. Euſeb. Emiſſenus homil. 5. de Paſchate, & ideo quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſideribus illaturus, neceſſarium erat vt nobis in hac die ſacramentum corporis & ſanguinis ſui conſecraret, vt coleretur iugiter per myſterium quod ſemel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indeſeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio & perennis illa victima viueret in memoria & ſemper præſens eſſet in gratia: verè vnica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda non ſpecie nec exteriori cenſenda viſu, ſed interiori affectu. Vnde merito cœleſtis confirmat auctoritas: Quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inuiſibilis Sacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiã corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit dicens. Accipite & edite, hoc eſt enim corpus meum, & ſanctificatione repetita, accipite & bi-

bite,hic eſt ſanguis meus: Ergo ſicut ad nutum pręcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt, excelſa cœlorum, pro funda fluctuum,vaſta terrarum pari poteutia in ſpiritualibus ſacramentis verbi præcipit virtus, & ſeruit effectus. Audis viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti conuerti ſecreta verbi poteſtate. Leo magnus lib.2.ad Mouiuium legendus eſt.Redeamus ad antitypa, & quæ exciderant ſubiiciamus. Ioan. Damaſ. lib.4. cap.29. ἀντίτυπα δὲ τῶν μελλόντων λέγονται, οὐχ ὡς μὴ ὄντα ἀληθῶς σῶμα καὶ αἷμα χριστοῦ, ἀλλ᾽ ὅτι νῦν μὲν δι᾽ αὐτῶν μετέχομεν τῆς θεότητος, τότε δὲ νοητῶς διὰ μόνης τῆς θέας. Antitypa futurorũ dicũtur, non quia non ſint re vera corpus & ſanguis Chriſti,ſed quia nũc quidem per ipſa participes efficimur diuinitatis: tunc autem cùm in cœlo degemus ſpiritu & mente per ſolum obtutũ.Origen.ad cap.33.Matt. in lege Moyſis quæ in altare imponebantur per ipſum ſancta fiebant. ἐπὶ δὲ ἡμῶν τὸ ἐναντίον ἐστι. τὰ γὰρ ἐπὶ τοῦ λογικοῦ ἡμῶν θυσιαστηρίου ἐπιτιθέμενα, ἁγιάζει τὴν τράπεζαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σκεύη. In noſtra lege contra fit.Quæ enim ſupra altare noſtrũ rationale ponuntur ſanctificant menſam,& vaſa quæ in iis ſunt· ἀντίτυπα γὰρ εἰσι τοῦ δεσποτικοῦ σώματος, Quia ſunt antitypa Dominici corporis. Elias Cretẽſis in Apolog. Gregorij Nazianz. ἀντίτυπον interpretatur ἰσότυπον, quia præpoſitio ἀντὶ ſignificat æqualitatem, vt in voce ἀντίταλαντος, ἀντίρροπος. Anaſtaſius lib.cõtra Gaianitas, μὴ γένοιτο ἡμᾶς εἰπεῖν ἀντίτυπον τοῦ σώματος χριστοῦ τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, ἢ ψιλὸν ἄρτον, ἀλλὰ ἀληθῶς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ χριστοῦ. Abſit vt dicamus ſacram communionem antitypum corporis & ſanguinis Chriſti,aut nudũ panem, ſed reuera corpus & ſanguinem Chriſti.Ioannes Damaſ. lib. 4. cap.14. οὐκ ἔστι τύπος ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος τοῦ σώματος μὴ γένοιτο, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου τεθεωμένον, αὐτοῦ τοῦ κυρίου εἰπόντος, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. Panis & vinum non ſunt typus corporis & ſanguinis, abſit: ſed ipſum corpus Domini Dei,cũ ipſe Dominus dixerit,hoc eſt corpus meũ. S. Baſilius in precatione ad Liturgiam, προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ προθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος του χριστοῦ σου, δεόμεθα ἐλθεῖν τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον, καὶ ἁγιάσαι αὐτὰ καὶ ἀναδεῖξαι τὸν μὲν ἄρτον αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ χριστοῦ, accedimus ad tuum ſanctũ altare,& propoſitis antitypis ſacri corporis Chriſti tui, precamur venite ſpiritum ſanctum tuum,& ſanctificare iſta, & efficere panem pretioſum corpus tuum. Theodotus Epiſcopus Antiochiæ, ὃν τρόπον οὐ δύο βασιλεῖς, αὐτὸς βασιλεὺς καὶ ἡ τούτου εἰκών, οὐ δὲ δύο σώματα αὐτὸ τὸ χριστοῦ σῶμα τὸ ἐνυπόστατον ἐν οὐρανοῖς ὄν, καὶ ὁ τούτου ἀντίτυπος ἄρτος ἐν ἐκκλησίαις παρὰ τῶν ἱερέων διαδιδόμενος τοῖς πιστοῖς. Quemadmodum non duo ſunt reges, ipſe rex, & eius imago, ita neque duo ſunt corpora, ipſum Chriſti corpus quod ſubſiſtit in cœlis, & panis eius antitypus in eccleſiis à Sacerdotibus diſtributus fidelibus. Antitypum panem vocat ſpeciem panis ſub quo reuera eſt corpus Chriſti. Macarius homil. 27. κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ βασιλεῖς οὐκ ᾔδεισαν ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφέρεται ἄρτος καὶ οἶνος, ἀντίτυπον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος, καὶ οἱ μεταλαμβάνοντες ἐκ τοῦ φαινομένου ἄρτου πνευματικῶς τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἐσθίουσι. Id temporis reges ignorabãt in Eccleſia offerri panem & vinũ antitypum carnis eius & ſanguinis, & eos qui manducarent eum qui appareret panis, ſpiritualiter comedere Chriſti carnem, quia ſcilicet ſpiritali quodam,& inuiſibili modo Chriſti caro ſub ſpecie panis ſubeſt. Epiphan.lib.2. aduerſus Hæreſ. ὁ μελχισεδὲκ αὐτῷ ἀπήντα τότε, καὶ ἐξέβαλε αὐτῷ ἄρτον, καὶ οἶνον προτυπῶν τὰ μυστηρίων τὰ αἰνίγματα, ἀντίτυπα τοῦ κυρίου ἡμῶν λέγοντος, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ζῶν, καὶ ἀντίτυπα τοῦ αἵματος, &c Melchiſedech ei tunc obuiam factus eſt, & propoſuit ei panem & vinum præfigurans myſteriorum ænigmata, antitypa Domini noſtri dicentis,ego ſum panis viuus & antitypa ſanguinis. Clemẽs Rom.l.5.Cõſtit.c.14. παραδοὺς δὲ ἡμῖν τὰ ἀντίτυπα μυστήρια τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος. Tradẽs nobis antitypa myſteria pretioſi corporis ſui. Addis Ambroſium dixiſſe mortis ſimilitudinem ſumere,& ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibere, Tertullianum lib. 4.in Marcionem corpus ſuum facere, id eſt figuram corporis ſui, Cyprianũ lib.de cœna Domini,corpus ſuum creare. Leui manu defingeris veterũ Patrũ auctoritatibus. Debueras loca integra,non dimidiata, non tertiata aſcribere,non voculas quaſdam excipere quarum ſententia plena non eſt,aſcribam locũ integrum Ambroſij lib 4.c.4.de ſacramentis.Ergo tibi vt reſpondeã,non erat corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem,dico tibi quod iã eſt corpus Chriſti.Ipſe dixit & factum eſt,ipſe mãdauit & creatũ eſt. Ex his igitur non intelligis quantũ operetur ſermo cœleſtis.Si operatur in fõte terreno,ſi operatus eſt ſermo cœleſtis in aliis rebus,non operatur in cœleſtibus ſacramẽtis. Ergo didiciſti q; ex pane fiat corpus Chriſti,& quod vinũ & aqua in calicẽ mittitur,ſed fit ſãguis coſecratione verbi cœleſtis. Sed forte dicis,ſpeciẽ ſanguinis nõ video, ſed habet ſimilitudinẽ.Sicut enim mortis ſimilitudinẽ ſũpſiſti, ita etiã ſimilitudinẽ pretioſi ſãguinis bibis,vt nullus horror cruoris ſit,& pretiũ tamẽ operetur redẽptionis.Didiciſti ergo quia quod accipis corpus Chriſti eſt.Audis ſimilitudinẽ ſãguinis pretioſi bibi, quia ſpecies vini quæ apparet,quodãmodo ſãguini Chriſti ſimilis eſt,qui pręſẽs quidẽ eſt,ſed nõ apparet.Tert.verba ſũt l.4.in Marcio.c.40. Profeſſus ſe cõcupiſcẽtia cõcupiſſe edere paſcha vt ſuũ(indignũ enim vt quid

alienum

alienum concupiſceret Deus) acceptum panem, & diſtributum diſcipulis, corpus ſuum illud fecit, hoc eſt corpus meum dicendo, id eſt figura corporis mei. Figura autem non fuiſſet, niſi veritatis eſſet corpus. Cæterum vacua res quod eſt phantaſma, figuram capere non poſſit. Aut ſi propterea panem corpus ſibi finxit, quia corporis carebat veritate, ergo panem debuit tradere pro nobis: faciebat ad vanitatem Marcionis vt panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus ſuum appellat, aut non magis peponem, quem Marcio cordis loco habuit non intelligens veterem fuiſſe iſtam figuram corporis Chriſti dicentis per Hieremiam, aduerſum me cogitauerunt dicentes, venite coniiciamus lignum in panem eius. Itaque illuminator antiquitatum quid tunc voluerit ſignificaſſe panem ſatis declarauit corpus ſuum vocans panem. Sic enim calicis mentione teſtamentum conſtituens ſanguine ſuo obſignatum ſubſtantiam corporis confirmauit. Nullius enim corporis ſanguis poteſt eſſe niſi carnis. Animaduertis, mi Caſaubone, quo es acumine, eo loco id agere Tertullianum, vt aduerſus Marcionem probet Chriſtum verum corpus, non imaginarium habuiſſe. Quod è verbis Domini probat, qui dixit, hoc eſt corpus meum, panemque in ſuum corpus mutauit qui panis apud Prophetas figura fuit veri & naturalis corporis Chriſti, maxime apud Hieremiam dicentem mittamus lignum in panem eius, ſcilicet crucem in corpus eius: figura enim non poteſt eſſe niſi corporis quod reuera exiſtit. Expende quæſo te verba illa, ſi propterea panem corpus ſibi fingit quia corporis carebat veritate, ergo panem debuit tradere pro nobis, id eſt vt interpretor, ſi ex pane corpus ſibi finxit in Euchariſtia, quia corpus habuit imaginarium, inane, phantaſticum, & non verum ac phyſicum, vtique panem qui cruci affigeretur tradere debuit pro nobis, quia in Euchariſtia ex pane verum, & phyſicum corpus ſibi facturus erat. Quid ſi admiſero panem Euchariſtiæ ſignum, & figuram eſſe corporis Chriſti ſub ſigno inuiſibiliter præſentis. Aduerte quædam eſſe ſigna nuda ſine re quam ſignificant, ita in veteri lege manna, panis propoſitionis, panis Heliæ ſubcinetitius, ſerpens æneus, agnus phaſe, ſigna fuere ſine re. Alia ſigna cum re ſignificata coniunguntur, vt ſpiritus ſanctus cum columba quæ ad baptiſmum Chriſti Domini aduolauit, & cum linguis igneis quæ Apoſtolorum capita inſederunt. B. Auguſtin. in ſententia ad Proſp. & apud Gratianum diſt. 2. can. Hoc eſt quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, ſacrificium Eccleſiæ duobus modis confici, duobus conſiſtere viſibili elementorum ſpecie & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne, & ſanguine, & ſacramento, & re ſacramenti, id eſt, corpore Chriſti. Item can. 47. [illegible] corpus Chriſti veritas, & figura eſt. Veritas quando virtute ſpiritus ſancti ſubſtantia panis & vini fit caro & ſanguis Chriſti. Figura quod extrinſecus apparet. Vide, amabo, ne de re ac cæteris figuras cum partibus pro ipſa re vſurpari vere Auguſtini verba poſſint lib. 3. de Doctr. Chriſti. cap. 10. Si animum non occupauerit alicuius erroris opinio. Quicquid aliud aſſeruerit ſcriptura figuratum arbitrantur. Ambroſius d. 2. can. omnia, licet figura panis videatur, nihil tamen aliud quam Chriſti corpus & ſanguis poſt conſecrationem credendum eſt. Euthymius ad c. 6. Ioann. Caro mea vere eſt cibus, confirmans quod non ænigmatice, neque parabolice loqueretur. Guitmundus lib. 3. de ſacramentis, oppugnat eos qui ex verbis ſancti Hilarij Chriſtum per figuram ſubſtantialiter in nobis manere defendebant. Verba eius ſic habent. Quomodo igitur, ſi verbum carnem factum cibo Dominico non ſubſtantiue, ſed vmbratice ſumimus, per hoc conſequens eſt, vt in nobis ſubſtantialiter maneat Chriſtus? Item, Illi iudicio Hilarij, verba ſaluatoris peruerſe accipiunt, qui ſimplici intellectu contempto ad figuras, addendo quod ſibi placet, ea trancidunt. B. Auguſt. ſer. 2. de verb. Domini, ſacramentum fidelium pro vero corpore Chriſti accipit his verbis. Audiuimus veracem magiſtrum, diuinum redemptorem commendantē nobis pretiū noſtrum ſanguinē ſuū. Locutus eſt enim nobis de corpore & ſanguine ſuo. Corpus dixit eſcam, ſanguinem potū. Sacramentū fideliū agnoſcunt fideles. Origenes in Matt. καὶ ὁ τοῦ ἄρτου μετέχων, τοῦ σώματος κυρίου μεταλαμβάνει. οὐ γὰρ προσέχομεν τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν προκειμένων, ἀλλ' ἀνάγομεν τὴν ψυχὴν διὰ πίστεως ἐπὶ τὸ τοῦ λόγου σῶμα. οὐ γὰρ εἶπε τοῦτο ἐστι σύμβολον, ἀλλὰ τοῦτο ἐστι τὸ σῶμα δεικτικῶς, ἵνα μὴ νομίσῃ τις τύπον εἶναι. Etenim qui panē comedit, corpori Domini participat. Non enim attēdimus ad naturā ſenſiliū quę propoſita ſunt, ſed erigimus animā & eleuamus per fidē ad corpus Domini. Non enim dixit, hoc eſt ſignum, ſed hoc eſt corpus demonſtratiue, ne quis putet typum eſſe. Tibi excidit locus Gelaſij non illius Romani Pontificis, ſed alterius epiſcopi, de cuius ætate incertum eſt, qua vixerit lib. de duabus naturis. Certe ſacramenta quæ ſumimus corporis & ſanguinis Chriſti, diuina res eſt. Propter quod & per eadem diuinæ efficimur conſortes naturæ, & tamen eſſe non deſinit ſubſtantia panis & vini, & certe imago & ſimilitudo corporis, & ſanguinis Chriſti in actione myſteriorum celebratur. Omnino panis & vini ſubſtantiam pro accidentibuus vſurpat, alioqui rem diuinam eſſe non diceret, nec per ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti nos diuinæ naturæ conſortes fieri aſſereret. Certe

Gela

Gelaſium Papam bene de Euchariſtia ſenſiſſe, verba eius docent ep. ad M[illegible]orinum. Comperimus autem quod quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, a calice ſacri [illegible] abſtineant. Sed vt Gelaſius ille naturam pro ſpecie elementorum [illegible] poſuit [illegible] & Theodoretus Dialogo 2. qui dicitur. ἀσύγχυτος. ὥσπερ τοίνυν τὰ σύμβολα τοῦ δεσποτικοῦ σώματός τε καὶ αἵματος, ἄλλα μέν εἰσι πρὸ τῆς ἱερατικῆς ἐπικλήσεως, μετὰ δέ γε τὴν ἐπίκλησιν μεταβάλλεται καὶ ἕτερα γίνεται. Reſpondet Orthodoxus, ἑάλως αἷς ὕφηνας ἄρκυσι. οὐδὲ γὰρ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τὰ μυστικὰ σύμβολα τῆς οἰκείας ἐξίσταται φύσεως, μένει γὰρ ἐπὶ τῆς προτέρας οὐσίας, καὶ τοῦ σχήματος, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ ὁρατά ἐστι, καὶ ἁπτά, οἷα καὶ πρότερον ἦν. νοεῖται δὲ ἅπερ ἐγένετο, καὶ πιστεύεται καὶ προσκυνεῖται, ὡς ἐκεῖνα ὄντα ἅπερ πιστεύεται. μήτε σὺ τοίνυν [illegible] τῆς φύσει [illegible] τῆς θεότητος εἶναι τὸ σῶμα. κἂν γὰρ πιστεύσῃς ὡς ἀληθῶς ἐστὶ τὸ σῶμα [illegible], καὶ προσκομίσῃς τῷ θυσιαστηρίῳ πρὸς μεταποίησιν, μὴ διαστίξῃς ὅτι τοῦ σώματος, καὶ τῆς θεότητος φύσιν, [illegible] καὶ σοί, ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς ἥμαρτες ἡσύχασον. Eraniſtes, vt igitur ſigna corporis Dominici & ſanguinis alia ſunt ante inuocationem ſacerdotalem, poſt inuocationem [illegible]tantur & alia fiunt. Orthodoxus reſpondet, captus es retibus quæ te[illegible]. Ne[illegible] ſanctificationem myſtica ſymbola abſcedunt a ſua natura, manent enim in [illegible] figuræ & ſpeciei, & videri ac tangi poſſunt vt prius. [illegible] autem comprehen[illegible], ea quæ facta ſunt, & creduntur, & adorantur, vt quæ illa ſint quæ creduntur. Noli ergo exiſtimare corpus eſſe æquale diuinitati ſecundum naturam. Quamuis enim credideris quod [illegible] eſt corpus Chriſti, & admoueris ad altare vt tranſformentur, & non di[illegible] diuinitatis a corporis natura, dicemus & tibi, ſi recte obtuleris, & non recte diuiſ[illegible] quieſce. Omnino per οὐσίαν ibidem intelligit eſſentiam accidentium [illegible] ſpeciem [illegible]. Prius enim dixerat Eraniſtes, μετὰ δέ γε τὸν ἁγιασμὸν πῶς ταῦτα προσαγορεύεις. Ορθ. σῶμα καὶ αἷμα χριστοῦ. Ερα. καὶ πιστεύεις καὶ σώματος χριστοῦ μεταλαμβάνειν καὶ αἵματος. Ορθ. οὕτω πιστεύω. Poſt conſecrationem quomodo ea vocas. Reſpondet Orthodoxus corpus & ſanguinem Chriſti. Eran. Credis te participare corpori & ſanguini Chriſti. Orth. Sic credo. Hilarius Papa d. 2 parte 3. de conſecrat. Can Corpus Chriſti quod ſumitur de altari figura eſt dum panis & vinum extra videntur, veritas autem, dū corpus & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur [illegible] ad eaque de ſimilitudinis & figura dixeras tibi abūde ſatisfactū eſſe. Ad illud quod [illegible] e libro Cypriani de cœna Domini, qui vſque hodie hoc veraciſſimum [illegible] & [illegible] corpus ſuum creat, & ſanctificat, & benedicit, & piè ſumentibus diuidit, animaduertis verba [illegible] clariora quæ alia luce non egent, cum ea illuſtrare poſſint quæ denſiſſima caligine obducta ſunt. Ita Auguſtinus apud Gratianum diſt. 2. Can. [illegible] figura. Veritas ait, caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Alioqui, quomodo magnum erit, Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita, niſi vera ſit caro. Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, voluit Dominus hunc panem & vinum in myſterio vere [illegible] ſuum, & [illegible] ſuum conſecratione ſpiritus ſancti potentialiter creari, & quotidie pro mundi vita myſtice immolari. Vnde [illegible] creari corpus Chriſti, non quia ex nihilo fiat, ſed quia [illegible] verbi [illegible] panis [illegible] corpus Chriſti tranſeat, & è vino ſanguis Chriſti [illegible] inde verba [illegible] Bene quod [illegible] creatura panis & vini tranſit in ſacramentum corporis Chriſti, ſi interpretari, qua [illegible] eda [illegible], quando Chriſtus, virtute ſua panem & vinum immutat, vt fiant ſacram[illegible] corporis. Quæſo te hoc mihi reſponde, ſi poſt conſecrationem panis & vinum nuda ſigna corporis [illegible] fuerant ſine re ſignificata, quæ fit in illis mutatio. Si enim panis & vinum corporis & ſanguinis Chriſti ſigna ſunt, quia ſicuti ex [illegible] granis [illegible] conſtituuntur, ita & corpus myſticum Chriſti ex multis fidelibus, quid amplius ſignificant poſt conſecrationem quam antea? Supra iam luce clarius oſtendi ſacramentum corporis Chriſti [illegible] appellari, quod verum Chriſti corpus vi verborum quæ ſacer[illegible] Chriſti p[illegible] ſub ſigno panis contineatur. Hilarius lib. 8. de Trinit. Ipſe enim ait, caro mea vere eſt eſca, & ſanguis meus vere eſt potus, qui edit carnem meam [illegible] in me manet, & ego in eo. De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus [illegible]. Eſt ergo in nobis per carnem, & ſumus in eo dum ſecundum hoc quod [illegible] ſumus. Omnino ita legendum [illegible], cum vulgo legatur dum ſecundum [illegible] ſumus in [illegible]. Quod autem in eo per ſacramentum communicatæ carnis & [illegible] ſumus, ipſe teſtatur dicens [illegible] & ego in patre meo & vos in me & ego in v[illegible] locum intellium reccaui. Euſeb. Emiſſen [illegible] & ſideribus [illegible] ne[illegible], vt [illegible] in hac [illegible] ſacramentum corporis & ſanguinis ſui co[illegible] in ſer de [illegible] ſecundum ordinem Melchiſedech. Panem & vinum virtute ineffabili in ſui corporis & ſanguinis ſubſtantiam conuertit. Sicut enim tunc & viuebat & loquebatur, & tamen a diſcipulis comedebatur, [illegible], ita & modo [illegible]

& inter

& incorruptus manet & à fidelibus ſuis in panis & vini Sacramento quotidie bibitur & manducatur. Addis ex Heſychio cap. 22. in Leuit. ſanctificatio myſtici ſacrificij, & mutatio eſt a ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlatio. Optime Heſychius, quia mutatio illa qua ſubſtantia panis tranſit in ſubſtantiam corporis Chriſti non cadit ſub aciem oculorum, ſed intellectu tantum percipitur, crediturque a fidelibus facta eſſe, quia re ipſa facta eſt. Hanc eſſe mentem Heſychij verba eius iudicant lib. 2. in Leuitic. cap. 8. eſt locus ſanctus altare, ibi enim ſanctus ſanctorum requieſcit. Item, ergo & hoc agitur ſenſibiliter, ſignificatio cum [illegible] intelligibilis rei eis qui intendunt præuenit, vt quando ad comeſtionem ſacrificij deficimus, & comedere illud non poſſumus, mente forſan laſſeſcente, ſeu deficiente, verum ea quæ videntur corpus oporteat intelligi Domini, in quod oculis nec angeli poſſunt proſpicere, non relinqui, ſed etiam ea igni tradi ſpiritus, vt ea comedat, quæ nobis ſunt ex infirmitate inuiſibilia lib. 6. cap. 22. Per ignorantiam percipit qui virtutem eius, & dignitatem ignorat, qui neſcit quia corpus hoc, & ſanguis eſt ſecundum veritatem. Item, ſanctificationem myſtici ſacrificij, & à ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem, ſiue commutationem ei qui verus eſt Sacerdos, videlicet Chriſtu oportet dari, id eſt, ipſi de eis miraculum cedere, & imputare, quia per eius veritatem, & prolatum ab ea verbum quæ videntur tam ſanctificata ſunt, quam conctum carnis excedunt ſenſum. Item, ſancta ſanctorum ſunt propriè Chriſti myſteria, quia ipſius eſt corpus de quo Gabriel ad virginem dicebat lib. 7. cap. 16. Propter quod ſanctuarium eius paueamus, vt nec corpus noſtrum polluamus, neque ad corpus Chriſti in quo eſt omnis ſanctificatio: in ipſo enim omnis plenitudo inhabitat diuinitatis, ſiue ſubtili diiudicatione noſtri temerè accedamus, ſed prius noſmetipſos probemus, &c. Item lib. [illegible] in Leuit. cap. 8. Niſi enim Chriſtus rogatus ore Sacerdotum ipſe venerit, & cœnam ſanctificauerit, & initiauerit ea quæ aguntur, nulla tenus ſacrificium Dominicum fiunt. Ex his verbis apparet fides Heſychij Chriſti verum corpus, verbum ſacrificium in Euchariſtia agnoſcentis. Addis & Auguſtini verba lib. 19. in Fauſtum, Diſtinguenda ſignacula rerum diuinarum viſibilia, & inuiſibilium gratiam, ſiue donum ſpirituale. Hoc vult Auguſtinus, ſacramentum eſſe ſignum viſibile, rei ſacræ ſanctificantis, quæ in oculos non incurrat. Quod fatemur, & ſpeciem panis ſignum eſſe dicimus corporis ſacri ſanctificantis Chriſti, quod cum præſens ſit, oculorum tamen aciem fugit. Optime Ecbertus contra Catharos omnia verba recitas. Quod dicitur Sacerdotes corpus Domini facere ſiue conficere quod idem ſonat in laico ſermone; non ita intelligimus, quod ipſi corpus Domini quaſi denuo creent, & ei eſſentiam dent, ſed eorum facere, nihil aliud ibi eſt, niſi quod ſuper illud viſibile ſacrificium quod in altari eſt, faciunt officium ſuum, & dicunt orationes, & benedictiones, & ſtatuta ſigna faciunt, & tunc diuina virtute præſtatur vt ſit ibi verum corpus Domini, & verus ſanguis eius, vbi prius nihil aliud erat, niſi panis & vinum. Illud ergo opus Sacerdotum quod tunc agunt tali modo loquendi deſignari ſolet, vt ipſi dicantur facere corpus Domini, & eſt fortaſſe ſumptus hic modus loquendi ex eo quod Dominus tunc dicebat, hoc facite in meam commemorationem. Fatemur igitur cum Ecberto Sacerdotes corpus Domini de nouo non creare, & ei eſſentiam dare, ſed hoc aſſerimus, Sacerdotes panem conuertere vi verborum in hoc idem corpus quod in cœlo ad dexteram patris ſedet, quod ex vtero B. Virginis ſumptum eſt, vſque adeo, vt ſi ſanctiſſimum illud corpus nondum exiſteret, vi verborum verè exiſtere & à Sacerdote confici de nouo poſſet. Eodem pertinent ea Baſilij verba quæ aſcribis, *εὐλόγησον, ὦ δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον ποίησον τὸν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ χριστοῦ σου.* Benedic Domine ſanctum panem. Fac panem hunc pretioſum corpus Chriſti tui. A nobis faciunt verba iſta patrum. Mi Caſaubone, vereor vt in cauſa tua præuaricator deprehendaris. Addis eleuationem hoſtiæ Græcè dici *κουφισμὸν, ὕψωσιν, ἀνύψωσιν.* Verè dicis, & agnoſcis ritum ſolemnem in Eccleſia, qui hodiéque apud nos ſeruatur. Maximum audi Scholiaſten Dionyſij, ad hæc verba cap. 3. Eccleſ. Hierarch. *καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγει. τοῦτο σημαίνει, ὡς ὅτι ἀποκαλυπτομένων τῶν ἁγίων δώρων, μετὰ τὰς εὐχάς. μυστίων γὰρ κεκαλυμμένων ἕως καιροῦ μεταλήψεως· ἢ τάχα τὸν κουφισμὸν καὶ τὴν ὕψωσιν τῆς μιᾶς εὐλογίας τοῦ θείου ἄρτου φησὶν, ὃν ὑψοῖ ὁ ἱερεὺς λέγων, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.* Et ſub aſpectum adducit. Hoc ſignificat, quaſi tunc ſancta dona retegerentur poſt preces, quæ manent tecta vſque ad communionem. Aut fortè dicit eleuationem vnius eulogiæ diuini panis, quem eleuat Sacerdos dicens ſancta ſanctis. Recitas verba S. Baſilij, mitte Spiritum ſanctum tuum in dona iſta propoſita, & benedic ea, & ſanctifica, & effice corpus ſanctum tuum. Supra aſcripſi verba Græca. Doces *ἀναδεῖξαι*, nihil aliud eſſe quàm efficere corpus Chriſti apud Baſilium cap. 2. libri de ſpiritu ad Amphilochium, quem librum vt proprium ac genuinum Baſilij agnoſcis. Optime. Addis Iohannem Damaſcenum duobus locis eum Baſilij librum vocare *τριακοντα-*

κέφαλον, quod 30. capitibus conſtet. Belliſſime [illegible] ex Chryſoſtomo, Chriſtum videri in altari oculis fidei lib. 3. de Sacerdot. [illegible] παντι [illegible] ὀφθαλμοῖς [illegible] πίστεως. Bene, quia corpus illud licet præſens ſub ſpecie panis, oculis corporis eſt inuiſibile. Huc refers Hippolyti martyris verba. lib. de conſummatione mundi, & aduentu Antichriſti, τὸ τίμιον σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ χριστοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἀναφανήσεται. Pretioſum corpus & ſanguis Chriſti in diebus illis non efficietur vt interpretaris, vel vt ego non apparebit, quia non conficietur a Sacerdotibus. Ait enim, ſi b aduentum Antichriſti καὶ λειτουργία σβεσθήσεται, καὶ τὸ τίμ. &c. & Miſſa extinguetur. & pretioſum corpus & ſanguis Chriſti non apparebit. Quia vt eſt apud Danielem capite 7. Id temporis iuge ſacrificium non fiet. Addis & ex Oecumenio ad 1. Corinth. cap. 10. ὃ εὐλογοῦντες κατασκευάζομεν, εἰδὼς ὃ λέγω. Calix benedictionis quod benedicentes præparamus, conficimus. Noſti quod dico. Integrum locum recitabo. ποτήριον εὐλογίας φησὶ, τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ [illegible] εὐλογοῦμεν, ὃ μὴ χεῖρας ἔχοντες εὐλογοῦμεν τὸν χαρισάμενον ἡμῖν τὸ αἷμα αὐτοῦ, τουτέστιν εὐχαριστοῦμεν, ἢ εὐλογοῦντες κατασκευάζομεν, εἰδὼς ὃ λέγω. οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι [illegible] συνάπτει γὰρ ἡμᾶς τῷ χριστῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ ὡς μέλη τῇ κεφαλῇ διὰ τῆς μεταλήψεως. Calix benedictionis, ait, calix ſanguinis Chriſti, cui benedicimus, quod habentes in manibus benedicimus eum qui nobis gratificatus eſt ſanguinem ſuum, id eſt, gratias agimus aut quem benedicentes præparamus, conficimus, noſti quod dico. Nunquid non eſt communio corporis Chriſti. Nos enim ſanguis Chriſti cum Chriſto coniungit, vt membra cum capite per communionem. Maximus [illegible] ante mille annos vixit ſermone de corpore Chriſti, ἡ δὲ ὕψωσις τοῦ τιμίου σώματος [illegible] τοῦ [illegible] σταυροῦ. μετὰ [illegible] τὴν ὕψωσιν εὐθὺς ὁ μερισμὸς τοῦ [illegible] γίνεται σώματος. Eleuatio pretioſi corporis figurat exaltationem in Cruce. Poſt eleuationem ſtatim diuiſio fit diuini corporis. Quod idem Germanus Conſtantinopolitanus Patriarcha oſtendit in ſua Liturgia. Adiunas Patres dicere ἱερουργεῖν, ἱερατεύειν τὸ σῶμα κυρίου, ſacrificare, immolare corpus Domini. Optime, quia in Euchariſtia, verum eſt Chriſti corporis ſacrificium. Coloſſus Indice præcuta in principio Pſalt. ad hæc verba, Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, ſubiungit, οὐ γὰρ ἡ θεότης ἱερατεύει, ἀλλὰ μᾶλλον λατρεύεται, καὶ τὰ ἱερεῖα προσδέχεται. Tu es Sacerdos in æternum. Deum Sacerdotem eſſe ait, non quà Deus eſt, ſed quà homo. Deus enim non ſacrificat, ſed Deo ſacrificatur. Deus adoratur, & ſacrificia excipit. Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus, ἀλλ' ὁ μὲν [illegible] πατρί [illegible] σῶμα [illegible] οὐκ [illegible] ὁ [illegible] κύριος καὶ ὁρᾶται, καὶ ἀφῆς ἀπτέται διὰ τῶν φρικτῶν μυστηρίων. [illegible] ἅπαξ ἑαυτὸν προσαγαγὼν, καὶ θυσίας [illegible] τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ διηνεκῆ ταύτην [illegible] τὴν λειτουργίαν. Sed Spiritus quidem Paraclitus in myſteriis inuiſibilis adeſt, quia corporis eſt expers. Dominus autem & videtur, & tangitur. Per terribilia myſteria. Ipſe eſt Sacerdos. Non enim ſemel ſe ipſum cùm produxerit & immolarit, ſacerdotio abiit, ſed perpetuum nobis hoc ſacrificium ſignificat. Latini Patres pro ἱερουργεῖν, ſacrificium offerre dicunt. Ambroſius in precatione præparat. ad Miſſam Accedo ad altare tuum, vt offeram tibi ſacrificium, quod tu inſtituiſti, & offerri præcepiſti. Ad caput quintum epiſtolæ ad Hebræos. Huius ordinem ſacrificij corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti per myſticam ſimilitudinem Melchiſedech inſtituit. Baſilius in Liturgia dicit, [illegible] immolari σιγησάτω πᾶσα σὰρξ, καὶ στήτω μετὰ φόβου, καὶ τρόμου· ὁ γὰρ βασιλεὺς [illegible] ὁ κύριος τῶν κυριευόντων προσέρχεται σφαγιασθῆναι τοῖς πιστοῖς. Taceat omnis caro, & ſtet cum metu & tremore. Rex enim regum, & Dominus Dominantium procedit vt immoletur fidelibus. Item καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῖν [illegible] καὶ τῆς λειτουργικῆς [illegible], καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱερουργίαν παραδέδωκας. Fuiſti noſter Pontifex, & ritum ſacrificandi hoc incruentum ſacrificium tradidiſti. ἱκάνωσόν με [illegible] τῆς ἱερατείας χάριν [illegible] ναι [illegible] ἁγίᾳ σου τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον, καὶ [illegible] σου σῶμα. Idoneum me, qui Sacerdotii gratia indutus ſum, efficito adſiſtere [illegible] & ſacrificare ſacrum & immaculatum corpus tuum. [illegible] vtitur voce [illegible] τὴν ἱερωσύνην τῷ πατρὶ προσφέρει [illegible] ἀνθρωπ[illegible] [illegible] καθ' ἣν κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ [illegible] εἰς τὸ διηνεκές, πρῶτος μὲν ἑαυτὸν [illegible] θυσίας παλαιᾶς διαθήκης, τὴν ἐντελεστέραν, ζῶσαν [illegible] αὐτὸς ἱερεὺς, αὐτὸς [illegible]. Sacerdotium patri offert cum ex humana natura [illegible] rit, vt pronunciatur Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, qui [illegible] non habet.

Manet

Manet enim dona pro nobis in perpetuum offerens, primũ quidẽ cũ ſeipſum obtulerit, vt ſolvat ſacrificium veteris teſtamenti, cum viuens ſacrificium perſectus pro vniuerſo mundo ſacrificarit, ipſe victima, ipſe ſacrificium, ipſe ſacerdos, ipſe altare. Epiphanium autem eo loco de ſacrificio Miſſæ agere, verba quæ ſequuntur indicant, ὁ μελχισεδὲκ προτυπῶν τῶν μυστηρίων τὰ αἰνίγματα. Melchiſedech præfigurans myſteriorum ænigmata in pane & vino. Chryſ. hom. aduerſus Iudæos vtitur voce τοῦ ἱερεύειν, loquens de Melchiſedech. ὃς οὐ θυσίας νομικὰς ἱέρευεν, ἀλλὰ εὐχὰς καὶ ἄρτον, καὶ οἶνον. Qui non ſacrificia legalia ſacrificauit, ſed preces, & panem & vinum. Chryſ. in 1. Corinth. c. 10. ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τοῦ πολλῷ φρικωδέστερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἱερουργίαν κατεσκεύασε, αὐτὸ τῶν ἀλόγων σφαγῆς ἑαυτὸν προσφέρειν κελεύσας. Hic in cœna longe terribilius, & magnificentius ſacrificium inſtituit, cum iuſſiſſet, & pro brutorum immolatione ſeipſum offerent. It idem vocat θυσίαν φοβερὰν, καὶ φρικώδη, ſacrificium tremendum & terribile. lib. 3. de ſacerdotio, ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸν κύριον τεθυμένον, καὶ κείμενον, καὶ τὸν ἀρχιερέα ἐφεστῶτα τῷ θύματι, καὶ πάντας ἐκείνῳ τῷ τιμίῳ φοινισσομένους αἵματι. Cum videris Dominum immolatum, & propoſitum, & Pontificem adſtantem ſacrificio & omnes diuino illo ſanguine rubentes. Samonas in Dialogo cum Achmete, ὁ ἱερουργούμενος ἄρτος εἰς τὸ ἀληθὲς τοῦ χριστοῦ σῶμα μεταβαλλόμενος δυνάμει θείᾳ. Panis ſacrificatus in verum Chriſti corpus mutatus diuina virtute. Germanus in Liturgia ἱερεῖς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἱερουργοῦντες. Chryſoſtomus homil. 3. in ep ad Epheſ. σὺ θυσίᾳ προσιὼν ἣν καὶ ἄγγελοι φρίττουσιν. Tu autem accedens ad ſacrificium quod angeli timent. De proditione Iudæ, θυσία πρόκειται φρικτὴ καὶ ἁγία, ὡς ἐσφαγμένον πρόκειται ὁ χριστός. Accedis ad ſacrificium terribile & ſanctum. Chriſtus propoſitus eſt, vt immoletur. Idem in Liturgia ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα. ſacrificare ſacrum, & impollutum tuum corpus, & precioſum ſanguinem. Dionyſius Areop. c. 3. Eccleſ. Hierarch. ὑπὲρ τῆς ὑπὲρ αὐτὸν ἱερουργίας ἀπολογεῖται ὁ ἱερεὺς πρότερον ἱερῶς πρὸς αὐτὸν ἀναβοῶν, σὺ εἴπας, τοῦτο ποιεῖτε εἰς ἐμὴν ἀνάμνησιν. Prius ſe excuſat ſacerdos, quod hoc ſacrificio defungi audeat, ſancte ad eum clamans, tu dixiſti, hoc facite in meam commemorationem. Ibidem vocat τὰ θεουργὰ μυστήρια τῆς τυπικῆς τραπέζωσεως. Myſteria Deum efficientię menſę ſuſceptionis typicæ. Idem ho. in myſticam cœnam. θυσία πρόκειται φρικτὴ καὶ ἁγία· ἐσφαγμένος πρόκειται ὁ χριστός, Chryſoſt. Accedis ad ſacrificium tremendum & ſacrum. Chryſoſt. Propoſitus eſt immolatus. Maximus ad cap. 3. Dionyſij ſcribit, ὅτι πανταχοῦ συμβολικὴν λέγει τὴν θείαν ἱερουργίαν, καὶ τὰ ἅγια δῶρα σύμβολα τῶν ἄνω, καὶ τῶν ἀληθινωτέρων, quod vbique Dionyſius ſacram hieturgiam vocat ſymbolicam, & ſacra dona ſymbola, & ſigna cœleſtium quæ veriora ſunt. Deinde verba Auguſtini aſcribis apud Gratianum de conſecrat. diſtinct. 2. can. 72. Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, voluit Dominus hunc panem & vinum in myſterio vere carnem ſuam & ſanguinem ſuum conſecratione ſpiritus ſancti potentialiter creari, & quotidie pro mundi vita myſtice immolari, vt ſicuti de Virgine per ſpiritum ſanctum vera caro ſine coitu creatur, ita per eundem ex ſubſtantia panis & vini myſtice idem corpus conſecretur. Supra oſtendimus creari non ſignificare de nihilo fieri, ſed è pane corpus, & vino ſanguinem vere effici. In myſterio vero creari dicitur, quia ſub ſignis panis & vini, verum corpus Chriſti, verus ſanguis præſens eſt, quanquam in oculos non incurrit. In myſterio igitur, id eſt, in ſacramento. Ibidem Auguſtinus Can. Hoc eſt quod dicimus, quod omnibus modis approbare contendimus ſacrificium Eccleſiæ duobus modis confici, duobus conſiſtere, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini Noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine, ſacramento & re ſacramenti, id eſt, corpore Chriſti. Proſper in ſententiis, in Euchariſtia eſt viſibilis elementorum ſpecies, & inuiſibilis Chriſti caro. Auguſtinus epiſtol. ad Bonifacium. Nonne ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſe ipſo? Et tamen in ſacramento non ſolum per omnes Paſchæ ſolemnitates, ſed omni die populis immolatur. Sicut ergo ſecundum quendam modum ſacramentum corporis Chriſti corpus Chriſti eſt, ſacramentum ſanguinis Chriſti ſanguis Chriſti eſt, ita ſacramentum fidei fides. Quia ſcilicet per ſynecdochen continens interdum ponitur pro contento, ſignum pro re ſignificata, ſacramentum pro re ſacramenti. Idem lib. 5. de Baptiſmo c. 8. ſic indigne quiſque ſumens ſacramentum non efficit, vt quia ipſe malus eſt malum ſit, aut quia non ad ſalutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini & ſanguis Domini nihilominus erat etiam illis quibus dicebat Apoſtolus, qui manducat indigne, iudicium ſibi manducat: cur autem Chriſti caro in myſterio manducanda detur iudicat Samonas Dialogo cum Achmete, ἀφαιρεῖται ἡμᾶς τὴν φρίκην, καὶ τὸν φόβον, ὃν φρίττοντες κατειχόμεθα ἂν εἰ τὴν αὐτοῦ σάρκα ἐν τῷ αὐτῷ ἰδίῳ εἴδει ἐκέλευσεν ἡμᾶς λαμβάνειν. Adimit nobis horrorem & metum quo detineremur, ſi carnem eius in ſpecie carnis ſumere nos iuſſiſſet. Cyrillus ad Calocyrium. Ne horremus carnem & ſanguinem appoſita ſacris altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in ſubſtantiam propriæ car-

ῥis. Hugo de Sancto Victore lib. 2. de ſacramen. cap. 6. Quod ſacramentum altaris & figura eſt quantum ad panis & vini ſpeciem, & res eſt quantum ad corporis Chriſti veritatem. Cyrillus Hieroſolymitan. Catech. 4. ἐν τύπῳ ἄρτου δίδοταί σοι τὸ σῶμα ἵνα γένῃ σύσσωμος, καὶ σύναιμος αὐτοῦ. In figura panis & vini datur tibi corpus, & ſanguis Chriſti, vt ſis cum eo vnum corpus, vnus ſanguis Auguſtin. ad Pſalm. 77. Idem in myſterio cibus & potus illorum, & noſter. Sed ſignificatione idem, non ſpecie, quia idem ipſe Chriſtus illis in Petra figuratus, nobis in carne manifeſtatus.

AD VOCEM EVLOGIÆ CONSECRAT.

SANCTIFIC. BENEDICT.

CVm ad hanc de Eulogia diſſertatiunculam aggredi cogitarem, rumor vulgo de exceſſu Doctiſſimi Caſauboni *Pariſiis* percrebruit. Eo nuntio quanquam inopinato & graui ab inſtituto abduci me paſſus non ſum, quod auctore mortuo, ſcripta eius victura eſſe non dubitem. Cum eo igitur quaſi adhuc viueret ita agam, vt eum ſæpe appellem, moneam, vt in viam reuocare coner. Ait Caſaubonus, Eulogiam interdum ſimpliciter pro Euchariſtia ſumi. Cyrillus epiſt. ad Caloſyrium, ἀκούω ὅτι ἀπρακτεῖν φασὶν εἰς ἁγιασμὸν τὴν μυστικὴν εὐλογίαν. Audio eos myſticam Euchariſtiam dicere ad ſanctitatem conciliandam inutilem eſſe. Non habeo iam ad manum epiſtolam Cyrilli: opinor tamen eum loqui de Maſſalianis, quos Euchetas vocant, de quibus Theodoretus. lib. 4. Hiſtor. Eccleſ. οὐδὲν οὔτ' ὀνίνασθαι, οὔτε λωβᾶσθαι φάσκοντες τὴν θείαν τροφὴν περὶ ἧς ὁ δεσπότης ἔφη χριστὸς ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα. Maſſaliani dicunt nihil prodeſſe, aut nocere diuinum alimentum de quo Dominus dixit, qui comedit carnem meam viuet in æternum. Aliquando eulogiæ dicuntur ſingulæ hoſtiæ, vel particulæ quæ communicantibus porriguntur. In Concil. Epheſino pag. 8. Cyrillus epiſt. ad Neſtorium προσιέμεθα οὕτω ταῖς μυστικαῖς εὐλογίαις, καὶ ἁγιαζόμεθα. Accedimus ſic ad myſticas eulogias, & ſanctificamur. Addo quæ Caſaubonus omiſit μέτοχοι γενόμενοι τῆς τε ἁγίας σαρκὸς, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος χριστοῦ, Participes facti & ſacræ carnis & pretioſi ſanguinis ſeruatoris omnium noſtrûm Chriſti. Clemens lib. 8. Conſtitut. τὰς περισσευούσας ἐν τοῖς μυστικοῖς εὐλογίας οἱ διάκονοι διανεμέτωσαν τῷ κλήρῳ. Eulogias quæ ſuperſunt in myſticis Diaconi diſtribuant cleru. Maximus ad Dionyſ. Areopag. cap. 3. ἢ τάχα τὸν κουφισμὸν καὶ τὴν ὕψωσιν τῆς μιᾶς εὐλογίας τοῦ θείου ἄρτου φησί. Aut forte eleuationem, & exaltationem vnius eulogiæ ſacri panis intelligit. κουφίζων ὁ ἱεράρχης τὸν ἅγιον ἄρτον ἐδείκνυ τὴν εὐλογίαν λέγων, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Eleuans ſacerdos ſacrum panem oſtendebat eulogiam dicens, ſancta ſanctis. Appellarunt etiam eulogias patres conſecrati panis quas mittebant ad alias Parœcias, aut ad peregrinos ἐπιδημοῦντας, qui apud ſe agebant. Irenæus apud Euſebium lib. 5. Hiſtor. Eccleſ. cap. 26. ἀλλ' αὐτοὶ μὴ τηροῦντες πρεσβύτεροι τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν τηροῦσιν ἔπεμπον εὐχαριστίαν, Presbyteri qui ante te fuerunt licet non eandem ieiunij formam ſeruarent, mittebant tamen ad eos Euchariſtiam, qui formam aliam ſeruabant. Putat Caſaubonus eulogiam idem ſemper eſſe cum Euchariſtia, vt panem conſecratum ſignificet, qui ſit panis nudus, & in corpus Chriſti non tranſeat. Fateor equidem eulogiam interdum accipi pro Euchariſtia, quæ in myſteriis a ſacerdote verbis Chriſti conſecratur, vt ex Cyrilli, & Maximi verbis ſupra apparuit. Sed hoc aio, eulogiam interdum dici panem benedictum a ſacerdote, qui dabatur catechumenis, quique panis catechumenorum ab Auguſtino dicitur, idem omnino cum eo pane qui hodie in Eccleſia Catholica populo non communicanti diſtribuitur. Quod eruncunt verba concilij Laodiceni, περὶ τοῦ μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς τὰς ἑτέρας παροικίας διαπέμπεσθαι. De non mittendo ſancta ad alias parœcias ſub tempus Paſchatis, nomine eulogiarum. Alia igitur ſancta, aliæ ſunt eulogiæ, quia eulogiæ mitti poterant ad alias parœcias, non item ſancta. Vbi notat Scholiaſtes fuiſſe olim moris m[illegible]are ſancta myſteria, quod poſtea prohibitum eſt. Eulogiæ mitti ſemper potuere. Vox eulogiæ in ſacris litteris pro munere ſæpe accipitur. lib. 1. Regum cap. 25. Abigail Dauidi ait, λάβε τὴν εὐλογίαν ταύτην, Accipe hoc munuſculum quod attulit tibi ancilla tua. Ibidem cap. 3. Dauid ait, ἡ εὐλογία ἡμῖν ἀπὸ τῶν σκύλων, benedictio hæc nobis eſt è ſpoliis. Sanctus Paulin. epiſtola ad Seuer. pro pane benedicto poſuit. Miſi-

mus

mus ad te panem campanum cubiculi noſtri pro eulogia. epiſtol. 34. panis quem miſimus vberior benedictio fiet dilectione accipientis. Auguſtin. lib. ſecundo de peccat. merit. capite 26. quod accipiunt catechumeni quamuis non ſit corpus Chriſti ſanctum, tamen eſt & ſanctius quàm cibi quibus alimur. Idem tractatu duodecimo & 9 . in Ioannem, vocat panem catechumenorum. Hieronymus in vita Hilarionis, vt benedictum ab eo panem vel oleum acciperet. Gregorius Nazianzenus in epitaphio patris formam explicat, quæ in benedicendo pane ſeruata eſt. ἔδοξεν ἐμὲ τὸν αὐτῇ φίλτατον ἄθροις ὑπὸ τὸ νυκτὸς μετὰ κανοῦ καὶ ἄρτου τῶν λαμπροτάτων, ἐπευξάμενόν τε αὐτοῖς, καὶ σφραγισάμενον, ὥσπερ φίλον ἡμῖν, θρέψαι τε καὶ ῥῶσαι. Matri meæ viſum eſt, vt ego ipſi cariſſimus, qui frequens aſtabam patri decumbenti per noctem cum caniſtro, & pane mundiſſimo preces ſuper illis cum ſigno crucis facerem, vt ſolemus, & eam alerem, & roborarem. Synodo Trullana, εὐλογεῖν ὡς ἀπαρχὴν τὴν σταφυλὴν, καὶ ταύτης μεταδίδοσθαι τοῖς αἰτοῦσι, permiſſum eſt vuas quaſi primitias benedicere, & petentibus dare. Ita primitiæ benedicebantur à Sacerdote, ſed aliis verbis, quam quibus Chriſti corpus conficeretur. Synodo Trullan. μὴ σταφυλὴν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προσφερομένην τῇ ἀναιμάκτῳ τῆς προσφορᾶς θυσίᾳ συνάπτειν. Ne vuam quæ ad altare offertur Sacerdos cum incremento oblationis ſacrificio coniungat. Canone 3. Apoſtol. vetatur, ne aliud quidquam præter oleum ad lucernas, & thus imponatur altaribus, quo tempore ſacrificium ſanctum offertur Synodo Carthagin. ſub Auguſtino, Non licet in ſanctis offerre aliud, quàm panem & vinum aqua mixtum, vt præter corpus & ſanguinem Chriſti in altari nihil aliud offeratur. At Euchariſtia ſemper de Sanctis accipitur. Clemens Alexand. libro 1. Stromat. καὶ τὴν εὐχαριστίαν τινὲς διανείμαντες ὡς ἔθος. Quidam vt moris eſt Euchariſtiam diſtribuentes. Iuſtinus in Triphon. ἄρτον τῆς εὐχαριστίας, καὶ ποτήριον τῆς εὐχαριστίας, vocat panem & calicem Euchariſtiæ. Clemens Alexand. libro 4. Stromat. ὁ Μελχισεδὲκ ὁ διδοὺς εἰς τύπον εὐχαριστίας. Sed de hac voce abundè ſupra apud Chryſoſtomum homil. ad eos qui deſerunt Synaxes Euchariſtia videtur poni pro benedictione, quæ datur in fine Miſſæ. οὐ συγχωρούμενον πρὸ ἐσχάτης εὐχαριστίας ἀποπηδᾶν. Non permittimus ante vltimam gratiarum actionem exſilire à Miſſa. In Synodo Epheſ. p. 127. 128. τὴν ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν θυσίαν, πρόσιμεν τε οὕτω ταῖς μυστικαῖς εὐλογίαις καὶ ἁγιαζόμεθα μέτοχοι γενόμενοι τῆς ἁγίας σαρκὸς, καὶ τοῦ τιμίου σώματος τοῦ πάντων σωτῆρος. In Eccleſiis incruentum celebramus ſacrificium, & ſic accedimus ad myſticas eulogias, & ſanctificamur participes effecti ſacræ carnis, & pretioſi corporis ſeruatoris noſtrum omnium: quo loco eulogia ponitur pro corpore Chriſti. In decreto Pij eulogiæ, ſeu fruſta panis benedicti dantur catechumenis, & iis qui nollent communicare. Panis ille dicitur ἀντίδωρον, quia loco eſt δώρου, id eſt, corporis Chriſti. Baſilius in Liturgia ſub finem, μετὰ τὴν εὐχὴν ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς, καὶ δίδωσι ἀντίδωρον. Poſt precationem egreditur Sacerdos, & dat antidorum, quod eſt loco Euchariſtiæ. Eundem vocant κλάσιν & κατάκλασιν. In Demetrij reſponſ. apud Leunclauium, pagina 320. quæritur an Græcus Sacerdos Latino qui ſacris interfuiſſet debeat μεταδοῦναι κατάκλασιν. Ex quibus apparet quantum interſit inter ſacramentum corporis Chriſti, & eulogiam, ſeu antidotum. Docet Caſaubonus, εὐλογεῖν, εὐχαριστεῖν, ἁγιάζειν, pro eodem poni. 1. Timoth. 4. οὐδὲν ἀπόβλητον μετ' εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου, καὶ ἐντεύξεως. Nihil reiiciendum eſt, quod cum gratiarum actione ſuſcipitur, ſanctificatur enim per verbum, & orationem. Luc. cap. 9. λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους εὐλόγησας ἔκλασεν; Marci 14. λαβὼν τὸ ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκε. λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασε. Acceptum calicem gratiis actis dedit, acceptum panem cùm benedixiſſet fregit. Cyprianus epiſt. 3. lib. 2. A Domino calix benedictus eſt. Hieronymus libro de ſeptem gradibus Euchariſtiam per Presbyteros benedictam. Gregorius Nyſſenus tractatum ſcripſit, ὅτι ὁ ἁγιαζόμενος ἄρτος εἰς τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ μεταποιεῖται, vt oſtenderet panem conſecratum in corpus Chriſti transformari. Origenes lib. 8. in Celſum, τοὺς μετ' εὐχαριστίας, καὶ εὐχῆς τῆς ἐπὶ τοῖς δοθεῖσι προσαγομένους ἄρτους ἐσθίομεν σῶμα γενομένους διὰ τὴν εὐχὴν ἅγιόν τι, καὶ ἁγιάζον. Panes qui offeruntur cum gratiarum actione, & precatione, quæ fit ſuper iis quæ data ſunt, comedimus, factos per orationem corpus aliquid ſanctum, quod ſanctificat eos qui ſano conſilio iis vtuntur. Cyrillus Catech. 1. vocat ἁγίαν ἐπίκλησιν τῆς προσκυνητῆς τριάδος. Inuocationem ſanctam adorandæ Trinitatis, de qua ſupra egimus. Chryſoſtomus homilia 83. in Matthæum. ὁ τότε αὐτὰ ποιήσας ἐν ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος καὶ νῦν αὐτὰ ἐργάζεται ἡμῖν. ὑπηρετῶν τάξιν ἐπέχομεν ἡμεῖς. ὁ δὲ ἁγιάζων αὐτὰ, καὶ μετασκευάζων αὐτός ἐστι. Qui illa fecit in iſta cœna, is & nunc eadem efficit. Miniſtri tantum ſumus. Qui autem ſanctificat ea, & tranſmutat, idem Chriſtus eſt. Gregorius Nyſſenus,

Catecheſi magna, ταῦτα δὲ δίδωσι τῇ τῆς εὐλογίας δυνάμει πρὸς ἐκεῖνο μεταστοιχειώσας τῶν φαινομένων τὴν φύσιν. Dat nobis vt vniamur carni ſuæ cùm per benedictionis virtutem eorum quæ apparent naturam tranſelementarit. Germanus Patriarch. Conſtantinop. in Liturgia, καὶ τῇ χειρὶ τοῦ ἱερέως ἀποσφραγίζει, καὶ μεταβάλλει, καὶ τελειοῖ τὰ προκείμενα ἅγια δῶρα εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου ἡμῶν I. X. τοῦ εἰπόντος, ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτόν. Spiritus ſanctus manu Sacerdotis ſignat, mutat, & perficit propoſita ſancta dona in corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dixit, quia pro ipſis me ipſum conſecro, & ſanctifico. Chryſoſtomus ad 1. Timoth. 2. ὅτι καὶ ταύτην οὐκ ἄνθρωποι ἁγιάζουσι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ καὶ ἐκείνην ἁγιάσας. Eadem eſt hoſtia à quocunque offeratur quam Chriſtus diſcipulis dedit: quoniam & hanc non homines conſecrant, ſed ipſe Chriſtus, qui illam ſanctificauit: vt enim eadem verba ſunt, ita & eadem oblatio. Samonas in Dialogo cum Achmete, ὅταν τοίνυν ὁ ἁγιασθεὶς ἄρτος εἰς μέρη τέμνηται ὃς τὸ παράγειν τοῦ Χριστοῦ ἐστὶ σῶμα, μὴ νομίζῃς ὅτι μερίζεται, ἢ σπαράττεται, ἢ διαιρεῖται τὸ ἄχραντον ἐκεῖνο σῶμα. ἀθάνατον γὰρ ἐστι. Quãdo igitur conſecratus panis, qui eſt corpus Chriſti in partes ſcinditur, ne putes illud corpus impollutum diuidi, diuelli, diſtrahi, cùm ſit immortale. Latini benedictionis vocabulo vſi ſunt apud Gratianum diſt. 2. de conſecrat. Can. non oportet aliud aliquid in Sacramento offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicentur. Synodi 3. Carthag. ἀπαρχὴ δὲ εἴτε μέλι, εἴτε γάλα, ὡς εἴωθε, προσφέρεσθαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐθίμω, εἰς τὸ τῶν ἀπαρχῶν μυστήριον. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γάλα ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προσφέρηται, ὅμως ἰδίαν ἐχέτω κυρίως εὐλογίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ κυριακοῦ σώματος, καὶ αἵματος διακριθῇ. Primitiæ ſiue mel, ſiue lac, vt moris eſt, offeratur die vna conſueta, licet autem lac in altari offeratur, tamen propriam habeat peculiariter benedictionem, vt diſtinguatur in conſecratione corporis & ſanguinis Chriſti. Cyrillus Alexand. lib. 10. in Ioann. cap. 13. An fortè putat ignotam nobis myſticæ benedictionis virtutem eſſe, quæ cùm in nobis fiat, nonne corporaliter facit communicatione carnis Chriſti Chriſtum in nobis habitare. Ambroſius lib. de iis qui initiantur myſt. cap. 9. Maiorem eſſe vim benedictionis quàm naturæ, quia benedictione ipſa etiam natura mutatur. Ab eodem conſecratio vocatur: item in conſecratione diuina verba ipſa Domini Saluatoris operantur. lib. 4. de Sacram. cap. 4. vbi acceſſerit conſecratio de pane fit caro Chriſti. Ergo didiciſti, quia ex pane fiat corpus Chriſti, & quod vinum, & aqua in calicem mittuntur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis. Ante verba Chriſti calix eſt vini & aquæ plenus, vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur qui plebem redemit. Auguſt. apud Bedam ad 1. Corinth. Non omnis panis, ſed accipiens benedictionem fit corpus Chriſti, lib. 20. in Fauſtum epiſt. 13. Noſter panis & calix certa conſecratione myſtius fit nobis, non naſcitur. Idem apud Gratianum tit. de conſecrat. diſt. 2. can. verum fideliter fatemur ante conſecrationem panem eſſe & vinum quod natura formauit, poſt conſecrationem verò carnem Chriſti & ſanguinem eſſe, quod benedictio conſecrauit. Euſeb. Emiſſ. homil. de paſchate, quando verbis cæleſtibus benedicendæ creaturæ ſacris altaribus imponuntur, antequam conſecrentur, ſubſtantia illic eſt panis & vini, poſt verba autem Chriſti, corpus & ſanguis eius eſt. Cyprianus ſerm. de cœna Domini, ſanctificationis verbo vſus eſt, vbi ſacrum cibum mens perfida tetigit, & in ſceleratum os panis ſanctificatus intrauit. Ambroſ. lib. 4 de Sacram. Ipſe clamat Dominus Ieſus, Hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem verborum cæleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. cap. 5. antequam conſecretur, panis eſt, vbi verba Chriſti acceſſerint corpus eſt Chriſti. καθαγιάσαι, dixit Metaphraſtes in vita S. Andreæ, κύριος ὢν πάντων, καὶ ποιητὴς θεὸς, πάσχα ἐκείνοις ἐφ' ὧν θνήσκειν ἔμελλες, αὐτὸς ὤν, ἑαυτὸν προέθηκας, φάγετε βοῶν, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ πίστει θεμελιώσασθε. τῆς δὲ συνήθους παρ' αὐτοῖς ἐκτελεσθείσης ὑπηρεσίας, εὐλογήσας τὸν θεόσωμον ἄρτον, καὶ τὸ καινὸν καθαγιάσας ποτήριον τοῦ δεσποτικοῦ αἵματος, μεταδέδωκεν αὐτοῖς ἀχράντων, καὶ ἀθανάτων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων. Dominus exiſtens omnium & opifex Deus, paſcha illis, qui te morti dedituri erant, te ipſum propoſuiſti, clamans, comedite, hoc eſt corpus meum, & fide fundamini, ait Andreas, Conſueto vero ab ipſis miniſterio præſtito, eum benedixiſſet panem in Dei corpus mutatum, & nouum ſanctificans calicem Dominici ſanguinis, participes eos efficit impollutorum & immortaliũ Chriſti myſteriorum. Hic mihi nota, quod nuſquam alibi leges, θεόσωμον ἄρτον, quo nihil felicius, nihil efficacius dici potuit. Tertullianus lib. 4 in Marcion. Ita & nunc ſanguinem ſuum in vino conſecrauit, qui tunc vinum in ſanguine figurauit. Origenes hom. 23. in euangel. conſecratum munus vocat. No[illegible] qui diuinis myſteriis intereſſe con[illegible], quomodo cùm ſuſcipitis corpus Domini, cum o[illegible] cautela & veneratione ſeruetis, ne ex eo parum quid decidat ne conſecrati muneris ali[illegible]d libatur. Reos enim vos creditis & rectè creditis, ſi quid inde per negligentiam decidat. A[illegible] li. de Patriarchis c. 9. Hodieque dat nobis eum panem, quem ipſe quotidie Sacerdos conſe[illegible]at verbis ſuis. Irænæus libro 4. cap[illegible] 4.

ſanCti

ſanctificari creaturam dixit: quemadmodum enim qui eſt de terra panis percipiens inuocationem Dei iam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti: ſic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam, iam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia: offerimus autem ei, non quaſi indigenti, ſed gratias agentes donationi eius, & ſanctificantes creaturam. Dicet aliquis, multus es in verbis iſtis, ἁγιάζειν, εὐχαριστεῖν, εὐλογεῖν, conſecrare, benedicere, ſanctificare. Multus ſum, at nimius eſſe non poſſum, cum ex his vocabulis fides veteris Eccleſiæ patrum eluceſcat. Cyprianus lib. de cœna Domini, calicem benedictione ſolemni ſacratum vocat: ſed ex quo a Domino dictum eſt, hoc facite in meam commemorationem, hæc eſt caro mea. & hic eſt ſanguis meus, quotieſcunque his verbis, & hac fide actum eſt, panis iſte ſuperſubſtantialis, & calix benedictione ſolemni ſacratus, ad totius hominis vitam, ſalutemque proficit. Clemens Alexandr. lib. 4. Stromat. ἁγιασμένην τροφήν. Melchiſedech Rex Salem, ὁ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ ὑψίστου ... καὶ τὸν ἄρτον τὸν ἡγιασμένον δίδους τροφὴν εἰς τύπον εὐχαριστίας. Sacerdos Dei altiſſimi, qui panem & vinum ſanctificatam alimoniam dedit in typum Euchariſtiæ. Irenæus lib. 4. cap. 34. Quomodo conſtabit eis eum panem in quo gratiæ actæ ſint corpus eſſe Domini ſui, Baſilius in Liturgia ἁγιάσματα vocat, ἵνα καταδεχόμενοι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου ἑνωθῶμεν τῷ ἁγίῳ σώματι, καὶ αἵματι τοῦ χριστοῦ σου. Vt accepta parte ſanctificatorum tuorum vniamur ſacro corpori, & ſanguini Chriſti tui. Chryſ. hom. 3. in Matth. Tu potius à nobis pete (ait Chriſtus) non vtique aquæ poculum, ſed ſanctificationis hauſturus: ſanctis enim Chriſtus ſancta diſtribuit. Non aquam de fonte hoc largitur, ſed ſanguinem viuum. Germanus Conſtantinopolit. Patriar. τὸ κιβώριον ἐστιν ἔνθα ὁ σταυρωθεὶς, ἀλλὰ καὶ τεθεὶς ... ἐσταυρώθη ὁ χριστός. ἐστι δὲ καὶ κατὰ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, ἐν ᾗ λέγεται ἅγια ἁγίων, καὶ ἁγίασμα αὐτοῦ. Ciborium eſt vbi crucifixio, pro loco vbi crucifixus eſt Chriſtus. Eſt autem & ſecundum arcam teſtamenti Domini, in qua dicuntur, ſancta ſanctorum, & ſanctificationes eius, Hieron. epiſt. 1. ad Heliodum cap. 1. qui Chriſti corpus ſacro ore conficiunt. Epiſt. 128. ad Fabiolam, Epiſcopus paratus ſit offerre victimas pro populo, ſequeſter Dei & hominum, & carnes agni ſacro ore conficiens, quia ſanctum Dei oleum ſuper eum eſt. Idem ad cap. 3. Sophoniæ, ſacerdotes qui ad Euchariſtiam Domini imprecantur aduentum. Auguſtinus lib. 3. de Trinitate c. 4. prece myſtica conſecrari corpus Chriſti & ſanguinem dicimus, illud tantum, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum, rite ſumimus ad ſalutem ſpiritualem in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis. Quod cum per manus hominum ad illam viſibilem ſpeciem perducitur, non ſanctificatur vt ſit tam magnum ſacramentum, niſi operante inuiſibiliter ſpiritu Dei. Andreas Cretenſis εἰς τὴν βαΐα. ἐκεῖ γυνὴ μυρίζουσα, ὧδε χριστὸς ἐκεῖ ... ἑαυτὸν ἁγιάζων. Illic mulier vnguento deliniens, hic Chriſtus ſeipſum pro nobis ſanctificans. Marcus Epheſi epiſcopus aduerſus Latinos dixit, ἁγιάζεσθαι καὶ τελειοῦσθαι τὰ τῆς εὐχαριστίας δῶρα, ſanctificari & perfici Euchariſtiæ donum. καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ δεσποτικὸν σῶμα, καὶ αἷμα μεταποιεῖσθαι. & in ipſum Domini corpus, & ſanguinem mutari. Theodoret. Dialogo 1. τὰ μυστικὰ τοῦ ἀμπέλου καρπὸν μετὰ τὸν ἁγιασμὸν, αἷμα δεσποτικὸν ὀνομάζομεν: εὐλογίας cum Euchariſtia coniunxit Origenes, ſiue quis alius auctor, certe vetus in Bibliotheca Federici Morelli viri Doctiſſimi. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ εὐλογεῖ, καὶ ὅτε δίδους αὐτοῖς μεταλαβεῖν ἀπεστήκει ... ἵνα ἐκεῖνοι διὰ τῆς εὐλογίας καὶ εὐχαριστίας μαθῶσι, ὅτι μεγάλα ἀληθῶς, καὶ πάσης εὐχαριστίας ἄξια. Ideo enim & benedixit, & dixit eum daret eis communionem eorum quæ oportuit, vt illi per benedictionem & gratiarum actionem diſcerent, res eſſe vere magnas. & omni gratiarum actione dignas. Item. διδάσκοντες μὴ πρὸς τὴν φύσιν ἀφορᾶν τῶν προκειμένων, ἀλλὰ διὰ τῆς γεγενημένης ἐπ᾽ αὐτῶν εὐχαριστίας ταῦτα ἐκεῖνα εἶναι πιστεύειν. Docet ne ad naturam eorum quæ propoſita ſunt aſpiciamus, ſed per gratiarum actionem quæ in eis facta eſt, credamus ea ipſa eſſe quæ dicta ſunt. Theophylactus ad Marc. 14. Putat εὐχαριστεῖν maius aliquid ſignificare, quam εὐλογεῖν. εὐλογήσας δὲ ἀντὶ τοῦ εὐχαριστήσας ἔκλασε τὸν ἄρτον. Benedicens, pro eo quod eſt, gratias agens, fregit panem.

AD CAPVT XXXIIII.

Doctiſs. Caſaubonus ait verba formulæ qua vſus eſt Chriſtus verſa eſſe in nomenclaturam ipſius rei. Hoc vult, opinor, quia Chriſtus dixit, hoc eſt corpus meum, ideo ſacramentum, myſterium, celebrationem corporis Chriſti vocari. Auguſt. lib. 3. de Doctr. Chriſt. vocat celebrationem corporis, & ſanguinis Domini. Origenes ho. 13. in Exodum dixit, ſuſcipere corpus Chriſti. Concil. Niceno, διδόναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ, Dare corpus Chriſti.

Chriſti. Fideles quoties rite Euchariſtiam ſumunt, & carnem & ſanguinem Chriſti perci piunt. Damaſcenus dixit, αὐτῆς τῆς θεότητος μετέχειν. Hæc omnia ferri poſſunt, non item quæ ſequuntur. Ait enim Caſaubonus patres cum appellant hoc myſterium corpus Chriſti, res pro ſignis poſuiſſe, vt Theodoretus, & Auguſtinus in Pſal. 3. his verbis, Chriſtus Iudam adhi- buit ad conuiuium, in quo corporis & ſanguinis figuram commendauit & tradidit. De figu- ra pluribus a me ſupra dictum eſt, nec quæ ſemel abunde dicta ſunt ad nauſeam inculcari de- bent. De Iuda diſertiſſime ex Auguſt. probaui cum primam Euchariſtiam a Chriſto con- fectam, de manu Domini accepiſſe. Hieronymus libr. 2. contra Iouinian. Nunquid quia & Iudas bibit de eodem calice de quo & cæteri Apoſtoli, vnius cum reliquis erit meriti. Idem Pſal. 54. ad hæc verba, qui ſimul mecum dulces capiebat cibos. Cibus dulcis, id eſt, corpus & ſanguis Chriſti, quod ipſe accepit indignus. Anaſtaſius de Synaxi, οὐχ ὁρᾷς πῶς ὁ Ἰούδας ἀναξίως καὶ δολίως τοῦ σώματος μεταλαβὼν διαβολικῶς εὐθέως κατεκρίθη, καὶ χώραν πλείονα δέδωκε τῷ πονηρῷ. ὅτι ὅτε καὶ λαβὼν τὸ ψωμίον. Non vides quomodo Iudas indigne & doloſe cum acce- piſſet corpus Chriſti ſtatim condemnatus eſt, & locum maiorem dedit diabolo. Ait enim cum accepiſſet buccellam, intrauit in eum Diabolus. Theodoretus ad hæc verba, ego omnia acce pi à Domino. καὶ οὐ μόνοις τοῖς ἕνδεκα ἀποστόλοις, ἀλλὰ καὶ τῷ προδότῃ τὸ τίμιον μετέδωκε σώματος, καὶ αἵματος. Non ſolum vndecim Apoſtolis, ſed etiam proditori dedit corpus & ſanguinem ſuum. Auguſtinus lib. 5. de Bapt. cap. 8. Sicuti Iudas cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed male accipiendo locum in ſe diabolo præbuit, ſic indigne quiſque ſumens Dominicum ſacramentum non efficit vt quia ipſe malus eſt, malum ſit, aut quia non ad ſa- lutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini & ſanguis Domini nihilominus erat etiam illis quibus dicebat Apoſtolus, qui manducat indigne, iudicium ſibi manducat. Ad- monui ſemel atque iterum patres Euchariſtiam appellare figuram propter ſigna panis & ſpecies quæ perſeuerant, & nihilominus aſſerere, verum Chriſti corpus ſub figura & ſpecie eſſe. Ambroſius lib. 4. de ſacrament. cap. 5. ſacerdos dicit, fac nobis hanc oblationem, aſcriptam, rationabilem, acceptabilem, quod eſt figura corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chri ſtus. Antequam conſecretur, panis eſt vbi autem verba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Denique audi dicentem, accipite & edite ex eo omnes, Hoc eſt corpus meum: & ante verba Chriſti calix eſt vini & aquæ plenus, vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit: ſed aduerſus Caſaubonum patres in Euchariſtia veriſſimum Chriſti corpus agnoſcere facile vinco. Ignatius epiſt. ad Polycarpum. ἄρτον τοῦ θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐστι σὰρξ τοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γενομένου ἐν ὑστέρῳ ἐκ σπέρματος Δαυίδ, καὶ Ἀβραάμ, καὶ πόμα θέλω τὸ αἷμα αὐτοῦ ὅ ἐστιν ἀγάπη ἄφθαρτος, καὶ ἀέναος ζωή. Panem Dei volo panem cæleſtem panem vitæ, quæ eſt caro Chriſti qui fuit in vtero ex ſemine Dauid, & Abrahami, & potum volo ſanguinem eius, qui eſt caritas immortalis, & æterna vita, Tertullianus lib. 4. in Marcion.

Acceptum panem pariter, vitiſque liquorem
Corpus, ait, ſanguiſque meus qui funditur hic eſt,
Pro nobis fieri ſemper quod poſtea iuſſit.
Quâne creatura panem vinumque putatis
Eſſe ſuum corpus cum ſanguine, quaeque fatenda?

Idem lib. 4. in Marcion. Acceptum panem, & diſtributum diſcipulis corpus ſuum illum fecit, Hoc eſt corpus meum dicendo: Quem locum ſupra integrum recitauimus, & offucias quibus partiarij eum obducunt abunde diſcuſſimus. Idem lib. de reſurr. carnis, caro abluitur, vt anima emaculetur; caro inungitur, vt anima conſecretur: caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt anima Deo ſaginetur. lib. de orat. lauabit in vino ſtolam ſuam. & in ſanguine vuæ ami- ctum ſuum, ſtolam & amictum carnem demonſtrans. & vinum ſanguinem, ita & nunc ſanguinem ſuum in vino conſecrauit, qui tunc vinum in ſanguine figurauit &c. ſic & in calicis mentione teſtamentum conſtituens ſanguine ſuo obſignatum ſubſtantiam corporis confirmauit &c. Panis & calicis ſacramentum iam in Euangelio probauimus corporis Domi- nici veritatem aduerſus phantaſma Marcionis, ait lib. 5. in Marcio. lib. de pudicit. vbi agit de filio prodigo: Annulum quoque accepit priſtinum ſuam fidei pactionem interroga- tu obſignat, atque ita ex inde opimitate corporis Dominici veſcitur, Euchariſtia ſci- licet Auguſtinus ſermon. ad infant. Quod ergo vidiſtis panis eſt, & calix quod oculi veſtri renunciant, quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chri- ſti, calix eſt ſanguis. libro de Catactyſmo capit. 4. Chriſtum agnum quotidie manduca- mus, comedimus, eiuſque ſanguinem bibimus lib. 65. quæſt. q. 49. ſanguis Abel ſan- guinem Chriſti (deſignat) quo vniuerſa Eccleſia accepto dicit, Amen. Nam qualem

clamo

clamorem faciat eccleſia dum potatur ſanguine Chriſti, & dicit Amen: Tu ipſe conſidera, Baſilius in Aſcet. pag. 598. ὅσον μεῖζον χρῆμα ... τοσούτῳ δὲ ... ἐν μολυσμῷ ψυχῆς ... τοῦ σώματος χριστοῦ ... Quanto Chriſtus maior eſt tauris, tanto grauius eſt anima polluta tangere, corpus Chriſti quàm taurorum. Chryſoſtomus ad cp. 26. Matth. τὴν ψυχὴν ... πρότερον, ἢ τοῦ σώματος μεταδοῦ τοῦ δεσποτικοῦ ... ἀξίαν. Vita excedam prius, quam dem indigno corpus Domini. Paſchaſius vixit ante annos 800. Is in epiſt. ad Frudegard. Chriſtus non ita dixit, hæc eſt, vel in hoc myſterio eſt quædam virtus, vel figura corporis mei, ſed ait non ficté, hoc eſt corpus meum, & ideo hoc eſt quod ipſe dixit, non quod quiſque finxit. Auguſtinus libr. 2. contra aduerſar. legis, cap. 9. Et ſicut mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Ieſum carnem ſuam nobis manducandam, bibendúmque ſanguinem fideli corde, atque ore ſuſcipimus, quamuis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare, quàm fundere. Theophyl. ad hæc verba, Amodo non bibam de genimine ſcribit Dominum duo pocula dediſſe Apoſtolis, alterum antequam frangeret panem, ... παλαιᾶς διαθήκης τύπον ... ἕτερον δὲ μετὰ τὸ κλάσαι ἄρτον, καὶ διαμερίσασθαι αὐτοῖς ... ὃ καὶ τῆς καινῆς διαθήκης ὀνομάζει ... αἷμα φησὶ ἐγκαινιζ... ... παλαιᾶς διαθήκης ... ἄλογον ἦν. ὅτι ὁ νόμος ἐδόθη, νῦν δὲ τοῦ θεοῦ λόγου ... ... Quod poculum veteris teſtamenti figuram eſſe dixerat, alterum Diſcipulis dedit poſtquam fregit panem & diſtribuit ipſis, quod noui teſtamenti vocauit, & dixit in ſuo ſanguine innouari. Quia enim veteris teſtamenti ſanguis brutorum animantium fuit, quando lex data eſt, verbi Dei facti hominis ſanguis nouum teſtamentum ſignat. Oecumenius ad verba, panis quem frangimus, ὅπερ ἐπὶ σταυροῦ ... ὁ κύριος, τοῦτο δὲ ἡμᾶς ὑπὸ ... καταδέχεται ..., ἵνα συνάψῃ ἡμᾶς ἑαυτῷ. Quod in cruce Dominus paſſus non eſt, hoc propter nos ſuſtinet fractus, vt nos ſibi ipſi coniungat. Quæ frons vltra obdurer contra hos teſtes. Qui tamen ſi non ſat ſatiſfaciunt refractariis, aduocentur alij ex ſubſidiis qui plenam probationem faciunt. Tertul. libr. de orat. Ego ſum panis vitæ, &c. Quod & corpus eius in pane cenſetur. Hoc eſt corpus meum. Origen. homil. 23. & tract. 35. ad cap. 26. Matth. Noſti qui myſteriis intereſſe conſueuiſtis, quomodo cum ſuſcipitis corpus Domini cum omni cautela & veneratione ſeruetis, ne ex eo parum quid decidat, ne conſecrati muneris aliquid delabatur. Reos enim vos creditis, & recté creditis, ſi quid inde per negligentiam deciderit. Quod ſi erga corpus eius conſeruandum tanta vtimini cautela, & merito, quomodo putatis minoris eſſe piaculi, verbum Dei neglexiſſe quam corpus eius. Idem in Matth. καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἄρτου μετέχων, τοῦ σώματος τοῦ κυρίου ... οὐ γὰρ ... τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν ..., ἀλλ' ἀνάγομεν τὴν ψυχὴν διὰ πίστεως ἐπὶ τὸ τοῦ λόγου σῶμα. οὐ γὰρ εἶπε τοῦτό ἐστι σύμβολον, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ σῶμα δεικτικῶς, ἵνα μὴ νομίσῃ τις τύπον εἶναι τὰ φαινόμενα. Qui enim participat pani, participat corpori Chriſti. Non enim attenti ſumus ad naturam eorum quæ propoſita ſunt, & ſub ſenſum cadunt, ſed per fidem attolimus animam ad corpus verbi. Non enim dixit, hoc eſt ſignum, ſed hoc eſt corpus demonſtratiue. Vt non putet quis ea quæ apparent eſſe figuram. Idem homil. 38. in Ioann. Si non comedimus panem vitæ, ſi non carnibus Chriſti veſcimur, & cruore potamur. Euſeb. libr. 6. hiſtor. eccleſ. cap. 2. ... οἱ ἱεράρχαι οἱ λειτουργήσαντες μοι ... ἡμέρας, καὶ νυκτὸς, καὶ τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα μου καθ' ἑκάστην θύοντες, ait Sanctus Hippolytus. Adeſte Pontifices qui mihi inculpate die & nocte miniſtratis, & quotidie pretioſum corpus meum & ſanguinem immolatis. Cyprianus lib. de lapſis, A diaboli aris reuertentes ad ſanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus aſcendunt, mortiferos idolorum cibos adhuc penè eructantes, exhalantibus etiamnum ſcelus ſuum faucibus Domini corpus inuadunt. Idem libro de cœna, ſed ex quo à Domino dictum eſt, hoc facite in meam cõmemorationem, hæc eſt caro mea, & hic eſt ſanguis meus, quotieſcunque his verbis, & hac fide actum eſt, panis iſte ſuperſubſtantialis, & calix benedictione ſolemni ſacratus ad totius hominis vitam, ſalutémque proficit. &c. Vt biberent ſanguinem Chriſtiani, cuius eſum legis antiquæ auctoritas diſtrictiſſime interdicit. Lex quippe eſum ſanguinis prohibet, euangelium præcipit, vt bibatur. Bibamus autem de ſanguine Chriſti ipſo iubente. Quid attinet obſtruere Caſaubone, pluribus veterum patrum teſtimoniis, cùm illa omnia eludat vnica exceptione, qua rem ſignificatam pro ſigno poni ad liquidum affirmat. Sed liquidum illud à nobis eſt, ab illo, tenebræ & inuolucra.

Verba Caſauboni ſunt. Auguſtinus in tertio de Doctrina Chriſtiana cœnam dominicam appellauit celebrationem corporis & ſanguinis Domini. Reſpondeo verè & piè id quod erat, appellaſſe. Si cui de mente Auguſtini nondum liquet, audiat eundem libr. 9. confeſſ. cap. 13. Tantummodo memoriam ſui ad altare tuum fieri deſiderauit, vnde ſciret diſpenſam

Z victimari

victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum qu[illegible] erat con[illegible] ij noſtri ſac[illegible]mentum ligauit ancilla tua animam ſu[illegible] vin[illegible] lo [illegible] ma, mi Caſaubone, q[illegible] diſpenſatur ex al[illegible] Don[illegible], pret[illegible]m [illegible] eſt chirographum contrarium nobis, niſi corpu[illegible] Chriſti [illegible] bus ad altare Domini. Epiſt. 12[illegible]. ad Honorat. cap. [illegible] Et ip[illegible] Chriſti, & accipiunt de corpore & ſanguine eius [illegible] 3. de Trinitate, [illegible] gna litterarum conſcripta pelliculis corpus Chriſti & ſanguinem [illegible] tum quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſt[illegible] tem ſpiritualem in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis lib[illegible] ad [illegible] ſibi vult quod a ſan[illegible]uine ſacrificiorũ quæ pro peccatis offerebantu[illegible] betur, ſi illis ſacrificiis vni hoc ſacrificiũ ſignificatur in quo ve[illegible] tamen ſanguine in alimentum ſumendo non ſolum nemo prohi[illegible] bendum [illegible] omnes exhortantur qui vo[illegible]unt bibere vitam. Item [illegible] deant niſi inter celebrationem ſacramentorum c[illegible]m offertur & [illegible] grauiſſima cuius corpus & ſangui[illegible] ſit nihil aliud credent [illegible] apparuiſſe oculis mortalium, & de latere tali pere[illegible] Verba Caſauboni, in canone 18. Concilij Nicæni [illegible] Origenes homil. 13. in Exodum, ſuſcipe[illegible] corpus [illegible] μα κυρίου, locutiones ſunt ſacramentales. Agn[illegible] in m[illegible] Verba Nicænæ Synodi ſunt can. 18. [illegible] προσφέρειν τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ [illegible] coni qui poteſtatem offerẽdi, & ſacrificandi non habent [illegible] corpus Chriſti. Origenes manu ſcriptus apud Fed[illegible] More[illegible] in [illegible] Lucam, ait ſi quis alius eius libri auctor eſt, certe vetus & erud[illegible] [illegible] σωτῆρος ἡμῶν χριστοῦ, καὶ πίνοντες αὐτοῦ τὸ αἷμα, [illegible] ὁ τρώγων, &c. [illegible] ἄνθρωπον [illegible] [illegible] δυνατὸν ἦν εἰμὴ τὸ [illegible] [illegible] τὸ σῶμα [illegible] [illegible] τοῖς [illegible] σώμασι διὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ [illegible] καὶ [illegible] [illegible] βλέποντες ἐν ἁγίαις [illegible] [illegible] ἀσθενείαις [illegible] δύναμιν τῆς ζωῆς, καὶ [illegible] αὐτῷ, καὶ σπέρμα ζωοποιὸν [illegible] τὸ σῶμα τοῦ [illegible] gis noſtri Chriſti & bibentes [illegible] enim rurſum dicit, qui manducat meam carnem [illegible] bat igitur hominem morte [illegible] patum non aliter ad[illegible] fieri non pot[illegible] niſi vnigenitum D[illegible] ſecundum carnem regeneretur. Quoniam igitur oportebat [illegible] ſanctum eo modo qui Deum decet, & [illegible]ceri per ſa[illegible] & per pretioſum eius ſanguinem, ve[illegible] & ſa[illegible] menſis nauſea & faſtidio afficiamur & [illegible] gilitati ea quæ habuimus [illegible] viuificam vt [illegible] potentiam vitæ, & tranſfert ea ad [illegible] viuificam ea habeamus, & ſemen viuificum in [illegible] inueniatur [illegible] de Baptiſmo & definit. [illegible]1. E[illegible] [illegible] [illegible] I. X. [illegible] καὶ [illegible] eſt, [illegible] [illegible] αἵματος [illegible] μα καὶ [illegible] τὸ αἷμα [illegible] Quod [illegible] te [illegible]uid [illegible] at [illegible] quis de [illegible] qui ne[illegible] guinem Dom[illegible] Oportet [illegible] [illegible] Offert [illegible] [illegible] non conſiderata [illegible] Chriſt[illegible] Quærit quo[illegible] bere.

Caſa[illegible] Io[illegible] D[illegible] ſ[illegible] qu[illegible] ſta[illegible]

latur corpus Chriſti,totum illud ſignificat quod in communione percipiunt fideles, hoc eſt, totum Chriſtum, atque adeo eius omnia munera. Minus hic male loqueris, Caſaubone, quam pro more tuo. Quanquam enim corpus Chriſti non fuit ſine ſanguine cum diſcipulis à Chriſto datum eſt, & vt Theologi noſtri loquuntur in ſanguine corporis eſt comitatus,Chriſtus tamen vt efficacius coniunctionem ſuam cum hominibus ſignificaret,Ioa 6.de corpore & ſanguine ſeparatim dixit,qui manducat carnem meam,& bibit meum ſanguinem, in me manet,& ego in eo. Et in inſtitutione myſterij huius ſeparatim de carne,& de ſanguine ſuo locutus eſt. Quod autem ais Patres myſterium hoc ſimpliciter vocare corpus Chriſti, fugit te ratio: vocant illi quidem ſacramentum & myſterium corporis Chriſti, dicunt ſacerdotes ſacro ore corpus conficere,dare communicantibus corpus Chriſti,ſed vt totum hoc myſterium, & ſacram teleten corpus Chriſti vocarint, factum non arbitror. Vel enim de Sanctiſſima cœna Domini agunt vt eſt ſacrificium, vel vt ſacrificio facto aſſeruatur corpus Chriſti ad fidelium communionem, quod vocamus ſacramentum. Si de ſacrificio agitur, voce corporis ἁπλῶς ſacrificium illud, niſi aliud addas, ſignificari non poteſt; ſi de ſacramento, niſi aliud aliquid addatur, nec illud ſatis voce corporis ſignificatur. Fateor autem fideles quoties rite Euchariſtiam ſumunt, carnem & ſanguinem Chriſti percipere, hoc eſt totum Chriſtum, & cum Chriſto omnia eius munera, licet ſub vna tantum ſpecie ſumant, quia in corpore ſanguis, in ſanguine corpus, & in vtroque totus Deus per comitatum illum inſeparabilem continetur. At tu qui ſpiritaliter tantum ſumi corpus Chriſti in Euchariſtia credis, doceto me quid eſſe putes Chriſti corpus ſpiritaliter ſumere. Dices, opinor, eſſe nihil aliud, quàm fide ſumere, id eſt, non realiter ipſum Chriſti corpus quod ſedet ad dexteram patris.ſumere, ſed eius gratiam per fidem accipere, & cum eius corpore myſtico quod eſt Eccleſia, coniungi. Vnde ſequitur, cum ais eos qui rite Euchariſtiam ſumunt carnem & ſanguinem Chriſti percipere, verbis tuis cum fide & ſenſu tuo non conuenire. quia credis per Euchariſtiam fideles ſolam gratiam Chriſti accipere, & coniungi tantum cum corpore Chriſti myſtico, & tamen aſſeris pie communicantes Chriſti corpus & ſanguinem ſumere. Vnde apparet te aliud loqui,aliud ſentire,& fucum facere legentibus.

Verba Caſauboni. In Doctrina de ſacramentis, ea eſt affinitas inter ſigna & res ſignificatas, vt eorum nomina promiſcue vſurpentur. Falſum obtrudis, mi Caſaubone, cum enim duo tantum ſacramenta eſſe dicas, Baptiſmum & Euchariſtiam, in Baptiſmo axioma tuum falſi inſcribendum eſt. Aqua enim, quod ſignum eſt ſub ſenſum cadens, non ponitur pro expiatione à peccato originali, quæ eſt res ſignificata, neque expiatio illa & regeneratio ponitur pro aqua. In Euchariſtia certe panis ſæpe ponitur pro corpore Chriſti, vtcum diuus Paulus ait, panis quem frangimus. Qui manducat hunc panem, aut bibit hunc calicem indigne At certe corpus Chriſti nunquam ponitur pro pane. Falſum igitur eſt quod ais ſigna & res ſignificatas promiſcue vſurpari.

Verba Caſauboni. Neque tamen confundi patitur vera Theologia ſigna viſibilia cum rebus inuiſibilibus quæ in illis adorantur. Quæro de te, Caſaubone, quæ ſint res illæ inuiſibiles quas in pane & vino adoras, cum in pane & vino nullam rem inuiſibilem eſſe credas, ſed ſolius panis & vini ſubſtantiam, quam in corpus & ſanguinem Chriſti mutatam eſſe negas. Nos quidem ſub panis & vini ſpecie Chriſti corpus & ſanguinem adoramus, in quæ panis & vini ſubſtantia mutata eſt. Attineris idololatriæ, qui in pane & vino,id quod in illis non eſt, adores.

Verba Caſauboni. Docent patres, cum appellent hoc myſterium corpus Chriſti nomine rei ſignificatæ ſignum affici. Iterum obtrudis falſum, Patres id non docent: imo docent & arcte defendunt vocari corpus Chriſti, quia vere panis in corpus Chriſti mutatum eſt, vocari ſanguinem, quia ex vino ſanguis effectus eſt. Ambroſius lib. de iis qui initiantur myſter. cap. [illegible] Ipſe clamat Dominus Ieſus hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem [illegible] ſpecies nominatur, poſt conſecrationem Chriſti corpus ſignificatur. Cyrill. Alexandrin. Catech. 4. ὕδωρ ποτὲ ἐν κανᾷ γαλιλαίας &c. Aquam aliquando in Cana Galilææ mutauit in vinum, & ei fides non habebitur, vinum in aquam mutanti.Gregorius Nyſſenus tractationem habuit de corpore Chriſti in quod panis per conſecrationem mutatur,vt ſupra oſtendi.

Caſauboni verba. Notus eſt Theodoreti locus, Dominus, inquit, Symbolo corporis,corpori nomen dedit Symboli.Locus notus,ſed cui falſam tu addis ſententiam.Teipſum [illegible] depoſco. Verba ſic habent, in 2. Dial. ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς τὸν μυστικὸν τῆς ἀμπέλου

καρπὸν μετὰ τὸν ἁγιασμὸν αἷμα δεσποτικὸν ὀνομάζομεν, οὕτω τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου τὸ αἷμα, σταφυλῆς ὠνόμασεν αἷμα. ἠβουλήθη γὰρ τοὺς τῶν θείων μυστηρίων μεταλαγχάνοντας μὴ τῇ φύσει τῶν βλεπομένων προσέχειν, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγῆς πιστεύειν τῇ ἐκ τῆς χάριτος γεγενημένῃ μεταβολῇ· ὁ γὰρ δὴ τὸ φύσει σῶμα, σῖτον καὶ ἄρτον προσαγορεύσας, καὶ αὖ πάλιν ἑαυτὸν ἄμπελον ὀνομάσας, οὗτος τὰ ὁρώμενα σύμβολα τῇ τοῦ σώματος καὶ αἵματος προσηγορίᾳ τετίμηκε, οὐ τὴν φύσιν μεταβαλὼν (τῶν συμβόλων) ἀλλὰ τὴν χάριν τῇ φύσει προστεθεικώς. τίνος ἡγῇ σύμβολόν τι καὶ τύπον τὴν παναγίαν τροφήν· δῆλον ὡς ἐκείνων ὧν προσηγορίας ἐδέξατο· τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος λέγεις· οὕτω λέγω. Sicut enim nos myſtic[illegible]m vitis fructum poſt conſecrationem Domini ſanguinem nominamus, ita vitis veræ ſanguinem, nominamus vuæ ſanguinem. Voluit enim eos qui diuinis myſteriis participant non attendere ad naturam eorum quæ videntur, ſed per mutationem nominum fidem habere ei mutationi quæ facta eſt per gratiam. Audis Caſaubone, mutationem factam eſſe per gratiam cui ſit fides habenda nec att[illegible]ndum ad naturam eorum quæ propoſita ſunt. Quænam illa eſt mutatio quam mutatis nominibus factam credere debemus, licet ſigna maneant in natura ſignorum ad quæ non debe[illegible]us attendere, niſi mutatio ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam carnis Chriſti, quæ facta eſt per gratiam. Deinde ſubiicit Theodoretus. Qui enim quod natu[illegible]a corpus ho[illegible]is eſt triticum & panem vocauit & rurſum ſeipſum vitem nominauit, ille ſigna viſibilia corporis & ſanguinis appellatione honorauit, non naturam mutans [illegible] accidenti[illegible] & ſ[illegible]notu[illegible] ſed naturæ gratiam addens. Cuius rei putas eſſe ſignum & typum [illegible]ſanctiſſimum illum cibum? Clarum eſt quod illorum ſignum eſt, quorum appellationes accepit. Dicis corporis & ſanguinis. Ita dico. In 2. Dialogo, de panis & vini ſignis loquen[illegible]te quam ſanctificentur, μετὰ δέ γε τὸν ἁγιασμὸν πῶς ταῦτα προσαγορεύεις. σῶμα χριστοῦ, καὶ αἷμα χριστοῦ. καὶ πιστεύεις καὶ σώματος χριστοῦ μεταλαμβάνειν καὶ αἵματος. οὕτω πιστεύω. ὥσπερ τοίνυν τὰ σύμβολα τοῦ δεσποτικοῦ σώματός τε καὶ αἵματος, ἄλλα μέν εἰσι πρὸ τῆς ἱερατικῆς [illegible]κλήσεως, μετὰ δέ γε τὴν ἐπίκλησιν μεταβάλλεται, καὶ ἕτερα γίνεται. ἑάλως αἷς ὕφηνας ἄρκυσι. οὐδὲ γὰρ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τὰ μυστικὰ σύμβολα τῆς οἰκείας ἐξίσταται φύσεως· μένει γὰρ [illegible] τῆς προτέρας οὐσίας, καὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ εἴδους, καὶ ὁρατά ἐστι καὶ ἁπτὰ οἷα καὶ πρότερον ἦν· νοεῖται δὲ ἅπερ ἐγένετο, καὶ πιστεύεται, καὶ προσκυνεῖται, ὡς ἐκεῖνα ὄντα ἅπερ πιστεύεται. Poſt [illegible]onſecrationem autem quomodo ea vocas? Corpus & ſanguinem Chriſti. Et cred[illegible]te participare corpo[illegible] & ſanguinis Chriſti? Ita credo. Vt igitur ſigna corpor[illegible] & ſanguinis Domi[illegible] alia ſunt ante inuocationem ſacerdotalem, poſt inuocationem autem mutantur, & alia ſu[illegible]r. Captus es retibus quæ texuiſti. Non enim poſt conſec[illegible]nem myſtica ſigna d[illegible]cedunt à propria natura, manent enim in priori eſſentia & figuræ & ſpeciei, [illegible] viſibilia ſunt, & tangi poſſunt vt prius [illegible] a[illegible] e[illegible] quæ f[illegible]a ſ[illegible]t, & [illegible]duntur, & adorantur vt quæ ſint illa quæ creduntur. Q[illegible]i clarius [illegible] verbis mi Caſaubone, quibus poſt conſecrationem, licet ſi[illegible] non mu[illegible]ta [illegible]nt [illegible]cedi tam[illegible]dorari ea quæ facta ſ[illegible]nt Theodoretus oſtendit. Subiungit deinde μένει σοι τ[illegible] κατὰ φύσιν ἴσον τῇ θεότητι εἶναι τὸ σῶμα. κἂν γὰρ πιστεύσῃς ὡς ἀληθῶς εἴη τὸ σῶμα τοῦ χ[illegible] καὶ προσκομίσῃς τῷ θυσιαστηρίῳ πρὸς μεταποίησιν, μὴ διαιρέσῃς δὲ τὸ τοῦ σώματος & [illegible] N[illegible] putare corpus eſſe æquale ſecundum naturam diuinitati. Licet enim credas corpus verum e[illegible]ſe Chriſti, & adferas ad altare vt tranſmutet[illegible], ſi non d[illegible]xer[illegible] corp[illegible] & diuinitatis na[illegible]am dicemus tibi, ſi recte obtuleris, & recte non diuiſeris pec[illegible]aſti, quie[illegible]. Legeras illa verb[illegible] & vt eruditus es ſatis intel[illegible]xeras. Non fuerat [illegible] fal[illegible] & ad[illegible]m Theodoreto affingere.

CASAVBONVS

NOtiſſim[illegible] ſunt hodie & pue[illegible]is Augu[illegible] v[illegible]b[illegible] d[illegible] Domin[illegible] non d[illegible]rauit dicere, Hoc eſt corpus meum, [illegible]um ſignum [illegible]

BVLEN[illegible]ERVS.

NOtiora ſunt eiuſdem verba, l[illegible] Euchar[illegible]a e[illegible] [illegible] & [illegible] Chriſti caro. Can Hoc eſt quod [illegible]mus de Co[illegible]ſec[illegible]: A[illegible] in [illegible] verba l[illegible] Hoc eſt quod dicimus quod mod[illegible] omni[illegible]us appr[illegible] [illegible] Ro[illegible]æ

dro

duobus modis confici, duobus conſiſtere, viſibili elementorum ſpecie & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne, & ſanguine, & ſacramento, & re ſacramenti, id eſt corpore Chriſti. Corpus Chriſti veritas & figura eſt. Veritas eſt quando virtute Spiritus ſancti ſubſtantia panis & vini fit caro & ſanguis Chriſti. Figura, quod exterius ſentitur. can. 47. & 71. diſt. 2. de conſecrat. Tibi, Caſaubone, ignota eſſe non poteſt ſententia Auguſtini, cuius verba ſunt ſerm. 2. de verbis Apoſtol. Audiuimus veracem magiſtrum commẽdantem nobis pretium noſtrum, ſanguinem ſuum. Locutus eſt enim nobis de corpore & ſanguine ſuo. Corpus dixit eſcam, ſanguinem potum. Ex ſuperioribus intelligendus eſt Auguſtinus in enarratione Pſal. 3. cùm ait, Chriſtus Iudam adhibuit ad conuiuium in quo corporis & ſanguinis figuram commendauit, & tradidit, quia ſub vini & panis figura ſanguinem & corpus ſuum commendauit. Idem libro 20. contra Fauſtum cap. 18. Chriſtiani iam peracti ſacrificij memoriam celebrant ſacroſancta oblatione & participatione corporis Chriſti. Quod nos cauſſaris verba patrum mitis & indignis modis torquere, vt clariſſimam eorum mentem eludamus, id tibi, cuiſque proprium eſt, qui verbis patrum ſepiùs attamentum offunditis, vt ea in alienam mentem trahatis. Quæro de te, an vis à nobis fiat verbis Auguſtini lib. 17. de ciuit. Dei, cap. 20. Non eſt bonum homini quod manducabit & bibet (ait Eccleſiaſtes) quid credibilius dicere intelligitur, quàm quod ad participationem menſæ huius pertinet, quàm Sacerdos ipſe mediator teſtamenti noui exhibet ſecundum ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine. Id enim ſacrificium ſucceſſit omnibus illis ſacrificiis veteris teſtamenti quæ immolabantur in vmbra futuri, &c. Quia pro illis omnibus ſacrificiis & oblationibus corpus eius offertur & participantibus miniſtratur. lib. 2. contra aduerſarios Legis, cap. 9. Mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Ieſum carnem ſuam nobis manducandam, bibendúmque ſanguinem dantem fideli corde atque ore ſuſcipimus, quamuis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare, quàm fundere. Admoue omnes fidiculas, intendito equuleos quotquot habes, nunquam Auguſtini verba hæc à recto ſtatu ſuo detorquebis.

AD CAPVT XXXV.

EXERCIT. XVI.

Recitas verba Lucæ 22. ſed curta & imminuta reſcindis quod aduerſus errores noſtri ſæc[uli] [p]ulinarium [e]ſt. τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου τὸ ἐκχυνόμενον ὑπὲρ ὑμῶν. Hoc poculum effuſum pro vobis eſt nouum teſtamentum in ſanguine meo. Chriſtus dedit diſcipulis in poſtrema illa cœna poculum effuſum pro nobis, ſed poculum effuſum pro nobis nullum aliud eſt, quàm ſanguis eius. Dedit igitur ſanguinem ſuum Diſcipulis. Matthæus, hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, id eſt vt interpretaris, quo ſancitur nouum Dei fœdus cum humano genere. At nihil aliud eſt quo ſanciatur fœdus nouum Dei cum hominibus quam ſanguis eius. Dedit igitur verum ſanguinem ſuum Diſcipulis bibendum in poſtrema cœna. Deinde longnos logos cædis de ſignificatione vocis teſtamenti, qua verbum Dei & ſacramenta ſignificari ais. Ita Paulus dixit 2. Corinth. 3. Qui nos reddidit idoneos, vt eſſemus miniſtri noui teſtamenti. Addis in Liturgia Baſilij, in oratione προσκομιδῆς oblationis, hæc haberi, δέδοχθαι δὴ κύριε τοῦ γενέσθαι ἡμᾶς διακόνους τῆς καινῆς σου διαθήκης. Acceptum habeto, Domine, & probato nus eſſe miniſtros noui tui teſtamenti. Vbi de ſolo ſacramento Euchariſtiæ agi ſcribis. Molli brachio teſtamenti vocem attigiſti, conſeram manum, & aliquid forte adiuuabo. Chryſoſtomus ad caput 26. Matthæi. αἷμα καινῆς διαθήκης καλεῖ, ὡς τὴν παλαιὰν διαθήκην συνέχον· ὥσπερ γὰρ ἡ παλαιὰ πρόβατα, καὶ μόσχους εἶχεν, οὕτω καὶ αὕτη τὸ αἷμα δεσποτικόν. Vocat ſanguinem noui teſtamenti, quod hic ſanguis vetus teſtamentum contineret. Sicut enim vetus teſtamentum oues & vitulos habuit, ita & nouum ſanguinem Domini. Animaduerte eum loqui de ſanguine noui teſtamenti qui datus eſt diſcipulis. Theophylactus ad verba Lucæ, capite 22. Videtur, inquit, Lucas meminiſſe duorum poculorum quorum alterum antequam frangeret panem fuit typus veteris teſtamenti, alterum poſtquam fregit panem dat Diſcipulis ſuis, & vocauit poculum noui teſtamenti, καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ αἵματί φησι ἐγκαινίζεσθαι, & in ſuo ipſius ſanguine ait innouari. Quia enim ſanguis veteris teſtamenti erat bruto-

rum animalium quando lex data eſt, nunc poſtquam filius Dei homo fa[illegible] eſt, ſanguis eius nouum teſtamentum nobis ſignat. Omnino ſanguis teſtamenti cuius meminit Paulus cap. 10. ad Hebr. (his verbis, quanto grauiora putatis mereri ſupplicia, qui filium Dei c[illegible], & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit) eſt ſanguis datus diſcipulis in poſtrema cœna, de quo Paulus idem 1. Corinth. 2. Hic calix noui teſtamenti. Vbi teſtamentum, inquit, eſt, ibi mors teſtatoris intercedat neceſſe eſt. Teſtamentum enim non valet quandiu teſtator viuit, ſed eius morte firmatur. Itaque teſtamentum illud nouum in cœna poſtrema factum eſt, & deinde morte Chriſti in cruce confirmatum, vt cap. 9. ad Hebræos. Nemo enim te[illegible], qui reus capitis apud iudices ſiſtitur, aut eorum ſententia iam capitis damnatus eſt. Ideo Chriſtus antequam reus apud iudices ſiſteretur, ſupremam ſuam voluntatem prolixe ſignificauit, apud Ioannem cap. 17. & 18. Deinde ſanguine ſuo in poſtrema cœna teſtamentum ſignauit. Theophylactus ad Marcum. αἷμα τῆς καινῆς διαθήκης [illegible] τῆς παλαιᾶς. καὶ γὰρ ἡ παλαιὰ καὶ ἐκείνη αἷμα εἶχε, [illegible] καὶ [illegible] νόμω. Sanguinem noui teſtamenti dixit ad differentiam veteris quod habuit & ſanguinem quo populus aſperſus, & ea quæ veteris legis erant. Germanus Patriarcha Conſtantinop[illegible] Chriſtus Deus proprium dedit corpus, & proprium ſanguinem fudit, & poculum noui teſtamenti miſcuit dicens, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. τὸ ἴδιον σῶμα ἔδωκε, καὶ τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεε, καὶ ἐκέρασε τὸ τῆς καινῆς διαθήκης πόμα λέγων, τοῦτ' ἐστι τὸ σῶμά μου, τοῦτ' ἐστι τὸ αἷμά μου. Theophylactus ad id, Bibite ex hoc omnes, [illegible] ἡ παλαιὰ διαθήκη σφαγὴν εἶχε καὶ αἷμα, οὕτω καὶ ἡ καινὴ διαθήκη αἷμα καὶ σφαγήν. Vt vetus teſtamentum habuit iugulationem & ſanguinem, ita & nouum teſtamentum habet ſanguinem & necem Chriſti. Tertullianus de reſurrectione carnis cap. 37. Itaque illuminator antiquitatum quid tunc voluerit ſignificaſſe panem ſatis declarauit; corpus ſuum vocans panem. Sic enim ca[illegible] tione teſtamentum conſtituens ſanguine ſuo obſignatum, ſubſtantiam corporis c[illegible] mauit. Exiſtimat piè Tertullianus & verè Chriſtum in cœnæ mentione teſtamentum conſtituiſſe, & ſanguine ſuo obſignaſſe. Theodoretus in Aporis ſacræ ſcripturæ ἡμᾶς [illegible] γνῶναι [illegible] τὸν τύπον· [illegible] μόνον [illegible], ἀλλὰ καὶ [illegible] δύο [illegible] ἁγιάζοντες. Nos enim agnum hunc immaculatum ſacrificantes oportet agnoſcere figuram in veteri teſtamento longe ante expreſſam. [illegible] enim ſanguine noſtri agni non tantum limen, ſed & duos poſtes, palam quidem linguam & duo labia noſtra purgantes & ſanctificantes. Refert victionem [illegible] paſchalis in ve[illegible] ge, non ad crucem Domini, ſed ad ſanguinem noui teſtamenti qui in cœna datus [illegible] Nicolaus Epiſcopus Metones. Quomodo, inquit, Chriſtus vocat Paſcha deſideran[illegible] quod immolaturus eſt? [illegible] ἀληθινὸν τὸ εἰκονικὸν τὸ τῆς καινῆς διαθήκης. Quia oſtendit ſuum paſcha aliud eſſe a legali & typico, tradens hoc ſuum paſcha verum [illegible] noui teſtamenti [illegible] διαδιδόμενον καὶ πινόμενον, καὶ διαθήκης [illegible] καινῆς αἷμα [illegible]. [illegible] lutaris traditum & potum, qui noui teſtamenti ſanguis Deo dignus eſſe creditur.

AD CAPVT XXXVI.

EXERCITAT. XVI

MEnſam Domini eſſe ais Euchariſtiam apud Paulum 1 Corinth. 10 [illegible] menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum. Optatus [illegible] Miniſtri qui menſæ Dominicæ famulantur. Au[illegible] Pelagianos [illegible] cap. 24 Præter baptiſmum & participationem Dominicæ menſæ ad vitam æternam non p[illegible] quenquam peruenire. Falleris, Caſaubone, Dominica menſa propr[illegible] D[illegible] in quo Domini corpus Sacerdotes ſacro[illegible] conficiunt, vt menſa Dæmoniorum p[illegible] dicitur ara in qua prophanæ victimæ mactatæ [illegible] ſi con[illegible] pro continente menſa Domini poteſt accipi pro corpore Chriſti, & Euchariſtia. [illegible] I. ſermone 6. de ieiunio ſep. menſ. [illegible] ſacræ menſæ communicare debetis [illegible] veritate corporis Chriſti & ſanguinis [illegible]. [illegible] Caſaubone, & [illegible]. C[illegible] ſoſtomus ad hæc verba, tranſeat a me calix. [illegible]

[illegible]

φοβερὰ τρα... [illegible] Ita cum metu & tremore id temporis maxime ad [illegible] dam menſam accede[illegible] [illegible] ... τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ [illegible] ... Poteris mus cum pura conſcientia ad ſacram menſam accedere,& cum [illegible] perimus Dominum vnum [illegible] locum inhabitantem. Aduerte præter altare, fuiſſe [illegible] vbi [illegible] communio corporis Chriſti. Idem in Liturgia pro altari menſam dicere ſumit. ἱκάνωσον με τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνδεδυμένον [illegible] τῇ ἱερατικῆς χάριτι παραστῆναι τῇ ἁγίᾳ σου ταύτῃ τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντον σου σῶμα. Idoneum me efficito virtute ſpiritus ſancti, vt ego qui indutus ſum gratia ſacerdotij adſiſtam tuæ huic menſæ ſanctæ, & ſacrificem ſanctum & immaculatum corpus tuum. In id Iſaiæ vidi Dominum, [illegible] τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ [illegible] ... Quando igitur ad ſacram menſam acceſſurus es exiſtimato illic & regem adeſſe. Etenim adeſt vniuſcuiuſque explorans mentem. Homil. in myſticum [illegible] ... τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ [illegible] ... enim aderat Iudas ante proditionem, & menſæ ſacræ participauit. Item, [illegible] ... τῆς τραπέζης [illegible] ... Diſſolue inimicitias vt accipias medelam veniæ ab hac menſa. Accedis ad ſacrificium terribile & ſanctum. Chriſtus immolatus propoſitus eſt. Mox v[illegible] τῆς τραπέζης menſam pacis Homil. 36. in 1. Corinth. [illegible] ... Rec[illegible] ad iam menſam, recordare cuius rei cauſa ſtet. Omnino loquitur de menſa ad quam vocabantur communicaturi cum vela reducta eſſent, [illegible] ... Poteſt & de altari accipi. Homil. 14. ad Epheſ. [illegible] ... Cogita quæ verba dixit os tuum, qua menſa digna, quæ ſint ea quæ tangis, & guſtas, quaſi cibo fruaris. Homil. 11. ad popul. Antiochenum. Ne putemus ſatis nobis eſſe ad ſalutem ſi aureum calicem, & gemmis ornatum huic menſæ offeramus. Certe non ex argento menſa illa erat, nec ex auro calix quo Chriſtus diſcipulis ſanguinem ſuum præbuit. Homil. de ſpectacul. [illegible] oculis quibus ſacram menſam intueris vis tremenda peragentur myſteria, eodem corde & lethalia ſumis venena,& hanc hoſtiam ſanctam & tremendam. Menſam altare vocat, vt & Germanus Patriarch. Conſtantinopolitanus, [illegible] ... Sacra menſa eſt pro loco [illegible] in quo poſitus eſt Chriſtus, in qua menſa propoſitus eſt vetus & cœleſtis panis, in viticum & ineruentum ſacrificium per quod [illegible] immolatus, carnem ſuam & ſanguinem [illegible] & potum vitæ æternæ propoſuit fidelibus. Chryſoſtomus homil. 83. in cap. 26. Matth. [illegible] φρικωδεστάτην vocat, menſam maxime terribilem. Auguſtinus libro de percipien. Baptiſ. [illegible]. Vide ne deſeras hanc menſam. Menſa ſponſi tui panem habet integrum & calicem ſanctum, quem panem etſi fractum, communemque vidimus in paſſione, integer tamen manſit in illa ſua cum patre indiuidua vnitate. Idem tractatu 84. in Ioannem. Nam [illegible] eſt menſa potentis, niſi vnde ſumitur corpus & ſanguis [illegible], qui & animam ſuam poſuit pro nobis. Chryſoſtomus homil. de myſtica cœna. Dominus idem eſt, qui res propoſitas ſanctificat, & tranſmutat, nos miniſtri tantum ſumus. Facio, inquit, paſcha meum cum diſcipulis [illegible] ... Eadem ipſa eſt menſa & nihil minus habet. Non enim illam [illegible], & hanc homo [illegible], verum & hanc idem Chriſtus. Idem homil. de Dedicat. [illegible] τῆς τραπέζης τῆς μυστικῆς [illegible] ... Deus bone, quanta in ſtatu inſtructa, agno Dei pro te clamante, ſacerdote [illegible] ſpirituali è menſa ebulliente, Seraphim præſidentibus. Ex his agnoſce, Caſaubone, menſam iſtam altare verum eſſe in quo Chriſti corpus à ſacerdotibus immoletur, non fruſtra [illegible], qua plani tui plebeculam ineſcant, & à vero Chriſti corpore diſſocient.

CASAVBONVS.

IN Liturgia Iacobi dicitur τράπεζα ἐπουράνιος. Chryſo. hom.ſeparata ad [illegible] Corinth. 10 non myſteriorum communio, non ſacra menſa, non fruitio corporis [illegible] non co[illegible]munio ſanguinis iuuare nos poterit. Idem, myſticam menſam vocat, vt & Theodoret[illegible]s ſermon. 10. de prouidentia. Chryſoſtomus ad id Pauli, oportet hæreſes eſſe τρα[illegible]ζαν φρικώδη, menſam terribilem. Theodoret. ſermon. 6. de prouid. τράπεζαν λογικὴν, rationalem, & πνευματικὴν, ſpiritalem. Quam menſam verus Eccleſia vocauit altare, de quo poſtea agemus. Hodie Græci duas menſas adhibent, vnam vocant πρόθεσιν, in qua ponuntur panis & vinum ante Conſecrationem. Deinde transferuntur δῶρα, dona in alteram menſam, in qua fit conſecratio, & poſt conſecrationem adoratio latriæ: eam menſam vocant altare, & ἅγιον βῆμα.

BVLENGERVS.

ISta omnia Caſauboni eruditionem vere ſapiunt, & à Catholicis probari debent. Oſtend[illegible]s te alibi pluribus dicturum de altari, quod non præſti[illegible] in h[illegible] exe[illegible]itationibus. Ipſe [illegible]uam vicem præſtare conabor, B. Paulus c. 13. ad Hebræos, Habemus, inquit, altare de quo edere non poſſunt, qui tabernaculo deſeruiunt. Ex his verbis inſero [illegible] Non eſt altare v[illegible] ſine ſacrificio viſibili, ſed in Eccleſia Chriſti eſt altare viſibile. E[illegible]t igitur & [illegible]acrificium viſ[illegible]ile. Oſtendamus in Eccleſia Chriſti verum eſſe altare. Auguſtinus ep. 86. Dicit ceſſiſ[illegible] in noua lege pani pecus, tanquam neſciens, & tunc in Domini menſa propoſition[illegible]s pa[illegible]es poni ſolere, & nunc ſe de agni immaculati corpore partem ſumere. Dicit ceſſiſſe poculo ſanguinem [illegible] non cogitans etiam nunc ſe accipere in poculo ſanguinem. Quanto ergo mel[illegible]s vetera tranſiſſe, & noua in Chriſto facta eſſe ſic diceret, vt cederet altare altari, panis pani, pecus pecori, ſanguis ſanguini. Chryſoſtomus ho. 24. in 1. Corinth. τοῦτο τὸ σῶμα καὶ [illegible] ἐπὶ φάτνης κείμενον ᾐδέσθησαν οἱ μάγοι, σὺ δὲ οὐκ ἐν φάτνῃ ὁρᾷς, ἀλλ' ἐν θυσιαστηρίῳ, οὐ γυναῖκα κατ[illegible]χουσαν, ἀλλ' ἱερέα παρεστῶτα. Hoc corpus in præſ[illegible]pi iacens reueriti ſunt ma[illegible]i. Tu non in præſep[illegible] vide[illegible], ſed [illegible] altari, non fœminam tenentem, ſed ſacerdotem aſtantem. Idem hom[illegible] 8[illegible] in Matth. τοῦτο τὸ αἷμα ἡ σωτηρία τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. τοῦτο χρυσίου φαιδροτέραν τὴν ψυχὴν ποιεῖ. φρικτὰ οὕτως τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, φρικτὸν οὕτως τὸ θυσιαστήριον. Hic ſanguis ſalus e[illegible] an[illegible]ma[illegible]m no[illegible]ratu[illegible], hic animum nitidiorem auro facit. Reuera terribilia ſunt myſteria Eccleſiæ [illegible] terribile ac venerandum [illegible]tare. Dices Minutium Felicem in Octauio ſcribere, C[illegible] nulla templa, nullas aras habuiſſe. Verba eius ſunt, Putatis autem nos occultare quod colimus, ſi delubra & aras non habemus. Quod enim ſimulacrum Deo fingam, cum ſi recte exiſtimes ſit Dei homo ipſ[illegible] ſimulacrum. Templum quod ei exſtruam, cum totus hic mundus eius opere fabricatus eum capere non poſſit. Hoſti[illegible]s & victimas Domino offeram quas in vſum mei prot[illegible]lit. Minutius hoc vult, neque templa, neque aras, neque delubra Chriſti[illegible]s fu[illegible] qu[illegible]a er[illegible]r ethni[illegible]s, ſed Eccleſias & altaria in quibus inſtitutum à Chriſto ſacrificium celebrarent. Tertu[illegible] lib. de orat. Similiter de ſtationibus non putant plerique ſac[illegible]ificiorum orati[illegible]us [illegible] niendum quod ſtatio ſoluenda ſit accepto corpore Domini. Ergo deuotum Deo obſequium Euchariſtia reſoluit, an magis Deo obligat. Nonne ſolemnior e[illegible]it ſtatio [illegible]a ſi & ad a[illegible] [illegible] ſteteris. Accepto corpore Domini & reſeruato vtrumque ſaluum eſt, & participatio ſacrificij, & executio officij. Ibid[illegible], aris adg[illegible]n[illegible]lari, pre[illegible]byteris ait aduol[illegible]. Sid[illegible]us,

Quid cum te celſis gradibus venerabilis aræ
Concionaturum plebs ſedula [illegible] umſpectat.

Petrus Rauennas Archiepiſ. ſer. 5. de filio prodigo [illegible] Ipſe eſt p[illegible]s qui ſ[illegible]tus [illegible] vi[illegible]ne, fermentatus in carne, in paſſione confectus [illegible] in fornace coctus ſepulchri, in Ec[illegible] [illegible]ndit[illegible], illatus ait[illegible]ribus, cœleſtem cibum quotidie fi[illegible]bu[illegible] [illegible]ar[illegible] C[illegible]ſto[illegible] [illegible]. ἡνίκα προσέρχῃ τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ μεταλαμβάνεις τὸ αἷμα [illegible] [illegible] [illegible]μα σὺ τῇ πλευρᾷ τοῦ χριστοῦ προσέθηκας. Quando a[illegible]ed[illegible] ad [illegible] & p[illegible]c[illegible]pas [illegible] Chriſti ex poculo [illegible] ſic putato [illegible] quod os tuum ad l[illegible]tus Chri[illegible] applicu[illegible], & ex [illegible]o bibis. [illegible] lactus ad Mat. c. 26. [illegible] τοῦτο μού ἐστι τὸ σῶμα, δεικνὺς [illegible] [illegible] [illegible] ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ οὐκ ἀνάλογον. Cum [illegible]xerit hoc [illegible] corpus m[illegible]m, oſte[illegible] qu[illegible] p[illegible] conſecratus in altari eſt [illegible] corp[illegible] D[illegible] & [illegible] [illegible]um. Or[illegible]e[illegible]es a[illegible] [illegible]; M[illegible] ἡ ἡμῶν τὸ σῶμα[illegible] ἐστί. [illegible] λογικῆς ἡμῶν [illegible] [illegible] ἐν αὐτῇ σκεύη. Ap[illegible]d non contr[illegible] euenit [illegible] Quæ enim fiunt in rati[illegible]ali [illegible] [illegible] men-ſam, & vaſa quæ ſunt in ea. Anim[illegible]ad[illegible] [illegible] [illegible] altare [illegible] Chriſtum [illegible]

λόγον. Baſilius in Liturgia, προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ. Accedimus ad tuum ſacrum altare. Ignacius Apoſtolorum diſcipulus epiſtola ad Philadelphienſ. ἓν θυσιαστήριον πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ εἷς ἐπίσκοπος ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ, καὶ τοῖς διακόνοις. Vnum eſt altare toti Eccleſiæ, & vnus Epiſcopus cum Presbyteris,& Diaconis. De menſa locus eſt pulcherrimus Nicæna Synodo cuius verba græca ſupra adſcripſi. Rurſum in diuina menſa hic ne ad panẽ & poculũ propoſitum humiliter & abiectè attendamus, ſed eleuantes cogitationem per fidem intelligamus propoſitũ eſſe in ſacra hac menſa agnũ Dei, qui rollit peccata mundi, incruento modo, ἀθύτως θυόμενον, à Sacerdotibus ſacrificatum, & nos oporter pretioſum eius corpus & ſanguinem verè ſumentes credere, has eſſe reſſeras, & ſymbola noſtræ reſurrectionis. Laodicena Synodo capite 19. καὶ μόνοις ἐξὸν εἶναι ἱερατικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ κοινωνεῖν. Et ſolis licere clericis ingredi ad altare. Vnde colligas aliud fuiſſe altare ad quod ſolis clericis & ἱερατικοῖς patebat aditus, aliam menſam ad quam vocabantur laici communicaturi. Optatus libro 6. Quid tam ſacrilegium quam altaria Dei in quibus & vos aliquando obtuliſtis frangere, in quibus membra Chriſti portata ſunt. Gregorius Nazianzenus in epitaphio Gorgoniæ, καὶ νυκτὸς ἀωρίαν τηρήσασα τῷ θυσιαστηρίῳ προσπίπτει μετὰ πίστεως, &c. τῷ θυσιαστηρίῳ τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς προσθεῖσα. Et nocte intempeſta ad altare accidit cum fide caput ſuum ad altare applicans. Euſebius Emiſſenus æqualis temporum Ambroſij homilia 1. de Paſch. Ita & tu cum ad reuerendum altare ſalutari cibo potúque reficiendus accedis ſacrum Dei tui corpus & ſanguinem fide reſpice, honore mirare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, & maxime hauſtu interiore aſſume. Ideo quod ibi (in manna) delectatio obtinebat in faucibus, hic benedictio operetur in ſenſibus, ad cognoſcendum & percipiendum ſacrificium veri corporis ipſa te roboret potentia conſecrantis. Chryſoſtomus homilia 24. ad cap. 1. Corinth. 1. εὐλογίας ποτήριον καλεῖ τὸ ποτήριον τὸ φοβερὸν καὶ φρικωδέστατον ἐκεῖνο. πάνυ φοβερῶς καὶ φοβερῶς εἴρηκεν· ὃ γὰρ λέγει τοῦτό ἐστι, ὅτι τοῦτο τὸ ἐν ποτηρίῳ ὄν, ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ῥεῦσαν, καὶ ἐκείνου μετέχομεν. ὥστε εἰ αἵματος ἐπιθυμεῖς φησι, μὴ τὸν εἰδώλων βωμὸν τῷ τῶν ἀλόγων φόνῳ, ἀλλὰ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐμὸν τῷ ἐμῷ φοίνισσε αἵματι. Calicem vocat benedictionis calicem tremendum, &. maximè terribilem. Valde fideliter & tremendè dixit. Quod enim ait tale eſt. Id quod eſt in calice illud eſt quod fluxit de latere, & ei participamus. Itaque ſi ſanguinem cupis, inquit, ne idolorum aram brutorum ſanguine tinge, ſed altare meum meo ſanguine rubefacito. Homilia 41. ad 1. Corinth. οὐδὲ εἰκῆ μνήμην ποιούμεθα τῶν ἀπελθόντων ἐπὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν προσίμεν δεόμενοι τοῦ ἀμνοῦ τοῦ κειμένου τοῦ λαβόντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· οὐδὲ μάτην ὁ παρεστὼς τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν φρικτῶν μυστηρίων τελουμένων βοᾷ, ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν χριστῷ κεκοιμημένων. Non temerè memoriam facimus eorũ qui obierunt in diuinis myſteriis, & pro iis ſupplicamus agnum propoſitum qui ſuſtulit peccata mundi. Neque temerè qui adſiſtit altari Sacerdos cùm fiunt terribilia myſteria clamat, pro omnibus in Chriſto dormientibus. Hieronymus epiſtola ad Heliodorum. Nepotianum ait ſolicitum fuiſſe ſi niteret ad altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta. Ad caput 1. Malachiæ. Polluimus panem, id eſt corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus. Auguſtinus libro 22. de ciuitate Dei, cap. 10. Nos autem martyribus noſtris non templa ſicut Diis, ſed memorias ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt ſpiritus, fabricamus. Nec ibi erigimus altaria, in quibus ſacrificemus martyribus noſtris, ſed vni Deo, & martyrum & noſtro ſacrificium immolamus, &c. ipſum verò ſacrificium eſt corpus Chriſti quod non offertur ipſis. Idem in ſermone de Sacramento altaris, Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit, &c. & ideo quotidie labimur, Chriſtus pro nobis myſticè immolatur. Sermone vndecimo de Sanctis, ſub ara in qua Deo ſacrificium celebratur, in qua offeruntur hoſtiæ, in qua Dominus eſt Sacerdos: quia ſuper altare corpus Domini offertur. Epiſtola 122. ad Victorianum, ſcribit de fœminis quibuſdam captiuis, quæ neq̃ue poſſunt ferre oblationem ad altare Dei, neque inuenire ibi Sacerdotem per quem offerant Deo. libro ſecundo Retractat. capite vndecimo, moris fuiſſe ait, vt hymni ad altare dicerentur de Pſalmorum libro, ſiue ante oblationem, ſiue cùm diſtribueretur populo quod fuiſſet oblatum. capite vndecimo Manualis, Dum ſacris altaribus aſſiſto cupiens tibi offerre illud mirabile & cœleſte ſacrificium, omni reuerentia & deuotione dignum. libro 20. contra Fauſtum, Quis enim antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit, offerimus tibi Petre libro 9. confeſſ. capite 14. Meminerint ad altare tuum Monicæ famulæ tuæ. Libro 20. de ciuitate Dei, capite 9. Alioqui nec ad altare Dei eorum fieret memoria in communione corporis Chriſti. Tractatu 16. in Ioannem. Quam multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Nonne buccella Dominica

venenum fuit Iudæ. Non quia malum accepit, ſed quia bonum malus malè accepit. Videte ergo fratres, panem cœleſtem ſpiritualiter manducare, innocentiam ad altare apportate. Antequam ad altare accedatis attendite quid dicatis. Sermon. ad infantes. Hoc quod vidiſtis in altari Dei, etiam tranſacta nocte vidiſtis. Quod ergo vidiſtis panis eſt & calix quod oculi veſtri renunciant, quòd autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chriſti, calix eſt ſanguis. Iſta fratres ideo dicuntur ſacramenta quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Anaſtaſius de Synaxi, myſticam menſam vocat, ἐπειδὴ μεσίτην με πρὸς θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν ἐπὶ τῆς μυστικῆς ταύτης τραπέζης ἱστᾶτε. Quando me interceſſorem & mediatorem pro vobis in hac myſtica menſa conſtituiſtis. Deinde ſubiicit, ἀγγέλων λειτουργούντων, ἑξαπτερύγων τὴν μυστικὴν τράπεζαν καλυπτόντων, τοῦ ἀμνοῦ τοῦ θεοῦ σφαγιαζομένου, τοῦ ἁγίου πνεύματος ἄνωθεν ἐπιφοιτῶντος οὐ φρίττεις. Angelis miniſtrantibus Seraphim ſex alis myſticam menſam regentibus, Agno Dei immolato, Sancto Spiritu ex alto ſuperueniente non exhorreſcis. Theodoret. 2. Dialogo, καὶ γὰρ πεπίστευκας ὡς ἀληθῶς εἴη τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ, καὶ προσκομίσης τῷ θυσιαστηρίῳ πρὸς μεταποίησιν. Etſi credideris verum eſſe corpus Chriſti, & attuleris ad altare vt transformetur. Gregorius Magnus homilia 37. in Euangel. Mittamus ad hunc legationem noſtram flendo, tribuendo, ſacras hoſtias offerendo. Singulariter namque ad abſolutionem noſtram cum lacrymis & benignitate mentis ſacri altaris hoſtia ſuffragatur. Ad cap. 2 lib. 1. Reg. Quod contra negligentes ſacri altaris miniſtros atque audaces Dominici corporis ſuſceptores dici non inconuenienter poteſt. lib. 3. Dialog. cap. 3. Agapitus Miſſarum ſacrificia exorſus ſacrificium Dei omnipotentis immolauit, quo peracto ab altari exiens, cùm ei dominicum corpus in os mitteret. Synodo Carthagin. ſub Auguſtino, ἀπαρχὴ δὲ εἴτε μέλι, εἴτε γάλα, ὡς εἴωθεν, προσφέρεσθω ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐθίμῳ εἰς τὸ τῶν νηπίων μυστήριον· εἰ καὶ τὰ μάλιστα γάλα ἐν θυσιαστηρίῳ προσφέρεται, ὅμως ἰδίαν ἐχέτω κυρίως εὐλογίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ κυριακοῦ σώματος, καὶ αἵματος διακρίνεσθαι. Primitiæ ſiue mel, ſiue lac vt ſolet, offeratur in vna die ſolita ad myſterium infantium. Et ſi maxime lac in altari offertur, tamen propriam habeat benedictionem, ita vt ſeparetur à conſecratione corporis & ſanguinis Domini. Can. Apoſtol. 3. μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαί τι ἕτερον πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς. Non liceat aliquid aliud adferre ad altare quàm oleum ad lampades, & incenſum tempori ſacri ſacrificij. Quæſo te, lector quiſquis es, vt ſolo amore veritatis ſine aliqua præiudicata ſententia, hæc patrum loca diligenter, & æquiter expendas, Agnoſces omnino veteris Eccleſiæ patres habuiſſe vera altaria in quibus verum Chriſti corpus immolarent. Miror doctiſſimum Caſaubonum aliter aut ſenſiſſe aut ſcripſiſſe. Soliti erant veteres Chriſtiani altaria oſculari, Ambroſius epiſtola 33. Milites irruentes in altaria oſculis ſignificare pacem. Sanctus Paulinus,

Sancta Deo geminum ſeruant altaria honorem.

Gregorius Nazianzenus in Stelit. καὶ τὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἐπώνυμα θυσιαστήρια οὐκ ἔτι αἵμασι μιαροῖς μιαίνονται. Et altaria quæ cognomen incruenti ſacrificij ſortita ſunt non amplius polluunt ſanguine contaminato.

---

*AD CAPVT XXXVII.

SCribis Paulum 1. Corint. 10. ſacramenta veteris legis cibum & potum ſpiritualem vocaſſe, patres item Eucharistiam cibum ſpiritalem dixiſſe. Leonem magnum, in myſtica diſtributione cœleſtis alimoniæ. Verba Pauli ſunt, Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & per mare tranſierunt, & in Moſe baptizati ſunt in nube, & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & eundem potum ſpiritualem biberunt, bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus: loquitur de manna quem ſpiritalem cibum vocat, quia figura erat Euchariſtiæ, & de aqua quæ fluxit ex petra artactu virgæ Moyſi, quem ſpiritalem potum vocat, quia figura erat ſang[illegible]s, & aquæ quæ fluxere è latere Chriſti. Figuræ igitur fuere, non propriè ſacramenta, alioqui omnes typi & figuræ veteris legis, quibus Chriſtus ſignificatus eſt, ſacramenta eſſent. Chryſoſtomus ibi, διὸ καὶ τὸν τοῦ βαπτίσματος καὶ τὸν τῶν μυστηρίων παρῆγε τύπους καὶ τὰ [illegible] λατρεία σύμβολον, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα τῆς ἱερᾶς τραπέζης· καθάπερ γὰρ σὺ τὸ σῶμα ἐσθίεις τὸ δεσποτικόν, οὕτως ἐκεῖνοι τὸ μάννα, καὶ ὥσπερ σὺ τὸ αἷμα πίνεις, οὕτως ἐκεῖνοι ὕδωρ ἐκ πέτρας. &c. κακεῖνοις μάννα καὶ ὕδωρ, σοὶ καὶ σῶμα

καὶ σῶμα καὶ αἷμα παρέχει. Et ideo figuras baptiſmi, & myſteriorum inducit: alterum baptiſmi ſymbolum eſt, quæ ſequuntur, ſacræ menſæ. Vt enim tu comedis corpus Dominicum, ita illi manna. & vt tu bibis ſanguinem, ſic illi aquam ex petra. Illis dedit manna & aquam, tibi corpus & ſanguinem. D. Leo epiſt. 23. In illa myſtica diſtributione cœleſtis alimoniæ hoc ſumitur, vt accipientes virtutem cœleſtis cibi in carnem, ipſius qui caro noſtra factus eſt tranſeamus. Hæc vera cauſa eſt, cur Chriſtus ſuum corpus nobis comedendum dederit Theodoretus lib. 4. Hiſtor. c. 11 θείαν τροφὴν vocat, Maſſaliani, inquit, οὐδὲν οὔτ' ὀνινάναι, οὔτε λυμαίνεσθαι φάσκοντες θείαν τροφήν, περὶ ἧς ὁ δεσπότης ἔφη χριστὸς, ὁ τρώγων μου σάρκα, neque prodeſſe, neque obeſſe dicentes diuinum cibum, de quo Dominus dixit, qui comedit carnem meam, &c. Chryſoſt. homil. 8, in Mat. μέμνηται τροφῆς πνευματικῆς· ὅτι γὰρ σαρκὸς τις ἐφάγετο οὐδὲ πω οὐδεὶς εἶπεν ἐκείνων, ἀλλ' ὅμως ἐπείθοντο καὶ ἠκολούθουν, καὶ ὡμολόγουν ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχειν. Meminit alimenti ſpiritalis quia corporalem cibum petebant. Quod autem aliquis comederit carnem humanam nondum aliquis dixerat, & tamen credebant, perſuadebantur, ſequebantur, fatebantur eum verba vitæ æternæ habere. Origenes ad Marcum τὰ ῥήματα περὶ ὧν διελέχθην πνευματικά ἐστι. τουτέστιν ἡ βρῶσις περὶ ἧς διελέχθην πνευματική ἐστι καὶ ζωοποιός. μὴ τοίνυν τοῖς σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶτε τὰς διδομένας παρ' ἐμοῦ τροφάς, ἀλλὰ τοῖς νοητοῖς· ἡ γὰρ σὰρξ τοῦ λόγου ὑπερβαίνει πάντα νοῦν καὶ λόγον. Verba quæ dixi vobis ſpiritualia ſunt, id eſt, cibus de quo diſſerui ſpiritalis eſt & viuificus. Ne igitur oculis carnalibus reſpicite alimenta, quæ vobis a me dantur, ſed ſpiritalibus. Caro enim verbi ſupra omnem mentem & verbum ſalit. Theophylactus ad cap. 26. Matth. ὥσπερ καὶ τὴν πνευματικὴν βρῶσιν τῆς τοῦ κυρίου σαρκὸς οὐ νοεῖ, ἧς μὴ μεταλαμβάνοντες ἀμέτοχοι ἔσονται τῆς αἰωνίου ζωῆς, ὡς μὴ δεξάμενοι τὸν ἰησοῦν τὸν ὄντως ζωὴν ἀληθινήν. οὐ γὰρ ψιλὴ ἀνθρώπου σάρξ ἐστι, ἀλλὰ θεοῦ, καὶ θεοποιεῖν δυναμένη. Quemadmodum & ſpiritalem cibum carnis Domini non intelligit, cuius qui non ſunt participes, vitæ æternæ participes non erunt, vt qui Ieſum non receperint, qui vera vita eſt. Non enim ſimplex caro eſt hominis, ſed Dei, Deum efficere quæ poteſt. Tu, Caſaubone, carnem Chriſti eſſe ſpiritale alimentum putas, quia fide tantum ſpiritaliter ſumatur, at patres ideo carnem Chriſti ſpiritalem vocant, quia paſcit animam ſpiritali gratiæ cibo, deinde quia ſpiritali quodammodo Chriſtus inuiſibiliter eſt ſub ſpeciebus, & cum quantitate ſua intrinſeca, licet non per modum quantitatis, tum quia carnem noſtram immortalitatis & reſurrectionis capacem efficit. Irenæus lib. 4. cap. 34. Quomodo dicunt carnem in corruptionem venire, quæ à corpore, & ſanguine Domini alitur. Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 14. 16. 17. Caro hæc corruptibilis vita frui non potuit, niſi cum corpore vitæ naturalis iungeretur. Chryſoſtomus ad eos qui deſerunt ſynaxes. σωματικῆς μὲν τροφῆς ἀπολαύων μετὰ τὴν τράπεζαν ἐπ' εὐχὴν τρέπῃ, πνευματικῆς δὲ ὑπερβαλλούσης τὴν κτίσιν ἅπασαν, οὐ μένεις εὐχαριστῶν, καὶ ῥήμασι καὶ πράγμασι. &c. τὸ ποτήριον τὸ πνευματικὸν τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος δεσποτικοῦ ... αἰδέσιμον ἀγγέλοις, φοβερὸν δαίμοσι, τίμιον τοῖς ἀνθρώποις, ἐπέραστον τῷ δεσπότῃ. ἀπὸ γὰρ τῆς πέτρας ἐρρύη τῆς πνευματικῆς. Cum cepiſti cibum corporeum poſt menſam verteris ad orationem, cum cibum ſumpſiſti ſpiritalem qui ſuperat omnem creaturam, non manes gratias agens verbis & factis, poculum ſpiritale poculum ſanguinis Dominici. Illud venerabile eſt angelis, terribile dæmonibus, pretioſum hominibus, amabile Domino, quia fluxit à petra ſpiritali. Hæc verba, Caſaubone, iniquus es ſi de vero Chriſti ſanguine non accipis. Hieronymus ad cap. 5. ad Epheſ. Anima cœleſti pane nutrienda, fouenda, & ſaginanda, & Chriſti ſanguine irriganda, vt refecta & nitida, ſequatur ſponſum ſuum.

AD CAPVT XXXVIII.

EXERCIT. XVI.

MAtthæus, inquis, Marcus, Lucas, notant, εὐλογήσας ἔκλασε, quum benedixiſſet fregit, εὐχαριστήσας ἔκλασε. Poſtquam gratias egit fregit. Patres κλᾶν ἄρτον, κλάσιν ἄρτου, de celebratione Euchariſtiæ. Luc. 24. cognitus eſt ipſis in fractione panis. Actor. 2. erant perſeuerantes in communione & fractione panis. 20. cum eſſent congregati diſcipuli ad frangendum panem. Syrus interpres Euchariſtiæ voce vtitur. Qui iſtis teſtimoniis abutuntur ad defenſionem communionis ſub vna ſpecie pueriliter errant, quia frangere panem apud Hebræos, eſt cibum ſumere, comedere, bibere, vt ſympoſion apud Græcos vtrumque ſignificat.

BVLEN[illegible]ERVS

SAtis igitur eſſe putas Caſaubone, vt c[illegible]mmunionem ſub vna ſpe[illegible] de vſurpatur improbes, quod frangere panem apud Hebræos [illegible] que vti ſignificat. Quid ſi oſtendo pa[illegible] [illegible] ſpecie panis accepiſſe, an herbam daturus es, & ſub vna ſpecie Euchariſtiam [illegible] teberis. Auguſtinus lib. 3. de [illegible] cap. 25. Vt cum eo [illegible] porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoſcerent eum. Item, Q[illegible]orum [illegible] tur ne agnoſceretur eum vſque ad ſacramentum panis, vt vnitate corporis [illegible] ta Christus poſſet agnoſci. Tractatu 2. in Ioan. [illegible] vere qui non indi[illegible] fractione pan[illegible] Chriſtum cognoſcit. Leo [illegible] 4. de Quadrageſima, [illegible] ſtimaſſe vinum eſſe fel Draconis, [illegible] vna tantum ſpecie communi[illegible] neque Auguſtinus, neque Leo I. vnquam caſtigarunt, quod ſub vna tantum [illegible] nicarent. Sozomenus lib. 8. c. 5. [illegible] ἐδέξατο κατ χεῖρα, ὡς συνεχομένη [illegible] [illegible] [illegible] ἑαυτὴν κατεμήνυσε. [illegible]ibit [illegible] Catholica, per ancillam ſuam panem vulgarem ad [illegible] ſteriorum, norunt initiati quid dico, ita quod [illegible] caput pronum demiſit: aſtans autem [illegible] clam dedit pan[illegible] cum in os indidiſſet ad dentes lapis concreuit. Mu[illegible] ſeque ipſam indicauit. Ex quibus [illegible] paret [illegible] ſub vna [illegible] lib. 5. c. 24. Hiſtor. Scribit Pontifices Romanos miſiſſe Euchariſtiam [illegible] argumentum pacis, αὐτοὶ μὴ τηρήσαντες [illegible] εὐχαριστίαν. Ipſi presbyteri deceſſores tui qui non ſeruabant [illegible] bant ad eos qui ſeruabant ex aliis parœciis. At certum eſt E[illegible] ſam tantum ſub ſpecie panis, pro qua deinde m[illegible] pan[illegible] dorum. Chriſtiani olim Euchariſtiam ſub ſpecie panis d[illegible] corpus Chriſti [illegible] tent. Tertull. lib. 2. ad vxorem. Neſ[illegible] cibum ſumas. Cyprianus lib. de lapſis mulieri [illegible] ritet, vbi ſanctum Domini fu[illegible], & [illegible] penitre deterrita fuerit ne contingeret. Augu[illegible] tcamina ſen[illegible] ad ſacram menſam [illegible] can. 49. o[illegible]endi[illegible] per quad[illegible] & Dominicis [illegible] diebus [illegible] lib. 6. cap. 44. H[illegible] Serapion [illegible] dotem, qui [illegible] χεῖρας [illegible] ὁ παῖς [illegible] μα. pau[illegible]lum Euchariſtiæ puello dedit [illegible] ſeni in os pueri iniunxit, & ſimul [illegible] Putant nonnulli puerum attuliſſe Euchariſtiam [illegible] cie vini, nihil opus [illegible] Euchariſtiam [illegible] iniunxit in vinum, aut aquam, vt faceret ſenex [illegible] [illegible] N[illegible] dix[illegible] Beda in M[illegible] martyrem, cum deficeret [illegible] cri[illegible]iam Euchariſtiam, quæ ſub ſpecie panis [illegible] lib. 4. cap. [illegible] παλαιὸν [illegible] [illegible] παῖδας [illegible] [illegible] Mos [illegible] po[illegible] Chriſti Dei [illegible] mi[illegible] [illegible] & ea[illegible] [illegible] ſenti[illegible] [illegible] nar[illegible] ſe [illegible]

[illegible]

eſt. In eo [illegible] Euchariſtia ſub ſpecie panis. Gregorius Turonenſ. lib. 1. de glor. Mar. cap. 8. ſcribit corpus Chriſti in columba aurea vel argentea ſupra altare aſſeruatum. Optat. libro 2. monet Donatiſtas in Eccleſia repertam Euchariſtiam canibus [illegible] in prædam, [illegible] quibus illi laceratı [illegible]. Seruabatur etiam Euchariſtia ſub ſpecie panis. [illegible] Laod. ſcena. [illegible] τὰ ἅγια [illegible] ἑορτὴν [illegible] εἰς [illegible] ἑτέρας [illegible]. Ne ſancta pro [illegible] in [illegible] paſchatis ad alias parœcias mittantur. Sub ſpecie panis [illegible], & edebantur. Clemens Papa Rom. lib. [illegible] conſtitut. cap. 13. Paſtophorium [illegible] locum [illegible] aſſeruabatur. καὶ ὅταν πάντες μεταλάβωσι καὶ πᾶσαι, λαβόντες οἱ διάκονοι τὰ [illegible] εἰς τὰ παστοφόρια. Cùm omnes communicarint Diaconi cùm acceperint quæ [illegible] reponant in Paſtophoriis. Hieronymus Apologia ad Pammachium cap. 6. Scio, [illegible], Romæ hanc eſſe conſuetudinem vt fideles ſemper Chriſti corpus accipiant, quod [illegible], nec probo. Heſychius lib. 2. cap. 8. in Leuiticum, oſtendit [illegible] moris fuiſſe vt vel dua Euchariſtiæ [illegible] traderentur, pura ne in manus gentilium venirent. Paulinus in vita Ambroſii, Honoratus Sacerdos obruit Ambroſio Domini corpus, quod [illegible] accepit [illegible] bonum viaticum ſecum ferens. Nicæna Synodo cap. 13. [illegible] καὶ [illegible] ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. Si quis moriturus ne priuetur vltimo & maxime [illegible] viatico. Aſſeruabatur autem Euchariſtia pro ægrotis ſub ſpecie panis. D. Baſilius epiſtola ad Cæſar. Patritiam [illegible] Anachoretas in ſolitudine [illegible] Euchariſtiam [illegible] depoſuiſſe. Satyrus Ambroſii frater [illegible] deprehenſus e collo [illegible] ſuſpendit, & naue fracta enatauit Ambroſius de obitu Satyri, cap. 7. Monachi Gregorio [illegible] tore dicti Conſtantinopolim [illegible] Euchariſtiam ſecum detulere, [illegible] Ioannes [illegible], libro 2. cap. [illegible] de vita Sancti Gregorii. Clemens Alexand. lib. 1. Stromat. [illegible] τὴν εὐχαριστίαν [illegible] διανείμαντες ὡς ἔθος, αὐτὴν δὴ ἑκάστῳ [illegible] λαβεῖν τὴν μοῖραν [illegible]. Cùm diuiſerint Euchariſtiam vt mos [illegible] vnumquemque e plebe accipere partem ſinunt [illegible] ſcilicet domum deferat. Cyprianus lib. de ſpectac. inſectatur eos qui egreſſi e ſacrificio Miſſæ, & Euchariſtiam ſecum deferentes ſpectacula viſerent. Hieronym. libr. de [illegible] cap. 6. ſcribit Epiſcopos accipere Euchariſtias a Sacerdotibus benedictas in vſum peregrinantium. Vocatur communio peregrina, cuius mentio fit Concil. Agath. can. 2. & 5. Baſilius, epiſtola ad Cæſariam oſtendit [illegible] abſente Sacerdote poſſe manu propria corpus Chriſti ſumere. Synodo Bracar. [illegible] can. 5. diebus feſtis Diaconi iubetur arcam humeris impoſitam portare, in qua ſunt corpus Chriſti. Sophronius in prat. [illegible] cap. [illegible] ſignificat [illegible] Euchariſtiam per [illegible] totum ſeruatam. Atqui [illegible] ſpecie vini tandiu ſeruari non poteſt. Cyprianus libro de lapſis, Cum enim ſacrum infantibus dari ſolitum ait [illegible] ſub ſpecie panis communionem admittere non potuit. Amphilochius in vita Baſilii [illegible] Euchariſtiam [illegible] ſub ſpecie panis, quam diu in vtramque [illegible] aſſeruarat. Laica communio ad quam Clerici ob [illegible] damnabantur, ſub vna ſpecie dabatur, vt [illegible] in concil. Eliber. [illegible] Syn. Arauſ. [illegible] Hiſtor. [illegible] Rex Angliæ Chriſtianus filios [illegible] qui [illegible] Miſſarum adminiſtrari populo [illegible] ab Epiſcopo, dicebant [illegible] panem illum candidum [illegible] quem [illegible] viueret [illegible]. Hieronymus in Apol. pro libris ſuis aduerſus Iouinian. ait [illegible] conſuetudine vſos non auſos ne ad Eccleſiam [illegible] qui tamen non [illegible] Domini [illegible] modo, quod eos domi cepiſſe oportuit, cum ad Eccleſias non irarent. Addit, [illegible] alius eſt Chriſtus in Eccleſia, alius domi. Quod non liceret [illegible] domi [illegible] Cyrillus cap. [illegible] h. 5. [illegible] ſacram calicem [illegible] non attigiſſe [illegible] abeſſet [illegible] Chriſti domi aſſeruarent. Innocentius [illegible] tom. 1. Concil. epiſt. ad [illegible] Epiſcop. apoſtolica [illegible] feria 6. & 7. Hebdomadis magnæ vel [illegible] Miſſæ [illegible], ſed præſanctificata manducentur. Fieri autem non potuit vt [illegible] vel [illegible] daretur domum deferendum, vel in Paſtophorio aſſeruaretur [illegible] coſecraretur. Gregorius III. epiſt. ad Bonifacium tom. 4. [illegible] duriſſime in eos animaduertit, qui duos calices conſecrabant. Calices enim [illegible] Quod igitur ſanguis qui in calice fuit om[illegible] qui [illegible] uenerant ad [illegible] quo tempore vnicum modo Miſſæ officium celebr[illegible] quod vere [illegible]. Ex iſtis omnibus ſtatuendum, Eccleſiam nunquam neceſſ[illegible] ſi [illegible] potuiſſe, vt ſub vtraque ſpecie co[illegible] carent. Infantibus [illegible] ægrotis [illegible] ſub ſpecie panis, peregrinantibus, morientibus, & clericis ad [illegible] communionem [illegible] ſub vna ſpecie corpus datum, quia nemo [illegible] dubitat Apoſtoli [illegible] Chriſtus reſurgens [illegible] iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. In corpore Chriſti viuo ſanguinem eſſe, in ſanguine corpus

per ſacrum illum comitatum non abeſſe credimus. Deus inſtituit ſac[illegible] ſub vtraq; ſpecie, & ſub vtraq; ſpecie à Sacerdotibus celebratur. Inſtitutio pēdet à volūtate inſtituentis, attamen tū refertur ad vtilitatem accipientis. Eadem vtilitas ſub vna ſpecie accipientis, atq; ſub vtraq; in ſacrificio ſanguis eſt, quia vt Paulus Hebr. 9. ſine ſanguine non fit remiſſio. Qui dicunt materiam à nobis imminutam & immutatam, cum populo poculum ſubtraxerimus, falluntur. Quia materia qua ſacrificium Euchariſtiæ ad effectum deducitur eſt panis & vinum. Materia ſacrificij iam perfecti & abſoluti eſt corpus & ſanguis Chriſti. In corpore ſanguis eſt, in ſanguine corpus per concomitantiam.

CASAVBONVS.

ILli qui iſtis Lucæ teſtimoniis abutuntur ad defenſionem communionis ſub altera ſpecie pueriliter errant.

BVLENGERVS.

ALiquid ſupra puerum ſapere Auguſtinum ipſe tute fatebere. Nec is e[illegible] qu[illegible] Theophyla-ctum puerum appelles. Audi virum ſupra puerorum ingenium loquentem. [illegible] τοῖς μεταλαμβάνουσι τῶ εὐλογημένου ἄρτου διανοίγονται οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸ ἐπιγνῶναι αὐτόν· μεγάλην γὰρ καὶ ἄφατον δύναμιν ἔχει ἡ τοῦ κυρίου σάρξ. Significat obſcure oculos [illegible] aperiri [illegible] corpori Chriſti communicant & pani benedicto, vt cognoſcant Dominum. Magnam enim & ineffabilem vim habet caro Chriſti. Auctor imperfecti operis, homil. 7. Panem quem fregit Dominus diſcipulis ſuis corpus eius fuiſſe ait quia ſi alius cibus fuiſſet, paſſus eſſet illos per ſe ſumere, non ipſe manu ſua fregiſſet ac dediſſet. Quod [illegible] d[illegible] manu Chriſti non modo ſignificatum eſt, ſed ipſa ſanctificatio eſt, quæ [illegible] accipientium. Auguſtin. epiſt. 19. ad Paulin. oſtendit nemini dubitandum illud fuiſſe Sacramentum [illegible] ad cognitionem eius adgregat, cùm in fractione panis a duobus Diſcipulis [illegible] Paulinus epiſt. 57. inter epiſt. Auguſtini, tribuendum eſſe ait Sacramento Euchariſtiæ quod is qui in itinere à Diſcipulis agnitus non erat, in fractione panis [illegible] in Leuit. cap. 9. Beda ad cap. 24. Lucæ. Hieronymus in ep[illegible] Paul. Tot ac[illegible] pates pueriliter errare caue dixeris, Caſaubone. Quidam exiſtimant laicam communionem dici de clericis qui exaugurati, & propter noxi[illegible] relati e[illegible]. [illegible], quia diſtinct. 50 cap. 7. Epiſcopi, Sacerdotes, Diaconi [illegible] ital a lin[illegible] etint [illegible] comperti fuerint iubentur de gradu Sacerdotij [illegible] & laica [illegible] communione contenti eſſe. Fuit igitur laica [illegible] communio [illegible] Cl[illegible] quæ ſub vtraque ſpecie ſumebatur, vt laica ſub vna. Felix primus epiſt[illegible] bu[illegible] clericis ob ſcelera commu[illegible] ſub extrem[illegible] vita p[illegible] is pietatis cultoribus vulgo ſub vtraque ſpecie, ſi expeterent d[illegible]tur. [illegible] communio dicta, quæ domi ſub vna ſpecie ſumeretur a laicis quam [illegible] poculum ſacrum non attingerent. Cyrillus catech 5. [illegible] χειρῶν κἀκ τοῖς [illegible] μηδὲ διῃρημένοις τοῖς δακτύλοις [illegible] ἀλλὰ [illegible] ἀριστερὰν [illegible] δεξιᾷ. Accedens ad communionem non expanſis manuum [illegible] cede digitis ſed ſiniſtram velut ſedem quandam ſubijciens dexteræ quæ [illegible] ceptura eſt, & concaua manu [illegible] pe corpus Chriſti dicens amen. Sanctificatis c[illegible] ter oculis tam ſancti corporis c[illegible] tactu commun[illegible] [illegible] Quod enim amiſeris hoc tanquam ex proprio m[illegible] amiſeris. Tum [illegible] nem corporis Chriſti accede, & ad c[illegible] ſan[illegible] [illegible] χεῖρας, [illegible] καὶ προσκυνήσεως, καὶ σεβάσματος λέγων τὸ, ἀμὴν, ἁγίαζε, καὶ [illegible] μεταλαμβάνων [illegible], non extendens manus ſe[illegible] in modum [illegible] tionis dicens Amen. Sanctificeris eo ſanguine Chriſti [illegible] tas in labiis tuis manibus attingens, & oculos [illegible] m, & re[illegible]. Quod aſſerunt de Leone I. ſermone 4. de [illegible] li [illegible] eſt, [illegible] Ante illud dictum [illegible] I. ſtatutum [illegible] vt [illegible] p[illegible] n[illegible] os [illegible] Iudæi & Sar[illegible] D[illegible] I[illegible], vt p[illegible] 4 cap[illegible] o

ſub

ſub Iuſtiniano maguo communicaturi iubentur σταυροειδῶς, ita manum dexteram læua ſuffulcire, vt ſpecies crucis exprimatur, cum manu corpus Chriſti accipiunt. Quod vaſe aureo aut argenteo excipere vetantur. D. Hieronymus ad cap. 27. Mat. ſcribit nos ex ſepultura Chriſti doceri, Domini corpus non includendum auro, gemmis, ſetico, ſed ſindone munda, & linteamine niuido ac puro vt domum deferatur. Mentiuntur in Liturgia præſanctificatorum ſacerdotem poſt ſanctificatum panem, vinum & aquam in S. Calicem infundere. Verba Liturgiæ ſic habent, Sacerdos & Diaconus ingreſſi ſacras veſtes induunt, & ter ſanctum, vbi corpus Domini præſanctificatum aſſeruatur, incenſo thure vaporant. Tunc ſacerdos panem ſanctum reuerenter ſumit, & in ſacra patella reponit, dicitque, credo, & confiteor. Infunditur quidem vinum aqua mixtum in calicem, ſed non conſecratur in ſanguinem Chriſti, Concilio Trull. cauetur ne per quadrageſimam aliis diebus quàm Sabbato, & Dominica ſacrificium corporis & ſanguinis Domini fiat. Reliquis feriis fit Liturgia præſanctificatorum, vt docet Innocent. t. 3. Concil. ep. ad Eugubin.

Quod ſubiungis, Ignatium dixiſſe epiſt. ad Epheſios, ἕνα ἄρτον κλῶντες, ὅ ἐστι φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ θανεῖν, vnum panem frangentes, quod eſt pharmacum immortalitatis, antidotum ne moriamur, vere ſubiungis. In Epiſtola ad Philadelph. καὶ ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρύφθη. Vnus panis omnibus eſt comminutus. Locum integrum ſubiiciam. παρακαλῶ ὑμᾶς μιᾷ πίστει καὶ ἑνὶ κηρύγματι καὶ μιᾷ εὐχαριστίᾳ χρῆσθαι. μία γάρ ἐστιν ἡ σὰρξ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἓν αὐτοῦ τὸ αἷμα τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθέν· εἷς καὶ ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρύφθη, καὶ ἓν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη, ἓν θυσιαστήριον πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. Exhortans vos vti vna fide, vna prædicatione, & vna Euchariſtia, quia vna eſt caro Domini Ieſu, & vnus eius ſanguis pro nobis effuſus, vnus panis omnibus eſt comminutus, vnum poculum omnibus diſtributum, vnum altare vniuerſæ Eccleſiæ. Auguſtinus epiſt. 59. Cum illud quod eſt in Domini menſa benedicitur, & ſanctificatur, & ad diſtribuendum comminuitur. Græci ſoliti ingentem panem in altari ponere, ex medio fructum orbiculatum excipere, quod conſecratum populo oſtenderetur, deinde panem illum fermentatum, & conſecratum, poſtquam ipſe ſacerdos communicatat, frangere & diſtribuere populo communicanti, vt docent Græca Liturgica. Gotthicæ Eccleſiæ in Hiſpania ſacram hoſtiam in nouem partes diuiſerunt, vt Chriſti hiſtoriam memoriæ altius imprimerent, cuius hæ nouem partes, Corporatio, Natiuitas, Circumciſio, Apparitio, paſſio, mors, reſurrectio, gloria, regnum. Sed de fragmentis illis, & particulis, ſeu micis Euchariſtiæ inſta Deo dante, ſaciente, agemus.

AD CAPVT XXXIX.

EXERCITAT. XVI.

SCribis Euchariſtiam vocari panem, fractionem panis Luc. 24. Ab Auguſtino ſacramentum panis lib. 3. de conſenſu Euangel. Cyprianus de cœna Domini, Hoc ſacramentum aliquando carnem & ſanguinem, aliquando panem Chriſtus appellat. Vocant patres ἄρτον ἐπιούσιον. Tertul. lib. de orat. Ambroſ. lib. 5. de Sacram. Cyrillus Catech. 5. Auguſtin. epiſt. 121 Origenes ad cap. 6. Mat. ἐπιούσιον οὖν ἄρτον τὸν συνιστῶντα τὸ σῶμα ἡμῶν φησι, τουτέστι, τὸν ἐφήμερον, ἢ τὸν ἐπιόντα, καὶ προσδοκώμενον, τοῦ πνεύματος ζωοποιὸν ἄρτον, τουτέστι, τοῦ μέλλοντος· ὄνομα πεποίηται τίθων ἐπιούσιον, ἢ παρὰ τὸ ἐπιέναι, καὶ ὑπερέρχεσθαι, ἵνα ᾖ μὴ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος οἰκεῖον, ἀλλὰ τὸν ἀποδοθησόμενον ἐν τῷ μέλλοντι τοῖς ἁγίοις, δὸς ἡμῖν ἤδη· ἢ ἐπειδὴ οὐσία κυρίως ἐστὶ ἡ ἐνεστῶσα καὶ βέβαιος, οἷα ἡ τῆς ψυχῆς ἡμῶν φύσις, φέρουσα τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ ἀοράτου θεοῦ, κατὰ τοῦτο λέγοιτ' ἂν ὁ τῇ κυρίως οὐσίᾳ ὁμιλῶν, ἄρτος ἐπιούσιος θεὸς ὢν λόγος, ζῶν ἄρτος. Superſubſtantialem autem panem vocat eum qui conſtituit corpus noſtrum, hoc eſt quotidianum, aut eum qui ſuperuenit, & exſpectatur, ſpiritus viuificum panem, hoc eſt venturum. Nomen igitur ſactum eſt ἐπιουσίῳ, aut quia ſuperueniat, vt non ſit præſentis temporis proprius, ſed qui reddetur in futuro ſanctis, da nobis nunc eum panem. Aut quoniam eſſentia, οὐσία, proprie eſt præſens & firma, vt animæ noſtræ natura, ferens imaginem Dei inuiſibilis, ſecundum id panis dici poſſit, qui conſueſcit cum ea eſſentia quæ proprie eſt eſſentia, panis ſuperſubſtantialis, Deus verbum, panis viuus. Cyrill Catech. 5. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· ὁ ἄρτος οὗτος ὁ κοινὸς οὐκ ἐστὶν ἐπιούσιος. ἄρτος δὲ οὗτος ὁ ἅγιος ἐπιούσιός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς κατατασσόμενος. οὗτος ὁ ἄρτος οὐκ εἰς κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται. ἀλλ' εἰς πᾶσαν σου τὴν σύστασιν ἀναδίδοται εἰς ὠφέλειαν σώματος καὶ ψυχῆς. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie. Panis hic communis non eſt ſuperſubſtantialis, ſed panis ille ſanctus eſt ſuperſubſtantialis eſſentiam animæ conſtituens. Hic panis non vadit in ventrem, & in ſeceſſum non eiicitur, ſed in omnem tui conſtitutionem diſtri

ſtribuitur & diffunditur in vtilitatem corporis & animæ. Ambroſius lib. 4. de Sacramentis, panem ſuperſubſtantialem, panem eſſe, ait, vitæ æternæ, quo animæ noſtræ ſubſtantia ſuſtinetur. Hieronymus ad cap. 10. Ezech. Melius eſt vt intelligamus panem iuſti eum eſſe qui dicit, ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi, & quem in oratione nobis tribui precamur, panem noſtrum ſubſtantiuum, ſiue ſuperuenturum. Ad c. 6. Matth. can. 8. & in c. 2. ad Tit. Melius in Græco habetur, panem noſtrum ἐπιούσιον, id eſt, præcipuum, egregium, peculiarem, cum videlicet qui de cœlo deſcendens ait, ego ſum panis qui de cælo deſcendi. Ad Pſal. 67. Ipſe Chriſtianæ genti corporis ſanguiniſque ſui manna in Eccleſia ſubminiſtrat. Dial. 3. in Pelag. Panem quotidianum, ſiue ſuper omnes ſubſtantias, venturum Apoſtoli deprecantur, vt digni ſint aſsumptione corporis Chriſti. Auguſt. ſer. 28. de verb. Domini. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Dixi vobis quod ante verba Chriſti quod offertur panis dicatur, vbi Chriſti verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, ſed corpus appellatur. Quare igitur in oratione Dominica quæ poſtea ſequitur, ait panem noſtrum. Panem quidem dixit, ſed ἐπιούσιον hoc eſt ſubſtantialem (malim, ſuperſubſtantialem) non iſte panis, qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. S. Chromatius vixit anno 411. ad c. 12 Matth. Et hunc ergo panem quotidie poſtulare debemus, vt præſtante Domini miſericordia quotidie panem corporis Domini accipere mereamur, ne aliquo interueniente peccato à corpore Domini ſeparemur. Hieronymus ad c. 61. Iſaiæ, Triticum quoque de quo panis cœleſtis efficitur illud eſt, de quo loquitur Dominus, caro mea vere eſt cibus, rurſúmque de vino, & ſanguis meus vere eſt potus in proloquio lib. 5. ad Hieremiam. Populus Domini comedet panem, qui in Bethlehem noſtro natus eſt viculo. Damaſcenus lib. 4. σῶμά ἐστι, καὶ αἷμα χριστοῦ εἰς σύστασιν ἡμετέρας ψυχῆς τε καὶ σώματος χωρῶν. Calix & panis iſte eſt corpus & ſanguis Chriſti qui ad conſtituendum noſtrum corpus & animam adhibetur. Chryſoſtomus hom. in orat. Dominicam, αἰτεῖν ἐδίδαξεν ἄρτον ἐπιούσιον, τουτέστιν, ἐπὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος διαβαίνοντα. Nos docuit petere panem ſuperſubſtantialem, hoc eſt, qui tranſit in eſſentiam corporis. Ambroſius vertit ἐπιούσιον, tranſſubſtantialem. Oſtendis, Caſaubone, vocari panem angelorum; panem vitæ, panem diuinum, panem ſanctum, panem propoſitionis ante conſecrationem, vt Iſidorus Peluſiota epiſt. 123. lib. 1. Dicitur θεόσωμος ἄρτος apud Metaphraſtem in vita S. Andreæ, panis Deo corporatus. ἐπευλογήσας τὸν θεόσωμον ἄρτον, καὶ τὸ κοινὸν καθαγιάσας ποτήριον τοῦ δεσποτικοῦ αἵματος μετέδωκεν αὐτοῖς ἀχράντων καὶ ἀθανάτων τοῦ χριστοῦ μυστηρίων. Cum benedixiſſet panem Dei corpus effectum, & commune conſecraſſet poculum Dominici ſanguinis participauit illos incorruptibilibus, & immortalibus Chriſti myſteriis.

AD CAPVT XL.

AIs Euchariſtiæ vocem vſurpatam à Syro paraphraſte, & Ignatio, Iuſtino, Irenæo, cum in ſacris literis non reperiatur. Cur dicatur hoc ſacramentum Euchariſtia. Auguſtinus exponit lib. de ſpiritu & litera ca. 11. Theoſebeia ſi ad verbi originem latine expreſſam interpretaretur, Dei cultus dici poterat, qui in hoc maxime conſtitutus eſt, vt anima ei non ſit ingrata. Vnde & in ipſo veriſſimo & ſingulari ſacrificio, Domino Deo noſtro gratias agere admonemur. Quod ais non ſolùm actionem ipſam, ſed & huius ſacramenti celebrationem vocari Euchariſtiam, verum eſt: quod ſubiicis ſymbola ipſa corporis Chriſti, panem & vinum dici Euchariſtiam, falſum. Nam ipſum corpus quod ſub ſymbolis & accidentibus eſt inuiſibile, non panis & vinum, vocatur Euchariſtia, & ſupra cum agerem de Euchariſtia ſatis probaui. Nolo eandem crambem bis recoquere.

AD CAPVT XLI.

DE Liturgiæ appellatione bene ſcribis. Ariſtoteles lib. 7. Politic. τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς λειτουργίας vocat omnia erga Deos officia, ad quæ pecunia opus eſt. Iuſtinus lib. de Monarch. originem Idololatriæ inde repetit, quod primis temporibus, veris potentioribus inferiores inſtituerint τελετὰς, καὶ λειτουργίας τελεῖν, Cultus quoſdam exhibere, Deo potius quam homini debitos. 70. Interpretes Dei cultum & latriam paſſim λειτουργίαν vocant. Hebr. 8. Chriſtus dicitur τῶν ἁγίων λειτουργὸς, ſanctuarij miniſter. λειτουργία quodcunque pietatis officium. Chryſoſtomus ſermon. 3. in Annam, patres monet dent operam vt filij ſui fiant ciues ciuitatis cœleſtis, quo τὴν ἐκεῖ λειτουργίαν ἀξιωθῶσιν ἐπιτελεῖν, digni reperiantur qui functiones obeant

obeant illius ciuitatis. Dionyſio Areopagitæ λειτουργοὶ dicuntur Diaconi, ἱερεῖς Sacerdotes, ἱεράρχαι Epiſcopi. Patres, Presbyteros & Epiſcopos λειτουργοὺς τοῦ θεοῦ, τοῦ θυσιαστηρίου, τῆς καινῆς διαθήκης vocant, miniſtros Dei, miniſtros altaris noui teſtamenti. τοὺς τὴν λειτουργίαν τοῦ θυσιαστηρίου πεπιστευμένους, quibus miniſterium altaris creditum eſt. Baſilius libro de Spiritu meminit cuiuſdam μακρὸν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ θεοῦ διαζήσαντος χρόνον. λειτουργία igitur laxe dicitur omne miniſterium quod ad ſacra pertinet. Propriè magis miniſterium cultus diuini, & quicquid circa ſacram menſam peragitur. Balſamon ad concil. Sardic. λειτουργεῖν, ἱερουργεῖν, ſacras functiones obire. Rom. 15. ἱερουργεῖν τὸ εὐαγγέλιον, implete ſacrum miniſterium Euangelij. λειτουργίαι propriè ſunt functiones celebrantium ſanctiſſimum ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti ad altare Domini. Miſſam interpretatur Iulianus antecеſſor, Nouella Iuſtiniani -. μοναστήρια ἐν οἷς ἱερὰ γέγονε λειτουργία τῆς ἀρρήτου κοινωνίας μεταδιδομένης. Synodo Trullana, can. 32. ἰάκωβος ὁ κατὰ σάρκα χριστοῦ ἀδελφὸς, καὶ βασίλειος ὁ τῆς καισαρέων ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν ἱερουργίαν παραδεδωκότες ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασι. Iacobus frater Chriſti ſecundum carnem, & Baſilius Cæſarienſis Epiſcopus qui ſcriptis myſticum nobis ſacrificij ritum qui tradiderunt, in diuina Liturgia ex aqua & vino ſacrum poculum exhibuerunt: Liturgiam interpretatur μυστικὴν ἱερουργίαν, myſticum ſacrificij ritum. Sanctus Hippolytus libro de fine mundi, δεῦτε οἱ ἱεράρχαι οἱ λειτουργήσαντές μοι ἀμώμως ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ τὸ τίμιον σῶμα, καὶ αἷμά μου καθ᾽ ἑκάστην θύοντες. Adeſte huc Pontifices qui mihi miniſtraſtis inculparè die & nocte, pretioſum corpus & ſanguinem meum quaque die ſacrificantes. λειτουργεῖν interpretatur θύειν σῶμα καὶ αἷμα κυρίου, ſacrificare corpus & ſanguinem Chriſti. Victriuius libro 5. cap. 1. omne officium Sacerdotis Liturgiam ſignificare ait Hebr. 10. πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ᾽ ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας. Omnis Sacerdos ſtetit per diem miniſtrans in Liturgia, & ſæpè eadem offerens ſacrificia. Luc. 1. ἐπλήσθησαν ἡμέραι τῆς λειτουργίας, impleti ſunt dies miniſterij in templo Hebr. 9. τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας, vaſa ſacrificij, & miniſterij, Philip. 2. σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ἡμῶν, vt liber ac ſacrificer in ſacrificio, & miniſterio veſtræ fidei. Theodoretus libr. 4. eccleſ. hiſtor. τὴν ἑσπερινὴν λειτουργίαν συνήθως ἐπιτελέσας, veſpertinum precum officium ex more cùm perfeciſſet. Gregorius Nazianzenus in epitaphio patris. τὰ μύστικα γὰρ ῥήματα τῆς λειτουργίας πάντες ἔλεγον, myſtica verba Miſſæ ſacrificij omnes dicebant, id eſt, hoc eſt corpus meum. Baſilius in Liturgia, καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης, καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱερουργίαν παρέδωκας. Huius Liturgiæ & incruenti ſacrificij immolationem tradidiſti. Liturgiam interpretatur incruenti ſacrificij immolationem. Anaſtaſius de Synaxi, ἕτεροι δὲ τὴν μυσταγωγίαν τῆς θείας λειτουργίας καταλείψαντες, alij myſtagogiam & celebrationem diuinæ Liturgiæ cùm dereliquerint. Theodoretus in dubiis ſacræ Scripturæ. ἡμεῖς δὲ τοῖς ἔνδον ἀπονέμομεν λειτουργίαν ἐπιτελοῦμεν, θυμίαμα μὲν καὶ λυχνιαῖον φῶς προσφέροντες τῷ θεῷ, καὶ τὴν μυστικὴν τῆς ἁγίας τραπέζης ἱερουργίαν. Nos autem diſtribuere corpus Chriſti, & Liturgiam iis qui ſunt intus in Eccleſia facimus, ſuffitum & lumen lampadum offerentes Deo, & myſticam ſanctæ menſæ ierurgiam, ac immolationem. Liturgiam vocat communionem corporis Chriſti, & ipſum Chriſti corpus. Proclus Archiepiſc. Conſtantinopol. vixit anno 428. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλοι τῶν ἱερῶν ἀποστόλων διαδεξάμενοι θεῖοι ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας, τὴν τῆς μυστικῆς λειτουργίας ἔκθεσιν ἐγγράφως καταλιπόντες τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδώκασι. Multi quidem & alij ex iis qui ſacros Apoſtolos exceperunt, iiſq; ſucceſſerunt diuini paſtores & doctores Eccleſiæ expoſitionem myſticæ Liturgiæ ſcriptis relictis Eccleſiæ commendarunt. Germanus Patriarch. ὁ δὲ κύριος καὶ ὁρᾶται, καὶ ἀφῆς ἀνέχεται διὰ τῶν φρικτῶν καὶ ἱερῶν μυστηρίων, ὡς τὴν ἡμετέραν φύσιν δεξάμενος, οὗτος ὁ ἱερεύς· οὐ γὰρ ἅπαξ ἑαυτὸν προσαγαγὼν καὶ θύσας ἐπαύσατο τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ διηνεκῆ ταύτην λειτουργεῖ λειτουργίαν ἡμῶν. Dominus cernitur, & tangi ſe ſuſtinet per veneranda, terribilia & ſacra myſteria, vt qui naturam noſtram ſuſceperit, ille eſt Sacerdos. Cùm enim ſemel ſeipſum produxerit & ſacrificarit non Sacerdotium deſiit, & deſeruit, ſed perpetuum miniſtrat noſtrum hoc miniſterium. Marcus Epheſi Epiſcop. ἡμεῖς δὲ παρὰ τῶν ἀποστόλων τὴν τῆς μυστικῆς λειτουργίας ἔκθεσιν παρειληφότων· ἐν μὲν γὰρ τῇ συγγραφείσῃ διὰ κλήμεντος λειτουργίᾳ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων. Cùm autem nos ab Apoſtolis myſticæ Liturgiæ expoſitionem acceperimus. In Liturgia enim Sanctorum Apoſtolorũ, quæ à Clemẽte ſcripta eſt. Hippolytus de conſummat. λειτουργία σβεσθήσεται, καὶ τὸ τίμιον αἷμα καὶ σῶμα τοῦ κυρίου οὐκ ἀναφανήσεται. Et Liturgia, celebratióq; Miſſæ extinguetur, & pretioſus ſanguis, & corpus Chriſti non efficietur aut apparebit. Syneſius in epiſt. contra Andronicum, τοῦ θυσιαστηρίου λειτουργίαν, ſacrificium altaris vocat. Adiuro omnes in quorum manus ſcripta hæc venient, vt hæc patrum teſtimonia cum affectu & ſtudio veri indagandi legant, nec præiudicatæ opinioni animæ ſuæ ſalutem gratificentur. Non infitior concil. Epheſ. hæc verba legi, ἐπιτελέσαι μὴ συγχωρήσαντες τὰς ἑσπερινὰς ἢ τὰς ἑωθινὰς λειτουργίας.

Non permittentes facere officium veſpertinum, aut matutinum, ſed aio liturgiam ſæpè pro celebratione ſacrificij incruenti corporis Chriſti à patribus accipi. Quod non ignoras, Caſaubone, nec diſſimulare debueras. Temerè ais Doctiſſimũ & Illuſtriſſimũ Cardinalem Bellarminum reprehenſioni obnoxium, quod ſcribit idem lib. 1. de Miſſa, vocabulum λειτουργίας à Patribus græcis vix aliter accipi quam pro miniſterio ſacrificij Euchariſtiæ offerendi. Ex iis quæ ſupra poſui apparet, illum reprehenſionem non mereri, te mereri.

AD CAPVT XLII.
Exercit. XVI.

SYnaxin Patres appellarunt eam populi & Sacerdotum collectam quæ fit ad ſacrificium corporis Chriſti in Euchariſtia. Tu συνάγειν eſſe ais cogere cœtum ad conuiuium. Athenæus libro ſeptimo. ἀπὸ συμβολῶν συνάγειν, de ſymbolis conuiuari dixit. Heſychius συνάγειν, μετ᾽ ἀλλήλων πίνειν, inter ſe compotare interpretatur, συνάξις eſt συναγωγή, conductio. Noui Chriſtiani voce συνάξεως vſi ſunt, vt ſynagogas Iudæorum refugerent. Auguſtinus ad Pſal. 77. Noſtram Apoſtoli nunquam dixerunt ſynagogam, ſed ſemper Eccleſiam. Contra Iacobus epiſt. 2. ἐὰν εἰσέλθῃ τις εἰς συναγωγὴν ὑμῶν. Ignatius epiſt. 1. χωρὶς πρεσβυτέρων ἐκκλησία ἐκλεκτὴ οὐκ ἔστι, οὐ συνάθροισμα ἅγιον, οὐ συναγωγὴ ὁσίων. Theophylactus συνάξιν pro Synagoga Iudæorum poſuit ad caput 26. Matthæi. Zacharias Papa in Dialogis Gregorij quos in Græcum vertit, congregationem συνοδίαν, qua voce vtitur Irenæus de Valentiniano loquens. Palladius in Lauſiacis συνοδίας, monachorum ſocietates vocat. Hæc tu eruditè, quod ad vim verborum faciat. Addam aliquid de meo. Socrates libro 2. cap. 13. συνάγειν hoc ſignificatu poſuit, vt ſit vocare populum ad Liturgiam. ἐάσας δὲ αὐτὸν ἐν ᾗ ἐχειροτονήθη ἐκκλησίᾳ συνάγειν. Cùm permiſiſſet Macedonio vt Miſſam celebraret in Eccleſia, in qua fuerat ordinatus, In hiſtor. tripartita libro 4. cap. 13. Miſſas facere dicitur. Socrates libro 3. cap. 9. οἱ τῷ Μελετίῳ ἀκολουθήσαντες ἰδίᾳ συνῆγον. & libro 6. cap. 23. Qui ſequebantur Meletium priuatim Miſſas faciebant. καὶ εὑρὼν ἰδίᾳ συναγομένους, cùm reperiſſet eos priuatim collectas celebrare. Ibidem, τὰς συναγωγὰς ἐποίουν, collectas faciebat. Socrates lib. 4. cap. 18. συνάξεις ἐπιτελοῦνται, fiunt collectæ. lib. 5. cap. 22. περὶ δὲ συνάξεων. συνάξεις ποιοῦσι. Epiphanius lib. 9. cap. 38. tripart. Hiſtor. Siue is eſt Caſſiodorus, circa celebrationem collectarum, collectas agunt, & lib. 9. cap. 9. Anaſtaſius de Synaxi. ταῦτα λέγωμεν τῷ Χριστῷ καθ᾽ ἑκάστην ὥραν προσευχόμενοι ἐν καιρῷ τῆς φοβερᾶς καὶ φρικτῆς συνάξεως παριστάμενοι. Hæc dicamus Chriſto quacunque hora in oratione, & in tempore tremendæ & venerandæ Synaxis adſiſtentes. Synodo Trull. can. 101. εἴ τις τοῦ ἀχράντου σώματος μεταλαβεῖν ἐν τῷ τῆς συνάξεως βούληται καιρῷ, Si quis velit cõmunicare corpori Chriſti in tempore Synaxeos. Chryſoſtomus homiliam habuit πρὸς τοὺς τὰς συνάξεις καταλιμπάνοντας, ad eos qui deſerunt ſacrificium corporis Chriſti. Pachymeres ad cap. 3. Hierach. Eccleſ. Dionyſ. σύναξιν δὲ νοητέον οὐ τὴν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τὴν πρὸς θεὸν συναγωγὴν, καὶ κοινωνίαν. Synaxin accipere debemus non congregationem populi, ſed adductionem ad Deum, & cõmunionem cum eo. S. Chryſoſt. de Eccleſia, κατὰ γὰρ τὸν τῆς θείας συνάξεως καιρὸν οὐκ ἄνθρωποι μόνοι βοῶσι τὴν φρικωδεστάτην ἐκείνην βοὴν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι προσπίπτουσι τῷ δεσπότῃ, &c. οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄγγελοι τότε ἀντὶ κλάδων τῆς ἐλαίας αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ δεσποτικὸν προτεινόμενοι παρακαλοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Nam tempore diuinæ Synaxeos non tantum homines clamãt illum clamorem terribilem, ſed ipſi angeli procumbunt Domino, &c. Sic angeli pro ramis oleatũ ipſum corpus Domini protendentes Dominum precantur pro hominum natura. Anaſtaſius de Synaxi. ἐξαιρέτως δὲ ἐν τῇ θείᾳ ἱερουργίᾳ τῶν ἀχράντων μυστηρίων συντόνως διατεθῆναι ὀφείλοντες, καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου παρεστάναι τῷ δεσπότῃ ἐν τῇ τοιαύτῃ συνάξει. Præcipuè autem in diuina immolatione impollutorũ myſteriorũ attentè diſponi & affici debentes, & cum metu & tremore adſiſtere Domino in tali Synaxi. Item, καὶ αἱ τῶν ἱερέων τῆς θυσίας προσφερόντων ἐν τῇ συνάξει. Et ipſis Sacerdotibus ſacrificium offerẽtibus in Synaxi. Epiphanius pag. 466 ſub finem lib. 3. πάλιν δὲ συνάξεις ἐπιτελοῦσι τὰς αὐτὰς ἕξ, καὶ ὅλην τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ ἐνάτης ἕως ἑσπέρας. Sex dies maioris hebdomadæ in peruigiliis perſeuerant. Rurſum collectas faciunt ſex illis diebus, & tota quadrageſima à nona hora vſque ad veſperam. Collecta eo loco ſignificat populi conuentum. Collectam Latini vocarunt. Epiphanius epiſt. 60. ad Ioann. Hieroſol. Cùm celebraretur collecta in Eccleſia villæ, cùm miniſtraret in ſacris ſ[illegible] Inter epiſt. Hieronym. epiſt 60 cap. 5. In loco ſancto Bethel, ego, Epiphanius & Ioannes [illegible], collectam ex more eccleſiaſtico fecimus ſimul, id eſt ſacrificiũ corporis Chriſti. 2 Syn. Chartag. can.

can collecta dicitur Miſſa & lib. 2. c.9. ep. D.Gregor. Tertul. lib. de fuga, quomodo colligemus, quomodo Dominica ſolēnia celebrabimus. Auguſtinus in Breuiculo vocat congregationem populi ad audiendum ſacrum. Hieronym in ep. de Paula collectionem populi, & Tertul. c.3 Apologet. Coitionem Chriſtianorum, communicationem orationis, & omnis ſancti commercij. Poſt alleluia cantatum vocatum eſſe populum ait ad collectam, id eſt; miſſam: ſi non potes colligere ſit tibi vel in tribus Eccleſia. Auguſtinus in Breuiculo facit diſcrimen inter collectam & Dominicale, id eſt miſſam maiorem in conuentu populi; aut breuiorem paucis aſſiſtentibus. Cyprianus ep.63. ad Cæcilium, confitebantur ſe collectam & Dominicum egiſſe. lib.3. de operibus, Nunquid Dominicum poſt cœnam celebrare debemus. Admitto tamen apud Patres παρασυναγωγὰς, & παρασυνάξεις de hæreticorum conuentibus ab Eccleſia alienis accipi. In Edicto Theodoſij ad Inſiginum Præfect. Præt. hæc verba leges, ſibi exiſtimant colligendi copiam contributam, id eſt, collectæ faciendæ. Pachymeres ad c.4. Dionyſ. de Eccl. Hierarch. σημείωσαι ὅτι σύναξιν μόνην τὴν λειτουργίαν φησί, καθ' ἣν τῶν θείων μυστηρίων κοινωνοῦσιν οἱ ἄξιοι. Notato, quod Dionyſ. Synaxin ſolam vocat Liturgiam & Miſſam, in qua diuinis myſteriis cōmunicant ij qui digni ſunt. Chryſoſtomus ad 1. Cor. 11. συνιόντες οἱ πιστοὶ πάντες μετὰ τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρόασιν, μετὰ τὰς εὐχάς, μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν, τῆς συνάξεως λυθείσης. Fideles cum conuenerint omnes poſt auditionem doctrinæ, poſt preces, poſt communionem myſteriorum, Synaxi & conuentu ſoluto, lib 2. in Iudæos, ἵνα εἰς τὴν ἐπιοῦσαν σύναξιν μετὰ πολλῆς παρρησίας ἀπαντήσωμεν, δῶρα τῷ θεῷ κομίζοντες. Vt in ſequentem collectam cum multa libertate occurramus dona Deo offerentes. Eraſmus ad cōmunionem myſteriorum verba illa refert. Loca Synaxibus dicata vocant συνακτήρια. Ex quibus apparet Synaxin ſæpe accipi pro conuentu fidelium ad pietatis officia, ſæpe pro Liturgia & celebratione Miſſę. Epiphanius in epitome de fide Catholica ſcribit Apoſtolos inſtituiſſe συνάξεις ἐπιτελεῖσθαι τετράδι, καὶ προσαββάτῳ, καὶ κυριακῇ, quarta feria, ſexta, & Dominica, celebrationem Miſſæ ſeu ſynaxes fieri.

AD CAPVT XLIII.

EXERCITAT. XVI.

DE Myſteriorum appellatione doctiſſime, vt ſoles, ſcribis. Oſtendis μυεῖν eſſe, arcanam doctrinam tradere, μυεῖσθαι illa doctrina imbui, aut τοὺς ἀκούοντας μύειν τὸ στόμα, eos qui audiunt claudere os, & paſcere linguam. 1. Cor. 4. Apoſtoli dicuntur οἰκονόμοι μυστηρίων θεοῦ, diſpenſatores myſteriorum Dei Marci 4. γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Noſſe myſterium regni cœlorum. 2. Theſſalonicenſ. 2. Myſterium ἀνομίας, iniquitatis conſummatur in Antichriſto, id eſt alta, profunda, perfecta iniquitas Ioſephus lib. 1. Belli Iudaic. Antipatri qui filius Herodis fuit, βίον κακίας μυστήριον, vitā iniquitatis myſteriū Herodianus lib. 8. τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς σεμνὸν μυστήριον ὁ στρατιώτης ... Tacitus lib. 1. Hiſtoriar. arcano imperij vulgato. Chryſoſt. hom. 7. in 1. ad Corinth. oſtendit myſteria non eſſe prophananda λόγοις περιττοῖς. τὸ γὰρ μυστήριον κατασκευῆς οὐ δεῖται, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ τοῦτο μόνον καταγγέλλεται, ἐπεὶ οὐκ ἔσται μυστήριον θεῖον καὶ ὁλόκληρον, ἔξωθεν παρὰ σαυτοῦ τι προσθῇς. Sermonibus ſuperuacaneis. Myſterium enim præparationis non eget, ſed quod eſt hoc ſolum adnuntiat Quoniam non erit myſterium diuinū & integrum cum aliquid de te addideris. Deinde, quia in myſteriis alia videmus, alia cernimus, ἕτερα ὁρῶμεν, ἕτερα πιστεύομεν: aliter igitur ego, aliter infidelis ad hæc affecti ſumus Non enim oculis corporis iudico quæ apparēt, ſed oculis mentis. ἑτέρως οὖν ἐγώ, ἑτέρως ὁ ἄπιστος περὶ τούτων διακείμεθα. οὐ γὰρ τῇ ὄψει κρίνω τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς διανοίας. Hoc Patres in Euchariſtia ſeruandū docent, ne rē ſenſu æſtimemus, ſed fide. Quę enim foris apparēt ſpeciem panis, & vini offerunt, ſed fides corpus Chriſti eſſe credit, quia Chriſtus dixit, voluit, potuit. Euſeb. Emiſſenus hom 5. de Paſchate. Et ideo quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſideribus illaturus, neceſſariū erat vt nobis in hac die ſacramentum corporis & ſanguinis ſui conſecraret, vt coleretur iugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua eſſet etiā redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia: vere vnica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda non ſpecie, nec exteriori cenſenda viſu, ſed interiori affectu. Vnde merito cœleſtis confirmat auctoritas, quia caro mea vere eſt cibus &c. Ita & tu cum ad reuerendum altare ſalutari cibo potuque reficiendus accedis, ſacrum Dei corpus & ſanguinem fide reſpice, honore mirare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, & maxime hauſtu interiori aſſume. Quę cum ita ſint, quod illic auiditas faciebat, hoc fides faciat, & ſi in corpore cibus ſapiebat, in pectore Deus credulitate proficiat,

 ſicut

ſicut legimus, accedet homo ad cor altum & exaltabitur Deus. Ideo quod ibi delectatio obtinebat in faucibus, hic benedictio operetur in ſenſibus, ad cognoſcendum & percipiendum ſacrificium veri corporis, ipſa te roboret potentia conſecrantis. S. Anſelmus ad cap. 2. 1. Corinth. ſenſibus quidem exterioribus videtur eſſe panis, ſed ſenſibus cognoſcitur mentis, quia hoc eſt corpus meum non aliud, idem ſubſtantialiter quod pro vobis redimendis tradidit ad mortem. Cyrillus Catech. 4. μὴ πρόσεχε οὖν ὡς ψιλοῖς τῷ ἄρτῳ καὶ τῷ οἴνῳ· σῶμα γὰρ καὶ αἷμα χριστοῦ κατὰ τὴν δεσποτικὴν τυγχάνει ἀπόφασιν. εἰ γὰρ καὶ ἡ αἴσθησίς σοι τοῦτο ὑποβάλλει, ἀλλὰ ἡ πίστις σε βεβαιούτω· μὴ ἀπὸ γεύσεως κρίνῃς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πίστεως πληροφοροῦ σώματος καὶ αἵματος χριστοῦ καταξιωθείς. Ne attende quaſi nudo pani & vino. Corpus enim & ſanguis Chriſti eſt, vt Dominus aſſeuerauit: licet enim ſenſus id tibi ſubiiciat, fides te corroboret. Ne ex guſtu rem æſtima, ſed fide certus eſto te dignum habitum eſſe corpore & ſanguine Chriſti. Idem Catecheſi 5. μὴ τῷ σώματι ἐπιτρέψετε τὸ κριτήριον, οὐχὶ, ἀλλὰ τῇ ἀνενδοιάστῳ πίστει. γευόμενοι γὰρ οὐκ ἄρτου κελεύονται γεύσασθαι, ἀλλὰ ἀντιτύπου σώματος καὶ αἵματος τοῦ χριστοῦ. Ne iudicium permittite corpori, ſed fidei non dubitanti. Qui enim guſtant, non panem iubentur guſtare, ſed corpus Chriſti ſub ſignis latens, & ſanguinem Chriſti. Chryſoſtomus ad c. 26. Mat. Credamus Deo nec reſiſtamus, licet res ſenſui contraria videatur, ſed eius ſermo ſit potior ſenſibus qui falluntur.

CASAVBONVS.

PAtres Sacramenta Symbolicam Theologiam vocant, quia myſteria ſunt ſigna viſibilia rerum viſibilium quæ Deus ipſe in Eccleſia ſua conſtituit. Plinius ſacra opertanea. Flaccus ſacra operta.

BVLENGERVS.

IMo Sacramenta ſigna ſunt viſibilia rerum inuiſibilium, vt Auguſtinus. Myſteria certe apud patres ſingulariter de Sacrificio corporis Chriſti in Euchariſtia accipienda ſunt. Quod quia parum efficaciter probas, efficacius, opinor, te ipſo iudice probabo. Chryſoſt. homil. de Eccleſ. vocat τὰ τῶν φρικτῶν μυστηρίων, tremenda myſteria. Idem homil. quod fides mortua eſt ſine operib. μετὰ ποίας λοιπὸν παρρησίας προσέρχῃ τοῖς μυστηρίοις; Cum qua audacia accedis ad myſteria. ἄφθαρτα γὰρ τὰ μυστήρια. ὥσπερ γὰρ κηρὸς πυρὶ ὁμιλήσας οὐδὲν ἀπουσιάζει, οὐδὲ περισσεύει, οὕτω καὶ ὧδε νόμιζε συναναλίσκεσθαι τὰ μυστήρια τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ. Incorruptibilia enim ſunt myſteria: vt enim cera ad ignem admota nihil eſſentiæ eius ſuperfluit, ſed tota in ſubſtantiam ignis tranſit, ita & hic puta myſteria abſorberi & conſumi corporis Chriſti ſubſtantia. homil. 83. in c. 23. Matth. μετὰ τὸ φαγεῖν τὸ νομικὸν πάσχα παραδίδωσι μυστήριον. Poſtquam legale paſcha comeſtum eſt, tradit myſterium, dicens, accipite, comedite, hoc eſt corpus meum. φρικτὰ ὄντως τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, φρικτὸν ὄντως τὸ θυσιαστήριον, tremenda omnino ſunt myſteria Eccleſiæ, tremendum altare. In Ioannem. ἐξῆλθε γὰρ ὕδωρ καὶ αἷμα, καὶ ἴσασιν οἱ μυσταγωγούμενοι, δι' ὕδατος μὲν ἀναγεννώμενοι, δι' αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρεφόμενοι. ἐντεῦθεν λαμβάνει τὰ μυστήρια, ἵνα ὅταν προσέρχῃ τῷ φρικτῷ ποτηρίῳ ὡς ἀπ' αὐτῆς πίνων τῆς πλευρᾶς οὕτω προσίῃς. Exiuit è latere Chriſti aqua & ſanguis. Et ſciunt initiati, qui per aquam regenerantur, & corpore & ſanguine aluntur. Initium capiunt myſteria, vt cum accedis ad tremendum poculum ita accedas, quaſi ad ipſum latus Chriſti potaturus accedas. Vigilius contra Eutychen, Iacob frumenti & vini & olei eſt abundantia cumulatus, id eſt corporis & ſanguinis Chriſti, & Chriſmatis eius myſterio conſecratus. Euthymius in c. 6. Matt. hoc facite in meam recordationem, hoc, inquit, nouum myſterium, & nō illud vetus &c. Per tale enim ſacrificium reminiſcimur quod corpus ſuū in mortē pro nobis tradiderit. In Epitome Iacobi Clemens καὶ λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας καὶ κλάσας μετέδωκεν ἡμῖν τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων. Petrus cum cepiſſet, benedixiſſet, & fregiſſet participauit nos impollutis & viuificis myſteriis. Diony. Areop. c. 3. eccl. Hierar. τῶν θεαρχικῶν μυστηρίων ἡ μετάληψις ἑκάστης μετέξεως ἐστὶ τὸ κεφάλαιον. Participatio diuinorum myſteriorum eſt ſumma, & quaſi caput cuiuſque ſacramentorum participationis. καὶ τὴν τῶν τελεστικῶν μυστηρίων αὐτῷ μεταδίδωσι κοινωνίας· ἅγια τῶν ἁγίων, ἱερὰ ἄχραντα καὶ τὰ θεουργὰ μυστήρια παραδιδόντα τῆς τυπικῆς τραπεζώσεως, & dat illi communionem myſteriorum perficientium, Sancta Sanctorum, Sancta impolluta. Et tradentem myſteria Deum facientia typicæ menſæ. Ep. 9. pag. 471. Dominus Ieſus qui de Deo in parabolis loquebatur, & myſteria Deum facientia tradebat in menſa typice inſtructa in ſignis panis & vini. Clemens lib. 1. cap. 6. Pædag. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστι ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων &c. ἐνταῦθα τὸ μυστικὸν τοῦ ἄρτου παρασημειωτέον, ὅτι σάρκα αὐτὸν λέγει. Ipſe enim eſt panis Dei de cœlo deſcendens. Hic myſticum & arcanum panis notandum eſt, quia carnem ſuum panem dicit Origenes

homil.

homil. 13. Noſtis qui diuinis myſteriis intereſſe conſueuiſtis, quomodo cùm ſuſcipitis corpus Domini cum omni cautela, & veneratione ſeruetis. Idem in Marcum, τοῦτ' ἐστὶ τὸ σῶμά μου. διὰ τούτων παρέδωκε τοῖς μαθηταῖς, ὅπως ἐπιτελεῖν αὐτοὺς προσήκει τὸ καινῆς διαθήκης μυστήριον, Hoc eſt corpus meum. Per hæc tradidit diſcipulis, quomodo oportet ipſis perficere noui teſtamenti myſterium. Item in Ioann. ἄρτον ἀληθινὸν τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ὡς ἐσθιομένην, μέλλοντος ἐν τῷ μυστηρίῳ ταύτην παραδιδόναι. τὴν σάρκα αὐτοῦ ἄρτον καλεῖ, διὰ τὸ ἐσθίεσθαι ἐν τοῖς μυστικοῖς· φησὶ γὰρ ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω. Carnem ſuam vocat verum panem, cùm eam in hoc myſterio comedendam traditurus eſſet. Item, carnem ſuam panẽ vocat, quia comeditur in myſteriis. Ait enim, panis quẽ ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. τὴν μυστικὴν βρῶσιν καὶ πόσιν τοῦ σώματος, καὶ αἵματος αὐτοῦ αἰνιττόμενος. Myſticum cibum & potum corporis & ſanguinis ſui obſcurè ſignificans. Ambroſius ad c. 5. ep. ad Hebr. Huius ordinem ſacrificij corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti per myſticam ſimilitudinem Melchiſedech inſtituit. In orat. funebri Valentiniani, Date manibus ſancta myſteria. Pio requiem eius poſcamus affectu, animam piam noſtris oblationibus proſequamur. Chryſoſt. homil. 24. ad cap. 9. epiſt. 1. ad Corinth. μυστηρίων μεμνημένος φρικτῶν. Mentionem faciens tremendorum ſacrificiorum. Euſebius lib. 1. Demonſtrat. cap. 10. οὐκ οὖν καὶ θυόμενοι, καὶ θυμιώμενοι τοτὲ μὲν τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου θύματος κατὰ τὰ πρὸς αὐτοῦ παραδοθέντα μυστήρια ἐπιτελοῦντες. Igitur ſacrificamus & adolemus tunc quidem memoriam magni ſacrificij, & myſteria ab eo tradita perficientes. Ad hæc verba Eſaiæ, bibent lætitiam, bibent vinum, vngentur vnguento in illo monte. ἀλλὰ καὶ οἴνου τοῖς ἔθνεσιν εὐφροσύνην θεσπίζει, τὸ τῆς καινῆς τοῦ χριστοῦ διαθήκης μυστήριον αἰνιττόμενος. Sed & vini lætitiam gentibus prædicit, myſterium noui teſtamenti Chriſti. Beatus Ephrem ſer. de iudicio c. 3. ὁ γὰρ προσερχόμενος τοῖς θείοις μυστηρίοις ἀναξίως τῇ ψυχῇ, ἑαυτὸν ἀνακρίνει, μὴ ἁγνίσας ἑαυτὸν βασιλέα δέξασθαι ἐν τῷ αὐτοῦ νυμφῶνι· ἡ ἡμετέρα ψυχὴ νυμφία ἁγία ἐστὶ ἀθανάτου νυμφίου· οἱ δὲ γάμος ἐστὶ τὰ θεῖα μυστήρια ἐσθιόμενα ἐν τῇ ἁγίᾳ ψυχῇ. Qui enim accedit indignus ad diuina myſteria ſeipſum iudicat, non ſanctificans ſe vt recipiat regem in ſuo thalamo. Anima noſtra eſt ſponſa ſancta ſponſi immortalis. Nuptiæ ſunt diuina myſteria manducata in ſancta anima. Chryſoſtomus libro 3. de Sacerdot. ὢ μυστηρίων φρικτῶν, ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐν τῶν δεξιαῖς εὑρίσκεται τῶν ἁμαρτωλῶν. O myſteria terribilia. Is qui ſedet ad dexteram patris, in dextera peccatorum reperitur. homil. εἰς τὴν θεόσημον ταφὴν· ἀπόρρητα μυστήρια vocat, ineffabilia myſteria. Homil. 72. in Matth. Euchariſtiæ myſterium. homil. 51. in Matth. τοῦτο τὸ μυστήριον εἰρήνης μυστήριον. Pacis myſterium. Homil. 16. Hebr. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὰ λεγόμενα. Sciunt quæ dico initiati. Homil. 18. in 2. ad Corinth. ὅταν ἀπολαύειν δέῃ τῶν μυστηρίων πᾶσιν ἓν σῶμα πρόκειται, καὶ ποτήριον ἕν. Cùm frui oportuerit myſteriis vnum corpus omnibus propoſitum eſt, vnum poculum. Ibidem vocat φρικωδέστατα μυστήρια, maximè tremenda. Homil. in myſticam cœnam θυσίᾳ προσέρχῃ φρικτῇ, καὶ ἁγίᾳ· ἐσφαγμένος πρόκειται ὁ χριστός· ἀλλ' ἐννόει τινὸς ἕνεκεν ἐσφάγη. ὢ ποίων μυστηρίων ἐστερήθης ἰούδα. Accedis ad ſacrificium tremendum. Chriſtus propoſitus eſt immolatus. Sed cogita qua de cauſa immoletur. O qualibus myſteriis priuatus es Iuda. In homilia de incredulit. Thomæ, αἰώνια μυστήρια, æterna. Item πνευματικά, ſpiritualia myſteria. Homil. 3. in Iob. φρικτὰ καὶ φοβερὰ μυστήρια. terribilia & tremenda myſteria. Orat. 1. de Iob. τῶν μυστηρίων τοιούτων μετέχοντα, καὶ αὐτῇ κοινωνοῦντα τῇ σαρκὶ τοῦ δεσπότου. Participantem talibus myſteriis, & communicantem carni Domini. homil. 41. ad 1. Corinth. θεῖα καὶ φρικτὰ μυστήρια. diuina & tremenda myſteria. Homil. 3. de Dei natura. Cùm ipſe Chriſtus ſemetipſum in ſacris myſteriis oſtenſurus eſt. Hieronymus in lib. quæſt. ad Geneſ. Myſterium noſtrum in verbo ordinis ſignificatum nequaquam per Aaron irrationabilibus victimis immolandis, ſed oblato pane & vino, id eſt, corpore & ſanguine Domini Ieſu. Theodorus Graptes, ἡμεῖς τὰ ἄχραντα τοῦ χριστοῦ μυστήρια οὔτε εἰκόνα, οὔτε τύπον τοῦ σώματος ἐκείνου λέγομεν, εἰ καὶ συμβολικῶς ἐπιτελεῖται, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ τεθεωμένον. Nos impolluta Chriſti myſteria neque imaginem, neque typum corporis illius dicimus, licet ſymbolicè, & ſub ſignis fiant, ſed ipſum Chriſti corpus diuinum Germanus Conſtantinopol. Patriarch. lib. Theor. myſticæ. οὐ γὰρ κατελθὼν ἅπαξ, εἶτα ἀπολέλοιπεν ἡμᾶς, ἀλλὰ μεθ' ἡμῶν ἐστι, καὶ ἔσται μέχρι παντὸς εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ γὰρ τῆς χειρὸς ἱερέων καὶ τῆς γλώττης τὰ μυστήρια τελεσιουργεῖ. Non enim ſemel cum ad nos venerit, poſtea nos dereliquit, ſed nobiſcum eſt, & erit omni tempore vſque in ſempiternum. Per manus Sacerdotum & linguam nobis myſteria perficit. Hieronymus ad Pſal. 107. Granum frumenti Dominus noſter Ieſus Chriſtus eſt. Ego corpus Chriſti in myſterio Euchariſtiæ intelligo. Ad Pſal. 21. Vota mea Domino reddam, hoc eſt, myſterium corporis & ſanguinis mei offeram cum his qui in eius timore hæc celebrant. Anaſtaſius de Synaxi, ἐν τῇ θείᾳ ἱερουργίᾳ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, In diuino ſacrificio myſteriorum impollutorum. Euthymius cap. 64. ad Matth. Quod ſi de vno corpore & ſanguine omnes fideles participamus: omnes vnum ſumus per ipſam horum myſteriorum participationem, & in Chriſto omnes, & Chriſtus in omnibus. Metaphraſtes

in vita Sancti Andreæ. *προσλεγήσας τ̃ θυσιαστ ἀρτι, καὶ τὸ καινὸν καθαγιάσας ποτήριον τ̃ διαπολικοῦ αἵματος μεταδώσειν αὐτοῖς ἀχράντων καὶ ἀθανάτων τ̃ θεοῦ μυστηρίων.* Hieronymus ad caput 41. & 44. Ezechiel. Chriſtus myſterium corporis & ſanguinis ſui tradidit diſcipulis, & æternam nobis agni immaculati reliquit feſtiuitatem, libro 2. cap. 4. contra Iouinian. Vna eſt in myſteriis ſanctificatio Domini & ſerui, nobilis & ignobilis, quaſi nos corpus Chriſti æqualiter non accipiamus. Ad Pſal. 145. Dat eſcam eſurientibus. Putat aliquis quod panem cœleſtem de myſteriis dicat, & hoc quidem accipimus, quia vera Chriſti caro eſt. Innocentius I. epiſt. ad Decentium iubet offerentium nomina inter ſacra myſteria celebrari. Theodoret. 1. Dialog. volebat eos qui ſunt myſteriorum participes non attendere naturam eorum quæ videntur, ſed propter nominum mutationem mutationi quæ fit ex gratia credere. In his myſteriis multus fui, vt offucias illas diſcuterem, quibus te catholicæ & orthodoxæ Illuſtriſſimi Baronij ſententiæ de ſanctiſſimi altaris myſteriis obſtruxiſſe rebaris. Oſtendi myſteria patres eminenter ac ſingulariter de ſacrificio corporis accepiſſe, quæ vocarunt *ἄφθαρτα, θεῖα, ἀπόῤῥητα, φρικτὰ, ἄχραντα, ζωοποιὰ, θεαρχικὰ, τελεστικὰ, θεουργὰ, καινῆς διαθήκης μυστήρια, ἱερὰ, ἅγια, εἰρήνης μυστήρια, φρικωδέστατα, φοβερὰ*, myſteria corporis & ſanguinis, *ἀθάνατα*, incorruptibilia, diuina, ineffabilia, terribilia, impolluta, viuifica, diuina, perficientia, deifica, myſteria noui teſtamenti, ſacra, ſancta, pacis myſteria, maximè tremenda, metuenda. Dionyſius Areopagita cap. 3. Hierarch. Eccleſ. Euchariſtiam vocat *τελετὴν τελετῶν, μυήσεις, τελειώσεις, τελετὰς, ἐποπτείας, τελεσιουργίας, τελεσιουργικὰ μυστήρια, τελεσιουργικὰς θεώσεις, ἱεραρχικὰς τελετάς.* Cerimoniam cerimoniarum, initiationes, imperfectiones, ſacros ritus, epopteas, & inſpectiones, myſteria perficientia, deificationes perfectiuas, cerimonias pontificias. Pachymeres ex Maximo, *ταύτην γὰρ ἔλεγε καὶ ὁ κλεινὸς Ἱερόθεος τελετὴν τελετῶν.* Hanc inclytus Hierotheus vocat myſterium myſteriorum. Quærit Pachymeres cur *ἡ τελετὴ τ̃ εὐχαριστίας* dicatur *κοινωνία καὶ σύναξις*, communio, collecta, & nomina quæ conueniunt Baptiſmo, vel ordini, cæteriſq; myſteriis ſibi ſumat. Quia, inquit, *ἡ τ̃ τελετῶν ἐκείνων τελείωσις ἐκ τ̃ ταύτης δωρεᾶς ἐστι.* Perfectio illorũ ſacramentorũ oritur à donis Euchariſtiæ. *καὶ γὰρ οὐκ ἔστι πᾶσαν τελεσθῆναι ἱεραρχικὴν τελετὴν μὴ τ̃ θειοτάτης εὐχαριστίας τ̃ τ̃ μυστηρίων δηλαδὴ ἱερουργήσεως τ̃ ἐπὶ τὸ ἓν, τ̃ θεὸν δηλαδὴ, συναγωγήν. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ κεφαλαιωδέστερον ἐπὶ τῆς καθ' ἕκαστα τελουμένοις ἐν τρίτῃ ἑκάστη τ̃ τελετῶν ἀπολειπομένη τ̃ μυστηρίων ἀτελής ἐστι.* Nec enim poteſt quiſquam initiati myſteriis ſacerdotalibus niſi diuiniſſima Euchariſtia myſteriorum faciat collectam & cõgregationem ad vnum qui Deus eſt. Hoc enim eſt præcipuum in iis qui per ſingula ſacramenta perficiuntur. Cùm igitur reliqua ſacramenta imperfecta ſint, ſi à myſteriis & Euchariſtia derelicta ſint, meritò ſola Euchariſtia propriè dicitur Synaxis, & congregatio ad Deũ. Ad hæc verba Dionyſij. *ἀλλ' ὦ θειοτάτη καὶ ἱερὰ τελετή, ὡς ἐμψύχῳ γὰρ αὐτῇ διαλέγεται, καὶ εἰκότως, καθὰ καὶ ὁ θεολόγος μέγας γρηγόριος, ἀλλ' ὦ πάσχα τὸ μέγα, καὶ ἱερὸν· τὸ ἡμέτερον γὰρ πάσχα. καὶ ἡ τοιαύτη ἱερὰ τελετὴ, αὐτός ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς, πρὸς ὃν τρέπεται τ̃ λόγον ὁ ἅγιος.* Sed ô diuina & ſacra telete (vt enim viuentem alloquitur, & meritò, ſicuti & magnus Theologus Gregorius, ſed ô Paſcha magnum & ſacrum.) Noſtrum enim Paſcha, & tale myſterium ſacrum ipſe eſt Chriſtus Ieſus Dominus, ad quem ſermonem ſanctus conuertit. Dionyſius Areopag. cap. 3. Eccl. Hier. *τὰς ἁγίας τ̃ μυστηρίων τελετὰς* vocat ſacros cætus myſteriorum. Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdor. *ταύτης οὖν τ̃ φρικωδεστάτης τελετῆς τίς ὑπερφρονῆσαι δυνήσεται.* Quis mentis compos auſit deſpicari terribile iſtud myſterium. Syneſius, Epiſc. Libyæ, *πολλοῦ δὲ δεήσομαι τ̃ ἀποῤῥήτου τελετῆς κοινωνῆσαι.* Cauebimus diligenter ne communicemus ineffabilibus myſteriis; Ioannes Damaſcenus in oratione pro mortuis, *τελετῶν* meminit. *οὐ γὰρ ἂν ἡμῖν ἀφορμὴν ἐδεδώκει τὸ μνήμην ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας τ̃ προλαβόντων, &c. καὶ τὰς ἐπετησίους μνήμας καὶ τελετάς.* Non enim nobis dediſſet occaſionem vt in ſacrificio incruento meminiſſemus defunctorum, & faceremus anniuerſarias memorias, & miſſas. In Synodo Ancyrano Euchariſtia vocatur *τέλειον*, perfectum. *τελείου τυχεῖν*, perfectum obtinere. Dionyſius *τελείωσιν* cap. 3. Marcus Epheſin. Epiſcopus *τελειῶσαι. ἐπεύχεται δὲ ὕστερον, καὶ τ̃ τ̃ ἁγίου πνεύματος ἐπικαλοῦνται χάριν, ὥστε αὐτὴν ἐλθοῦσαν τὰ ῥηθέντα τότε τοῖς νῦν ἐφαρμόσαι, καὶ τὰ προκείμενα τελειῶσαι, καὶ πρὸς τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ αἷμα μεταποιῆσαι.* Precantur poſtea, & S. Spiritus gratiam inuocant, vt ipſa veniens ea quæ tunc dicta ſunt ad ea quæ nunc fiunt, accommodet, & propoſita dona perficiat, & mutet in corpus & ſanguinem Domini. Michael Choniates in forma conuerſionis Turci. *θείας τελετὰς* vocat. *καὶ τ ἄρτον τ̃ χριστιανῶν μυστικῶς ἱερουργούμενον ἄρτον, καὶ οἶνον, ὅτι ἐν τ̃ θείαις τελεταῖς μεταλαμβάνουσι, πιστεύω καὶ ὁμολογῶ, καὶ πιστεύω σῶμα καὶ αἷμα κατ' ἀλήθειαν εἶναι τ̃ κυρίου I. X. μεταβαλλόμενα τῇ ἐκείνου θεϊκῇ δυνάμει.* Et panem ac vinum myſticè ſacrificatum quem in ſacris cætibus Chriſtiani participant, credo & cõfiteor eſſe corpus & ſanguinem verè Domini noſtri Ieſu Chriſti mutatione facta panis & vini in corpus & ſanguinem.

CASAVBONVS.

CASAVBONVS.

PAtres eum ſacramenta vocarint myſteria, teletas, myſtagogiam, tranſtulerunt ea vocabula ex paganorum myſteriis.

BVLENGERVS.

PRiſci patres vt ſuauiter & ſine ſenſu veteres prophanos ab inanibus diis, ad verum Dei cultum traducerent, mutato ritu ſacrorum eadem vocabula retinuerunt, & myſteria, teletas, ac myſtagogiam, vt prius, appellarunt. De myſteriis & teletis diximus. De Myſtagogia Ioannes Chryſoſtomus hom. de Eccleſia. διὰ γὰρ τοῦτο ἑστάναι καλῶς κατὰ τὸν τῆς θείας μυσταγωγίας καιρὸν κελευόμεθα, ἵνα τοὺς χάμαι συρομένους λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν. Ideo tempore ſacræ myſtagogiæ ſtare pulcre iubemur, vt cogitationes humi ſerpentes erigamus. Quo loco myſtagogia non, vt tu vis, de reliquis ſacramentis, ſed de ſacrificio corporis Chriſti debet accipi. Teſtis eſt Cyrillus Catech. 4. πληροφορούμενος ὡς ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστί, εἰ καὶ τῇ γεύσει αἰσθητὸς, ἀλλὰ σῶμα χριστοῦ. Catech. 5. μετὰ τοῦτο βοᾷ ὁ ἱερεὺς, ἄνω τὰς καρδίας. &c. εἶτα ἀποκρίνεσθε, ἔχομεν πρὸς τὸν κύριον· εἶτα ὁ ἱερεὺς λέγει εὐχαριστήσωμεν τῷ κυρίῳ, εἶτα λέγετε ἄξιον καὶ δίκαιον. Certus eum qui panis videtur non eſſe panem licet guſtatu percipiatur, ſed corpus Chriſti. Poſtea clamat ſacerdos, ſurſum corda. Reſpondetis, habemus ad Dominum. Deinde dicit ſacerdos, Gratias agamus Domino Deo noſtro. Reſpondetur, dignum & iuſtum eſt. Verba hæc hodie in canone Miſſæ vſurpamus, vnde diſcas à veteri Eccleſiæ fide te tuoſque defeciſſe, in qua nos perſeueramus. Sicuti autem myſtagogia de ſacrificio Miſſæ accipitur, ita μυσταγωγούμενοι Chryſoſtomo dicuntur myſteriis Chriſtianis initiati. Sic ille ad Ioann. cap. 6. ἴσασιν οἱ μυσταγωγούμενοι δι᾽ ὕδατος μὲν ἀναγεννώμενοι, δι᾽ αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρεφόμενοι. Id ſciunt initiati & imbuti myſteriis, per aquam regenerati, per corpus & ſanguinem Chriſti nutriti. Idem, μυσταγωγουμένους vocat eos qui myſteriis communicant, Homil. ad eos qui deſerunt Synaxes. τῆς φρικτῆς ταύτης τραπέζης προκειμένης, τῶν ἀδελφῶν σου μυσταγωγουμένων ἔτι, αὐτός σοι τῆς σαρκὸς διαδίδωσι, σὺ δὲ οὐδὲ λόγοις αὐτὸν ἀμείβῃ. Tremenda hac menſa propoſita, fratribus tuis communicantibus adhuc, ipſe Chriſtus ſuam tibi dat carnem, tu ne verbo quidem ei reſpondes. In prima ad Timoth. πόῤῥω ταῦτα τῶν προσηνῶν, καὶ τοῦ στόματος τοῦ ἠξιωμένου τοιαύτης μυσταγωγίας. Hæc ſint longe à mitibus & ab ore quod tali myſtagogia, ſeu communione corporis Chriſti dignum iudicatum, & honoratum eſt. Homil. 36. in 1. Corinth. ἀμύητον vocat quem Orpheus βέβηλον, Virgilius prophanum, Callimachus ἀλιτρόν. Contra μεμυημένους dicit initiatos Homil. 16. in ep. ad Hebr. Homil. de Eccleſia quæ Baſileæ formis excuſſa eſt apud Oporinum. ἐννόησον τίνος πλησίον ἕστηκας ἐν τῇ ἱερᾷ, καὶ φρικώδει μυσταγωγίᾳ. Cogita prope quem aſſiſtis in ſacra & tremenda myſtagogia. Magnum & pauendum myſterium vocat Gregorius Magn. de conſecrat. diſt. 2. can. 73. Epiphanius in fine operis, τὰ ἔνδοθεν μυστήρια, Interiora myſteria & magis recondita. Ambroſius in Apologia Dauid, Sacramentum κατ᾽ ἐξοχήν. De ipſo ſacramento, inquit, plenius dixit, paraſti in conſpectu meo menſam. Theodoretus lib. 5. de curand. Græcor. affect. μυσταγωγεῖσθαι pro communicare corpori Chriſti. καὶ τὰς γυναῖκας τελεῖσθαι, καὶ μυσταγωγεῖσθαι ὁ νόμος κελεύει. Mulieres initiari, & communicare ſacris myſteriis lex iubet, τῶν θείων μυστηρίων μεταλαχεῖν, ipſe interpretatur. Dionyſius ἱεροτελεστικὰς ἁγιστείας ritus, caſtus cerimonias ſacras vocat, ἱεροτελεστίαν Euchariſtiam, τὴν ἱεροτελεστικωτάτην εὐχαριστίαν. In Liturgiis, ἱερὰ τελετὴ, ἡ κρυφία, καὶ ἀπόῤῥητος τελετὴ, ἡ μυστηρίων τελετή. In Nouel. Leonis 112. συνδεσμοτικὴ τελετὴ dicitur ordo benedicendi matrimonia cuius pars erat communio. In rituali, ἡ ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος, ordo & ſeries coronationis, Dionyſius, συμβολικὴν θεολογίαν de omnibus ſacramentis. Ioannes Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdor. ὁ παράκλητος ταύτην διέταξε τὴν ἀκολουθίαν. Spiritus conſolator hanc ordinauit ſacrificij ſeriem. Maximus ad Dionyſium Areop. οἰκονομίαν dicit pag 93. Et ante eum Epiphanius ſub finem lib. 3. λατρείαν οἰκονομίας vocat ἐν ἄλλοις δὲ τόποις οὐ γίνεται λατρεία οἰκονομίας, ἢ μόνον ἐπιφωσκούσης τῆς κυριακῆς· ἐπὶ δὲ τελευτησάντων ἐξ ὀνόματος τὰς μνήμας ποιοῦνται προσευχὰς τελοῦντες, καὶ λατρείας, καὶ οἰκονομίας. In aliis locis non fit Miſſæ ſacrificium, qui latriæ cultus eſt, & diſpenſatio, niſi Dominico die illuceſcente. In mortuis autem nominatim memorias faciunt, preces ſoluentes, & latriæ cultum, & miſſam. Pœnitentes hebdomade ſancta, ſeu maiore, feria 6. cum reconciliarentur altari dicebantur ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, venire ad perfectum. τελείωσις perfectio, ſeu conſummatio, Gregorio Neocaſareen. in ep. Canon. dicitur μέτρασις plenitudo. τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας τέλος εἶναι θέωσιν. Deificationem ſacræ myſtagogiæ finem eſſe aiunt. Athanaſius orat. 4. in Arrianos, θεοποιεῖσθαι

τῇ δ

τῇ τοῦ πνεύματος μετοχῇ diuinari (vt veteres gloſſæ loquuntur) Spiritus participatione, συνάπτεσθαι τῇ θεότητι, applicari diuinitati. Auguſtinus in Enchiridio c.56. ſancti vocantur templum Dei. Templum Dei exædificatur ex Diis, quos facit non factus Deus.

CASAVBONVS.

IN Eccleſia veteri alia erant ἔκφορα, alia ἀπόῤῥητα, alia quæ vulgabantur, alia quæ clauſa erant. Baſilius de ſpiritu c. 27. τὰ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται. Dogmata ſilentur, prædicabilia vulgantur. Chryſoſtomus, ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον.

BVLENGERVS.

HÆc erudite notas vt ſoles, ad quæ ſymbolam meam confero. Vulgabantur ea quibus ethnici ad fidem adduci poterant. Competentibus, catechumenis, prophanis myſteria clauſa erant, quia ἀμυήτους exeſſe conſentaneum viſum. Chryſoſtomus de Prodit. Iudæ, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ πολλῶν κλώμενον· ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὰ λεγόμενα· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, ὦ Ἰούδα, ὅπερ ἐπώλησας λ δηναρίων. Hoc eſt corpus meum quod pro multis frangitur. Norunt initiati quæ dicuntur. Hic eſt ſanguis meus, ô Iuda, quod vendidiſti 30. denariis. Homil. 30. in 2. ad Corinth. καὶ διὰ τούτων τῶν πυλῶν, καὶ τῶν θυρῶν καὶ εἰσῆλθε, καὶ εἰσέρχεται πρὸς ἡμᾶς, ἡνίκα ἂν κοινωνῶμεν. ἴσασιν οἱ τῶν μυστηρίων μετέχοντες τὸ λεγόμενον, καὶ γὰρ οὐχ ὡς ἔτυχε, τὸ στόμα ὑμῶν τετίμηται, δεχόμενον τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν. Homil. de Prodit. Iudæ. αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς χεῖρας τὰς ὑμετέρας δώσει. τὸ ποτήριον τὸ φρικτὸν, καὶ πολλῆς γέμον δυνάμεως, καὶ τῆς κτίσεως τιμιώτερον ἑκατέρας· ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τοῦ ποτηρίου τούτου τὴν ἰσχύν. εἴσεσθε καὶ ὑμεῖς μικρὸν ὕστερον. Et per iſtas portas & ingreſſus eſt, & ingreditur ad nos quando communicamus. Scitis quid dicatur vos qui participatis myſteriis: non enim mediocri honore & tralatitio veſtrum os affectum eſt qnod recepit corpus Domini. Ipſe rex in manus veſtras dabit poculum tremendum & multa plenum poteſtate, & vtraque dignius creatura ſpiritali & corporea. Sciunt initiati poculi iſti vim. Scietis & vos catechumenicis paucos dies. Ad hæc verba, tranſeat à me calix. οὕτω καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ ἔξεστιν εἰ βουληθείημεν οὐ μόνον τοὺς πόδας κατέχειν, ἀλλὰ καὶ ὅλον λαβεῖν· ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον. Vt enim ipſæ Maria Magdalene, Maria Salome præmium patientiæ ſuæ acceperunt quod dignæ habitæ ſunt videre Chriſtum poſt reſurrectionem ante alios omnes, & complecti eius pedes, & oſculari. Ita & vnicuique è nobis licet ſi voluerimus non modo pedes complecti, ſed eum totum accipere. Sciunt initiati quod dicitur Homil. 4. in 1. ad Timoth. νομίζομεν δὲ ἀρκεῖν τὸ μὴ συνεχῶς κατατολμᾶν καὶ ἐπιπηδᾶν ὑβριστικῶς τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἐννοοῦντες, ὅτι οἱ τὸν Χριστὸν σταυρώσαντες, ἅπαξ ἐσταύρωσαν. χρόνος προσόδου ἔστω ἡμῖν τὸ καθαρὸν συνειδός. οὐδὲν πλέον ἰσχύει τὸ ἐν τῷ πάσχα μυστήριον τοῦ νῦν τελουμένου. ἕν ἐστι καὶ τὸ αὐτό· ἡ αὐτὴ τοῦ πνεύματος χάρις· ἀεὶ πάσχα ἐστί. ἴσασιν οἱ μύσται τὸ εἰρημένον, καὶ ἐν παρασκευῇ, καὶ ἐν σαββάτῳ, καὶ κυριακῇ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μαρτύρων ἡ αὐτὴ θυσία ἐπιτελεῖται. μία χάρις, ἓν σῶμα, καὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἐκεῖνο τούτου ἁγιώτερον, οὐδὲ τοῦτο ἐκείνου ἔλαττον. Exiſtimamus ſatis eſſe ſi non aſſidue inſultemus per iniuriam corpori Chriſti, non cogitantes quod qui Chriſtum crucifixerunt, ſemel cruci affixerunt. Tempus accedendi ad myſteria ſit nobis pura conſcientia. Nihil plus habet myſterium quod fit in Paſchate, quam quod nunc fit. Idē & vnum eſt eadem ſpiritus gratia ſemper eſt paſcha. Intelligitis myſtæ id quod dictum eſt, & feria ſexta, & in ſabbato, & in dominica, & in die martyrum idem ſacrificium efficitur, vna gratia, vnum & idem corpus, non hoc illo ſanctius, neque illud hoc minus eſt. Myſtas vocauit, quos μεμυημένους Homil. 17. ad Hebr. ἀλλὰ ἐπειδὴ τῆς θυσίας ταύτης ἐμνήσθην βούλομαι μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν τοὺς μεμυημένους. πολλοὶ τῆς θυσίας ταύτης ἅπαξ μεταλαμβάνουσι τοῦ παντὸς ἐνιαυτοῦ, ἕτεροι δὶς, ἄλλοι πολλάκις. Sed quia ſacrificij huius mentionem feci, volo pauca vobis qui initiati eſtis dicere. Multi ſemel quotannis communicant huic ſacrificio, alij bis, quidam ſæpius. Hom. 16. ad Corinth. ἀλλ' ἀγνοεῖ ταῦτα ὁ ἀμύητος. Is qui non eſt initiatus iſta ignorat. Homil. 77. in Ioann. κοινὰς ὑπὲρ τῶν ἀμυήτων εὐχάς, communes pro iis qui non ſunt initiati preces effundimus. Homil. 20. ad Hebr. μετὰ τῶν χειρῶν, καὶ τὸν νοῦν ἀναλάβωμεν. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι ἃ λέγω. cum manibus eleuemus & mentem. Scitis vos initiati quæ dico. Homil. de ſancto Philogono, Si quidem hæc menſa vicem replet præſepis. Nam & hic ponitur corpus Dominicum non quidem faſciis inuolutum, ſicuti tunc, ſed vndique Spiritu ſancto conueſtitum. Qui myſteriis initiati ſunt intelligunt quæ dicuntur. Ad Pſal. 33. Auguſtinus: ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum ait, Hoc eſt corpus meum: ferebat enim illud corpus in manibus ſuis. Quomodo ferebatur in manibus ſuis, quia cum commendaret ipſum corpus ſuum, & ſanguinem, accepit in manus ſuas quod norunt fideles,&

& ipſe ſe portabat quodam modo cùm diceret ; hoc eſt corpus meum. Chryſoſtomus homil 140. de lingua. ἐννόησον ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ μέλος, δι᾽ οὗ τὴν φρικτὴν θυσίαν ὑποδεχόμεθα· ἴσασιν οἱ πιστοὶ τὸ λεγόμενον. Cogita linguam illud eſſe membrum quo tremendum ſacrificium excipimus. Norunt fideles quod dicitur Homil 85. in Matth. ἴσασιν οἱ μυσταγωγούμενοι δι᾽ αἵματος καὶ σαρκὸς τρεφόμενοι. Sciunt initiati, ſanguine & carne Chriſti nutriti. Dionyſius Areopag. initio, ὅρα ὅπως οὐκ ἐξορχήσῃ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, Vide ne vulges contra iuſiurandum Sancta Sanctorum. Chryſoſtomus epiſt. ad Innocentium, ἀλλ᾽ ἔνθα τὰ ἅγια ἀπέκειτο εἰσελθόντες οἱ στρατιῶται, ὧν τινες καθὼς ἐγνώκαμεν καὶ ἀμύητοι ἦσαν, πάντα τὰ ἔνδον εἶδον, καὶ τὸ ἁγιώτατον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐν τοσούτῳ θορύβῳ εἰς τὰ τῶν προειρημένων στρατιωτῶν ἱμάτια ἐξεχεῖτο. Sed milites ingreſſi in eum locum vbi aſſeruabantur ſancta, quorum nonnulli vt nos didicimus erant prophani, omnia inſpexerunt quæ erant intus, & ſanctiſſimum Chriſti ſanguinem, vt fieri amat in tanto tumultu, in veſtimenta militum de quibus diximus, effuderunt. Ex his verbis, vt es antiquarius, multa in antiquitate latentia erues. Primum omnium fuiſſe locum vbi ſanguis Chriſti & ſancta aſſeruarentur, deinde in eum locum prophanis aditum occluſum, tum verò corpus & ſanguinem Chriſti ſancta vocari. Quæ omnia noſtra ætate à moribus partiariorum aliena ſunt. Auguſtinus tractatu 26. in Ioannem. Omnes Catechumeni iam credunt in nomine Chriſti, ſed Ieſus non ſe credit eis. Interrogemus catechumenum manducas carnem filij hominis, neſcit quid dicimus. Noli tibi ſciens prudens nebulas offundere, Caſaubone. Abſurdum eſt, quod obtrudis, Patres ſymbola ipſa, & ritus celebrandi potius ſilentio inuoluiſſe, quàm res in ſacramentis ſignificatas. Imo Dionyſius Areopagita lib. de Eccleſ. hierarch. cap. 3. ritum celebrandi exponit, & ſymbola ſæpè nominatim appellat, Diuus Paulus 1. ad Corinth. cap. panem iterat, & calicem. Clemens, Iacobus, Baſilius, Chryſoſtomus ritus celebrandi in ſuis Liturgiis disertè expreſſerunt, ſymbola ſæpè & antitypa vſurpant, & ſigna, figuramq́; pro rebus ſignificatis ponunt, ſæpius tamen negant typum ſimplicem, antitypum, ſignum eſſe, ſed veriſſimum Chriſti corpus, vt ſupra oſtendimus. Canon Chriſtus panis 3. pag. de Conſecratione. Chriſtus panis eſt de quo qui manducat viuit in æternum, de quo ipſemet dixit, & panis quem ego dabo caro mea eſt. Determinat quomodo ſit panis, non modo ſecundum verbum quo viuunt omnia, ſed etiam ſecundum carnem aſſumptam. Apud fideles omnia diſertè aperiebantur, apud catechumenos, competentes, prophanos myſteria ſilebantur. Auguſt. ſerm 2. de verb. Apoſtoli. Audiuimus veracem magiſtrũ diuinum redemptorem cõmendantem nobis pretium noſtrum ſanguinẽ ſuum. Locutus eſt enim nobis de corpore & ſanguine ſuo, corpus dixit eſcam, ſanguinem potũ, ſacramentũ fidelium agnoſcunt fideles. De vtilitate pœnitent. & 26. tract. in Ioann. & 46. & ad Pſal. 77. Idem itaque in myſterio cibus & potus illorũ qui noſter, ſed ſignificatione idem, non ſpecie. Quia idem ipſe Chriſtus illis in petra figuratus, nobis in carne manifeſtatus. Item, ibi Petra Chriſtus, nobis quod in altari ponitur. Et illi pro magno ſacramento biberunt aquam profluentem de petra, nos quid bibamus norunt fideles.

CASAVBONVS.

APud Theodoretum Dialogo altero. ſymbola quidem ænigmaticè proponuntur, dicit enim alimentum è talibus ſeminibus, & commune hoc quoque nomen potiuns ſpeciem ſignificans. At res ſymbolis iſtis ſignificatæ ſine vlla diſſimulatione palam exprimuntur. Quærit Eraniſtes, poſt conſecrationem quomodo hæc appellas. Reſpondet Orthodoxus, corpus Chriſti, & ſanguinem Chriſti.

BVLENGERVS.

NOn capis mentem Theodoreti, aut eam de induſtria obnubilas. Ante conſecrationem quod proponitur re vera eſt alimentum è granis frumenti, ex acinis vuæ. Poſt conſecrationem eſt verum corpus Chriſti, verus ſanguis Chriſti, vt oſtendimus vbi de tranſſubſtantiatione egimus. Theophylactus, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε· ἵνα μὴ ἀναξίως δεχθῆτε τοῦ δεσποτικοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος μετέχοντες, ἔνοχοι τοῦ σώματος αὐτοῦ τῆς ἀναιρέσεως, καὶ τοῦ αἵματος τῆς ἐκχύσεως γενόμενοι, ἀπαραίτητον τὸ κρίμα ἕξοιτε. Ante communionem acclamatur, ſuſcipite vos inuicem. Vt ne indigne videamini Domini corpori, & ſanguini communicantes rei cædis corporis eius, & effuſionis ſanguinis eius facti, habeatis crimen inexcuſabile. Ambroſius libro 4. de Sacrament. cap. 5. Denique ipſe Dominus Ieſus Chriſtus teſtificatur nobis quod corpus ſuum accipiamus, & ſanguinem, nunquid debemus de eius fide & teſtificatione dubitare. Hieronymus ad Hedibiam, Nos audiamus panem quem fregit Dominus, deditque diſcipulis ſuis

eſſe corpus Domini Saluatoris ipſo dicente ad eós, accipite & comedite, hoc eſt corpus meum. Putas Hieronymum ſymbola tacuiſſe, res ſignificatas euolgaſſe, qui panem quem dedit Dominus non eſſe panem dicat, ſed corpus Chriſti? Theodoreti quæ recitas verba ſupra potius non imminuta, non retriata, ſed integra: ex quibus te falſi attineri apparet. Idem in Aporis ſcripturæ, περὶ τῶν ἀπόρων τῆς ἁγίας γραφῆς. & in 1. ad Corinth. cap. 10. οἱ γὰρ πάντες ἐξ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν τῶν ἱερῶν ἀπολαύοντες μυστηρίων, καὶ αὐτῷ κοινωνοῦμεν τῷ δεσπότῃ, οὗ καὶ τὸ σῶμα εἶναι φαμὲν καὶ τὸ αἷμα. Omnes enim ex vno pane participamus fruentes ſacris myſteriis, & ipſi communicamus Domino, cuius corpus & ſanguinem dicimus eſſe. Item, πῶς οἷόν τε ἡμᾶς καὶ τῷ κυρίῳ κοινωνεῖν διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματος, καὶ αἵματος, καὶ πάλιν τοῖς δαίμοσι, διὰ τῆς εἰδωλοθύτου τροφῆς. Quomodo fieri poteſt vt communicemus Domino per pretioſum eius corpus & ſanguinem, & rurſum Dæmonibus, per alimentum Dæmonibus immolatum. Item, πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ἐνδὸν ἐν τῷ τοῦ θεοῦ ναῷ τοῦ δεσπότου παρόντος, ὃς κοινὴν ἡμῖν προτέθεικε τράπεζαν ἡμᾶς μὲν τρυφᾷν. Quomodo non abſurdum eſt intus in templo Dei Domino præſente qui nobis communem præbuit menſam, nos quidem deliciari, alios fame premi. Item, ad hæc verba, accepi a Domino ἀναμιμνήσκει αὐτοὺς τῆς ἱερᾶς ἐκείνης, καὶ πανάγιας νυκτὸς, ἐν ᾗ καὶ τῷ τυπικῷ πάσχα τέλος ἐπέθηκε, καὶ τοῦ τύπου τὸ ἀρχέτυπον ἔδειξε, καὶ τοῦ σωτηρίου μυστηρίου τὰς θύρας ἀνέῳξε, καὶ οὐ μόνον τοῖς ἕνδεκα ἀποστόλοις, ἀλλὰ καὶ τῷ προδότῃ τοῦ τιμίου μεταδέδωκε σώματός τε, καὶ αἵματος. Quid ad hæc hiſcere potes, Caſaubone, vides in cœna Domini typico Paſchati finem impoſitum, & archetypum typi oſtenſum, id eſt, pro agno paſchali Chriſti corpus ſubſtitutum, quod archetypum paſcha fuit, & ſalutaris myſterij portas apertas, & Chriſtum non vndecim ſolum diſcipulis, verum & proditori Iudæ pretioſum ſuum corpus & ſanguinem exhibuiſſe. Item ad hæc, Reus erit, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι καθάπερ προέδωκε μὲν αὐτὸν ὁ Ἰούδας, ἐπηρέασαν δὲ εἰς αὐτὸν Ἰουδαῖοι, οὕτως ἀτιμάζουσιν αὐτὸν οἱ τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα χερσὶν ἀκαθάρτοις δεχόμενοι, καὶ ἐναγεῖ προσφέροντες στόματι. Huc ſignificat, quod ſicuti tradidit eum Iudas, Iudæi autem in ipſum contumelioſi fuerunt, ita eum iniuria afficiunt qui ſanctiſſimum eius corpus manibus impuris accipiũt, & ad os impium admouent. Idem Dialog. 1. volebat eos qui ſunt myſteriorum participes non attendere naturam eorum quæ videntur, ſed propter nominum mutationem mutationi quæ fit ex gratia credere. Audis Theodoretum admonere non immorandum eſſe in ſignis panis & vini, ſed credere panis & vini ſubſtantiam mutatam eſſe in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti, quia verba mutata ſunt, & poſt conſecrationem myſteria non panis & vinum vocantur, ſed corpus & ſanguis Chriſti. Ibidem, Neque enim ſigna myſtica poſt conſecrationem recedunt à natura ſua, manent enim in priore ſubſtantia & figuræ & ſpeciei, & videri & tangi poſſunt ſicut prius, intelliguntur autem ea eſſe quæ facta ſunt, & creduntur, & adorantur, vt quæ ſint illa quæ creduntur. At certè panis ſubſtantia non adoratur, ſed corpus quod ex panis ſubſtantia factum creditur. Ibidem vocat alios ἀμυήτους, alios τὰ θεῖα μεμυημένους. Auguſtinus in ſententiis Proſperi, & can. 40. de Conſecrat. diſt. 2. Nos autem in ſpecie panis & vini quam videmus res inuiſibiles, id eſt, carnem & ſanguinem honoramus, nec ſimiliter comprehendimus has duas ſpecies, quemadmodum ante conſecrationem comprehendebamus, confitentes fideliter ante conſecrationem panem & vinum eſſe quod natura formauit, poſt conſecrationem carnem Chriſti & ſanguinem eſſe quod benedictio conſecrauit. Excute igitur aliam quercum, Caſaubone, quia ex hac nulla glans tibi caduca eſt.

CASAVBONVS.

AVguſtinus de catechiſ. rudibus cap. 9. de ſacramento, quod accepturi ſunt ſufficit prudentioribus audire, quid res ſignificet. Cum tardioribus autem aliquanto pluribus verbis, & ſimilitudinibus agendum eſt, ne contemnant quod vident.

BVLENGERVS.

ISta Auguſtini verba tibi arietem imbecillum ad vera euertẽda præbent, ex quibus hoc tantum elicies, Sacramenta ſigna eſſe quæ aliquid ſignificent, Theologi noſtri addunt Sacramenta, non tantum ſignificare, verum etiam vel moraliter, vel phyſicè efficere quod ſignificant. Res Sacramenti in Euchariſtia eſt corpus Chriſti ſub ſpeciebus inuiſibile. Theophylactus ad cap. 14. Marci. καὶ πῶς οὐ σάρκα καθορῶμεν, ἀλλ' ἄρτον; ἵνα μὴ ναυτιῶμεν, ὦ ἄνθρωπε· ἵνα γὰρ ὁ μὲν ἄρτος καὶ οἶνος φαίνεται ἡμῖν, αἷμα δὲ καὶ σάρκα ὁρῶντες οὐκ ἂν ἠνέσχομεν, ἀλλ' ἀπεστράφημεν. Διὰ τοῦτο συγκαταβαίνων ἡμῖν ὁ φιλάνθρωπος, τὸ μὲν εἶδος ἄρτου καὶ οἴνου φυλάττει, εἰς [illegible] δὲ σαρκὸς καὶ αἵματος μεταστοιχειοῖ. Et quomodo caro non cernitur? Propter noſt[illegible]

tem. Quia enim pani & vino aſſueti ſumus, nec ferre potuiſſemus ſanguinem hominis & carnem videntes, ſed corpore & nauſea obſtupuiſſemus, ideo condeſcendens nobis, qua eſt humanitate, ſpeciem panis & vini ſeruat, ſed ea in virtutem propriæ carnis & ſanguinis transelementat. Auguſtinus ad Pſal. 33. vere Dominus noſter magnus, & miſericordia eius vera, qui nobis dedit manducare corpus ſuum, in quo tantum perpeſſus eſt & ſanguinem bibere. lib. 12. contra Fauſtum c 10. Habet magnam vocem Chriſti ſanguis in terra, cum eo accepto ab omnibus gentibus reſpondetur Amen. Ad Pſal. 93. quando de ipſo numero Iudæorum crediderunt, & donatus eſt illis ſanguis Chriſti. Fuderunt pretium ſuum, vt biberent pretium ſuum. lib 2. de viſitand. ægror. Illud viuificum Dominici corporis ſupplementum ſuſcipere non renuas, quin potius illud fideliter comedas. Cibus ille redemptionis tuæ pretiũ eſt lib. 1. c 24. de Pecc. merit. Quid aliud, qui ſacramentum menſæ Dominicæ vitam vocant, niſi quod dictum eſt, ego ſum panis vitæ lib. de diluuio c. 4. Comeditur enim agnus per noctem huius ſæculi. Ipſum agnum quem quotidie immolamus, comedimus, & cuius ſanguinem bibimus. Res quæ ſit Sacramenti Euchariſtiæ idem indicat diſt. 2. de Conſecr. can. hoc eſt quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, ſacrificium Eccleſiæ duobus modis confici, duobus modis conſiſtere, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine, & ſacramento & re ſacramenti, id eſt corpore Chriſti.

CASAVBONVS.

AVguſtinus indicat ne iis quidem omnibus qui ad perceptionem ſacramentorum fuerãt admiſſi doctrinam de ſymbolis clare fuiſſe expoſitã, li. de Trinit. c. 10. Infantes non nouerũt quod in altari ponitur, & peracta pietatis celebritate ſumitur, vnde vel quomodo conficiatur, vnde in vſum religionis aſſumatur. Etſi nunquã diſcant experimento vel ſuo vel aliorum, & nunquã illã ſpeciẽ videant niſi inter celebrationes ſacramentorũ, cũ offertur & datur, dicaturq́ illis auctoritate grauiſſima cuius corpus & ſanguis ſit, nihil aliud credent niſi omnino in illa ſpecie Dominũ oculis apparuiſſe mortalibus, & de latere tali percuſſo liquorẽ illũ omnino fluxiſſe.

BVLENGERVS.

DOctrina de Symbolis vel, id agit vt doceat ex qua materia ſint Symbola, vel quid ea ſignificent, & ad quem finem adhibeantur. De Materia Symbolorũ infantes docendi non fuere, nihil enim infantibus quibus in myſteriis ea Symbola proponebantur notius fuit. quã panis & vini ſpecies. Si vero docebatur quid ſigna ſignificarent, ad quos vſus adhibeřẽtur, id eſt, ſi res ſignificatæ clare & perſpicue exponebantur, omnino docebatur panem & vinum quæ in altari poſita erat conſecratione ſacerdotis, & verbis Chriſti mutari in corpus & ſanguinem Chriſti, & Symbola ſignificare Chriſtum eſſe inuiſibiliter præſentem ſub ſpeciebus panis & vini. Itaque infantes licet neque guſtatu & tactu aliud quam panem & vinum eſſe probarent, neque corpus Chriſti & ſanguinem in ſpecie carnis & ſanguinis viderent, tamen ita inſtituebantur vt crederent, corpus & ſanguinem Chriſti eſſe, quod illis grauiſſima auctoritate dictum erat, neq; aliud ſibi perſuadere poterant, niſi omnino in illa ſpecie Dominum oculis apparuiſſe mortalibũ, & de latere Chriſti percuſſo liquorem illum omnino fluxiſſe. Hic mihi nota, in altari pietatis celebrationem peragi, quod tui errones ludificantur. Abſurdiſſimum autem eſſe, bona tua venia dixerim, ritum peragendi ſacramenti, & naturam Symbolorum infantibus exponi, & declarari, cùm ea exponi nõ debuerint, quæ oculis cernerentur. Qui ſacrificio Miſſæ interſunt, aut male oculati ſunt, aut ritum celebrationis oculis notant, panem & vinum vident, quem per conſecrationem in corpus & ſanguinem mutari credunt. Modum præſentiæ ſatis indicabant, qui corpus ſub ſpeciebus inuiſibiliter eſſe per mutationem vi verborum factam dicerent. Auguſtinus can. 45. de Conſecrat. Apud Algerum lib. 1. c. 9. & apud Bedam in ep. 1. ad Corinth. 11. Non hoc corpus quod videtis manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem quem fuſuri ſunt illi qui me crucifigent ipſum quidem, & non ipſum, ipſum inuiſibiliter, & non ipſum viſibiliter. Apud Iuonem par. 2. cap 9. Auguſtin. ad Pſal. 98. Et quia in ipſa carne hic ambulauit, ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, niſi qui prius adorauerit ſer. 181. de tempore. In vna catholica Eccleſia vera hoſtia redemptoris immolatur, lib contra Fulgent. Donatiſt. c. 6. Nam & Iudas proditor bonũ corpus, & Simon Magus bonum baptiſma percepit. Bonũ enim eſt Chriſti corpus & ſanguis, bonum baptiſma. ſer. 140 de tempore. Noluit agnoſci niſi ibi propter nos (in Emaus) qui non eũ viſuri eramus in carne, & tamen manducaturi eius carnem. ſer. 22. de tempore. Mulieres nitida exhi-

bent lintcamina vbi corpus Chriſti accipiant. Chryſoſt. hom. de ieiunio & de Dauid. οὐκ ἀνέχῃ τῷ ἱερεῖ τῷ πρεσβυτέρῳ προσελθεῖν, καὶ ἐξομολογησάμενος αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας μου τῷ πολλάκις πλείονα μου ἢ χείρω ἁμαρτάνοντι· πῶς δύναται οὗτος ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ὑπάρχων τὰς ἁμαρτίας ἐμὰς ἐξαλεῖψαι; ταῦτα προφασίζονται οἱ ἐν ἁμαρτίαις, καὶ ἐν ὑπερηφανίᾳ ὀφθέντες ἑαυτούς. ἀλλ' ὦ ἄνθρωπε, ὦ σαυτῷ ἐπιβουλεύων τῇ ἀλαζονείᾳ καὶ ἀπατηλοῖς σου ῥήμασι, ὁ θεὸν παραπικραίνων διὰ τῆς ἀνοίας σου καὶ ὑψηλοφροσύνης. μὴ γὰρ ἀνθρώπῳ προσέχῃ. ἢ ἄνθρωπος ἀφίησί σου τὰς ἁμαρτίας, τῷ δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ τῶν ἁπάντων θεῷ προσέρχῃ τῷ διὰ τοῦ ἱερέως συγχωροῦντί σοι τὰ πλημμελήματα. μεσίτης γὰρ, οὐκ αὐθέντης ὑπάρχει ὁ ἱερεύς. τί τοίνυν κρίνεις καὶ βδελύττῃ ὃν ὁ θεὸς οὐ κατακρίνει; τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα μελίζει, καὶ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ αἷμα ἱερουργεῖ ἕως ἐστὶν ἱερεύς, καὶ ὁ θεὸς συγχωρεῖ αὐτῷ ἔχειν τὴν ἱερωσύνην. Non ſuſtineo, inquis, accedere ad hunc ſacerdotem, & confiteri ei peccata mea, qui ſępius & grauius peccat quam ego. Quí poteſt hic homo peccator mea peccata delere? Talia cauſantur qui ſunt in peccatis, & faſtu ſe attollunt. Sed ô homo qui tibi inſidiaris ſuperbis & deceptoriis tuis verbis, qui Deum exacerbas tua ſtultitia & ſuperbia. An te ad hominem accedere cēſes? (προσέρχῃ) An homo dimittit peccata tua. Accedis ad Dominū & regē omniū Deū qui tibi per ſacerdotem remittit peccata. Mediator enim, non primarius auctor eſt ſacerdos. Quid igitur iudicas, & deſpuis eum quē Deus non condēnat. Pretioſum eius corpus diuidit, & impollutū eius ſanguinē ſacrificat, quādiu ſacerdos eſt, & Deus patitur eum habere ſacerdotiū. Paulo infra, ὥστε, ἄνθρωπε, εἰ διὰ τοῦτο οὐ βούλῃ προσελθεῖν τῇ μετανοίᾳ, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ἱερεὺς ὁμαρτωλὸς, μηδὲ βαπτισθῇς· ἄνθρωπος γάρ ἐστιν ὁ τὸν ἀμνὸν τοῦ θεοῦ μελίζων· εἰ δὲ ταῦτα πίστιν ἔχῃ, κἀκεῖνο πίστει καταδέξαι. &c. ὁ γὰρ ἱερεὺς βαπτίζων, καὶ προσφέρων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τὰς χεῖρας κιχρᾷ πρὸς τὸ προκείμενον, τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα ταῦτα ἁγιάζει καὶ μεγαλύνει. Itaque homo ſi ea de cauſa non vis accedere ad pœnitentiā & confiteri, quia homo eſt ſacerdos peccator, neque baptizeris: homo eſt enim is qui baptizat. μηδὲ κοινωνήσῃς, ne communices: homo enim eſt is qui agnum Dei diſtribuit, & diuidit. Si autem hæc fides habent, & illud fide ſuſcipito. Cyprianus lib. de duplici martyr. Sanguis effuſus pro inimicis fecit amicos & filios Dei, atque vt conſideremus hanc fore perpetuam amicitiam reliquit nobis edendam carnem ſuam, reliquit bibendum ſanguinem, vt per eadem aleremur, per quæ ſumus redempti. Sacerdos baptizans & offerens incruentum ſacrificium. ait Chryſ. manus ſuas commodat Deo ad id quod eſt propoſitum, Spiritus Sanctus hæc ſanctificat & magnificat.

CASAVBONVS.

HVc etiam pertinet illa Maximi Madaurenſis petitio in Epiſtola ad Auguſtinum. Illud quæſo, vir ſapientiſſime, ipſa re approbes quis ſit iſte Deus quem vobis Chriſtiani quaſi proprium vindicatis, & in locis abditis præſentem vos videre componitis. Pagani tantum de S. Euchariſtia notum habuerunt, Chriſtianos cum ad frangendum panem conueniebant, Deum ſuum Chriſtum præſentem adorare & videre, ſed rationem celebrandi ſacramenti ignoraſſe.

BVLENGERVS.

ADeo peruulgata, & peruagata Paganorum opinio fuit de myſteriis Chriſtianorum, vt vulgo dicerent eos infantem compungere, ſanguinem excipere, bibere, carnes in fruſta concidere, inter ſe comedere, quod natum è veritate corporis Chriſti quod in Euchariſtia comeditur, & ſanguinis qui bibitur. Tertullianus Apologetico, Dicimur ſceleratiſſimi de ſacramento infanticidij, & pabulo humanę carnis. Quod pagani de myſteriis Chriſtianorum acceperant id incertis rumoribus iactatum erat. rationem celebrandi ſacramenti ſicuti initiati neſcire non poterant, ita prophani ſcire vix poterant, quia certius oculi reſpondent, quam aures. Sed Maximo Madaurenſi Philoſopho me ſufflaminante reſpondebit Auguſtinus lib 2. Contra Petilian. c. 37. Aliud eſt Paſcha quod adhuc illi de oue celebrant, aliud autem quod nos in ſanguine, & corpore Domini accipimus. Tract. 11. in Ioan. Si dixerimus catechumeno credis in Chriſtum, reſpondet credo & ſignat ſe cruce Chriſti: Portat in fronte, & non erubeſcit de cruce Domini, ecce credis in nomine eius. Interrogemus eum, manducas carnem filij hominis? Neſcit quid dicimus, quia Ieſus non ſe credidit ei. Ser. 1. ad Pſal. 33. Et ferebatur in manibus ſuis. Quomodo poſſet fieri in homine quis intelligat. Quis enim portatur manibus ſuis. Manibus aliorū poteſt portari homo, manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo Dauid ſecūdū literā nondū inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum, ait, hoc eſt corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus ſuis. Eundē lege ſer. 2. in Pſ. 33. Ser. ad Neophytos apud Iuonem Charnotian & [illegible]. Hoc accipite in pane quod pependit in cruce, hoc accipite in calice quod manauit de Chriſti latere.

epiſt.

ep. 118. ad Ianuariũ Alij quotidie cõmunicant corpori & ſanguini Dominico, alij certis diebus accipiũt. Alibi nullus dies intermittitur quo nõ offeratur. Ibidem. Auctoritate antiſtitis debet quiſque ab altari remoueri ad agendam pœnitentiam. Si peccata tanta non ſunt, vt excõmunicandus quiſquam homo iudicetur, non ſe debet à quotidiana medicina Dominici corporis ſeparare. Neuter enim eorum exhonorat corpus & ſanguinem Domini, ſi ſaluberrimum ſacramentum certatim honorare contendunt. Item, Inde enim & Apoſtolus indignè dicit acceptum ab eis qui hoc non diſcernebant à cæteris cibis veneratione ſingulariter debita. Ibidem, Ipſam enim potuit appellare cœnam qua iam corpus acceperant, vt deinceps calicem acciperent: & liquido apparet quando primum acceperant diſcipuli corpus & ſanguinem Domini non eos accepiſſe ieiunos. Hoc enim placuit Spiritui Sancto vt in honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret quam cæteri cibi, &c. Sed nonnullos probabilis quædam ratio delectauit, vt vno certo die per annum quo ipſam cœnam Dominus dedit tanquam ad inſigniorem commemorationem poſt cibos offerri & accipi liceat corpus & ſanguinem Domini. Ridicula eſt & inſubida ratio tua, qua obtrudis quaſi grande aliquod arcanum, & defendis veteres Chriſtianos ethnicis rem Euchariſtiæ, id eſt, corpus Domini clarè expoſuiſſe, ſed ſignificationem ſacramenti, & ritum celebrationis iiſdem occultaſſe, cùm è contra materia ſacramenti ſine periculo potuerit eis indicari, non item res ſacramenti, quæ quaſi myſterium ingens non debuit ἐξορχίζεσθαι, & vulgari prophanis. Idem ad Pſalm. 33. Nos ad eum accedamus vt corpus & ſanguinem eius accipiamus. Iudæi de crucifixo tenebrati ſunt, nos manducando crucifixum & bibendo illuminamur. Ad Pſal. 65. Idem, Fuſus Domini ſanguis donatus eſt homicidis vt non dicam Deicidis, quia ſi cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Modo homicidis donatus eſt ſanguis innocentis, & ipſum ſanguinem quem per inſaniam fuderunt per gratiam bibebunt. Qui res ſignificatas hic pro ſignis ſomniant, digni ſunt qui ſomniis ſuis, non ſolido cibo paſcantur.

CASAVBONVS.

Epiphanius in ἀγκυρωτῷ pag. 492. Accepit illa, & poſtquam gratias egiſſet dixit, hoc meum eſt illud, voluit per gratiam dicere hoc meum eſt illud.

BVLENGERVS.

Debniſti verba Epiphanij non ſecare, non imminuere, ſed integra ſubiicere. Sic habent, καὶ ἔλαβε τάδε, καὶ εὐχαριστήσας εἶπε τοῦτό μου ἐστὶ τόδε καὶ ὁρῶμεν ὅτι οὐκ ἴσον ἐστὶν, οὐδ' ὅμοιον οὐ τῇ ἐνσάρκῳ εἰκόνι οὐ τῇ ἀοράτῳ θεότητι, οὐ τοῖς χαρακτῆρσι τῶν μελῶν· τὸ μὲν γάρ ἐστι στρογγυλοειδὲς, καὶ ἀναίσθητον, ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, καὶ ἠθέλησε χάριτι εἰπεῖν, τοῦτό μου ἐστὶ τόδε. καὶ οὐδεὶς ἀπιστεῖ τῷ λόγῳ· ὁ γὰρ μὴ πιστεύων αὐτὸν εἶναι ἀληθινὸν ὡς εἶπεν, ἐκπέπτωκε τῆς χάριτος, καὶ τῆς σωτηρίας. Accepit illa, & cùm gratias egiſſet dixit, hoc meum eſt illud. Et videmus, quia non eſt æquale, nec ſimile, vel imagini eius corporeæ, vel diuinitati inuiſibili, non membrorum lineamentis. Hoc enim eſt rotundum, & ſenſu carens (id eſt, hic panis qui offertur eſt rotundus, & ante conſecrationem ſenſu caret, quod ad potentiam attinet, ſed poſt verba Chriſti eſt corpus Chriſti.) & voluit dicere per gratiam, hoc eſt meum illud. Et nemo fidem negat verbo. Qui enim non credit eum eſſe veracem vt dixit, excidit gratia & ſalute. Vide ne ſalute excideris, qui fidem verbis Chriſti neges. Idem lib. 2. contra hæreſ. ὁ γὰρ μελχισεδὲκ ὁ ἅγιος οὗτος οὐκ ἔτι μετ' αὐτὸν διαδοχὴν ἔσχηκεν, ἀλλ' οὔτε ἀφαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης· οὕτω καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ τὴν μὴ ἔχουσαν διαδοχὴν· μένει γὰρ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸ διηνεκὲς δῶρα προσφέρων, πρῶτον μὲν ἑαυτὸν προσενηνοχὼς ἵνα λύσῃ θυσίας παλαιᾶς διαθήκης τὴν ἐντελεστέραν ὑπὲρ παντὸς κόσμου ἱερουργήσας· αὐτὸς ἱερεῖον, αὐτὸς θῦμα, αὐτὸς ἱερεὺς, αὐτὸς θυσιαστήριον, αὐτὸς θεὸς, αὐτὸς ἄνθρωπος, αὐτὸς ἀρχιερεὺς, αὐτὸς πρόβατον, αὐτὸς ἀρνίον, &c. καὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ τὸ ἀμετάθετον ἑδραίωμα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπεργάσηται), οὐκέτι κατὰ σπέρμα τὰς διαδοχὰς μερίζων, &c. ὁ μελχισεδὲκ αὐτῷ ἀπήντα τότε, καὶ ἐξέβαλεν αὐτῷ ἄρτον καὶ οἶνον προτυπῶν τῶν μυστηρίων τὰ αἰνίγματα, ἀντίτυπα τοῦ κυρίου ἡμῶν λέγοντος ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν καὶ ἀντίτυπα τοῦ αἵματος τοῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς, ἡ μήτηρ ἡμῶν ἐκκλησία, ἡ βότρυν φέρουσα ἡμῖν τῆς εὐλογίας, καὶ τὸ λυσίπονον πόμα καθ' ἑκάστην ἡμέραν αἷμα Χριστοῦ χορηγουμένη ἀκηράτου ἀληθῶς. Melchiſedech enim ſanctus ille ſucceſſorem non habuit, nec fuit qui ei Sacerdotium eriperet. Sic & Chriſtus Dominus pro nobis Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech qui non habet ſucceſſorem. Manet enim dona pro nobis in perpetuum offerens; primum quidem ſeipſum cùm ſe obtulerit vt ſolueret ſacrificium veteris teſtamenti, cùm ſacrificauerit perfectius pro vniuerſo mundo, ipſe victima, ipſe ſacrificium, ipſe Sacer-

 dos, ipſe

dos, ipſe altare, ipſe Deus, ipſe homo, ipſe Pontifex, ipſe ouis, ipſe agnus, vt Sacerdotij eius firmamentum immutabile in perpetuum faceret, non amplius per gen s & ſemen ſucceſſionem partiens, &c. Melchiſedech ipſi tunc occurrit,& obtulit in eius gratiam panem & vinum, præfigurans myſteriorum ænigmata antitypa corporis Domini noſtri dicentis, ego ſum panis viuus, & antitypa ſanguinis qui exiit è latere. Mater noſtra Eccleſia quæ fert vuam nobis benedictionis, & poculum labores ſedans quotidie gratificans nobis ſanguinem Chriſti verum merum. Idem pag. 104. ſcribit Marcoſios Hæreticos tria pocula præparaſſe mixta vino albo è vitro candido, τρία ποτήρια λευκῆς ὑέλου αὐτοῖς ἐτοιμάζειν κεκραμένα λευκῷ οἴνῳ, καὶ ἐν τῇ τελουμένῃ παρ᾽ αὐτῷ ἐπῳδῇ τῇ νομιζομένῃ εὐχαριστίᾳ μεταβάλλειν αὐτοὺς τὸ μὲν ἐρυθρὸν ὡς αἷμα, τὸ δὲ πορφύρεον, τὸ δὲ κυάνεον. ἀναφέρουσι σπέρμα ἀνθρώπινον, ὡς τὸ σῶμα χριστοῦ, καὶ αἷμα καταμήνιον γυναικὸς ὡς αἷμα χριστοῦ, καὶ κοινῇ ταῦτα ἐσθίουσι, & in excantatione quam Marcus facit, quæq; Euchariſtia eſſe putatur, mutari ſtatim illa pocula, vt vnum ſit album inſtar ſanguinis, alterum purpureum, tertium cyaneum & nigrum. pag. 43. de Gnoſticis ſcribit, offerunt ſemen hominis vt corpus Chriſti,& ſanguinem menſtruatum vt ſanguinem Chriſti.& communiter iſta comedunt. Ex quibus colligas eam opinionem Marcoſiis & Gnoſticis inſitam fuiſſe, vt crederent verum ſanguinem hominis in myſteriis adhibendum. De baptiſmo quod ais, Caſaubone, verba quibus inter baptizandum vtimur, τὰς ἀτελέστους non euulgari ſoleta probo, quanquam ritus ipſe celebrationis in omnium oculis fiebat, quem tu aiebas occultari ſolitum. Nam in Actis Apoſtolorum B. Petrus ad tria millia hominum ſacro fonte tinxit, cap. 2. Qui ergo receperunt ſermonem eius baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.

CASAVBONVS.

APud Dionyſium τὰς τελεστικὰς ἐπικλήσεις poteramus accipere generalius de precibus quæ in omnibus initiationibus, & omnibus ſacramentis fiunt. Sed Maximum & Pachymerem interpretes ſecuti ſumus.

BVLENGERVS.

QVia tibi bene volo, velim Maximum & Pachymerem in rebus fidei audires. Eos audi ad cap. 3. Eccleſ. Hierarch. ὁ ἱεράρχης μέσον ἱστάμενος ἔχει περιεστῶτας κύκλῳ τοὺς τῶν λειτουργῶν ἐκκρίτους (διακόνους καὶ ἱερεῖς) καὶ ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θειότατα, καὶ ὑπ᾽ ὄψιν ἄγει τὰ ὑμνημένα, σαφηνίζων ὡς χριστοῦ εἰσὶ τὰ τοιαῦτα σύμβολα, ὅτι μετὰ τὸ δεῖπνον λαβὼν ἄρτον, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ ὅτι τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν ὑποδείκνυσι δὲ, ἤγουν ἀνυψοῖ τότε ἀποκαλυφθέντα τὰ πανάγια δῶρα μετὰ τὰς εὐχάς· μένει δὲ ἐκκαλυμμένα ἕως καιροῦ μεταλήψεως· μετὰ ταῦτα αὐτός τε μεταλαμβάνει, καὶ τοὺς ἄλλους προτρέπεται μεταλαβεῖν δὲ, καὶ μεταδοὺς εἰς εὐχαριστίαν καταλήγει καὶ πολλοὶ μὲν εἰς μόνα τὰ θεῖα προσκυνοῦσι σύμβολα, ἅτε μὴ δυνάμενοι ὑψηλότεροι ἐννοῆσαι· αὐτὸς δὲ ὁ ἱεράρχης πρὸς ἐκεῖνα τὰ πρωτότυπα αὐτὰ τὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν σῶμα καὶ αἷμα ἀνάγεται πιστεύων ὅτι καὶ τὰ προκείμενα εἰς ἐκεῖνα μετεβλήθησαν τῷ ἁγίῳ καὶ παντουργῷ πνεύματι. Sacerdos qui ſacris præeſt in medio ſtans, habet circũſtantes Diaconos & Sacerdotes qui ſunt electi inter miniſtros. Et cùm hymnum cecinerit ſacrificat quæ diuiniſſima ſunt, & oſtendit oculis omnium quæ laudata ſunt hymnis, declarans quod iſta ſunt ſymbola Chriſti. Quod poſt cœnam accepit panem,&c.& hoc facite in meã cõmemorationem. Oſtendit autem & attollit tũc donis ſanctiſſimis reuelatis & detectis poſt preces. Manẽt autem recta vſque ad cõmunionem Poſtea ipſe cõmunicat.& alios hortatur ad cõmunionem. Cũ ipſe cõmunicauerit,& aliis cõmunionẽ dederit deſinit in gratiarũ actionẽ. Et multi ad ſola diuina ſpectãt demiſſo capite ſymbola, quia nihil ſublimius cogitare poſſũt. Sed ipſe Põtifex ad ipſa prototypa, ipſũ Domini pretioſu corpus & ſanguinem ſe ſurſu attollit, credẽs quod propoſita dona in illa mutata ſunt ſancti & omnia operãtis Spiritus virtute. Hoc crede, hoc ſequere. Caſaubone, ſi tibi conſultũ cupis. Arbitraris fuiſſe veſpertinã Liturgiam Euchariſtiæ. Falleris, hoc enim placuit Spiritui Sãcto vt in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicũ corpus intraret, quàm cæteri cibi vt Auguſtin. in epiſt. 118. ad Ianuarium. Poterat tamen ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium vſque ad horam nonam celebrari, quia Dominus hora nona Spiritum emiſerat. Quæ de cauſis ſilentij apud prophanos in negotio Sacramentorum affers erudita ſunt, & probanda.

CASAVBONVS.

COena quam egit Dominus cum ſuis diſcipulis dicitur Dionyſio antiquiſſimo auctori & elegantiſſimo τὸ θεοειδὲς, καὶ ἀρχισύμβολον δεῖπνον τῶν τελουμένων, diuiniſſima,& omnium cœnarum quæ fiunt prima. Interpretaris tu ἀρχισύμβολον, cœnam in qua ſunt initia ta ſymbola rerum quæ fiunt. Ego cœnam, in qua ſunt primaria & digniſſima ſymbola myſteriorum quæ fiunt. Ex Dionyſij cap. 3. & epiſt. 8. hæc ego notaui. τὸ θεοειδὲς, καὶ ἱερὰ τελετὴ, o mviteriun

diuiniſſi

diuiniſſimum & ſacrum alloquitur hoc myſterium vt viuum & animatum quia re vera viuum eſt ait Maximus. Item, ὑπὲρ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ ἱερουργίας ὁ ἱερεὺς ἀπολογεῖται πρότερον, ὡς αὐτὸς ταύτην ἀναβιβάσαι εἰπὼν, τοῦτο ποιεῖτε εἰς ἐμὴν ἀνάμνησιν. ſacerdos ſe excuſat quod ſacrificium faciat ſuam conditionem tranſcendens, clamans religioſe prius ad ipſum, tu dixiſti, hoc facite in meã commemorationem. Hic mihi nota ἱερουργίαν vocati à Dionyſio. Item, ἐν τέλει δὲ πάντων ὁ ἱεράρχης ἐπὶ τὴν ἱεραρχικὴν κοινωνίαν καλεῖ τὸν τελεσθέντα. In fine omnium ſacerdos vocat initiatum ad cõmunionem diuinam, in quas Deus ipſe datur. διὸ καὶ τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως ἐν τῇ ἱεροτελεστικῇ αὐτῶν ἁγιαστείαις ἐπὶ τέλει τῶν ἱερουργιῶν αὐτῶν ἀφιερώσεων ἡ τῆς ἁγιωτάτης εὐχαριστίας κοινωνία μεταδίδοται παρὰ τοῦ τελοῦντος αὐτὰς ἱεράρχου. Ideo communio ſanctiſſimæ Euchariſtię datur ordinibus ſacris in ſanctificationibus eorum ritualibus in fine conſecrationum ſanctiſſimarum eorũ ab eo pontifice qui eas celebrat. οὐ μόνον ὅτι τῶν θεαρχικῶν μυστηρίων ἡ μετάληψις ἑκάστης μετέξεως ἐστὶ τὸ κεφάλαιον, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς κοινωνικῆς καὶ θειοτάτης δωρεᾶς ἀναλόγως αὐταῖς καθ' ἑκάστην αἱ ἱεραὶ πᾶσαι τάξεις μετέχουσι, πρὸς τὴν οἰκείαν αὐτῶν τῆς θεώσεως ἀναγωγήν, καὶ τελείωσιν. Non tantum quia communio myſteriorum diuinorum eſt caput vniuſcuiuſque communionis, ſed & quia omnes ſacri ordines participant iſti dono cõmunionis proportione ad ſingulos ordines ſeruata, ad propriam ipſorũ deificationis eleuationem & perfectionem. Hæc verba exigunt vt de communione pauca ſubijciam me à ſupra prætermiſſa. Athanaſius 2. qu. Variar. communionis denique diem, quam ſanctiſſimi corporis & ſanguinis Chriſti ſumptionem, aut vt alij non pauci tranſitum ſiue paſcha vocant. Cõmunionẽ vocat μετάληψιν τοῦ ἁγιωτάτου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ. Theophylactus, λαβὼν ἕκαστος καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ διὰ τῆς κοινωνίας, καὶ καταθεὶς τοῦτο ἐν μνημείῳ λελατομημένῳ ἐκ πέτρας, τουτέστιν, ἐν μνημονικῇ ψυχῇ, ἐνειλῆσαι δὲ αὐτὸ ἐν σινδόνι, τουτέστιν, ἐν σώματι καθαρῷ δέξασθαι αὐτό. Accipere Corpus Ieſu per cõmunionem & deponere illud in monumento exciſo ex petra, hoc eſt, in anima memore, inuolucre in ſindone, id eſt, in corpore puro excipere illud. Hieronymus ad hæc verba, Hic calix nouum teſtamentum eſt in ſanguine meo. Nam & ideo cum accipimus à ſacerdotibus communionem, commonemur quia corpus & ſanguis Chriſti eſt. Theodot. ad 1. Cor. 10. οἱ γὰρ πάντες ἐξ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν τῶν ἱερῶν ἀπολαύοντες μυστηρίων, καὶ αὐτῷ κοινωνοῦμεν τῷ δεσπότῃ. Omnes vni pani participamus, cum fruimur ſacris myſterijs, & ipſi communicamus Domino cuius corpus & ſanguinem eſſe dicimus, οὗ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα εἶναι φαμέν. Ad id, non poteſtis, κυρίῳ κοινωνεῖν διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματος, καὶ αἵματος, Domino communicare per ipſius pretioſum corpus & ſanguinem, Leo magnus ſer. de paſſione. Noua creatura de ipſo Domino inebriatur, & paſcitur. Non aliud agit participatio corporis & ſanguinis Chriſti, quam vt in id quod ſumimus tranſeamus. ſer. 6. de ieiunio ſeptimi menſis. Sic ſacræ menſæ communicare debetis vt nihil prorſus de veritate corporis Chriſti & ſanguinis ambigatis. Hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur, & fruſtra ab illis reſpondetur, Amen, à quibus contra id quod accipitur dubitatur. Ipſe Dionyſ. c. 3. eccl. Hierar. dixit καὶ τῶν τελεστικῶν μυστηρίων αὐτῷ μεταδίδωσι κοινωνίας. Et ipſi dat communionem myſteriorum perficientium. τελεστικὰ μυστήρια vocat τελείωσιν, & perfectionem afferentia, quæ eſt in coniunctione cum corpore Chriſti. Idem dixit, ἅγια τῶν ἁγίων, ἱερὰ ἄχραντα, Sancta ſanctorum, ſacra incorrupta. ὡς προσώπου Χριστοῦ ἐπὶ τὰ θεῖα σύμβολα χριστοειδῶς ἐπιλέγειν. Orationes in perſona Chriſti ſupra ſacra ſigna dicere.

CASAVBONVS.

PErtinet ad ſermonem de myſteriis ea etiam obſeruatio quam hic proponam. In optimo gloſſario ita ſcriptum eſt, deſiderat. λειτουργία, τελετή. Ioſephus Scaliger optime, deſiderata, reſtituit.

BVLENGERVS.

NOn improbo. Chriſtus enim dixit, deſiderio deſideraui comedere hoc Paſcha vobiſcum. Ambroſius lib. 4. de ſacramentis, veniebas deſiderans ad altare, quo acciperes ſacramentum. Quæ de epoptarum deſiderio affers, laudo. Interim memento ad altare accipit ſacramentum, vt Ambroſius ait, cuius verba profers. Quod de voce χάριτος, & gratiæ obſeruas vt ab homine Theologiæ imperito, probo. Peritus enim nunquam agnoſcet proprie gratiam ſumi pro ſacramento corporis Chriſti, ſed lata ſignificatione gratiam quæ percipitur in omnibus ſacramentis iam de hoc, iam de illo ſacramento: maxime vero de Euchariſtia, ſub qua gratiæ auctor latet. Sed quia quæ ex patribus adfers parum ad inſtitutum tuum faciunt, libet hic patrum verba quæ magis ad inſtitutum meum faciant aſcribere. Baſilius de Baptiſmo. τοσούτῳ δεινότερον καὶ φοβερώτερον τὸ ἐν μολυσμῷ ψυχῆς τολμῆσαι ἅψασθαι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ παρὰ τὸ ἅψασθαι κριῶν ἢ ταύρων. ἰδὲ ὁ ἐν ἀκαθαρσίᾳ μόνῃ γενόμενος οὕτω φοβερὸν εἶχε τὸ κρίμα, πόσῳ μᾶλλον ὁ ἐν ἁμαρτίαις, καὶ καταπατῶν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ δεινότερον ἐπισπᾶσθαι τὸ κρίμα

κρίμα. Tanto grauius & periculoſius eſt in animæ inquinamento audere corpus Chriſti tangere, quam hircos aut tauros. Quod ſi is qui corpore purgato non eſt tam tremendum iudicium ſubit, quanto grauius iudicium ſubibit qui peccatis obſitus Chriſti corpus violare non veretur. Quod notaſti ex Cyrilli Catecheſi 4. Euchariſtiam vocari χάριν, admonebo te in aliis ſacramentis gratiam dari, in Euchariſtia gratiam atque adeo ipſum gratiæ auctorem contineri. Quod eſt in aliquo per participationem, aiunt Theologi, eſt in alio per eſſentiam. Verbi cauſſa calor eſt in vino, in pipere per participationem, in igne eſt per eſſentiam. Ita & gratia in reliquis ſacramentis eſt per participationem, in Euchariſtia per eſſentiam, quia ipſe gratiæ auctor ac effector in Euchariſtia vere eſt ac realiter. Athanaſius εἰς πρώτην καὶ μεγάλην κυριακήν. ἐν ταύτῃ ἡμέρᾳ τὸν παράδεισον ἀνέῳξε, ἀπολαβεῖν ἡμᾶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ τίμιον, καὶ ζωοποιὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα, δι' οὗ καθαιρόμεθα, καὶ ἁγιαζόμεθα, καὶ ἐγκαινιζόμεθα. In hac die aperuit paradiſum vt acciperemus de ligno vitæ, quod eſt ipſius corpus pretioſum, & viuificus ſanguis, quo purgamur, & ſanctificamur, & renouamur. ſerm. de Paſchate, ἀλλὰ νῦν οὐ μαργαρίτου μόνον, οὐδὲ πορφύρας, οὐδὲ κτήματος ἁπλῶς βασιλέως, αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ βασιλέως διεπιστεύθης σῶμα. Sed nunc non margaritum tantum, neque purpura, neque poſſeſſio ſimpliciter aliqua regis, ſed ipſum regis corpus tuæ fidei commiſſum eſt, ἐνέδυσας χριστόν, ipſum Chriſtum induiſti. Hilarius lib. 8. de Trinitate, Si enim vere verbum caro factum eſt, & nos vere verbum carnem cibo Dominico ſumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ iam inſeparabilem ſibi natus homo aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub ſacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit. Si vere igitur carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & vere homo ille qui ex Maria natus fuit Chriſtus eſt, noſque vere ſub myſterio carnem corporis ſui ſumimus, & per hoc vnum erimus, quia pater in eo eſt, & ille in nobis, quomodo voluntatis vnitas aſſeritur, cum naturalis per ſacramentum proprietas perfectum ſacramentum ſit vnitatis. Non eſt humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum, &c. Quæ præſcripta ſunt legamus, & quæ legimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus ſtulte, atque impie diſcimus. Ipſe enim ait, caro mea vere eſt eſca, & ſanguis meus vere eſt potus &c. De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra vere caro eſt, & vere ſanguis eſt. Et hæc accepta atque hauſta id efficiunt, vt & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Cyrillus Catech. 4. εἰς γάμον σωματικὸν κληθεὶς ταύτην ἐθαυματούργησε τὴν παραδοξοποιΐαν, καὶ τοῖς υἱοῖς τοῦ νυμφῶνος. οὐ πολλῷ μᾶλλον τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος δωρησάμενος ὁμολογηθήσεται. Ad nuptias corporeas vocatus hoc miraculum filiis nuptiarum patrauit, mutata in vinum aqua. An non longe maior ei fides habebitur cum nobis dat fruendum corpus ſuum & ſanguinem, mutato pane in corpus, & vino in ſanguinem, vt paulo ante Cyrillus dixerat. Ambroſius ad cap. 2. 1. ep. ad Corint. Deuoto animo, & cum timore accedendum ad communionem docet, vt ſciat mens reuerentiam ſe debere ei, ad cuius corpus ſumendum accedit, quem nos ſi cum diſcipulis accipiamus, non erimus indigni corpore & ſanguine Domini. Chryſoſtomus homil. 1. ad Popul. Antioch. Helias Meloten diſcipulo, filius autem Dei aſcendens ſuam nobis carnem reliquit, ſed Helias quidem exutus, Chriſtus autem aſcendens, & eam nobis reliquit, & eam habens aſcendit. Chryſoſtomus in oratione ad communionem, πιστεύω κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ἀληθῶς ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι· ἔτι πιστεύω ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἄχραντον σῶμά σου, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ τίμιον αἷμά σου· ἀξίωσόν με ἀκατακρίτως μετασχεῖν τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων, καὶ ἀθανάτων, καὶ ζωοποιῶν καὶ φρικτῶν τῇ πρεσβείᾳ τῆς ἀσπόρως κυησάσης σε παναχράντου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας. Credo Domine, & confiteor quod tu es vere Chriſtus filius Dei viuentis, qui veniſti in mundum peccatores ſeruare. Amplius credo quod hoc eſt corpus tuum immaculatum, & hic ſanguis tuus pretioſus. Dignum me facito qui ſine condemnatione mea participem impollutis tuis myſteriis, immortalibus, viuificis, tremendis, per intercesſionem intemeratæ ſemper virginis Mariæ, quæ te ſine ſemine viri concepit ac peperit. Scio me non eſſe dignū vt intres ſub tectum meum, ἀλλὰ γενηθήτω μοι ὁ ἄνθραξ τοῦ παναγίου σου σώματος, καὶ τοῦ τιμίου σου αἵματος εἰς ἁγιασμὸν καὶ φωτισμόν. εὐδόκησον ἀκατακρίτως δέξασθαί με τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα εἰς ἴασιν ψυχῆς τε καὶ σώματος. Sed eſto mihi carbo Sanctiſſimi tui corporis & pretioſi ſanguinis in ſanctificationem & illuminationem. Probato me ſine condemnatione mei ſanctum & immaculatum tuum corpus & pretioſum ſanguinem in medicinam animæ & corporis accipere.

CASAVBONVS.

APud Græcos frequenter appellatione τῶν ἁγιασμάτων intelligitur cœna Domini. In Baſilij Liturgia, μετοχὴν τῶν ἁγιασμάτων, μετάληψις τῶν ἁγιασμάτων. Omnino poſtulat analogia, vt τὰ ἁγιάσματα vertamus res ſanctificatas, quia εὐλογεῖν, εὐχαριστεῖν, ἁγιάζειν, pro eodem accipiuntur. Etſi autem propriè hæc vox paſſiuam ſignificationem habet, vt diximus, non tamen eſt dubitandum quin panis huius ſacramenti vi Spiritus Sancti & ſanctificetur & ſanctificet, quatenus eſt inſtrumentum gratiæ.

BVLENGERVS.

MAlè rem capis, Caſaubone, panis huius Sacramenti vi Spiritus Sancti ſanctificatur, & ſanctificatione mutatur in corpus, non autem panis ſanctificat qui abiit in ſubſtantiam corporis Chriſti per admirabilem illam conuerſionem, ſed ipſum corpus Chriſti cum diuinitate coniunctum ſanctificat ſumentes. Hoc vult Origenes cuius verba recitas ex li. 8 aduerſus Celſum, Nos vero creatori rerum omnium morem gerentes, panes etiam qui offeruntur cum gratiarum actione, & oratione pro acceptis donis comedimus qui quidem corpus fiũt ſanctum quoddam eos ſanctificans qui bono cũ propoſito ipſis vtantur. Dicit Origenes panes fieri corpus ſanctum, quia mutantur in corpus Chriſti. Si enim in illis nulla eſt mutatio, quomodo fiunt corpus ſanctum quod ſanctificare poſſit piè ſumentes. Euſebius Emiſſenus homil. de paſchate. Quando benedicendæ verbis cœleſtibus creaturæ ſacris altaribus imponuntur, antequam inuocatione ſummi numinis conſecrētur ſubſtantia illic eſt panis & vini: poſt verba autē Chriſti corpus & ſanguis eſt Chriſti. Quid mirũ autem eſt ſi ea quæ verbo creare potuit, poſſit creata conuertere. Imo iam minoris videtur eſſe miraculi ſi id quod ex nihilo agnoſcitur condidiſſe, iam conditum in melius valeat commutare. Hieronymus epiſt. ad Euagrium oſtendit Diaconos inferiores eſſe Sacerdotibus, ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſq; conficitur. Epiſt. 1. ad Heliodor. qui ſuccedentes gradui Apoſtolico Chriſti corpus ſacro ore conficiunt. Samonas Dialogo cum Achm. Τίθησι γὰρ ἐπὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν ὁ ἱερεὺς τὸν ἄρτον ὁμοίως καὶ τὸν οἶνον, καὶ διόρθως ἐπικλήσει ἁγίᾳ τὸ πνεῦμα ἅγιον κάτεισι, καὶ ἐπιφοιτᾷ τοῖς προκειμένοις, καὶ τῷ πυρὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος εἰς σῶμα καὶ αἷμα χριστοῦ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον μεταβάλλει, &c. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὸν κόσμον πεποίηκεν· καὶ ὁ αὐτοῦ λόγος ἀληθής ἐστι καὶ ζῶν οὐ δύναται τὸν ἄρτον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα μεταποιῆσαι, καὶ τὴν τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος κρᾶσιν εἰς τὸ ἴδιον αἷμα. Ponit enim in ſacram menſam Sacerdos panem pariter & vinum, & precatus inuocatione ſancta Spiritus Sanctus deſcendit, & ſuccedit in dona propoſita, & igne eius diuinitatis in corpus & ſanguinem Chriſti panem & vinum mutat. Si enim ex non exiſtente mundum fecit, & eius verbum verum eſt & viuens, non poteſt panem in proprium corpus transformare, & vinum aqua mixtum in ſanguinem.

CASAVBONVS.

APud Cyprianum de lapſis quando ita ſcribit ſanctus Martyr, cùm quædam arcam ſuam in qua Domini ſanctum fuit manibus indignis tentaſſet aperire, per ſanctum Domini intelliguntur ἁγιάσματα, panis conſecratus.

BVLENGERVS.

AScribam verba Cypriani non curta, & mutila. Et cùm quædam arcam ſuam in qua Domini ſanctum fuit manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt ne auderet attingere. Sanctum Domini vocat corpus Chriſti, quod ne attingeretur manibus indignis miraculo edito vim ſuā exeruit. Diſſimulaſti miraculũ aliud, quod repræſentabo. Et alius qui & ipſe maculatus ſacrificio à Sacerdote celebrato, partē cũ cæteris auſus eſt latēter accipere, ſanctum Domini edere, & cōtrectare non potuit, cinerem ferre ſe apertis manibus inuenit. Quod vocat ſanctum Domini prius vocauerat ſanctificatum in Domini ſanguine potũ. Sacrificātibus nobis mater paruulā filiam quæ aliquid de idolothytis deguſtarat ſecum intulit. Diaconus puellæ reluctanti de Sacramento calicis aliquid infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus. In corpore atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini ſanguine potus de pollutis viſceribus erupit. Tanta eſt poteſtas Domini, tanta maieſtas. De quadam muliere, quæ ſacrificantibus, inquit, nobis latenter obrepſit, non cibum, ſed gladium ſibi ſumens, & velut quædam venena letalia, inter fauces, & pectus, ſanguinem admit-

tens, angi & anima exæſtuante concludi poſtmodum cœpit. Sanguinem vocat, quem poſtea ſanctum Domini. ἁγίασμα interdum accipitur pro conſecratione, vt Synodo quinta Carthaginenſi, εἰ καὶ τὸ μάλιστα γάλα ἐν θυσιαστηρίῳ προσφέρηται, ὅμως ἰδίαν ἐχέτω κυρίως εὐλογίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ κυριακοῦ σώματος καὶ αἵματος διϊστᾶσθαι. Et ſi maxime lac in altari oblatum fuerit, tamen propriam habeat peculiariter benedictionem, vt differat ab agiaſmate & ſanctificatione corporis & ſanguinis Domini.

CASAVBONVS.

GRæci ſanctificatum panem nominant τὰ ἅγια. Chryſoſtomus ad Innocentium Papam, ἔνθα τὰ ἅγια ἀπέκειτο. Vbi ſancta repoſita erant.

BVLENGERVS.

SAncta Sanctorum, & ſimpliciter ſancta Patres corpus & ſanguinem Chriſti vocant. Chryſoſtomus ad hæc verba, voluntariè peccantibus. ὑψηλὸς ἑστὼς ὁ ἱερεὺς μεγάλῃ τῇ φωνῇ, φρικτῇ τῇ βοῇ τὴν χεῖρα ἔχων εἰς ὕψος ἀνακηρύζει τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, Sacerdos qui populum ad communionem vocat, magna voce, horribili clamore, manum in altum attollens exclamat, Sancta Sanctis. Idem ad cap. 10. epiſt. ad Hebræos. ὅταν γὰρ αὐτοῦ μετέχων τοῖς μυστηρίοις ἁμαρτίαν ἐργάσηται, οὐχὶ κατεπάτησεν αὐτόν; ἀκούσωμεν ἀναξίως οἱ τραπέζῃ προσιόντες ἐκείνῃ, μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί. Quum enim qui participat eius myſteriis peccatum fecerit, an non conculcauit eum. Audiamus qui indignè ad hanc menſam accedimus, nolite dare ſancta canibus. Clemens Roman. lib. 8. cap. 7. 8. 9. Conſtitut. Apoſtol. τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις λέγει ἐπίσκοπος, καὶ μετὰ τοῦτο μεταλαμβανέτω ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ὁ κλῆρος. Epiſcopus ait, Sancta Sanctis, & poſtea communicans Epiſcopus, & Clerus, & laici. Dionyſius Areopagita cap. 3. Eccleſ. Hierarch. τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἱερὰ ἄχραντα. Sancta Sanctorum, Sancta impolluta. Synodo Laodic. μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς ἑτέρας παροικίας διαπέμπεσθαι. Ne Sancta pro eulogiis ſeu pane benedicto tempore Paſchæ mittantur in alias parœcias. Sancta alia eſſe vult à pane tuo benedicto, qui ſimpliciter panis eſt, ſed ſancta corpus Chriſti. Baſilius libro de Baptiſmate, capite 2. ὁ τολμῶν ἱερατεύειν τὸ σῶμα τοῦ κυρίου τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, qui audet ſacrificare corpus Domini qui dedit ſe ipſum pro nobis ſacrificium & oblationem Deo in odorem ſuauitatis. cap. 3. εἰ τοιαύτη ἀπειλὴ κεῖται κατὰ τῶν προσιόντων ἁπλῶς εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἁγιαζόμενα, τί ἄν τις εἴποι κατὰ τοῦ εἰς τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον μυστήριον τολμήσαντος. Si tales minæ propoſitæ ſunt illis qui accedunt ſimpliciter ad ea quæ ſunt ſanctificata ab hominibus, quid futurum dicas de eo qui iniurius erit in tale tantumque myſterium. Vbi nota victimas Iudæorum ab hominibus tantum fuiſſe ſanctificatas, ſed Euchariſtia à Deo ſanctificatur. οὕτω προσερχώμεθα τοῖς ἁγίοις ἵνα φύγωμεν τὸ κρίμα τῶν φονευσάντων τὸν κύριον. Ita accedamus ad ſancta, vt euitemus iudicium eorum qui trucidarunt Dominum. Sancta facit eadem cum Domino Ieſu. Epiphanius pag. 451. ex epiſtola Iudæ Apoſtoli, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τὰ μετ' ἁγιασμοῦ ἡμῖν παραδοθέντα βλασφημοῦσι. Violant & blaſphemi ſunt in Sancta Sanctorum quæ nobis data ſunt cum ſanctificatione. Blaſphemia propriè aduerſus Deum, vnde ſequitur ἅγια Deum eſſe Ieſum Chriſtū. Heſychius lib. 6. cap. 22. ad Leuiticum. Sancta Sanctorum ſunt propriè Chriſti myſteria, quia ipſius eſt corpus de quo Gabriel ad Virginem dicebat, lib 7. cap. 16. Propter quod ſanctuarium eius paueamus, neque ad corpus Chriſti temerè accedamus. Anaſtaſius de Synaxi, ἱερεὺς λέγει τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις· ὕδατι μικρῷ τὰς χεῖρας ἀπονιπτόμενοι οὕτω τὸ ἅγιον ἐκεῖνο σῶμα, καὶ τὸ θεῖον αἷμα τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου σωτηρίας ῥεῦσαν ἀκάθαρτοι καὶ ἐρρυπωμένοι ἑαυτοῖς προσάγομεν. Sacerdos dicit ſancta ſanctis, tantula aqua manibus lotis ita ſanctum illud corpus, & diuinum ſanguinem qui fluxit pro mundi ſalute impuri & ſordidi nobis applicamus. Animaduerte Anaſtaſium interpretari τὰ ἅγια, ἅγιον σῶμα, Sancta, ſanctum Chriſti corpus. Synodo Carthagin. 4. can. 41. ὥστε ἅγια τοῦ θυσιαστηρίου εἰ μὴ ἀπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων ἐπιτελεῖσθαι, ἐξῃρημένης μιᾶς ἐτησίας ἡμέρας ἐν ᾗ τὸ κυριακὸν δεῖπνον ἐπιτελεῖται. Ita vt ſancta altaris non celebrentur niſi à ieiunis, excepta vna die anniuerſaria in qua Dominicū epulū celebratur. Explicat Sancta illa Sedulius ——— *Nam corporis atque*

Sanguinis ille ſui poſtquam duo munera ſanxit,
Atque cibum potumque dedit quo perpete nunquam
Eſurient,
Fonte renaſcentes membris & ſanguine Chriſti
Veſcimur, atque ideo templum deitatis habemur.

Aratus.

Aratus ———— *Quàm ſplendida cœpit*

Eccleſiæ fulgere manus,quæ pocula vitæ
Miſceat,& latices cum ſanguine porrigat agni.
Agnus Chriſtus ineſt,panis quoque Chriſtus habetur,
De cælo quod & ipſe docet Qui corpore Ieſum
Cœperit,hoſte caret.

Gratianus è concilio Rhemenſi,quibus prohibetur ne ſacrarium ingrediantur ,nec ad altare appropinquent , illis Sancta Sanctorum committuntur. Eutychius vixit anno Chriſti 439. Cuius de cœna Domini verba ſic habent. ὅλον ἅπαν τὸ ἅγιον σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου δέχεται, κἂν εἰ μέρος τούτων τις δέξηται. μερίζεται γὰρ ἀμερίστως ἐν ἅπασι διὰ τὴν ἔμμιξιν. μηδεὶς οὖν ἀμφιβολίαν ἐχέτω τὸ ἄφθαρτον σῶμα μετὰ τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν, καὶ ἀθάνατον, καὶ ἅγιον, καὶ ζωοποιὸν αἷμα τοῦ κυρίου τοῖς ἀντιτύποις ἐντεθειμένον διὰ τῆς ἱερουργιῶν. Omne ſanctum corpus totum , & pretioſum ſanguinem Domini accipit etſi particulam tantum horum receperit. Diuiditur enim impartiliter in omnibus partibus exiſtens propter mixtionem. Nemo igitur dubitet incorruptum corpus poſt myſticam immolationem, & immortalem & ſanctum & viuificum ſanguinem Domini in ſignis repoſitum eſſe per ſacrificia. Nicolaus Epiſcopus Metones, τί πάλιν ζητεῖς αἰτίαν, καὶ τάξιν φύσεως τῆς τοῦ ἄρτου μεταβολῆς εἰς τὸ τοῦ χριστοῦ σῶμα, καὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦ οἴνου εἰς τὸ αἷμα ἐπεὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ λόγον καὶ νοῦν, καὶ ἔννοιαν ἐκ παρθένου ἐτέχθη· οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών, καὶ ὁ τὸν ἄρτον εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα μεταβάλλειν προστάξας. Quid rurſus quæris cauſam,& ordinem naturæ mutationis panis in corpus Chriſti & aquæ & vini in ſanguinem,cum ſupra naturam,& rationem,& mentem,& cogitationem ex virgine natus eſt. An non ipſe eſt qui ex non exiſtente omnia eo adduxit vt eſſent, & qui panem in corpus ſuum mutari præcepit.

CASAVBONVS.

Bonum vocant Euchariſtiam. Baſilius Ep. ad Amphilochium can. 55. οἱ ἔξω ὄντες τῆς ἐκκλησίας, εἴργονται τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ. Balſamo, ἀπείργονται ἐκ τῆς ἁγίας μεταλήψεως.

BVLENGERVS.

Communio cum bono,eſt communio cum Deo,quia ſolus Deus eſt bonum vt probat Dionyſius lib. De Diuin. Nominibus.

CASAVBONVS.

IN cœna Domini ipſum Chriſtum in myſterio percipimus in quo ſunt omnes theſauri bonorum,& qui ſolus eſt verè bonus.

BVLENGERVS.

FVcum facis, & ludis in voce myſterij. Fatemur tecum , verum nos ac reale corpus Chriſti in myſterio , id eſt in myſticis ſpeciebus Euchariſtiæ accipere , quia reuera Chriſti corpus vi verborum eſt ſub ſpeciebus & ſignis. Tu cum aſſeris te Chriſtum accipere in myſterio , impo is, qui credas nullam conuerſionem factam ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti,nec ſub ſignis vere ac realiter eſſe corpus eius , ſed in myſterio Chriſtum accipere te dicis, quia fide apprehendis , quia credis eum pro ſalute hominum cruci affixum , Tertullianus libr. de idololatr. Eas manus admouere corpori Domini , quæ dæmonis corpora conferunt , ſemel Iudæi Chriſto manus intulerunt,illi quotidie corpus eius laceſſunt: ô manus præcidendæ! Quæ enim magis amputandæ,quam in quibus Domini corpus ſcandaliſatur. Quia,vt ſupra oſtendimus,olim manu corpus Chriſti excipiebant. Cyrillus ep. ad Calocyrium,ne horreremus carnē & ſanguinem appoſita ſacris altaribus,condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ conuertens ea in veritatem propriæ carnis, Baſilius de baptiſmo, εἰ γὰρ καὶ ὁ ἀδελφὸν διὰ βρῶμα λυπῶν τῆς ἀγάπης ἐκπέπτωκε, τί ἄν τις εἴποι περὶ τοῦ ἀργῶς καὶ ἀνωφελῶς τολμῶντος φαγεῖν τὸ σῶμα, καὶ πιεῖν τὸ αἷμα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. δεῖ οὖν τὸν προσιόντα τῷ σώματι καὶ τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ καθαρεύειν. Si enim qui dolore fratrem afficit propter cibū excidit caritate,quid aliquis dicat de eo qui neglīgēter & inutiliter audet comedere corpus,& bibere ſanguinē Chriſti. Oportet igitur eū qui accedit ad corpus & ſanguinem Chriſti purum eſſe. Greg. Nyſſen. orat. 1. de reſurrect. Pro ineffabili,arcanóque,& qui ab hominibus cerni nequit ſacrificij,modo ſua diſpoſitione præoccupat

impetum violentum,ac ſeſe oblationem offert ad victimam pro nobis ſacerdos ſimul & agnus Dei. Quando hoc accidit? Cum ſuum corpus ad comedendum,& ſanguinem ad bibendum familiaribus præbuit.

CASAVBONVS.

CОncilio Ancyrano leges ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, venire ad id quod perfectum eſt, τελείως δέχεσθαι, recipere aliquem plene & perfecte, μετέχειν τοῦ τελείου, λαμβάνειν τὸ τέλειον.

BVLENGERVS.

TVχεῖν τοῦ τελείου conſequi perfectum de quo ſupra egimus, accipere perfectum. eſt accipere Deum, quia Deus; ſicuti ſolus ſummum bonum eſt, ſic etiam ſolus, perfectum bonum eſt. τελείως δέχεσθαι non eſt perfecte aliquem recipere; ſed plene Chriſtum ac perfecte recipere. Paſchaſius lib. de corpore Chriſti, omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra, & quia voluit licet figura panis & vini ſit, tamen omnino nihil aliud quam caro Chriſti & ſanguis poſt Conſecrationem credenda ſunt. Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. cap. 9. Per verba ſanctificationis vera panis & vera vini ſubſtantia in verum corpus & ſanguinem Chriſti conuertitur, ſola ſpecie panis & vini remanente, & ſubſtantia in ſubſtantiam tranſeunte. Ambroſius, De iis qui initiantur myſter. Liquet quod præter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus ex virgine eſt. Quid quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore cum præter naturam ſit ipſe Dominus Ieſus natus ex virgine. Cyrillus Catech. 4. πληροφορηθεὶς ὡς ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστιν, εἰ καὶ τῇ γεύσει αἰσθητὸς, ἀλλὰ σῶμα χριστοῦ, καὶ ὁ φαινόμενος οἶνος οὐκ οἶνός ἐστιν, εἰ καὶ ἡ γεῦσις τοῦτο βούλεται, ἀλλ' αἷμα χριστοῦ. Certus panem qui apparet non eſſe panem, licet palato ſapiat panis, ſed corpus Chriſti, & vinum quod videtur non eſſe vinum, licet palato vinum reſpondeat, ſed ſanguinem Chriſti.

AD CAPVT XLIX.

EXERCITAT. XVI.

CASAVBONVS.

OBſeruat Ioan. Damaſcenus ſacramentum Communionis μετάληψιν vocari. δι' αὐτῆς γὰρ τῆς θεότητος μεταλαμβάνομεν, participationem, quia per illam participamus Chriſti diuinitatem.

BVLENGERVS.

AMplius obſeruat Damaſcenus, panis & vini ſubſtantiam vi verborum Chriſti tranſire in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, & fideles verum corpus & ſanguinem Chriſti in Euchariſtia vere ac realiter participare, quia vere ac realiter per conſecrationem corpus & ſanguis ſub ſignis panis & vini reperiuntur lib. 4. cap. 14. οἶδε γὰρ ὁ θεὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ τὰ μὴ κατὰ συνήθειαν τετριμμένα ἀποστρέφεται δυσχεραίνουσα· τῇ οὖν συνήθει συγκαταβάσει κεχρημένος διὰ τῶν συνήθων τῆς φύσεως ποιεῖ τὰ ὑπὲρ φύσιν. &c. ἐπειδὴ ἔθος τοῖς ἀνθρώποις ἄρτον ἐσθίειν, ὕδωρ τε καὶ οἶνον πίνειν, συνέζευξεν αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ θεότητα, καὶ πεποίηκεν αὐτὰ σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ. Samonas Epiſcopus Gazæ. ἀφαιρεῖται ἡμᾶς τὴν φρίκην, καὶ τὸν φόβον οὓς φρίττοντες κατείχομεν ἄν, εἰ τὴν αὐτοῦ σάρκα ἐν τῷ αὐτῆς ἰδίῳ εἴδει, καὶ τὸ αἷμα ἐκέλευσεν ἡμᾶς λαμβάνειν. Nouit enim Deus humanam imbecillitatem. Vt plurimum enim quæ non ſunt vſu contrita auerſatur, & ægre fert. Vſus igitur conſueta humanitate per conſueta naturæ facit quod eſt ſupra naturam. Quando moris eſt hominibus vt panem com dant, & vinum & aquam bibant, coniunxit cum ipſis ſuam diuinitatem, & fecit ea corpus & ſanguinem Chriſti. Nobis ademit horrorem & metum quem haberemus ſi carnem ſuam & ſanguinem in propria ſpecie accipere iuſſiſſet. Damaſcen. ibidem, εἰ τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν &c. οὐ δύναται τὸν ἄρτον ἑαυτοῦ σῶμα ποιῆσαι &c. Si verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum non poteſt panem corpus ſuum efficere, & vinum aqua mixtum ſanguinem Dixit Deus

hoc eſt

hoc eſt corpus meum, hic & ſanguis meus, hoc facite in meam commemorationem, καὶ τῇ παντοδυνάμῳ αὐτοῦ προστάγματι ἕως ἂν ἔλθῃ γίνεται, & eius omnipotenti iuſſu donec veniat id fieri Et nunc interrogas quomodo panis fit corpus Chriſti, & vinũ aqua mixtum ſanguis. Dico tibi, Spiritus Sanctus ſuperuenit, & hæc facit myſteria diuina ſupra rationem, & cogitationem corpus Chriſti. σῶμά ἐστιν ἀληθῶς ἡνωμένον θεότητι, τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου σῶμα. Corpus eſt verè vnitum diuinitati corpus illud ipſum quod ex Maria virgine natum eſt, non quia corpus ipſum quod aſſumpſit è cœlo deſcendat, ſed quia ipſe panis & vinum μεταποιοῦνται, transformantur in corpus & ſanguinem Dei.

CASAVBONVS.

Apud Iuſtinum leges Apologia 2. μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου, partem capere de pane ſuper quo gratiæ actæ ſunt.

BVLENGERVS.

Apud eundem eo loci leges quod omiſiſti· οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλ' ὃν τρόπον διὰ λόγου θεοῦ σαρκοποιηθεὶς Ἰ. Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ σάρκα καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν. οὕτω καὶ τὴν δι' εὐχῆς λόγου θεοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν, ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρξ κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν, ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ καὶ σάρκα καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι. Non enim vt communem panem, & communem potum hæc accipimus, ſed quomodo per verbum Dei caro effectus Ieſus Chriſtus ſeruator noſter, & carnem & ſanguinem pro ſalute noſtra habuit. Ita & alimentum per orationem verbi Dei ab ipſo benedictum, ex quo caro & ſanguis per mutationem aluntur, carnem & ſanguinem illius Chriſti incarnati eſſe docti ſumus.

CASAVBONVS.

Μετάληψις quando eſt nomen Euchariſtiæ, non iam actionem ſignificat, verum ipſa ſymbola.

BVLENGERVS.

At vero aberras; μετάληψις ſemper actionem ſignificat communicantis, nunquam ipſa ſymbola. Profer locum vel vnum vbi participatio ſignificet ſymbola, vel corpus quod vocas myſticum. Iterum falleris cùm ſymbola vocas corpus myſticum, quod proprie de fidelibus omnibus in Eccleſiæ fide idem ſentientibus accipitur, non de ſymbolis. Vnum corpus ſumus, ait Paulus, qui ex vno pane edimus. Vnum ſcilicet ſumus corpus myſticum. Imo & corpus Chriſti in Euchariſtia ſub ſignis latens dici poteſt myſticum non item ſigna & ſymbola. Apud Chryſoſtomum homil. 17. ad Hebræos, τῆς μεταλήψεως μετέχων, μετάληψις ſignificat actionem, quaſi dixerit μεταλαμβάνων, non autem ſymbola: aut certè ſi non ſignificat actionem, corpus ipſum Chriſti quod participatur, ſignificat, quemadmodum & apud Zonaram, εἰ φθαρτή ἐστιν ἡ ἁγία τοῦ χριστοῦ μετάληψις, εἴτε καὶ ἄφθαρτος. Si ſanctum Chriſti corpus corruptibile eſt in myſteriis; aut incorruptibile. Hoc enim in quæſtione fuiſſe docet Nicetas lib. 3. de Geſtis Angeli Alexij, ζητήσεως γὰρ οὔσης εἰ τὸ μεταλαμβανόμενον ἅγιον σῶμα χριστοῦ ἄφθαρτόν ἐστι, ὁ ποῖον μετὰ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν, εἴτε μὲν φθαρτὸν ὡς πρὸ τοῦ πάθους, Cùm enim quæſitum eſſet ſi corpus Chriſti ſanctum quod participatur in communione eſt incorruptibile, vt poſt paſſionem & reſurrectionem, an verò corruptibile vt ante paſſionem, alij dicebant incorruptibile eſſe, & qui partem ſumpſiſſet illum excepiſſe totum corpus quod à Thoma palpatum eſt. Sed vt ad Chryſoſtomum redeamus, omnino 17. homil. ad Hebræos, per μετάληψιν intelligit communionem, μεταλήψεως μετέχων, id eſt particeps communionis, quæ vox actionem ſignificat. Verba Chryſoſtomi pulcherrima ſic habent. τί οὖν ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν οὐ προσφέρομεν, &c. Quid verò nos? Non quotidie offerimus. Offerimus quidem, ſed commemorationẽ facimus mortis eius. Et vna eſt hæc oblatio, non multæ: quoniam ſemel oblatus eſt, illa oblatio illata eſt in Sancta Sanctorum. Hoc illius figura eſt, & ipſa oblatio illius. Eundem enim Chriſtum ſemper offerimus, non nunc quidem alterũ, ſed eundem ſemper. Itaque ſemper vnum eſt ſacrificium propter hanc rationem. An quia multis locis offertur, multi ſunt Chriſti? Nequaquam. Sed vnus vbique Chriſtus eſt, & hic plenus, & illic plenus, vnum corpus. Vt

igitur licet multis locis offeratur, vnum tamen corpus eſt, & non multa corpora, ita & vnum ſacrificium. Ille noſter Pontifex eſt qui obtulit ſacrificium quod nos purgat. Illud ſacrificium & nunc offerimus quod tunc oblatum eſt, quod conſumi nequit. Hoc fit in commemorationem eius quod tunc factum eſt. Dicit enim, hoc facite in meam commemorationem. Non aliud ſacrificium niſi quod Pontifex obtulit, ſed idem ſemper facimus, aut potius commemorationem facimus illius ſacrificij. Sed quia mentionem eius ſacrificij fecimus, volo pauca vobis dicere qui initiati eſtis. Multi ſacrificio huic ſemel in toto anno participant: alij bis, nonnulli ſæpius. Qui ſunt in eremo ſemel tantum in anno communicant, ſæpè & poſt duos annos. Quid igitur quos probamus? An eos qui ſemel, an qui ſæpè, qui rarò communicant? Eos probamus qui cum bona conſcientia, cum puro corde, cum vita quæ reprehendi nequit. Qui tales ſunt ſemper accedãt, qui non tales, nũquam. Cur ſane? quia iudicium ſibi ſumunt, & condemnationem, & pœnam, & ſupplicium. &c. Menſa frueris ſpiritali, menſa regia, & rurſus os tuum polluis cœno. Vnguento vngis, & rurſum fœtore imples. Dic mihi obſecro, μετ' ἐνιαυτὸν τῆς μεταλήψεως μετέχων, poſt annum communionem participans, quadraginta dies ieiunij quadrageſimæ putas tibi ſufficere ad purgationem peccatorum omnis temporis. Hic pedem fige, Caſaubone, hæc expende. Animaduertes Sacerdotes qui variis in locis ſacrificium offerunt corporis Chriſti, non plura ſacrificia offerre, ſed illud idem quod Chriſtus in cœna inſtituit, quia vnum eſt corpus Chriſti, hic plenum, illic plenum, vnus Chriſtus qui offertur.

AD CAPVT L.

CASAVBONVS.

Apud Bedam in cap. 10. ad Corinth. & apud Gratian. de Conſecrat. diſt. 2. can. 58. Nec quando manducamus partes de illo facimus. Et quidem in Sacramento ſic fit, & norunt fideles quemadmodum manducent carnem Chriſti: vnuſquiſque accipit partem ſuam, vnde & ipſa gratia partes vocantur.

BVLENGERVS.

Panis conſecratus apud Græcos ſcindebatur in multas partes quæ communicantibus diſtribuerentur in ſingulis partibus totum erat corpus Chriſti, hic plenum, & illic plenum, vt paulò ſupra oſtendit Chryſoſtomus, quia quantitas dimenſiua corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum modum commenſurationis, ſed per modum ſubſtantiæ, vt Sanctus Thomas loquitur. Audiamus ſuper ea re quid doceant patres. Euſebius Emiſſenus ſer. 5. de Paſchate. Ad cognoſcendum & percipiendum ſacrificium veri corporis ipſa te roboret potentia conſecrantis. Qui tunc latuit præfiguratus in manna, ſit tibi manifeſtatus in gratia. De quo pane vetus narrat hiſtoria, nec qui plus collegerat amplius, nec qui minus parauerat, tepetit minus, eo quod Euchariſtiæ ſacræ perceptio, non in quantitate, ſed in virtute conſiſtat. Quod corpus Sacerdote diſpenſante tantum eſt in exiguo, quantum eſſe conſtat in toto, quod cum Eccleſia fidelium ſumit, ſicut plenum in vniuerſis ita integrum eſſe probatur in ſingulis. De quo ſenſu Apoſtolica ſententia deriuata eſt, dicens qui multa non abundabit, & qui modicum non minorabit. Si fortè panes eſurientibus apponeremus, non ex toto peruenirẽt ad ſingulos, quia particulatim & minutatim pro portione ſua vnuſquiſque præſumeret. De hoc verò pane cum aſſumitur nihilo minus habent ſinguli quàm vniuerſi, totum vnus, totum duo, totum plures ſine diminutione percipiunt, quia benedictio huius ſacramenti ſcit diſtribui, neſcit diſtributione conſumi. Gregorius Nyſſenus in magna catecheſi. πῶς ἐγένετο δυνατὸν τὸ ἓν ἐκεῖνο σῶμα τοσαύταις τῶν πιστῶν μυριάσι, &c. Qui fieri potuit vt illud vnum corpus tot millibus fidelium toto orbe ſemper diſtributum totum in quaque parte eſſet, & in ſe totum maneret? Quærebatur enim quomodo illud vnum corpus Chriſti omnem viuificat hominum naturam in quibus eſt fides, in omnes diſtributum, & ipſum non diminutum. Chryſoſtomus ſermone de incredulitate Thomæ. μακάριοι ὑμεῖς οἱ καθ' ἑκάστην πανήγυριν ὁρῶντες αὐτὸν, καὶ προσφέροντες τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς στόμασι καταφιλοῦντες, καὶ τοῖς ὀδοῦσιν ἐσθίοντες, καὶ μὴ καταναλίσκοντες ὃ ἐσθίετε. ἀλλ' ὦ μυστηρίων φρικτῶν, ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐν ταῖς δεξιαῖς δέχεται τῶν ἀμαρτωλῶν. Beati vos qui ſingulis celebritatibus videtis eum, & admouetis ad oculos, & ore exoſculamini, & dentibus comeditis, & non conſumitis quod comeditis. Sed, ô tremenda myſteria.

Qui

Qui ſedet in dextera patris, is reperitur in manibus peccatorum, qui ab angelis decantatur, manibus contrectatur pollutis, & patitur ſe ferri à ſeruis indignis, & dicit, accipite, comedite, κἂν βραχύ τι λάβῃς μέρος, ἐν ἐκείνῳ εἰμί. Et ſi exiguam aliquam partem acceperis in ea ego ſum. Id ipſum leges lib. 3. de ſacerdotio. Subiicit in homil. de prodit. Iudæ, οὐ φεύγει τὰς ἁμαρτωλὰς παλάμας ἡμῶν, οὐ φεύγει τοὺς κατακρίτους δακτύλους, &c. Non fugit noſtras manus peccatrices, non fugit digitos reos & damnatos, fictor non conterit lutea figmenta, ſed ipſe hortatur, dicitque, accipite, comedite, bibite, ferte veſtras manus, & mittite in latus meum, delitiamini & ſaturamini meis membris, κἂν βραχύ τι λάβῃς μέρος, ἐν ἐκείνῳ εἰμί. Vt ſit exigua pars quam accipis in ea ſum. Idem ſer. 1. de Paſch. ἐφ' ἑκάστης οἰκίας ἐσθίεται τὸ ἱερεῖον· μία γάρ ἐστιν ἐκκλησία αἱ πολλαὶ τὸν ἀριθμὸν ἐκκλησίαι· εἷς γὰρ ἐν αὐταῖς ὁ Χριστὸς ἁπανταχοῦ ὁ τέλειος καὶ ἀμέριστος. διὸ καὶ τέλειον ἦν ἐφ' ἑκάστης οἰκίας τὸ ἱερεῖον. Victima comeditur in vnaquaque domo: multæ enim numero Eccleſiæ vna ſunt Eccleſia. Vnus enim in illis eſt Chriſtus vbique perfectus & indiuiſus. Ideo perfecta erat in quaque domo victima. Auguſtinus epiſt. 163. Ad iſtam menſam quis nos inuitauit, & quid præparauit? Inuitauit Dominus ſeruos, & præparauit eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare dominum ſuum? Et tamen ait qui manducat me, & ipſe viuit propter me. Quando Chriſtus manducatur vita manducatur, nec occiditur vt manducetur, ſed mortuus viuificat, quando manducatur reficit non deficit. Nec quando manducamus de illo partes facimus, & quidem in ſacramento ſic fit, & norunt fideles quemadmodum manducent carnem Chriſti, vnuſquiſque accipit partem ſuam, vnde & ipſa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus. Per partes manducatur in Sacramento, & manet integer in cælo, manet integer totus in corde tuo. Veniebat in carnem vt eum homines manducarent, & manebat integer apud patrem, vt angelos paſceret. Hæc expende, Caſaubone, & ne deſtinata animi contumacia in perniciē tuam obdurato. Audis Auguſtinum à quo Gratianus ſua mutuatus eſt, quæ recitas. Eutychius de Euchariſtia, ὅλον ἅπαν τὸ ἅγιον σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ κυρίου δέχεται. Totum omne ſanctum corpus & pretioſum ſanguinem Domini accipit licet partem horum quis acceperit: diuiditur enim pro indiuiſo in omnibus propter admixtionem. καθὼς καὶ σφραγὶς μία πάντα ἐκτυπώματα αὐτῆς καὶ μορφώματα τοῖς μεταλαμβάνουσι μεταδίδωσι, καὶ μία μένει καὶ μετὰ τὴν δόσιν, οὐκ ἐλαττουμένη, οὐδὲ ἀλλοιουμένη πρὸς τὰ μετέχοντα, κἂν ᾖ τῷ ἀριθμῷ πλείονα. ἢ ὡς καὶ μία φωνὴ ὑπό τινος προαχθεῖσα, καὶ ἐν τῷ ταύτην προϊεμένῳ πᾶσα μένει, καὶ ἐν τῷ ἀέρι χεομένη πᾶσα ταῖς ἀκοαῖς πάντων ἐναποτίθεται, οὐδενὸς πλεῖον ἢ ἔλαττον τοῦ ἑτέρου τῶν ἀκουσάντων εἰς δεχομένου. Vt ſigillum vnum largitur omnes characteres, typos, & figuras ſuis ipſius rebus illis quæ imprimuntur ſigillo, & vnum manet ſigillum vbi ſe communicauerit aliis non imminutum, non alteratum ad ea quibus communicatur, licet numero plura ſint. Et vt vox vna prolata à quocunque, & tota manet in proferente, & per aërem fuſa tota deponitur in aures omnium, nemine audientium plus aut minus alio vocem excipiente. Nemo igitur dubitet τὸ ἄφθαρτον μετὰ τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν καὶ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν σῶμα, καὶ ἀθάνατον, καὶ ἅγιον, καὶ ζωοποιὸν αἷμα τοῦ κυρίου τοῖς ἀντιτύποις ἐντιθέμενον διὰ τῆς ἱερουργίας, ἔλαττον τῶν προειρημένων παραδειγμάτων, τὰς οἰκείας ἐναπομάττειν δυνάμεις, ἀλλ' ὅλον ἐν ὅλοις διήκειν. incorruptibile poſt ſanctam reſurrectionem, & myſticam immolationem corpus, & immortale, ſanctum viuificum ſanguinem Domini inſignis exiſtentem per ſacrificium minus quam exempla quæ ſupra poſita ſunt proprias virtutes exprimere, & inſculpere, ſed totum credat in omnibus reperiri. Hilar. Papa qui ſucceſſit Lenni magno anno Chriſti 461. diſt. 2. par. 3. de Conſecrat. can. corpus Chriſti quod ſumitur de altari figura eſt dum panis & vinum extra videntur, veritas autem dum corpus & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur. Vbi pars eſt corporis, eſt & totum. Eadem ratio eſt in corpore Domini quæ in manna, quod in eius figura præceſſit, de quo dicitur qui plus collegerat non habuit amplius, neque qui minus parauerat habuit minus. Non enim eſt quantitas viſibilis in hoc æſtimanda myſterio, ſed virtus ſacramenti ſpiritualis.

CASAVBONVS.

HOc loco ſignificauit Auguſtinus vnam ex appellationibus Euchariſtiæ eſſe partes. Græci vocant κλάσματα, μερίδας, particulas.

BVLEN

BVLENGERVS.

OPtime. Sed in quoque fragmento, totum in quaque particula Chriſtum fuiſſe patres quorum adſcripſi verba docent. Germanus Patr. in Liturg. μετὰ δὲ τὴν ὕψωσιν ἄρχεται ὁ μερισμὸς τοῦ θείου ποιεῖται σώματος, ἀλλὰ κἂν μερίζεται ἀμέριστος διαμένει, καὶ ἄτμητος ἐφ' ἑνὶ ἑκάστῳ μέρει τῶν τεμνομένων ὅλος γνωριζόμενός τε καὶ εὑρισκόμενος. Poſt eleuationem partitio diuini corporis fit, ſed etſi diuidatur indiuiſus manet, & non ſectus Chriſtus in vnaquaque parte quæ ſecatur totus cognitus & repertus. Clemens Romanus lib. 8. de Conſtit. c. 57. μερίδας vocat. μερὶς ἁγία Χριστοῦ, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Particula ſancta Chriſti, plena gratia & veritate, γεύσασθε, καὶ ἴδετε ὅτι χριστὸς ὁ κύριος, ὁ μελιζόμενος, καὶ μὴ μεριζόμενος, καὶ τοῖς πιστοῖς μεταδιδόμενος, καὶ μὴ δαπανώμενος. Guſtate & videte quoniam Chriſtus eſt Dominus qui diſtribuitur, & non diuiditur, & fidelibus communicatur, & non conſumitur. Auguſtinus partem nuncupat ep. 86. de quodã vrbico, id eſt Romæ vrbis incola, Dicit ceſſiſſe in noua lege pani pecus, tanquam neſciens & tunc in Domini menſa propoſitionis panes poni ſolere, & nũc de agni immaculati corpore partem ſumere. Partes illę, Caſaubone, non ſunt ſymbola, ſed ſub ſymbolis ſunt corpus Chriſti totũ in quaque parte. Nicetas lib. de Angelo Alexio, cum in quæſtione eſſet, an ſacrũ corpus Chriſti quod cõmunicatur, eſſet incorruptibile vt poſt paſſionẽ & reſurrectionẽ, an vero corruptibile vt ante paſſionem, quidam dicebant incorruptibile eſſe, καὶ ὡς ἂν μέρος τις δέξηται ἐκεῖνον εἰσδέχεσθαι ὅλον. Et vt quiſque partem acceperit, illum accipere cum totum qui à Thoma contrectatus eſt. Obſeruatio tua de particulis ſeu μερίσι friuolaria eſt, cum tot locis oſtenderim à Latinis dici partes, vel partem, non particulas, à Græcis μέρος, μέρη non minus quàm μερίδας. Chryſ. hom. 24. in 1. ad Corinth. Sed quod non paſſus eſt in cruce, hoc patitur in ſacrificio, διὰ τὴν προσφοράν, propter te, & ſuſtinet ſe frangi διακλώμενος, vt omnes impleat. Tribuitur Chriſto, quod proprium eſt ſymbolis, quæ franguntur, non item corpus Chriſti. Auguſtinus apud Bedam in 1. Corinth. Quod in cruce paſſus non eſt, id in oblatione patitur, & propter te frangi patitur, vt omnes ſatiet. Dionyſius Areop. c. 3. Ecc. Hier. τὸν διαιρούμενον ἄρτον εἰς πολλὰ διελὼν, καὶ τὸ ἑνιαῖον τοῦ ποτηρίου πᾶσιν ἀναμερίσας. Panem qui diuidi non poteſt diuidens in multa, & vnitatem poculi omnibus partiens Auguſtinus ſer. 2. de verbis Apoſtoli. Quid ſibi vult, hoc vos ſcandalizat. Putatis quia de hoc corpore meo quod videtis partes facturus ſim, & membra mea conciſurus. Iſte qui integer aſcendere potuit, conſumi non potuit. Ergo de corpore & ſanguine ſuo dedit nobis ſalubrẽ refectionem, & tam magnã breuiter ſoluit de ſua integritate quæſtionẽ. Cyrillus Alexan. li. 4. in Ioan. c. 13. 14. 15. Sic credentibus diſcipulis fragmẽta κλάσματα, panis dedit dicẽs, accipite & manducate, hoc eſt corpus meũ. Gregorius Nyſſenus in catech. magna, μέρος vocat. σκοπῆσαι προσήκει πῶς ἐγχωρεῖ δυνατὸν, conſiderandum eſt qui pote illud vnũ corpus tot millibus fidelium toto orbe ſemper diuiſum, totum vnicuique per partem eſſe, & ipſum in ſe ipſo manere totum, ὅλον ἑκάστῳ διὰ τοῦ μέρους γίνεσθαι. Samonas, ὁ ἱερουργούμενος ἄρτος, panis immolatus in verum Chriſti corpus mutatus virtute diuina per aduentum S. Spiritus, & in partes ſecatur, & integrum & ſaluum manet in vnoquoque fragmento, καὶ ἀπὸ μελίζεται καὶ ὁλόκληρον, καὶ σῶον ἐν ἑκάστῳ κλάσματι σώζεται, ὡς καὶ ὁ λόγος τοῦ λέγοντος πρὸς πάντας τοὺς ἀκούοντας ὁλόκληρος, καὶ οὐ διῃρημένος ἀκούεται, vt verbum loquentis ad omnes audientes integrum & non diuiſum ab iis auditur. Quando igitur panis conſecratus in partes ſecatur, qui eſt ſanctiſſimum Chriſti corpus, ne putes quod diuiditur aut diſtrahitur, aut in partes tribuitur illud immaculatum Chriſti corpus: eſt enim immortale & incorruptum, & inconſumptibile, ſed quia partitio illa eſt accidentium ſenſilium tantum poſt conſecrationem, μερισμὸς ἐστιν ἐκεῖνος τῶν αἰσθητῶν συμβεβηκότων, ad robur fidei. Oecumenius ad 1. Cor. c. 10. ὅπερ ἐπὶ σταυροῦ οὐ πέπονθεν ὁ κύριος, τοῦτο δι' ἡμᾶς ὑπομένει κατακλώμενος, ἵνα συνάψῃ ἡμᾶς ἑαυτῷ. Quod in cruce non paſſus eſt Dominus propter nos ſuſtinet frangi, vt nos coniungat ſibi. Chryſ. ad 1. Cor. διὰ τί δὲ προσέθηκεν, ὃν κλῶμεν. τοῦτο γὰρ ἐπὶ μὲν τῆς εὐχαριστίας ἐστὶν ἰδεῖν γινόμενον, ἐπὶ δὲ τοῦ σταυροῦ οὐκ ἔτι, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον τούτῳ. Quare ſubiũxit quẽ frangimus. Hoc enim in Euchariſtia videre eſt factum, in cruce non itẽ, imo contrarium Scriptum enim eſt, os eius non conteretur. Hom. 27. ibidem. ὑπὲρ ἁπάντων ὁ χριστὸς ὁμοίως ἐκλάσθη, καὶ σῶμα γέγονεν ὑπὲρ ἁπάντων. Pro omnibus Chriſtus fractus eſt, & corpus fuit ex æquo pro omnibus, ἐκεῖνος τὸ σῶμα ἐξ ἴσης ἔδωκε λέγων. Ille omnibus ex ęquo dedit corpus diſcipulis dicens, accipite, comedite, hoc eſt corpus meũ.

CASAVBONVS.

QVia vt aiunt patres concilij Nicæni can. 5. Non multum panis aut vini accipimus, ſed parum, vt intelligamus non ad ſatietatem illa capi, ſed ad ſanctificationem.

BVLEN

BVLENGERVS.

ADdidiſti de tuo non multum panis aut vini. Verba ſic habent, ἀπὶ τ̃ θείας τραπέζης, &c. quæ ſupra recenſui. In diuina menſa rurſus & hic ne propoſito pani & poculo humiliter attendamus, ſed cùm extulerimus cogitationem in ſublime per fidem, intelligamus poſitum eſſe in ſacra illa menſa agnum Dei qui tollit peccata mundi qui non cruento modo immolatus eſt à Sacerdotibus, & pretioſum eius corpus & ſanguinem verè ſumentes nos credere iſta eſſe ſymbola noſtræ reſurrectionis. Ideo enim οὔτε πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν, neque multum ſumimus, ſed pauxillum vt cognoſcamus. &c. Audis poſitum eſſe in ſacra illa menſa agnum immaculatũ à Sacerdotibus ἀθύτως ὑπὸ τ̃ ἱερέων θυόμενον, immolatũ incruento modo.

CASAVBONVS.

AVguſtinus dixit buccellam in Iuda quem ſacræ cœnæ participem fuiſſe ait. Paſchaſius cap. 17. lib. de corpore Domini. Hoc myſterium dum communicas dilata ſinum mentis tuæ, emunda conſcientiam, & percipe non quantum mica exhibet, ſed quantũ fides capit.

BVLENGERVS.

AVguſtinus non tãtum dicit Iudam participem fuiſſe cœnæ Dominicæ, ſed accepiſſe corpus Chriſti. De verbis Domini apud Matth. Nunquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus quod iudicium ſibi mãducent, & bibãt, cum ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant. Nunquid Iudas & Magiſtri venditor & traditor impius quamuis primum ipſum manibus eius confectum ſacramentum carnis & ſanguinis eius cum cæteris diſcipulis manducaret. Sacramentum carnis & ſanguinis vocat quam prius carnem & ſanguinẽ vocarat. lib. cõtra Donatiſt. c. 6. poſt collationẽ, partem appellat. De ipſo quippe pane, & de ipſa Dominica manu, & Iudas partẽ & Petrus accepit. Idẽ in Pſal. 10. vocat Euchariſtiam. Chriſtus traditorem ſuum tanta patientia pertulit, vt ei primam Euchariſtiam confectam manibus ſuis, & ore ſuo commendatam ſicut cæteris Apoſtolis traderet. Idem epiſt. 163. primum Sacramentum corporis & ſanguinis ſui. Tractat. 59. in Ioann. Panem Dominum vocat, lib. 5. de Baptiſm. contra Donatiſt. cap. 8. buccellam. Sicuti Iudas cui buccellam tradidit Dominus non malum accipiendo, ſed male accipiendo locũ in ſe diabolo præbuit. Corpus enim Domini & ſãguis Domini nihilominus erat illis quibus dicebat Apoſtolus, Qui mãducat, aut bibit indignè, iudicium ſibi manducat. Paſchaſius qui micam vocat, epiſt. ad Frudegardum loquitur in hæc verba. Chriſtus non ita dixit, hæc eſt, vel in hoc myſterio eſt quædam virtus vel figura corporis mei, ſed ait non fictè, hoc eſt corpus meum. Et ideo hoc eſt quod ipſe dixit, non quod quiſque finxit. lib. de corpore Domini. Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra, & quia voluit licet figura panis & vini hic ſit, tamen omnino nihil aliud quàm caro Chriſti & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt. Origenes homil. 13. parum quid appellat: Noſtis quomodo cum ſuſcipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione ſeruetis, ne ex eo parum quid decidat. Locum Euagrij vbi ἁγία μερίδες dicuntur, ſupra poſui.

CASAVBONVS.

HAs partes olim fideles de manu Sacerdotis manu ſua excipiebant. Chryſoſto. homil. 21. ſtatuarum, δέχεσθαι τῇ χειρί. manu accipere.

BVLENGERVS.

HVnc locum ſupra attigi. Cyrillus catech. 5. προσιὼν μὴ τεταμένοις τοῖς τ̃ χειρῶν καρποῖς προσέρχου, Accede non extenſis votis manuum neque digitis diuiſis, ſed læua ſuffulciens dexteram, & quaſi thronum faciens dextræ quæ debeat regem excipere, & excauata palma accipe corpus Chriſti, dicens Amen. Auguſtinus ſerm. 22. Mulieres nitida linteamina exhibent vbi corpus Chriſti accipiant. Photius apud Oecumenium. καθάπερ παρέδωκε μὲ αὐτὸν ὁ ἰούδας, ἠδεμίησαν ᾗ εἰς αὐτὸν ἰουδαῖοι, οὕτως ἀτιμάζουσιν αὐτὸν οἱ τ̃ πανάγιον αὐτ̃ σῶμα χερσὶν ἀκαθάρτοις δεχόμενοι, ὡς ἰουδαῖοι κρατοῦντες αὐτὸν τότε. Διὸ ᾗ εἰπεῖν πολλάκις, τ̃ αἵματος καὶ σώματος, δηλοῖ ὅτι οὐκ ἄνθρωπος ψιλὸς ὁ θυόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ὁ ποιητὴς πάντων. Quemadmodum tradidit eum Iudas, contumelioſi autem in eum fuere Iudæi, ita eum probro afficiunt &

Ee honore

honore ſpoliant, qui ſanctiſſimum eius corpus impuris manibus excipiunt, vt Iudæi qui eum tunc apprehenderunt. Quod autem ſæpius corpus & ſanguinem inculcat, oſtendit quod is qui ſacrificatur non eſt homo ſimplex, ſed ipſe Dominus omnium opifex. lib. 3. de ſacerdotio Chryſoſtomus, qui ſedet in in dextera Patris, in dexteris reperitur peccatorũ, ſordidis manibus tenetur. Supra de proditione Iudæ multa in eam rem. lib. 3. de ſacerd. ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος τῶν ἁπάντων κατέχεται χερσί. Qui ſedet ſurſum cũ Patre omnium manibus tenetur. Chryſoſt. orat. catech. ad Neophot. ἐννόησον τί δέχῃ χειρί, καὶ τὸ ὄλεθρον τῆς ἀξιοπιστευμένου ... Φρικώδεσι τοῖς μυστηρίοις καὶ αἵματι φοινιχθεῖσαν τιμᾶν. Cogita quid manu excipias. Etenim mortiferũ eſt eã quæ myſteriis miniſtrat tam terribilibus, & tali purpuratã ſanguine. Hieronym. ep. 10. ad Ruſticũ. Exſuperius Epiſcopus Toloſanus corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro. ad cap. 27. Mat. Corpus Domini non auro & gemmis, ſed linteamine puro obuoluendũ. Chryſ. ad 1. Cor. c. 11. Si in linteũ, vel vas ſordidũ corpus Domini mittere non audet. Conc. Trull. can. 101. εἴ τις τοῦ ἀχράντου σώματος μεταλαβεῖν ἐν τῷ τῆς συνάξεως βουληθείη καιρῷ τὰς χεῖρας σχηματίσας, Si quis participate impollutũ corpus voluerit in tẽpore collectæ, ſeu ſynaxeos, manus cõformãs in formã crucis ita accedat, & accipiat cõmunionem χάριτος, gratiæ. Eos enim qui ex auro, aut alia materia pro manu vaſa, δοχεῖα, quædam præparãt ad diuinũ donũ excipiendũ nullo modo admittimus. Balſamõ in cõmentario canonis huius, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις μεταδίδοται τοῖς λαϊκοῖς τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἐγχειρίζεται. In quibuſdã eccleſiis laicis datur ac inditur in os ſacrũ corpus Chriſti, non in manus traditur. μετάδοσις cùm in os inditur, ἐγχείρησις cùm in manus datur, quod eruditè obſeruaſti.

AD CAPVT. LI.

CASAVBONVS.

APud Patres τὰ δῶρα, vel τὰ ἅγια δῶρα appellãtur oblationes panis & vini ad ſacram cõmunionẽ. Sumebatur ex his oblationibus ad conſecrationẽ in vſum Euchariſtiæ. Ideo τὰ προκείμενα δῶρα, τὰ ἅγια δῶρα, τὰ δῶρα ſimpliciter, τὰ ἅγια, pro ipſo corpore Chriſti myſtico ponũtur.

BVLENGERVS.

SI nobiſcum ſentires, Caſaubone, nobiſcũ loqueris. Sed ſimplices tuis verbis induci ac circumueniri poſſunt, ita ſunt perſonata. Perſonam eximam. Per myſticũ corpus, nos verum ac reale corpus ſub ſignis realiter exiſtens ex[cl]udimus, tu panem qui Chriſti corporis figura nuda, non ipſum corpus ſit. Epheſ. concil. anathem. 11. τὴν ἁγίαν, καὶ ζωοποιόν, καὶ ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν θυσίαν, ſacrum, viuificum & incruentum in eccleſiis celebramus ſacrificium credentes eſſe corpus propoſitum, προκείμενον, & pariter pretioſum ſanguinem non vnius hominis communis, quales nos ſumus. Magis autem accipientes, vt quod eſt proprium corpus & ſanguis verbi omnia viuificantis. Baſilius in Liturg. σε παρακαλοῦμεν ἐλθεῖν τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα ταῦτα δῶρα, καὶ εὐλογῆσαι αὐτά, &c. Te rogamus vt veniat ſanctus tuus Spiritus in nos, & hæc dona propoſita, & ea benedicat, & ſanctificet, & efficiat ἀναδεῖξαι panem hunc pretioſum corpus Domini, & poculum hoc ipſum pretioſum ſanguinem Domini & Dei, qui effuſus eſt pro mundi vita. Eadem verba legiſti in Liturgia Chryſoſtomi quæ non de figura & typo corporis, ſed de ipſiſſimo corpore Chriſti ſine fuco & fallaciis quas tu adfers, loquuntur. Marcus Epheſi Epiſcopus quanquã in aliis hæreticus, de tranſſubſtãtiatione tamen bene dixit τὰ προκείμενα τελειῶσαι, καὶ πρὸς τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ αἷμα μεταποιῆσαι. Perficere propoſita, & tranſformare corpus & ſanguinem Domini. Germanus Conſtantinop. Patriarch. τὸ ἅγιον πνεῦμα τῇ χειρὶ τοῦ ἱερέως ἀποσφραγίζει, καὶ μεταβάλλει, καὶ τελειοῖ τὰ προκείμενα ἅγια δῶρα εἰς σῶμα. & Sanctus Spiritus manu ſacerdotis ſigno crucis ſignat & mutat, & perficit propoſita ſancta dona in corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Chryſoſtomus homil. 24. in 1. Corinth. Hoc corpus in præſepi poſitum reueriti ſunt magi & cum tremore adorarunt. Tu vides no[n] in præſepi, ſed in altari non mulierum [g]eſtantem, ſed ſacerdotem aſtantem, & ſpiritu[m] ... multa affluentia. τοῖς προκειμένοις ἐφιπτάμενον, aduolantem ad propoſita dona. Photius apud Oecumenium, Non [di]iudicans corpus Domini, hoc eſt non c[onſid]e[ra]n[s], neque expendens τῶν προκειμένων τὸ μέγεθος, magnitudinem eorum quæ propoſita ſu[nt] ... προκείμενος, ſi diſcerent us qui eſt ... qui propo[ſitu]s eſt, non ... ſed hoc ipſum nos ſobrios efficeret. M[aximus] ad Dion[yſiu]m, ἅγια δῶρα ... vocat ſancta dona ſymbola c[æ]le[ſti]um & ... rum. Chry[ſo]ſtomus de proditione Iudæ.

lib. o

Ideo videntes Chriſtum adoramus eum, quia Thomas videns eum adorauit. Ideo contrectantes eum qui attingi non poteſt, ψηλαφῶντες τὸ ἀψηλάφητον, celebramus eum, quia Thomas ſuis manibus eum tenens, Dominum celebrauit vt Deum, &c. οὐκ ἔστιν ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἔργα τὰ προκείμενα. Non ſunt humanarum virium opera quæ propoſita ſunt. lib. 3. de ſacerdot. ſtat ſacerdos ferens Spiritum ſanctum, & ſupplicationem in longum ducit, non vt lampas de cœlo miſſa καταναλώσει τὰ προκείμενα, conſumat propoſita, ſed vt gratia adueniens ad ſacrificium per illud omnium accendat mentes. In Liturgia eius, ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ τὰ δῶρα ταῦτα. Dignare offerri à me peccatore & indigno ſeruo tuo iſta dona. Tu enim es qui offers, & qui offerris, ὁ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος, καὶ διαδιδόμενος, qui exciperis, & qui diſtribueris. Si Chriſtus eſt qui offert, & qui offertur, certe quod offertur non eſt panis & vinum, figura nuda corporis & ſanguinis Chriſti. Omnino aliud loqueris, aliud ſentis. In tanta eruditione mens patrum ignota tibi eſſe non potuit, niſi forte ex iis es qui iuſto Dei iudicio videntes non vident.

CASAVBONVS.

COmmemorationem vnici Chriſti ſacrificij in cruce oblati vocabant ſacrificium.

BVLENGERVS.

VOcabant ſacrificium, quia re vera ſacrificium eſt corporis Chriſti. Vnicum eſt cruentum Chriſti ſacrificium in cruce: Aliud tamen incruentum eſt eiuſdem Chriſti ſacrificium in ſanctiſſima cœna. Duo igitur ſacrificia ſunt vnius corporis Chriſti, alterum cruentum, alterum incruentum ſecundum ordinem Melchiſedech. Auguſtinus l. 20. in Fauſtum c. 18. Chriſtiani iam peracti ſacrificij memoriã celebrant ſacroſanct. oblatione, & participatione corporis Chriſti. Epheſina Synodo Anathemate 11. vocatur ἁγία, καὶ ζωοποιὸς, καὶ ἀναίμακτος θυσία, Sanctũ, viuificum, incruentum ſacrificium corporis Chriſti, quod ſacerdotes hodiéque celebrant. Auguſt. apud Gratian. diſt. 2. can. Hoc eſt quod dicimus. Sicut ergo cæleſtis panis quia Chriſti caro eſt ſuo modo vocatur corpus Chriſti, cum reuera ſit ſacramentum corporis Chriſti, illius videlicet quod viſibile, palpabile, mortale in cruce poſitum eſt, vocaturque ipſa immolatio carnis quę ſacerdotis manibus fit Chriſti paſſio, mors, crucifixio non rei veritate, ſed ſignificante myſterio. Quia ſcilicet hac immolatione carnis Chriſti quæ fit ſacerdotis manibus, commemoratur ſacrificium crucis. Euthymius in c. 6. Matth. Hoc facite in mei recordationem, hoc, inquit, nouũ myſterium & non illud vetus. Siquidẽ vetus illud myſteriũ in recordationẽ inductum eſt ſaluris Hebræorũ primogenitorum in Aegypto, & libertatem. Hoc autem in recordationem Domini. Per tale enim ſacrificiũ reminiſcimur quod corpus ſuum in mortẽ pro nobis tradiderit. Samonas in Dialogo cum Achmete, ſacerdos qui perſonam Chriſti ſuſtinet, precatur Deũ vt mittat Spiritum ſuum ſanctificantem, εἰς τὸ τελειουργῆσαι τὸν προκείμενον εἰς θυσίαν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον, vt & perficiat panem propoſitum ad ſacrificium, & faciat ea illud ipſum corpus Domini, & ſanguinem Chriſti. Communio igitur & ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti quod vos ſacerdotes offertis, eſt verum corpus & ſanguis Chriſti, non antitypum, figura, typus, imago eius. Auguſtinus lib. de Diluuio c. 4. Ipſum agnum quem quotidie immolamus, comedimus, & cuius ſanguinem bibimus. ſer. 181. de tempore c. 12. Sola quippe eſt Eccleſia per quam ſacrificium libenter Dominus accipiat. In vna Eccleſia vera hoſtia redemptoris immolatur. Chryſ. Ho. de Ieiunio, & de Dauide. ὁ ἱερεὺς τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα μελίζει, καὶ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ αἷμα ἱερουργεῖ. Sacerdos pretioſum corpus Chriſti partitur, & immaculatum ſanguinẽ ſacrificat. Sacerdos baptizans & προσφέρων, ἀναίμακτον θυσίαν, offerens incruentum ſacrificium, manus commodat ad opus propoſitum, Sanctus autem Spiritus ſanctificat & magnificat. Ambroſius in Cantico, Aue præclara, Tu quem es enixa propitiationis agnum regnantem cœlo æternaliter deuocamus ad aram mactandum myſterialiter. Marius Victor in Geneſin lib. 3.

Melchiſedech Rex ille Salem qui munere tali
Myſtica præmiſit ſummi libamina regis,
Cuius de manibus ſumens Eccleſia corpus
Viuificum panem cæleſti potu cruore.

Concilium Alexandriæ ſub annũ 440. Dum vnigeniti filij Dei mortem ſecundum carnem & reſurrectionẽ ex mortuis annunciamus aſſumptionẽ in cælos confitemur, incruentũ in eccleſiis perficimus cultũ, τὴν ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν λατρείαν, atqı ita ad myſticas accedimus benedictiones, & ſanctificamur participes facti S. carnis, facti pretioſiq; ſanguinis, μεταλαμβάνοντες

ἁγίας

ἁγίας σαρκὸς, καὶ τιμίου αἵματος ſeruatoris mundi Ieſu Chriſti, nec vt communem carnem accipimus, abſit, neque tantum viri ſanctificati & verbo ſecundum dignitatis vnionem coniuncti, vt pote velut diuinam inhabitationem adepti, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ζωοποιὸν, ſed vt vere viuificam & ipſius verbi propriam. Alcimus Auitus

Vt quocumque loco mitis mactabitur agnus,
Atque cibo ſanctum porrexerit hoſtia corpus,
Rite ſacrum celebret vita promiſſa ſequentis.

Gregor. Nyſſen. orat. 1. de Reſurre. Pro ineffabili, arcanóque, & qui ab hominibus cerni nequit ſacrificij modo ſua diſpoſitione præoccupat impetū violentū, ac ſeſe oblationē offert, ac victimā pro nobis ſacerdos ſimul & agnus Dei. Quando hoc accidit? Cum corpus ſuū ad comedendū, & ſanguinem ad bibendum familiaribus præbuit. Ambroſius in Pſ. 38. ſequamur vt poſſumus ſacerdotes, vt offeramus pro populo ſacrificium. Nā etſi infirmi merito, tamen honorabiles ſacrificio, quia & ſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur. Imo ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cuius ſermo ſanctificat ſacrificium quod offertur. Quæ aures vltra obdurent ad hæc verba? Quæ frons adeo perfricta depudere ſolens, quam clariſſima teſtimonia patrum ſummittere ſe, ac rubore perfundi non cogant. Iterum audi, Caſaubone, & recognoſce ex Cyrilli Catecheſi 5. ritus Eccleſiæ qui hodiéque in ſacrificio Miſſę ſeruantur. μετὰ τοῦτο βοᾷ ὁ ἱερεὺς ἄνω τὰς καρδίας, Poſtea clamat ſacerdos, ſurſum corda, vere enim illa hora maxime tremenda. φρικωδεστάτη, corda ſurſum erigere debemus ad Deum, neque pati vt ad terram, & terreſtria ſe conuertant, deinde reſpondetis, habemus ad Dominū. Deinde dicit ſacerdos, Gratias agamus Domino, reſpondetis, dignū & iuſtū eſt. Mox cōmemoramus Cherubin, & rogamus miſericordē & hominum amantē Deū vt mittat Spiritum Sanctum in dona propoſita, vt faciat panem corpus Chriſti, vinū ſanguinem Chriſti. Omnino enim quicquid attigerit Spiritus ſanctus, hoc conſecratum eſt, & mutatum. Deinde vero poſtquam confectum eſt illud ſpiritale ſacrificium, καὶ τὴν ἀναίμακτον λατρείαν ἐπὶ τῆς θυσίας ἐκείνης τοῦ ἱλασμοῦ, & incruentum cultum ſuper ipſa propitiationis hoſtia, obſecramus Deum pro communi Eccleſiarum pace. Rogamus te nos omnes, καὶ ταύτην προσφέρομεν σοι τὴν θυσίαν, Et hoc tibi ſacrificium offerimus, vt meminerimus etiam eorum qui ante nos obdormierunt, μεγίστην ὄνησιν πιστεύοντες ἔσεσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται τῆς ἁγίας καὶ φρικωδεστάτης προκειμένης θυσίας, maximum credentes eſſe animarum iuuamen, pro quibus offertur precatio ſancti illius & tremendi quod in altari poſitum eſt ſacrificij. ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων αὐτῷ τὰς δεήσεις προσφέροντες, κἂν ἁμαρτωλοὶ ὦσι Χριστὸν ἐσφαγιασμένον, προσφέρομεν, Nos pro dormientibus ipſi preces offerentes, etſi peccatores ſint Chriſtum immolatum pro noſtris peccatis offerimus, vt & nobis & illis eum qui eſt benigniſſimus propitium reddamus, poſtea dicitur oratio quā Seruator tradidit, Pater noſter qui es in cœlis, &c. Sacerdos poſtea dicit Sancta Sanctis. Sancta ſcilicet ea quæ propoſita ſunt, ἅγια τὰ προκείμενα ἐπιφοίτησιν δεξάμενα ἁγίου πνεύματος, quę aduētū exceperūt Spiritus Sancti μὴ τῷ λάρυγγι τῷ σωματικῷ ἐπιτρέψητε τὸ κρίνειν. Ne faucibus & palato corporis permittite iudicium, ſed fidei certæ & indubiæ. Qui enim guſtant non panem & vinum guſtare iubentur, ſed corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſignis & ſymbolis vere exiſtentia. Hominem nequam & ſpontanea contumacia perditum eſſe oportet, qui ex his verbis non agnoſcit Cyrillum ſacrificium Miſſæ quod hodieque celebramus diſerte expoſuiſſe, verum Chriſti corpus & ſanguinem, verum corporis Chriſti & incruentum ſacrificium aſſerere, quo viuentes homines & defuncti plurimum iuuantur. Amabo, Caſaubone, ne ſciens prudens obſtruito ſolis luminibus, ne occludito luci clariſſimæ oculos, ne veritatem quam cernis, quam tangis, quam tacitus probas oppugna. Ait Cyrill. angelos id tēporis Chriſto dicere, ὑπὲρ τούτων παρακαλοῦμεν ὑπὲρ ὧν τὸ σῶμα τὸ κατέθυσας. Pro his te precamur pro quibus corpus tuum immolaſti. D. Baſilius in Liturgia, ὀρθοὶ πάντες. Simus omnes erecti. Taceat omnis caro mortalis, & ſtet cum metu & tremore ὁ γὰρ θεὸς ἡμῶν προέρχεται σφαγιασθῆναι, καὶ δοθῆναι εἰς βρῶσιν τοῖς πιστοῖς. Deus enim noſter procedit vt immoletur, & detur in cibum fidelibus. Chryſ. ſer. de Encæniis. Cum videris Dominum τεθυμένον καὶ κείμενον, καὶ τὸν ἀρχιερέα ἐφεστῶτα τῷ θύματι, immolatum & propoſitum, & pontificem inſtantem ſacrificio, & precantem, & omnes illo ſanguine purpuratos diuino, ἐκείνῳ τῷ θείῳ φοινισσομένους αἵματι. lib. 3. de Sacerdot. Cum autem ſacerdos Sanctum Spiritum vocat, καὶ τὴν φρικωδεστάτην ἐπιτελεῖ θυσίαν, & maxime tremendum facit ſacrificium, & continenter communem Dominum contrectat. Addunt patres ſacerdotem quidem eſſe miniſtrum tremendi illius ſacrificij, ſed Chriſtum Dominū ipſum eſſe qui panem in corpus, vinum in ſanguinem diuina ſua poteſtate conuertat, ipſum eſſe primarium ſacerdotem. Auguſtinus apud Gratianum, diſtinct. 2. canon. verum ſ b figura. Corpus Chriſti & ſanguis virtute Spiritus Sancti ex panis & vini ſubſtantia efficitur. Sicut ipſe Chriſtus eſt qui baptizat, ita ipſe eſt qui per Spiritum ſanctum hanc ſubſtan-

tiam

tiam efficit carnem, & tranſit vinum in ſanguinem. Chryſoſtomus ad epiſtolam 1. ad Timoth.
cap. 2. ἡ προσφορὰ ἡ αὐτή ἐστι. Sacrificium idem eſt etſi quilibet è vulgo Sacerdotum offerat,
aut Petrus, aut Paulus, idem eſt quod Chriſtus diſcipulis dedit, & quod nunc Sacerdotes fa-
ciunt. Hoc non illo minor. Cur? Quia non homines ταύτην ἁγιάζουσιν hoc ſanctificant, ſed ipſe
qui illud ſanctificauit. Quemadmodum enim verba eadem ſunt quæ Deus tunc dixit, & Sa-
cerdos nunc dicit, ſic idem eſt ſacrificium, idem baptiſmus. Euſebius Emiſſenus ſerm. de
corpore Chriſti. Nam inuiſibilis Sacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſan-
guinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicens, accipite, & comedite, hoc eſt cor-
pus meum. Chryſoſtomus de cœna myſtica. οὐ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ποιῶν τὰ προκείμενα γενέσθαι αἷ-
μα καὶ σῶμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν Χριστός· σχῆμα πληρῶν ἕστηκεν ὁ ἱερεὺς τὰ ῥήματα φθεγγό-
μενος ἐκεῖνα, ἡ δὲ δύναμις καὶ χάρις τοῦ θεοῦ πᾶσά ἐστι· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου φησί, τοῦτο τὸ ῥῆμα τὰ προκείμενα
μεταρρυθμίζει. Non enim eſt homo qui facit propoſita eſſe corpus & ſanguinem Chriſti, ſed
Chriſtus ipſe pro nobis crucifixus. Sacerdos conſtitit implens formam & perſonam exhibens,
dicenſq; verba illa, virtus & gratia omnis Dei eſt. Hoc eſt corpus meum, inquit, hoc verbum
propoſita dona transformat. Et ſicuti vox eius ſemel dicta, creſcite & multiplicamini, & im-
plete terrã, ſemel, inquam, dicta in perpetuum operatur, & opus efficitur, corroborans noſtram
naturam ad ſobolem tollendam, ſic & hæc vox, hoc eſt corpus meum ſemel dicta, per omnes
menſas in eccleſiis ex illo tempore vſque ad hoc, & ad ipſius aduentum ſacrificium præparat,
& facit τὴν θυσίαν ἀπηρτισμένην ἐργάζεται. Germanus Patriar. Ipſe Chriſtus verax Deus, & non
deceptor dixit, Hoc eſt corpus meum. Hoc Spiritus ſanctus διὰ τῆς χειρὸς ἱερέων, καὶ τῆς γλώτ-
της τὰ μυστήρια τελεσιουργεῖ, per manum Sacerdotum & linguam efficit myſteria. Marcus
Epheſi Epiſc. Ita omnes vno conſenſu dicunt verba Domini, & per ea nos vocant ad memo-
riam eorum quæ tunc facta ſunt, καὶ τὴν ἁγιαστικὴν δύναμιν ἐνιᾶσι τοῖς τελουμένοις, & vim conſe-
crantem & ſanctificantem immittunt illis quæ fiunt. Poſtea precantur, & Sancti Spiritus
gratiam vocant, vt veniens ea quæ tunc dicta ſunt, illis quæ nunc fiunt, accommodet, καὶ τὰ
προκείμενα τελειῶσαι καὶ πρὸς τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ αἷμα μεταποιῆσαι, & propoſita dona perfi-
cere, & conuertere in corpus & ſanguinem Domini, & verba hæc, hoc eſt corpus meum fate-
mur ſeruare propriam virtutem, & oſtendimus virtutem diuini ſacerdotij perfectiuam eſſe
omnis myſterij per inuocationem Spiritus Sancti qui per ſacerdotium operatur. Heſychius
lib. 2. in Leuit. cap. 8. Niſi enim Chriſtus rogatus ore Sacerdotum ipſe venerit, & cœnam
ſanctificauerit, & initiauerit ea quæ aguntur, nullatenus Dominicum ſacrificium fiunt. Om-
nino vel omnes vbique patres grauiſſimè peccarunt, quod dictu nefas in præcipuo fidei capite,
vel tu grauiſſimè peccas.

CASAVBONVS.

Donum ſiue ſacrificium eſt ſymbolum corporis Chriſti, quod ſumitur in ſacra illa actio-
ne ad celebrandam memoriam mortis Chriſti, quod dicitur σωτήριον δῶρον, ἱερὸν, μυ-
στικόν. Can. 5. Synod. Nicænæ, vt omni ſimultate ſublata donum καθαρὸν, purum offe-
ratur Deo.

BVLENGERVS.

Noua, inaudita, abſurda obtrudis, qui ſacrificium dicas eſſe ſymbolum corporis Chriſti.
Vnde aut à quibus hanc ſacrificij ſignificationem mutuatus es, non à Grammaticis, non
à Philoſophis, non à Theológis, qui ſacrificium aiunt eſſe oblationem rei aſpectabilis, puta
vituli, aut agni quæ fit ritu legitimo à Sacerdote publico, ita vt res quæ offertur, deſtruatur, iu-
guletur, mactetur, aut vratur, vt Deus rerum omnium ſummus Dominus agnoſcatur, quas
vt condidit de nihilo, ita in nihilum redigere poteſt. Paulus ad Hebræos 5. Omnis Pontifex
ex hominibus aſſumptus pro hominibus cõſtituitur vt offerat Deo munera & hoſtias. Quem-
admodum victima ipſa antequam iuguletur certo ritu à Sacerdote non eſt ſacrificium, ita
δῶρον προκείμενον, donum propoſitum, panis & vinum, antequam verbo Chriſti, & virtute
Spiritus Sancti mutetur in corpus & ſanguinem Chriſti non eſt ſacrificium, & ipſum corpus
quod datur communicantibus dicitur ſacramentum, non ſacrificium, quod propriè fit à Sa-
cerdote ad altare Dei. Panem quidem non immolari fatemur, quanquam eius ſubſtantia con-
uertitur, ſed ipſum corpus Chriſti quod eſt immolatio quodam modo in Euchariſtia, &
quod comeditur à Sacerdote, ita vt ſi corpus Chriſti non eſſet à corruptione liberum, omni-
no per manducationem deſtrueretur. Res autem ſpectant Philoſophi vt ſunt per ſe, non vt

ſunt per accidens. Fit autem per accidens vt corpus Chriſti non deſtruatur, quia eſt incorruptibile, quod ſi non eſſet, vt ratio ſacrificij poſtulat omnino deſtrueretur. Scio te nuperum Theologum, id ſatis capere non poſſe abſiſto. Chryſoſtomum audi homil. in myſticam cœnam. Illi veteris legis agni inuiti mactabantur, ὁ δὲ ἑκὼν θύεται, hic Chriſtus agnus ſponte immolatur. Agnus ibi eſt, & hic agnus, ἀμνὸς καὶ ἀμνὸς, ἀλλ' ὁ μὲν ἄλογος, ὁ δὲ λογικός· πρόβατον, καὶ πρόβατον. Sed ille quidem irrationalis, hic rationalis: ouis & ouis, figura & veritas. διὰ τοῦτο ἀμνὸς καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τῇ μυστικῇ, ἵνα τῷ αἵματι αὐτοῦ ἁγιαζόμεθα. Ideo agnus in mēſa myſtica, vt eius ſanguine ſanctificemur. πάρεστι καὶ νῦν ὁ χριστὸς τὴν τράπεζαν κοσμῶν. Adeſt & nunc agnus menſam ornans. Non enim homo eſt qui facit ea quæ propoſita ſunt eſſe corpus & ſanguinem Chriſti, &c. Sed ipſe dixit, hoc eſt corpus meum. Hoc verbum dona propoſita tranſmutat. θυσίᾳ προσέρχῃ φρικτῇ καὶ ἁγίᾳ· ἐσφαγμένος γὰρ πρόκειται ὁ χριστός. Accedis ad ſacrificium tremendum & ſanctum. Chriſtus enim immolatus propoſitus eſt. Sed cogita cuius rei cauſa immolatus eſt. Quid ais? τὴν θυσίαν ἀφήσω, ſacrificium dimittam. διὰ γὰρ τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν ἀδελφόν σου καὶ αὕτη ἡ θυσία πρόκειται. Hoc ſacrificium propoſitum eſt vt redeas in gratiam cum fratre tuo, lib. 3. ad Leuiticum quæſt. 57. Auguſtinus. Quid ſibi vult quod à ſanguine ſacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur tantopere populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis hoc vnum ſacrificium ſignificatur, in quo vera eſt remiſſio peccatorum, à cuius ſacrificij ſanguine ſumendo non ſolum nemo prohibetur, ſed ad bibendum omnes exhortantur qui volunt bibere vitam. lib. 17. de Ciuit. cap. 20. In alio qui dicitur Eccleſiaſtes, vbi ait, Non eſt bonum homini niſi quod manducabit & bibet: quid credibilius dicere intelligitur, quam quod ad participationem menſæ huius pertinet, quam Sacerdos ipſe mediator teſtamenti noui exhibet ſecundum ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine. Id enim ſacrificium ſucceſſit omnibus illis ſacrificiis veteris teſtamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri, &c. Quia pro illis omnibus ſacrificiis & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus miniſtratur.

CASAVBONVS.

SEd & illud veriſſimum eſt in illo loco Nicænæ Synodi, appellatione doni Paſcha & ſanctam Euchariſtiam intelligi.

BVLENGERVS.

MIrum eſt, te bene loqui, qui malè ſentias: per Paſcha intelligis nudum ſymbolum panis & vini. Chryſoſtomum audi homil. 83. in cap. 26. Matth. μετὰ δὲ φαγεῖν τὸ νομικὸν πάσχα παραδίδωσι τὸ μυστήριον. Poſt legale paſcha manducatum dat illis myſterium, dicens, accipite, manducate. hoc eſt corpus meum. Quoniam deinceps legalia ceſſare & finiri oportuit, καὶ ἐφ' ἑτέραν μεταβαίνειν τράπεζαν φρικωδεστέραν τὰ τῆς καινῆς διαθήκης, & nouum teſtamentum ad menſam aliam magis tremendam tranſire. Sanguinem noui teſtamenti vocat, quia vt vetus habuit oues & vitulos, οὕτω καὶ αὕτη τὸ αἷμα τὸ δεσποτικὸν, ita & nouum habet ſanguinem Domini. Origenes ad id Lucæ, deſiderio deſideraui. ἔφαγε τίνων τὸ πάσχα τυπικὸν, ἤτοι τὸ νομικόν. ἡμῖν δὲ καταλέλοιπε πάσχα ἐπουράνιον τελεῖν. ὥσπερ γὰρ τὸ πρόβατον ἦν πρότερον, δεύτερον δὲ ὡς οἱ μύσται ἴσασι. Comedit paſcha typicum ſeu legale. Nobis reliquit faciendum paſcha cœleſte, vt enim agnus erat prius, ita ſecundum quod norunt myſtici. 1. Cor. 5. Nam paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Ambroſius in cap. 7. Lucæ. Quando ſacrificamus Chriſtus adeſt, Chriſtus immolatur: nam Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Auguſtinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 37. Aliud eſt paſcha quod Iudæi de oue celebrant, aliud quod nos in corpore & ſanguine Domini accipimus. Hieronymus in cap. 26. Matth. Poſtquam typicum paſcha impletum eſt, accepit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paſchæ tranſit ſacramentum. Epiphanius ἐπὶ τὴν θεόσωμον τροφήν. δύο θυσίας κατ' αὐτὴν τὴν ἑσπέραν ἐπιτελοῦντες, καὶ ὁ μὲν ἰουδαῖος ἐδέσμει θύων ἀμνὸν ἐν σφαγῇ, ὁ δὲ ἐξ ἐθνῶν θεὸν ἐν σαρκὶ, καὶ ὁ μὲν τῇ σκιᾷ ἠτένιζεν, ὁ δὲ τῷ ἡλίῳ καὶ θεῷ προσέτρεχε. Duo ſacrificia ſub veſperam fiebant. Et Iudæus quidem ligabat ſacrificans agnum ad immolandum, gentilis ſacrificans Deum in carne, & ille in vmbram intendebat oculos, ille & ad Salem & Deum accurrebar. Chryſoſt ſerm. 2. de paſchate πάσχα γήϊνον ἑορτάζουσιν ἰουδαῖοι τὸ οὐράνιον ἀρνησάμενοι, Paſcha terreſtre celebrant Iudæi qui cœleſte negarunt, nos verò celebrantes cœleſte paſcha, terreſtre tranſgreſſi ſumus. De prodit. Iudæ. τὸ ἰουδαϊκὸν πάσχα οἱ μαθηταὶ παρεσκεύασαν, τοῦτο δὲ τὸ ἡμέτερον αὐτὸς κατεσκεύασεν, οὐ μόνον δὲ αὐτὸ κατεσκεύασε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πάσχα ἐγένετο. Iudæorum paſcha diſcipuli præpararunt, illud autem noſtrum ipſe præparauit, non modo ipſum præparauit, ſed ipſe paſcha fuit. Loquitur

quitur de cœna Domini. καὶ τὸ τυπικὸν ἦν ἐκεῖνο ὁ ἀμνὸς ὅπερ ἀμνὸς πνευματικῆς, καὶ πρόβατον πρόβατα, τὸ μὲν σκιά, τὸ δὲ ἀλήθεια· διὰ τοῦτο ἐν αὐτῇ τῇ τραπέζῃ ἑκάτερον γίνεται, τὸ πάσχα, καὶ τυπικὸν, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας. Etenim ille agnus Iudæorum typus erat alterius agni ſpiritalis, & ouis figura ouis, ille erat vmbra hic agnus erat veritas. Ideo in eadem menſa vtrumque fit Paſcha & typicus, & verus. Audis Chriſtum agnum in menſa eadem ſuſſe cum typico agno. ἐπὶ αὐτῆς τῆς τραπέζης καὶ τὸ τυπικὸν πάσχα ἐπέγραψε, καὶ τὸ ἀληθινὸν προσέθηκε. Cyprianus de cœna Domini, conſumpto agno quod antiqua traditio proponebat, inconſumptibilem cibum magiſter apponit, immortalitatis alimonia datur à communibus cibis differens, corporalis ſubſtantiæ retinens ſpeciem, ſed virtutis diuinæ inuiſibili efficientia probans adeſſe præſentiam. Athanaſius Homil. εἰς τὸ Βασιλικὸν ἀγάλμα· ἡ τράπεζα γέμει, μηδεὶς ἐξέλθῃ πεινῶν· ἐτύθη πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ἀντλήσατε ἐκ τῆς ἀκενώτου πηγῆς τοῦ σωτῆρος. Menſa plena eſt, nemo famelicus exeat, quia Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Haurite ex fonte inexhauſto ſeruatoris. Chryſoſtomus orat. 2. εἰς τὰ Βαΐα. ἵνα τὸ πάσχα τυθῇ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστός, ὅπως οἱ τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι ῥαντιζόμενοι, καὶ τὰ χείλη ὡς φλιὰς σφραγιζόμενοι, ἐκφύγωσι τοῦ ὀλοθρεύοντος τὰ βέλη. Vt paſcha immoletur pro nobis Chriſtus. Vt qui pretioſo ſanguine eius irrigati ſunt & labia quaſi limina ſanguine eius ſignata habent, effugiant tela occidentis. Homil. in myſticam cœnam. Agni Iudæorum inuiti mactati, hic ſponte immolatur. διὰ τοῦτο ἀμνὸς καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τῇ μυστικῇ, ἵνα τῷ αἵματι αὐτοῦ ἁγιαζώμεθα. Ideo agnus eſt in menſa myſtica, vt eius ſanguine ſanctificemur. Theodoretus lib. De dubiis ſcript. τὸ πάσχα ὁ μὲν Φίλων ἡρμήνευσε διαβατήρια, ὁ δὲ Ἰώσηπος ὑπέρβασιν, ὁ δὲ σύμμαχος ὑπερβάσεις, ὁ δὲ θεοδοτίων φασὲχ, σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τῶν πρωτοτόκων τὴν σωτηρίαν· ἡμᾶς γὰρ τοῦτο ἄμωμον ἀμνὸν θύειν. Paſcha Philo interpretatus & tranſitus ſacrificium, Ioſephus ſupergreſſionem, Symmachus egreſſus Theodotion Phaſech. Significat autem nomen primogenitorum ſalutem. Nos igitur qui agnum immaculatum ſacrificamus oportet noſſe typum qui ante deſcriptus erat. Vngimus enim & nos ſanguine noſtri agni, non modo limen, χρίομεν τῷ αἵματι τοῦ ἡμετέρου ἀμνοῦ, ſed & duos poſtes, ſecundum id quod videtur linguam & labia purgantes, & ſanctificantes. Secundum id quod intelligitur pro limine rationalem animi partem, pro duobus poſtibus, concupiſcentem & iraſcentem. Andreas Cretenſis εἰς τὰ Βαΐα· ποῖον πάσχα. τὸ νομικὸν, καὶ τὸ μυστικὸν, εἰ βούλει, τὸ μὲν τῆς γνώσεως, τὸ δὲ τῆς πράξεως, τὸ μὲν ὡς πρόβατον ἐσθιόμενον, τὸ δὲ ὡς ἄρτος καὶ θῦμα, εἰς παντὸς τοῦ κόσμου κάθαρσιν μεταλαμβανόμενον. Quale Paſcha Legale & myſticum ſi vis. Alterū quidem cognitioni, ſeu contemplationi, alterum actioni. Alterum vt ouis quę comeditur, alterum vt panis & ſacrificium quod participatur ad totius mundi purgationem. Vides, Caſaubone, Patres ita ſentire, in Chriſti ſuprema cœna, duos agnos menſæ appoſitos, alterum typicum & legalem, alterum typo ſignificatum, ipſiſſimum Domini corpus quod ipſe immolatum diſcipulis ſuis præbuit comedendum. Quod apud Epiphanium ἅγιον δῶρον de Euchariſtia interpretaris, probo.

CASAVBONVS.

ALiquando patribus Euchariſtia dicitur δῶρον ἐξιτήριον, donum à diſcedente datum, vt Baſilius homilia de caritate.

BVLENGERVS.

NOn id fugit tuam diligentiam, quam ego Euſebij Emiſſeni verbis adiuuabo in ſer. de corpore Chriſti. Citatur à Gratiano diſt. 2. de conſecrat. can. Quia corpus aſſumptum ablaturus erat ab oculis noſtris & ſideribus illaturus, neceſſarium erat vt die cœnæ ſacramentum nobis corporis & ſanguinis ſui conſecraret, vt coleretur iugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis victima illa viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia, vere vnica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda non ſpecie, nec exteriori cenſenda viſu, ſed interiori affectu. Vnde merito cœleſtis confirmat auctoritas quod caro mea vere eſt cibus & ſanguis meus vere eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quando quidem qui auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicens, Accipite & manducate.

CASAVBONVS.

SIc ſcribit Gaudentius in ſecundo tractatu, vere iſtud eſt hereditarium munus teſtamenti eius noui, quod nobis ea nocte qua tradebatur crucifigendus, tanquam pignus ſuæ præſentiæ reliquit.

BVLENGERVS.

VEre nobis pignus præſentiæ ſuæ reliquit, qui corpus ſuum verum ac reale, & pretioſum ſanguinem in Euchariſtia reliquit. Quod adhuc ſatis probaui. Sed quia video te ſymbolis tuis, ac figuris, quaſi trabalibus clauis affixum, cuneos nouos afferam è patribus, quibus tui illi clauis ſi potes trudantur, & ex vmbra ad ſolem, è figuris corporis ad verum corpus emergere poſſis. Auguſtinus De verbis Domini in euangelio ſecundum Matthæum, Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant, cum manducauerint & biberint apoſtatæ fiunt. lib. 2. De vtilit. Pœnitent. cap. 1. Petrus annuntiauit colendum eum quem crucifixerunt, vt eius ſanguinem noſſent bibere credentes, quem effuderant ſæuientes. Ad Pſal. 33. Dominus noſter magnus eſt, qui nobis dedit manducare corpus ſuum, in quo tantum perpeſſus eſt, & ſanguine bibere. ad Pſal. 93. Quando de ipſo numero Iudæorum crediderunt, & donatus eſt illis ſanguis Chriſti. Fuderunt pretium ſuum, vt biberent pretium ſuum. lib. de viſit. infir. cap. 4. Illud viuificum Dominici corporis ſupplementum ſuſcipere non renuas, quin potius illud fideliter comedas. Cibus ille redemptionis tuæ pretium eſt. Sermone de verbis Euang. apud Bedam in 1. ad Corinth. non omnis panis ſed accipiens benedictionem fit corpus Chriſti. lib. de Salut. Documentis. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſe nobis edendum tribuat, ſecundum quod dixit, Ego ſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi, qui manducat carnem meam. &c. Vnuſquiſque antequam corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti accipiat ſe ipſum probet ſer. 140. de tempore, Noluit agnoſci niſi ibi propter nos, qui non eum viſuri eramus in carne, & tamen manducaturi eius carnem. In lib. Meditation. Gratias tibi ago pro ſacroſancto & viuifico myſterio corporis & ſanguinis eius, quo quotidie in Eccleſia paſcimur, & potamur, abluimur & ſanctificamur, & vnius ſummæ diuinitatis participes efficimur. li. de Bapriſmi gratia c. 4. Si facta Iudæ imitaris, ſi ſanguinẽ Chriſti non cum timore & tremore accipis. Si autem ſanguinem Chriſti cum reuerentia percipis. &c. Vt pulcra permaneas carnem eius quotidie manducabis, vt vitam æternam habeas, ſanguinem eius potabis: vide ne deſeras hanc menſam. Menſa ſponſi tui panem habet integrum, & calicem ſanctum, quem panem etſi fractum cõminutumque vidimus in paſſione, integer tamen manſit in illa ſua cum patre indiuidua vnitate. De iſto pane, & de iſto calice dicebat ipſe Dominus, panis quem ego dedero, caro mea eſt pro ſæculi vita. Et calix quem ſanctificabo ſanguis meus eſt, &c. Tractatu 32. in Ioan. & 84. Salomon ait, Si ſederis cœnare ad menſam potentis conſiderans intellige quæ apponantur tibi. Nam quæ eſt menſa potentis niſi vnde ſumitur corpus & ſanguis eius, qui animam ſuam poſuit pro nobis, &c. Vt autem quiſpiã viuat propter me participatio facit qua manducat me. Gaudentius quem citas, Ipſe, inquit, naturarum creator & Dominus, qui producit de terra panem, de pane ruſſus quia & promiſit & poteſt, efficit proprium corpus, & qui de aqua vinum fecit, de vino ſanguinem ſuum facit. Auguſtinus lib. de fide ad Petrum Diacon. c 18. Firmiſſime tene, & nullatenus dubites ipſum vnigenitum Deum verbum carnem factum ſe pro nobis obtuliſſe ſacrificium & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis &c. cui nunc, id eſt, tempore noui teſtamenti cum Patre & Spiritu Sancto cum quibus illi eſt vna diuinitas ſacrificium panis & vini in fide & caritate ſancta Eccleſia Catholica per vniuerſum orbem terræ offerre non ceſſat. In illis enim carnalibus victimis figuratio fuit carnis Chriſti, quam pro peccatis noſtris ipſe ſine peccato fuerat oblaturus, & ſanguinis quem erat effuſurus in remiſſionem peccatorum noſtrorum. In iſto autem ſacrificio gratiarum actio, atque commemoratio eſt carnis Chriſti quam pro nobis obtulit, & ſanguinis quem pro nobis idem Deus effudit, &c. lib. 22. de ciuit. Dei c. 8. Vir tribunitius Heſperius habet apud nos fundum, vbi cum afflictione animalium & ſeruorum domum ſuam ſpirituum malignorum vim noxiã perpeti comperiſſet, rogauit noſtros me abſente presbyteros, &c. pertexit vnus, obtulit ibi ſacrificium corporis Chriſti, orans quantum potuit, vt ceſſaret illa vexatio, Deóque protinus miſerante ceſſauit lib. 17. de ciuit. c. 20. Quid credibilius dicere intelligitur quam quod ad participationem menſæ huius pertinet, quam & ſacerdos ipſe mediator noui teſtamenti exhibet ſecundum ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine ſuo. Pro omnibus enim ſacrificiis

veteris teſtamenti corpus eius offertur & participantibus miniſtratur. Serm. 46. de verbis Domini in Euang. Qui manducant carnem Domini, & bibunt ſanguinē eius, cogitent quid manducent, & quid bibant, ne ſicut Apoſtolus dicit, iudicium ſibi manducent & bibant. Christus quotidie paſcit. Menſa ipſius eſt illa in medio conſtituta, &c. Qui autem vxores nondum habetis, & tamen ad menſam Dominicam acceditis, & carnem Chriſti manducatis, & ſanguinem bibitis lib. de eccleſiaſt. dogmatis. Hoc ſacrificium non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur creatoris, nec bonorum diſpenſatorum meritis amplatur, nec malorū attenuatur. ſerm. de ſacram. altaris. Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit, ideo quia quotidie labimur Chriſtus pro nobis myſticè immolatur. ſerm. 11. de ſanctis ad hæc verba, ſub ara vidi animas occiſorū, ſub ara in qua Deo ſacrificium celebratur, in qua offeruntur hoſtiæ, in qua Dominus eſt ſacerdos. Merito animæ iuſtorū ſub altari requieſcūt, quia ſuper altare corpus Domini offertur. Ad Pſal. 33. ſer. 2. Nondum enim erat ſacrificiū corporis & ſanguinis Domini, quod fideles norunt, quod ſacrificium nūc diffuſum eſt toto orbe terrarū. lib. 4. de Trinit. c. 14. Agit de vero ſacrificio quod non niſi Deo legitimè offerri poteſt, mox de ſacrificio Eccleſiæ, dicitque, Quis eſt tam iuſtus & ſanctus Sacerdos quàm vnigenitus Dei Filius, & quid tam gratè offerri & ſuſcipi poſſet, quàm caro ſacrificij noſtri corpus effectum Sacerdotis noſtri. Agnoſcentibus & ipſa humilitate bibentibus pretium ſuum. lib. 10. aduerſus Fauſtum cap. 10. legendus, & ſerm. de ſacram. fidelium.

CASAVBONVS.

PAtres Euchariſtiam appellant δῶρον donum nempe Spiritus Sancti, cuius efficacia perficitur illa communio, in qua poſitus eſt huius ſacramenti fructus.

BVLENGERVS.

VErba tua ſuſpenſa ſunt, & in incertum, ambiguūmque implicantur. Communionem cum corpore Chriſti myſtico intelligis, nos cum corpore vero Chriſti quo alimur, vt immortalitatis & reſurrectionis gratia caro noſtra mortalis donetur. Supra ſatis id à me oſtenſum eſt. De fructu ſacramenti huius quod quæris, Patres audi. Chryſoſtomus ſerm. 2. de Paſch. ἀσεβείας γὰρ ὑπόδικοί εἰσιν εἰς τὸν κύριον οἱ μὴ παρέχοντες ἐπιτήδειον τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἀνάκρασιν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅπερ ἡμῖν ἔδωκεν, ἵνα πρὸς αὐτὸ κιρνάμενοι πρὸς τὸ πνεῦμα ἅγιον ἀνακιρνώμεθα. Impietatis rei ſunt in Dominum ij, qui non præbent corpus idoneum, vt commiſceatur cum corpore eius, quod nobis dedit, vt cum ipſo admiſti, & cum Spiritu ſancto coniungamur: quoniam ideo verbum Dei ſe ipſum in corpus omnino dedit, & caro factus eſt, vt quando coniungi cum eo qua verbum Dei eſt non poteramus, eius certè carnis participes eſſemus, noſtram carnem coniungentes cum eius ſpiritali carne, & ſpiritum cum ſpiritu. Gregorius Nyſſen. in magna catecheſ. vt quibus ex inſidijs venenatum poculum datum eſt, alio medicamento ſalutari vim noxij ac exitialis extinguunt. Oportet autem poculum ſalutare in humana viſcera demitti, ſicuti venenatum demiſſum eſt. Ita cùm deguſtauerimus, id quod naturam noſtram diſſoluit, πάλιν ἀναγκαίως καὶ τοῦ συνάγοντος τὸ διαλελυμένον ἐπεδεήθημεν, rurſum neceſſario egemus remedio quod ſarciret id quod diſſolutum eſt, vt cum eiuſmodi pharmacum ſalutare in nobis eſſet, propria virtute expelleret noxiam, quam venenatum poculum corpori intulerat. Quid autem illud fuit. οὐδὲν ἕτερον ἢ ἐκεῖνο τὸ σῶμα ὃ τοῦ θανάτου κρεῖττον ἐδείχθη, καὶ τῆς ζωῆς ἡμῖν προκατῆρξεν. Nihil aliud niſi corpus illud quod morte valentius fuit, & vitam nobis primum omnium inſeruit. Sed corpus illud aliter in noſtro corpore eſſe non potuit, quàm ſi per manducationem & potum viſceribus noſtris immiſceretur. Igitur neceſſe fuit, quo modo commode ſecundum naturam fieri potuit, vt viuificam virtutem corpore exciperemus: μόνου γὰρ τοῦ θεοδόχου σώματος ἐκείνου ταύτην δεξαμένου τὴν χάριν, ἄλλως δὲ δεχθῆναι μὴ εἶναι δυνατὸν ἐν ἀθανασίᾳ γενέσθαι τὸ ἡμέτερον σῶμα, εἰ μὴ διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀθάνατον κοινωνίας, Cùm autem ſolum illud corpus quod Deum excepit hac gratia præditum fuerit, & fieri aliter non poſſit, vt noſtrum corpus immortalitate beetur, niſi per communionem cum immortali corpore particeps immortalitatis factum fuerit, &c. At quia cum vero corpore Chriſti per Euchariſtiam coniungimur, & omnes vnum & idem corpus Domini participamus, vnum etiam inter nos corpus myſticum efficimur, vt docet Chryſoſtom. homil. de myſtica cœna. καὶ τοῦτο προσελθὼν μετέχει τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ. διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα καταλλάξῃ ἡμῶν φύσιν τῷ πατρί. οὗτος γὰρ ἐμεσίτευε τῆς διαφωνίας ἡμῶν, καὶ κοινὸν γέγονε σῶμα ἕν, καὶ μέλη χριστοῦ ἐπεὶ καὶ ἑνὸς σώματος μετέχομεν ἅπαντες. Et tunc cum in

Ff gratiam

gratiam redietis cum fratre tuo communicato corpori & ſanguini Chriſti. Ideo venit filius hominis vt reconciliaret hominum naturam Patri. Ille noſtras voluntates nectit inter ſe, & facit nos eſſe vnum corpus & membra Chriſti, quia vnum corpus Chriſti participamus omnes. Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 14. Non enim poſſunt cum ſanctificatione beatæ vitæ fidei participes eſſe, qui per myſticam benedictionem Ieſum non ſuſceperunt. Vita enim ſecundum naturam ille eſt, qui ex viuo patre genitus eſt. Sed non minus corpus quoque eius viuificat. Quoniam igitur Saluatoris caro verbo Dei quod naturaliter vita eſt coniuncta viuifica effecta eſt, quando eam comedimus, tunc vitam habemus in nobis illi coniuncti quæ vita effecta eſt. Quod ſi ſolo tactu eius corrupta redintegrantur, quomodo non viuemus qui carnem illam & guſtamus & manducamus: reformabit enim omnino ad immortalitatem participes ſui. Nec velis Iudaicè quærere quomodo, ſed recordare quamuis naturaliter aqua frigidior ſit, acceſſu tamen ignis eam exuro frigore æſtuare. Oportuit enim certè vt non ſolum anima per Spiritum Sanctum in beatam vitam aſcenderet, verum etiam vt rudè atque terreſtrè hoc corpus cognato ſibi guſtu, tactu & cibo ad immortalitatem reduceretur. Idem cap. 16. Sanctum verò Chriſti corpus ad immortalitatem, & vitam æternam nutriens cibus eſt, & verus eſt potus ſanguis Chriſti quo radicitus mors euertitur atque deſtruitur. Non enim hominis ſimpliciter ſanguis eſt, ſed eius qui naturali vitæ coniunctus vita effectus eſt. Propterea corpus & membra Chriſti ſumus, quia per hanc benedictionem ipſum filium Dei ſuſcipimus. cap. 17. Sicut enim ſi quis liquefactæ ceræ aliam ceram infuderit alteram cum altera per totum commiſceat neceſſe eſt, ſic ſi quis carnem & ſanguinem Domini recipit, cum ipſo ita coniungitur, vt Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto inueniatur.

CASAVBONVS.

PAtres per ſacramentalem panis eius manducationem coniungi nos Chriſto capiti noſtro docent.

BVLENGERVS.

OStendi ſacramentali panis manducatione, vt tu loqueris, verum & reale corpus Chriſti ſacro Sacerdotum ore confectum in Eccleſia Catholica manducari. Ambroſium audi ad cap. 5. epiſt. ad Hebræos. Huius ordinem ſacrificij corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti per myſticam ſimilitudinem Melchiſedech inſtituit. cap. 1. lib. 6. Sicut verus eſt Dei filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi filius ex ſubſtantia patris; ita vera caro, ſicut ipſe dicit, quam accipimus, & ſanguis eius verus eſt potus. Fortè dicas quomodo vera, qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem. Primo omnium dixi tibi de ſermone Chriſti qui operatur, vt poſſit mutare & conuertere genera & inſtituta naturæ. Ne igitur plures hoc dicerent, veluti quidam eſſet horror cruoris, ſed maneret gratia redemptionis, ideo in ſimilitudinem quidem accipis ſacramentum, ſed veræ naturæ gratiam virtutémque conſequeris. Ego ſum, inquit, panis viuus qui de cœlo deſcendit. Sed caro non deſcendit de cœlo, hoc eſt, carnem in terris aſſumpſit ex virgine, quomodo ergo deſcendit panis è cœlo, & panis viuus? Quia idèm Dominus noſter Ieſus Chriſtus conſors eſt & diuinitatis & corporis. Et tu qui accipis panem, diuinæ eius ſubſtantiæ in illo participatis alimento li. 12. de offic. c. 28. Tunc vas Dominici ſanguinis agnoſco, cum in vtroque videro redemptioné, vt calix ab hoſte redimat, quos ſanguis ab hoſte redemit. Agnoſco infuſũ auro ſanguiné Chriſti irrutilaſſe. Ad cap. 5. Lucæ. Ieiunare non poſſumus, quia Chriſtũ habemus, & Chriſti carnem epulamur, & ſanguinem cap. 9. de iis qui initiantur myſt. Sermo Chriſti qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant. Ipſe clamat Dominus Ieſus, hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Ipſe dixit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem aliud nuncupatur. Et tu dicis Amen, hoc eſt verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur. lib. 4. cap. 4. de Sacram. Tu fortè dicis meus panis eſt vſitatus. Sed panis iſte panis eſt ante verba ſacramentorum, vbi acceſſerit conſecratio de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur aſtruamus, Quomodo poteſt qui panis eſt corpus eſſe Chriſti? Conſecratione. Conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu.

CASAVBONVS.

PAtres Baptiſmum & ſacramentum corporis Chriſti docent eſſe neceſſaria ex ordinatione Dei. Propterea hæc diuinitus inſtituta ſacramenta vocarunt ἐφόδια, viatica.

BVLENGERVS.

OPtime. Concil. Nicæno can. περὶ δὲ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν ὥστε εἴ τις ἐξοδεύοι τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. De his qui vita excedunt antiqua lex & canonica nunc quoque ſeruabitur, vt ſi quis excedat, poſtremo & maxime neceſſario viatico non priuetur. In Concil. Carthag. 4. can. 78. ἐφόδιον Euchariſtia vocatur. tomo 3. Concil. in epiſtol. 3. Sixti P.R. Baſſus à Synodo condemnatus eſt, ita tamen vt in vltima die viaticum ei non denegetur. Synesius ep. 67. ad Theophil. εἰ περιστάσεως Λαμπωνιανῷ τὸ χρέων. καὶ ἡ κυρία παρεῖναι δοκεῖ πᾶσιν ἐφῆκα τοῖς τότε παρεσομένοις πρεσβυτέροις κοινωνίας αὐτῷ μεταδοῦναι. Si accederet mortis neceſſitas Lamponiano, etſi certus dies mortis videretur adeſſe permiſſi omnibus presbyteris qui tunc aderunt, vt ei communionem adminiſtrent in Liturgiis, ὡς γίνεται ἡ μετάληψις τῶν ἁγιασμάτων εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου. Vt ſit nobis participatio rerum ſanctificatarum in viaticum vitæ æternæ. Ideo reliquiæ & fragmenta Euchariſtię ſeruabantur in Paſtophoriis. Clemens Romanus ep. 2. apud Burchardum, & apud Gratianum diſt. 2. de Conſec. can. 23. Tribus gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorum ſecretorum, id eſt, presbytero, Diacono & miniſtro qui cum timore & tremore reliquias corporis Domini debent cuſtodire fragmentorum, ne quæ putredo in ſacrario reperiatur, ne cum negligenter agitur portioni corporis Domini grauis inferatur iniuria. Adorabant enim & venerabantur in reliquiis illis totum corpus Chriſti, quas ideo cum timore & tremore colligebant. Auguſt. ep. 118. cap. 3. Apoſtolus indigne dicit acceptum ab eis qui hoc non diſcernebant à cæteris cibis, veneratione ſingulariter debita. Continuo quippe cum dixiſſet, iudicium ſibi manducat & bibit, addidit vt diceret, non diiudicans corpus Domini. Chryſ. hom. 24. in 1. Cor. Hoc corpus in præſepi adorarunt magi, & cum metu & tremore venerati ſunt. Tu non in præſepi vides, ſed in altari. διαναστήσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς καὶ φρίξωμεν, καὶ πολλῷ τῶν βαρβάρων ἐκείνων πλείονα ἐπιδειξώμεθα τὴν εὐλάβειαν. Erigamus igitur nos ipſos, & horreamus, & oſtendamus maiorem obſeruantiam, & cautionem quam iſti barbari. Auguſtin. epiſt. 120. cap. 27. Et ipſi quippe adducti ſunt ad menſam Chriſti, & accipiunt de corpore & ſanguine eius, ſed adorant tantum, non etiam ſaturantur. Ad Pſal. 21. expoſ. 1. Manducauerunt corpus humilitatis Domini ſui etiam diuites terræ, ſed tantum adorauerunt. Ad Pſal. 98. Nemo manducat carnem iſtam niſi prius adorauerit. Ambroſius lib. 3. de Spiritu c. 3. per ſcabellum terra intelligitur, per terram autem caro Chriſti quam hodie quoque in myſteriis adoramus. Theodor. Dial. 2. νοεῖται δὲ ἅπερ ἐγένετο, καὶ πιστεύεται, καὶ προσκυνεῖται, ὡς ἐκεῖνα ὄντα ἅπερ πιστεύεται. Symbola poſt conſecrationem à ſua natura non diſcedunt, manent enim in propria eſſentia formæ & ſpeciei, & videri tangique poſſunt, vt prius. Intelliguntur tamen id eſſe quod facta ſunt, & adorantur, & creduntur, vt quæ ſint illa quæ creduntur. Optime Gaudentius cuius verba hæc aſcribis ex tractatu 2. Hoc illud eſt viaticum noſtri itineris, quo in hac via alimur, ac nutrimur, donec ad ipſum pergamus de hac vita recedentes. Vnde dicebat idem Dominus, niſi manducaueritis meam carnem. Viaticum illud oſtendit Gaudentius eſſe corpus Chriſti quo alimur, non myſtica ſymbola, quia Chriſtus dixit, Niſi manducaueritis carnem meam, &c. Manducamus tamen carnem Chriſti in ſacramento, id eſt, ſigno panis tectam, vt docet Auguſtinus tract. 27. in Ioann. Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat dilectiſſimi, vt carnem Chriſti & ſanguinem eius non edamus tantum in Sacramento, quod & multi mali, ſed vſque ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus. Hierony ad Pſal. 109. Quomodo Melchiſedech Rex Salem obtulit panem & vinum, ſic & tu offeres corpus & ſanguinem tuum, verum panem & verum vinum. Idem ad c. 26. Matth. vt quomodo in Præfiguratione eius Melchiſedech ſummi Dei ſacerdos panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui corporis & ſanguinis repræſentaret, id eſt præſentem faceret. Nam id ſignificat repræſentare. Sueton in Claudio, repræſentaturus pro opera dignam cuique mercedem. Tertul. lib. de patientia. Cum etiam diſcipuli tam contumelioſo oppido cœleſtes ignes repræſentari voluiſſent. lib. de reſurrect. carnem etiam idcirco repræſentandam eſſe iudico.

AD CAPVT LIII.
EXERCITAT. XVI.

CASAVBONVS.

SCriptum eſt 2. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Hinc factum eſt vt & Chriſtus ipſe appelletur paſcha, & hoc ſacramentum de quo ipſe dixit, hoc eſt corpus meum.

BVLENGERVS.

ITerum dicam, loqueris cum Catholicis, & cum Catholicis non ſentis. Catholici locum illum Pauli non de crucis ſacrificio, ſed de eo quod in cœna Domini factum eſt, vbi Chriſtus eſt immolatus, accipiunt. Tu idem loqueris, & Chriſtum ipſum appellari paſcha fateris, ſicut & ſacramentum ipſum vocatur Paſcha, de quo ipſe dixit, hoc eſt corpus meum, & tamen præuaricaris, quia ſacramentum corporis Chriſti verum eſſe corpus Domini negas, ſed ſolum ſignum Chriſti realiter abſentis. Contra patres ſub ſignis verum eſſe corpus Chriſti, ſubſtantiam panis in ſubſtantiam corporis Chriſti tranſire, verum agnum nouæ legis in altari eſſe, verum Paſcha fatentur, vt ſupra docui. Hieronymus ad c. 1. ep. ad Tit. Tantum intereſt inter panes propoſitionis & corpus Chriſti, quantum inter imaginem & veritatem, inter exempla verorum, & ea ipſa quæ per exemplaria præfigurabantur. Ad Pſal. 80. Dilatate ora veſtra, ipſe eſt Dominus, & panis ipſe hortatur nos vt comedamus, & ipſe noſter cibus eſt. Ad c. 66. Iſaiæ, Nec comedunt carnem Ieſu, nec bibunt ſanguinem eius, de quo ipſe loquitur, Qui manducat carnem meam &c. quia Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, qui intus comeditur, & in vna domo. Ad cap. 16. Ezechiel. Comeſturi agnum, & ad Chriſti ſanguinem præparati, ad cap. 43. Ezechiel. Apoſtolus dicit, Probet autem ſe homo, & ſic accedat ad corpus & ſanguinem Domini epiſt. 62. ad Theoph. Si munera noſtra abſque pace offerre non poſſumus. Chryſoſt. homil. Ieiunium quadrageſimæ non ſufficere ad commun. ἰδοὺ προλέγω καὶ διαμαρτύρομαι, μηδεὶς τῶν ἐχόντων ἐχθρὸν προσίτω τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, καὶ δεχέσθω τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ· βούλει προσελθεῖν, καταλλάγηθι, καὶ τότε τοῦ σώματος ἅψαι τοῦ ἱεροῦ. Ecce prædico & teſtificor, nemo ex iis qui habent inimicum accedat ad ſacram menſam, & accipiat corpus Chriſti. Vis accedere, in gratiam redi, & tunc tange ſacrum corpus. Chryſoſtomus homil. 24. in 1. ad Corinth. Abeuntibus hinc nobis cum hoc ſacrificio liber aditus in cœlum patebit. Ipſe in terra id tibi videndum præbeo, quod omnibus quæ in cœlo ſunt dignius eſt. Sicut enim in aulis regum non tectum, ſed ipſum regis corpus in throno ſedentis eſt digniſſimum, ita & in cœlo corpus regis digniſſimum eſt, quod hoc tempore in terra oſtenditur. Non enim tibi angelos, archangelos & cœlos, ſed Dominum horum omnium tibi commonſtro. Si tibi daretur baiulandus infans regius cum ornatu, purpura, diademate, omnia humi abiiceres, vt eum ferres. νυνὶ δὲ οὐ παιδίον ἀνθρώπου βασιλικόν, ἀλλ᾽ αὐτὸν τὸν μονογενῆ λαμβάνων τοῦ θεοῦ παῖδα οὐ φρίττεις εἰπέ μοι, Nunc autem non filiolum hominis regium, ſed ipſum vnigenitum accipiens Dei filium, non exhorteſcis dic mihi. Homil. 6. ad popul. Antiochen. Quod angeli vident cum metu & tremore, illo nutrimur, & cum illo coniungimur. lib. 3. de Sacerdot. τότε καὶ ἄγγελοι παρεστήκασι τῷ ἱερεῖ, καὶ οὐρανίων δυνάμεων ἅπαν τὸ βῆμα, καὶ ὁ περὶ τὸ θυσιαστήριον πληροῦται τόπος εἰς τιμὴν τοῦ κειμένου. Tunc & angeli adſiſtunt ſacerdoti, & omne tribunal cœleſtium poteſtatum, & locus circa altare impletur in honorem eius qui in altari poſitus eſt. Homil. 60. ad popul. Antioch. Non ſunt opera virtutis humanæ, locum miniſtrorum implemus, qui dona propoſita ſanctificat, & mutat eſt Chriſtus. Qui dixit hoc eſt corpus meum, verbum re & facto ipſo probauit. Homil. ad Neophyto Iam ſi hoſtis viderit ſanguinem non poſtibus illitum, ſed ſanguinem veritatis in ore fidelium ſplendentem, abſcedet ocyus. Si enim angelus ceſſit figuræ, quanto magis veritati ceſſurus eſt. Homil. 2. in 2. ad Epheſ. De altari Domini loquens, τοῦτο μὲν γὰρ θαυμαστὸν διὰ τὴν ἐπιτεθυμένην αὐτῷ θυσίαν· ἐκεῖνο δὲ τὸ τοῦ ἐλεήμονος, οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι σύγκειται ἐξ αὐτῆς θυσίας τῆς τοῦτο ποιούσης· θαυμαστὸν γὰρ πάλιν. λίθος μέν ἐστι τὴν φύσιν, ἅγιον δὲ γίνεται, ἐπειδὴ σῶμα δέχεται χριστοῦ· ἐκεῖνο δὲ ἐπειδὴ σῶμά ἐστι χριστοῦ. Comparat inter ſe altare Domini, & pauperes quos eſſe ait etiam altare

Domi

Domini, & ait. Hoc quidem altare admirandum eſt propter ſacrificium quod in eo ponitur. Illud autem miſericordis altare, non tantum propter hoc, ſed quia conflatũ eſt ipſo ſacrificio quod illud altare facit. Rurſum admirandum eſt. Lapis enim eſt natura, ſed ſanctum eſt altare quia recipit corpus Chriſti: Illud autem miſericordis altare ſanctum eſt, quia eſt corpus Chriſti. σὺ δὲ τὸ μὲν θυσιαστήριον τοῦτο τιμᾷς, ὅτι δέχεται τοῦ χριστοῦ σῶμα. Tu autem illud quidem altare honoras quia recipit corpus Chriſti, ſed contemnis illud quod eſt ipſum corpus Chriſti. Homil. 24. in cap. 9. epiſt. 1. ad Corinth. Non enim ex alio corpore tu, ex alio autem iſte alitur, ſed ex eodem omnes. Non enim ſimpliciter dedit corpus ſuum, ſed quia prior corporis natura formata è terra per peccata morte præuenta fuerat, aliam quaſi maſſam, aliud fermentum induxit, τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, φύσει μὲν οὖσαν τὴν αὐτήν, ſuam ipſius carnem natura quidem eandem, ſed peccati immunem & vitæ plenam, & eam omnibus dedit participandam, vt ea nutriti, & priorem mortuum deponentes in vitam æternam per iſtam menſam admiſceamur. Ad hoc enim nos ducit ſacrificium illud terribile & tremendum. Si purpuram regiam manibus pollutis attingere non audeas, πῶς τὸ σῶμα τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ τὸ ἄμωμον, τὸ καθαρόν, τὸ τῇ θείᾳ ἐκείνῃ φύσει ὁμιλῆσαν, Quomodo corpus Dei qui eſt ſupra omnia immaculatum, purum cum diuina illa natura coniunctum tam illotis manibus ſumemus. Homil. 27. in 1. ad Corinthios: αἵματος ἐγεύσω δεσποτικοῦ, guſtaſti Domini ſanguinem, & fratrem ne ſic quidem agnoſcis, & cùm participaueris ſanguinem, cùm ieiunio & ſobrietati ſtudendum tibi eſſet, παροινεῖς, contumelioſus & proteruus es. Oportet enim tunc maxime σωφρονεῖν, temperatum & modeſtum eſſe, μετὰ τὸ δέξασθαι τὸν νυμφίον, cùm ſponſum accepiſti. Item, & hæc facis cum menſa Chriſti vſus fueris, qua die ἅψασθαι γλώττης τῶν σαρκῶν αὐτοῦ κατηξιώθης, lingua contingere carnes eius dignus habitus es. καθάγνιζέ σου τὴν δεξιάν, τὴν γλῶτταν, τὰ χείλη ἅπερ ἐγένετο πρόθυρα τῇ ἐπιβάσει τοῦ χριστοῦ. Sanctifica & expia tuam manum, linguam, labia quæ fuerunt veſtibula, quibus ingreſſus eſt Chriſtus. Item, vidiſti nuptias ſpiritales, honoratus & potitus es menſa regia, repletus es Spiritu ſancto, choreas egiſti cum Seraphim, τὸν δὲ χριστὸν ἔνδον ἔχων, habens autem intus Chriſtum crapularis. Homil. εἰς τὰ βαΐα. Et quomodo ſtabis ante tribunal Chriſti μιαραῖς χερσί, καὶ χείλεσι καταπτύστοις αὐτοῦ τοῦ σώματος, manibus pollutis, & labiis audens attingere corpus eius, & regem quidem putido non auſis oſculari ore, regem autem cœli anima polluta oſcularis, βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ καταφιλεῖς. Dic mihi an ſuſtineas manibus illotis τῇ θυσίᾳ προσελθεῖν, accedere ad ſacrificium. Et certè manibus tuis ad tempus tantum rex cœli tenetur, in illam autem animam integer diſſoluitur. Non vides vaſa ita ſplendentia, τὰ σκεύη οὕτως ἀπολαμπάζοντα. Illa non communicant ei quem continent, non ſentiunt eum qui intus eſt. Nos autem certè ſentimus. Non audis præconem ſtantem, & dicentem, ὅσοι ἐν μετανοίᾳ δεήθητε πάντες, quotquot pœnitentiam agitis, orate omnes. Quotquot non communicant pœnitentes ſunt. Cuius igitur rei cauſa dicit, abite qui non poteſtis orare. Item, τράπεζα πάρεστι βασιλική, ἄγγελοι διακονούμενοι τῇ τραπέζῃ, αὐτὸς πάρεστιν ὁ βασιλεύς: menſa præſto eſt regia, angeli miniſtrant menſæ, ipſe rex adeſt, & tu ſtas hianti ore. Item, quemadmodum enim à menſa præſente domino, famuli qui offenderunt abeſſe debent, ita & hic ἐκφερομένης τῆς θυσίας, καὶ τοῦ χριστοῦ τεθυμένου, καὶ τοῦ προβάτου τοῦ δεσποτικοῦ, cum ſacrificium profertur, cùm Chriſtus immolatur, & Domini agnus, cum audieris oremus omnes communiter, cum vela & ſiparia reducuntur, tunc exiſtima diduci cœlum ſuperne, & deſcendere angelos, ὅταν ἀνελκύηται τὰ ἀμφίθυρα. Homil. 30. in 2. ad Corinth. οὐχ ὡς ἔτυχε τὸ σῶμα ἡμῶν τετίμηται δεχόμενον τὸ σῶμα δεσποτικόν. Non parum honoratum eſt noſtrum os, quod accepit corpus Domini, ideo tunc maximè inter nos oſculamur. Homil. 3. in Iob. ποίαν οὐκ ὑποστησόμεθα τιμωρίαν, ὅταν τὴν γλῶτταν ἣ κατηξιώθημεν σαρκὸς γεύσασθαι δεσποτικῆς, ταύτην περιίδωμεν τὰ τοῦ διαβόλου φθεγγομένην. Qualem non ſuſtinebimus pœnam quando paſſi fuerimus linguam, qua guſtauimus carnem Domini, loqui ea quæ ſunt diaboli. Ad hæc, Tranſeat à me calix, Ego ſum panis qui de cœlo deſcendi, σὺ τρέφεις τοὺς ἀνθρώπους, ἐγὼ τὴν οὐράνιον τροφὴν δίδωμι τοῖς σοῖς ἀπογόνοις. Tu nutris homines, ego celeſtem cibum do tuis nepotibus. παρὰ φύσιν οἱ ἄγγελοι τῶν ἀγγέλων τὰ παρὰ ἀνθρώπων ἐσθίουσι· παρὰ φύσιν ἀνθρώπων οἱ ἄνθρωποι τὰ οὐράνια λαμβάνουσι. Præter naturam angelorũ angeli comedũt quæ ſunt hominũ. Præter naturã hominũ homines comedunt cœleſtia. Cibus ille non eſt proprius naturæ angelorum, nec hic cibus naturæ hominum. Hom. εἰς τὴν θεόσωμον ταφήν· ἵνα μὴ δυνηθῶμεν μὴ μόνον τοὺς πόδας κατέχειν, καὶ τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν φρικτῶν ἐκείνων καὶ ἀπορρήτων μυστηρίων, καὶ ἐν καθαρῷ τῷ συνειδότι τὴν μετάληψιν ποιησάμενοι. Mulieres piæ poſt reſurrectionem Chriſti primæ pedes Domini amplexæ ſunt, adorarunt. Id datum illorum amori & patientiæ. Et nos aliquid patiamur vt poſſimus non tantum Chriſti pedes amplecti, tenere, & manus, verum & caput per tremenda myſteria, &

io pura conſcientia participes effecti eius. Homil. de incredulit. Thomæ. οὐκ ἐσμὲν ἱκανοὶ ἵνα εἰσέλθῃς ὑπὸ στέγην τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ βούλῃ κατοικῆσαι παρ' ἡμῖν, ἐπειδὴ σὺ θέλεις ὡς φιλάνθρωπος οἰκεῖν ἐν ἡμῖν σοὶ θαῤῥοῦντες προσερχόμεθα. κελεύεις ἀναπετάσωμεν τῶν σωμάτων ἡμῶν τὰς πύλας ἃς σὺ ἐδημιούργησας. Inſtituit Chryſoſtomus communicantes, vt docet, vt dicant ante communionem, non ſumus ſufficientes, vt intres ſub tectum noſtrarum animatum, ſed quoniam tu vis poſſideri à nobis, quia vis vt hominum amans habitare in nobis, in te confidentes accedimus. Iubes vt pandamus ianuas noſtrarum ſaucium quas tu feciſti: intrato cum benignitate vt ſoles. Idem de ficu quæ exaruit, Hieremias dicit, venite mittamus lignum in panem eius. Lignum eſt crux, panis corpus Chriſti. Cùm enim accepiſſet Dominus panem dixit, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis frangitur. Homil. 3. in Matth. Et barbari quidem illi magi priuſquam Chriſtum viderent, tam longam exſuperarunt viam, tu verò nec videndo illos imitaris. Nam & cùm videris, ita eum relinquis, vt poſt illum curras ad theatra, & Chriſtum in ſpiritali ſitum præſepio derelinquis. Si quis polliceretur te ad regem introducturum poſtponeres ludicra. At verò ex hac menſa ſpiritualium fons emanat bonorum, vt theatrum aſpicias, ſedentem iuxta donorum cœleſtium fontem Chriſtum relinquis. Sanctus enim Chriſtus non aquam de fonte hoc largitur, ſed ſanguinem viuum, qui quanquam eſt mortis Dominicæ teſtimonium nobis tamen cauſa ſit vitæ. Homil. 14. ad Epheſ. ἐννόησον ἵνα ἀπήλαυσε τὸ στόμα σου, τίνων γεύεται. Cogita quæ contigerit os tuum, quæ deguſtarit. Non vides iſta vaſa nunquis audet ea in alios vſus quam ſacros adhibere. Tu ſtas in cœlo, & contumelioſus es in fratrem. φιλήματος ἠξίωσαι δεσποτικοῦ, honoratus es oſculo Domini, & laſciuis. τοσούτοις σου τὸ στόμα ἐκόσμησεν ὁ θεὸς, τροφῇ οὐκ ἔτι ἀγγελικῇ, ἀλλ' ὑπὲρ ἀγγέλων, Tot donis ornauit os tuum Deus, cibo non tantum angelico, ſed ſupra angelos, oſculo eius, complexibus eius, & petulans es. Homil. 51. in Matth. Qui dixit, hoc eſt corpus meum, & rem ſimul cum verbo confecit. Homil. 8. in epiſt. ad Timoth. συμβαίνει γὰρ λαϊκοὺς μὲν ἐν εὐλαβείᾳ ζῆν, fieri poteſt vt laici ſanctè & conſideratè viuant, Sacerdotes autem malè & nequiter. οὔτε βάπτισμα, οὔτε σῶμα χριστοῦ, οὔτε προσφορὰ δι' ἐκείνων, εἰ πανταχοῦ τὴν ἀξίαν ἡ χάρις ἐζήτει, neque baptiſma, neque corpus Chriſti, neque ſacrificium per eos fieret, ſi vbique gratia virtutem dignam quæreret. Nunc autem & per indignos ἐνεργεῖν, operari ſolet· οὐδὲν γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὰ προκείμενα εἰσάγει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἔργον ἐστί. Nihil enim homo in propoſita inducere ſolet, ſed omnia ſunt diuinæ virtutis opus. Homil. 2. ibidem: τὸ πᾶν τῆς χάριτός ἐστι. Omne quod fit eſt à gratia. Sacerdotis eſt aperire os. Deus omnia perficit. Sacerdos σύμβολον πληροῖ μόνον, implet modo ſymbolum, & ſpeciem. Homil. 4. de natura Dei, vt quo tẽpore iudex pro tribunali ſedere ſolitus eſt, omnes ſordidati pro ſeptis fori collocãtur. Sic patres ſtatuerũt, vt cũ breui Chriſtũ velut pro tribunali ſeſſurus, in ipſiſq; ſacramentis apparitutus eſſet, homines dæmone agitati, tanquam vincti adducerentur. Homil. 24. in Acta Apoſtol. Dum Sacerdos benedicit cùm angelis ſtas, cum illis cantas, Rex adeſt, & exercitum conſidera. Homil. 52. in Matth. Cùm agnum comedentes in lupos conuertamur, cùm ſaturati ouinis carnibus vt leones rapiamus? Homil. Quod Chriſtus Deus. Omnes ſe cruce ſignant, in ſacra menſa cùm corpus Chriſti in myſticis cœnis fulget. homil. de ſancto Philogono, hæc menſa vicem explet præſepis. Nam & hic ponitur corpus Dominicum vndique Spiritu Sancto conueſtitum. Qui myſteriis initiati ſunt intelligunt quæ dicuntur. Homil. 3. de natura Dei. Cùm ego concionor alter alterum impellit, vt propius adſit, cùm ipſe Chriſtus ſemet in ſacris myſteriis oſtenſurus eſt, deſerta eſt Eccleſia. Homil. 82. in Matth. Veniat nobis in mentem ad quem accedere conſtituimus, pro quibus & quid facturi. Quem Seraphim aſpicere nequeunt, quem terra contremiſcit, qui lucem inacceſſibilem habitat, ad eum accedimus. Homil. 51. Adeamus ſinguli ægrotantes Chriſtum magna cum fide. Nam ſi qui fimbriam eius tetigerunt omnes conualuerunt, quanto magis corroborabimur, ſi totum in nobis habuerimus. Cum fide autem accedere, non eſt tantum vt propoſitum corpus accipias, ſed multò magis vt mundo corde tangas, vt ſic adeas quemadmodum ad ipſum. Homil. 22. in Acta Apoſt. Quid dicis? in manibus eſt hoſtia, adſunt Angeli, adeſt filius Dei, cum tanto horrore aſtant, & putas ſimpliciter fieri ea, quæ pro Eccleſia, quæ pro Sacerdotibus offeruntur. Martyribus magnus honor eſt nominari Domino præſente, dum mors illa perficitur, & horrendum ſacrificium & ineffabilia Sacramenta. Homil. ad eos qui de ſer. Synax. τὸ συνειδὸς καθαρεύειν, καὶ τότε τῆς ἱερᾶς ἅπτεσθαι θυσίας. pura eſſe conſcientia, & tunc ſacrum attingere ſacrificium. Impius enim ne in feſto quidem debet participare ſanctam illam, & tremendam carnem, μετέχειν τῆς ἁγίας ἐκείνης καὶ φρικώδους σαρκός. Ante communionem olim lauabant manus. Chryſoſtomus in membranis Fed. Morelli, μετὰ παῤῥησίας πνευματικῆς μετάσχωμεν εὐλαβῶς τῆς ἀναιμάκτου θυσίας· μὴ τολμᾷς ἀνίπτοις χερσὶ τῆς ἱερᾶς ἅψασθαι θυσίας; Cum libertate ſpiritali

tali communicemus reuerenter ſacrificio incruento. An auderes illotis manibus attingere ſacrum ſacrificium, licet multa neceſſitas eſſet, κἂν πολλὴ ἀνάγκη ἐπίκειται?

AD CAPVT LIIII.
EXERCITAT. XVI.

CASAVBONVS.

AVguſtinus de peccator. meritis lib. 1. cap. 24. Optime Punici Chriſtiani baptiſmum ipſum nihil aliud quàm ſalutem, & ſacramentum corporis Chriſti nihil aliud quàm vitam vocant. Quid aliud etiam qui ſacramentum menſæ Dominicæ vitam vocant niſi quod dictum eſt, ego ſum panis vitæ.

BVLENGERVS.

SI ſacramentum corporis Chriſti, eſt ipſe Chriſtus qui eſt panis vitæ, quæ te, malum, intemperiæ agunt, vt diſtricte neges, Euchariſtiam eſſe ipſum Chriſtum panem vitæ, ipſum Chriſti corpus. Aliter à te ſentit S. Ephrem ſer. de Iudic. cap. 3. ἰδοὺ τὸ ποτήριον τοῦ φρικτοῦ σου αἵματος, πλῆρες φωτὸς, καὶ ζωῆς· τούτῳ ἡμῖν χαρίζῃ σύνεσιν, καὶ φωτισμὸν, ἵνα μετὰ πίστεως πόθου καὶ ἁγιασμοῦ προσερχώμεθα αὐτῷ. Ecce poculum tremendi ſanguinis tui plenum lumine & vita. Per hoc nobis gratificaris intelligentiam, & illuminationem, vt cum fide, cum deſiderio & ſanctificatione ad illud accedamus. Qui accedit indigne ad myſteria, ſeipſum condemnat, μὴ ἁγνίσας ἑαυτὸν βασιλέα δέξασθαι ἐν τῷ νυμφῶνι, Non ſanctificans ſe ipſum vt regem accipiat in ſuo thalamo. Chryſoſtomus ad cap. 6. Ioan. Niſi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis καὶ γὰρ ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι ἀδύνατον τοῦτ᾽ ἐστι, δείκνυσιν ὅτι οὐ μόνον ἀδύνατον, ἀλλὰ σφόδρα ἀναγκαῖον. Quia dicebant fieri non poſſe vt caro eius manducaretur, oſtendit non modo id fieri poſſe, verum & omnino neceſſarium eſſe vt manducetur. καθάπερ γὰρ σὺ τὸ σῶμα ἐσθίεις τὸ δεσποτικὸν, οὕτως ἐκεῖνοι τὸ μάννα, καὶ ὥσπερ σὺ τὸ αἷμα πίνεις, οὕτως ἐκεῖνοι ὕδωρ ἐκ πέτρας. Vt tu Domini corpus comedis, ita illi manna manducarunt, vt tu ſanguinem Chriſti bibis, ita illi aquam de petra. Ad cap. 26. Matth. Diaconos monet ne indignos admittant ad corpus Chriſti. τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν ἐκζητήσεται τῶν ὑμετέρων. Sanguis eius è manibus veſtris exquiretur. Si fons tuæ fidei commiſſus eſſet, vt eum gregi purum ſeruares, non patereris inquinari, νυνὶ δὲ οὐχ ὕδατος ἀλλ᾽ αἵματος καὶ πνεύματος πηγὴν ἐγκεχειρισμένος, Nunc cum tuæ fidei non aquæ, ſed ſanguinis, & Spiritus fons commiſſus ſit, peccatores admittis. tolerabilius eſt non arcere energumenos, quàm quod dicit Paulus, τὸν χριστὸν καταπατῆσαι, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγήσασθαι. Conculcare Chriſtum, & ſanguinem teſtamenti pollutum ducere. Homil. Quod fides mortua eſt ſine operib. Vt cera in igne, tota in ignis ſubſtantiam tranſit, ita & hic exiſtimato συναναλίσκεσθαι τὰ μυστήρια τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ, conſumi myſteria per ſubſtantiam corporis Chriſti. Ideo accedentes μὴ ὡς ἐξ ἀνθρώπου νομίζετε μεταλαμβάνειν τοῦ θείου σώματος, ne quaſi ex homine exiſtimare vos participare diuinum ſanguinem. Ita communicemus ſalutari ſanguini quaſi labris attingamus diuinum & impollutum Chriſti latus. καὶ ὡς τὸ θεῖον, καὶ τὸ ἄχραντον πλευρὰς ἐφαπτόμενοι τοῖς χείλεσι, οὕτως τοῦ σωτηρίου αἵματος μεταλαβῶμεν. Ad c. 6. Ioan. Hic ſanguis olim præfigurabatur ſemper in altaribus, Hic ſanguis eſt honor totius orbis. Hoc redemit Eccleſiam Chriſtus, & ornauit eam totam. Vt enim qui ſeruos emit dat aurum, & eos volens ornare aurum adhibet, ita Chriſtus nos redemit ſanguine, nos ornat ſanguine. οἱ τούτου μετέχοντες αἵματος, qui hunc ſanguinem participant ſtant cum angelis, ipſum enim regem induerunt. Si qui inquinant purpuram regis, itidem puniuntur ac qui diſcindunt, non alienum eſt eos qui cogitatione polluta, δεχομένους τὸ σῶμα ἀκαθάρτῳ διανοίᾳ, ſuſcipiunt corpus Chriſti eadē pœna plecti, atque ij qui clauis diſruperunt. Ad c. 26. Matt. credamus verbis eius & ne contradicamus licet repugnet id quod dicitur noſtræ ratiocinationi, & aſpectui. Sed eius ſermo plus poſſit, quā viſus aut ratiocinatio noſtra. Sic faciamus in myſteriis, ne ſpectemus tantum res propoſitas, ſed eius verbis adhæreamus. Eius enim verbum circumueniri nequit, noſter ſenſus facile decipitur. Verbum Dei nunquam irritum eſt, ſenſus plerunque errat. Quia igitur verbum dicit, hoc eſt corpus meum, καὶ πειθώμεθα, καὶ πιστεύωμεν, καὶ νοητοῖς αὐτὸ βλέπωμεν ὀφθαλμοῖς, & perſuademur, & credimus, & iſta oculis intellectus cernimus. Nihil enim

quod

quod ſenſu perciperetur nobis dedit Chriſtus, ſed ſignis & rebus ſenſilibus, omnia intellectilia. Sic in baptiſmo per aquam rem ſenſilem fit nobis donum, ſed intellectu percipitur quod fit, regeneratio, innouatio. Quot dicunt, velim eius formam videre, characterem, lineamenta, veſtes, calceos ἰδοὺ αὐτὸν ὁρᾷς, αὐτοῦ ἅπτῃ, αὐτὸν ἐσθίεις, Ecce ipſum vides, ipſum tangis, ipſum comedis. Velles eius veſtimenta videre, αὐτὸς καὶ ἑαυτόν σοι δίδωσι, οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ φαγεῖν, καὶ ἅψασθαι. Ipſe dat ſe tibi non modo vt eum videas, ſed vt comedas & tangas. Hæc tibi ex Chryſoſtomo adſcripſi quem in amoribus habere te ſcio, quibus nihil clarius, & efficacius dici poteſt.

AD CAPVT LV.

CASAVBONVS.

ELigius qui ante annos mille viuebat. Homil. Vocatur hæc dies cœna Domini, vocatur & natalis calicis, & merito talibus præfulget vocabulis, quia hac, eadémque die myſticum Paſcha Dominus cum diſcipulis celebrans, ſacramenta corporis & ſanguinis ſui illis, atque per illos nobis tradidit.

BVLENGERVS.

PVlcre id à te obſeruatum. Eligio Nouionij in Belgico epiſcopo reponam Auguſtini verba lib. 20. contra Fauſtum cap. 21. Huius ſacrificij caro & ſanguis ante aduentum Chriſti per victimas ſimilitudinum promittebatur, in paſſione Chriſti per ipſam veritatem reddebatur, poſt aſcenſum Chriſti per ſacramentum memoriæ celebratur. Ser. 2. ad Pſal. 33. Ipſe de corpore & ſanguine ſuo ſacrificium inſtituit ſecundum ordinem Melchiſedech. lib. 17. de ciuit. Dei cap. 20. Menſa quam ſacerdos noui teſtamenti exhibet de corpore & ſanguine ſuo eſt. Id eſt enim ſacrificium quod ſucceſſit omnibus ſacrificiis. Epiſt. 23. ad Bonifacium Chriſtus in ſacramento non ſolum per omnes Paſchæ ſolemnitates, ſed omni die populis immolatur. Nec vtique mentitur qui interrogatus eum reſponderit immolari. Landfrancus Epiſcopus Cantorbienſis aduerſus Berengarium mutuatur à Gregorio magno hæc verba. Sacramentum corporis Chriſti, quantum ad id ſpectat quod in cruce immolatus, eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro eius eſt quam forma panis opertam in ſacramento accipimus, & ſanguinem eius quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Gregorius magnus lib. 4. Dialog. Eius quippe caro ibi ſumitur, eius ſanguis non iam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Penſandum eſt ergo quale ſit hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra mortem vnigeniti filij ſemper imitatur. Cyrillus Alexandr. de myſtica cœna. πιόμεθα αὐτοῦ τὸ αἷμα τὸ ἅγιον εἰς ἱλασμὸν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ μέθεξιν τῆς ἐν αὐτῷ ἀθανασίας, πιστεύοντες ἅμα ἐν τῷ αὐτὸς ἱερεὺς καὶ θυσία, αὐτὸς ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος, μὴ διαιροῦντες εἰς δύο πρόσωπα τὴν θείαν, καὶ ἀδιαίρετον, καὶ πρὸς γε τούτοις ἀσύγχυτον ἕνωσιν τῆς ὁμοίας τῆς πανσέπτου τριάδος. Bibimus eius pretioſum Sanguinem ad propitiationem noſtrarum noxiarum, & participationem immortalitatis quæ in eo eſt, credentes ſimul quod ipſe ſacerdos & ſacrificium eſt, ipſe offerens, & qui offertur, & accipitur, non diuidentes in duas perſonas diuinam, & indiuiſam, & inconfuſam vnionẽ vnius omni honore dignæ Trinitatis. Ait vnicã tantum eſſe perſonam verbi non duas, quæ tamen ab eſſentia ſanctiſſimæ Trinitatis realiter non ſeparetur. Idem de carne Chriſti qui vita eſt Epiſt. 2. ad Neſtorium, ζωὴ γὰρ ὢν κατὰ φύσιν ὡς θεὸς, ἐπειδὴ γέγονεν ἓν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτὴν, ὥστε κἂν λέγῃ πρὸς ἡμᾶς, vita enim exiſtens ſecundum naturam vt Deus quando fuit vnum ad ſuam carnem, effecit eam viuificam. Itaque quanquam dicit, Amen, Amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, ne putemus eum hominem eſſe quales ſumus. Quomodo enim nudi ac ſimplicis hominis caro viuifica erit ſecundum naturam ſuam, ſed carnem dicit propriam filio Dei qui propter nos homo factus, & dictus eſt. Idem contra Theodorum, quia fuit homo, κεχρημάτικε καὶ ἱερεὺς, οὐχ ὡς μείζονι θεῷ προσκομίζων τὴν ἱερουργίαν, ἀλλ' ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ, τῆς πίστεως ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν πραγματευόμενος. Fuit ac dictus eſt pontifex, non quaſi maiori Deo ſacrificium offerens, ſed ſibi & patri, confeſſionem fidei noſtræ tractans, & diſponens,

CASAV

CASAVBONVS.

PAſchaſius Abbas Corbeienſis lib. de corpore Domini. Hoc iudicium manarali calicis mox excipitur, vt doceantur, quid contemptoribus immineat, ſi damnati à conſcientia pedem de menſa Domini non retraxerint.

BVLENGERVS.

DIligentiam tuam in obſeruando probo, non fidem. Debueras enim hæc eiuſdem Paſchaſij ſubiungere. Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra, & quia voluit, licet figura panis & vini hic ſit, tamen omnino nihil aliud quam caro Chriſti & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt. Item, Neque ita dixit cùm fregit, & dedit eis panem, hæc eſt, vel in hoc myſterio eſt quædã virtus, vel figura corporis mei, ſed ait non fictè, hoc eſt corpus meum, & ideo hoc eſt quod dixit, non quod quiſque fingit. Id ipſum ſcribit in epiſt. ad Frudegardum. Anaſtaſius de Synaxi, ἐπειδὴ γὰρ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὁ ἱερεὺς τυγχάνει, καὶ ὥσπερ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος τὸν θεὸν ἐξιλεοῦται, βλέπε πῶς πάντας προασφαλίζεται, καὶ διαμαρτύρεται ὡσανεὶ τοῦ λαοῦ τινος ἵνα φθεγγόμενος. ἐπειδὴ, ὦ ἄνδρες, μεσίτην με πρὸς θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν ἐπὶ τῆς μυστικῆς ταύτης τραπέζης ἐστήσατε, παρακαλῶ συνδράσατε καὶ ὑμεῖς σὺν ἐμοί, ἀπέστητε πάσης τῆς βιωτικῆς ἐννοίας. ἀκούσατε τί ὁ διάκονος ὑμῖν προσφωνεῖ λέγων, στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου, πρόσχωμεν τῇ ἁγίᾳ ἀναφορᾷ, κλίνωμεν τὰς αὐχένας, κλείσωμεν τὴν διάνοιαν, κλείσωμεν τὴν γλῶτταν, πτερώσωμεν τὸν νοῦν, καὶ τὰς καρδίας, ἵνα πρὸς θεὸν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα ἐπάρωμεν, παρέλθωμεν τὸν οὐρανὸν, παρέλθωμεν τοὺς ἀγγέλους, παρέλθωμεν τὰ χερουβὶμ, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν θρόνον τὸν δεσποτικὸν προσδράμωμεν. ἐξομολογησώμεθα ἐπὶ τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον. ταῦτα μαρτύρεται ἡμῖν ὁ ἱερεὺς λέγων, ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας. εἶτα τί πρὸς ταῦτα ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα. ἔχομεν πρὸς τὸν κύριον. τί λέγεις; τί ποιεῖς; ὁ νοῦς σου πρὸς φθαρτὰ, καὶ πρόσκαιρα μετεωρίζεται, καὶ σὺ λέγεις, ἔχω πρὸς τὸν κύριον. πρόσεχε παρακαλῶ. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε, ὁ ἱερεὺς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ σοῦ προσφέρει τῷ δεσπότῃ, καὶ σὺ καταφρονεῖς; ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ σοῦ ἀγωνιᾷ, καὶ ὡς ἐν δικαστηρίῳ παριστάμενος. παρακαλεῖ, καὶ ἐπικαλεῖται ἄνωθεν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος σοι ἐπιφοιτῆσαι, καὶ σὺ ὑπὲρ τῆς σαυτοῦ σωτηρίας οὐ φροντίζεις; οὐχ ὁρᾷς ὅτι διὰ τοῦτο ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὴν φοβερὰν ἵνα. πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, καὶ σκληρότητος ῥίψαντες ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ τῷ δεσπότῃ προσέλθωμεν. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε, ἀγγέλων λειτουργούντων, ἑξαπτερύγων τὴν μυστικὴν τράπεζαν καλυπτόντων, τῶν χερουβὶμ παρισταμένων, καὶ τὸν τρισάγιον ὕμνον λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κεκραγότων, κεκυφότος τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ὑπὲρ σοῦ ἐξιλεουμένου, πάντων φόβῳ καὶ τρόμῳ διακειμένων, τοῦ ἀμνοῦ τοῦ θεοῦ σφαγιαζομένου, τοῦ ἁγίου πνεύματος ἄνωθεν ἐπιφοιτῶντος, οὐ φροντίζεις καταφρονῶν. ἄφες οὖν μοι, δέσποτα, ὡς ἀφῆκα κἀγὼ τοῖς ὁμοδούλοις. ταῦτα λέγωμεν τῷ Χριστῷ καθ' ἑκάστην ὥραν προσευχόμενοι, καὶ κατὰ καιρὸν τῆς φοβερᾶς καὶ φρικτῆς συνάξεως παριστάμενοι. ὅταν γινώσκων ὁ ἱερεὺς μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι τὴν θυσίαν ἐκείνην τὴν ἀναίμακτον, ἀνυψοῖ τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, καὶ πᾶσιν αὐτὸν ἀποδεικνύει. εἶτα ἐκφωνεῖ ὁ διάκονος καὶ λέγει, πρόσχωμεν, ὅπερ ἐστὶ, πρόσεχε αὐτοῖς, φησιν. ἰδοὺ πρὸ βραχέος συνέθεσθε λέγοντες· ἔχομεν πρὸς τὸν κύριον τὰς καρδίας· εἶτα ἐπάγει ὁ ἱερεὺς, καὶ λέγει, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. τί φησιν ὁρᾶτε ἀγαπητοὶ πῶς τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων προσέρχεσθε. ἐπεὶ κἂν ἄγγελος θεοῦ ἐστιν ὁ προσφέρων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν σὺ δὲ ἀναξίως προσέρχῃ, οὐδαμῶς σε ὁ ἄγγελος τῶν ἁμαρτημάτων καθαρίσει. Item, κἂν τὸ θεῖον εὐαγγέλιον μάλιστα προσκοπεῖν, εἴπῃ, ἀγανακτοῦμεν καὶ προσκοπτόμεθα, κἂν ὁ τὰς εὐχὰς ποιῶν ἱερεὺς ταύτας μικρὸν παρεκτείνῃ, στυγνάζομεν καὶ ὀλιγωροῦμεν, κἂν ὁ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν προσφέρων πρὸς βραχὺ βραδύνῃ ἀκηδιῶμεν νυστάζοντες, καὶ χασμώμενοι. ἐξαιρέτως δὲ ἐν τῇ θείᾳ ἱερουργίᾳ τῶν ἀχράντων μυστηρίων συντόνως διατεθῆναι ὀφείλοντες, καὶ μετὰ φόβου, καὶ τρόμου παρίστασθαι τῷ δεσπότῃ ἐν τῇ τοιαύτῃ συνάξει. ἕτεροι δὲ τὴν μυσταγωγίαν τῆς θείας λειτουργίας καταλείψαντες. Item, καὶ αὐτῶν ἱερέων τὴν θυσίαν προσφερόντων ἐν τῇ συνάξει, ἀπασχολοῦνται. Itẽ, οὐδὲ μικρῷ τὰς χεῖρας ἀπονιπτόμενοι, οὕτω τὸ ἅγιον ἐκεῖνο σῶμα, καὶ τὸ θεῖον αἷμα τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου σωτηρίας ῥεῦσαν ἀκαθάρτοις καὶ ἐρρυπωμένοις ἑαυτοῖς προσάγομεν. οὐχ ὁρᾷς πῶς ὁ Ἰούδας ἀναξίως καὶ δολίως τοῦ σώματος μεταλαβὼν δεσποτικοῦ δίκην κατεκρίθη, καὶ χώραν πλείονα δέδωκε τῷ πονηρῷ. φησὶ γὰρ καὶ λαβὼν τὸ ψωμίον, &c. ἄρα ἐρρυπωμέναις καὶ ἐσπιλωμέναις χερσὶν τολμᾷς ἅψασθαι τῶν βασιλικῶν ἱματίων, καὶ τί λέγω βασιλικῶν; οὐδὲ τῶν σῶν ἱματίων ἅψῃ ῥυπαρὰς τὰς χεῖρας ἔχων, ἀλλὰ πρότερον πεπλυμμένας, καὶ ἐκμάξας αὐτὰς, τότε τῶν σῶν ἱματίων ἅψῃ. τί οὖν; οὐδὲ ὡς ἱματίοις εὐτελέσι καὶ ἐνδύμασι προσάγεις τῷ Χριστῷ τὴν τιμήν. Item, αἰτήσαι συγχώρησιν, ἵνα πρεπόντως τοῖς μυστηρίοις προσέλθῃς, ἵνα καθαρῷ συνειδότι τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος μεταλάβῃς, ἵνα σοι εἰς κάθαρσιν, καὶ μὴ εἰς κατάκρισιν γένηται. Quia enim mediator Dei & hominũ eſt Sacerdos, & pro remiſſione peccatorũ multitudinis Deũ propitiat, vide quomodo omnino anteoccupat & teſtificatur, veluti populo talia quædã dicẽs Quoniã, ô viri, cõciliatorẽ me, & mediatorẽ ad Deũ pro vobis in hac myſtica menſa cõſtituiſtis, vos exhortor ſtudiũ & diligẽtiam mecũ & vos adferte, abſcedite ab omnibus cogitationibus vitæ mortalis. Audite quid dicat vobis Diaconus, ſte-

mus pulchrè, ſtemus cum tremore, attendamus ſanctæ oblationi, ſubmittamus ceruices, claudamus cogitationem, claudamus linguam, alas demus menti noſtræ, & cordi, vt ad Deum mentis noſtræ oculum attollamus. Tranſcendamus cœlũ, tranſcendamus Angelos & Cherubin, & ad ipſum thronum Domini accurramus. Confiteamur ad ſanctum, & ſupercœleſte & intellectile ipſius altare. Hæc teſtatur nobis Sacerdos dicens, Surſum corda. Deinde quid nos ad iſta reſpondemus. Habemus ad Dominum. Quid ais? quid facis? Mens tua ad corruptibilia, & temporaria temerè attollitur, & tu dicis, habeo ad Dominum. Attende hortor te. Quid agis homo. Sacerdos incruentum ſacrificium pro te offert Domino, & tu negligis? Sacerdos pro te laborat, & vt in iudicio adſtans aduocat & accelerat ab alto gratiam Spiritus Sancti, & tu de tua ſalute ſolicitus non es. Non vides quia propter hoc nos inuicem complectimur illa hora tremenda, vt omne vinculum iniquitatis, & duritiæ cum abiecerimus puro corde ad Dominum accedamus. Quid facis homo angelis miniſtrantibus. Seraphim ſex alis myſticam menſam tegentibus, Cherubim aſtantibus, & clara voce ter ſanctum acclamantibus, pontifice latente, & pro te Deum propitiante, omnibus cũ metu & tremore miniſtrantibus, agno Dei immolato, Sancto Spiritu ex alto aduentante non exhorreſcis, ſed negligis. Dimitte mihi, Domine, vt ego dimiſi conſeruis meis. Hoc dicimus Chriſto qualibet hora precantes, & tempore metuendæ, & tremendæ Miſſæ adſiſtentes. Cuius rei gnarus Sacerdos poſt ſanctificatum ſacrificium incruentum attollit panem vitæ, & omnibus illum oſtendit. Poſtea exclamat Diaconus, & ait, attendamus, quod eſt, attendite vobis ipſis. Ecce paulò ante comprobaſtis dicentes. Habemus ad Deum corda. Deinde adiicit Sacerdos, & dicit, Sancta Sãctis. Quid ait? videte cariſſimi quomodo ad communionem myſteriorum acceditis. Quoniam & ſi angelus eſſet is qui offert incruentũ ſacrificiũ, & tu indignè accedas, angelus expiare ac purgare peccata tua non poſſit. Item, & ſi Euangelium maiorem habeat lectionem, iraſcimur, & circũſpectamus, & ſi Sacerdos qui facit preces illas paulò longius producit, triſtamur & contemnimus, & ſi is qui incruentũ ſacrificium offert, tantillũ moretur, nauſeamus dormitantes & hiãtes. Præcipuè autẽ in diuina liturgia impollutorũ myſteriorũ attenti cùm eſſe debeamus, & cum metu & tremore aſſiſtere Domino in tali collecta. Alij autem myſtagogiam ac celebrationem diuinæ liturgiæ cùm dereliquerint. Itẽ, & Sacerdotibus ſacrificium offerentibus in collecta, tumultuantur aut attenti non ſunt. Aqua exigua manus lauantes, ita ſanctum corpus & ſanguinem qui fluxit pro mundi ſalute impuri & ſordidi nobis ipſis admouemus: Non vides quomodo Iudas indignè & doloſè corpus participãs Domini ſtatim iudicatus eſt, & maiorem locum dedit Diabolo? Ait enim, & cùm accepiſſet buccellam, An manibus ſordentibus, & inquinatis audeas veſtes regias attingere? Quid dico regias? Ne tuas quidem veſtes attigeris ſordidas manus habens, ſed prius laueris, & exterſeris eas, & ita veſtes tuas tetigeris. Quid igitur? Ne tantũ quidem honorẽ Chriſto habes quantum veſtibus tuis? Veniam peccatorum tuorum expoſce Deum, vt decenter ad myſteria accedas, vt pura conſcientia communices corpori & ſanguini, vt tibi ſit in purgationem non in iudicium. Hæc verba paulò prolixiùs aſ[illegible], ſi. quia veterem ſacræ liturgiæ & communionis ritum ſub oculos ſubiiciunt, & veram ac realem præſentiam corporis Chriſti diſertè proteſtantur.

AD CAPVT LVI.

CASAVBONVS.

Diximus veterem Eccleſiam appellaſſe cœnam Dominicam etiam ſacrificium propter memoriã ſacrificij ſemel in cruce facti, & oblati, qua de re in diſſertatione de ſacrificio Chriſtianorum dicemus.

BVLENGERVS.

Aliquoties id inculcaſti, totiéſque oſtendi te falſum obtrudere, quoties de ſacrificio cœnæ Dominicæ loquutus es, cùm veteres patres Chriſtum Dominũ re vera corpus ſuum in ſuprema cœna immolaſſe & hoc ſacrificium inſtituiſſe, quod hodieq; ad altare Sacerdotes in corpore & ſanguine celebrãt, docere probaui. Anaſtaſius ſer. de Synaxi, ἀναφορὰν, Greg. Nazian. θυσίαν ἀναίμακτον vocat, alij προσφορὰν, συνάξιν, λειτουργίαν, θῦμα. Sed audiamus eos loquẽtes. Aug. ex Amb. ſer. de verb. Domini in Euãg. Lucæ. Ergo tu audis quod quotieſcunq. offertur ſacrificiũ, mors Domini, reſurrectio Domini, eleuatio Dom. ſignificetur, & re[illegible] peccatorũ. In ſer. de ſacr. altaris iteratur quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit, quia [illegible] peccamus, & ideo quia quotidie labimur, Chriſtus pro nobis myſticè immolatur. ſer. 11. de ſacr.is, vide

animas

animas occiſorum ſub ara. Sub ara, inquit, in qua Deo ſacrificum celebratur, in qua offeruntur hoſtiæ, in qua Dominus eſt ſacerdos. Plura ſupra ex Auguſtino attuli. Epiſtol. ad Paulinum 49. Vouentur omnia quæ offeruntur Deo, maxime ſancti altaris oblatio, quo ſacramento prædicatur noſtrum aliud votum maximũ, quo nos nouimus eſſe in Chriſto manſuros, vtique in cõpage corporis Chriſti, cuius rei ſacramentum eſt, quod vnus panis, vnum corpus multi ſumus. Ideo in huius ſanctificatione, & diſtributionis præparatione exiſtimo Apoſtolũ iuſſiſſe propriè fieri προσευχάς id eſt, orationes, vel, vt alij perũ interpretati ſunt, adorationes: hoc eſt enim ad votum quod vſitatius in ſcripturis nuncupatur. Interpellationes autẽ, ſiue, vt veſtri codices habent, poſtulationes fiunt cum populus benedicitur. Tunc enim antiſtites velut aduocati ſuſceptos vos manus impoſitione, miſericordiſſimæ offerunt poteſtati. Quibus peractis & participato tam ſancto ſacramento gratiarum actio cuncta concludit. Græci dicunt ἱερατεύειν, προσκομίζειν. Cyrill. Alexand. lib. de obedientia, oſtendit Chriſtum & hoc ſacrificium facere, & non tantum patri, verum & ſibi ipſi offerre, quà Deus eſt. ἄθρει δὲ ὅπως ἱερατεύει μετὰ ἀνθρωπίνων, καὶ μεσίτης τέθειται θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. μιμεῖται γὰρ πᾶς ἱερεύς. τὸ δὲ τῆς θυσίας τρόπον, οὐχ ὡς καθ' ἕνα τὸν καθ' ἡμᾶς ἱερέων προσκομίζει δουλοπρεπῶς, μηδὲν αὐτὸς ἐπικοινωνῶν εἰς τὸ λαβεῖν αὐτήν, ἀλλ' ἑαυτῷ πραγματεύεται, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ πατρί. Vide quomodo vt homo ſacerdotem agit, & ſacrificat, & mediator poſitus eſt hominum, & Dei. Omnis enim ſacerdos eſt mediator. Sacrificium autem non vt vnus aliquis ſimplex homo offert ſeruiliter, nihil ipſe accipiens de ſacrificio, ſed ſibi ipſi ſacrificium procurat, & per ſe, & in ſe Deo Patri. Theodoretus ſuper Exod. Vt nos cùm agnum Domini ſacrificamus, cognoſceremus antè deſcriptum fuiſſe typum. Hæc autem vniuerſa myſteriorum noſtrorum ſunt ænigmata. Nam & nos vngimus agni noſtri ſanguine non tantum limen, ſed vtrumque poſtem purgantes & ſacrificantes. Siquidem & in veritate poſt ſalutare baptiſma agni immaculati ſumptio & participatio peragitur. Idem lib. de dubiis ſcript. ὁ μελχισεδὲκ τῆς διατακτικῆς εἶχεν ἱερωσύνης τύπον, διὰ δὴ καὶ ἄρτους τῷ Ἀβραὰμ, καὶ οἶνον, καὶ σῖτον ἀντέδωκεν, ὡς τοιαῦτα τυχὸν τινα προσφέρειν εἰωθὼς τῷ τῶν ὅλων θεῷ. εἶδε γὰρ κἂν τούτῳ δειχθῆναι τὸν τύπον. Melchiſedech habuit typum ſacerdotij Domini, ideo & panes Abraamo, & vinum, & ſeuum rependit, vt ſolitus talia offerre Deo. Nam & in hoc Melchiſedech oſtenditur eſſe typus Domini. Ibidem vocat hierurgiam, ἡμεῖς δὲ τὴν ἔνδον ἀπονέμεσθαι λειτουργίαν ἐπιτελοῦμεν, θυμίαμα, καὶ λυχνιαῖον φῶς προσφέροντες τῷ θεῷ, καὶ τὴν μυστικὴν τῆς ἁγίας τραπέζης ἱερουργίαν. Nos autem intus liturgiam diſtribuendam curamus, ſuffitum, & lumen lychnorum offerentes Deo, & myſticum ſanctæ menſæ ſacrificium. Liturgiam poſuit pro communione. Alibi vocat θυσίαν λογικὴν καὶ πανάγιαν. Ad hæc verba, ſanguinem teſtamenti. πάλιν τὴν διαφορὰν ἔδειξεν, ὅτι ὁ μὲν υἱὸς, ὁ δὲ δοῦλος, καὶ ὅτι ἐκεῖναι μὲν ἄλογοι θυσίαι, αὕτη δὲ λογικὴ καὶ πανάγια. Rurſum oſtendit quid inter Moſen & Chriſtum intereſſet, quia Chriſtus Dei filius eſt, Moſes ſeruus, & illa ſacrificia erant irrationalium, ſacrificium autem Euchariſtiæ, rationale, & omnino ſanctum. Item c. 20. vitæ patrum. Iuſſit vaſa ſacra afferri in locum ſacrum vbi erat clauſus Maris, & pro altari, vſus Diaconorum manibus myſticum, diuinum, & ſalutare obtulit ſacrificium. Gregorius Turonenſis, ſancta ſolemnia vocat lib. de Miraculis cap. 85. Dum ſacra ſolemnia ad memoriam Martini agerentur, oblatis ſuper altare ſacris muneribus, myſterióque corporis & ſanguinis Chriſti palla ex more cooperto. Gregorius magnus quotidianæ immolationis ſacrificium dixit lib. 22. Moral. c. 11. Illi eſurientem animam ſuam deſiderant quotidianæ immolationis ſacrificio de eius carnibus ſatiare. Item, ſacras hoſtias offerre. Hom. 37. in Euang. Mittamus ad hanc legationem noſtram flendo, tribuendo, ſacras hoſtias offerendo. Singulariter namque ad abſolutionem noſtram cum lacrymis & benignitate mentis, ſacri altaris hoſtia ſuffragatur. Alibi miſſarum ſacrificia lib. 3. Dial. c. 3. Sanctus Agapitus miſſarum ſacrificia exorſus, ſacrificium in conſpectu Dei omnipotentis immolauit. Quo peracto ab altari exiens claudum erexit; cũque ei Dominicum corpus in os mitteret. Hom. 37. ſuper euang. Caſſio epiſcopo, mos erat quotidianis Deo hoſtias offerre. lib 4. Dial c. 55. 58. 59. Greg. magnus per dies 30 Miſſæ ſacrificium offerri fecit, donec per ſalutaris hoſtiæ oblationem. lib 11. Ep c. 57. Tempore quo Ianuarius ſacrificium celebrat. lib. 3. epiſtol. 1. Pallium ad ſacra Miſſarum ſolemnia vtendum tranſmiſimus. Ioan. Diac. lib. 2. c. 17. Gelaſianum codicem de Miſſarum ſolemnibus. lib. 7. ep Indict 2. ca. 63. Quia alleluia dici ad Miſſas extra Pentecoſtes tempora feciſtis. In quotidianis Miſſis alia quæ dici ſolent tacemus Orationem Dominicam idcirco mox poſt precem dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, vt ad ipſam ſolummodo orationem oblationis hoſtiam conſecrarent. Iſidorus lib. de Officiis cap. 19. Sacrificium quod à Chriſtianis Deo offertur primum Chriſtus Dominus noſter & magiſter inſtituit, quando commendauit Apoſtolis corpus & ſanguinem ſuum priuſquam traderetur, &c. Quod quidem ſacramentum Melchiſedech Rex Salem figuraliter in typum corporis & ſanguinis Chriſti primus obtulit, primúſque myſterium tanti

ſacrificij imaginarie idem expreſſit, præferens ſimilitudinem Domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſacerdotis æterni, ad quem dicitur, Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Hoc ergo ſacrificium Chriſtianis celebrare præceptum eſt, relictis ac finitis Iudaicis victimis &c. Hoc itaque fit à nobis, quod pro nobis ipſe Dominus fecit quod in veſperam obtulit. Sic enim Chriſtum oportebat id implere circa veſperam diei, vt Dominus ipſa hora oſtenderet veſperam mundi. Proinde autem non communicauerunt ieiuni Apoſtoli, quia neceſſe erat vt Paſcha illud typicum antea impleretur, ſic & denuo ad verum Paſchæ ſacramentum tranſirent. Hoc enim myſterium tunc factum eſt, quo primũ diſcipuli corpus & ſanguinẽ Domini noſtri non acceperunt ieiuni, ab vniuerſa autem Eccleſia nunc à ieiunis ſẽper accipitur. Sic enim placuit Spiritui Sancto per Apoſtolos, vt in honore tanti ſacramenti in os Chriſtiani ieiuni prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi. Panis enim quem frangimus corpus eſt Chriſti, qui dicit, ego ſum panis viuus &c. vinum autem ſanguis eſt. Hæc autem duo ſunt viſibilia, ſanctificata tamen per Spiritum ſanctum in ſacramentum diuini corporis tranſeunt. Græci προσφορὰν indigetant. Clemens Rom. lib. 8. Conſtit. c. 13. καὶ καταπέμψῃς τὸ ἅγιόν σου πνεῦμα ἐπὶ τὴν θυσίαν ταύτην, ὅπως ἀποφήνῃ τὸν ἄρτον τοῦτον σῶμα τοῦ χριστοῦ σου, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τοῦ χριστοῦ σου. ὁ μὲν ἐπίσκοπος διδότω τὴν προσφορὰν λέγων, σῶμα χριστοῦ, καὶ ὁ δεχόμενος λεγέτω ἀμήν. Et mittas Spiritũ tuum ſanctum in hoc ſacrificium, vt faciat hunc panem corpus Chriſti, & poculum hoc ſanguinem Chriſti. Epiſcopus det oblationem dicens, corpus Chriſti, & qui accipit dicat Amen. προσφορὰν poſuit pro Euchariſtia. Item c 57. οἱ μὲν τῇ προσφορᾷ τῆς εὐχαριστίας σχολαζέτωσαν, ὑπηρετούμενοι τῷ κυρίου σώματι μετὰ φόβου. Diaconi incumbant oblationi Euchariſtiæ miniſtrantes corpori Domini. Vocat προσφορὰν τῆς εὐχαριστίας. S. Iacobus in Liturgia dicit Chriſtũ σφαγιάζεσθαι, immolari. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου σφαγιασθεὶς ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Ecce agnus Dei, filius patris, qui tollit peccatũ mundi, immolatus pro vita mundi. Clemens lib. 7. c. 2. θυσίαν vocat. ὅπως ἀμώμητος ᾖ ἡ θυσία ἡμῶν, καὶ ἀνεπίφορος θεῷ τῷ εἰπόντι περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἐν παντὶ τόπῳ μοι προσενεχθήσεται θυμίαμα, καὶ θυσία καθαρά. Vt irreprehenſibile ſit noſtrum ſacrificium, & acceptum Deo dicenti de Eccleſia, In omni loco mihi offeretur thymiama & oblatio pura. Item θυσίαν λογικὴν, ἀναίμακτον, μυστικὴν. lib. 6. c. 2. ἀντὶ θυσίας τῆς δι' αἱμάτων λογικὴν, καὶ ἀναίμακτον, καὶ τὴν μυστικὴν, ἥτις εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου συμβόλων χάριν ἐπιτελεῖται τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος. Pro ſacrificio cruento inſtituit ſacrificium rationale, incruentum, myſticum quod in mortem Domini per Symbola perficitur corporis & ſanguinis eius. Alij προσφερομένας θυσίας. Iuſtinus Dialog. in Tryphon. περὶ τῶν ὑφ' ὑμῶν τότε προσφερομένων θυσιῶν λέγει ὁ θεὸς διὰ μαλαχίου. De ſacrificiis quæ nunc à nobis proferuntur dicit Deus per Malachiam. περὶ τῶν ἐν παντὶ τόπῳ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐθνῶν προσφερομένων αὐτῷ θυσιῶν, τουτέστι τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου. De ſacrificiis quæ in omni loco à nobis qui ſumus ex gentibus ei offeruntur, id eſt, de pane Euchariſtiæ & poculo. Irenæus dixit offerre. lib. 4. cap 34. Quomodo conſtabit eis eum panem in quo gratiæ actæ ſint corpus eſſe Domini ſui & calicem ſanguinis eius, ſi non ipſum fabricatoris filium dicant, id eſt, verbum eius per quod lignum fructificat. Offerimus enim ei quæ ſunt eius congruenter, communicationem & vnitatem prædicantes carnis & ſpiritus. Quemadmodum enim qui eſt de terra panis percipiens inuocationem Dei iam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti, ſic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam iam non ſunt corruptibilia. Offeremus autem ei non quaſi indigenti, ſed gratiam agentes donationi eius, & ſanctificantes creaturam. Concil. Nicæno προσφέρειν eſt ſacrificare, cap. 18. διακόνους μὴ ἐξουσίαν ἔχοντας προσφέρειν τοῖς προσφέρουσι πρεσβυτέροις διδόναι τὸ σῶμα χριστοῦ ἀπῃτεῖ. Indecorum eſt vt Diaconi qui offerendi poteſtatem non habent, presbyteris qui ſacrificare poſſunt corpus Chriſti dent. Laodicena Synodo, τὴν ἁγίαν προσφορὰν ἐπιτελεῖσθαι, ſacram oblationem perficere. Chryſoſtomus homil. 24. in 1. Corinth. ἀντὶ τῆς τῶν ἀλόγων σφαγῆς ἑαυτὸν προσφέρειν. Ibi multo magis tremendum, & magnificentius ſacrificium inſtituit, ἱερουργίαν, & pro immolatione brutorum ſeipſum offerri iuſſit. Baſilius in Liturgia προσφέρειν, & ἱερουργῆσαι dicit eodem ſignificatu. Da gratiam ἱερουργῆσαί τὸ ἅγιον, καὶ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τίμιον αἷμα, σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων, καὶ προσφερόμενος, vt poſſim ſacrificare ſacrum & immaculatum tuum corpus, & pretioſum ſanguinem. Tu enim es qui offers, & offerris. Synodo Trullana, τὴν ἀναίμακτον τῆς προσφορᾶς θυσίαν, incruentum oblationis ſacrificium. Nicæna Syn. cap. 13. προσφορὰ dicitur communio corporis Chriſti, ſeu Euchariſtia quæ datur ægroto. Cyrillus catech. 4. ὁλοκαυτώσεις, θυσίας, θυσίας θυσιάζεσθαι, ἄπαξ [illegible] dixit. Ambroſ. lib. 5. ep. 28. ad Theodoſium, offerre ſacrificium non audeo ſi volueris [illegible] epiſtol, 33, Ego manſi in munere, Miſſam facere cœpi, dum offero. orare in [illegible]

ipſa Deum cœpi in 1. orat. ad miſſ. oblationes noſtras corpus & ſanguinem ruum efficias. Euſebius lib. 1. demouſtrat. Euang. cap. 10. θῦμα vocat, & θυσίαν· τούτου δῆτα τοῦ θύματος τὴν μνήμην ἐπὶ τραπέζης ἐκτελεῖν διὰ συμβόλων, τοῦ τε σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου αἵματος, θυσίαν κατὰ θεσμοὺς τῆς καινῆς διαθήκης παρειληφότες. Huius ſacrificij in cruce facti memoriam in menſa perficere per ſymbola & ſigna, ſacrificium corporis eius & ſalutaris ſanguinis ſecundum leges noui teſtamenti cùm acceperimus, rurſum à Dauide Propheta dicere docemur, paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus tribulantes me, impinguaſti in oleo caput meum, & calix tuus inebrians quam præclarus. Diſertè in his myſticum ſignificat chriſma, καὶ τὰ σεμνὰ τῆς χριστοῦ τραπέζης θύματα δι' ὧν καλλιεροῦντες τὰς ἀναίμους καὶ λογικὰς αὐτῷ τε προσηνεῖς θυσίας διὰ παντὸς βίου τῷ ἐπὶ πάντων προσφέρειν θεῷ, διὰ τοῦ πάντων ἀνωτάτω ἀρχιερέως αὐτοῦ δεδιδάγμεθα. Et veneranda menſæ Chriſti ſacrificia per quæ bellè ſacrificantes, ac perlitantes incruenta, & rationalia, ipſique accepta ſacrificia toto vitæ tempore Deo Optimo Maximo per Pontificem omnium maximum offerre docti ſumos: ἐκεῖνο καὶ θύομεν, καὶ θυμιῶμεν, τότε μὲν τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου θύματος κατὰ τὰ πρὸς αὐτοῦ παραδοθέντα μυστήρια ἐπιτελοῦντες. Igitur & ſacrificamus, & vaporamus thura, tunc quidem memoriam magni ſacrificij perficientes ſecundum myſteria ab ipſo tradita: θύομεν τὸ ἔνθεον, καὶ σεμνὸν, καὶ ἱεροπρεπὲς θῦμα. θύομεν καινῶς κατὰ τὴν καινὴν διαθήκην τὴν καθαρὰν θυσίαν. Sacrificamus diuinum, & venerandum, & Deo conueniens ſacrificium. Sacrificamus nouo ritu ſecundum nouum teſtamentum purum ſacrificium. Notato mihi verba efficaciſſima, τὸ καλλιερεῖν, θύειν τὸ ἔνθεον, σεμνὸν, ἱεροπρεπὲς θῦμα, τὰς ἀναίμους, λογικὰς, θεῷ προσηνεῖς θυσίας. Chryſoſtomus homil. de prodit. Iudæ, θυσίαν φρικτὴν, ἁγίαν προσφοράν. Horrendum ſacrificium, tremendam oblationem. Idem προσφορὰν poſuit pro Euchariſtia. Homil. 21. ad Hebræos, πῶς ἂν δέξῃ τὴν ἱερὰν προσφορὰν αἵμασιν ἀνθρωπίνοις φοινίξας τὴν γλῶτταν. Quomodo accipies ſacram oblationem, cùm linguam humano ſanguine rubefeceris. Orat. catech. 2. pro iis qui in peccatis mortui ſunt δοῦναι ἐλεημοσύνας, καὶ προσφοράς. Eleemoſynas dare, & ſacrificia Miſſarum. Cyprianus dixit offerre epiſt. 10. Communicent cum lapſis, & offerant, & Euchariſtiam tradant. ep. 67. Sacrilega contra verum Sacerdotem ſacrificia offerre. ep. 10. Iam cum lapſis communicare cœpiſſe & offerre pro illis. Theodoret. Dial. 1. & 2. τὸ προσφερόμενον δῶρον πρὸ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως, Donum prolatum ante ſanctam inuocatiooem, panem intelligit. Trull. Syo. can. 32. Ἀρμένιοι οἶνον μόνον ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ προσάγουσιν, ὕδωρ αὐτῷ μὴ μιγνῦντες, οἱ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελοῦντες· ὑδροπαραστάται μόνῳ ὕδατι χρώμενοι. Armenij vinum ſolum in ſacra menſa offerunt, aquam non admiſcent, qui incruentum ſacrificium faciunt. Hydroparaſtatæ ſola aqua vtuntor. προσάγειν poſuit pro offerre. Ibidem προσφορὰ pro cõmunione. τῷ λαῷ τῆς προσφορᾶς μεταδιδόναι. Populo cõmunionem dare. Germanus Patriarcha dixit ζωοθυτεῖσθαι· ἡ ἁγία τράπεζα ἐστὶ ἀντὶ τόπου τῆς ταφῆς ἐν ᾧ ἐτέθη ὁ χριστὸς, ἐν ᾗ πρόκειται ὁ ἀληθινὸς καὶ οὐράνιος ἄρτος, ἡ μυστικὴ καὶ ἀναίμακτος θυσία, ἣν ζωοθυτούμενος τὴν σάρκα αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα. Saocta menſa eſt pro loco ſepulturæ, in quo poſitus eſt Chriſtus, vbi propoſitus eſt verus & cœleſtis paois, myſticũ & incruẽtũ ſacrificium, quo viuus immolatus carnem ſuam, & ſanguinẽ in cibum & potum vitæ æternæ propoſuit fidelibus. Hieronymus ad c. 1. epiſt. ad Titum. Quid de epiſcopo ſentiendum eſt, qui quotidie pro ſui populi peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas. Epiſt. 124. ad Euagrium agens de ordine Melchiſedech, qui pane & vino ſimplici, puróque ſacrificio, Chriſti dedicauerit Sacramentum. lib. 3. Dialog. contra Pelag. cap. 5. Docuit Apoſtolos vt quotidie in corporis illius ſacrificio audeãt. epiſt. 17. ad Marcel. Melchiſedech in typo Chriſti panem & vinum obtulit & myſterium Chriſtianorom in Saluatoris corpore & ſanguine dedicauit, nequaquam irrationabilibus victimis immolandis, ſed oblato pane & vino, id eſt, corpore & ſanguine Domini. Idem feſtiuitatem agni immaculati vocat. Ad cap. 41. & 44. Ezechiel. vbi myſterium corporis & ſanguinis ſui tradidit diſcipulis, & æternam nobis agni immaculati reliquit feſtiuitatem. Auguſtinus lib. de fide ad Petrum, Nullatenus dubites ipſum vnigenitum Deum verbum carnem factum ſe pro nobis obtuliſſe ſacrificium & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis, &c. cui tempore noui teſtamenti ſacrificium panis & vini ſancta Eccleſia Catholica per vniuerſum orbem terræ offerre non ceſſat. Supra ex Auguſtino plura adſcripſi. Baſilius in Eſaiam, Ita vt non celebremus Paſcha in fermento malitiæ, ſed in azymis ſynceritatis, θυομένου πρὸς ἑσπέραν, τουτέστιν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἀληθινοῦ προβάτου χριστοῦ, οὗ ἡ σὰρξ ἀληθής ἐστι βρῶσις, Cùm ſub veſperam, id eſt, in conſummatione ſæculi immolatus ſit vera ouis Chriſtus, cuius caro verus cibus comeditur. Gregorius Nazianzenus, χριστοῦ θυσίαν ἀναίμακτον, Steleurico 1. οὐ κατὰ τῆς χριστοῦ θυσίας· καὶ τὰς χεῖρας ἀφαγνίζει, τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἀποκαθαίρων δι' ἧς ἡμεῖς κοινωνοῦμεν καὶ τῶν παθημάτων καὶ τῆς θεότητος. Tu contra ſacrificium Chriſti: & è manibus ſuis ſanctitatem eluit, expurgans eas à ſacrificio incruento per quod oos communoicamus & eius paſſio-

nibus, & diuinitati. Steliteutico 2. οὐκ ἔτι μιαίνουσι αἵματι μιαρῷ τὰ τῆς καθαρωτάτης καὶ ἀναιμάκτου θυσίας, Non amplius polluunt ſanguine polluto altaria cognomen ferentia puriſſimi & incruenti ſacrificij, ἐπώνυμα θυσιαστήρια. ſerm. de Paſchate, ἀνενδοιάστως φάγε τὸ σῶμα, πίε τὸ αἷμα, εἰ τῆς ζωῆς ἐπιθυμητικῶς ἔχεις, μήτε τοῖς περὶ σαρκὸς ἀπιστῶν λόγοις. Sine dubitatione comede corpus, bibe ſanguinem, ſi vitam deſideras, neque fidem denegaro ſermon bus de carne. Euſebius Emiſſenus homil. 1. de Paſchate, ac poſt Dominici corporis ſacrificium prophanis altaribus nouam de ſe hoſtiam Chriſto oblaturus infertur. Idem homil. 5. de Paſchate. Hic Melchiſedech, cuius genealogia, vel origo notitiam illius temporis latuit, oblatione panis & vini hoc Chriſti ſacrificium præſignauit. Epiphanius lib. 2. Panarij, Ita & Dominus filius Dei ab æterno, factus propter nos homo ex Maria ſacerdotium Patri offert, cùm maſſam φύραμα, ex humana natura acceperit, ἵνα ὑπὲρ ἡμῶν ἱερεὺς κατασταθῇ κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ, vt pro nobis Sacerdos conſtituatur ſecundum ordinem Melchiſedech cui non ſucced tur. μένει γὰρ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν δῶρα προσφέρων εἰς τὸ διηνεκὲς, πρῶτον μὲν ἑαυτὸν προσενηνοχὼς, manet enim dona pro nobis offerens in perpetuum, primum quidem cùm ſeipſum protulerit, vt diſſolueret ſacrificium veteris legis cùm perfectius viuens ſacrificium pro vniuerſo mundo ſacrificauerit, ipſe victima, ipſe ſacrificium, ipſe Sacerdos, ipſe altare, ipſe Deus, homo, rex ipſe Pontifex, ipſe ouis, ipſe agnus, καὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ τὸ ἀμετάθετον ἑδραίωμα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπεργάσηται, ipſe omnia pro nobis factus, vt nobis omnimodo vita ſit, & ſacerdotij ſui immutabile firmamentum in æuum efficiat, non amplius per ſemen ſucceſſiones parriens, ſed per iuſtitiam ſeruari in Spiritu Sancto dans. Quum enim Abraham 80. annorum eſſet, aut 90. plus minus, Melchiſedech ei obuius factus eſt, & obtulit ei panem & vinum, præfigurans myſteriorum ænigmata antitypa Domini noſtri dicentis, Ego ſum panis viuus (puto legendum ἀντίτυπα τοῦ σώματος τοῦ κυρίου, quia ſtatim ſubiicit de antitypis ſanguinis) & antitypa ſanguinis qui fluxit ex latere eius percuſſo ad purgandos immundos Mater noſtra Eccleſia quæ fert nobis vuam benedictionis quotidie, & potum quo labores ſoluuntur, ſanguinem Chriſti gratificans, αἷμα χριστοῦ χαριζομένη, merum verum. Chryſoſtomus homil. aduerſus Iudæos, ſacrificium Melchiſedech ad ſacrificium quod Chriſtus in poſtrema cœna inſtituit, refert. Prudent. de miraculis,

Vidit anguis immolatam
Corporis ſacri hoſtiam.

Chryſoſtomus homil. 24. in 1. ad Corinth. θυσίαν ἱερὰν καὶ φρικώδη vocat, ſacrificium ſacrum & tremendum, in quo τὸ σῶμα τὸ ἄμωμον, τὸ καθαρὸν, καὶ τῇ θείᾳ ἐκείνῃ φύσει ὁμιλῆσαν θιγγάνεται, λαμβάνεται τῇ χειρί. Corpus illud immaculatum, purum cum diuina nexum natura tangitur, & manibus accipitur. lib. 3. de Sacerdot. Cùm videris Dominum immolatum, propoſitum, & Pontificem inſtantem ſacrificio, & alia plura quæ ſupra adſcripſi. Heſychius lib. 2. cap. 8. Leuitic. Sanctificationem myſtici ſacrificij, & à ſenſilibus ad intelligibilia tranſlationem ei qui verus eſt Sacerdos, videlicet Chriſto oportet dari, id eſt, ipſi de eis miraculum cedere & imputare, quia per eius veritatem, & prolatum ab eo verbum quæ videntur tam ſanctificata ſunt, quàm omnem carnis excedunt ſenſum. Gregorius 1. homil. 22. in Euangel. & libr. 6. Dialog. cap. 58. Quis fidelium habere dubium poſſit in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Ieſu Chriſti myſterio angelorum, choros adeſſe. Andreas Epiſcopus Cretæ ἀθύτως θύεσθαι dixit, quod & in concil. Nicæno dicitur, vt ſupra oſtendimus. εἰ γοῦν οὕτω σήμερον τῷ χριστῷ ὑπαντήσαντες ἑαυτοὺς ὑποστρώσωμεν, ſi ita hodie Chriſto occurrentes nos ipſos ſummiſerimus, ac deiecerimus, poterimus & ipſi omnino διὰ παντὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀθύτως θυόμενον pro nobis incruento modo immolatum (θύεται γὰρ ἐν ἀντιτύποις ὑπὲρ ἡμῶν συμβόλοις ἱεροθυτούμενος) ὅλον αὐτὸν ἐν ἡμῖν ὑποδέξασθαι καὶ οὐσιωδῶς εἰσοικίσασθαι, ὡς ἄρτον μὲν ἐσθιόμενον, ὡς ἀμνὸν δὲ νοούμενον. (Immolatur enim in ſymbolis antitypis pro nobis ſacro ritu immolatus) totum ipſum in nobis recipere, & eſſentialiter inhabitantem habere, vt panem quidem manducatum, ſed vt agnum intellectu apprehenſum. Concorditer prædicunt verba Domini, & vim ſanctificantem iis quæ dicuntur, immittunt. Et verba, hoc eſt corpus meum propriam ſeruare confitemur virtutem, & diuini ſacerdotij poteſtatem oſtendimus perfectiuam eſſe omnis myſterij. In 7. Synodo act. 6. tom. 3. nunquam inuenies neque Dominum, neque Apoſtolos, neque patres incruentum illud ſacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixiſſe, verum corpus, & ipſum ſanguinem. Ignatius epiſt. ad Smyrnenſ. εὐχαριστίας καὶ προσφορὰς οὐκ ἀποδέχονται, Euchariſtias & oblationes non admittunt, quia non confitentur Euchariſtiam eſſe carnem ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti quæ pro nobis paſſa eſt. Dicitur, facere, conficere corpus. Cyrillus lib. 8. cap. 13. Mos Eccleſiæ, de hoc ſolo frumenti grano corpus Chriſti confici. Hieronymus epiſt. 1. ad Heliodor. cap. 1. Chriſti corpus ſacro ore conficiunt.

epiſt. 128.

epiſt. 128. ad Fabiolam. Et paratus ſit offerre victimas pro populo ſequeſter Dei, & hominum, & carnes agni ſacro ore conficiens, quia ſanctum Dei oleum ſuper eum eſt. Chriſtum autem magnum ſacerdotem eſſe qui ore ſacerdotis myſteria τελεσιουργεῖ, & corpus ſuum facit, docui ſupra ex patribus. Chryſoſt. de myſtica cœna. Hoc eſt corpus meum, τοῦτο τὸ ῥῆμα τὰ προκείμενα μεταῤῥυθμίζει. Hoc verbum propoſita dona transformat. Homil. 2. in ep. 2. ad Timoth. τὸ δὲ πᾶν ὁ θεὸς ἐργάζεται. Omnia in hoc myſterio Deus facit. Hieron. ad cap. 45. Ezechiel. principe noſtro hæc cuncta pro nobis offerente, & primum pro ſe ipſo: ſuſcepit enim corpus humanum. Auguſtinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. Quod cum per manus hominum per illam viſibilem ſpeciem perducatur, non ſanctificatur vt ſit tam magnum ſacramentum niſi operante inuiſibiliter ſpiritu Dei, cum hæc omnia quæ per corporales motus in illo opere fiunt Deus operetur. Germanus Patriarcha, Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. τοῦτο τὸ πνεῦμα διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως καὶ τῆς γλώττης τὰ μυστήρια τελεσιουργεῖ. Hic ſpiritus per manus ſacerdotum & linguam myſteria perficit. & de Chriſto, Hic eſt ſacerdos. Non enim poſtquam ſemel ſe obtulit & ſacrificauit deſiit ſacerdotium, ἀλλὰ διηνεκῆ ταύτην λειτουργεῖ λειτουργίαν. Sed perpetuum hoc miniſterium implet. Sacerdotes autem in Eccleſia eſſe qui corpus Chriſti offerant patres vbique docent. Hieron. ad cap. 44. Ezechiel. Quomodo ſibi ſacerdotale, & pontificale aſſumunt faſtigium, & audent offerre victimas Deo cultores quondam idolorum. Ad cap. 60. Eſa. Offerent ſuper placabili altari meo. Proprie ſuper his intelligitur, qui de gentibus electi in ſacerdotium miniſtri ſunt ſaluatoris. Dialog. in Luciferan. Hilarius cum Diaconus de Eccleſia receſſerit, neque Euchariſtiam conficere poteſt epiſcopos & presbyteros non habens, & cum iam homo mortuus ſit, cum homine pariter interiit & ſecta, quia poſt ſe nullum clericum Diaconus potuit ordinare. Eccleſia autem non eſt, quæ non habet ſacerdotes. lib. 1. contra Iouinianum ſacerdoti cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia ſemper orandum eſt.

CASAVBONVS.

LAtria eſt adoratio vni Deo debita. Apud Euſebium lib. 4. de vita Conſtantini, ἐπὶ τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ παριέναι, pro, conuenire ad Synaxin. Concil. Epheſino p. 180. ἀναίμακτον τελοῦμεν λατρείαν, incruentum cultum peragimus. Epiphanius, λατρείαν οἰκονομίας, cultum diſpenſationis vocat.

BVLENGERVS.

O Prime, ad patrum mentem, non ad tuam. Nam tu in eodem veſtigio ſemper hæres, nec gradum promoues, ita te tua ſymbola ligant. Ad patres prouoco. Ambroſ. lib. de Myſter. initiat. cap. 9. Ergo didiciſti quod ex pane fiat corpus Chriſti, & quod vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. Sicut mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis, vt nullus horror cruoris ſit, & pretium tamen operetur redemptionis. Didiciſti ergo quia quod accipis corpus eſt Chriſti. cap. 4. lib. 5. de ſacram. Ante verba Chriſti calix eſt vini & aquæ plenus, vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo vides quantis generibus potens eſt ſermo Chriſti vniuerſa conuertere. Deinde ipſe Dominus Ieſus teſtificatur nobis, quod corpus ſuum accipiamus & ſanguinem, nunquid debemus de eius fide & teſtificatione dubitare ſer. 18. ad Pſal. 118. Caro Dei cibus mihi, & Dei ſanguis eſt potus lib. 1. de Virginib. Virgo nuptias refugiens altare amplexa dicit matri, Non melius mater tu me, quam altare velabis, quod ſanctificat ipſa velamina. Plus talis decet flameus, in quo caput omnium Chriſtus quotidie conſecratur. Id eſt, velamen illud quo altare tegit, mihi erit pro flameo nuptiali. lib. 4. de Sacrament. cap. 2. Conſidera qualis eſt locus vbi ſuſcipis ſacramenta cœleſtia. Si hic corpus Chriſti, hic angeli conſtituti ſunt. lib. de Benedict. Patriarch. Hodieque dat nobis eum panem quem ipſe quotidie conſecrat ſacerdos. Ad Pſal. 118. vt corpus edas Domini Ieſu, in quo eſt remiſſio peccatorum. Suſcipe Dominum Ieſum hoſpitio tuo, vbi corpus eius, ibi Chriſtus eſt. lib. de viduis. Ne febrienti manu corpus Chriſti attingas. Ad cap. 7. ep. 1. ad Corinth. abſtinentes ab vxoribus ſuis, vt poſſint dignius accipere corpus Domini in præparat. ad Miſſam. Cum qua reuerentia & puritate diuinum hoc ſacrificium celebrari debet, vbi caro tua in veritate ſumitur, vbi ſanguis tuus in veritate bibitur. lib. de Benefic. cap. 43. Cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem, conſortium tui ſanguinis negas? ait Laurentius ad Sixtum. Iuuencus lib. 4. Hiſtor. Euang.

——————— Sanctûmque precatus,
Diſcipulos docuit proprium ſe tradere corpus.
Gratis ſanctificat verbis, potúmque miniſtrat,
Edocuitque ſuum ſe diuiſiſſe cruorem.
Atque ait, hic ſanguis populis peccata remittet,
Hunc potate meum.

Optatus lib. 6. Quid enim eſt altare niſi ſedes & ſanguinis, & corporis Chriſti. Quid vos offenderat Chriſtus, cuius illic per certa momenta corpus & ſanguis habitat. Calices Chriſti ſanguinis portatores. Baſilius in Regulis breuioribus cap. 172. Cum quo metu, aut qua fidei certitudine, ποίᾳ πληροφορίᾳ, aut qua animi affectione μεταλαμβάνειν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου, participare debeamus corpus & ſanguinem Chriſti. De metu docet Apoſtolus dicens, qui manducat aut bibit indigne, certitudinem facit fides verborum Chriſti dicentis, hoc eſt corpus meum. Euſebius Emiſſe. æqualis temporum Ambroſij Dominica 2. poſt Epiphaniam. Quando vero ad Chriſti ſacramentum accedimus, & fragilitatem noſtram conſideramus, quid aliud dicit vnuſquiſque noſtrûm, niſi non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, non ſum dignus vt corpus & ſanguinem tuum ſuſcipiam in ore meo. Dominica in ramis palm. Ecce ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, panem & vinum virtute ineffabili in ſui corporis & ſanguinis ſubſtantiam conuertit. Gregorius Nyſſenus, Panis eſt initio communis, ſed vbi eum myſterium ſacrificauerit, corpus Chriſti & dicitur, & eſt. Prudentius in Apotheoſi,

—— ——— Feritaſque Geloni
Libatura ſacros Chriſti de ſanguine potus.

Optatus lib. 2. cum Donatiſtæ obieciſſent canibus Chriſti corpus, Dominos, inquit, ſuos Sancti corporis reos laniarunt. Eudocia in centonib.

δὴ χεῖρ' δὴ ἀναστὰς μέσῳ ἕρκει, λεῖβε δὲ οἶνον,
οὐρανὸν εἰσανιδὼν καὶ φωνήσας ἔπος ηὔδα.
οὐκ ἐμὸν αἷμα πίνοντες ἀλύξειν περὶ θυμῷ,
ἀθάνατοι δ' εἶεν, καὶ ἀγήρεοι.

Precatus eſt autem exſurgens in medio ædium ſepto, & libauit vinum, intuens cœlum, & dixit verbum loquutus; non triſtabuntur qui meum ſanguinem biberint in animo ſuo, ſed erunt immortales, & ſine ſenectute. Nonnus in Ioannem:

ζωὴ γὰρ πέλει εἶδαρ ἐτήτυμον, ἡμετέρη σάρξ,
αἷμα δ' ἐμὸν νημερτὲς ἔφυ ποτόν. ὃς δέ κεν ἀνὴρ
σαρκὸς ἐμῆς γεύσαιτο, καὶ αἵματος εἶν ἑνὶ θεσμῷ.

Mea caro eſt vita, cibus verus, ſanguis meus verus potus. qui meam carnem guſtarit, & ſanguinem in vna lege,

ἐξ ἐμέθεν ζήσειεν ἐμὸν δέμας εἰλαπινάζων.

ex me viuet meum corpus comedens.

AD CAPVT LVIII.

Miſſæ vocabulum à B. Iacobo inſtitutum Hieroſolymis, aut multo ante Hieronymi ætatem vſurparum eſſe probari ab auctoribus locupletibus, & melioris notæ non poteſt. Hoc tibi aſſentior. Sed Miſſæ appellatione ſignificari, dimiſſionem populi, ἄφεσιν λαῶν, iam olim docuit Illuſtriſſimus Cardinalis Bellarminus, & nos ipſi ante 15. annos in reſponſo illo quod ad Pleſſæi Mornaiaci librum de Euchariſtia primi fecimus. Vbi admonuimus non lectionibus finitis vt vis, ſed poſt ſermonem ab Epiſcopo, vel ſacerdote de rebus fidei habitum, antequam oblatio fieret, catechumenos & energumenos dimitti ſolitos. Auguſtinus ſer. 237. poſt ſermonem Miſſa fit catecumenis, manebunt fideles. Aliam ἀπόλυσιν, & miſſionem fuiſſe ſolemnibus incruenti ſacrificij peractis, quæ dicta fidelium Miſſa ἀπόλυσις λαῶν, ἀπόλυσις λαοῖς, apud Apuleium Mileſia 11 Augures ex templo dixere, in Iudiciis Ilicet, vt Seruius ad lib. 6. Virgil. Clemens lib. 8. Conſtitut. Apoſt. ca. 41. ἀπολύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Incuſabantur enim ij qui ante miſſionem datam excederent. Chryſoſt. ſer. de Synaxi, ἐνταῦθα ἔτι φρικτῶν τοῦ χριστοῦ μυστηρίων ἐπιτελουμένων ἔτι, καταλιμπάνεις ἐν μέσῳ πάντα, καὶ ἀναχωρεῖς. Ibi tu interea dum tremenda Chriſti myſteria etiam num celebrantur, relinquis in medio omnia, & abſcedis vocem Miſſæ ſub annum 250. cognitam fuiſſe is dicat Cornelius Papa in epiſtola

ad Lu

ad Lupicinum Vrenienſem, quam falſi inſcribere non audes. Frequens ſub Ambroſio vox. & in ſequentibus ſæculis fuit. In Liturgia Chryſoſtomi, ὁ ἱερεὺς ἀπολύει τὸν λαὸν, Sacerdos dimittere populum dicitur, & longè ante apud clementem, ἀπολύεσθε, vt oſtendi. Ambroſius lib. 5. epiſt. 55. Miſſam facere cœpi, orare in oblatione. Hieronymus ad cap. 11. Prouerb. Sunt qui de leuioribus peccatis cum quibus obligati defuncti ſunt, abſolui poſſunt Miſſarum celebrationibus. Conod. Agath. can. 31. Miſſas die dominico ſeculares audiant, nec antè Sacerdotis benedictionem egrediantur. Concil. Carthag. 4. can. 84. Epiſcopus nullum prohibeat vſque ad Miſſam catechumenorum, neque hæreticum, neque Iudæum. Auguſtinus ſerm. de temp. 91. In lectione quæ nobis ad Miſſas legenda eſt audituri ſumus. ſerm. 251. de tempore. Potentes iſtius mundi cogunt Presbyterum vt abbreuiet Miſſam. Iſidorus lib. 6. Etymolog. cap. 19. Miſſa catechumenorum, quia poſt Euangelij lectionem catechumeni dimittuntur, Miſſa fidelium ad finem vſque. Victor lib. 2. de Vandal. perſecut. Reperti ſunt Miſſas in ſortibus Vandalorum egiſſe. Sanctus Leo epiſt. 81. cap. 2. Caſſianus lib. 3. de op. canonico. Paulinus & Sulpitius in libris de vita Martini, Miſſæ nomen celebrant. Sulpitius ad agenda Miſſarum ſolemnia procedere. Gregorius Magnus libr. 3. Dialog. cap. 3. Miſſarum ſolemnia exorſus ſacrificium in conſpectu Dei omnipotentis immolauit. lib. 4. Dialog. cap. 55. 58. 59. Miſſæ ſacrificium offerri pro ſalutaris hoſtiæ oblationem. lib. 3. epiſt. cap. 1. Pallium ad ſacra Miſſarum ſolemnia vtendum tranſmiſimus. Ioannes Diaconus lib. 2. cap. 17. de vita Sancti Gregorij. Gelaſianum codicem de Miſſarum ſolemnibus. Iulianus anteceſſor Nouella 7. λειτουργίαν Miſſam interpretatur. Sanctus Gregorius libro 7. epiſtol. indict. 2. capi. 63. Qui alleluya dici ad Miſſas extra Pentecoſtes tempora feciſtis. Beda lib. 4. de hiſtor. Anglor. pro abſolutione animæ eius Miſſas ſæpius facere curauit: item, pro me crebras Miſſas facit: pro ſe Miſſarum ſolemnia fuerant celebrata. A tertia hora quando Miſſæ fieri ſolebant, ſæpiſſimè vincula ſoluebantur. Gregorius Turonenſis libro 2. de miraculis Sancti Martini, Dum ſancta ſolemnia ad memoriam Sancti Martini agerentur. B. Cyprianus de lapſis, vbi verò ſolemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præſentibus cepit. Dictum eſt & κυριακὸν, in Actis Datini Martyris, Cùm interrogatus vtrum in collecta fuiſſet, profiteretur conſtanter & diceret, ſe Dominicum cum fratribus congrua religionis deuotione celebraſſe. Item, reſpondit Presbyter Saturninus, ſecum Dominicum celebrauimus. Intermitti Dominicum non poteſt. Emeritus dixit, in domo mea egimus Dominicum. Quaſi Chriſtianus ſine Dominico eſſe poſſit κυριακὸν τελεῖν, quaſi κυριακὸν δεῖπνον, dominica cœna. Paulus 1. Corinth. 11. Conuenientibus vobis in vnum iam non eſt Dominicam cœnam manducare. Ponitur & κυριακὸν pro Eccleſia. Dominicum aureum Antiochiæ fuit à Conſtantino Magno exſtructum, vt Sozomenus & Euſebius. Concilium Neocæſareenſe can. 5. κατηχούμενος εἰσερχόμενος εἰς τὸ κυριακὸν, ἐν τῇ τῶν κατηχουμένων τάξει στήκῃ, Catechumenus ingreſſus in Eccleſiam ſtabit in catechumenorum ordine. Cyrillus catech. 18. κἂν ποτε ἐπιδημήσῃς ἐν πόλεσι, μὴ ἁπλῶς ἐξέταζε ποῦ κυριακόν ἐστι. Si quando in vrbem aliquam veneris, ne ſimpliciter inquire vbi eſt Dominicum. Cyprianus epiſt. 63. Dominicum pro cœna Domini poſuit, ſe collectam & Dominicum egiſſe. & lib. 3. de operibus, Nunquid Dominicum poſt cœnam celebrare debemus. lib. de cœna vocat ſacramentum omnia conſummans. Tertullianus, Dominica ſolemnia, libr. de fuga, quomodo colligimus, quomodo Dominica ſolemnia celebramus. Auguſtinus in breuiculo dixit, audire factum. item oſtendit quid differant collecta, & Dominicum. Tertul. lib. de fuga, Dominicum conuiuium celebrare. Auguſtinus in breui. collat. contra Donatiſtas collectam & Dominicum agere. Ambroſius epiſt. 33. Miſſam facere. Leo epiſt. 88. Nec publicè quidem in Miſſa quenquam pœnitentem reconciliare. Apud Leonem in Tacticis conſtitut. 12. §. 15. Miſſæ videntur preces fuiſſe, quas milites manè, poſt prandium ſub veſperam, in exercitu facerent. χρὴ οὖν ἐν φοσσάτῳ ἄγεσθαι τὸ βάνδον, ἤτοι τὸ σίγνον, &c. πρωίας εἰς αὐγὴν, πρὸ παντὸς πράγματος, καὶ εἰς ἑσπέραν ὁμοίως μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ τὰς μίσσας, τὸ τρισάγιον ψάλλεσθαι. Oportet ſiue in foſſato agit ſignum militare, vel cohors, aut legio, mane ſub diluculum ante omne aliud negotium, & veſpere poſt prandium & Miſſas, & triſagium hymnum canere. Idem Mauritius lib. 2. & 7. Strategic. & Leo conſtitut. 12. §. 18. ἑσπερινὰς μίσσας, veſpertinas Miſſas, id eſt preces. Conſtantinus in Tacticis, μίσσαι τῆς ἑσπέρας, Miſſæ veſpertinæ. Bene tibi ſit, qui falſi arguas eos à quibus Ambroſium Miſſam pro Liturgia ad ſanctam Eucharistiam vſurpaſſe negatur. verba eius ſunt epiſt. 33. ad Marcellinam, Ego manſi in munere, Miſſam facere cœpi. orare in oblatione. Poſt lectiones atque tractatum dimiſſis catechumenis. Idem ſermone 34. Moneo vt qui iuxta Eccleſiam eſt, & ſine graui impedimento poteſt, quotidie audiat

Hh Miſſam

Miſſam,& qui poteſt omni nocte ad matutinũ cõueniat. In quadrageſ. verò moneo, vt die omni, aut ſaltem vt dixi omni dominica offeratis & cõmunicetis. Euſebius hiſt. Eccl. lib. 7. cap. 9. ἐκκλησίας ἐπακούειν, miſſam audire. Verba Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi homil. 12. Quæ recitas aſcribam, ſi diligenter attenderitis, cognoſcetis, quod non tunc fiunt Miſſæ quando diuinæ lectiones in Eccleſia recitantur, ſed quando munera offeruntur, & corpus vel ſanguis Domini conſecratur. Nam lectiones ſiue propheticas, ſiue Apoſtolicas, ſiue Euangelicas etiam in domibus veſtris aut ipſi legere, aut alios legentes audire poteſtis. Conſecrationem verò corporis aut ſanguinis Chriſti non alibi niſi in domo Dei audire, vel videre poteritis. Ideo qui vult Miſſas ad integrum cum lucro animæ ſuæ celebrare, vſquequo oratio Dominica dicatur & benedictio populo detur, humiliato corpore, & compuncto corde ſe debet in Eccleſia tenere. Probas deinde Miſſam interdum accipi pro ſolemni aliqua feſtiuitate. lib. 2. Capitularis Caroli Magni cap. 18. Spatium vſque ad Miſſam Sancti Martini dare decreuimus. cap. 20. Ita vt ad Miſſam Sancti Andreæ reſtaurati fiant. Quod Græci dicunt συνάγειν, ἐκκλησιάζειν, Latini dixere Miſſas tenere. In indiculo Legatorum Hormiſdæ Papæ qui deſcribitur apud Baronium in anno D XVIII. Num. 157. Si Hæretici non ſunt, quomodo ante duas hebdomadas quam nos veniſſemus, ſtatuerunt omnes in vnum, ne quis Miſſas foras ciuitatem teneret, ſed hic omnes, &c.

CASAVBONVS.

Reſtabat vt ad ſecundam partem Baronianæ digreſſionis, quæ eſt de transſubſtantiatione accederemus, & quæ fuerit veteris Eccleſiæ fides ſuper eo articulo expenderemus, ſed cum noſtra ad eam partem reſponſio, itemque de ſacrificio Chriſtianæ Eccleſiæ in molem multo maiorem quàm initio putaramus excreuerit, diſputationes illas ſeparatim edere ſatius viſum eſt.

BVLENGERVS.

Si omnia quæ Patres de tranſſubſtantiatione & ſacrificio corporis & ſanguinis Chriſti ſcripſerunt in vnum contuliſti, ſcriptionem tuam in maximam molem excreuiſſe neceſſe eſt. Sponſione certarim vel in caput ipſum, quæ longè grauiſſima eſt ſponſio, te ad verba patrum quibus ſubſtantiam panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti vi verborum Domini quæ à Sacerdote proferuntur tranſire, conuerti, mutari, μεταβολὰς dicunt, μεταστοιχειώσεις, μεταποιήσεις, transfigurari, μεταρρυθμίσεις, μεταβάλλεσθαι, nihil aliud reſpondere, quàm Patres corpus & ſanguinem Chriſti, pro ſymbolis & ſignis corporis & ſanguinis poſuiſſe, ſacrificium pro Sacramento vſurpaſſe. Hæc adhuc tota illa 16. exercitatione ſolutio tua fuit, hæc vnica reſponſio. Quam vt inanem, friuolariam, & abſurdam eſſe, vt omnes intelligant, præter ea loca Patrum quæ de tranſſubſtantiatione ſupra adſcripſi, nonnulla alia ſubiiciam, & arbitrij faciam æqui lectoris, quomodo exaudiri debeant.

DE TRANSSVBSTANTIATIONE.

Tranſſubſtantiationis vocabulum ante quadringentos annos Eccleſiæ Latinæ ignotum fuit, res ipſa qua ſubſtantia panis & vini vi verborum Chriſti in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti tranſit, &, vt loquitur Gregorius Nyſſenus, μεταστοιχειοῦται, à primis Chriſtianæ Eccleſiæ incunabulis, & ipſis natalibus notiſſima. Quod Doctiſſimus & Illuſtriſſimus Cardinalis Bellarminus ſuis illis incomparabilibus in hoc argumentum libris luce clarius effecit. Sed audiamus ante alios Cyprianum libr. de cœna Domini: Iſte panis quem Dominus Diſcipulis ſuis porrigebat non effigie, ſed natura mutatus omnipotentia verbi factus eſt caro, & ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur, latebat diuinitas ita ſacramento viſibili inuiſibiliter diuina ſe infundit ſubſtantia. Origenes in Lucam, ἵνα τοῦτο ἴδῃ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν ἡμῖν γένηται θεοπρεπῶς, quia oportuit Chriſtum per Spiritum Sanctum in nobis eſſe quomodo Deo dignum eſt, & admiſceri noſtris corporibus per ſanctam eius carnem & ſanctum ſanguinem, vt ne carnem & ſanguinem in ſacris menſis propoſita cernentes obſtupeſceremus, condeſcendens vt Deus noſtris infirmitatibus, in ea quæ habuimus in viuificam

benedictionem

benedictionem, vt in pane & vino, immittit virtutem vitæ, & transfert ea, μεθίστησι, in energiam, & efficaciam vitæ, vt habeamus ea in participationem viuificam. & corpus vitæ inuenitur in nobis ſemen viuificum. Verba Græca ſupra aſcripſi. Ambroſ. c. 9. de iis qui myſt. init. & lib. 4. de ſacram. c. 4. dixit panem in corpus mutari, de pane carnem fieri verbis conſecrationis. Supra verba adſcripſi Euſeb. Emiſſen. de corpore Chriſti panem in carnem conuerti. Gaudentius æqualis temporum Ambroſii, Ipſe naturarum creator & Dominus, qui producit de terra panem, de pane rurſus quia & promiſit & poteſt, efficit proprium corpus, & qui de aqua vinum fecit, de vino ſanguinem ſuum fecit. Strabus ad c. 11. 1. ad Cor. Non incerta relinquentes quod ex auctoritatibus certum eſt, profitemur ſcilicet ſubſtantiam panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Dominici conuerti, modum vero conuerſionis nos ignorare non erubeſcimus fateri. Quæ autem remanent de priori ſubſtantia accidentia, ſcilicet color, ſapor, forma, pondus, nec ipſum Chriſti corpus afficiunt, nec in eo fundantur. Euſeb. Emiſſe. inuiſibilem ſacerdotem viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui ſecreta poteſtate conuertere. Durandus ad lib. 4. Magiſ. Sentent. q. 1. 11. 15. De modo autem per quem corpus Chriſti eſt realiter in hoc ſacramento dictum ſit in generali, quod non eſt ibi circumſcriptiuè, nec definitiuè, ſed ratione ordinis, quem habet ad ſpecies panis virtute diuina, propter conuerſionem ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti, propter quam corpus Chriſti vt ſubſtantia habet immediatum ordinem ad ſpecies, ſub quibus ſubſtantia panis in corpus Chriſti conuerſa eſt, & eſt eis relatiue præſens, licet eis non afficiatur tanquam præſentibus. Dices anctores iſtos eſſe nuperos, & nouitios. Ambroſ. lib. 4. c. 4. de ſacram. vbi acceſſerit conſecratio de pane fit caro Chriſti. Ergo didiciſti quod ex pane fiat corpus Chriſti, & quod vinum & aqua in calicem mittuntur. Sed fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. &c. Theophylactus in cap. 26. Mat. μεταποιεῖται τῷ ἀπορρήτῳ λόγῳ ὁ ἄρτος οὗτος διὰ τῆς μυστικῆς εὐλογίας καὶ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς σάρκα τοῦ κυρίου. Transformatur enim panis iſte verbis ineffabilibus per myſticam benedictionem & aduentum Spiritus ſancti in carnem Domini. καὶ νῦν ὁ ἄρτος εἰς σάρκα μεταβάλλεται τοῦ κυρίου. Et nunc panis mutatur in carnem Domini. Idem in cap. 6. Ioannis. Et nunc panis in carnem Domini mutatur. καὶ πῶς φησι, οὐχὶ καὶ φαίνεται ἡμῖν ἡ σάρξ, ἀλλ' ἄρτος. διὰ τὸ μὴ ἡμᾶς ἀηδίζεσθαι πρὸς τὴν βρῶσιν· εἰ μὲν γὰρ φαίνοιτο. Et quomodo non apparet nobis caro, ſed panis? Ne nauſeemus ad cibum. Si enim appareret caro, grauiter affecti eſſemus, & moleſte ad eam ſumendam: Nunc autem Dominus condeſcendens, & ſe accommodans ad noſtram imbecillitatem, talis nobis videtur myſticus cibus, qualis nobis in vſu eſſe ſolet. Samonas Epiſcopus Gazæ. ἐπικλήσει ἁγίᾳ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κάτεισι, per ſanctam inuocationem ſanctus Spiritus deſcendit, & ſuperuenit in propoſita Dona, & gratia ſuæ diuinitatis panem & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti mutat: quomodo fieri poteſt vt oratio & inuocatio diuinæ virtutis ſuper pane facta, mutet ipſum in carnem viuentem? Ipſe Deus natura exiſtens ſtatim ſanctificauit diuina ſua virtute & gratia panem, dicens, hoc eſt corpus meum. Si enim ex nihilo mundum fecit, οὐ δύναται τὸν ἄρτον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα μεταποιῆσαι, non poteſt panem in proprium corpus transformare, & vinum aqua mixtum in ſanguinem. Ambroſius lib. de iis qui init. myſter. cap. 9. & lib. 4. de ſacram. cap. 4. & 5. Forte dicas meus eſt panis vſitatus. Sed panis iſte panis eſt ante verba ſacramentorum, vbi acceſſerit conſecratio de pane fit corpus Chriſti. Forte dicas aliud video quomodo tu mihi aſſeris quod corpus Chriſti accipiam. Quantis vtimur exemplis, vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit, maioremque vim eſſe benedictionis quàm naturæ, quia benedictione ipſa etiam natura mutatur. Auguſtinus diſt. 2. de Conſec c. 71. Chriſtus ipſe eſt qui per Spiritum ſanctum hanc ſubſtantiam efficit carnem, & tranſit vinum in ſanguinem. lib. de corpore & ſang. Domini, qui tribuitur Auguſtino. Non dubitare debet aliquis, cum panis & vinum conſecrantur, tranſire in veram ſubſtantiam Chriſti (tranſire illud non eſt in textu, ſed omnino addendum eſt) ita vt non remaneant ſubſtantiæ panis & vini, cum multa alia etiam in operibus Dei minus miranda ſint. Hominem enim ſubſtantialiter mutat Deus in lapidem, vt vxorem Loth, in paruo artificio homines fœnum & filicem in vitrum. Nec credendum eſt quod ſubſtantia panis & vini remaneat, ſed panis in corpus Chriſti, & vinum in ſanguinem conuertitur, ſolummodo quantitatibus panis & vini remanentibus. Auctor diſputationis Eccleſiæ & Synagogæ æqualis temporum Auguſtini, Sic ergo credimus quod ante conſecrationem panis & vinum eſt, poſt conſecrationem corpus Chriſti verum, ſanguis Chriſti verus eſt, non tantum verum ſacramentaliter, ſed etiam verum eſſentialiter. Cum autem dicimus corpus Chriſti & ſanguinem, non corpus exſangue intelligimus, nec ſanguinem à corpore diuidimus ſicut eſt ſuſus è corpore, vel ſtilians aut manans à vulnere, ſed id ipſum totum indiuiſum in vtraque

 ſpecie

ſpecie credimus, totum ſimul in cœlis, & vbicumque conficitur à miniſtris, vel contrectatur ab hominibus Chriſtianis. Qualiter autem fieri poſſit vt tranſeat ſubſtantia panis in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, & ſi ratione comprehendere non poſſumus, pure tamen credere debemus. Ante benedictionem Dominus quidem panem accepit, fregit, dedit diſcipulis, non iam panem ſimplicem, ſed corpus ſuum & ſanguinem. Qui conuertit aquam in vinum, poterit etiam ſubſtantiam panis conuertere in corpus ſuum. Eleganter vt omnia Petrus Reuennas ſer. 5. de filio prodigo. Ipſe dixit, ego ſum panis qui de cœlo deſcendi. Ipſe eſt panis qui ſatus in virgine, fermentatus in carne, in paſſione confectus, in fornace coctus ſepulcri, in Eccleſiis conditus, illatus altaribus cœleſtem cibum quotidie fidelibus ſubminiſtrat. Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. c. 9. per verba ſanctificationis vera panis & vera vini ſubſtantia in verum corpus & ſanguinem Chriſti conuertitur, ſola ſpecie vini & panis remanente, & ſubſtantia in ſubſtantiam tranſeunte. Cyrill. Hieroſ. Catech. 5. Precamur hominem amantem Deum vt mittat ſanctum ſuum Spiritum ἐπὶ τὰ προκείμενα, ἵνα ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον σῶμα χριστοῦ, τὸ δὲ οἶνον αἷμα χριστοῦ· πάντως γὰρ, in res propoſitas, vt faciat panem corpus Chriſti, & vinum ſanguinem Chriſti. Omnino enim quicquid attigerit Spiritus ſanctus illud ſanctificatum eſt & mutatum, τοῦτο ἡγίασται, καὶ μεταβέβληται. Apud Baſilium in Liturgia. Diaconus ait ſacerdoti, benedic Domine ſanctum panem. Reſpondet ſacerdos, hunc panem ipſum corpus Chriſti, hunc calicem ipſum pretioſum ſanguinem Domini effuſum pro mundi vita, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, mutans per ſpiritum tuum ſanctum. Euſebius Emiſſen. Domin. 2. poſt Epiphan. Niſi enim panis & vinum in eius carnem & ſanguinem verterentur, nunquam ipſe corporaliter manducaretur & biberetur. Mutantur enim iſta in illa, comeduntur, & bibuntur illa in iſtis, quod qualiter fiat ipſe ſolus nouit, qui omnia poteſt, & omnia nouit. Dixit eum tunc per ſe, dicit & modo per ſuos miniſtros, hoc eſt corpus meum: & tanta eſt eius verbi virtus & efficacia, vt ſtatim fiat quod dicitur. Similiter autem dum dicit, hic eſt ſauguis meus, mox in eius ſanguinem vinum conuertitur. Hic eſt igitur ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſs. peccato. Hic, inquit, ſanguis meus qui fundendus eſt, non alius iſte, & alius ille, ſed vnus, idemque & iſte & ille. Cras igitur fundetur ex hoc meo latere, quem vos modo bibitis, & videtis in calice. Theodoret. Dialog 1. qui dicitur ἄτρεπτος. ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς τὸν μυστικὸν τῆς ἀμπέλου καρπὸν μετὰ τὸν ἁγιασμὸν αἷμα δεσποτικὸν ὀνομάζομεν. Vt enim nos myſticum vitis fructum poſt ſanctificationem ſanguinem Domini vocamus, &c. Voluit enim eos qui ſacris myſteriis participant non attendere naturam eorum quæ videntur, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγῆς πιστεύειν τῇ ἐκ τῆς χάριτος γεγενημένῃ μεταβολῇ. Sed per mutationem nominum credere mutationi quæ per gratiam facta eſt. Idem Dialog. 2. Vtitur voce μεταποιήσεως· κἂν γὰρ πιστεύσῃς. Si credideris quod verum ſit corpus Chriſti, καὶ προσκομίσῃς τῷ θυσιαστηρίῳ πρὸς μεταποίησιν. Et attuleris ad altare vt transformetur. Proclus vixit anno Chriſti 428. Is in tractatu de Liturgia his verbis vtitur: Hoc eſt corpus meum, per hæc verba expectabant Spiritum ſanctum, ὅπως τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ θείᾳ τὸν προκείμενον εἰς ἱερουργίαν ἄρτον καὶ οἶνον ὕδατι μεμιγμένον αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ αἷμα καὶ τὸ σῶμα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν I. X. ἀποφήνητε, καὶ ἀναδείξῃ. Vt diuina eius præſentia propoſitum ad ſacrificium panem & vinum aqua mixtum illud ipſum corpus & ſanguinem ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti faciat, & oſtendat. Germanus Patriarcha, τὸ δὲ σφραγίσαι τὰ θεῖα δῶρα ἵνα τῇ ἐπιφοιτήσει καὶ ἐνδόξῳ παρουσίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος μεταβάλῃ καὶ ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. Signare autem cruce diuina dona, vt aduentu & glorioſa præſentia ſancti Spiritus mutet & faciat panem ipſum corpus magni Dei & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti. Nicolaus Epiſcopus Metones, διὰ τοῦτο ἄρτος καὶ οἶνος τὰ μυστικὰ ταῦτα παραλαμβάνεται σύμβολα, τὰ διὰ τῆς πνευματικῆς ἁγιστείας εἰς σῶμα χριστοῦ μεταποιούμενα. Ideo panis & vinum myſtica hæc aſſumuntur ſymbola, quæ per myſticam ſanctificationem & cerimoniam in corpus Chriſti mutantur. τὴν μυστικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον ἱερουργίαν, καθ' ἣν τὸ ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον καθαγιαζόμενα εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν. Myſticum hoc ſacrificium ſecundum quod panem & calicem conſecrata in corpus & ſanguinem Domini transformari credimus. Cum ipſe dixerit, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, τί διστάζεις, τί τῷ παντοδυνάμῳ ἀδυναμίαν προσάπτεις; οὐκ αὐτός ἐστι ὁ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγὼν, ὁ εἷς τῆς τρισυποστάτου θεότητος ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων σαρκωθεὶς, καὶ ὁ τὸν ἄρτον εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα μεταβάλλεσθαι, προστάξας. Quid dubitas, quid affingis omnipotenti impotentiam? Non ipſe eſt qui ex nihilo omnia in rerum naturam produxit, vnus è tribus perſonis diuinitatis, qui extremis temporibus corporari voluit, qui iuſſit panem in ſuum corpus mutari. Germanus Patriarcha Conſtantinopolitan. Bedæ temporum æqualis, Damaſceno

ſuperior,

ſuperior, & Marcus Epheſi Epiſcopus dicunt, ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος μεταποιεῖν ἤδη τὰ δῶρα πρὸς αὐτὸ τὸ πρωτότυπον ἐκεῖνο σῶμα καὶ αἷμα τὸ δεσποτικόν. Energia & virtute Spiritus Sancti transformare dona in ipſum prototypum corpus & ſanguinem Domini. Marcus ille arbitrabatur tranſſubſtantiationem non fieri vi verborum Domini, hoc eſt corpus meum, quod multi è Græcis impiè tenuerunt, ſed per Spiritum ſanctum, qui conceptis verbis certa prece aduocabatur: qui error iam olim damnatus eſt. Et Græci tamen & Latini ſemper tenuerunt miniſterio Sacerdotis ad altare panem in corpus, vinum in ſanguinem virtute Dei conuerti. Ioannes Damaſcenus libr. 4. cap. 14. Et nunc interrogas quomodo panis fit corpus Chriſti, & vinum aqua mixtum ſanguis Chriſti. Dico tibi & ego: Spiritus ſanctus ſuperuenit, & iſta diuina myſteria ſupra rationem & cogitationem facit corpus Chriſti. Panis & vinum ſumitur. Nouit Deus humanam imbecillitatem plerumque auerſari ea quæ in vſu non ſunt. Condeſcendens igitur hominum imbecillitati per ea quæ naturæ conſueta ſunt facit quæ ſunt ſupra naturam. Et quia hominibus ſolemne eſt comedere panem, & bibere vinum aqua mixtum, συνέζευξεν αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ θεότητα καὶ πεποίηκεν αὐτὰ σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ. αὐτὸς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταποιοῦνται εἰς σῶμα καὶ αἷμα θεοῦ, copulauit illis ſuam ipſius deitatem, & fecit ea corpus & ſanguinem ſuum. Ipſe panis & vinum conuertuntur in corpus & ſanguinem Dei. Theophylactus ad Matthæi verba, Panem noſtrum quotidianum da, &c. Corpus Chriſti eſt panis quotidianus. in cap. 26. Matth. Cùm autem dixerit, Hoc eſt corpus meum, oſtendit quod panis ſanctificatus in altari eſt ipſiſſimum corpus Domini, & non antitypum. Non enim dixit hoc eſt antitypum, ſed hoc eſt corpus. ἀῤῥήτῳ γὰρ ἐνεργείᾳ μεταποιεῖται κἂν φαίνηται ἡμῖν ἄρτος. ἐπεὶ γὰρ ἀσθενεῖς ἐσμὲν, καὶ οὐκ ἂν ἐδεξάμεθα κρέας ὠμὸν, καὶ ἀνθρώπου σάρκα, διὰ τοῦτο ἄρτος μὲν ἡμῖν φαίνεται, σάρξ δὲ τῷ ὄντι ἐστι. Ineffabili enim virtute transformatur licet videatur panis. Quando enim ſumus imbecilli, & non admitteremus carnem crudam comedere, & hominis artus, ideo panis quidem nobis oſtenditur. Caro autem re vera eſt, in cap. 14. Marci. Hoc eſt corpus meum. Hoc quod nunc accipitis. οὐ γὰρ ἀντίτυπος τοῦ κυριακοῦ σώματός ἐστιν ὁ ἄρτος, ἀλλὰ εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο μεταβάλλεται τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. Neque enim panis figura eſt corporis Domini, ſed in ipſum illud corpus Chriſti mutatur. Quia enim panis & vinum nobis vſitata ſunt, & carnem hominis & ſanguinem videntes non ſuſtinuiſſemus, ſed obſtupuiſſemus, ideo accommodans ſe ad noſtram imbecillitatem hominum amans Deus τὸ μὲν εἶδος ἄρτου καὶ οἴνου φυλάττει, εἰς δύναμιν δὲ σαρκὸς καὶ αἵματος μεταστοιχειοῖ, ſpeciem panis & vini retinet, ſed in virtutem carnis & ſanguinis tranſelementat. Veteres omnes primitiuæ & inſequentis Eccleſiæ patres in ſuperioribus diſſertationibus tam ſtudioſè variis locis recenſuimus, verba eorum tanta fide recitauimus, interpretati ſumus, vt mihi veteri non ſit, ne plura in hoc argumentum è patribus, & lectiora proferre poſſis. Minus vereor vt offuciæ tuæ tam diſertis patrum verbis caliginem offundant, aut ſuffuſo ſepiæ atramento vim eorum eludant. Quod ſi recentiores audire operæ eſt, Hugo de ſancto Victore vir doctiſſ. & ſanctiſſimus lib. 2. de Sacramentis cap. 9. verba eius ſic habent, Nec ſic in pane corpus Chriſti conſecrari dicimus, vt de pane corpus Chriſti accipiat, nec quaſi nouum corpus ſubito factum de mutata eſſentia, ſed in ipſum corpus mutatam (panis) eſſentiam. Nec ipſam ſubſtantiam panis in nihilum redactam, quia deſiit eſſe quod fuit, ſed mutatam potius qua cœpit eſſe aliud quod non fuit. Quia, vt ait Tertul. lib. in prax. transfiguratio eſt interemptio priſtini. Omne enim quodcúque transfiguratur in aliud deſinit eſſe quod fuerat, & incipit eſſe quod non erat. Quare Ambroſius pro transſubſtantiatione dixit tráſfigurátionem lib. de incarnat. cap. 4. Nam etſi offeras transfigurandum corpus altaribus, quia vi verborum Chriſti, panis ſubſtantia deſinit eſſe id quod fuerat, in locum ſubſtantiæ panis ſuccedit ſubſtantia corporis Chriſti vi conuerſionis, eadem, inquam, ſubſtantia corporis quæ ex ſanguine B. Virginis Mariæ conflata eſt. Ideo dixit Cyrillus Alexandrin. lib. 8. in Ioann. cap. 8. Chriſtus nulli ſemini ſe comparat niſi frumento. Vnde mos cepit de hoc ſolo grano confici corpus Chriſti. Cyprianus lib. de cœna dixit creari corpus Chriſti, ſed impropriè, pro confici: quia creatio fit de nihilo. Qui vſque hodie veraciſſimum & ſanctiſſimum corpus ſuum creat, & ſanctificat, & benedicit, & piè ſumentibus diuidit. Irenæus libr. 5. cap. 2. Eum calicem qui eſt creatura ſuum ſanguinem, qui effuſus eſt, ex quo auget noſtrum ſanguinem, & eum panem qui eſt creatura, ſuum corpus confirmauit. Quando ergo mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia ſanguinis & corporis Chriſti. D. Thomas 3. par. quæſt. 75. ad 4. Cùm in hoc ſacramento ſit verum corpus Chriſti nec incipiat ibi eſſe de nouo per motum localem, cùm etiam nec corpus Chriſti ſit ibi ſicut in loco, neceſſe eſt dicere quod ibi incipiat eſſe per conuerſionem ſubſtantiæ panis in ipſum. Scotus lib. 6. diſtinct. quæſt. 4. 11. & 3. Reſpondeo quod communiter tenetur, quod nec panis ma-

net, nec annihilatur, vel reſoluitur in materiam primam, ſed conuertitur in corpus Chriſti. Apud Gratianum diſt. 2. de conſecratione, ſunt plures canones ex Ambroſio & Auguſtino. Corpus Chriſti & veritas & figura eſt. Veritas dum corpus Chriſti & ſanguis virtute Spiritus Sancti in virtute ipſius ex panis & vini ſubſtantia efficitur, figura verò eſt id quod exterius ſentitur. Conſule ſi vis reliquos canones eadem diſtinctione.

DE CORPORE CHRISTI IN EVCHARISTIA.

DE ſacrificio corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia horribilem, vt ait Carollus, & ſactum libellum polliceris Ipſe non polliceor, ſed & ſupra iam præſtitiſti, & præſto, iam accurate, vt nihil è patribus (abſit verbo inuidia) commodius à te in hoc argumentum afferri poſſit, quàm quæ à me adhuc allata ſunt. Sed libet mihi è Tertull ad exercēdas aures tuas pauca ſubiicere quæ ad ſacrificium corporis Chriſti in Euchariſtia, & veritatem faciant, quæque ſupra delibauimus. Itaque & ſacrificamus pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius, ſed quomodo præcepit Deus, puta prece. lib. de cultu fœminar. cap. 11. aut ſacrificium offertur, aut Dei verbum adminiſtratur. Aliud igitur Tertulliano ſacrificium, aliud verbi adminiſtratio. Miſſam deſignare videtur lib. de orat. his verbis, Poſt tranſacta ſolemnia dimiſſa plebe. Apologet. cap. 39. Coitionem Chriſtianorum, communicationem orationis, & conuentus, & omnis ſancti commercij, cœtus & congregationes, myſteria & diuina, antelucanos cœtus lib. 2. ad vxor. nocturnas conuocationes, ſolemnia, conuiuium Dominicum, Dei cœnam, conuentum & ſolemnia, orationes diuinas. libro de Anima, & de ieiunio, lib. de orat oblationem, oblationes lib. de caſt. oblationem per Sacerdotem. lib. de orat. ſacrificium, ſacrificij participationem, ſacrificiorum orationes, lib. 1. ad vxorem ſacrificia ſine ſcrupulo. lib. de oratione, ſacrificiorum orationibus interuenire, oblationes reddere, offerre, & commemorare per Sacerdotem, adſignare & tranſigere orationem, Dominicum officium facere. lib. de corona milit. & de veland. virginib. offerre & oblationes facere. lib. de Monogamia, corpus Domini initiare. lib. 1. aduerſus Marcionem in carmine, offerri calicem. lib. de cultu fœminarum ſacrificium offerri. lib. de orat. cap. 11. ne prius aſcendamus ad altare cap. 14. ſi ad aram Dei ſteteris quomodo ai debit orationem dicere ad altare. In Apologet poſt aquam manualem & lumina lib. de pudicitia meminit vaſorum ſacrorum, calicum, & patenarum: procedant ipſæ picturæ calicum veſtrorum. At ego paſtoris eius picturam haurio, quæ non poteſt frangi. lib. de exhortat. ad caſtit. oſtendit quod non oporteat per laicum, ſed per Sacerdotem offerri ſacrificia. lib. de præſcript. Et laicis ſacerdotalia munera iniungunt, & quod alius illis Epiſcopus hodie, cras alius, hodie Diaconus, qui cras lector, hodie Presbyter qui cras laicus. in Apologet. Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi. lib. de corona militis, Euchariſtiam nec niſi de manu præſidentium ſumimus lib. de caſtitate, Eccleſiæ auctoritatem conſtituiſſe differentiam inter ordinem & plebem, & honorem per honoris conſenſum ſanctificatam à Deo. lib. de anima Pſalmi canuntur, petitiones delegantur. In Apologet. coimus ad literarum diuinarum commemorationem. lib. de anima, prout ſcripturæ leguntur, aut ad locutiones proferuntur, id eſt, ſermo & tractatus ad populum. Apologet. cap. 2. & 39. Deum inuocamus, Deum verum, Deum vnum, Deum de Deo, lumen de lumine, ſumpta ſunt hæc ex ſymbolo. lib. 1. aduerſus Marcion. Super alienum panem alij Deo gratiarum actionibus fungitur. Euchariſtiam deſignat. lib. de ſpectaculis, Ex ore quo amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere, *εἰς αἰῶνας* (id eſt, in ſæcula ſæculorum) alij omnino dicere niſi Deo & Chriſto. lib. 2. ad vxor. Chriſti inuocatio, diuina benedictio. lib. de ieiunio, Nobis omnis dies etiam vulgata conſecratione celebratur. lib. de pudicit. ſacramentum benedictionis. cap. 2. de orat. nos Dominum adoramus, ſcilicet poſt conſecrationem, quia illo libro ritum liturgiæ in Africa expreſſit. lib. 3. aduerſus Marcionem. Sacrificium mundum gloriæ ſcilicet relatio, & benedictio, & laus & hymni, de Malachiæ vaticinio loquens. Nos verò manus non tantum attollimus, ſed etiam expandimus diuina paſſione modulantes. *σαυρωδῶς* manus expandebat Sacerdos offerens. lib. de orat. cap. 14. Quæ oratio cum diuortio ſancti oſculi integra? Quem Domino facientem impedit pax? Quale ſacrificium eſt à quo ſine pace receditur? lib. 2. ad vxor. de cibo de poculo inuadere. De cuius manu deſiderabit (vet. gloſ. deſiderata *λειτουργίαν τελετήν*) de cuius poculo participabit. Non ſciet maritus quid ſecreto ante omnem cibum guſtes, & ſi ſciuerit, panem non illum eſſe credit, qui dicitur. lib. de Monogam. Et

illi

illi plane dabunt viros, & vxores, quomodo buccellas. cap. vlt. lib. de orat. Quod ſtatio ſoluenda ſit accepto corpore Domini, accepto corpore Domini & reſeruato. Rotomagenſi Concil. ſublata conſuetudo tradendi corpus in manus communicantium eodem cap. vltimo corpore Domini non ſolui ieiunium oſtendit. lib. aduerſ. Iudæus, ſic enim Chriſtus reuelauit panem corpus ſuum appellans. lib. 4. aduerſ. Marc. Ita & nunc ſanguinem ſuum in vino conſecrauit. lib. de pudicitia, atque ita exinde opimitate Dominici corporis veſcitur, Euchariſtia ſcilicet. Exhortat. ad caſtit. Etiam repete apud Deum, pro cuius ſpiritu poſtules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illas oratione commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per ſacerdotem, & aſcendet ſacrificium tuum libera fronte, Cyprianus ep. ad Cęcilium. In calice Dominico ſanctificando & plebi miniſtrando non hoc faciunt quod Ieſus Chriſtus Dominus & Deus noſter ſacrificij huius auctor. Sed hæc à nobis non vno loco ſopra ſatis explicata ſunt. Si quid exciderat, id reuocemus. Auguſtin. ſer. de ſacram. Fidelium, Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Hoc quando caperet caro, quod dixit panem carnem? Vocatur caro quod non capit caro. Et ideo magis non capit caro, quia vocatur caro. Hoc enim exhorruerunt, hoc ad ſe multum dixerunt, Hoc non poſſe fieri putarunt. Caro mea eſt, inquit, pro mundi vita. Norunt fideles corpus Chriſti, ſi corpus Chriſti eſſe non negligunt. Epiſtola ad Iulianum 211. Vnuſquiſque antequam corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti accipiat ſeipſum probet. Quando enim eum accipere debemus, antea ad confeſſionem & pœnitentiam recurrere debemus. Sermone de verbis euangel. Quem Beda citat. Quando Chriſtus manducatur, vita manducatur, nec occiditur vt manducetur, ſed mortuos viuificat. Quando manducatur reficit, & non deficit. lib. 1. de peccator. merit. cap. 20. & 24. Dominum audiamus dicentem de ſacramento menſæ ſuæ, quo nemo niſi rite baptizatus accedit. Niſi manducaueritis carnem meam, &c. Quid vltra quærimus? Quid ad hoc reſpondere poterunt niſi pertinacia pugnaces neruos aduerſus conſtantiam perſpicuæ veritatis intendant. Ac per hoc etiam pro paruulorum vita caro data eſt, quæ data eſt pro ſæculi vita. Etſi non manducauerint carnem filij hominis, nec ipſi habebunt vitam. Maximus Taurinenſis Epiſcopus ſub annum 420. Virgo veluti cælitus veniens cunctis Eccleſiarum populis cibum dulciorem melle deffluxit, quem qui edere, & manducare neglexerit, vitam in ſemetipſo habere non poterit. lib. 2. Dialog. Gregor. c. 24. Quibus vir Dei manu ſua protinus communionem Domini corporis dedit, dicens ite, atque hoc dominicum corpus ſuper pectus eius cum magna reuerentia ponite, & ſic ſepulturæ eum tradite. Homil. 22. in euangel. Carnes agni cum lactucis agreſtibus ſunt edendæ, vt cum corpus redemptoris accipimus, pœnitentiæ lacrymæ de peccatis fundamus. Ad cap. 2. libr. 1. Reg. Quod tamen contra negligentes ſacri altaris miniſtros, atque audaces Dominici corporis ſuſceptores dici non inconuenienter poteſt. Homil. 40. in euangel. Romulus exitum ſuum Dominici corporis ſumptione muniuit. Auguſtin ad cap. 10. Epiſt. 1. Corinth. Niſi manducaueritis carnem. Ergo de corpore & ſanguine ſuo dedit nobis ſalubrem refectionem. Inuitauit Dominus ſeruos, & præparauit eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? Et tamen ait, qui manducat me viuit propter me. Quando Chriſtus manducatur vita manducatur. Per partes manducatur & manet integer totus. Theophyl. in cap. 6. Ioan. ὥσπερ οὖν καὶ τὴν πνευματικὴν βρῶσιν τῆς τοῦ κυρίου σαρκὸς οὐ νοεῖ, ἧς μὴ μεταλαμβανόμενοι ἀμέτοχοι ἔσονται τῆς αἰωνίου ζωῆς, ὡς μὴ ὑποδεξάμενοι τὸν ἰησοῦν τὸν ὄντως ζωὴν ἀληθινήν. οὐ γὰρ ψιλοῦ ἀνθρώπου σάρξ ἐστιν ἡ ἐσθιομένη, ἀλλὰ θεοῦ καὶ θεοποιεῖν δυναμένη, ὡς ἀνακραθεῖσα θεότητι. Vt igitur non intelligit ſpiritalem eſum Dominicæ carnis, quam qui non participant, vita æterna priuabuntur, vt qui Chriſtum non receperint, qui eſt vera vita. Non enim caro quæ comeditur eſt hominis nudi, ſed Dei, quæ ſumentem Deum efficere poteſt cum ſit admixta Deitati. Ad hæc verba exiuit aqua & ſanguis, ὅθεν οὖν προσέρχῃ τῷ ποτηρίῳ τῆς κοινωνίας τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς πίνων οὕτω διάκεισο. Cum igitur accedis ad ſacrum calicem communionis ſanguinis Chriſti, ita affectus eſto, quaſi ex ipſo latere Chriſti biberes. Sacerdotes vi verborum Chriſti corpus eius ſacroſanctum conficere ſupra docuimus, & denuo docemus ex Auguſtin. libr. de Eccleſiaſticis dogmatib. Hoc ſacramento non in merito conſecrantis, ſed in verbo efficitur creatoris, nec bonorum diſpenſatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur. De Trinit. lib. 3. cap. 4. Illud corpus & ſanguinem Chriſti dicimus, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum rite ſumimus ad ſalutem ſpiritualem in memoriam pro nobis Dominicæ paſſionis. In Pſal. 39. Quam datum eſt quod promiſſum, ablata ſunt verba promiſſiua, data ſunt completiua. Sacri

ua. Sacrificia ergo illa tanquam verbo promiſſiua ablata ſunt. Quid eſt ergo quod datum eſt completiuum? Corpus quod noſtis, quod non omnes noſtis, quod vtinam qui noſtis, omnes non ad iudicium noueritis. Sacrificium, inquit, & oblationem noluiſti. Quid ergo nos hoc tempore ſine ſacrificio dimiſſi ſumus? abſit. Corpus autem perfeciſti mihi. Ideo illa noluiſti, vt hoc perficeres. Perfectio promiſſorum abſtulit verba promittentia. Hoc promittebatur quibuſdam ſignis, ablata ſunt ſigna promittentia, quia exhibita eſt veritas promiſſa. In hoc corpore ſumus, huius corporis participes ſumus. Quod accipimus nouimus, & qui non noſtis noueritis. Et cum didiceritis non ad iudicium accipiatis. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Perfectum eſt nobis corpus, perficiamur in corpore. Gelaſius epiſt. ad Maiorinum, Comperimus autem quod quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione à calice ſacrati cruoris abſtineant. Paſchaſius Corbeienſis lib. de corpore Domini c. 1. Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra, & quia voluit licet figura panis & vini hic ſit, tamen omnino nihil aliud quàm caro Chriſti & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt.

QVI PRIMI CHRISTI CORPVS IN EVCHARISTIA NEGARINT.

IPſi Chriſti Domini diſcipuli, & Capharnaitæ Chriſto carnis ſuæ eſum & ſanguinis potum commendanti, vel ſinē denegarunt, vel auerſati in deterius cœperunt, Ioan. 6. Inter eos princeps Iudas, de quo Chriſtus, ſunt quidam ex vobis qui non credunt, vt Chryſoſto. Hom. 46. in Ioan. cuius verba ſupra recitauimus. Ignatius epiſt. ad Smyrnenſes, Quoſdam ſua ætate fuiſſe ait, qui Euchariſtias & ſacrificia non admitterent, quia Euchariſtiam Chriſti Domini corpus eſſe negarent. Videntur fuiſſe Saturniani, & Marcioniſtæ. Verba Ignatij Græca ſupra dedimus. Maſſaliani, qui & Euchetæ, & Enthuſiaſtæ apud Theodoretum lib. 4. Hiſtor. Eccl. cap. 11. ſacrificia ſuſtulerunt, Chriſti carnis inutilem eſum eſſe pronuntiarunt. Verba ſupra præmiſimus. Aetate Auguſtini quidam vrbicus Romæ vrbis incola, in Euchariſtia eſſe nudum panem docuiſſe videtur, vt Auguſtinus epiſt. 86. Neſtorius ætate Cyrilli Alexandrini Chriſti carnem in Euchariſtia viuificam eſſe, & cum verbo Dei coniunctam negauit, vt ex Synodo Epheſina ſupra oſtendimus, Anathemate 11. Aetate Damaſceni, & Theophylacti quidam reperti qui Euchariſtiam ſimplicem figuram, & typum corporis Chriſti eſſe dicerent, vt Damaſcen. lib. 4. cap. 14. Quod idem ætate Caroli magni Ioannes quidam Scotus renuit, qui concilio Vercellenſi damnatus eſt vt ait Landfrancus lib. de Sacramento Euchar. contra Berengarium. Poſtea ſub annum 886. Bertramus, Berengarius ſub annum 1050. Henriciani, Petrobuſiani ſub annum 1131. In Flandria iuſſu Comitis Philippi cæſi qui idem ſentiebant. Anno 1216. Quæſitum Conſtantinopoli an corpus Chriſti in Euchariſtia eſſet incorruptibile, vt Nicetas lib. 3. de geſtis Angeli Alex. cuius verba ſupra aſcripſimus. Anno 1208. eundem errorem exerrarunt Albigenſes in Vaſconibus & Tholoſatibus. Sub annum 1350. Valdenſes ſub annum 1370. Ioannes Vviclef, Hieron. Praguenſis, Ioannes Huſſius, in quos Concilio Conſtantienſi animaduerſum, ſuperiori ſæculo Lutherus, Caluinus, & alij.

EXPLICATIO CAPITIS 6. S. IOANNIS.

IN huius capitis explicatione partiarij noſtri multa turbant, & in partes abeunt. Nihil opportunius fieri poſſe arbitror quam ſi nude & ſimpliciter, quid de eo patres ſenſerint, expoſuero. Verba in quibus vitilitigant, & offucias faciunt, hæc ſunt. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis. Caro enim mea vere eſt cibus &c. Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum: quanquam Chriſtus videt eos ſuper eius verbis anxios, dubios, & minus æquis auribus tam noua & inaudita accipientes, non mollit aut mutat orationem, ſed pergit porro & ait, Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in illo. Multi ergo audientes ex diſcipulis eius dixerunt, Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eū audire &c. Dixit eis Ieſus, hoc vos ſcandalizat.

Si ergo videritis filinm hominis aſcendentem vbi erat prius? Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam. Verba quæ ego locutus ſum vobis, Spiritus, & vita ſunt. Sed ſunt qnidam ex vobis qui non credunt Reſpondit Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus. Incuſat Chriſtus eos qui verbis ſuis non credunt. Petrus ſe credere profitetur. Iudas non credidit. S. Auguſtinus ibidem. Videte quemadmodum Petrus dante Deo recreante Spiritu Sancto intellexit, Vnde? Niſi quia credidit, verba vitæ æternæ habes, vitam æternam habes in miniſtratione corporis & ſanguinis tui. Sanctus Chryſoſtomus ait Chriſtum miracula patraſſe priuſquam apud eos de carne ſua manducanda, & ſanguine bibendo ageret, vt eos veluti per gradus ad fidem huius myſterij adduceret. Διὰ γὰρ τοῦτο προλαβὼν ἐθαυματούργησε τὸ παράδοξον ἐκεῖνο, ἵνα διδαχθέντες μηκέτι διαπιστῶσι τοῖς μετὰ ταῦτα λεγομένοις. Ideo ante verba hæc miraculum illud in panibus patrarat, vt te docti fidem iis quæ poſtea dicturus erat non negarent. Euthymius, non dixit panis quem do, caro mea eſt pro mundi vita, ſed quem dabo. Daturus enim erat in vltima cœna, quando ſumptum panem actis gratiis fregit. Auguſtinus tractatu 29. in Ioannem. Panis quem ego dabo, &c. Hoc quando caperet caro, quod dixit panem carnem. Vocatur ergo caro quod non capit caro. Chryſoſtomus, ἐπειδὴ γὰρ ἐπέκειντο τροφὴν αἰτοῦντες αὐτὸν τὴν σωματικὴν, &c. Quia inſtabant petentes ab eo cibum corporeum, & memoriam cibi qui maioribus eorùm datus erat, reuocabant, & manna magnum aliquid eſſe aiebant, oſtendens illa omnia typum fuiſſe & vmbram, veritatem autem rerum præſentem eſſe, meminit cibi ſpiritalis. Quod autem carnem aliquis manducaſſet, nemo adhuc dixerat, & tamen credebant, & ſequebantur, & fatebantur eum verba vitæ æternæ habere. Ad hæc verba, abierunt retro. Hoc per illorum vecordiam ipſis accidit. ὅταν γὰρ ἡ ζήτησις τοῦ πῶς εἰσέλθῃ, συνεισέρχεται καὶ ἀπιστία. Quando de Deo quæritur, quomodo aliquid efficere poſſit, ingreditur & infidelitas. Ita & Nicodemus turbabatur dicens, quomodo poteſt homo redire in vterum matris vt renaſcatur? Ita & iſti turbantur dicentes Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum? Si enim quæris quomodo, cur non dixiſti, quomodo panes quinque ita multiplicauit? Vnum corpus ſumus, & membra corporis eius, & ex oſſibus eius. Vt igitur non tantum per caritatem vnum corpus cum eo eſſemus, ſed etiam ipſa re in illam carnem admiſceremur, per cibum quem nobis largitur id efficitur, volens nobis teſtari amorem quo nos complectitur. Ideo miſcuit ſeipſum nobis, & corpus ſuum cum noſtro fermentauit, ac iunxit, vt vnum cum eo eſſemus quaſi corpus cum capite coniunctum. Hoc enim eorum eſt qui valde inter ſe amant. Hoc igitur Iob ſignificans dicebat de ſeruis ſuis quibus erat cariſſimus, eos vt amorem ſuum teſtarentur dixiſſe, quis nobis det vt de carnibus eius impleamur. Ideo fecit & hoc Chriſtus, vt ad maiorem nos ſui amorem traheret, & ſuum in nos amorem ſignificans, qui non tantum ſe videndum præbuit amantibus, verum & tangendum, & comedendum, vt dentes in eius carnem infigerent, & cum eo necterentur, & omnem amorem implerent. Qui genuerunt ſæpè dāt filios ſuos aliis alendos. Ego non ita, inquit, ſed carne mea meos alo. Meipſum vobis in cibum appono, omnes cupiens eſſe ingenuos & nobiles, præbens vobis ſpem bonam de futuris. Qui enim hic vobis ſeipſum dat, quanto magis in futuro æuo daturus eſt. Volui vobis frater eſſe, propter vos hominis corpus indui, rurſum vobis carnem & ſanguinem, per quem ſum vobis conſanguineus, trado. Hic ſanguis imaginem regiam vobis florentem facit. Hic ſanguis dat formam & ſpeciem admirabilem. Hic non patitur vt animæ veſtræ nobilitas marceſcat, qui eam ſemper irrigat & alit. Sanguis enim qui vobis fit ex cibis vulgaribus non ſtatim efficitur, ſed aliquid aliud. Hic autem non ſic, ſed ſtatim animam irrigat; & magnam quandam virtutem indit. Hic ſanguis myſticus pellit dæmones, & longè amolitur. &c. Quæ ſupra poſui. εἰ δὲ ὁ τύπος αὐτοῦ τοσαύτην ἴσχεν ἰσχὺν ἔν τε τῷ ναῷ τῶν Ἑβραίων, ἐν τ' Αἰγύπτῳ μέσῃ ταῖς φλιαῖς ἐπιχριόμενον, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. Si figura eius tantum potuit in templo Hebræorum, & in media Ægypto liminibus illitum, quanto magis poterit veritas? Animaduerte ex Chryſoſtomo ſanguinem agni figuram fuiſſe ſanguinis, Chriſti in Euchariſtia. At figura inquit, inferior eſt ea re quæ figuratur. Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum? καὶ γὰρ ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι ἀδύνατον τοῦτ' ἐστι, δείκνυσι ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἀδύνατον, ἀλλὰ σφόδρα ἀναγκαῖον. Etenim quoniam dicebant fieri non poſſe vt carnem ſuam comedendam daret, oſtendit non modo fieri poſſe, verum & maxime eſſe neceſſarium. Auguſtinus ſermone 2. de verbis Domini. Cùm ergo commendans talem eſcam, & talem potum diceret, niſi manducaueritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis, & hoc diceret de vita, quis alius quam ipſa vita. Erit autem illi homini mors non vita, qui mendacem putauerit vitam. Ad id, Hoc vos ſcandaliſat. Quid

ſibi vult, hoc vos ſcandalizat? Putatis quia de hoc corpore meo quod videtis partes facturus ſum, & membra mea conciſurus, & vobis daturus. Quid ſi ergo videritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius. Iſte qui integer aſcendere potuit, conſumi non potuit. Ergo & de corpore & ſanguine ſuo dedit nobis ſalubrem refectionem, & tam magnam breuiter ſoluit de ſua integritate quæſtionem. Tunc autem hoc erit, id eſt, vita vnicuique, ſi quod in ſacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter manducetur, ſpiritualiter bibatur. Audiuimus enim ipſum Dominum dicentem, Spiritus eſt qui viuificat. Ipſi dicebant, durus eſt hic ſermo. Durus eſt duris, incredibilis ſed incredulis. Chryſoſtomus ad hæc, Quid ſi videritis filium hominis aſcendentem, &c. *τί οὖν ἀπορίας ἀπορίαις συνάπτει; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῶν δογμάτων καὶ τῷ πλήθει αὐτοὺς ἐπαγαγεῖν βούλεται. ὁ πεισθεὶς γὰρ ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε, καὶ ὅτι ἀναβήσεται, εὐκολώτερον ἂν πιστεύσει τοῖς λεγομένοις.* Quid igitur? an dubitationes dubitationibus adnectit? Abſit. Sed multitudine dogmatum, & magnitudine ipſos ad credendum adducere vult. Qui credit ipſum de cœlo deſcendiſſe, & in cœlum iterum aſcenſurum, facilius crediturus eſt quæ ab ipſe de carne ſua manducanda dicuntur. Euthymius, turbabantur nec poterant ſermoni credere quod hoc impoſſibile videretur. Nam cum omnia ſecundum naturam inquirerent, nihil quod ſupra naturam erat admittebant. Illi quidem hoc impoſſibile iudicabant, ipſe verò omnino poſſibile oſtendit, neque id tantum, ſed etiam neceſſarium. Addit autem & de ſanguine ſignificans de pane & poculo, quæ daturus erat in vltima cœna. Ad id verus eſt cibus. Hoc dixit confirmans quod non ænigmaticè, neque parabolicè loqueretur. Quemadmodum ego viuo quia natus ſum à viuente patre, ita & qui edit me, ipſe quoque viuet, eo quod me, qui vita ſum, ederit, vitamque participauerit. Qui poteſt hanc carnem reddere cœleſtem vt cœlum aſcendat, poteſt vtrique & ipſam cibum efficere hominum. Auguſtinus tractat. 26. in Ioannem. Vt autem quiſpiam viuat propter me, participatio facit qua manducat me. Tractatu 27. O Domine, magiſter bone, quomodo caro non prodeſt quidquam, cum tu dixeris, niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam? An vita non prodeſt quidquam? Propter quid ſumus quod ſumus, niſi vt habeamus vitam æternam, quam tua carne promittis? Quid eſt ergo, non prodeſt quidquam caro? Non prodeſt quidquam quomodo illi intellexerunt? Carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Sic dictum eſt, caro non prodeſt quidquam, quomodo dictum ſcientia inflat ſola ſine caritate, ſic ſola caro non prodeſt quidquam, ſine ſpiritu. Accedat ſpiritus ad carnem ſicut caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimum. Nam ſi caro non prodeſſet, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis. Tertullianus lib. de reſurrectione carnis. Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt. Merito, ſola per ſeipſa, vt oſtenderet adhuc Spiritum illis non eſſe. Spiritus enim eſt qui viuificat in regnum Dei, caro nihil prodeſt ſola. Cyprianus de cœna Domini. Abierunt retro exiſtimantes hoc eo modo dici, vt carnem eius vel aſſam, vel elixam, ſectamque membratim edere docerentur. Sed in cogitationibus huiuſmodi caro & ſanguis non prodeſt quidquam, quia verba hæc, Spiritus & vita ſunt, nec carnalis ſenſus ad intellectum tantæ profunditatis penetrat, niſi fides accedat. Chryſoſtomus, Spiritus eſt qui viuificat, &c. *ὃ δὲ λέγει τοῦτό ἐστι· πνευματικῶς δεῖ τὰ περὶ ἐμοῦ ἀκούειν.* Quod dicit eiuſmodi eſt, ſpiritaliter exaudienda ſunt quæ de me dico. Qui enim carnaliter accipit, nullum fructum refert. Erat autem carnale dubitare quomodo de cœlo deſcenderit, *καὶ πῶς δύναται ἡμῖν τὴν σάρκα δοῦναι φαγεῖν.* Et quomodo poteſt nobis ſuam carnem dare manducandam? iſta omnia carnalia ſunt. Quomodo igitur ait, caro non prodeſt quidquam? *οὐ περὶ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς λέγων, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ περὶ τῶν σαρκικῶς ἐκλαμβανόντων τὰ λεγόμενα. πῶς ἂν οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ σάρξ, ἧς ἄνευ ζῆν οὐκ ἔνι· ὁρᾷς ὅτι τὸ ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν, οὐ περὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ εἴρηται, ἀλλὰ περὶ τῆς σαρκικῆς ἀκροάσεως.* Non de ſua carne loquitur, abſit: ſed de iis qui carnaliter accipiunt, quæ dicuntur. Quid autem eſt carnaliter intelligere, ſimpliciter vt res dicuntur, neque aliud quidpiam, *φαντάζεσθαι*, imaginari. Quomodo igitur, caro non prodeſt quidquam ſine qua viuere non eſt? Vides quoniam non de ſua carne dixit, ſed de carnali audientia. Ad id, Caro mea verè eſt cibus. *βούλεται πιστώσασθαι αὐτοὺς περὶ τῶν εἰρημένων, ὥστε μὴ νομίζειν αἴνιγμα εἶναι τὸ εἰρημένον, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι πάντως δεῖ φαγεῖν τὸ σῶμα· διὸ φησίν.* Vult eos confirmare, & certiores facere de fide eorum quæ dicta ſunt, ita vt non putent ænigma eſſe quod dictum eſt, ſed ſcire, quia omnino comedere oportet eius corpus. Deinde ait, qui manducat carnem meam in me manet & ego in eo, quod dicit, vt cum ipſo ſe admiſceri oſtendat, *δηλῶν ὅτι ἐν αὐτῷ ἀνακίρναται.* Theophylactus

in cap.

in cap. 6. Ioannis. Manifeſtè hic loquitur de myſtica participatione corporis ſui, Panis quem ego dabo caro mea eſt. Attende autem quod panis in myſteriis qui à nobis editur, non eſt antitypum carnis Chriſti, ſed ipſa Domini caro. Non enim dixit panis quem ego dabo eſt antitypum carnis meæ, ſed caro mea. μεταποιεῖται γὰρ ἀπορρήτοις λόγοις ὁ ἄρτος ὑπὸ διὰ τῆς μυστικῆς εὐλογίας. Transformatur enim hic panis ineffabilibus verbis, per myſticam benedictionem, & aduentum Spiritus ſancti in carnem Domini. Et ne quem turbet quod panem credimus eſſe corpus. Nam cum ipſe inter homines ageret, panis quem comedebat in eius carnem mutabatur. Et nunc panis in carnem Domini mutatur. Et paulo poſt. καὶ οὐδὲν πνευματικῶς ἐκλαμβάνοντες, ἀλλὰ πάντα κατὰ τὸ φαινόμενον. Et nihil ſpiritaliter accipientes, ſed omnia ſecundum id quod apparet. Quoniam enim carnem audiebant, exiſtimabant quod eos eſſe carniuoros, & αἱμοβόρους ſanguinis potores cogeret. Nos autem ſpiritaliter intelligentes, non ſumus ſarcophagi, ſed magis ſanctificamur per hunc cibum. ἡ δὲ σάρξ, τουτέστι τὸ σαρκικῶς ταῦτα ἐκδέχεσθαι, Caro, hoc eſt, carnaliter iſta accipere non prodeſt quidquam, ſed magis ſcandali cauſa eſt. Verba quæ loquor ſpiritus & vita ſunt, nihil habentia carnale, καὶ ζωὴν προξενοῦντα αἰώνιον, & vitam conciliantia æternam. Ad hæc, Qui manducat carnem meam, &c: Hic diſcimus myſterium communionis. Qui enim manducat carnem Domini, & bibit ſanguinem eius, in ipſo Domino manet, & Dominus in eo. συνάκρασις γὰρ ξένη καὶ ὑπὲρ λόγου γίνεται, ὥστε εἶναι τὸν θεὸν ἐν ἡμῖν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῷ θεῷ. οὐκ ἀκούεις φρικτὸν ἄκουσμα, οὐ θεὸν ψιλὸν τρώγομεν, ἀναφὴς γάρ ἐστι καὶ ἀσώματος. Admixtio enim noua & ſupra rationem & orationem efficitur, ita vt Deus ſit in nobis, & nos in Deo. An non audis tremendam auditionem, Non Deum nudum & ſimplicem comedimus, quia tangi nequit & incorporeus eſt, & neque oculis, neque dentibus capi poteſt, & rurſus non comedimus nudi ac ſimplicis hominis carnem, quia nihil iuuare poteſt, ſed quando Deus ſibi adiunxit carnem per ineffabilem commixtionem, viuifica eſt caro, vt Dei verbi caro. Vt ergo ait, viuo propter patrem, vt genitus à patre qui vita eſt, ita qui manducat me viuet per me, ἀνακιρνώμενος, καὶ ὥσπερ μεταστοιχειούμενος εἰς ἐμὲ τὸ ζωογονεῖν ἰσχύοντα, admixtus & quaſi tranſelementatus in me, qui poſſum viuum generare. Chryſoſtomus ad cap. 6. Ioann. Durus eſt hic ſermo. οὐχ ὅτι ζωὴν ἐπηγγέλλετο, ἀλλ' ὅτι σωθῆναι ἀδύνατον τὸν μὴ φαγόντα αὐτοῦ σάρκα. τί οὖν ἐστι σκληρός, δυσπαράδεκτος. Non quia promittebat vitam, ſed quia ſeruari is non poteſt qui carnem Chriſti non comederit. Quid eſt igitur durus ſermo? Qui ægre admittitur. Origenes in Iohannem. ἄρτον ἀληθινὸν τὴν ἑαυτοῦ σάρκα μεταφορικῶς καλεῖ, ὡς ἐσθιομένην μέλλοντος ἐν τῷ μυστηρίῳ τούτῳ παραδίδοσθαι. Panem verum carnem ſuam metaphorice vocat, vt quæ comeditur, cum ipſe eam in myſterio daturus eſſet. Item, τὴν σάρκα αὐτοῦ καλεῖ διὰ τὸ ἐσθίεσθαι ἐν τοῖς μυστικοῖς. Φησὶ γὰρ ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω. τὴν μυστικὴν βρῶσιν καὶ πόσιν τοῦ σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ αἰνιττόμενος. Φύσει γὰρ ζωὴ ὢν ὁ λόγος ἐποίησε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ σάρκα ζωοποιόν. Carnem ſuam vocat quia comeditur in myſticis. Ait enim, panis quem ego dabo, myſticum cibum & potum corporis & ſanguinis ipſius ſignificans. Cum enim verbum ſit natura vita, carnem ſuam humanam fecit viuificam. Diſtingui tamen debet verbum à carne, vt ait Ambroſius libr. de Incarnatione capite 4. Nam etſi credas à Chriſto carnem eſſe ſuſceptam, & offeras transfigurandum corpus altaribus, non diſtinguas tamen naturam diuinitatis, & corporis, & tibi dicitur ſi recte offers, non recte autem diuidas, quieſce, peccaſti. Origenes in Ioann. cap. 6. ἐπειδὴ ἀνθρωπινώτερον ἤκουον τὸν λόγον μὴ νοοῦντες τὰ λεγόμενα, σκληρὸν εἶναι τὸν λόγον αὐτοῦ ἔλεγον· ἐνόμιζον γὰρ αὐτὸν μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας φθέγγεσθαι, καὶ τὸ σαρκοφάγους καὶ αἱμοβόρους τοὺς ἀκούοντας αὐτοῦ θέλειν. Quoniam nimis pro humano ingenio ſermonem audiebant, non intelligentes ea quæ dicebantur: dicebant eius ſermonem eſſe durum. Putabant enim eum dicere quæ maiora eſſent ſua dignitate, & velle eſſe carniuoros & ſanguinis potatores auditores ſuos. ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστι. εἰ καὶ ἀσθενὴς ἡ τῆς σαρκὸς φύσις εἰς τὸ δύνασθαι ζωοποιεῖν, ἀλλ' οὖν ἐνεργήσει τοῦτο ζωοποιὸν ἔχουσα λόγον. ὥσπερ υἱὸν ἀνθρώπου, ἐπειδὴ γέγονεν ἄνθρωπος, οὕτω πάλιν ἀπὸ τοῦ ἰδίου πνεύματος, πνεῦμα ἑαυτὸν ὀνομάζει διὰ τὴν ἄκραν ἕνωσιν· ἐπειδὴ γὰρ οἰκεῖ ἐν τῇ σαρκὶ ὁ λόγος ὅς ἐστι πνεῦμα, ποιεῖ αὐτὴν ζωοποιόν. οὐ γὰρ ἡ σάρξ φησὶν ὠφελεῖν παρέχει, ἀλλ' ἡ θεία καὶ ἀσώματος φύσις ἡ ἑνωθεῖσα σαρκὶ τῇ σαρκὶ τὴν ζωὴν δωρεῖται. Quod dicit tale eſt. Etſi imbecilla eſt carnis natura, vt poſſit viuificare, hoc tamen efficiet coniuncta cum verbo, viuifico. Quemadmodum autem filium hominis ſe appellat quia homo eſt, ita rurſus à proprio ſpiritu ſe ipſum appellat ſpiritum, propter ſummam vnionem. Quia enim habitat in carne verbum, qui eſt ſpiritus, facit eam viuificam. Caro, inquit, non prodeſt quidquam, ſed diuina natura coniuncta carni, ei vitam dat. In can. prima quidem hæreſis diſt. 2 de Conſec. Cum videritis filium hominis aſcendentē vbi erat prius, certe vel tūc videbitis, quia non eo modo quo putatis erogat corpus ſuum.

Chryſoſt. carnem dixit carnaliter audire, καὶ αὐτοὺς αἰνιττόμενος ὅτι ἀεὶ σαρκικῶν ἐπεθύμουν, δέον πνευματικῶν ἐφιέσθαι. Significans eos carnalia ſemper deſiderare, cum debeant expetere ſpiritalia. Vides verba ipſa non fuiſſe ſcandalo ipſis, ἀλλ' ἡ ἀπιστία, καὶ ἡ ῥᾳθυμία, καὶ ἀγνωμοσύνη τῶν ἀκουόντων. Sed incuria, indiligentia, incogitantia audientium. Alij enim carnaliter audiebant, οἱ δὲ τῇ πίστει πάντα ἐπετρέποντο, omnia alij fidei permittebant. Theophylactus, Non credunt Iudæi, ideo vtuntur voce, quomodo, quæ eſt ab incredulitate, & infidelitate. Quando enim infidelitatis rationes in mentem ſubeunt, tunc & vox, quomodo, ſubit pariter. Ideo ipſe volens oſtendere quia hoc non eſt impoſſibile, ſed & valde neceſſarium, & non poteſt aliter haberi vita ſubiicit, niſi quis manducauerit carnem. δεῖ τοίνυν ἡμᾶς ἀκούσαντας ἐὰν μὴ φάγωμεν τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ οὐκ ἔχομεν ζωήν, ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων πίστιν ἔχειν ἀδίστακτον, καὶ μὴ ζητεῖν τὸ πῶς. ὁ γὰρ ψυχικὸς ἄνθρωπος, τουτέστιν ὁ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις, καὶ ψυχικοῖς, ἤτοι φυσικοῖς ἑπόμενος οὐ δέχεται τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ πνευματικά. Oportet igitur nos cum audierimus niſi manducemus carnem Domini vitam non habituros, in participatione ſacrorum myſteriorum habere fidem indubitatam & non quærere quomodo. Animalis enim homo, hoc eſt qui ſequitur rationes humanas animales, & naturales non ſuſcipit quæ ſunt ſupra naturam & ſpiritalia. Item, hic addiſcimus myſterium communionis. Qui enim comedit carnem & bibit ſanguinem Domini in ipſo manet Domino, & Dominus in eo. Chryſoſtomus, χρὴ δὲ μὴ οὕτω κρίνειν τοῖς ὁρωμένοις, ἀλλὰ πάντα τὰ μυστήρια ἐν τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς κατοπτεύειν. τοῦτο γάρ ἐστι πνευματικῶς. Quid eſt intelligere carnaliter, intueri tantum in ea quæ propoſita ſunt, nec aliquid amplius imaginari. Oportet autem non ita iudicare per ea quæ videntur, ſed omnia myſteria interioribus oculis intueri. Hoc eſt enim ſpiritualiter. Origenes in cap. 6. Ioann. Qui manducat carnem meam, Oportebat enim eum per Spiritum ſanctum in nobis eſſe θεοπρεπῶς, dignè Deo, & admiſceri noſtris corporibus ſanctam eius carnem. Græca verba ſupra poſuimus. Idem ad Luc. 22. ἵνα εἰς μετοχὴν ζωοποιὸν ἔχωμεν αὐτό, καὶ σπέρμα ζωοποιὸν ἐν ἡμῖν εὑρεθῇ τὸ σῶμα τῆς ζωῆς. Vt in participationem viuificam ea habeamus, & ſemen viuificum inueniatur in nobis corpus vitæ. Chryſoſt. ad id, verba quæ locutus ſum Spiritus & vita ſunt, τουτέστι μὴ ὑπολάβῃς τῇ τῶν πραγμάτων ἀκολουθίᾳ καὶ τῇ τῶν γινομένων ἀνάγκῃ τῶν ῥημάτων τῶν ἐμῶν διδασκαλίαν· οὐ τοιαῦτα τὰ πνευματικά· οὐκ ἀνέχεται δουλεύειν νόμοις τοῖς ἐπὶ γῆς. Hoc eſt, ne doctrinam verborum meorum ex conſueto rerum ordine, & neceſſitate eorum quæ fiunt æſtimato. Spiritalia huiuſmodi non ſunt, non ſeruiunt legibus terreſtribus. Origenes in Ioann. μὴ οὖν τοῖς σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶτε τὰς δεδομένας παρ' ἐμοῦ τροφάς, ἀλλὰ τοῖς νοητοῖς· ἡ γὰρ νοῦς λόγου ὑπὲρ [illegible] πάντα νοῦν καὶ λόγον. Idem ad cap. 14. Marci διδάσκει μὴ πρὸς τὴν φύσιν ἀφορᾷν τῶν προκειμένων, ἀλλὰ διὰ τῆς γενομένης ἐπ' αὐτοῖς εὐχαριστίας ταῦτα ἐκεῖνα εἶναι πιστεύειν, ὁ γὰρ ζωοποιὸς τοῦ θεοῦ λόγος ἑνώσας ἑαυτὸν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ καθ' ὃν οἶδε τρόπον αὐτὴν ζωοποιὸν ἀπέφηνεν. ἔφη γὰρ, ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω. Docet non ad naturam aſpiciendum eorum quæ propoſita ſunt, ſed per benedictionem quæ ſuper ipſis facta eſt, illa ipſa eſſe credere. Verbum enim Dei viuificans cum ſeipſum cum propria carne coniunxerit, quomodo ſcit ipſam viuificam effecit Ait enim, panis quem ego dabo. Auguſt. tract. 27. in Ioan. Caro non prodeſt quomodo in macello venditur, ſed quomodo ſpiritu vegetatur. Sic dictum eſt caro non prodeſt quidquam, quomodo dictum eſt ſcientia inflat. Et quid eſt ſcientia inflat? Sola ſine caritate. Ideo enim adiungit Apoſtolus, caritas vero ædificat. Adde ergo ſcientiæ caritatem, & vtilis erit ſcientia. Sic etiam nunc caro non prodeſt quidquam, ſed ſola caro. Accedat ſpiritus ad carnem, ſicut caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimum. Nam ſi caro non prodeſt, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis. Tertul. lib. de Reſurrect. carnis. Quia durum exiſtimauerunt ſermonē eius præmiſit, ſpiritus eſt qui viuificat, atque ita ſubiungit. Caro nihil prodeſt ad viuificandum ſcilicet. Exſequitur etiam quid velit intelligi ſpiritū. Verba quæ locutus ſum vobis ſpiritus ſunt, vita ſunt. Sicut & ſupra, Qui audit ſermones meos, & credit in eū qui me miſit, habet vitā æternam. Itaque ſermonem conſtituens viuificatorem, quia ſpiritus & vita ſermo. Item, caro & ſanguis regnum Dei hæreditate poſſidere non poſſunt, merito ſola & per ſeipſa, vt oſtenderet adhuc ſpiritum illis non eſſe. Spiritus eſt enim qui viuificat in regnum Dei, caro nihil prodeſt. Prodeſſe tamen illis aliud poteſt ſpiritus, & per ſpiritum opera quoque ſpiritus. Cyprianus lib. de cœna Domini. Quod quidam quia non credebant, nec poterant intelligere, abierunt retro, quia horrendum eis & nefarium videbatur veſci carne humana, exiſtimantes hoc eo modo dici, vt carnem eius vel elixam, vel aſſam, ſectamque membratim edere docerētur, cum illius perſonæ caro, ſi in fruſta partiretur, non omni humano generi poſſet ſufficere. Sed in cogitationibus huiuſmodi caro & ſanguis non prodeſt quidquam, quia, ſicut ipſe magiſter expoſuit, verba hęc, ſpiritus & vita ſunt, nec carnales ſenſus ad intellectum tantæ profunditatis penetrant, niſi fides accedat. Cyril. Catech. 4. Illi quidem non audientes ſpiritaliter ea quę dicebantur ſcandaliſati

abierunt

abierunt retro, νομίζοντες ὅτι ἐπὶ σαρκοφαγίαν αὐτοὺς προτρέπει. Exiſtimantes ſe ad ſarcophagiam vocari. Satis opiuor iſta ſunt, vt omnes patriatiorum offuciæ diſcutiantur, qui corpus Chriſti Spiritu tantum & fide, cum ipſa re à pane benedicto abſit, & in cœlo apud Patrem agat ſe accipere exiſtimant. Iudæi fide in deſerto manducauerunt carnem Chriſti, non ipſa re, nos non fide tantum, ſed ipſa re. Fides eſt hypoſtaſis rerum ſperandarum, vt ſupra oſtendimus, quia efficit vt res quas credimus in animo noſtro per ſpeciem quandam, non tamen re vera vt in ſe ipſis exiſtunt, ſubſiſtant. Theodoretus ad Hebræos 11. ἡ πίστις ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. τὰ γὰρ οὐχ ὁρώμενα διὰ ταύτης ὁρῶμεν, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐλπιζομένων θεωρίαν ὀφθαλμὸς ἡμῖν γίνεται, καὶ δείκνυσιν ὡς ὑφεστῶτα τὰ μηδέπω γεγενημένα. τῶν νεκρῶν ἁπάντων ἐν τοῖς τάφοις ἔτι κειμένων ἡ πίστις ἡμῖν προζωγραφεῖ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν κόνεως τῶν σωμάτων ἀθανασίαν παρασκευάζει φαντάζεσθαι. Fides eſt argumentum apparentium. Quæ enim non videntur per eam videmus, & oculus nobis eſt ad contemplationem eorum quæ ſperamus, & oſtendit ea quæ nondum fuerunt quaſi iam ſint. Fides omnium mortuorum qui in tumulis adhuc ſunt nobis reſurrectionem ante depingit, & nos imaginari facit immortalitatem cineris corporum. Theophylactus ad cap. 2. epiſt. ad Hebr. Fides eſt argumentum, hoc eſt, demonſtratio & manifeſtatio rerum quæ non ſunt conſpicuæ. Facit enim fides vt iſta mente noſtra cernamus haud ſecus ac ſi præſentia eſſent. Si igitur tanta, taliáque poteſt fides, quid cupitis ea bona corporaliter, & re ipſa ſenſibili videre, vt excidatis à fide. Bene igitur Cyrillus catech. 4. μὴ πρόσεχε ὡς ψιλοῖς τῷ ἄρτῳ, καὶ τῷ οἴνῳ· σῶμα γὰρ καὶ αἷμα Χριστοῦ κατὰ τὴν δεσποτικὴν τυγχάνει ἀπόφασιν. Ne attendas quaſi nudo ac ſimplici pani ac vino. Sanguis enim & corpus eſt Chriſti, ſecundum quod Dominus declarauit. αὐτοῦ οὖν ἀποφηναμένου, καὶ εἰπόντος περὶ τοῦ ἄρτου τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τίς τολμήσει ἀμφιβάλλειν λοιπόν. Cùm igitur aſſeuerauerit & dixerit ipſe de pane, hoc eſt corpus meum, quis audebit deinceps de ea re dubitare. Cyril. Alexand. lib. 8. cap. 13. in Ioannem. Accipite & manducate, hoc eſt enim corpus. Perſpicis quia ſine fide quærentibus myſterij modum nequaquam explicauit, credentibus autem etiam non quærentibus expoſuit. &c. Euthymius in cap. 26. Matth. Hoc facite in meam recordationem, hoc, inquit, nouum myſterium, & non illud vetus. Siquidem vetus illud myſterium in recordationem inductũ eſt ſalutis Hebræorum primogenitorum in Ægypto, & libertatem Hebræorum. Hoc autem in recordationem Domini. Per tale enim ſacrificium reminiſcimur quod corpus ſuum in mortem pro nobis tradiderit. Baſil. ſerm. 1. de baptiſ. & de definit. 21. Ethicor. Hoc facite in meam commemorationem ita interpretatur, vt communicantes meminiſſe debeant obedientiæ quæ ad finem vſque vitæ Chriſto exhibenda eſt, quamque ipſe præſtitit patri. Carnem autem per ſeipſam nihil prodeſſe oſtendit. τὸ δὲ λόγον τῆς μνήμης τῆς μέχρι θανάτου ὑπακοῆς τοῦ κυρίου μὴ πληρῶν οὐδὲν ἔχει ὄφελος κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ κυρίου εἰπόντος, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. προσίθησι δὲ καθ᾽ ἑαυτῆς. Qui non implet rationem memoriæ obedientiæ Domini vſque ad mortem nihil iuuatur, ſecundum declarationem Domini dicentis, Caro non prodeſt quidquam per ſe. ποίῳ λόγῳ δεῖ ἐσθίειν τὸ σῶμα, καὶ πίνειν τὸ αἷμα τοῦ κυρίου εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς κυρίου μέχρι θανάτου ὑπακοῆς. Qua ratione oportet comedere corpus, & bibere ſanguinem Chriſti? in recordationẽ Domini obedientiæ vſq; ad mortem, vt qui viuũt non ſibi amplius viuant, ſed ei qui pro nobis mortuus eſt. Idem ait Chriſtum bis dixiſſe Amen, vt ſe carnem ſuam verè dare manducandam oſtenderet. χρεία τρέφεσθαι ἡμᾶς τροφὴν ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἵνα παρέδωκεν ἡμῖν πάλιν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος, καὶ πάλιν προσθεὶς τὸ ἀμὴν δεύτερον, πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐπιφερομένων, καὶ πληροφορίαν τῶν ἀκουόντων φησὶν, ἀμὴν, ἀμὴν λέγω. Opus eſt vt alamur nos cibo vitæ æternæ, quem dedit nobis ipſe vnigenitus filius Dei viui, rurſum addens ſecundum Amen, vt confirmaret ea quæ illaturus, & poſtea dicturus erat, & audientes certos verborum ſuorum veritatis efficeret, dicit, Amen, Amen dico vobis, niſi quis manducauerit carnem meam. Ineptiunt, qui obiiciunt non fieri commemorationem rei præſentis, & ex eo colligunt verum corpus Chriſti in Euchariſtia præſens non eſſe, quibus reſpondeo nos vt ſæpè aliquid facimus in commemorationem Dei vbique præſentis, ſed ita præſentis, vt oculorum noſtrorum ſenſum fugiat, ita & Chriſti præſentis commemorationem in Euchariſtia facere, ſed ita præſentis, vt ſenſum oculorum effugiat. Ais denique, omnes Hæreticos in iis quæ expedire non poſſunt, ad omnipotentiam Dei confugere, in cuius vmbra deliteſcimus, cùm dicimus, Chriſti corpus eodem puncto temporis in pluribus locis eſſe, extenſum vt locum occupet non eſſe, & cætera eius generis quæ verè & eruditè explicata ſunt ab Illuſtriſſimo Cardinal. Bellarmino. Vno verbo aio, voluntatem Chriſti ex huius verbis elici, dixit is qui à mendacio liber eſt, Hoc eſt corpus meum, & quia dixit voluit, & quia voluit potuit. Tertullianus in prax. Etenim poſſe velle eſt, & non poſſe nolle, quod voluit potuit, & oſtendit. Non quodcunque poteſt, ſtatim id vult, ſed quod vult, id omnino poteſt. Tertullianus ibidem. Potuit Deus

hominem pennis ad volandum inſtruxiſſe, quod & miluis præſtitit, Non tamen quia potuit ſtatim & fecit. Potuit & praxeam, & omnes pariter Hæreticos ſtatim deſtruxiſſe, non tamen quia potuit & fecit. Deus non poteſt mori, peccare, non eſſe, contradicentia denique non poteſt, quia vt ait Theodoretus Dialogo 3. Hæc non poſſe infinitæ potentiæ ſignum eſt, non imbecillitatis, poſſe autem impotentiæ, non potentiæ. Hieronymus epiſt. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis. Cùm omnia poſſit Deus ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Augustinus in Enchirid. ad Laur. cap. 9. Omnipotens Deus, quia quicquid vult poteſt. lib. 15. de Trinit. cap. 14. Magna illius verbi potentia eſt non poſſe mentiri, quia non poteſt eſſe illic eſt & non, ſed eſt, eſt. Idem legendus eſt lib. 5. de ciuitate Dei, cap. 10. lib. 22. cap. 11. Ecce qualibus argumentis omnipotentiæ Dei humana contradicit infirmitas, quam poſſidet vanitas.

DE MANNA, ET PETRA DE QVA IVDAEI BIBERVNT. 1. CORINTH. X.

OMnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt, bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra. 1. Corinth. 10. Eandem fide eſcam manducauerunt non re, eandem ſpiritualem, ait Auguſtinus, non corporalem: manducarunt illi manna, nos corpus Chriſti. Ambroſius libr. de iis qui initiantur myſteriis. Conſidera nunc vter præſtantior ſit, panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ vtique corpus eſt vitæ. Manna illud de cœlo hoc ſupra cœlum, illud cœli, hoc Domini cœlorum, illud corruptioni obnoxium, hoc incorruptibile. Illis aqua de petra fluxit tibi ſanguis è Chriſto, iſtos ad horam ſatiauit aqua, te ſanguis diluit in æternum. Iudæus bibit & ſitit. Tu cùm biberis ſitire non poteris, & illud in vmbra, hoc in veritate. Chryſoſtomus ad cap. 6. Ioann. Vt tu corpus Domini manducas, ita illi manna, & vt tu ſanguinem bibis, ſic illi aquam de petra. Origenes in Marcum, *ἀληθινὸν φησι τὸν ἄρτον, οὐκ ἐπειδὴ ψευδὲς ἦν τὸ ἐπὶ τοῦ μάννα θαῦμα, ἀλλ' ἐπειδὴ τύπος αὐτὸ τούτου.* Verum ait panem, non quia miraculum in mãna falſum fuit & mendax, ſed quia illud figura erat huius. Oecumenius in epiſt. 1. ad Corinth. Comedebant illi manna. *ὥσπερ ἡμεῖς τὸ σῶμα χριστοῦ· πνευματικὸν πόμα, οἷον τὸ ἐκ τῆς ἀκροτόμου πέτρας ἀναβλύσαν ὕδωρ, ὥσπερ ἡμεῖς τὸ αἷμα χριστοῦ.* Potum ſpiritalem vt aquam ex prærupta ſcaturientem petra, ſicuti nos ſanguinem Chriſti. Proſper in prima parte de promiſſionibus & prædict. cap. 37. Iubetur populus mane panem, in veſperum carnes accipere, ſed hæc figuræ noſtræ fuerunt. Panem illum ſanctum qui de cœlo deſcendit ſuſcepit primo populus manducandum, poſtea carnem Chriſti in paſſione confectam, de qua ipſe Dominus dicit, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam æternam in vobis. Tranſitus verò ipſe myſticus ſic fuit, agnum ſine macula anniculum iuſſione diuina per tabernacula occidendum, ac de eius ſanguine poſtes liniendos, non comminuendum os ex illo, cum picridibus & azymis ſuccinctis lumbis in omni feſtinatione comedendum, nihil ex eo relinquendum in mane. Quæ omnia figurata dum fuerunt quomodo ſint impleta euangelica auctoritas narrat, quæ nobis carnes agni vſque in reſurrectionem comedendas præcepit. Sanctus Timothæus æqualis temporum Proſperi, Theodoreti, & Auguſtini lib. 2. de Eccleſia Catholica. Iudæi per mare tranſierunt ad eremum, nos per baptiſma introiuimus in regnum. Iudæi manna manducauerunt, nos Chriſtum, Iudæi corpus auium, nos corpus Dei, Iudæi pruinam cœli, nos Deum cœli. Auguſtinus in tract. 26. ad Ioannem. Omnes eandem eſcam ſpiritalem manducauerunt. Spiritalem vtique eandem, non corporalem alteram, quia illi manna, nos aliud. Et omnes eundem potum ſpiritalem biberũt, aliud illi, aliud nos, ſed ſpecie viſibili quidem, tamen hoc idem ſignificatione, virtute ſpiritali. Quomodo enim eundem? bibebant, inquit, de ſequenti petra: petra autem erat Chriſtus. Eundem potum ſpiritalem biberunt, ſpiritalem eundem, nam corporalem non eundem. Quid enim illi bibebant? Videte ergo fide manente ſigna variata. Ibi petra Chriſtus, nobis Chriſtus in altari Dei ponitur. Et illi pro magno ſacramento eiuſdem Chriſti biberunt aquam profluentem de petra, nos quid bibamus norunt fideles. Theodoret. in 1. Corinth. 10. *ἐμιμεῖτο δὲ καὶ ἡ πέτρα τὴν τοῦ δεσπότου πλευράν, ἀνέβλυσε γὰρ αὐτοῖς παρ' ἐλπίδα τὰ νάματα.* Petra imitabatur latus Domini: præter ſpem enim illis ebullauit fluenta. Theophyl. ad cap. 6. Ioann. *δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι ταῦτα ἐκεῖνα τύπος ἦν καὶ σκιά, ταῦτα δὲ νῦν παρ' αὐτοῦ εἰσαγόμενα, ταῦτά ἐστιν ἀληθινά.* Quia cibi corporei continenter mente omnem faciebant,

faciebant,& manna in medium proferebant,hæc dicit,oſtendens illis, iſta omnia fuiſſe typum & vmbram,& ea quæ ipſe nunc introduceret,eſſe veritatem.

CHRISTVM ESSE IN EVCHARISTIA, PLVRIBVS EODEM TEMPORE IN LOCIS, SINE EXTENſione in ordine ad locum.

CHriſti Domini corpus eodem temporis puncto pluribus in locis offerri oſtendit ſanct. Ambroſ. ad c.10.ep.ad Hebr. In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia potens ad ſalutem ſempiternam. Quid ergo nos? nonne per ſingulos dies offerimus? offerimus quidem,ſed recordationem facientes mortis eius,& vna eſt hæc hoſtia,non multę. Quia ſemel oblata eſt in ſancto ſanctorum. Hoc autem ſacrificii exemplar illius eſt. Id ipſum ſemper offerimus, nec nunc quidem alium agnum cras,alium hodie,ſemper id ipſum. Ideo ſacrificium hoc vnum eſt. Alioqui plures eſſent Chriſti,quia pluribus in locis offertur. Quod non ita eſt. Sed vnus vbique eſt Chriſtus & hic plenus exiſtens,& illic plenus,vnum corpus. Samonas Epiſcopus Gazæ, ſpeculum ſi quis ad ſolum alliſerit,& in multa fragmenta diſruperit,in quoque fragmine expreſſum cernet vultum ſuum; οὕτω καὶ ἡ σάρξ χριστοῦ ὁλόκληρος ἐν ἑκάστῳ κλάσματι. Sic& caro Chriſti integra eſt in quoque fragmento. Chryſ. lib. 3. de Sacerd. Qui ſedet in dextera patris, in dexteris peccarorum reperitur. Greg. Nyſſe. de Paſchate, ſicut diuinitus replet mundum,& tamen vnus eſt, ita innumerabilibus locis conſecratur,& tamen vnum corpus eſt. Chryſoſt hom. 17. ad Heb. Idem agnus eodem tempore pluribus locis offertur. Auguſtin. ad Pſ. 33 Chriſtum Dominum ait ſeipſum portaſſe manibus ſuis cum diceret,hoc eſt corpus meum. Idem li. de cura pro mortuis c.16. Animæ ſanctorum pluribus in locis adſunt ad preces ſanctorum per omnipotentiam Dei. Hugo Victor. li. 2. de ſacram. c.11. quęrit, quî fieri poſſit vt vnũ corpus eodem tempore diuerſis in locis vere ſit, quem adito. Quærit idem cur locum non occupet,fitque veluti in puncto. Afferam è patribus quæ ab aliis,opinor, prætermiſſa ſunt. Nazianz. ſiue quis alius eſt auctor Trag. Chriſti patientis,

ἕστηκεν ἰδὲ δεσπότης θυρῶν ἔσω
ὄντως μεγίστου θαύματος τόδ' ἄξιον.
πῶς, πῶς πάρεστι τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,
τάχ' ὡς ἀνέστη τοῦ τάφου κεκλεισμένου,
καὶ πρὶν προῆλθεν ἐκ πυλῶν τῶν παρθένου
ἄλυτα τηρῶν κλῇθρα μητρὸς παναγνοῦ.

Stetit ecce Dominus intra ianuas,reuera hoc dignum eſt maximo miraculo. Quomodo adeſt foribus clauſis? Forte ſicut ſurrexit è tumulo clauſo, & antea exiuit è portis virginis, ſeruans clauſtra indiſſoluta matris caſtiſſimæ. Idem in Carminibus,

ὡς κλεῖθρα παρθένια μηδαμῶς λύσας ἐξῆλθεν.

Vt clauſtra virginalia cum minime ſoluiſſet exiit. Athanaſius Hom. εἰς τὸ κηρυκὸν ευαγγελικόν. ὤφθη δὲ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων. ὁ γὰρ τὸν ᾅδην δείξας ἀτείχιστον, οὐκ ἐδεῖτο θυρῶν πρὸς τὴν εἴσοδον. ὅπου γὰρ προστάττει θεὸς τῆς συνηθείας ἀργοῦσιν οἱ νόμοι· ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐβάδισε πρότερον, καὶ ἡ ῥευστὴ φύσις τοῖς τῆς σαρκὸς ποσὶν ὑπεστρώννυτο, καὶ βήμασι ποδῶν ἐμετρεῖτο τὰ κύματα, καὶ τὸ πέλαγος πρὸς τὴν χρείαν εἰς ἔδαφος μετεπήγνυτο. Item, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσέρχεται, ἵνα οἱ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀπιστοῦντες ἐκπλαγῶσι τὴν εἴσοδον, χειραγωγηθῶσι πρὸς τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων. Viſus eſt autem foribus clauſis. Qui enim oſtendit infernum muris diſcinctum eſſe, non egebat ianuis ad ingreſſum: vbi enim imperat Deus conſuetudinis feriantur leges. Prius in mari ingreſſus erat,& fluens natura pedibus carneis ſe ſubſtrauit, & ingreſſu pedum fluctus Chriſtus dimetiebatur, & mare in ſolum ad eius vſum defigebatur. Item, Ianuis clauſis ingreditur, vt qui de reſurrectione dubitant, admirarentur ingreſſum,& manu ducerentur ad miraculum miraculorum. Chryſoſt. hom. de prodit. Iudæ. εἰσῆλθε πάλιν πρὸς αὐτοὺς ὁ σωτὴρ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, εἰσῆλθεν ἡ θύρα τῆς ζωῆς διὰ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν, εἰσῆλθεν ὡς ᾔδει αὐτὸς ὁ θεοῦ λόγος. Ingreſſus rurſum ad eos ſeruator ianuis clauſis, ingreſſa eſt ianua vitæ per fores clauſas, ingreſſus eſt vt ipſe Dei ſermo nouit. ὥσπερ γὰρ ἐτέχθη, καὶ τὰς πύλας τῆς παρθενίας οὐκ ἔφθειρεν, οὕτως ἔσω τῆς οἰκίας ὤφθη, καὶ τὰ κλεῖθρα οὐκ ἤνοιξε· καὶ ὥσπερ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κεκλεισμένου τάφου, οὕτως εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ τὰς θύρας οὐκ ἀνεπέτασεν· ἠθέλησε γὰρ, καὶ τὸ κωλῦον οὐδέν· ἠθέλησε, καὶ πάντα συνέδραμε θεῷ ὄντι· οὕτω καὶ ἡ γέννησις αὐτοῦ παντὸς λόγου ἐνίκα, καὶ ἡ τοῦ μνήματος ἔξοδος πᾶσαν ὑπερβαίνει διάνοιαν, καὶ ἡ πρὸς μαθητὰς αὐτοῦ εἴσοδος ἀπόρρητός ἐστι καὶ ἀνέκφραστος· κἄν τις εἴποι, πῶς γὰρ ἠδύνατο κεκλεισμένων θυρῶν σῶμα παρελθεῖν ὀγκηρόν, ἐρῶ κἀγὼ, πῶς ἠδυνήθη καταγαγεῖν ὁ ἄγγελος τὸν Ἀββακοὺμ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ πάλιν ἀναγαγεῖν, καὶ τὰς ἐπικειμένας σφραγῖδας ἐρρωμένας καταλιπεῖν. Sicut enim natus eſt Chri-

ſtus

ſtus, & portas virginitatis non corrupit, ita repertus eſt in cubiculo, & clauſtra non aperuit. Et vt egreſſus eſt ex monumento clauſo, ita intrauit in domum, & ianuas non expandit. Voluit enim, & nihil fuit quod impediret. Voluit, & omnia cum Deo concurrerunt. Ita & natiuitas eius omnem rationem exſuperat, & egreſſus è monumento omnem cogitationem tranſcendit & initus ad diſcipulos ineffabilis eſt, & inexplicabilis. Quod ſi quis dicat quomodo potuit corpus ſolidum & tumens per clauſas portas ſe penetrare, dicam & ego, quomodo angelus potuit Abacum prophetam demittere lacum leonum, & educere rurſum ſigillo ſaluo & integro operculi quo lacus tectus erat. Hilarius lib. 3. de Trinit. Integra ſunt omnia, & obſeruata, ſed ecce aſſiſtit medius, cui per virtutē ſuam omnia ſunt peruia. Nihil cedit ex ſolido, neque per naturam ſuam aliquid tanquam lapſu inſenſibili ligna & lapides amittunt. Corpus Domini à ſeſe non deficit, vt ſeſe reſumat ex nihilo. Auguſt. li. 22. ciuit. c. 8. Non credunt hoc qui etiam Dominū Ieſum per integra virginalia matris enixū, & ad diſcipulos ſuos ianuis clauſis ingreſſum fuiſſe non credunt. Chryſ. de incredul. Thomæ. οἶδα γὰρ εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς μαθητὰς δεδίδαγμαι, Didici eū ad diſcipulos ingreſſum, quomodo ingreſſus ſit non didici. ὑμνῶ τὸν εἰσελθόντα, οὐ πολυπραγμονῶ τὸν εἴσοδον τοῦ τρόπου. Laudo eum qui intrauit, curioſe non inquiro quomodo intrarit. Credo incurioſe iis quæ ſcripta ſunt, & ſeruor, σώζομαι. Epiphanius εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου. εἰ δὲ μυθικῶς ταῦτα, ἀλλ' οὐ πιστῶς ἀκούεις, καὶ κατηγοροῦσί σε αἱ ἄλυτοι σφραγῖδες τοῦ δεσποτικοῦ τῆς ἀναστάσεως Χριστοῦ μνήματος. ὥσπερ γὰρ ἐσφραγισμένων τῶν πανυφύτων μητρεμοίκτων κλείθρων τῆς παρθενικῆς φύσεως Χριστὸς ἐκ παρθένου γεγέννηται, οὕτως ἀδιανοίκτων ὄντων τῶν τοῦ τάφου σφραγίδων ὁ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναγέννησις πέπρακται. Si autem fabulæ loco id audis nec credis, arguunt te falſi ſigilla impetrupta, & integra Dominici ſepulcri cum reſurrexit. Vt enim ex virgine natus eſt clauſtris fertilibus, & bene ſatis clauſis, imperruptis virginalis naturæ, ita non apertis ſigillis monumenti Chriſtus ex mortuis ſuſcitatus egreſſus eſt. Item, πύλας παραδείσου ἀνοίξας, τὰς δὲ πύλας τῆς παρθένου μὴ διαρρήξας, ἀλλὰ πύλας τοῦ ᾅδου συντρίψας, καὶ πύλας τῆς βασιλείας ἀνθρώποις ἀνοίξας, τὰς δὲ πύλας τοῦ τάφου, καὶ σφραγῖδας ἀδιανοίκτους σώζων. Portas paradiſi cum aperuiſſet, & portas virginis non diſrupiſſet, ſed portis inferni contritis, portas monumenti, & ſigilla clauſa relinquens. Ioannes Epiſcopus Theſſalonicenſ. homil. de reſurrect. ὁ γὰρ κύριος ἀφθαρσίᾳ λοιπὸν τὸ ἴδιον σῶμα ὡς θεὸς διαλαμπρύνων, καὶ ὄντος τοῦ λίθου εἰς τὸ μνημεῖον ἐξῆλθεν, ὥσπερ καὶ τῇ ἑσπέρᾳ τῆς κυριακῆς αὐτῆς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθε πρὸς τοὺς μαθητάς. Dominus enim immortalitate proprium corpus vt Deus exornans, exiit è monumento quod lapide opertum erat, vt & veſpere Dominicæ ianuis clauſis ingreſſus eſt ad diſcipulos. Ambroſius lib. 1. de Inſtit. Virgin. cap. 7. Quæ eſt hæc porta niſi Maria? Ideo clauſa, quia virgo. Porta igitur Maria per quam Ieſus intrauit in hunc mundum, quando viginali fuſus eſt partu, & genitalia virginitatis clauſtra non ſoluit. Ita & Hierony. in cap. 44. Ezechiel. & Auguſtinus epiſt. ad Voluſian. Ipſa virtus diuina per inuiolata matris viſcera membra infantis eduxit, quæ poſtea per clauſa oſtia membra iuuenis introduxit. Hic ſi ratio quæritur non erit mirabile, ſi exemplum poſcitur non erit ſingulare. Demus aliquid Deum poſſe, quod nos fateamur inueſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti eſt potentia facientis. Ambroſ. epiſt. 81. Euſebius Emiſſ. ſerm. 2. de Natali Domini. Fulgentius de laudib. Mariæ. Origen homil. in Vigil. Paſchæ. Gregorius Nyſſenus hom. εἰς ὑπαπαντήν. Cyrillus Hieroſoly. de occurſu Chriſti & Simeonis. Chryſoſt. hom. 2. in Symbolum. Theodoretus Dialogo 2. D. Leo ſermon. 2. de Natiuit. Domini & epiſtol. 85. Ambroſius in cap. 22. Luc. Mirum quomodo ſe natura corporea per impenetrabile corpus inſuderit, inuiſibili aditu, viſibili conſpectu, tangi facilis, difficilis æſtimari. Hieronym. epiſtol. ad Pammachium. Porro quod clauſis ingreſſus eſt oſtiis eiuſdem virtutis fuit, cuius & ex oculis euaneſcere. Quin & ante reſurrectionem eum eduxiſſent eum de Nazareth, vt præcipitarent de ſupercilio montis tranſiuit per medios, id eſt, elapſus eſt de manibus eorum. Dices, Caſaubone, Quorſum tot verba patrum ſuper ea re, quam in controuerſiā non voco. Vtinā non vocares. Confectū eſſet Chriſti corpus in Euchariſtia ita eſſe, vt locum non impleat. Omnino Chriſtus ianuis clauſis ingreſſus eſt ad diſcipulos, exiuit è clauſo B. Virginis vtero, è clauſo monumento penetrauit omnes cœlos, vt ait Apoſtolus. Idem Chriſtus eſt in Sacramento Euchariſtiæ non per penetrationem, non per remotionem quantitatis, aut in ſe aut in ambiente, ſed per modum ſacramentalem cui conuenit vt quantitatis corporis Chriſti ſit, & contineatur ſub ſpeciebus per modum ſubſtantiæ ſine commenſu ratione, vt loquitur S. Thomas. Credis verba Dei vera eſſe, Ioel 3. dicentis, Congregabo omnes gentes in vallem Ioſaphat, omnes qui fuere, qui ſunt, qui futuri ſunt homines tremendo illo extremi iudicij die congregandi ſunt, vt iudicem pronuntiantem audiant. Vallis illa non ad duo milliaria patet. Dic mihi qui locus in valle tam anguſta omnibus corporibus

ſatis eſſe poſſit? Poſt ſententiam latam omnia corpora damnatorum terræ mole ſunt obruenda, & in terræ viſceribus locus aliquis eſt, vbi vera huminum corpora torqueri debeant. Ita literæ ſacræ docent. Quem locum tot corporum capacem in centro terræ eſſe putas, quæ tanto numero eſſe non dubito, vt ſi hodie exiſterent vniuerſam terram implere poſſent? Agnoſce poteſtatem Dei, & tace.

AQVAM VINO IN CALICE SACRO MISCENDAM.

DVæ ſectæ in diuerſa olim ſuper calice Domini abiere, quarum altera fuit Armeniorum, altera eorum qui dicti ὑδροπαραστάται. Hodie patriarij noſtri, vt pridem Armenij, nihil aquæ ſacro calici admiſcent. Quos damnat Cyprianus lib. 3 epiſt. 2. Tamen quoniam quidam vel ignoranter, vel ſimpliciter in calice Dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando non hoc faciũt quod Ieſus Chriſtus Dominus & Deus Noſter ſacrificij huius auctor & doctor fecit, admonitos nos ſcias vt in calice offerendo Dominica traditio ſeruetur, vt calix qui in commemorationem eius offertur mixtus vino offeratur. Aqua in parte inuenimus calicem mixtum fuiſſe, quem Dominus obtulit, & vinum fuiſſe, quod ſanguinem ſuum dixit, vnde apparet ſanguinem Chriſti non offerri ſi deſit vinum calici, nec ſacrificium Domini cum legitima ſanctificatione celebrari niſi oblatio & ſacrificium noſtrum reſponderit paſſioni.

Dices, Cyprianum dicere vinum fuiſſe quod ſanguinem ſuum dixit. Vinum fuit ante verba Chriſti, poſt verba ſanguis. Ibidem Cyprianus, In ſacerdote Melchiſedech ſacrificij Dominici ſacramentum præfiguratum videmus. Nam quis magis ſacerdos Dei ſummi, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idẽ quod Melchiſedech, id eſt panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem. Ebrietas Dominici calicis & ſanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſæcularis. Quemadmodum vino iſto communi mens ſoluitur, & anima relaxatur, ita è poto ſanguine Domini, & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis. Proclus anno Chriſti 428. in Liturg. ſcripſit, vocatur Spiritus ſanctus, vt diuina ſua præſentia, panem & vinum aqua mixtum faciat ipſum Domini corpus, & ſanguinem. Theophylactus ad c. 26. Matth. αἰσχυνέσθωσαν οἱ Ἀρμένιοι οἱ μὴ παραμιγνῦντες ὕδωρ τῷ οἴνῳ ἐν τοῖς μυστηρίοις. Cùm ſanguis & aqua de latere Chriſti exierit, pudeat Armenios, qui vinum aqua in myſteriis non miſcent. Concil. Trul. can. 32. Armenij vinum ſolum τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ προσάγουσι, ὕδωρ αὐτῷ μὴ μιγνῦντες, οἱ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελοῦντες. ὑδροπαραστάται μόνῳ ὕδατι χρώμενοι. ad ſacram menſam offerunt non admixta aqua, qui incruentum ſacrificium celebrant. Hydroparaſtatæ ſolo aqua vtuntur.

Impios communione arceri Clemens lib. 8. cap. 7. 8. 9. Conſtitutionum ſcribit iam ſua ætate moris fuiſſe vt presbyter, vel Diaconus ante conſecrationem exclamaret, μή τις μὴ δυναμένων προσελθέτω, ὅσοι πιστοὶ κλίνωμεν γόνυ. μή τις τῶν κατηχουμένων, μή τις τῶν ἀκροωμένων, μή τις τῶν ἀπίστων, μή τις τῶν ἑτεροδόξων, μή τις κατά τινος, μή τις ἐν ὑποκρίσει. τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, λέγει ὁ ἐπίσκοπος. Ne quis accedat eorum qui non poſſunt, quotquot fideles flectamus genu. Ne quis interſit catechumenus, ne quis ex audientibus, ne quis ex infidelibus, ne quis ex alia ſentientibus. Ne quis contra aliquem male animatus ſit, ne qois in hypocriſi. Epiſcopus ante communionem dicebat, ſancta ſanctis. Chryſoſtomus homil. Ieiunium quadrageſimæ ad communionem non ſufficere. μηδεὶς τὸν ἐχόντων ἔχθραν προσίτω τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, καὶ δεχέσθω τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. Homil. 18. in 2. ad Corinthios, ἐπειδὰν εἴρξωμεν τῶν ἱερῶν περιβόλων τοὺς οὐ δυναμένους τῆς ἱερᾶς μετασχεῖν τραπέζης. Nemo eorum qui odia cum proximis & inimicitias exercent ad ſacram menſam accedat, & corpus Chriſti accipiat. Cum excluſerimus ſacris ſeptis eos qui ſacræ menſæ communicare non poſſunt. Alia patrum verba ſupra poſuimus.

SACRIFICIVM MISSÆ

PRO MORTVIS.

IN ſacrificio corporis Chriſti, non pro viuis modo, ſed & pro mortuis fieri ſolitæ, imo pro vtriſque ſacrificium oblatum. Cyprianus libr. 1. epiſtol. 9. Non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro eius dormitione celebraretur. Neque enim ad altare Dei meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes auocare voluit. Tertullianus de corona, oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus. Chryſoſtomus libr. tertio de Sacerdot. Sacerdos pro vniuerſo terrarum orbe legatus intercedit, deprecatorque eſt apud Deum, vt hominum omnium non viuentium modo, ſed etiam mortuorum peccatis propitius fiat Homil. 41. in primam ad Corinthios καὶ βοηθεῖν δεῖ ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, οὐ δακρύοις, ἀλλ' εὐχαῖς καὶ ἱκετηρίαις, καὶ ἐλεημοσύναις, καὶ προσφοραῖς. οὐ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἐπινενόηται, οὐδὲ εἰκῆ μνήμην ποιούμεθα τῶν ἀπελθόντων ἐπὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν πρόσιμεν δεόμενοι τοῦ κειμένου, τοῦ λαβόντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, οὐδὲ μάτην ὁ παρεστὼς τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν φρικτῶν μυστηρίων τελουμένων βοᾷ, ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων. Mortuos iuuare debemus quantum in nobis eſt, non eos lugere, ſed orationibus, ſupplicationibus, eleemoſynis opitulari & ſacrificiis. Non enim ſimpliciter hæc reperta ſunt, nec temere, ac fruſtra in ſacris myſteriis commemoramus eos qui exceſſerunt, & pro illis precamur agnum in altari propoſitum qui tollit peccata mundi. Neque fruſtra ſacerdos adſiſtens altari inter celebrandum tremenda myſteria exclamat, pro omnibus in Chriſto dormientibus. Homil. 26. in Geneſin, & homil. 26. in Matth. Ideo altari aſſiſtens ſacerdos pro vniuerſo orbe terrarum, pro abſentibus, atque præſentibus, pro his qui ante nos fuerunt, & poſtea futuri ſunt, ſacrificio illo propoſito Deo nos gratias iubet offerre. Homil. 3 ad Philippenſes, οὐκ εἰκῆ ταῦτα ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων. Non temere iſta inſtituta ſunt ab Apoſtolis, vt in tremendis myſteriis eorum qui exceſſerunt mentionem faciamus. Ioannes Damaſcenus in orat. mortuos precibus iuuari, οὐ γὰρ ἂν ἡμῖν ἀφορμὴν ἐδίδου τὸ μνήμην ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας τῶν [illegible], καὶ πάλιν τρίτα, καὶ ἔνατα καὶ τεσσαρακοστὰ καὶ τὰς ἐνιαυσίας μνήμας, καὶ τὰ λοιπὰ [illegible] ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἀπαραλείπτως κατέχει καὶ ἀμετάτρεπτα, εἰ μὴ [illegible] ἦν ἐν [illegible] αὐτοῦ. Non enim nobis [illegible] dediſſet commemorandi in ſacrificio incruento defunctos, & faciendi curſum tertio die ſolemnia, nouendialia, quadrageſimo die poſt obitum legitima, & anniuerſarias memorias, & celebritates, quæ omnia ſine contradictione Eccleſia Catholica tenet immota, immutabilia niſi id rectum eſſet in oculis Dei. Tertullianus de Monogamia, offerat annuis diebus dormitionis eius. Legendus Ambroſius oratione de fide reſurrectionis, Gregorius Nazianzenus de Caſario. Chryſoſtomus homil. 21. in Acta non incaſſum ſacrificia & preces, & eleemoſynæ pro defunctis offeruntur, nec fruſtra exclamat Diaconus, pro omnibus in Chriſto dormientibus: non hæc verba dicuntur à Diacono, ſed à Spiritu ſancto. Cyrillus Catecheſi 5. καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων αὐτῷ τὰς δεήσεις προσφέροντες Χριστὸν ἐσφαγμένον προσφέρομεν. Epiphanius in Anchorato pag. 466. ἐν ἁγίᾳ ἑβδομάδι ἐξ ὀνόματος τὰς μνήμας ποιοῦνται τῶν τετελευτηκότων προσφορὰς τελοῦντες, καὶ λατρείας καὶ οἰκονομίας, In ſancta hebdomade nominatim defunctorum memorias faciunt, offerentes preces [illegible] & ſacrificium Miſſæ. Athanaſius homilia de Dormientibus, μὴ ἀπαναίνου [illegible] καὶ ἔλαιον τῷ τάφῳ προσάψαι, [illegible] γὰρ [illegible] Θεῷ· τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ ὁ κηρὸς ὁλοκαύτωσις, ἡ δέ γε ἀναίμακτος θυσία ἱλασμός, ἡ δὲ [illegible] προσθήκη πάσης ἀγαθῆς ἀντιδόσεως. Ne [illegible] ceram & oleum ad ſepulcrum admouere. Iſta enim ſunt accepta Deo, quia oleum & cera ſunt holocauſtum, ſacrificium incruentum eſt propitiatio, beneficentia in pauperes cumulus omnis bonæ remunerationis Epiphanius in Panario pagina 386. ἐλπίς ἐστιν ὑπὲρ αὐτῶν [illegible] ὡς ἐν ἀποδημίᾳ τυγχανόντων. Aerius preces pro defunctis inanes & ridiculas eſſe aiebat, cui reſpondet Epiphanius, Nobis ſpes bona oſtentatur pro mortuis fratribus, quaſi qui peregre profecti ſunt, precantibus, ſi quid ab illis peccatum eſt precibus

noſtris

noſtris iuuantur. Chryſoſtomus homil. de Lazaro. Si peccator fuit is qui exceſſit, eleemoſynas, & ſacrificia quæ eum ſolari & iuuare poſſint, offerre debemus, ἢ δυνάμεθά τινα παραμυθίαν αὐτῷ δοῦναι, ἐλεημοσύνας καὶ προσφοράς. Gregorius Nazianzenus in Cæſario, Pars eorum quæ tibi debentur iam ſoluta eſt, cætera perſoluemus anniuerſarios honores & memorias pro te offerentes. Ambroſius lib. 2. epiſtol. 8. ad Fauſtinum oſtendit non lacrymas pro ſorore eius mortua fundendas, ſed preces, & eius animam per oblationes Deo commendandam. Auguſtin. lib. 9. c. 13. Confeſſ. matrem ſuam Monicham ait expetiiſſe, vt ſacerdos ſui memoriam faceret ad altare Dei, vnde ſanctam hoſtiam diſpenſari ſciret. Idem lib. de cura pro mort. cap. 1. ſcribit, magnam Eccleſiæ auctoritatem eſſe, qua in precibus quas ſacerdos facit ad altare Dei mortuorum animæ Deo commendantur. Hæc ego è patribus ſelecta nude ac ſimpliciter propoſui, ſiue ſcena & pompa verborum, quibus eis lucem facerem, à quibus lucem mutuari debeo. Ipſi patres pro ſe loquuntur, non egent curione aut monitore. Tu candidè, & veritatis ſtudio eorum verba expendito, nec decus tuum & animæ ſalutem Regis Angliæ ſtudiis & partibus impendito. Qui patres accurate legit, & verum in Euchariſtia Chriſti corpus, verum ad altare corporis eius ſacrificium non agnoſcit, is incurrenti veritati oculos claudit, & vltro ſe in exitium ſciens, prudens præcipitat.

AD CAP. LIX.

EXERCIT. XVI.

VT more tuo ſolens auctoritati patrum detroges, de calice ἀμφωτῷ, quo Chriſtus in myſteriis vſus ſit, quique hodie Romæ in cultu habeatur, Bedæ fidem habendam negas, Nos in quibus ſolidior eſt fides, venerabili Bedæ fidem habemus. Quæ de præcipiti impetu S. Petri, quam προπέτειαν, θερμότητα, præſumptionem ἐλάττωμα, vitium vocas, aliter ſentire patres ſuprà oſtendimus, qui caritatis ac deuotionis ardorem interpretantur. Cœnam Paſchalem hymno finiri ſolitam Rabbini monent, quod ſupra indicauimus. Quod in ſympoſio Platonis conuiuæ vt accubuerunt, libarunt, & hymnum ᾖδον, cecinerunt, Romæ factum, cùm ſublatæ menſæ eſſent. Virgilius 1. Aeneid.

Poſtquam prima quies epulis, menſaque remotæ
Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant.
Dixit, & in menſa laticum libauit honores,

Vbi Seruius, tangit ritum Romanorum, qui paniceas, ſacrataſque menſas habebant, in quas libabant. In ſecundis menſis eiuſmodi libationes cum votis & precibus fiebant. Hom. Iliad. 6. dixit εὐχετάασθ. Iliad. 10. Neſtor ad Græcos,

Φέρτε δὲ χερσὶν ὕδωρ, εὐφημῆσαί τε κέλεσθε.

Afferte manibus aquam, & fauete ac bona verba dicere iubete. Iliadis 3.

εὔχεο νυῦ. ὦ ξεῖνε, ποσειδάωνι ἄνακτι.
τοῦ γὰρ καὶ δαίτης ἠντήσατε δεῦρο μολόντες.
αὐτὰρ ἐπὴν σπείσῃς τε, καὶ εὔξεαι ἣ θέμις ἐστί.

Votum nunc concipe, hoſpes, Neptuno regi. Ideo enim, cum huc veniſtis, conuiuio eſtis excepti. Cæterum poſtquam libaueris, & precatus fueris, vt fas eſt. Athenæus lib. 4. monet Naucratitis morem fuiſſe cum accubuiſſent, procumbere in genua dum ſacrorum miniſter preces patrias recitabat. Chryſoſtom. homil. 56. in Matth. Monachos ait preces εὐχαριστίας feciſſe. Idem ad eos qui deſerunt Synaxes, indicat Chriſtianos finito prandio hymnum Deo ceciniſſe. σωματικῆς μὲν τροφῆς ἀπολαύων μετὰ τὴν τράπεζαν ἐπὶ εὐχὴν τρέπῃ. vbi cibum corporis cepiſti, poſt menſam ad preces conuerteris. Iterum hic, vt es modicæ fidei, fidem venerabili Bedæ non habes Idem Lamberas Ill. Baronium, quod auctore Ambroſio iuuenem nudum in ſindone putet eſſe S. Ioannem, Tu iuuenem arbitraris cum Theophylacto ex illis ædibus fuiſſe, vbi Dominus paſcha comederat, cumque linea ſindone amictum electo ſe proripuiſſe, Maldonatum admordes, qui ſindonem hanc aduerſus frigus comparatam exiſtimat. Arbitraria ſunt iſta, de quibus cum certi nihil habeatur ne digitū quidem mouerim. Chriſtum ad Annam prius ductum, quàm ad Caiapham, quia Caiaphæ ſocer fuit Ioannes docet c. 18. Probo. Parum pie ſcribis Ioannis narrationem non videri ſibi conſtare, vetuſtiſſimúmque in ea errorē hærere,

quem Bezaemendarit. De ſciſſa veſte Caiaphæ optime Eucher... Lugdun... hom. in Ramis pal. Veſtimenta ſua ſcindit princeps ſacerdotum, ſe ipſum maximam & principalem ... ſam eſſe ſignificans, cur Iudæorum ſacerdotium ... datur & ... uatur. Bene Baronius e Levitici 10 ait datum ad pontificibus, ne veſtes ſibi ſcinderent. Quæ de Iudæ Oecumenius affert, Baronius ex Oecumenio, inſtar ſcripturæ narrationum, ... his non improbabilibus pono. De ficu ex qua pependit Iudas veruſtam traditionem ſecutum Iuuencum arbitror.

Exorſuſque ſuas laqueo ſibi ſumere pœnas,
Informem rapuit ficus de vertice mortem.

De Iudæis an ferre ſententiam de capite potuerint videtur negare Chryſoſtomus homil. 12. in Ioannem. Illuſtriſſimus Baronius detulit Auguſtino tractatu 114. in Ioannem, Cyrillo lib. 12. c. 6. in Ioannem. Potuit, ſed debuit. Optime Baronius Chriſtum non niſi a Romano Præſide crucis ſupplicio addici potuiſſe oſtendit. Ais cum Ianſenio albam veſtem fuiſſe Regiæ dignitatis inſigne, nec probas. Nam illud de diademate albo regum, de veſte alba non probat, vt nec quod Valerius Maximus lib. 1. c. 6. Imperatoribus in prælium exeuntibus pa... damentum album, aut purpureum dari ſolere. Romæ certe, & in tota Italia fuere veſtes albæ in communi vſu, etetatæ per dies feſtus, aut in ambitu magiſtratuum. Ouidius lib. ... [illegible]

Veſtibus intactis Tarpeiæ itur in arces,
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.

De purpura Imperatorum diximus in Imperatore noſtro. Olim Aulici omnes purpurati dicti, apud Liuium, & alios. Ciues Romani apud Herodianum Imperatoribus ... λευχειμονοῦντες, albati, ſacerdotes candidatos facta ... non dubito. Chriſtum candida veſte ab Herode indutum, purpurea ap... regiæ & ſacerdotalis dignitatis argumentum, non ... probo. Coronam Domini ... rubo ... βάτῳ ſuiſſe Clemens Alexandrinus lib. 2. ca. 8 pædag oſtendit, Marcellus Empiricus ex alba ſpina. Illuſt. Baronius e iunco marino ... vocant. A quibus mutuatus ſit lotionem hanc manuum Pilatus, Iudæis, Græcis, an Romanis fruſtra quæritur, cùm ea gentibus pene omnibus in vſu fuerit. Apud Laertium Pythagoras ἁγνείαν εἶναι τὴν διὰ καθαρμῶν, καὶ λουτρῶν, καὶ περιρραντηρίων putabat ... ſtitatem eſſe quæ ex piationibus, lauacris, aſperſionibus quæreretur. Apud Euripidem Hippolytus verba quibus eius aures pudicæ violabantur, ſed fluentibus ac viuis aquis purgaturum ait, ... ῥυτοῖς νασμοῖσιν ἐξομόρξομαι. Philo Iudæus lib. περὶ ... Moiſes ... καὶ περιρραντηρίοις καθαίρει, corpus lauacris & aqua luſtrali purgat, ... Lego περὶ ... & non ſunt luſtratum. Euripides in Electra. Hoſpites qui ad lauacra vocabantur dixere,

... ἁγνίσμαθα
λουτροῖσι καθαροῖς ...

Nuper expiati ſumus lauacris puris d. Hennio. καθαρὰς χεῖρας Græci vocant à ſanguine puras. Herodot. lib. 1. ... καθαρὸς ... τὰς χεῖρας. Vir cuius manus puræ non erant, id eſt, qui hominem ceciderat ... neca in Oedipo act 5

Licet tam tollere ad cœlum pie
Puras, nec vlla ſcelera metuentes, manus.

Lucianus lib. de ſacrific. ... μὴ ... καθαρὸς τὰς χεῖρας. Et edictum erat neque is ... locum ſacrum eſſet, quum nus puras non haberet. Ioſephus lib. 12. Origen. c. 2. de ſeptuaginta Interpretibus τῇ θαλάσσῃ τὰς χεῖρας ἀπονιψάμενοι, καὶ καθαίροντες αὑτούς, ... qui aqua maris manus lauantes, & purgantes ſe ipſos, ita ad legum interpretationem conuertebantur. Cui autem Pilatus cruci Dominum addixerit, ipſe cauſam adſcripſit titulo crucis IESVS NAZARENVS Rex Iudæorum. Quod maieſtatis crimen fuit, ſi quis non exſpectata Imperatoris voluntate regium nomen ſibi ſumeret. Diximus in Imperatore noſtro.

AD CAPVT LXXVII.

EXERCITAT. XVI.

De ſ... illud ... Iudæis probo. In pa... affixerunt ... ma... [illegible] ... ſuſpendioſos è furca ſuſpenderunt. Romani pro... ſuſtulit Conſtantinus magnus apud Sozomenum lib. 1. c. 8. ... τὸ σῶμα ... [illegible]

ἀνασκολοπίσαι, erecto palo imponere ad ignominiam in patibulum tollere ἀνασκολοπίζεσθ, pendere in ligno, ἀνασκολοπισις. κρεμασμὸς ἐκ ξύλου ..., è furca ſuſpendere. Suidas ... ζῶντας ἐκ ξύλου ... quos viuos è lignis geminis ſuſpendebant. ... fur a, σταυρωθείσης, ... , inſerta in ... fi... a more ma...rum, ait Suetonius in Nerone, ... ſoli exponere cadauer, ... Philo, ... Agn...co iſta omnia nihil facere ad crucem Romanorum. ... apud Ægyptos ſignificaſſe vitam venturam docet Socrates lib. 5. cap. 17. Soluto inquit, Serapidis templo, inuentæ literæ hieroglyphicæ lapidibus expreſſæ. ... χαρακτῆρα ἔλεγον σημαίνειν ζωὴν ἐπερχομένην. Characteres formæ crucis fuere. Quidam Cæci qui ſciebant literas hieroglyphicas inter... characterem crucis dixere ſignificare vitam venturam. Idem ſcribunt Ruffinus & Sozomenus. Locum E...chielis cap. 9. Signa Tau ſuper frontes virorum gementium, partes de cruce exa...diunt. Aquila vertit σημείωσις εἰς τὸ ταῦ ... ſignabis Tau in frontibus. Septuaginta δὸς τὸ σημεῖον, da ſignum quod crucis typum ac... pimus. σημεῖον Patres σφραγῖδα vocant. De Tau litera ... Origenes, Tau Samaritanum quod ... Hebraicum (ut iſſe fateris) ſimile eſſe cruci, aut T Latino, vel Græco. Origenis verba, ... ἔχειν τὸ, ... τῷ τοῦ σταυροῦ χαρακτῆρι. Hebræus quidam in Chriſtum credens dicebat antiquas literas quas apud Samaritanos perſeuerāſſe ... habere literam ... ſimilem figuræ crucis. Hieronymus ad cap 9. Ezechiel. ... in hunc verba ... vt antiquis Hebræorum literis quibus vſque hodie vtuntur Samaritani extrema, Tau litera crucis habet ſimilitudinem, quæ in Chriſtianorum frontibus pingitur, & frequenti ... inſcriptione ſignatur. Tau Hebræorum ſignificat σημεῖον, ſignum, & ... ſignauit. Tertullianus cap. 10. in Iudæos, ſcribe ſignum Tau in frontibus virorum qui gemunt. cap. 22. in Marcionem, ipſa enim eſt litera Græcorum Tau. Noſtra autem T ſpecies crucis, quā portendebat futuram in frontibus noſtris, apud veram & catholicam Ieruſalem. Crux deſcribitur a Iuſtino in Tryphonem, μονοκέρωτος γὰρ κέρατα ... ἄλλῳ πράγματι ἢ σχήματι ... ἀποδείξαι, ἢ μὴ τῷ τύπῳ ὃς τὸν σταυρὸν δείκνυσιν. ὀρθὸν γὰρ ἓν τὸ ἓν ξύλον, ἀφ' οὗ ... μέρος εἰς κέρας ... ἄλλο ξύλον προσαρμοσθῇ, ... κέρατα ... μέσῳ πεπηγμένον ὡς κέρας καὶ αὐτὸ ... σαρκούμενοι, καὶ βλέπεται ὡς κέρας καὶ αὐτὸ ... ἄλλοις κέρασι ... Monocerotis cornua nullius alterius rei aut figuræ poſſit aliquis oſtendere aut dicere ſimilia eſſe, quàm figuræ quæ oſtendit crucem. Vnum enim lignum rectum eſt à quo eſt ſuprema pars in cornu ſublata, quando aliud lignum applicitum fuerit, & vtrinque vt cornua vni cornu adiunctæ ſummitates apparuerint, & lignum in medio fixum vt c... nu & ipſum eminet, cui inſident crucifixi. Et cernitur vt cornu & ipſum iſtud lignum cum aliis cornibus figuratum, & cōpactum. Tria ligna cōmemorat, vnum directarium, cuius vertici imp... itur titulus, aut ... cauſa, qui vert ... in cornu attollitur. Alterum lignum eſt illud ... προσαρμοσθὲν, applicitum directario per tranſuerſum, in quo brachia extenduntur & ... Tertium eſt ... lignum in medio, cui inſident & ... crucifixi: ni... enim in eo ſedeſent, omnes compages neruorum mole ac pondere corporis diſrumperentur. Ipſius verba Iuſtini non ſatis intellexit ... Quartum addo ex Gregorio Turonenſi lignum ſuppedaneum, in quo duobus clauis duo figuntur pedes. Ideo Nonnus in Ioannem dixit,

... τετραζυγι δεσμῷ.

Mortis in ligno inflictæ extenſus quadruplici vinculo.

Item, *ὑμεῖς τετραπόρῳ σφηκώσατε ... ὀλέθρῳ.*

Vos quadriforatili mortis ſupplicio eum deuinxiſtis. Irenæus lib. 2. cap. 4. Ipſe habitus crucis fines & ſummitates habet quinque: duos in longitudinem, duos in latitudinem, & vnum in medio vbi requieſcit, qui clauis configitur. Vnus ille finis in medio, eſt lignum cui inſidebat crucifigendus. Duo fines in latitudinem ſunt duæ extremitates ligni tranſuerſarij in quo brachia fixa. Duo fines in longitudinem ligni ſunt directarij extrema & fines, ſuperior vbi titulus, inferior vbi lignum ſuppedaneum, in quod pedem ponebant, cùm inhærerent in crucem, vnde crucialus apud Paulinum in Bacchidibus. Vt enim nos ſtapedam pede premimus, & ſic in ſellam inſilimus, ita & illi pede prementes lignum ſuppedaneum inſiliebant in lignum illud medianum, quod fuit pro ſella cui inſidebant. Gregorius Turonenſis de glor. Martyr. cap. 6. Clauorum Dominicorum quod quatuor fuerint, hæc eſt ratio: duo ſunt affixi in palmis, duo in plantis. Cyprianus ſerm. de paſſione, clauis ſacros pedes terebrant bus. Plautus Moſtel.

Sed ea lege vt affigatur bis pedes, bis brachia. Gregorius Turonenſis cap. 6. In ſtipite erecto foramen factum manifeſtum eſt, pes quoque paruæ tabulæ in hoc foramen inſertus eſt. Super hanc vero tabulam tanquam ſtantis hominis ſacræ adfixæ ſunt plantæ. Innocentius ſerm. 1. de martyrio, fuerunt in cruce Dominica ligna quatuor, ſtipes erectus, & lignum tranſuerſum, truncus ſuppoſitus, & titulus ſuperpoſitus. Iuſtinus titulum fuiſſe vult in vertice ligni arrectarij, non in ligno tranſuerſario. Suppoſitus ille truncus eſt cui inſidebat & inequitabat cruciarius. Tertullianus lib. 3. in Marcion. cap. 19. Saluum fac me ex ore leonis vtique mortis, & de cornibus vnicornium humilitatem, de apicibus ſcilicet crucis. Auguſtinus in Ioan. tract. 118. Crux lata eſt in tranſuerſo ligno quo extenditur pendentis manus, longa eſt à tranſuerſo ligno vſque ad terram, vbi deorſum pedes figuntur. Alta eſt in cacumine quod tranſuerſum lignum ſurſum verſus excedit: omnino crucem Auguſtinus ex duobus lignis componit, directario & tranſuerſario, quem ſequitur Illuſtriſſ. Baronius, ex tribus Iuſtinus, ſi ſuppedaneum lignum addis, ex quatuor, ſi quod vult Innocentius in vertice directarij ſtipitis lignum tranſuerſum ponis, in quo ſit titulus, crux è quinque lignis conſtabit. Iuſtinum libentius ſequar, ideo Aulonius eam æquiparat literæ Græcanicæ Φ quam a Palamede inuentam volunt. *Hac crucis effigies Palamedica porrigitur Φ.* Iuſtinus Apolog. 2. Æneum ſerpentem forma crucis à Moſe factum ait, οὕτως παρέδωκεν εἰκότως Πλάτων, καὶ μὴ ἀκριβῶς ἐπιστάμενος, μηδὲ νοήσας τύπον εἶναι σταυροῦ, ἀλλὰ χίασμα νοήσας, τὴν μετὰ τὸν πρῶτον θεὸν δύναμιν κεχιάσθαι ἐν τῷ παντὶ εἶπε. Ita tradidit legens Plato, & non plane intelligens eſſe typum crucis, ſed decuſſationis formam quæ literam χ refert, virtutem quæ eſt poſt primum Deum decuſſatam eſſe in vniuerſo dixit. Duo tantum in decuſſatione ligna. In antenna duo ligna ſunt, directarium & tranſuerſarium, quæ crucem decuſſatam faciunt. Iuſtinus θάλασσα οὐ τέμνεται ἐὰν μὴ τοῦτο τὸ τρόπαιον ὃ καλεῖται ἱστίον ἐν τῇ νηῒ σῶον μείνῃ. Mare non ſcinditur niſi trophæum hoc quod antenna, vel malus dicitur ſaluum maneat. Nonnus

> εἰς δόρυ τετράπλευρον ἐπήορον ὑψόθι γαίης
> ὄρθιον ἐξετάνυσσαν.

In ſtipitem quatuor latera habentem elatum ſurſum procul à terra rectum extenderunt. Tertull. libro 3. in Marcionem, Madianitas victos eſſe ait trecenteno Gedeonis milite qui litera T ſignificatur. Romani autem moris fuiſſe quod Chriſtus crucem ſuam baiulauit, vulgò notum eſt. Artemidorus ὁ μέλλων προσηλοῦσθαι πρότερον σταυρὸν βαστάζει. Qui clauis figendus eſt, prius crucem ſuam baiulat. De vino myrrhato cuius meminit Matth. cap. 27. ἐσμυρνισμένον, Paulus Fagius iamdudum notauit datum fuiſſe crucifigendis, vt externati carerent ſenſu doloris, grana thuris aut myrrhæ vino miſcebantur: verbum non addo. Murrhina hic mihi non placent. Golgotha dictum autumat Illuſtriſſ. Baronius à capitibus decollatorum. Pr[illegible]. De Hieroſolymitana vrbe, fueritne vmbilicus orbis an Iudææ, ſuperuacuum eſt quærere. Quæ de pallio & tunica Domini ſcribis amplector. Vtinam illa tantum quæ in antiquitate latent ſectateris, nec ea quæ ſupra inſtitutum tuum ſunt attingeres. In aliena meſſe falx tua fax eſt, in tua meſſe farris vbertas. Hæc igitur notas de veſtimentis Chriſti cum Illuſtriſſ. Baronio, cum quo hic tibi conuenit, Chriſto Domino non multitia, non byſſinas, carbaſinas, aut pellucidas veſtes, non multiplices fuiſſe, ſed pallium plebeium, tunicam inconſutilem deſuper contextam ſine interula linea. Pallium eiuſmodi, Latini togam, Græci ἱμάτιον, Hebræi mehil vocant. Tunicam a ſanctiſſima Virgine textã autumas. Solum pallium fuiſſe ſciſſum in 4. partes nullo negotio, cum è 4. pannis certo modo inter ſe iunctis conſtaret. τετράγωνον ἱμάτιον, Græcorum pallium quadrangulum fuiſſe Dionyſius Halycar. oſtendit. Chriſti tunicam talarem, manuleatam, quæ quia inconſutilis alia fuerit à communibus tunicis, quæ aut conſutæ, aut fibulatæ. Genus texturæ ignoras. Omnia iſta coniectanea ſunt, niſi ſi quæ nominatim ab Euangeliſtis exprimuntur. In ſortem tunica inconſutilis miſſa eſt, ne ſcinderetur. Titulum, αἰτίαν, cauſſam, elogia puniendorum ſuperdicta, Suetonius vocat. In Caligula cap. 38 præcedente titulo qui cauſſam pœnæ indicaret. Euſebius lib. 5. Hiſtor. cap. 1. πίνακος αὐτὸν προάγοντος, tabella ipſum producente. Apud Ioannem inſcriptio tituli Hebraica principem locum obtinet, ſequitur Græca, & poſtremo Romana. Contra apud Lucam hæc ſeries, Græca, Romana, Hebraica. Parum illi ſolliciti de ordine fuere, nos ad nauſeam vſque. De altera potione apud Matthæum, acetum fuit, teſte Luca, ſicuti prima potio vinum myrrhatum. Ioannes acetum ori admotum ait, idque arundine, & ſpongia. Nihil præterea quærendum Matthæus ſpongiam arundini circumpoſitam, Ioannes hyſſopo. Cyrillus Alexandrinus, alios arundini, alios bacillo hyſſopi ſpongiam aceto imbutam circumpoſuiſſe prodit, eadem fit, quod idem auctor tragœdiæ Chriſti patientis ſcribit.

ἄλλοι

ἄλλοι δ' ὑσσώπῳ σπόγγον ὄξεος ἔμπλεον
χολῇ κεκερασμένον δ' ἀνῆγον εἰς στόμα.

Alij ſpongiam aceto pleoam qood erar felle mixtum, byſſopo attollebant, & ori eius admouebanr. Apud Petronium eruciarius de cruce non deponitur, more Romano. Chriſtus permiſſu magiſtratus depoſitus more item Romano. Leuia ſunt iſta, & palcatum caſſa.

AD CAP. XCI.

IN veteri tabernaculo duo vela ſuiſſe interius & exterius docetur cap. 26. & 36. Exodi. Duo item io templo quod Herodes inſtauraverat fuere, vt Ioſephus libro 5. capite 14. In morte Domini exterius eſſe ſciſſum docet ex Hieronymo Baronius. De interiori quod inter ſanctum, & ſanctum ſanctorum pependit, Cyrillus veli ſciſſuram interpretatur. *σχίσμα*.

AD CAP. XCI.

DE hac ſolis defectione Euſebius in Chronico loquitur in hæc verba. In aliis Ethnicorum cōmentariis hæc ad verbum ſcripta reperiuntur. Solis facta defectio, Bithynia terræ motu concuſſa, & in vrbe Nicæa ædes plures terræ motu corruerunt. Phlego lib. 13. Chronic. Olympiadis duceoteſimæ ſecundæ anno quarto fuit defectio Solis maxima omnium quæ antea vnquam extitiſſe dicuntur. Dies hora ſexta ita in tenebroſam noctē verſus, vt ſtellæ in cœlo viſæ ſint. Terræ motus quoque magnus in Bithynia contigit, qui Nicææ vrbis partem magnam ſolo æquauit. Origenes in Matth. tractatu 25. Phlego in Chronicis ſuis ſcripſit in principatu Tiberij factam eclipſim, ſed eam plena luna extitiſſe non ſignificauit. Tertullianus, eodem, inquit, momento dies medium diem ſignante ſole, ſubducta eſt, deliquium vtique putauerunt, quid id quoque ſuper Chriſto prædicatum non ſcierunt. Africanus *τοῦτο τὸ σκότος ἔκλειψιν ἡλίου Θάλλος ἀποκαλεῖ*. Has tenebras Thallus ſolis eclipſim vocat. Ioſephus libr. 6. cap. 31. *πρῶτον μὲν κινήσεως ἀντιλαβέσθαι ἔφασαν, καὶ κτύπου, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ φωνῆς ἀθρόας, μεταβαίνομεν ἐντεῦθεν.* Primum quidem motum ſenſiſſe, & ſonitum ingentem aiebant, poſtea & confertam vocem auditam, tranſeamus ex his ſedibus. Tacitus libro 5. hiſtor. Expanſæ repente delubri fores, & audita maior humana vox excedere Deos, ſimul ingens motus excedentium. Ioſephus id accidiſſe narrat ſub excidium vrbis viceſimo primo die menſis Maij, feſto Pentecoſtes. Scaliger ad Euſebium pag. 171. Notat Euſebij & Hieronymi allucinationem, quam tueri non poſſum. De ſanguinis & aquæ fluxu ex latere Chriſti probo illud Nonni,

πρῶτα μὲν αἷμα χύθη, μετέπειτα δὲ δίσκελον ὕδωρ.

Primum quidem fluxit ſanguis, poſtea diuina aqua, quæ vtraque à B. Virgine collecta ſcribit Metaphraſtes, & ante eum Gregorius Nazianzenus, ſiue is eſt Apollinaris Laodicenus,

ᾤμωξε δ' εὐθύς, καὶ περιεπτύξατο πόδας,
καὶ χερσὶν ἠρύσατο διχρυῆ ῥοῆς,
κυνοῦσα τ' αὐτὰ τάδε.

Statim eiulauit, & amplexa eſt pedes & manibus hauſit, & excepit duplicem fluxum, & oſculata hæc dicit. Fides ſit penes auctores. Quod ait Moſes Ægyptius lapidibus obrutorum cadauera ſuſpendi ſolere horas aliquot ſuper ligno eradicato, lignumque poſtea cum ſuſpendioſo ſepeliri, & lapidem quo noxius fuit lapidatus, gladium quo decollatus, mantile quo ſtrangulatus, omnia hæc cum iis qui perierunt ſepeliri, ſcitu dignum eſt, quod ab Illuſtriſſ. Baronio eſt obſeruatum, quemadmodum & quod ait in petra excidi ſolitas ſepulturas apud Iudæos. Lucas cap. 23. *μνημεῖον λαξευτόν*, monumentum in ſaxo exciſum, Matth. 27. *μνημεῖον ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ.* Monumentum quod Ioſephus exciderat in petra. Manceps operæ excauabat cauum in petra longum 6. latum 4. cubitos, in quo aliquot foramina ad ſingula corpora reponenda, vt ipſe refert, ex parte quarta Talmud lib. 5. Baua batra cap. 6. lapis qui aduoluebatur ori monumenti dicitur golel. Euſebius lib. 3. Conſtantini, Monumentum Domini vocat antrum, quod *ὑπερανέχειν τῆς γῆς*, ſupra terram eminere negat Cyrillus catech. 13. Ideoque deſignari per lacum Ierem. Threnor. cap. 3. & Pſal. 87. Docte Baronius è Rabbinis refert pollinctores capita ſepeliendorum tondere ſolitos, *ἐν χρῷ κείρειν*, vt tu ais, radere ad cutim. de quo Sozomenus lib. 9. cap. vlt. Bene item Illuſtriſſ. Baronius ait omnes

etiam

etiam principes legi ſumptuariæ adſtrictos ſuper veſtibus quibus mortui inuoluebantur, quas lineas fuiſſe, & haud magni pretij ex Rabbi Iacob oſtendit, eámque legem a Gamaliele ſeniore profectam. Reliquias rerum quæ ad Domini ſupplicium adhibitæ, in cultu fuiſſe docet Illuſtriſſ. Baronius ex Gregor. Turonenſ. lib. de glor. Martyr. cap. 7. Beda de locis ſanctis cap. 5. & 20. Quas tu cum Iudæis, Mauris, & Turcis cur deſpuas, pietatis Chriſtianæ ſtudioſi viderint. De Chriſti imagine quam Veronica, ſiue Berenicen mauis, excepit velo, Methodium Baronius auctorem habet vetuſtiſſimũ Chronographũ, de quo Marianus Scotus in chronico anni Domini 39. Laudo quod laudas & probas catecheſes Cyrilli, quarum Hieronymus, Theodoretus, Damaſcenus, Photius meminere. Quod Cyrilli & Paulini pietatem in cruce Chriſti veneranda non ſequeris, id neutiquam laudo. De reliquiarum cultu ſupra diximus. Abſtineo. De Irenæo piè ſentit Illuſtriſſimus Baronius, vt debuit. De cœna pura doctiſſimè Baronius agit ex Auguſtino, & Tertulliano, quem hic admordere non debueras, vt neque in vite aurea, & ieiunio ſabbatico. Iudicet æquus lector.

AD CAPVT CX.

IOannes cap. 19. ſub horam 6. Marcus cap. 15. ſub horam tertiam crucifixum Dominum eſſe ait. Nonnus,

ἦν δ' ἐγεινομένη τριτάτη θανατηφόρος ἠώς.

Agebatur dies hora tertia mortem ferens.

Nonnus, Theophylactus, & Petrus Alexandrinus diſputatione de Paſchate horam tertiam amplectuntur. Hieronymus ſextam. Aliorum iudicium eſto. De ieiunio magnæ hebdomadis bene ſentis. Feria quinta magna, Sabbatum magnum eiuſdem hebdomadis vocantur. De ieiunio feriæ quartæ & ſextæ ab Apoſtolis inſtituto Epiphanius pag. 466. ſub finem libr. 3. *συνάξεις δὲ ἐπιτελούμεναι τεταγμέναι εἰσὶν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τετράδι, καὶ προσαββάτῳ, καὶ κυριακῇ· τετράδι δὲ καὶ ἐν προσαββάτῳ ἐν νηστείᾳ ἕως ὥρας ἐννάτης, καὶ παρέδωκαν οἱ ἀπόστολοι ἐν ταύταις νηστείας ἐπιτελεῖσθαι· καὶ δι' ὅλου μὲν τοῦ ἔτους ἡ νηστεία φυλάττεται ἐν τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, φημὶ δὲ τετράδι καὶ προσαββάτῳ ἕως ὥρας ἐννάτης, δίχα μόνης τῆς πεντηκοστῆς ὅλης.* Synaxes autem quæ fiunt, ordinaræ ſunt ab Apoſtolis, quarta feria, ſexta, & Dominica. Die Mercurij & paraſceues quæ ſexta eſt feria in ieiunio ad horam vſque nonam, & tradiderunt Apoſtoli in illis ieiunia fieri. Et per totum quidem annum ieiunium ſeruatur in eadem ſancta Catholica Eccleſia, quarta & ſexta feria ad horam vſque nonam excepta tota Pentecoſte quinquaginta dierum, quibus neque geniculationes fiunt, neque ieiunium, *τὴν δὲ τεσσαρακοστὴν τὴν πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τοῦ ἁγίου πάσχα ὡσαύτως φυλάττειν εἴωθεν ἡ αὐτὴ ἐκκλησία ἐν νηστείαις διατελοῦσα. τὰς δὲ ἓξ ἡμέρας τοῦ πάσχα ἐν ξηροφαγίᾳ διατελοῦσι πάντες οἱ λαοί, φημὶ δὲ ἄρτῳ, καὶ ἁλί, καὶ ὕδατι τότε χρώμενοι πρὸς ἑσπέραν.* Quadrageſimam ante ſeptem dies ſancti Paſcha ſimiliter ieiunare ſolet eadem Eccleſia, in ieiuniis perſeuerans. Sex autem dies paſchatis in ſiccorum eſu perſeuerant populi, dico, pane, ſale, & aqua tunc vtentes ad veſperam vſque. Sex dies Paſchatis vocat ſex dies maioris hebdomadis, in qua ipſo etiam Sabbato Græci ieiunabant, cum reliquis Sabbatis totius anni non ieiunarent. Concilio Leodicen. *ὅτι δεῖ πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας.* Oportet ieiunare omnem quadrageſimam in ſiccorum eſu. Chryſoſtomus de Pauli vinculis. *ἔθος ἐρωτᾶν κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν πόσας ἕκαστος ἑβδομάδας ἐνήστευσε, καὶ ἔστιν ἀκοῦσαι λεγόντων, τῶν μὲν ὅτι δύο, τρεῖς, τῶν δὲ ὅτι πάσας ἐνήστευσεν ἑβδομάδας.* Moris eſt interrogare per quadrageſimam quot vnuſquiſque ieiunarit hebdomadas, & audire eſt dicentes, alios ſe duas, tres, alios omnes ſe ieiunaſſe hebdomadas. Hieronymus epiſt. 54. ad Marcellam, Nos vnam quadrageſimam ieiunamus ſecundum traditionem Apoſtolorum. Tertull. in Phyſicos, Xerophagias obſeruemus ſiccantes cibum ab omni carne & iurulentia. Ambroſius ſerm. 37. In totum non ieiunare quadrageſimam ſacrilegium eſt, ex parte violare peccatum eſt. De conditura, & *ταριχεύσει* corporum conſulantur Herodotus, & Diodorus Siculus. Verbum non addo. In reſurrectione Chriſti Euangeliſtæ dicunt pias mulieres diei primæ diluculo Dominum iacentem non reperiſſe. Lucas *ὄρθρου βαθέος ἦλθον*, venerunt, cùm adhuc profundum eſſet mane. Ioannès, *πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης*, mane cùm adhuc tenebræ eſſent. Marcus, *καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου*, cùm interceſſiſſet ſabbatum, *καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων*, valde mane prima ſabbati.

Nonnus, *τῇ δὲ μιῇ φθιμένη μετὰ σάββατι ἠριγενείῃ,*

Aurora prima ex oriente poſt ſabbatum.

Addit

Addit Marcus ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, orto iam ſole. Gregorius Nyſſenus ſerm. 2. de reſurrect. oſtendit melius legi, ἔτι ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, tantum quod exorto ſole, atque ſignificari, alium hunc eſſe aduentum mulierum ad monumentum præter priores Auguſt. vertit, oriente iam ſole. Euſebius in fine lib. 10. de Demonſtrat. legit ἔτι ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου. Quidam codices habent, ἔτι ἀνατέλλοντος ἡλίου. Explicat Marcus quod dixerat valde mane. Matthæus, ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, in fine hebdomadis, die exoriente qui futurus erat primus dies hebdomadis, vt ὀψὲ τῆς ἡμέρας in fine diei. Omnino conueniunt inter ſe Euangeliſtæ, & hoc voluit Illuſtriſſ. Baronius, qui Matthæum cùm græcè tum latine loquentem ambabus vlnis amplectitur. De concilio Tridentino quod male ſentis, facis cum Anabaptiſtis, Tritheitis, Lutheranis. Quod προκαθεδρίαν Petro des, primatum neges, errones tui, opinor, mirabuntur. Quod angelus dicit mulieribus Marci 16. Ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, bene Theophylactus, πέτρον ὡς κορυφαῖον κατ' ἐξοχὴν ὀνομάζων, Petrum vt Coriphæum per eminentiam ſeparatim ab aliis, ἐκτὸς ἐκείνων, nominans.

AD CAP. CXVIII.

De numero & ordine apparitionum Chriſti poſtquam victa morte ad viuos rediit, neque tibi cum Auguſtino, neque cum Baronio conuenit. De prima Marc. 16. Apparuit primò Mariæ Magdalenæ. Secunda Marth. 28. Iterum Magdalenæ, & eius ſociis mulieribus. Tertia Luc. 24. Marci 16. Diſcipulis in Emmaus. Quarta cùm Dominus à Petro eſt viſus, Luc. 24. Quinta, nocte quæ ſecuta eſt diem reſurrectionis Ioannis 20. nocte admodū iam prouecta verſ. 19. Sexta poſt 8. dies, Dominica nempe proxima cui interfuit Thomas Ioan. 20. verſ. 26. Septima ad mare Tiberiadis piſcantibus. Octaua in monte Galilææ omnium celeberrima, vt verè ait Baronius Matth. 24. verſ. 7. & 10. Nona in vrbe Hieruſalem, Luc. cap. vlt. verſ. 49. Decima in colle oliueti, vnde in cœlos Dominus aſcendit. Hæc tu, de quibus luctentur tecum quibus viſum erit. Abſtineo. De ſepulcro Domini multa de tuo affingis, nullo aſtipulatore. Vereor vt fidem reperiant. Quædam & de ſuo largitur Illuſtriſſ. Baronius. Omnia talia ſunt arbitraria. De fonte medicamentoſo apud Emmaus non fuit eleuanda fides Sozomeni, qui teſtis oculatus eſſe potuit. Nec enim ſequitur falſam eſſe narrationem Sozomeni, quia Euſebius de ea reticuerit. De poteſtate ligandi & ſoluendi de qua agis cap. 127. taceo, quia iam hæc quæſtio amplius à me auctoritate patrum, aut potius ſententia definita eſt, & infra definietur clariſſimè. Tu ſemper eandem ſectam reciprocas.

AD CAP. CXXIX.

PRætermitto iam ea quæ Romanum Pontificem, aut ſacrificium corporis Chriſti ſpectant, quod abundè iam à nobis pluribus locis tractata ſint, & argumentum tuum in te retorqueo, ſicuti Sacerdotes ſacrificare dicuntur, quia verè incruentam corporis Chriſti hoſtiam ad altare immolant, non modo quia ſacrificij ſemel in cruce oblati memoriam faciūt, & propius annuntiant, ita remittere peccata dicuntur, non modo quia verbis Chriſti pœnitentibus remiſſionem pronuntiant, verum etiam quia vt miniſtri, & vicarij Chriſti vere peccata remittunt, aut verius ſicuti Chriſtus eorum ore ad altare ſacrificat, ita & eorum ore peccata remittit. Chryſoſtomus homilia de ieiunio, ἐὰν ἀκούσητε τοῦ κυρίου λέγοντος, μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὴ σκληρυνῆτε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς οἱ λεγόμενοι καθαροί. ταῦτα δὲ οὐ μόνον πρὸ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐν τῷ νόμῳ, ἀλλὰ καὶ μετὰ βαπτισμὸν, καὶ ἐν τῇ χάριτι. αὐτὰ γὰρ ταῦτα ὁ δεσπότης χριστὸς ἐν ἑτέραις λέξεσι τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς παραδιδοὺς ἔλεγεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, &c. καὶ οὐκ ἁπλῶς λέξεων τινῶν, ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ἐνόχους ἐποίησε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς τοῦ λύειν, καὶ δεσμεῖν. τί ἐροῦσι πρὸς ταῦτα οἱ καθαροὶ τῶν καθαρωτέρων, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας ἀκαθαρτότεροι. οὐδεὶς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστι. τί οὖν ἐροῦσι πρὸς ταῦτα οἱ πολλοὶ, οἱ τὸν κενόδοξον λογισμὸν ἔχοντες, οἱ τολμῶντες λέγειν μεματαιωμένῳ στόματι, οὐκ ἀνέχω τῷ δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ προσελθεῖν, καὶ ἐξομολογήσασθαι αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας μου, τῷ πολλάκις πλείονα μου πταίσαντι. πῶς δύναται οὗτος ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ὑπάρχων τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας ἐξαλεῖψαι. τοιαῦτα προφασίζονται οἱ ἐν ἁμαρτίαις καὶ ἐν ὑπερηφανίᾳ ὑψοῦντες ἑαυτούς. ἀλλ', ὦ ἄνθρωπε, ἑαυτῷ ἐπιβουλεύων τις ἀλαζόσι, καὶ ἀπαλήλοις σου ῥήμασι, ὁ θεὸν παροξυνόμενον διὰ τῆς ἀνοίας σου, καὶ ὑψηλοφροσύνης. μὴ γὰρ ἀνθρώπῳ προσέρχῃ, ἢ ἄνθρωπος ἀφιησί σου

τὰς ἁμαρτίας. τῷ δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ τῶν ἁπάντων θεῷ προσέρχῃ, τῷ διὰ τοῦ ἱερέως συγχωροῦντί σοι τὰ πλημμελήματα· μεσίτης γὰρ οὐκ αὐθέντης ὑπάρχει ὁ ἱερεύς· τί οὖν κρίνεις καὶ βδελύττῃ, ὃν ὁ θεὸς οὐ καταγινώσκει. τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα μερίζει, καὶ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ αἷμα ἱερουργεῖ, ἕως ἐστὶν ἱερεὺς, καὶ ὁ θεὸς συγχωρεῖ αὐτῷ ἔχειν τὴν ἱερωσύνην· μὴ παραιτήσῃ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν τὴν δωρεάν. οὐ γὰρ αὐτὸς παρέχει σοι τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς χριστὸς, ὁ πιστεύσας αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην. ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐν χάριτι, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς χάριτος ἐν τῇ παλαιᾷ ἀεὶ ὁ θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τὴν σωτηρίαν δι' ἀνθρώπου ἐποιεῖτο, τούτου χάριν ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐνανθρώπησεν ὁ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Si audieritis Dominum dicentem pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum, nolite obdurare corda veſtra, vt qui dicuntur puri. Id autem non modo ante baptiſma & in lege, ſed & poſt baptiſmum & in gratia. Iſta enim ipſa Dominus Chriſtus aliis verbis diſcipulis ſuis tradens, dicebat: Amen dico vobis, quorum remiſeritis peccata in terra, erunt remiſſa & in cœlo, & quorum retinueritis in terra, &c. Et non ſimpliciter dictionum quarundam, verum & rerum legibus obſtrictos fecit diſcipulos ſuos, vt ſoluerent & ligarent. Quid ad hæc dicent puri ex puriſſimis, & omni immunditia impuriores? Nemo enim mundus eſt à ſorde, neque infans cuius eſt vnius diei vita ſuper terram. Quid ad iſta dicent multi, vanæ gloriæ ratiocinationem habentes, qui audent dicere ore vano, non ſuſtineo ad hunc Sacerdotem accedere, & apud eum confiteri peccata mea, qui ſæpius quàm ego offendit. Qui poteſt iſte peccator exiſtens delere peccata mea. Talia cauſantur qui in peccatis & in ſuperbia ſe attollunt. Sed, ô homo, qui tibi inſidiaris, ſuperbis & deceptoriis verbis, qui Deum exacerbas tua ſtultitia, & ſuperbia. Num enim accedis ad hominem, aut homo tibi peccata remittit. Accedis ad Dominum & regem omnium Deum, qui tibi per Sacerdotem peccata remittit. Sacerdos enim eſt mediator, non auctor. Cur igitur iudicas & abominaris, quem Deus non condemnat. Pretioſum eius corpus in partes tribuit, & impollutum eius ſanguinem ſacrificat, quandiu eſt Sacerdos, Deus permittit eum habere ſacerdotium. Ne detrectes ab eo donum accipere. Non enim ipſe tibi remiſſionem peccatorum præbet, ſed magnus pontifex Chriſtus, qui ei credidit ſacerdotium. Quia autem Deus non tantum in lege gratiæ, verum & ante gratiam in lege veteri ſemper hominibus ſalutem per hominem impertiit, ideo Dominus noſter homo factus eſt, mediator Dei & hominum. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἱστορίαν κατὰ τὸν μακάριον Δαυίδ, τὸν δεξιῶς εἰρηκότα, ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Πῶς ὁ αὐτὸς φόνῳ, καὶ μοιχείᾳ περιπεσὼν τοῖς ἄκροις κακοῖς ἔμενεν ἀνεξομολόγητος. Τί οὖν ποιεῖ ὁ θεὸς, ἵνα καὶ τοῦτον πρὸς μετάνοιαν ἐλάσῃ, καὶ τοὺς μετέπειτα ποιήσῃ τὴν μετάνοιαν ἀσπάζεσθαι: Πέμπει πρὸς αὐτὸν Ναθὰν τὸν προφήτην. ὡς μόνον γὰρ ἤκουσεν τοῦ προφήτου, ὅτι σὺ εἶ, βασιλεῦ, εὐθέως ἐξομολογήσατο, ἡμάρτηκα τῷ κυρίῳ. Ὁ δὲ Ναθὰν, καὶ κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου, μὴ ἀποθάνῃς. ὦ Ναθὰν, τί ἐτόλμησας ἀποφήνασθαι: Μέλλεις γὰρ ὑπὸ Ναυάτου ἐγκαλεῖσθαι τοῦ ὑψηλοφρονος. Τῷ θεῷ ἥμαρτεν ὁ Δαυίδ αὐτῷ, καὶ ἐξομολογήσατο. Καὶ πόθεν οἶδας, εἰ συγχώρησιν ἔλαβεν, ὅτι σὺ ἀφεῖλες τὸ ἁμάρτημα. Πρῶτον μάθε, καὶ τότε μετάδος τῆς ἁμαρτίας τὴν λύσιν. Ὁ δὲ, φησὶν, ἐμοὶ ἐνεχείρησεν ὁ θεὸς τελείαν τὴν τοῦ Δαυίδ θεραπείαν ποιήσασθαι. εἰ γὰρ οὐκ ἐβούλετο δι' ἐμοῦ αὐτῷ συγχωρῆσαι, οὐκ ἂν ἀπέστειλέ με πρὸς αὐτόν. Τίς ἐγκαλεῖ τῷ ἰατρῷ θεραπεύσαντι ἄνθρωπον νοσοῦντα, καὶ οὐκ εὐχαριστεῖ, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδίδωσι; Σαφῶς τοίνυν ἀποδέδεικται, ὅτι περ οὐ μόνον ἐν τῇ χάριτι, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς χάριτος δι' ἀνθρώπων ὁ θεὸς ἀνθρώποις συνεχώρει τὰ ἁμαρτήματα. ibidem. ὥστε, ἄνθρωπε, εἰ διὰ τοῦτο ἐβούλῃ προσελθεῖν τῇ μετανοίᾳ, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ἱερεὺς ἁμαρτωλὸς, μηδὲ βαπτισθῇς. Ἄνθρωπος γὰρ ἐστὶν ὁ βαπτίζων. Μηδὲ κοινωνήσῃς. Ἄνθρωπος γὰρ ἐστὶν ὁ τὸ αἷμα τοῦ θεοῦ μερίζων. Εἰ δὲ ταῦτα πίστιν ἔχει, κἀκεῖνο πίστει καταδέξαι. Item. Ὁ γὰρ ἱερεὺς βαπτίζων καὶ προσφέρων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τὰς χεῖρας κινεῖ πρὸς τὸ προκείμενον, τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα ταῦτα ἁγιάζει, καὶ μεγαλύνει. Διὸ καὶ ἐνταῦθα μετανοοῦντός σου, καὶ ἐξομολογουμένου οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν γλῶτταν, κινεῖ, καὶ ὁ θεὸς τὴν σωτηρίαν σοι, καὶ τὴν ἄφεσιν παρέχει. Scitis exacte hiſtoriam de Dauide beato qui recens illud inuenit. cōfitebor tibi Domine in toto corde meo, quomodo cùm ipſe in homicidiū & adulteriū incidiſſet in ſummis malis manebat inconfeſſus. Quid igitur agit Deus vt eum ad pœnitentiam incitet, & poſteros faciat pœnitētiam amplecti. Mittit ad eum Nathan Prophetā. Vt audiuit hoc tamū à Propheta, Tu ipſe es qui facinus patraſti, ô Rex, ſtatim confeſſus eſt, Domino peccaui. Reſpōdit Nathan. Ideo & Deus remiſit iniquitatem tuam, non morieris, ô Nathan, quid auſus es pronuntiare. Futurum enim eſt vt Nouatus te accuſet ſuperbus. Peccauit ipſi Deo Dauid, & confeſſus eſt, & vnde ſcis an remiſſionem accepetit? Quia tu abſtuliſti peccatum. Primum diſceres quod peccatum eſt, & tunc dares peccati ſolutionem. Ille autem ait, mihi commiſit Deus perfectam Dauid medicinam facere. Si enim noluiſſet per me peccatū ei remitti, non me ad eum miſiſſet. Quis accuſat medicum ſanantem ægrotum hominem, & ei gratias non agit, & præmium reponit. Liquido igitur oſtenſum eſt Deum non in lege gratiæ tantum, verum & ante gratiam hominibus per homines peccata remiſiſſe. Itaque homo ſi ideo non vis accedere ad

pœnitentiam

pœnitentiam, quia ſacerdos peccator eſt, ne etiam baptizeris quia qui te tingit, is homo eſt. Ne communices, quia qui tibi agnum Dei diſtribuit, homo eſt. Quod ſi hæc fidem habent, & illud fide ſuſcipe. Sacerdos enim qui ſacro fonte tingit, & offert incruentum ſacrificium, manus commodat operi propoſito. Spiritus autem ſanctus res propoſitas ſanctificat, & magnificat. Ideo & hic te pœnitente & confitente nihil aliud ſacerdos remiſſioni peccati quam linguam commodat, Tibi Deus ſalutem & remiſſionem præbet. Hæc ſuo momento expende bene, & audi Deum per ſacerdotem cum in baptiſmo, tum in confeſſione peccatum remittere, & ſacerdotem, vt Dei vicarium, vere baptizare, vere peccatum remittere, non remiſſum modo peccatum pronunciare. Cyprianus ſer. 5. de lapſis. Denique quanto & fide maiore, & timore meliore ſunt, qui quamuis nullo libelli, aut ſacrificij facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipſum apud ſacerdotem Dei dolenter & ſimpliciter confitentes exomologeſin conſcientiæ faciunt, animi pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt. Vide Auguſtinum c. 4. lib. de vera & falſa pœnit. Cuius verba ipſa iam non teneo, rem teneo. Hic enim ait, Noli per aliam munus offerre à Moyſe imperatum. Sed qui per vos ipſi peccaſtis, per vos ipſi erubeſcite. Confitentes nuntium ne adhibete. In rubore pars eſt remiſſionis. Ita Dominus inſtituit, vt nullus de peccato dolor eſſet, qui alicui non innoteſceret. In eo enim quod per ſe ipſe peccatum ſuum indicat ſacerdoti, & timore illius quem offendit ruborem ſuperat, veniam peccati conſequitur. Per confeſſionem enim res venia digna efficitur, quæ per opus crimen erat. Et ſi non ſtatim purgatur, id tamen efficitur veniale, quod admiſſum erat mortale. Ille enim magnam obtulit ſatisfactionem, qui pudore calcato nihil quod admiſerit nuntio Dei occultum habuit. Cyrillus Alexandrin. lib. 12. in Ioan. c. 5. Cum ſacerdos peccata remittit, non eſt ſacerdos qui peccata remittit, ſed Spiritus ſanctus quem accepit cum ordinaretur. Athanaſius hom. Ite in caſtel. Si nondum vobis peccati vincula remiſſa ſunt, ecce ſacerdotes qui vos ſoluant poteſtate à Deo accepta. Ambroſius lib. de pœnit cap. 2 Cur baptizatis ſi per hominem peccata remitti non poſſunt. Gregor. Nazianzenus apud Maximum, *ἐπὶ ἑνὸς ἢ φίλων ἀσχημονῆσαι ἐνταῦθα, ἵνα μὴ μυριάδων ἐκεῖ τούτων τί ποιήσωμεν*. Nihil ita Deum placat ac propria peccata apud Sacerdotem confiteri. Nolumus hic erubeſcere apud vnum quid in iudicio illo poſtremo tunc facturi ſumus, cum apud tot hominum millia peccata noſtra manifeſta fient? Hermias lib. 1. Eccleſ. hiſtor. improbat factum Nectarij Conſtantinopol. Patriarch. qui confeſſionem ſuſtulerat. *πρότερον ὡς ἡγοῦμαι μείω ἁμαρτήματα ἦν ὑπό τ' αἰδοῦς τῶν ἐξαγγελλόντων τὰς σφῶν αὐτῶν πλημμελίας, καὶ ὑπ' ἀκριβείας τοῦ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένου.* Prius vt exiſtimo minus peccabatur propter ruborem confitentium ſua ipſorum peccata, & diligentiam eorum qui præerant confeſſionibus. Idem presbyterum qui confeſſionibus audiendis præpoſitus erat, vocat, *τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας, τὸν ἐπὶ τῶν μετανοούντων τεταγμένον πρεσβύτερον*. Gregorius Nazianzenus in carminibus.

χρήζων δὲ παθέων ἀκέστορος, ἢν κακὰ κεύθῃς
οὔποτε σηπεδόνα φεύξεαι ἀργαλέην.

Cum egeas medico ad morbum curandum, ſi mala occultaris, nunquam vitabis luem, & putredinem moleſtam. Theodoretus lib. de ſacrificiis, *ὥσπερ τὴν λέπραν ὁ ἱερεὺς διακρίνει, οὕτω χρὴ καὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἁμαρτημάτων εἶναι κριτήν.* Vt ſacerdos in lege Moſis diſcernit inter lepram & lepram, ita & ſacerdotem in lege gratiæ oportet de peccatis eſſe iudicem. Clemens Ro. in Conſtitut. Apoſtol. lib. 2. cap. 84. *τοὺς ἱερεῖς τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν λύσαντας ὑμᾶς, οἱ παρὰ τοῦ θεοῦ ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν εἰλήφασι, ἐν τῷ δικάζειν τοὺς ἡμαρτηκότας, καὶ λύειν ἁμαρτιῶν τοὺς ἐπιστρέφοντας.* Sacerdotes qui vos exſoluerunt peccatis, qui à Deo vitæ, mortiſque poteſtatem acceperunt, in iudicando eos qui peccarunt, & ſoluendo eos qui conuertuntur ad pœnitentiam. Sacerdos igitur vtitur ipſiſſima Chriſti poteſtate in remittendis peccatis, imo ipſe Chriſtus per ſacerdotem peccata remittit, baptizat, corporis ſui ſanctiſſimum ſacrificium facit. Paulus, Sic nos exiſtimet homo ſicut miniſtros Dei. Pro Chriſto enim legatione fungimur. Primaria & ordinaria poteſtas eſt in Chriſto, delegata in ſacerdote. Admittimus ex Hieronymo ad Matth. cap. 16. Innocentes à ſacerdote fruſtra damnari. Sciunt Sacerdotes, ait Hieronymus, pro officio ſuo, cum peccatorum audierint varietates, qui ligandus ſit, quíve ſoluendus.

AD CAPVT CXXX.

FAlſum eſt, inquis, crediſſe Chryſoſtomum ſacerdotes præſtare dignitate ipſos angelos. Falſum eſſe fateor naturam hominis natura angeli ſublimiorem, ac digniorem eſſe quod Baronius non ait, ſed veriſſimum eſſe aio, dignius & ſublimius hominibus datum miniſterium quam angelis, vt ait Chryſ. quia poteſtas ſacerdotibus data eſt, vt verum Chriſti corpus ſacro ore ad altare conficiant, vt peccata remittant, quæ vtraque poteſtas angelo data non eſt. Chriſtus ipſe per ſacerdotem ſacrificat, peccata remittit. ὁ ἱερεὺς τὴν ἑαυτοῦ δανείζει γλῶτταν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ παρέχει χεῖρα. Sacerdos commodat linguam ſuam, & manum præbet, ait Chryſoſtomus libr. 3. de Sacerdot. ἡ γὰρ ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξιν δὲ ἐπουρανίων ἔχει πραγμάτων. καὶ μάλα γε εἰκότως. οὐ γὰρ ἄνθρωπος, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, οὐκ ἄλλη τις κτιστὴ δύναμις. Etenim ſacerdotium ipſum in terra quidem peragitur, ſed in rerum cœleſtium ordinem referendum eſt. Atque id per quam merito. Quippe non homo, non angelus, non archangelus, non alia aliqua creata poteſtas, ſed ipſe paracletus ordinem huiuſmodi diſpoſuit, qui mortalibus hominibus adhuc in carne poſitis auctor fuit, vt angelorum miniſterium animo conciperent. ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸν κύριον τεθυμένον, καὶ κείμενον, καὶ τὸν ἱερέα ἐφεστῶτα τῷ θύματι, cum videris Dominum immolatum, & illic ſitum, ſacerdotem ſupra ſacrificium ſtantem, ac preces fundentem, tum vero turbam circumfuſam pretioſo illo ſanguine intingi, ac rubefieri, etiam ne te inter mortales verſari, atque in terra conſiſtere cenſes. O miraculum Dei, ô benignitatem, qui cum patre ſurſum ſedet, illa hora omnium manibus pertractatur & dat ſe ipſum volentibus complectendum, & excipiendum! Faciunt autem omnes ipſis oculis. Deinde ait Eliam precibus ignem elicuiſſe de cœlo quo carnes victimarum conſumerentur. ἕστηκε γὰρ ὁ ἱερεὺς οὐ πῦρ καταφέρων, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἅγιον. Stat Sacerdos non ignem adſerens, ſed Spiritum ſanctum & preces diuturnas facit, vt gratia delapſa in ſacrificium per illud omnium animas incendat. Quis igitur myſterium hoc tremendum (φρικωδεστάτης τελετῆς) negligere poſſit, niſi mente motus, &c. οἱ γὰρ τὴν γῆν οἰκοῦντες, καὶ ἐν ταύτῃ ποιούμενοι τὴν διατριβὴν, τὰ ἐν οὐρανοῖς διοικεῖν ἐπετράπησαν, καὶ ἐξουσίαν ἔλαβον ἣν οὔτε ἀγγέλοις, οὔτε ἀρχαγγέλοις ἔδωκεν ὁ θεός. οὐ γὰρ πρὸς ἐκείνους εἴρηται, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. Qui enim terram incolunt, & in ea commorantes, adminiſtranda ea quæ ſunt in cœlis fidei ſuæ commiſſa accepere, & poteſtatem nacti ſunt quam neque angelis, neque archangelis dedit Deus. Non enim ad eos dictum eſt, quæcunque ligaueritis in terra, erunt ligata & in cœlo, quæcunque ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo. Reges vincire poſſunt, ſed corpora tantum, non animas. Hoc vinculum attingit animam, & penetrat cœlum, & quæ hic deorſum fecerint ſacerdotes, ea ſurſum firmat Deus, & Dominus ſeruorum ſuorum ſententiam ratam habet. Et quid aliud quàm omnem ipſis cælorum poteſtatem dedit? Quorum, inquit, dimiſeritis peccata, remittuntur illis, quorum retinueritis, retenta ſunt. Quæ maior hac poteſtas eſſe poſſit. Omne iudicium pater dedit filio. Video omne illud iudicium à filio Deo illis traditum. ὁρῶ δὲ πᾶσαν αὐτὴν τούτους ἐγχειρισθέντας ὑπὸ τοῦ υἱοῦ. Ex his apparet te Illuſtriſſimum Baronium falſis calumniis onerare, qui mentem D. Chryſoſtomi ſyncere expoſuerit, cum tu contra verborum eius mentem corruperis, & offuciis tuis circumfundere conatus ſis. Sed tuum illud ſutotium atramentum in ipſis Chryſoſtomi verbis, velut in radio ſolis euaneſcit. Arbitrabar in te aliquid oris eſſe ingenui, & frontis, quam nullam eſſe deprehendo, & doleo. De Monarchia Papæ, & Hildebrandina doctrina, quæ tu toties allatras, ſupra ſatis ſuperque latratum illum, ſi ſcripturæ, & patrum auctoritate compeſci poteſt, compeſcui, ratione certe, vbi non auditur, compeſci non poteſt. Verba Chryſoſtomi quæ recitas exſcribam. τί δήποτε τοὺς ἄλλους παραδραμὼν τούτῳ περὶ τούτων διαλέγεται. Quid eſt cur Dominus cæteros præterit, & cum Petro de his rebus loquitur? Erat inter Apoſtolos ἐκκριτος eximius, & diſcipulorum os, & chori caput ac vertex κορυφή. Propterea & Paulus aliquando ad eum præ cæteris viſendum aſcendit. Idem lib. 2. de Sacerdotio. διὰ τί καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν; ἵνα τὰ πρόβατα κτήσηται ταῦτα ἃ τῷ Πέτρῳ. καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἐνεχείριζεν. Quare fudit ſanguinē? Vt oues acquireret quas Petro & ſucceſſoribus eius cōmendauit. καὶ ταῦτα περιττὸν ἃ καὶ τὸ πρότερον πεισθέντα εἰρῆσθαι δῆμον τοῦτο. καὶ τῶν ἀποστόλων ὑπερακοντίσαι τοὺς λοιπούς. Cum præſertim ea agas quæ cum Petrus ageret illum Chriſtus poteſtate præditum eſſe voluit, & reliquos Apoſtolos longe tranſcendere ac præcellere.

AD CAP.

AD CAPVT CXXXIII.

NOn debui huic capiti reſpondere, quia non Illuſtriſſ. Baronius, ſed Illuſtriſſ. Bellarminus nominatim oppugnatur, qui omnium doctiſſimè tuas illas quiſquilias volantes vno ſpiritu difflare poteſt. Vicariam tamen hic ei operam præſtabo, quia infra dignitatem ſuam tibi nouitio Theologo reſpondere merito exiſtimat. Non immorabor in voce προβάτια, ouiculas, quam admittunt Ambroſius, & Maximus, ſed in verbis tuis hærebo quæ ſic habent.

CASAVBONVS.

IAm quod Bellarminus oues interpretatur de Apoſtolis, & Epiſcopis, de his quidem verum eſt, at de illis noua interpretatio eſt.

BVLENGERVS.

ADmittis Epiſcopos vt Chriſti oues, paſcendos Petro commiſſos eſſe, non item Apoſtolos. Non igitur credis Apoſtolos Chriſti oues fuiſſe. Quid amabo de te malè meruerunt Apoſtoli, vt eos è grege Chriſti ſummoueres? Cõmittit Petro Dominus oues ſuas. Apoſtoli aut in ouibus cenſentur, aut ouium numero eximuntur. Si non ſunt in grege Chriſti, cui gregi debent accenſeri. Chryſoſtomus certè Apoſtolos ipſos fidei Petri commendatos oſtendit homil. 87. in Ioannem, αὐτῷ ἐγχειρίζεται τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν, Illi tradit fratrum præfecturam. Imo Chriſtus ipſe cap. 22. Lucæ, confirmandos ei fratres committit. Et tu conuerſus confirma fratres tuos. Quæ malum inſania eſt, qui furor eripere velle Petro præfecturam, quam ei Chriſtus in agnos, in oues, imò, in fratres ore ſuo toties traditam, toties firmauit, Apoſtolos excludere numero ouium Chriſti, vt alteri gregi accenturientur. Chriſtus Dominus, quanquam ſummus eſt ouium ſuarum paſtor, & Monarcha, ipſe tamen alium ouibus ſuis vice ſua præfecit, è cuius nutu penderent. Nouum eſt, putidum eſt, inſolens eſt verbis Chriſti Chriſtianum hominem obniti, eorum vim infringere, irrita facere. Bene Euthymius agni & oues dicuntur diſcipuli, propter ſimplicitatem ac promptitudinem, ad hoc vt immolentur. Et rurſum agni quidem imperfectiores, oues autem imperfectiores.

CASAVBONVS.

CHriſtus in prima & tertia compellatione cùm dixerit βόσκε, Bellarminus in voce ποίμαινε, qua ſemel vſus eſt Chriſtus, ſpem victoriæ ponit.

BVLENGERVS.

NOn in hac voce ſpem victoriæ ponit Bellarminus, ſed in voluntate Chriſti, quia paſtorem vicarium ſuarum ouium Petrum conſtituere dignatus eſt.

CASAVBONVS.

GRæci obſeruant Chriſtum his duabus dictionibus Apoſtolos admonuiſſe, vt tam humiles ouiculas, quàm validiores oues pariter curarent, quia ποιμαίνειν σκληροτέραν ἐπιστασίαν ἐμφαίνει, τὸ δὲ βόσκειν, τὴν ἠπιωτέραν. Poemainein acrioris imperij ſignificationem habet, boskein curam mitiorem ſignificat. Vide Theophylactum.

BVLENGERVS.

QVia ſuades, conſulemus Theophylactum, verba eius ſic habent, ἐπειδὴ τέλος ἔσχεν αὐτοῖς τὰ τοῦ ἀρίστου, τῷ Πέτρῳ τὴν προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων ἐγχειρίζει, οὐκ ἄλλῳ δέ, ἀλλὰ ἴσως τούτῳ δίδωσι, πρῶτον μὲν ὅτι πάντων ἔκκριτος, καὶ στόμα τοῦ χοροῦ παντός. Poſtquam finitum eſt ei prandium, Petro præfecturam ouium totius terræ habitabilis tradit, primum qui-

dem quia electus eſt ex omnibus, omniumque eſt maxime eximius, & os chori totius, deinde oſtendens ei confidendum negationem eius eſſe deletam. Et negationem quidem ei non exprobrat, dicit autem, εἰ φιλεῖς με προΐστασο τῶν ἀδελφῶν, ſi me amas, præfectus eſto fratrum. Iudice quem depopoſceras, cauſa cadis, & aduerſum te pronuntiat iudex tuus. Ait enim præfecturam datam Petro non alij, præfecturam, inquam, totius terræ habitabilis, quia ex omnibus erat electus, omnium maxime eximius, os chori totius, ideo iuſſus præeſſe, προΐστασθαι τῶν ἀδελφῶν, fratribus.

CASAVBONVS.

Defenſores pontificiæ Monarchiæ, cùm verbum, ποίμαινε, vrgent, vt Hildebrandinam doctrinam ſtabiliant, quod facit Bellarminus, faciunt imperitè, ridiculè, abſurdè.

BVLENGERVS.

Modeſtiam in te, & os probum commendari non vis, qui tam intemperanter fellis tui virulentiam in viros maximos, doctiſſimos, integerrimos euomas. De Monarchia iſta Hildebrandina mendacium tuum impudens toties reuici, vt eadem inculcare ſæpius me pigeat. De Paſtoris officio aſſentior Chryſoſtomo lib. 2. de Sacerdotio, molliter habendas oues, ſi lenitate procurari poſſunt, vbi vlcus chironium eſt, vrendum, ſecandum. ὥσπερ γὰρ εἰς ἀπόνοιαν αἴρονται πολλοὶ, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν τῆς ἑαυτῶν καταπίπτουσι σωτηρίας ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι πικρῶν ἀνασχέσθαι φαρμάκων, Vt enim multi animum deſpondent, & ſalutem deſperant, quod remedia acerba ferendo non ſint, ita & nonnulli quibus pœnæ noxiis pares non irrogantur in contemptum deflectunt, & longe nequiores fiunt, ducunturque ad maiora peccata. ὁ μὲν γὰρ τῶν προβάτων ποιμὴν ἔχει τὸ ποίμνιον ἑπόμενον, ᾗπερ ἂν ἡγῆται· εἰ δὲ καὶ ἐκτραπεῖεν ἵνα τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ τὴν ἀγαθὴν ἀφέντα νομὴν, λεπτόγεα καὶ ἀποκρημνα βόσκοιτο χωρία. Paſtor ouium habet gregem ſequentem quocunque duxerit. Quod ſi quædam oues deſciuerint à recta via, & relicto bono pabulo, ſterilia atque abrupta loca depaſcant, ſatis habet paſtor altius aliquantum inclamare, vt palantes ac diſperſas reuocet, atque in gregem cogat. Si verò à recto Chriſtianæ fidei tramite aberrauerit quis, hîc paſtori magnum negotium incumbit, magna tolerantia. Hac tolerantia vtitur quotidie Pontifex maximus, vt errantes oues ad gregem cogat. Sed quid opis ſi obduruerunt? ſi deſtinata pertinacia in hæreſi durant? ποιμαίνειν ais dici, quia paſtores ἐν τῇ πόᾳ μένουσι, in herba manent vt oues paſcant, & ego aio βόσκειν eſſe, βόας ἀκεῖν, exercere boues ſtimulo, vt vſibus hominum ſeruiant, vel melius, βοῇ ἀσκεῖν, id eſt clamoribus exercere greges. Quare & βόσκειν durius imperium ſignificare videtur, quam ποιμαίνειν. Vt ſit, Chriſtus Dominus, paſtor ſummus, vicarium paſtorem inſtituit Petrum vt oues in quibus Apoſtoli cenſentur paſceret, vt fratres confirmaret, lapſos erigeret, vt ligaret, ſolueret. Quid mirum ſi, vt paſtor oues in paſcua ducit, arietantes agnos hibiſco compeſcit, errantes ad gregem cogit, ita & oues tabidas ſegregat, morbidis ignem aut ferrum, ne contagio ſerpat, admouet. Paſtoris eſt ouibus mederi lenibus remediis, ſi commodè poteſt, acerbioribus, ſi aliter non poteſt. Super ouium præfectura Petro data quid patres ſentiant, ſi vacat, & lubet audi. Epiphanius in Anchorato, οὗτός ἐστιν ὃς ἤκουσε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Hic eſt qui audiuit paſce oues meas, cui concreditum eſt ouile. Chryſoſtomus ad Ioann. 21. λέγει ἀκολούθει μοι· ἐνταῦθα πάλιν τὸ κηδεμονικὸν αἰνίττεται καὶ τὸ σφόδρα πρὸς αὐτὸν οἰκείως διακεῖσθαι· εἰ δὲ λέγει τις, πῶς οὖν ὁ ἰάκωβος τὸν θρόνον ἔλαβε τῶν ἱεροσολύμων; ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι τοῦτον οὐ τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἐχειροτόνησε διδάσκαλον. Dicit ei Dominus ſequere me. Inde rurſus curam eius, & vehementem in eum affectum demonſtrat. Quod ſi quis dicat, quomodo igitur Iacobus cathedram accepit Hieroſolymorum? Reſpondebo, Petrum Dominus non throni alicuius, ſed totius orbis conſtituit doctorem, &c. Qui enim in cœna Dominum interrogare auſus non eſt, ſed id muneris alteri delegarat, οὗτος καὶ προεστασίαν ἐνεπιστεύθη τῶν ἀδελφῶν. ἐπεὶ οὖν μεγάλα αὐτῷ προεῖπε καὶ τὴν οἰκουμένην ἐνεχείρισε καὶ τὸ μαρτύριον προανεφώνησε, καὶ ἀγάπην ἐμαρτύρησε πλείονα τῶν ἄλλων. iſti & præfectura fratrum concredita eſt. Quoniam igitur ei magna Dominus prædixerat, & vniuerſam terram habitabilem ei tradiderat, & martyrium ei denuntiarat, & amorem aliorum amore maiorem teſtatus erat. Ambroſ. cap. vlt. Luc. Quem eleuandus in cœlum amoris ſui vicarium relinquebat. Maximus ſerm. de ſanct. Petro & Paulo, Hic eſt Petrus cui Chriſtus aſcenſurus ad patrem paſcendas ouiculas ſuas, ouéſque commendat. Leo magnus epiſt. 89. ad Epiſcop. Vienenſ.

Cui

Cui cum præ cæteris ſoluendi & ligandi poteſtas tradita ſit, paſcendarum tamen ouium cura ſpecialius mandata eſt. Sermon. 3. de Aſſumptione ſuâ ad Pontific. De toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur, vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multique paſtores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus. Gregorius lib. 4. epiſt. 32. Totius Eccleſiæ Petro cura commiſſa eſt. Ipſi quippe dicitur, paſce oues meas. Theophylactus in cap. 21. Ioann. ἐγχειρίζει μὲν τῷ πέτρῳ τὴν προστασίαν τῶν πιστῶν πανταχοῦ· τὸν θρόνον ἔλαβεν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. ἐπεὶ δὲ καὶ τοιούτων ἠξιώθη, ὡς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐγχειρισθῆναι. Tradidit Petro præfecturam fidelium omnium. Thronum accepit Petrus vniuerſæ terræ habitabilis. Poſtquam tantarum rerum dignus habitus eſt, vt & ei totus orbis committeretur. Hoc mihi nota, ſoli Petro non aliis dici paſce oues meas, vt ait Theophylactus, primum quia nominatim eum appellat, deinde quia ei dictum paſce oues meas, cui dictum diligis me plus his. Tertio, quia ter interrogatur, diligeret nec Dominum plus aliis; quatto cum ſibi de firmitate & conſtantia amoris metueret, imbecillitatem ſuam in terna negatione expertus, contriſtatus eſt, quæ triſtitia ſoli Petro propria fuit, vt & negatio. Adde quod illi dicitur paſce oues meas, cui prædicitur crucifixio, cum ſenueris extendes manum tuam. Omnino nunquam Petrus de Ioanne interrogaſſet, ſi putaſſet dictum omnibus, Paſce oues meas.

AD CAPVT CXXXVIII.

EXagiras quatuor illa capita quæ Illuſtriſſ. Baronius admonet peculiariter, & ſeparatim ab aliis Apoſtolis in Petrum à Domino collata eſſe. Primum eſt, Tu vocaberis cephas, quod ſingulariter Petro tributum eſſe agnoſcis. Alterum, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, quod ſupra ſatis oſtendimus Petro proprie dictum. Tertium, Tibi dabo claues regni cœlorum, quod qui aſſerunt aliis Apoſtolis à Chriſto dictum, aut locum ex euangelio vbi dictum ſit, afferant, aut imponere ſe fateantur. Quartum, Paſce oues meas, quod vel inuiti ſoli Petro, vt ait Theophylactus, non aliis Apoſtolis dictum, niſi ſalſi attineri volunt, fateantur neceſſe eſt. Quæ priuilegia vbi Cyprianus in vnum contulit lib. de vnit. Eccleſ. ſubiungit, ſuper vnum illum ædificat Eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandat oues ſuas. Et quamuis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat & dicat, Sicut miſit me pater & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum. Si cui remiſeritis peccata remittuntur illi, ſi cui retinueritis, retinebuntur. Tamen vt vnitatem manifeſtaret, vnam cathedram conſtituit, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant vtique & cæteri Apoſtoli quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris & poteſtatis. Sed exordium ab vnitate proficiſcitur. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia & cathedra vna monſtretur. Et paſtores ſunt omnes, ſed grex vnus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus vnanimi conſenſione paſcatur. Quam vnam Eccleſiam etiam in cantico canticorum Spiritus Sanctus ex perſona Domini deſignat, & dicit, Vna eſt columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Hanc Eccleſiæ vnitatem qui non tenet tenere fidem ſe credit? Qui Eccleſiæ renititur & reſiſtit, qui Cathedram Petri ſuper quam fundata eſt Eccleſia deſerit, in Eccleſia eſſe confidit? Quæro de te bona venia, Caſaubone, an hæc à Cypriano ſcripta eſſe fateatis. Non ita frontem exuiſti vt neges. Quæro iterum cum Cathedram Petri ſuper quam fundata eſt Eccleſia deſerueris, an in Eccleſia quæ vna eſt, te eſſe confidas? Quæro negéſne Cyprianum hic ſcribere, Chriſtum ſuper vnum Petrum ædificare Eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandare oues ſuas. Quæro an Cyprianus diſerte non aſſerat vni Petro Dominum dixiſſe, Tu es Petrus & ſuper hanc petram &c. Quæro an Eccleſiæ vnitatem ab vno Petro Domini auctoritate originem ducere non doceat. Quæro negéſne eundem Cyprianum dixiſſe, primatum Petro dari, licet cæteri Apoſtoli pari conſortio dignitatis & honoris præditi eſſent, vt vna Chriſti Eccleſia, & cathedra vna monſtretur. Quæ, malum, intemperiæ te agunt, vt cum iſta omnia Cyprianum dixiſſe admittas, clariſſimis eius verbis tenebras offundere & certis incerta, claris obſcura, indubitatis dubia oppone coneris. Non minus eſt irritus labor tuus in adulteranda Hieronymi ſententia, cuius verba ſic habent lib. 1. aduerſus Iouinianum. At dicis, ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet id ipſum ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claues regni cœlorum accipiant, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur, tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſ-

matis

maris tollatur occaſio. Negas ab Hieronymo Petrum vocari caput? Quam eſſe corpori, ſublato capite, vim & efficientiam putas? Vides ea quæ ex Auguſtino ad infirmanda Hieronymi verba ſublegiſti, non eſſe caſſæ nucis, cum Auguſtinus ipſe Petri principatum diſertiſſime agnoſcat, vt ſupra oſtendimus, vbi de clauibus Petro datis tam cumulate & ampliter egimus, vt eadem ſæpius obtrudere me pigeat. Ibidem & de Chryſoſtomi verbis abunde diximus. Nihil adeo verum, adeo clarum eſt in literis ſacris, aut patribus, cui nebulæ à tenebrionibus aſpergi nequeant, ſed illæ diſcutiuntur per ſe, & cadunt, veritas emergit, & ſua luce fruitur. Bene Optatus Mileuitanus dixit lib. 2. Bono vnitatis Beatus Petrus, cui ſatis erat ſi poſtquam negauit ſolam veniam conſequeretur, & præferri omnibus Apoſtolis meruit, & claues regni cælorum communicandas cæteris ſolus accepit. Vis vno verbo expedire te, dic mentiri Optatum, & claues aliis Apoſtolis à Petro communicatas eſſe nega. Nos in capite totam iuriſdictionem fuiſſe agnoſcimus, à quo in membra deriuaretur. Addit Optatus, ſtant tot innocentes, & peccator accipit claues, vt vnitatis negotium formaretur prouiſum eſt, vt peccator aperiret innocentibus, ne innocentes clauderent contra peccatores, & quæ neceſſaria eſt vnitas eſſe non poſſet. Aut Optatus male ſentit, qui vni Petro quaſi capiti claues tribuit, aut Caſaubonus, qui Petro detractas cupit, errorem grauiſſimum errat. Idem lib. 1. Igitur negare non potes ſcire te in vrbe Roma Petro primo cathedram epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, vnde & Cephas eſt appellatus, in qua vna cathedra vnitas ab omnibus ſeruaretur, ne ſinguli Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent, vt iam ſchiſmaticus & peccator eſſet qui contra ſingularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedra vnica, quæ eſt prima de dotibus. Sedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus. Quid ais, Optate? Petrum omnium Apoſtolorum caput eſſe defendis? Ne moue Camarinam. Exundat in te, Caſaubonus, & pro limpida aqua ſutorium atramentum offundit. Negat te, quæ dicis, dicere, verba tua luci ſubtrahit, tenebras ſuas aſpergis, ſed illæ euaneſcunt, tua lux liquidius micat. Schiſmaticus & peccator eſſe non dubitat Caſaubonus, vt contra ſingularem Petri cathedram libere inſurgat, & alteram collocare conetur. Sed abſcedant iocularia, & ſerio agamus. Fateor patres eandem interdum Apoſtolis in grege Dei paſcendo poteſtatem, eundem clauium vſum tribuere. Imo quilibet ſacerdos, quilibet parochus, quilibet Epiſcopus paſcere gregem ſuum eo ſtudio debet, quod Petro Dominus commendauit. Sed vt patres agnoſcant claues, & parochis & ſacerdotibus cum ligandi & ſoluendi poteſtate datas eſſe, non tamen vnum in Eccleſia caput eſſe negant, à quo efficientia omnis & virtus in reliqua membra deriuetur. Id Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus volunt, cum & in omnibus ſacerdotibus ac Epiſcopis æquam ligandi ac ſoluendi poteſtatem eſſe aſſerunt, & iidem Petrum Eccleſiæ caput à Chriſto inſtitutum eſſe declarant. Miror te, in quo & iudicium, & aliquis animi candor eſſe putatur, aduerſus ea quæ clara ſunt tantum obniti, & ſuffurari ac ſublegere è patribus voculas aliquot ambiguas, vt clariſſimis verbis fucum facias. Ecce tibi Bernardus ingenuæ vir nobilitatis, admirabilis ſanctitatis, palpum obtrudere pontificibus haud ille quidem ſolitus, Epiſtol ad Eugenium Roman. Pontificem de conſiderat. in hæc verba pronuntiat, Tu es cui claues traditæ, cui oues commiſſæ ſunt. Sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto differentius vtrumque præ cæteris nomen hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos. Tibi vniuerſi crediti ſunt, vni vnus, nec modo ouium, ſed & paſtorum tu vnus omnium paſtor. Vnde id probem quæris. Ex verbo Domini. Cui etiam non dico epiſcoporum, ſed & Apoſtolorum ſic abſolute, & indiſcrete totæ commiſſæ ſunt oues. Si me amas Petre paſce oues meas. Quas? Illius vel illius populoſæ ciuitatis, aut regionis aut certe regni. Oues meas, inquit. Cui non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed deſignaſſe omnes. Quid tu ad hæc? Offucias, titiuilitia, carduorum pappos. Opponis alia verba Bernardi, quibus diſpenſationem Petri ſucceſſori, non poſſeſsionem datam oſtendit. Quorſum illa? Oſtende eum non dicere quæ tam diſerte dicit, aut ſi felli tuo indulges, aude dicere ſanctiſſimum patrem mentiri. Citius nodum hunc ſcideris, quam ſolueris. Audi Arnobium, miſſi Bernardus ad palatum non facit. Sic ille vel te negante vetuſtiſsimus auctor, ſiue ſub Diocletiano quod negas, ſiue ſub Conſtantio vixerit, quod tibi magis probari videtur ad Pſal. 138. Apoſtolo pœnitenti ei ſuccurritur, qui eſt Epiſcoporum Epiſcopus, & maior gradus redditur plorans, quam ſublatus eſt denegando, &c. Quod vt doceam illud oſtendo, quod nullus Apoſtolorum paſtoris nomen accepit. Solus enim Dominus Ieſus Chriſtus dicebat, Ego ſum paſtor bonus, & iterum, me, inquit, ſequuntur oues meæ. Hoc ergo nomen ſanctum, & plus nominis poteſtatem poſt reſurrectionem ſuam Petro pœnitenti concesſit, & ter negatus negatori

ni ſuo

ri ſuo hanc quam ſolus habuit, tribuit poteſtatem. Quid ad hæc tu? Palearum caſſa, & vitreas fractas. Implicas, explicas, meras affanias, & apinas opponis. Sanctus Leo epiſt. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalon. Inter beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio, vni tamen datum eſt, vt cæteris præemineret, de qua forma Epiſcoporum eſt orta diſtinctio. Quid audio, beatiſſime Leo, à ſancto Petro datum eſſe ais, vt cæteris Apoſtolis præemineret, vnde nata Epiſcoporum diſtinctio. Per Caſaubonum id non licet. Æqualis omnium eſt poteſtas, ſi Caſaubonus auditur. Nulla imperij forma, nulla ratio adminiſtrationis in Eccleſia conſtat. Monarchiam ille deteſtatur, ὀχλοκρατείαν non domi, ſed foris probat. Fortè an Gregorij magni rationem haberi ſinet. Audiatur libro 4. epiſt. 38. Certè Petrus Apoſtolus primum membrum ſanctæ & vniuerſalis Eccleſiæ eſt. Paulus, Andræas, Ioannes qoid aliud quàm ſingularum ſunt plebium capita? Vtunt hominem illa verba, diuerticula quærit. Fruſtra Gregorius verè magnus ſuperiori patrum claſſi calculum ſuum addit, Caſaubonum non moratur. Ille tamen nouum belli genus tentat. Petrum cum Paulo committit. Abſtinete manus ſanctiſſima Eccleſiæ columina. Suum vnicuique decus conſtat. Vos electi pares, & labor ſimiles, & finis fecit æquales, ait ſanctus Leo, ſed impares primatus Petro, Chriſti voce attributus. Eucherius Lugdunenſis homilia in Natalem Petri & Pauli. Æquales enim illos, ac pares per varia & diuerſa virtutum genera dixerim. Petro quidem claues regni cœlorum Domino committente creduntur, ſed Paulo ſiue in corpore, ſiue extra corpus vſque ad thronum tertium ſublimato, cœlorum ſecreta reſerantur. Sed ad rem, ſi doctrina ſpectatur Paulum Petro doctiorem fuiſſe fatemur, & magis expolitum, & quia longè lateque verbum Dei proſeminarit, κατ' ἐξοχὴν vocari Apoſtolum. Auguſtinus lib. 3. ad Bonifacium cap. 3. Apoſtolus cùm dicitur, ſi non exprimatur quis Apoſtolus, non intelligitur niſi Paulus, quia pluribus eſt epiſtolis notior, & plus omnibus laborauit. Si principatum inter Apoſtolos ſpectas Petrus dicitur princeps Apoſtolorum, quia inſtitutus eſt à Chriſto caput & paſtor ouium. Origenes in cap. 6. ep. ad Rom. Petro cum ſumma rerum de paſcendis ouibus traderetur, & ſuper ipſum, velut ſuper, στερεάν, ſolidam terram fundaretur Eccleſia, nullius confeſſio virtutis ab eo niſi caritatis exigitur. Euſebius in Chronico, τῆς ἰδίας σ δεκαέτιας ἔτος μ' Πέτρος ὁ κορυφαῖος τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ πρώτην θεμελιώσας ἐκκλησίαν εἰς ῥώμην ἄπεισι τῆς ῥωμαίων ἐκκλησίας α' ἐπίσκοπος μετὰ πέτρον τὸν κορυφαῖον λῖνος ἔτη ιη'. Anno 40. à Chriſto incarnato Petrus vertex Apoſtolorum qui fundauit primam Eccleſiam Antiochiæ. Eccleſiæ Romanorum primus Epiſcopus poſt Petrum Coryphæum fuit Linus annos 18. lib. 2. hiſtor. cap. 14. τὸν καρτερὸν καὶ μέγαν τῶν ἀποστόλων, τὸν ἀρετῆς ἕνεκα τῶν λοιπῶν ἁπάντων προήγορον πέτρον, fortem, & Apoſtolorum maximum Petrum, qui virtutis cauſſa reliquorum omnium antiſtes ac proloquutor fuit. Baſilius ſerm. de iudicio, ὁ μακάριος πέτρος ὁ πάντων μὲν τῶν μαθητῶν προκριθεὶς, μόνος δὲ πλεῖον τῶν ἄλλων μαρτυρηθεὶς, καὶ μακαρισθεὶς, ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πιστευθεὶς, Beatus Petrus qui prælatus eſt omnibus diſcipulis, & cui Dominus dedit plura teſtimonia quàm aliis, cui commiſſæ ſunt regni claues. Cyrillus Alexandrinus apud Thomam lib. contra Græcos, Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſiæ gentium dux ex Iſrael egrediens ſuper omnem principatum & poteſtatem; &c. Sic & Petro, & eius ſucceſſoribus pleniſſimè commiſit, & nulli alij quàm Petro Chriſtus quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit. Euthymius in cap. vlt. Ioann. Petrus accepit præſidentiam ſuper diſcipulos. Si dicas quomodo Iacobus ſedem Hieroſolymis accepit, Reſpondeo, hunc Petrum totius orbis magiſtrum eſſe conſtitutum. Cyprianus epiſt. ad Quintum, Nec Petrus quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificat Eccleſiam ſuam, &c. Apoſtolū Petrum in quo primatus Apoſtolorū tam excellenti gratia præeminet. Epiſt. ad Iubaianum, Nos vnius Eccleſiæ caput & radicem tenemus. S. Maximus ſerm. 3. de Apoſtolis, quanti ergo meriti apud Dominum ſuum Petrus erat, vt ei poſt naiculæ paruæ remigium totius Eccleſiæ gubernacula traderentur. Ambroſius ſerm. 2. Hanc ſolam Eccleſiæ nauem aſcendit Dominus, in qua Petrus magiſter eſt conſtitutus, dicente Domino, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, &c. Sicut enim Noë arca naufragante mundo cunctos quos ſuſceperat incolumes reſeruauit, ita & Petri Eccleſia conflagrante ſæculo omnes quos amplectitur, repræſentabit illæſos, & ſicut tunc tranſacto diluuio ad arcam Noë columba ſignum pacis detulit, ita & tranſacto iudicio ad Eccleſiam Petri Chriſtus gaudium pacis referet. Auguſtinus lib. 2. cap. 1. de Baptiſ. Quis enim neſcit illum Apoſtolatus principatum cuilibet epiſcopatui præferendum. Idem, ſiue quis eſt alius auctor quæſt. veter. & noui teſtamenti quæſt. 75. Sicut in Saluatore erant omnes cauſſæ magiſterij, ita & poſt Saluatorem in Petro omnes continentur. Ipſum enim conſtituit caput eorum, vt paſtor eſſet gregis Dominici, &c. Manifeſtum eſt in Petro omnes contineri: rogans enim pro Petro, pro

omnibus rogaſſe dignoſcitur. Semper enim in præpoſito populus aut corripitur aut laudatur. Sed de ſemita in viam. Petrus caput eſt Eccleſiæ, Paulus doctor gentium. Sanctus Maximus ſerm. vlt. de Petro & Paulo, Petro, inquit, clauis potentiæ, Paulo clauis ſapientiæ data eſt. Beatus Petrus & Paulus eminent inter vniuerſos, & peculiari quadam prærogatiua præcellunt: verum inter ipſos quis cui præponatur incertum eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, quia æquales ſunt paſſione. Eucherius Lugdunenſ. ſerm. in natalem Petri & Pauli, Paulus humanitatis & pietatis clauibus vſque ad tertiam cœli regiam penetrauit, æqualis per omnia virtutibus Petri. Nam & ſi ille primus, iſte præcipuus.

AD CAP. CXLVI.

CASAVBONVS.

BAronium ſcio fuiſſe virum grauem & doctum, me tamen amor veritatis, & zelus gloriæ Dei cogunt intrepide pronuntiare, deliri hominis & mente capti verba ipſum vſurpare potius quam grauis & docti.

BVLENGERVS.

ET tu non in Baronio modò, ſed in omnibus & antiquis & recentioribus qui præter te ſentiunt, virulenti vituperonis, vel potius male dicentiſſimi calumniatoris verba vſurpas. Quid eſt enim in quo Illuſtriſſimus Baronius tam aniliter peccauit, vt delirus & mente captus audire debeat. Ait ille Dominum oues ſuas Petro paſcendas dediſſe, Chriſtum dicere, alias ſibi oues eſſe, quas in ouile ſuum coacturus ſit, illæ autem vocem eius auditutæ ſint, futurumq́; , vt fiat vnum ouile, & vnus paſtor; An qui verè ſentit, qui vera loquitur, delirus audire debet. Quæro de te, negeſne Chriſti verba eſſe quæ Baronius eius eſſe dixit, negeſne Chriſtum ouium ſuarum curam fidei Petri credidiſſe, illas ne oues quas Dominus in ouile cogendas, & vocem eius audituras ait, eximas ouium numero quæ Petro commiſſæ ſunt, & alium paſtorem inſtituas. Si alium paſtorem non inſtituis, quàm qui à ſummo Paſtore Chriſto in cœlum abeunte inſtitutus eſt, quæ tibi mens, vt delirum hominem, & mente captum voces eum qui vim ſuam verbis Domini, ius ſuum Petro integrum eſſe cupit.

CASAVBONVS.

SCripturam interpretatione ſua manifeſtiſſimè deprauat: ſumit illud pro certo, ſoli totum Chriſti gregem eſſe commiſſum, & eius vnius imperio ſubiectum.

BVLENGERVS.

IMo tu verba Chriſti manifeſtiſſimè deprauas. Soli enim Petro dixit, Paſce oues meas, & tu aliis dixiſſe falſò aſſeueras. Theophylactus, οὐκ ἄλλῳ δὲ ἀλλὰ τούτῳ ταύτην δίδωσι. πρῶτος μὲν οὖν πάντων ἔκκριτος. Non alij autem, ſed Petro præfecturam ouium dat, quia omnium eſt eximius. Chryſoſtomus, Καὶ ἀφεὶς τοὺς ἄλλους προσδεχόμενον τούτῳ περὶ τούτων διαλέγεται. Cur aliis prætermiſſis, de his talibus cùm Petro agit. Erat inter Apoſtolos ἔκκριτος, eximius. Idq́; ait Cyprianus, ait Optatus, vt vnitas Eccleſiæ ſeruaretur, ne ſinguli Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque eccleſias defenderent, vt iam ſchiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularem Eccleſiam alteram collocaret. At, inquis, vnus paſtor eſt Chriſtus. Vnus eſt primaria auctoritate, Petrus ſecundaria, vnus eſt inuiſibilis, Petrus vnius Eccleſiæ viſibilis, vnus viſibilis paſtor. Corpori viſibili viſibile caput eſſe oportuit. Deus Rex vnus, iudex vnus eſt inuiſibilis, alij tamen reges, alij iudices viſibiles, & alij aliis ſuperiores. Fateris Sacerdotem Diacono ſuperiorem, Epiſcopum Sacerdote, Archiepiſcopum Epiſcopo, Patriarcham Archiepiſcopo, quidni ad vnũ deuenias, qui in Eccleſiæ adminiſtratione Patriarchis ſuperior ſit, vt vnitas ſeruetur? Ideo Chriſtus Petro paſcendas ſuas oues tradidit, Petrus ſucceſſoribus ſuis, vt capite cõſtituto, ait Hieronym. ſchiſmatis occaſio tolleretur. Nec enim aliũde obortæ ſunt hæreſes, ait Cyprianus epiſt. 55.

epiſt. 55.65 69. ac nota ſchiſmata, quam inde quod vnus in eccleſia Dei ſacerdos, qui Chriſti vice fungatur non cogitetur, ac pariter cognoſcatur. Auguſt. in Ioannem tract. 50. & 124. docet Dei eccleſiam in Petro claues accepiſſe, & in ſe Petrum totius eccleſiæ figuram repræſentaſſe, ne videlicet tantum munus videretur in Petri perſonam ſolummodo eſſe collatum, ac cum illo pariter extinctum, ſed potius in ipſum, tanquam in totius corporis caput myſticum, quod non extingueretur, ſed viueret in ſucceſſoribus. Idem epiſt. 165. Si ordo ſucceſſorum ſibi ſuccedentium conſiderandus eſt, quanto certius, & vere ſalubriter ab ipſo Petro numeramus cui totius eccleſiæ figuram gerenti Dominus ait, ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam, & portæ inferorum non vincent eam. Petro enim ſucceſſit Linus, &c. Ita & Optatus lib. 1. Ergo cathedra vnica, quæ eſt prima de dotibus, ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus, &c. At, inquis, Tertull. lib. de præſcriptionibus c. 21. omnes Apoſtolicas eccleſias matrices & originales fidei vocat. Admitto, ſed non id prohibet in eccleſia vnum eſſe, caput vt vnitas ſeruetur.

AD CAPVT CXLIX.

CASAVBONVS.

PErgit Baronius, & ex epiſtola Auguſtini 165. hæc deſcribit. In illum autem ordinem epiſcoporum qui ducitur ab ipſo Petro vſque ad Anaſtaſium qui nunc eandem cathedram ſedet, etiam ſi quiſpiam traditor per illa tempora ſubrepſiſſet, nihil præiudicaret Eccleſiæ, & innocentibus Chriſtianis, quibus Dominus prouidens ait de præpoſitis malis, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite. Palam eſt hiſce verbis Baronium Papis Romæ aſſerere *ἀναμαρτησίαν* in fide, & infallibilitatem.

BVLENGERVS.

ADmitto *ἀναμαρτησίαν*, & infallibilitatem ex Auguſtini verbis in Romano pontifice agnoſci. Quid tum deinde? Dominus ait, O raui pro te, Petre, ne deficeret fides tua, & tu conuerſus confirma fratres tuos. Id cauſæ fuit cur cæteri gentium omnium epiſcopi ſi quæ ſuper rebus fidei controuerſiæ exortæ eſſent, Romanum pontificem appellarent, & ab eo dictata fidei acciperent. Cyrill. in Theſauro. Decet nos vt membra cum capite coniungi Romano pontifice & Apoſtolico throno, à quo noſtrum eſt quærere quid credere, quid ſentire, quid tenere debeamus, *τὶ πιστεύειν, ϗ̀ τὶ δοξάζειν μέλλομεν, ϗ̀ κρατεῖν*. Quod ais Theophylactum, imo etiam Maldonatum, verba Domini, quæ dicunt facite, de præceptis Moſis accepiſſe, non efficiunt, vt de iis quæ præſcribuntur à Romano pontifice accipienda non ſint, cum diſerte Auguſt. ad Romani Pontificis fidei dictata referat, quæ ſeruanda eſſe docet.

AD CAP. CL.

CASAVBONVS.

AVdiamus quæ ſequuntur, Id ipſum de Petro, ac de Rom. eccleſiæ pontificibus teſtati ſunt, quotquot ab exordio naſcentis eccleſiæ extiterunt noſtrarum rerum Catholici tractatores. Bone Deus! Adeóne quemquam ſuæ exiſtimationis eſſe ſecurum, vt quæ ſciat falſiſſima eſſe, ea non dubitet ita aſſeueranter affirmare. Nos vero ſerio affirmamus, neminem fuiſſe è ſcriptoribus eccleſiaſticis per annos ſexcentos & plures, qui meminerit monarchiæ illius Petri & Romæ Pontificum.

BVLENGERVS.

REponam tibi verba tua. Bone Deus! Adeóne Caſaubonum ſuæ exiſtimationis eſſe ſecurũ, vt quæ ſciat falſiſſima eſſe, ea non dubitet ita aſſeueranter affirmare. Faciam vt vel cœci te falſa pro veris obtrudere videant. Negas per ſexcentos annos monarchiæ Petri & Romæ Pontificum quenquam è ſcriptoribus Eccleſiaſticis meminiſſe. Falſum reuincit Irenæus lib. 3. capite tertio. Ad hunc Apoſtolatus Petri principatum propter potentiorem principalita-

tem omnem Eccleſiam conuenire oportet. Tertullianus lib de pudicitia Rom. Pontificem vo-
cat, Pontificem Maximum, Epiſcopum Epiſcoporum, benedictum Papam, Apoſtolicum. Ori-
genes hom. 5. in Exod. tractatu 5. in Matth. Petrum eſſe ait Eccleſiæ fundamentum, & petram
ſolidiſſimam ſuper quam Chriſtus fundauerit eccleſiam ſuam. Homil. 17. in Lucam Petrum
Apoſtolorum eſſe principem. Cyprianus ſer. de bono patientiæ, & lib. 1. ep 8. vnum eſſe Deum,
vnum Chriſtum, & vnam eccleſiam, & cathedram vnam ſuper Petrum Domini voce fun-
datam, aliud ſacerdotium conſtitui non poſſe. Athanaſius ad Felicem Pontific. Rom. ob id
vos, prædeceſſoreſque veſtros Apoſtolicos præſules in ſummitatis arce conſtituit, omniumque
eccleſiarum curam habere præcepit. Hieronym. ad Damaſum, Ego nullum primum niſi Chri-
ſtum ſequens beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri communione conſocior. Super illam pe-
tram Eccleſiam ædificatam eſſe ſcio. Proſper lib. 1. de ingratis,

Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quicquid non poſſidet armis
Relligione tenet.

Auguſtinus ep. 162. Qui poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cùm ſe
videret Romanæ Eccleſiæ in qua ſemper Apoſtolicę Cathedræ viguit principatus per commu-
nicatorias literas eſſe coniunctum. Hieron. dialog. in Luciferianos c. 4. Eccleſiæ ſalus à ſummi
Sacerdotis dignitate pendet, cui ſi non exſors quædam & ab hominibus eminens donatur po-
teſtas, tot in Eccleſiis efficientur ſchiſmata quot Sacerdotes. Neque enim aliunde hæreſes ob-
ortæ ſunt, aut nata ſchiſmata, quam inde quod ſacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in
eccleſia ad tempus ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur. In quarta Synodo pa-
tres ita definiunt, vt beatiſſimus Epiſcopus Romæ vrbis cuius ſacerdotium ſupra omnes anti-
quitas nobis prodidit, locum & facultatem habeat de fide & ſacerdotibus iudicandi. Quid
ego hic vt mendacium tuum in re grauiſſima teneatur reliquorum patrum verba deſcribam,
quæ ſupra variis locis abunde ſparſi. Quod de Dionyſio Areopagita negas illum Petro præci-
puũ aliquod decus arrogare, fugit te ratio. Verba eius hæc ſunt de Diu. nomin. c. 3. ἢ καὶ ὁ κο-
ρυφαία, καὶ πρεσβυτάτη τῶν θεολόγων ἀκρότης, Petrus ſummũ, antiquiſſimumque Theologorum faſti-
gium. Atqui inter Theologos id temporis principem locum tenebant Apoſtoli. Petrus igitur
ſummum antiquiſſimumque Apoſtolorum, & aliorum Theologorum faſtigium. Monarchiam
autem Petro & ſucceſſoribus eius ſpiritalem tribuimus, non ſæcularem & temporalem,
niſi ſi forte per cauſam fidei. Fruſtra igitur eam tam intemperanter in inuidiam vo-
cas, quam Pontifex ipſe niſi in patrimonio Petri, reſpuit & aſpernatur.

AD CAP. CLI.

CASAVBONVS.

SVbiicitur in Annalibus, Id ipſum teſtata ſunt quotquot fuerunt vnquam ſacra concilia in
Spiritu ſancto legitime congregata. Contra, affirmamus nos ne vnum quidẽ ad hanc diem
concilium extitiſſe (Tridentinum excipio) in quo doctrinæ illius capita omnia ſint confirmata.

BVLENGERVS.

QVid ſi falſi te in his capitibus teneri vinco, falſi ne pœnam ſubire paratus es. Veliſi-
caris labris, & nihil vltra. Ad rem. Nicænum concilium primum Occuminum eſſe fa-
teris, vbi Canon ſextus act. 16. Concilij Chalcedonenſis ita concipitur. Eccleſia Romana ſem-
per habuit primatum. Mos autem perduret, &c. Secundum generale concilium Romanum
fuit à Damaſo congregatum, cuius meminit Theodoretus lib. 5. c. 9. ἐπειδὰν μέν τοι συνήδρευσιν
τῆς ῥώμης θείου βουλήσει συγκροτοῦντες καὶ ἡμᾶς ὡς οἰκεῖα μέλη προσεκαλέσασθε διὰ τῶν θεοφιλεστάτου βα-
σιλέως γραμμάτων. Quandoquidem Synodum Romani Dei voluntate indicentes, & nos vo-
caſtis vt propria membra, per literas Imperatoris Deo cariſſimi. Tertio concilio genera-
li quod Epheſi coactum eſt Cyrillus Alexandrinus epiſcopus Celeſtini Romani Pontifi-
cis locum tenet, τόπον ἀίων, apud Euagrium capit 4. libr. 1. Vbi Epiſcopi aiunt, ſe
κατεπειχθέντες ἀπό τε τῶν κανόνων, καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν, καὶ συλ-
λειτουργοῦ κελεστίνου &c. coactos canonibus, tum epiſtola ſanctiſſimi Patris, & in ſacro
miniſterio ſocij Celeſtini Romani Epiſcopi Neſtorium epiſcopatu pellere. E quarta Synodo

ſupra hæc verba poſuimus, ἵνα ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς ῥωμαίων πόλεως, ὃ τὴν ἱερωσύνην κατὰ πάντων ἡ ἀρχαιότης παρέχει, χώραν καὶ δύναμιν ἔχῃ περὶ πίστεως καὶ ἱερέων ἀνακρίνειν, vt beatiſſimus Romæ Epiſcopus locum & facultatem habeat de fide & Sacerdotibus iudicandi, cuius ſacerdotium omnibus ſuperius antiquitas præbet. Item hæc verba, Quare ſanctiſſimus & beatiſſimus Epiſcopus Romæ Leo per nos, & præſentem ſynodum, vna cum ter beatiſſimo Petro, ὅς ἐστι πέτρα καὶ κρηπὶς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως θεμέλιον, qui eſt petra & fundamentum Catholicæ Eccleſiæ, & vaſis orthodoxæ fidei, ſpoliauit Neſtorium epiſcopali dignitate. Synodus Conſtantinopolitana Act. 4. per Menam Patriarcham ſynodi præſidem ita loquitur, Nos Apoſtolicam ſedem ſequimur, & obedimus, & ipſius communicatores habemus communicatores, & condemnatos ab ipſa, & nos condemnamus. Septima ſynodus Act. 2. probat epiſtolam Hadriani ad Tharaſium in qua hæc verba leges, Cuius ſedes per totum terrarum orbem primatum obtinens lucet, omniumque eccleſiarum Dei caput exiſtit, vnde & ipſe beatus Petrus Apoſtolus Dei iuſſu Eccleſiam paſcens nihil omnino prætermiſit, ſed vbique principatum obtinuit & obtinet. Lateranenſe concilium ſub Innocētio III. Romana Eccleſia diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, vt pote mater vniuerſorum Chriſti fidelium & magiſtra. Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. in ſexto tit. de elect. cap. vbi periculum, vocat Romanum Epiſcopum Vicarium Chriſti, ſucceſſorem Petri, rectorem vniuerſalis Eccleſiæ. Item concilium Florentinum. Vides aſſertionem tuam à vero abludere, imò vero illudere, quæ tot conciliis improbantur.

AD CAPVT CXXXIX.

DE CLAVIBVS.

CASAVBONVS.

Reſpondeo, tradere claues, Item ſoluere & ligare metaphoricas eſſe locutiones, quæ ſæpè ad poteſtatem aliquam deſignandam valent. Aliquando acquiſitio dominij, non autem dominatio intelligitur, *l. 74. ff. de contrahenda emptione.*

BVLENGERVS.

Non hic agimus de acquirendo rerum dominio, ſed de poteſtate aperiendi vel claudendi cœli, quæ Petro data eſt, & claues non ex vulgari vſu hominum, qui regibus vrbium claues tradunt, vt eos dominos agnoſcant, aut emptoribus ædium, vt poſſeſſionis ac dominij ius illis permittant, aut quæſtoribus, vt ærarium publicum adminiſtrent, accipimus, ſed de clauibus cœlorum Petro datis à Domino Ieſu. Obſeruas in literis ſacris duo eſſe loca vbi de clauibus agatur. Iſa. 22. Et dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius, & aperiet, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat. Alter locus eſt Apocal. 3. Hæc dicit ſanctus & verus qui habet clauem Dauid, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Ex quo Apocalypſeos loco rerum omnium poteſtatem Chriſto Domino datam eſſe agnoſcimus, maxime vt cœlum aperiat, & claudat, pro poteſtate & imperio. In Eccleſia duas tantum claues eſſe dicimus, ordinis, & iuriſdictionis, quæ vtræque Petro datæ velqti paſtori gregis Dominici, vicario Chriſti, capiti totius Eccleſiæ. Illi claues promiſſæ ſingulariter Matth. 16. Datæ communiter cum aliis Apoſtolis Ioan. 20. Vni tamen dictum, tibi dabo claues regni cœlorum, vt vnitas Eccleſiæ commendetur, & primatus in Petro conſtituatur. Cyprianus lib. de ſimplicitate prælatorum. Hoc erant vtique & cæteri Apoſtoli, quod fuit & Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis, ſed exordium ab vnitate proficiſcitur, & primatus Petro datur, vt Eccleſia vna monſtretur. Hilarius libro 3. de Trinitate. Vos ô ſancti & beati viri ob fidei veſtræ meritum claues regni cœlorum ſortiti, & ligandi, atque ſoluendi in cœlo & in terra ius adepti. Hieronymus lib. 1. in Iouinianum. At dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet id ipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti accipiant claues. Omnino Apoſtoli, quanquam non inter ſe pares fuere, claues tamen accepere.

CASAVBONVS.

BAronius claues Petro promiſſas ſupremi dominij in Eccleſias ſymbola fuiſſe ſcribit, Bellarminus ſummæ poteſtatis in Eccleſiam, argumento clauium domus Dauid. Sed eſt in hac illorum argumentatione tenebrioni cuidam Sophiſtæ conueniens paralogiſmus. Ludunt enim nos ambiguitate verbi.

BVLENGERVS.

TIbi vt videtur, Caſaubone, feralia dicta ſunt floralia, qui Cardinales illuſtriſſimos, doctiſſimos, Vettiana illa tua lingua tenebrionibus ſimiles eſſe velis. Dicunt illi à Chriſto Domino poteſtatem ſummam Petro datam. Admitto, ſed delegatam, ſed à Chriſto ſummo capite hauſtam,& delibatam: fatentur illi aliam clauium poteſtatem ſignificari Apoc. 3. quæ propriè Chriſto conueniat, aliam Iſaiæ 22. quæ Sobnæ adimatur ærarij regij præfecto, vt Oſorius, vel vt Arias Montanus, quæſtori & præfecto regiæ domus, vt Eliacimo detur. Sed quid per claues Petro datas intelligendum putes non explicas. Caluinus de miniſterio verbi, claues accipit, apud te altum ea de re ſilentium. S. Leo ſerm. 3. de anniuerſario aſſumptionis ſuæ, opinor, tibi patrocinabitur his verbis, tibi dabo claues, Tranſiuit in alios vis poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ principes decreti huius conſtitutio commeauit. Vt è verbis tuis adhuc coniicere potui, Apoſtolis omnibus eandem clauium poteſtatem à Chriſto datam eſſe putas, imò omnes inter ſe pares, & ſimili poteſtatis, honoriſque conſortio coniunctos arbitraris. Audi quam prope ad ſententiam tuam accedam. Omnes Apoſtolos eandem in oues Chriſti poteſtatem habuiſſe pronuntio, fuiſſe tamen inter ſe pares diſtrictè nego. Abducit me ab hac ſententia S. Leo epiſt. 84. ad Anaſtaſium Epiſc. Theſſalon. his verbis, Inter beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris ſui quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio, vni tamen datum eſt, vt cæteris præemineret. Hæc mens eſt D. Cypriani lib. de ſimplicit. prælatorum, cùm ait, Sed exordium ab vnitate proficiſcitur, & primatus Petro datur, vt Eccleſia vna monſtretur. Quia vni tantum datæ ſunt claues, vt ordinario & primo paſtori & capiti cæterorũ, à quo vno ſecundum Chriſtum cæterorum auctoritas & iuriſdictio exordium ſumit, vt Eccleſia vna demonſtretur. Vt enim, ait ille, ab vno fonte plures riui, ab vno Sole plures radij, ab vna arbore plures rami, ita vt vnitas Eccleſiæ commendetur, ab vno Petro, Chriſti vicario, Eccleſiæ capite, aliorum auctoritas & iuriſdictio deriuatur. Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ad Cornelium, Nauigare audent ad Petri cathedram, & Eccleſiam principalem, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt. lib. 4. epiſt. 8. ad Cornelium, Scimus hortatos nos eſſe vt Eccleſiæ catholicæ matricem & radicem agnoſcerent, & tenerent. Epiſt. ad Iubaianum, Nos Eccleſiæ caput & radicem tenemus. Eccleſia quæ vna eſt, ſuper vnum qui claues eius accepit voce Domini fundata eſt. Nam Petro primùm Dominus ſuper quem ædificauit Eccleſiam, & vnde vnitatis originem inſtituit, & oſtendit, poteſtatem iſtam dedit. Hilarius ad cap 16. Matth. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur. Sanctus Leo ſermone 3. de anniuerſario aſſumptionis. Si quid cum eo commune cæteris Chriſtus voluit eſſe principibus, nunquam niſi per ipſum Petrum dedit quicquid aliis non negauit. Habent igitur à Chriſto Apoſtoli claues, ſed per Petrum, habent poteſtatem ligandi & ſoluendi, ſed per Petrum, vt cùm exordium ab vnitate proficiſcitur, & primatus Petro datur, Eccleſia vna monſtretur. Auguſtinus tractatu vltimo in Ioannem. Cuius Eccleſiæ Petrus Apoſtolus propter Apoſtolatus ſui primatum gerebat figurata generalitate perſonam. Ad Pſalmum 108. Cuius Eccleſiæ ille agnoſcitur geſſiſſe perſonam propter primatum quem in diſcipulis habuit. Serm. 13. de verbis Domini, Petrus à petra cognominatus, Beatus Eccleſiæ figuram portans, Apoſtolatus primatum tenens. Ex his verbis lucem facimus Auguſt. tractatu 50. in Ioannem, Si in Petro non eſſet Eccleſiæ ſacramentum, non ei diceret Dominus, tibi dabo claues regni cœlorum. Si hoc tantum Petro dictum eſt, non facit hoc Eccleſia. Si autem hoc in Eccleſia fit, Petrus quando claues accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificauit. Id eſt, accepit claues pro tota Eccleſia, vt ab illo tanquam capite in reliqua membra iuriſdictio & poteſtas deriuaretur. Iam vero quod ais ligare & ſoluere metaphoricè dici, tranſlatione ducta à magiſtratibus qui ſontes vinciunt, inſontes abſoluunt, laudo te à Caluino hac in parte diſceſſiſſe. Illud è Ioſepho quantiuis eſt libro 1. belli Iudaici cap. 4. Phariſæi ſimplicitati Alexandræ reginæ ſubeuntes ἤδη καὶ διοικηταὶ τῶν ὅλων ἐγένοντο, διώκειν τε καὶ κατάγειν οὓς ἐθέλοιεν, λύειν τε καὶ δεῖν. diſpenſatores omnium facti, vt in exilium pellerent, ab exilio reuocarent, ſoluerent, ligarent

garent quos vellent. Mihi tamen pluris ſunt iſta Auguſtini quæ ſubiicio, Tractat. 121. in Ioannem, Eccleſiæ caritas quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus noſtris participum ſuorum peccata dimittit, Eorum autem qui non ſunt participes, tenet. Sed de his abunde ſupra egimus, aliò feramur.

AD CAP. CLII.

SCripſerat Baronius, Quod in primis ad miraculorum virtutem ſpectat, nunquam ad falſæ doctrinæ atteſtationem ab hæreticis aliquod factum aliquando miraculum reperiri, quod vere miraculum dici poſſet. Vere ſcripſerat, & ex ſententia omnium Theologorum. Tu reſpondes, Quod ad miracula attinet mirari ipſe ſatis non poſſum, tam frigide, tam ieiune, tam periculoſe locum illum in Annalibus eſſe tractatum. Satius enim erat nihil dicere, quàm ea dicere, quæ in gratiam planorum, impoſtorum, pſeudoprophetarum & hæreticorum videri iure poſſint eſſe ſcripta, verba ſunt aſpera & dura. Quæro de te, an ſit frigide, ieiune, periculoſe de miraculis ſcribere, in gratiam planorum, impoſtorum, pſeudoprophetarum, hæreticorum ſcribere, cum ea ſcribuntur quæ ipſis Chriſti Domini verbis, totius Eccleſiæ fide firmantur. An frigide, ieiune, periculoſe loquebatur Dominus Ieſus cum diceret, Si non veniſſem, & opera non feciſſem quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Ioan 15. Vt ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tibi dico ſurge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam Mat. 9. An planus erat Paulus cum diceret Heb 2. Conteſtante Deo ſignis & virtutibus, An impoſtor Marcus cum ſcriberet c. vlt. Illi autẽ profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & ſermonẽ confirmãte ſequẽtibus ſignis. An pſeudopropheta Chriſtus cum diceret Mar. vlt. Signa autẽ eos qui crediderint hęc ſequentur. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, & ſi mortiferũ quid biberint, non eis nocebit, ſuper ægros manus imponent & bene habebunt. Omnino plani ſunt, à fide transfugæ, pſeudoprophetæ, qui miraculorum fidem eleuant, vt ſua ſomnia rudibus obtrudant. Diſcant fanaticĩ, quod Baronius erudite inculcat, Miraculum opus eſſe ſupra naturæ ordinem quod virtute ſolius Dei fit, vt veritati fides adſtruatur. Diaboli miracula quæ ſupra naturæ ordinem ſunt, patrare nequeunt, quia ipſi intra ordinem naturæ continentur, ipſi naturæ limitibus ac terminis includuntur. Poſſunt imponere oculis, imo vt naturæ præſtantia, mentis acumine, rerum experientia plurimum valent, opera patrare poſſunt, quibus homines in ſtuporem & admirationem rapiantur, ſupra naturam aliquid patrare, mortuos ab inferis excitare, cæcis lumen reſtituere, ipſi naturæ ordine incluſi non poſſunt. Dicebat Domino tentator, ſi tu es filius Dei, dic vt lapides iſti panes fiant. Sciebat ille miraculum, vt veritati teſtimonium reddatur, niſi virtute Dei fieri non poſſe. Vbi verum miraculum, ibi vera fides. Iſaias, Annuntiate quæ ventura ſunt, & dicemus quia Dei eſtis. Prophetæ Baal ignem de cœlo elicere victimis adolendis ope Dæmonum irrito conatu voluerunt, ignem de cœlo Elias teſtimonio veritatis, ope & virtute Dei elicuit. In lege Moyſis & Prophetæ miracula patrarunt, & oraculum fuit vrim & thumin, & probatica piſcina, quæ omnia Chriſto Domino paſſo euanuere. Moſes Exod. 4. vt ſe à Deo miſſum teſtaretur miracula patrauit, in lege Chriſti, Petrus, Paulus, cæteri Apoſtoli miracula patrarunt, hodieque veritatis teſtimonio in Eccleſia Dei quæ vna eſt, catholica eſt, ſancta eſt, patrari perſeuerant. Plani, magi, γόητες, imponunt oculis, illudunt ſenſibus, miracula non patrant. Non patrauit Lutherus, non Caluinus, non alia hominum propudia qui pietati bellum indicunt.

CASAVBONVS.

SI aliquis malus angelus, aut pſeudopropheta ab vnius Dei adoratione aliò nos auertere voluerit, quid agendum erit?

BVLENGERVS.

GRæca ſcis, antiqua ſcis, quæ Dei ſunt neſcis. Malus angelus cæco ſenſum oculorum integrare, mortuum ab inferis excitare non poteſt. Pſeudoprophetæ verbis & ratiunculis, non miraculis graſſantur. Pſal. 71. Qui facit mirabilia ſolus. Pſal. 85. Faciens mirabilia tu es Deus ſolus. Quod ais ætate Chryſoſtomi deſiiſſe patrari miracula, admitto non

vulgo

vulgo patrata eſſe, quia rei Chriſtianæ bono & vtilitati non erant neceſſaria. Vbi tamen eiuſmodi aliquid acciderat, quod aſtruendæ veritati miraculo egeret, miracula patrata eſſe pronuntio. Ruffin. li. 11. c. 4. Cùm Lucius Epiſcopus Arrianus Catholicos vbique durius acciperet, Monachos his verbis miracula patraſſe ſcribit, In nomine Ieſu quem Lucius perſequitur ſurge, & ambula. Fortunatus in vita Hilarij, prodit Sanctum Hilarium exſilio mulctatum, inſulam quam attigerat, pro imperio ſola ſua præſentia ſerpentium vexatione liberaſſe, imo quod amplius eſt, mortuum ad vitam reuocaſſe. Præfecti Prætorio currus à quo S. Martinus indignius habitus erat, cum equis ita conſtitit, vt niſi Martini iuſſa commoueri non potuerit, narrante Sulpicio. Baſilius Eccleſiæ ianuam firmiſſimis repagulis clauſam precibus ſuis puncto temporis aperuit, in qua diu multumque aperienda morati Arriani oleum & operam perdiderant, ait Amphilochius in eius vita. Sacras beatorum Geruaſij & Protaſij martyrum reliquias multa miracula patraſſe ſcribit Auguſtinus confeſſionum libr. 9. cap. 7. Item reliquias Sancti Stephani protomartyris libr. 22. de ciuitat. Dei capite 8. Victor Vticenſis libr. 2. prodit à Sancto Eugenio cæco lumen redditum id temporis quo maxime Catholici ab Arrianis vexabantur. libro tertio, Catholicos ait diſertiſſime loquutos quibus ab Arrianis linguæ radicitus euulſæ erant. Conſule, ſi lubet, Gregorium Turonenſem lib. 2. Hiſtor. Francicæ c. 5. & libris de gloria martyrum.

AD CAP. CLIII.

INgentem ais eſſe controuerſiam vtrum è tot Eccleſiis toto mundo diſperſis vna ſit aliqua cui ſcripturæ fuerint traditæ, & cui ſoli ius illas interpretandi conueniat. Nos contra cum patribus aſſerimus vnam Eccleſiam eſſe Sanctam, catholicam, viſibilem, cui ſcripturæ traditæ ſint explicandæ, fidelibus inſinuandæ. Chryſoſt. ſer. 1. de Paſch. τὸ δὲ ὅλον ἐφ' ἑκάστης οἰκίας ἐσθίεσθαι, τὸ ἱερεῖον, καὶ μὴ ἐκφέρεσθαι τῶν κρεῶν ἔξω δηλοῖ μίαν οἰκίαν μόνην ἔχουσαν τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν· αὕτη δὲ ἦν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τῆς οἰκουμένης, ὥστε εἰ καὶ πλείους αἱ τῶν Ἑβραίων οἰκίαι, μίαν ἔχουσι δύναμιν, ὥσπερ αἱ κατὰ πόλεις καὶ χώρας ἐκκλησίαι αἱ πολλαὶ τὸν ἀριθμὸν οὖσαι μία ἐστὶν ἐκκλησία. Totam victimam in vna domo comedit, & nihil foras efferri ſignificat, vnam eſſe domum quæ ſalutem in Chriſto habeat. Ipſa autem erat Catholica Eccleſia totius orbis. Itaque etſi plures ſunt domus Hebræorum vnam habent vim, vt Eccleſiæ per vrbes & prouincias plures numero vna ſunt Eccleſia. Vnus eſt enim ipſis Chriſtus vbique ὁ τέλειος καὶ ἀμερὴς perfectus, & indiuiſus: Vni autem Eccleſiæ ſalutem competere ſcimus, & neminem extra Eccleſiam & fidem, poſſe Chriſti participem eſſe, aut ſeruari. Neque impiis hæreſibus aliquid ſpei tribuimus, ſed illis ſpem omnem præcidimus, vt quæ ne tantillum quidem Chriſto participent. Taleſue Chriſtianos quidem appellamus, nemo cum illis communicet, non licet quia ſacrificium extra domum offerretur. Clemens Alexand. lib. 7. ſtromat μόνην εἶναί φημι τὴν ἀρχαίαν καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἑνότητα πίστεως μιᾶς, vnam eſſe aio antiquam & catholicam Eccleſiam in vnitatem fidei vnius. Chryſoſt. homil. 36. in 1. Corinth. καὶ γὰρ μίαν ἐν ἐκκλησίᾳ δεῖ φωνὴν εἶναι, καθάπερ ἑνὸς ὄντος τοῦ σώματος. Vnam in Eccleſia vocem eſſe oportet, vt vno corpore exiſtente. Sola Eccleſia ſcripturæ vera eſt interpres. Tertul. libr. de præſcript. Neglexerit officium Dei villicus, Chriſti vicarius, ſinens Eccleſias aliter intelligere, aliter credere quod ipſe per Apoſtolos prædicabat. Et quid veriſimile eſt vt tot ac tantæ Eccleſiæ in vnam fidem errauerint. Audeat ergo dicere errare eos qui tradiderunt. Aliquot Marcionitas liberanda veritas exſpectabat (aliquot Caſaubonos.) Interea perperam euangelizabitur, tot millia perperam tincta. De ſcripturis bene monet Ambroſius in Lucam, hæreſes oriri è ſententia Scripturæ quam hæretici adulterant, non è verbis, vt tineæ ex arboris ſubſtantia non è cortice oriuntur. Clemens lib. 7. ſtromat. κἂν τολμήσωσι προφητικαῖς χρήσασθαι γραφαῖς καὶ οἱ τὰς αἱρέσεις μετιόντες, πρῶτον μὲν οὐ πάσαις, ἔπειτα οὐ τελείαις, οὐδὲ ὡς τὸ σῶμα καὶ τὸ ὕφος τῆς προφητείας ὑπαγορεύει, ἀλλ' ἐκλεγόμενοι τὰ ἀμφιβόλως εἰρημένα εἰς τὰς ἰδίας μετάγουσι δόξας, ὀλίγας σποράδην ἀπανθιζόμενοι φωνάς, οὐ τὸ σημαινόμενον ἀπ' αὐτῶν σκοποῦντες, ἀλλ' αὐτῇ ψιλῇ ἀποχρώμενοι τῇ λέξει. Etſi auſi fuerint ij qui hæreſes ſectantur vti ſcriptis propheticis, primum quidem non omnibus, deinde non integris vtuntur, neque vt corpus & textum prophetiæ ſuggerit, ſed excerpentes quæ ambigue dicta ſunt, ad ſuas opiniones traducunt, pauculas ſparſim ſublegentes voces, non ſententiam earum ſpectantes, ſed ipſa dictione nuda contenti. Conſule Clementem eo loco pag 322. Animaduertes quæ bene ſcripta ſunt malo more corrumpi ab hæreticis: ideoque verum ſcri-

tura

plurarum intelligentiam ab Eccleſia Catholica petendam. Hieronymus ep. ad Paulinum, Scriptura lucet in cortice, ſed in medulla dulcior eſt. Frangat nucleum qui vult edere nucem. Niſi is qui habet clauem Dauid explicet ſcripturas, nemo eas aperire poteſt. Quæ ſubiicis de actis Pilati ferri poſſunt. De veſtigio Domini quod eo loci impreſſum, vnde in cœlum aſcendit, quodque neque auro, neque marmore ita tegi potuit, quia omnibus integumentis reiectis ſemper exiſteret, S. Paulinum oculatum teſtem conſulito, in eius opinor auctoritate acquieſces.

Hæc habui, Caſaubone, quæ ad tuas exercitationes ſine odio & maleuolentia reſponderem. Tu enim is es quem omnes eruditi diligere, & plurimi facere propter eruditionem debeant. Alia omnia quæ à te adhuc ſcripta ſunt ita legi, vt ſemper aliquid didicerim, in iſtis nuperis nonnihil didici, multò plura dedidici, vt à pietate & fide aliena, in quibuſdam plus ſtudij tuarum partium, quàm ſynceri iudicij animaduerti. Nemini ſpero intemperantiam linguæ tuæ probatum iri. Tu Pontificem maximum dignitate ſpectabilem, ſanctitate venerandum. Tu Baronium, & Bellarminum Illuſtriſſ. Cardinales, & doctiſſimos, ſi vſpiam occaſio eſt non vellicas, ſed laceras, palam eorum eruditioni blandiris, ſubdole aquam frigidam ſuffundis, in Maldonatum virum eruditiſſimum inclementiſſimè dicis, ne canæ illi quidem antiquitati veterum patrum parcis. Adductus ſum autem vt hæc ſcriberem, non odio quod mihi tecum eſſe nunquam potuit, non glorioſæ cupiditate cuius cauſſam procul habeo, cùm in muſtaceo glorioſa quærenda non ſit, & aliunde nomen aliquod adhuc mihi fecerim, non ſpe præmij quod à Deo expeto & expecto, ille mihi merces magna nimis. Eius honori res cedat voueo, & Eccleſiæ bono, abundè mihi mercedis eſt. Primus ante quatuordecim annos Pleſſæi Mornaici partiatiorum Galliæ noſtræ principis aduerſus ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium, & alia fidei capita libellum horribilem ſcriptis meis fregi, primus eum veterum patrum ſcripta adulteraſſe probaui, primus falſi attineri manifeſtè vici, Galliæ labor acceptus fuit, ego conſcientia fretus ad Deum oculos fero, qui mihi ſolus ampliſſima merces eſt, aliam mercedem non expeto, non ſpero. Velificetur, ſi qui vult, honori ſuo, mihi Deo, & Eccleſiæ officium quod à tenuitate mea expectari potuit, præſtitiſſe pro magna mercede eſt. Interea temporis obteſtor te per Deum immortalem cui in ſpiritu ſeruio, vt animæ tuæ ſaluti conſulas, in lectione patrum ſine ambitu & partium ſtudio verſeris, ne alienæ voluntati tuum decus, tuam ſalutem gratificeris. Loca patrum quæ recito adeo clara ſunt, adeo firma, vt neque caligine obduci, neque vllis machinis euerti poſſint. Deum teſtor animi mei conſcium & iudicem, me zelo fidei, veritatis amore, ſola in Eccleſiam Dei deuotione, vt hæc aduerſus te, cui bene ex animo ſemper volui, ſcriberem, adductum eſſe.

FINIS.

INDEX RERVM ET MATERIARVM.

A

ABraham ob ea operibus iuſtificatus eſt, ſed ex fide. 68
ex Abrahamo & Dauide per ſeriem nepotũ Chriſtus Dominus natus. 86
Accedens indignè ad myſteria, condemnatur. 231
Acroſtichis, quid 84
ante Actionem vltimam gratiarum à Miſſa non exiliendum. 173
Ader quid. 97
Adrianus II. Nicolai ſucceſſor. 19
Aeneus ſerpens forma crucis. 262
Aequiparatio crucis literæ Græcanicæ φ. 262
Aetas plena & perfecta eſt annorum 35. 235
Affectus ierocat, quod lingua confitetur. 165
ἐγκαινιάτων appellatione Græci quid ſignificare voluerint. 209
Agni & oues dicuntur diſcipuli, & quare. 269
Alexander, quam ob cauſam verè Pontifex non erat. 65
Alexandri Papæ cum Baiazete fœdus. 65
Altare viſibile in Eccleſia Chriſti. 184
Altaris ſancta non niſi à ieiunis celebrata. 210
Altaris Domini & pauperum comparatio. 218
Altare ſedes ſanguinis & corporis Chriſti. 240
Ambroſius pro tranſſubſtantiatione dixit transfigurationem. 245
Amen, quid. 165
Amor veritatis, & zelus gloriæ Dei cogunt Caſaubonum intrepidè pronunciare Baronium deliꝛum hominem, & mente captum, potiùs quàm grauem & doctum 274
Amplitudo Pontificis eò deuenit, vt ad eius pedes Imperatores procumbant. 29
Anabaptiſtæ, Turcæ, Triuiratij, indulgentias nauci faciunt. 66
ἀναμαρτησία, quid. 275
Ananias & Saphira apud Petrum Chriſti vicarium & Eccleſiæ caput mentiti, & derepentè mortui extimiæ poteſtatis Eccleſiæ teſtes fuere. 12
Andreas, Paulus, Ioannes ſingularum plebium capita. 273
Andronico Conſtantinopoli Imperatore, annis abhinc circiter 400. ex tragediæ conſceleratorum hominum nefariis opibus in Pontificem excitatæ ſunt, ſuper vrbis adminiſtratione, vt quinquaginta propè annis Pontifices Romæ veſtigium figere vix potuerint. 25
Angliæ rea quare à Romano Pontifice diris deuotionibus defigatur. 13
Angelus pictura expreſſus perſequẽs fugientes barbaros. 4
Anglia veterum regum voluntate, ac iudicio Pontificibus Romanis vectigalis fuit. 13
Anima polluta quæ ederit de carnibus ſacrificij, morte morietur. 145
Anima per oblationes Deo commendanda. 259
Anna propheteiſſa monialis. 100
Anna vicarius Caiaphæ. 105
Antiſtitis authoritate debet quiſque ab altari remoueri ad agendam pœnitentiam. 205
Antipater Herodis regis pater ſe & filium circũcidit. 73
Antiquitate Eccleſia Catholica nititur. 2
Antitypa futurorum, quæ. 166
Apollinaris hæreticus & Timotheus eius diſcipulus à Damaſo ſedibus expulſi. 12
Apollo ſine fuco & fallaciis. 85
Apoſtolorum imagines in toreumatis vaſorum & ſignis cælatæ. 4
Apoſtolicus Pater ciuile imperium totius orbis ſibi adſcribit. 27
Apoſtolica Eccleſia à via veritatis in qualibet erroris parte nunquam deflexit. 57
Apoſtolus ſemina, baccas & olera ſine carnibus edebat. 105
Apoſtolus vnus inter duodecim electus. 107
Apoſtolus exactor tributi. 114
Apoſtoli & ſeniores congregati, & quare. 118
Apoſtoli quare ieiuni communicarunt. 236
Apoſtoli fidei Petri commendati. 269
Apoſtoli oues Chriſti. 269
Apparitiones Chriſti de numero & ordine. 265
Aqua in vinum mutata. 162
Arati locus de Romani Pontificis authoritate. 14
Arati locus de corpore & ſanguine Chriſti. 212
Archiepiſcopus Epiſcopo ſuperior. 274
Architectus Chriſtus Eccleſiæ ſuæ. 125
Architriclinus, quis. 108
Armis ius ſuum proſequi non aggreſſus eſt Romanus Pontifex. 55
Arius vna ſcintilla. 41
Armeniorum ſecta. 257
Ars magica, quid. 99
ἄρτος ab αἴρω quid ſignificet. 136
ἀρχιερεὺς, qui 105
Ara ſalutis, Maria. 88
Aſiatici Epiſcopi à Iulio Pontifice Romano literis correpti, & cur. 11

N 2

Aſtrologi Caldæi & Babylonij, non magi. 98
ἀσυξία, quid. 118
Aihæi quid. 115
Auctoritas Pontificialis & prior eſt, & dignior, & diffuſior quàm imperialis. 6
Auctoritas magna Eccleſiæ. 259
Aulici omnes purpurati dicti. 260
Auricula Malcho cur à Petro abſciſſa. 115
Aurum & thus drumedarij Madian & Epha deferentes. 98

B.

BAbylonij & Caldæi aſtrologi, non magi. 98
Baptiſmi ritus in veteri Eccleſia qualis 3
Baptiſmi operatio propria, quæ. 144
Baronij de Chriſti natiuitate oplnio. 93
Baronius falſi accuſatus. 116
Baſilides Aſturienſis Epiſcopus accuſatus quod Idolis ſacrificaſſet. 49
Battologi non ſunt, qui Ieſu, Ieſu, Ieſu, Ieſu iterant, ſed pij. 115
Beata Virgo cognata Elizabethæ. 87
Beata Virgo antequam deſponſaret Ioſeph, habuit obſeruantiam caſtitatis virginalis in deſiderio. 91
Beati Petri nommus quis. 24
Beati qui non viderunt & crediderunt. 100
Benedictionis forma, quæ. 137
Benedictionis vis maior, quàm naturæ. 174
Beza, Caluinus, & Lutherus titiones & faces orbis terrarum. 109
Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum Franciæ Regem communione piorum & regni iure abdicauit, & cur. 27
βόσκειν & ποιμαίνειν, quid. 270
Brachij perfectio quæ. 142

C.

CÆſar frænum equi Pontificis ſuis manibus apprehendens pedeſtri more quantum ſagittæ iactus extenditur traxit. 6
Caldæi & Babylonij aſtrologi, non magi. 98
Caiaphas ſolus Pontifex. 105
Caligula ſolitus olim manum aut pedem oſculandum præbere. 29
calix benedictionis communio ſanguinis Chriſti. 139
calix loco ſanguinis. 158
calix quem bibimus communicatio ſanguinis Chriſti, & panis quem frangimus participatio corporis Domini. 163
calix benedictionis, calix corporis Chriſti. 170
calix à quo benedictus. 173
calix benedictionis ſolemnis ſacratus. 175
Calipha Turcorum Pontifex. 6
Caluinus, Lutherus, Beza & Petrus Martyr titiones & faces orbis terrarum. 109
Caluinus, Lutherus, & alia hominum propudia an patrarint miracula. 279
calumnia in Leonem X. 66
Cancellarij Epiſcopi in Germania quot ſint. 35
Canibus cur ſancta non danda. 151
caritas in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum diffuſa. 142. & 279
caro Chriſti quare vocetur panis. 145
caro Chriſti verè eſt cibus, & ſanguis eius verè eſt potus. 145
caro vna Ieſu Chriſti, & vnus eius ſanguis pro nobis effuſus, vnus panis omnibus fractus, vnum poculum omnibus diſtributum, vnum altare vniuerſæ Eccleſiæ, vnus Epiſcopus cum Presbyteris & Diaconis conſeruis ſuis. 156
caro vera Chriſti, crucifixa, ſepulta, verè carnis illius Sacramentum. 165
caro quæ comeditur non eſt hominis nudi. 247
caro Chriſti per terram quam hodie in myſteriis adoramus intelligitur. 227
carnem veram Chriſti in Euchariſtia, ſed non cum verbo coniunctam eſſe fatebatur Neſtorius. 156
carnes agni quomodo edendæ. 247
Carolus Pipini filius Romano Pontifici obſequium tulit. 6
Carolus Magnus à Pontifice Romano non modò coronari, verùm & inungi voluit. 20
Carolus Pulcher primus omnium in Gallia Apoſtolico Patri decimas attribuit 25
Carolus IV. Imperator aureo diplomate Pontifici Romano largitiones ampliſſimas fecit. 26
Caſaubonus Pontificem Romanum caput Eccleſiæ agnoſcit. 26
Caſaubonus dicit Pontificem intolerabilem, quòd ſe ſupra totius Eccleſiæ coocilium eſſe contendit. 31
Caſauboni error de eligendo ſummo Pontifice. 36
Caſaubonus ait Pontificum ambitionem totam Italiam bellis ac tumultibus incendiſſe. 40
Caſauboni aliorúmque opinio de Chriſti natiuitate. 93
Caſaubonus in parte à Beza, & aliis erronibus diſcedit. 105
Caſaubonus ſchiſma facit, & hæreſim ſpargit. 116
Caſauboni mendacium impudens de Monarchia Hildebrandina. 270
Caſaubonus Petrum vocari caput negat. 272
Caſaubonus Caluin. contrarius. 278
Caſauboous ſcit Græca, & antiqua, & quæ Dei ſunt ignorat. 279
Catechumenis, competentibus & probatis myſteria quædam clauſa olim, & quare 200
Catechumeni quomodo interrogandi. 204
Cathedra Romana à Petro reperta. 124
Cathedra mater vnitatis. 130
Cathedram deſerens in Eccleſia non eſt. 132
celebratio Sacramentorum pro celebratione ſacrificij incruenti. 152
cephas, quid. 107 & 111
cephas Cyriaca lingua petram, non Petrum ſignificat. 107
cephas Chriſtus genere fœminino, & Petrus cephas genere maſculino. 122
cera & oleum ad ſepulturam. 258
cerimoniæ ad Dei cultum nos per ſigna extrinſeca vocant, & per res aſpectabiles ad Deum inaſpectabilem vocant 2
cerimoniæ in lege Moyſi frequentes fuerunt. 2
character crucis quid ſignificet. 261
Chriſtianus omnis qui à Sacerdote excommunicatur, Satanæ traditur. 41

Chriſtiani

Chriſtiani ſunt, qui cum ratione viuunt. 68
Chriſtiani finito prandio hymnum Deo cecinerunt. 259
Chriſti imago cùm adoratur, Chriſtus ipſe, cuius imago eſt, adoratur, non materies in qua vultus expreſſus eſt. 5
Chriſtophorus de Caſtro Ieſuita vir pius. 28
Chriſtus Dominus Hieroſolymis mortuus eſt. 9
Chriſtus Dominus in Petro dedit Epiſcopis clauem cæleſtis præmij. 43
Chriſtus homini mortali, omnium quæ in cœlo ſunt, poteſtatem an dederit. 26
Chriſtus Rex & Pontifex ſecundùm ordinem Melchiſedech. 85
Chriſtus Dominus natus ex Abrahamo & Dauide per ſeriem nepotum. 86
Chriſtus in Bethleem natus. 96
Chriſti dies Circumciſionis ritibus eccleſiaſticis conſecrata. 98
Chriſti manibus Petrus baptizatus. 109
Chriſtus vt Deus honorandus. 112
Chriſtus ſuper Petrum fundauit Eccleſiam. 122
Chriſtus Pontifex ſecundum ordinem Melchiſedech, non ſecundum ordinem Aaron. 120
Chriſtus vera petra per excellentiam. 123
Chriſtus Dominus ſanguine ſuo ſolus nos redemit, & fidei ſacramenta inſtituit ad ſalutem. 124
Chriſtus architectus Eccleſiæ ſuæ. 125
Chriſtus frater noſter appellatus. 127
Chriſtus dictus Meſſias. 134
Chriſtus mortuus anno ætatis 35. 135
Chriſtus qua die captus. 137
Chriſtus ante alios ſuum ipſius ſanguinem bibit, & cur. 141
Chriſtus per fidem in nobis habitat. 142
Chriſtus non vndecim Apoſtolis, verùm & proditori dedit corpus & ſanguinem ſuum. 152
Chriſtus verus nobis Melchiſedech, Rex vt Deus, Sacerdos vt ſui ipſius ſimulator & productor. 161
Chriſtus Sacerdos, & quare. 161
Chriſtus offerens & oblatus, ſuſceptus & diſtributus. 162
Chriſtus paſcit Eccleſiam ſuam Sacramentis. 165
Chriſtus in nobis eſt per carnem, & in eo ſumus dum ſecundum hoc quod nos ſumus, in eo ſumus. 168
Chriſtus in altari videtur oculis fidei. 170
Chriſtus ſemel immolatus. 171
Chriſtus non dixit, hoc eſt ſignum, ſed hoc eſt corpus demonſtratiuè. 177
Chriſti corpus vi verborum eſt ſub ſpeciebus & ſignis. 211
Chriſtus an pſeudopropheta. 229
Chriſti apparitiones de numero & ordine. 265
Chriſtus frumento comparatur. 245
Chriſtus per Sacerdotem peccata remittit, baptizat, & corporis ſui facit ſanctiſsimum ſacrificium. 267
Chriſtus cur ſanguinem ſuum fuderit. 258
Chriſtus verus nobis Melchiſedech. 150
Chriſtus ſed in primis pretium ſanguinem proprium effudit, & ei qui vendiderat, dedit. 151
Chriſtus in cœna munerans & munus, cibans & cibus, conuiua & conuiuium, offerens & oblatio. 153
Chriſtus, non homines conſecrant. 174
Chriſtus ſacrificium obtulit in ſanctiſsima cœna ſua, & ſacrificium altaris fit in memoriam ſacrificij crucis. 160
Chriſtus Sacerdos & victima. 161
Chriſti potio prima vinum myrrhatum. 262
Chriſtus paſcha appellatus. 228
Chriſti inuocatio, diuina benedictio. 246
Chriſtus quando manducatur, vita manducatur. 247
Chriſti corpus qui primi negarint in Euchariſtia. 248
Chriſtus priùs ductus ad Annam, quàm ad Caypham. 259
Chriſtus candida veſte ab Herode indutus, purpurea apud Pilatum. 260
Chriſtus Dominus ſummus ouium ſuarum Paſtor & Monarcha. 269
Chriſtus ſuper vnum Petrum ædificat Eccleſiam ſuam, & oues ſuas illi paſcendas mandat. 271
Chriſtus vnus primaria auctoritate, Petrus ſecundaria. 274
Chriſti verba à Caſaubono manifeſtiſsimè deprauata. 274
chronologorum variæ ſententiæ. 93
ciborium quid. 175
cibus eſt verus, verus eſt potus, quid. 149
cibus dulcis, quid. 176
cicatrices in carne martyrum pro Chriſti nomine exceptæ, honorandæ. 3
ciuis Sanctorum Martyrum dæmones abegit. 3
circumciſionis dies Chriſti ritibus eccleſiaſticis conſecrata. 98
circumciſio Chriſti collata in matutino & liturgia in primam Ianuarij diem. 98
claues duæ in Eccleſia, quæ. 277
clauis ſapientiæ Paulo data. 273
claues tradere, quid. 277
claues ligant & ſoluunt veniam aut pœnam peccatorum. 129
Clemens VII. Pontifex pacis arbiter adſcriptus in fœdere quod inter Franciſcum I. Galliæ, & Henricum VIII. Angliæ Reges ictum eſt. 29
clerus, populúſque Rom. ad Iuſtinianum vſque ſuo iure liberrimè vſus eſt. 37
Clodonæus coronam auream B. Petro promiſſam ad Papam Horſmidam tranſmiſit. 6
cœna quam egit Dominus cum ſuis diſcipulis diuiniſsima, & omnium cœnarũ quæ fiunt prima. 205
cœnam Domini comedere, quid. 148
cœna Domini, quid. 242
cœna dominica, celebratio corporis & ſanguinis Domini. 177
commemoratio defunctorũ, cum precibus, cultibus & Miſſæ ſacrificio in ſancta hebdomade. 258
Commodus ad imperij clauum ſedebat anno ſalutis plus minus 172. 23
communio myſteriorum diuinorum eſt caput vniuſcuiuſque communionis. 207
communio cum bonis eſt communio cum Deo. 211
communio, quid. 141
competentibus, catechumenis & prophanis myſteria quædam clauſa erant, & quare.
concilij Baſileenſis Patres Pontificem concilio inferiorem decreuerunt. 33

Concilia errare & labi poſſunt, niſi iudicio & auctoritate Roman. Pontificis confirmentur. 32

Concilium ſecūdum generale Romanum à Damaſo congregatum. 276

Concilia non ſunt rata, quæ Pontifex Roman. non probauit. 55

ante Conſecrationem panis ſenſu caret quod ad potentiam attinet. 205

ante Conſecrationem quod proponitur re vera eſt alimentum è grania frumenti ex acinis vuæ. 201

ante Conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem aliud nuncupatur. 226

Conſtantinus magnus Chriſtianus effectus locum & ſedem ſuam Papæ Syluestro edicto priuilegij tradidit. 7

Conſtantinus magnus Pontifici Romano honorem habuit. 8

Conſtantini III. in creando Pontifice opinio 57

Conſtantinus Imperator iudicium & iuriſdictionem Epiſcopis mandare ſolitus. 51

Conſtantinopolitanus Epiſcopus principatum honoris poſt Romanum Pontificem habet. 52

Conſtantinopolitanus Epiſcopus principem habet honorem poſt Roman. Epiſcopum, & quare. 8

Conſtitutio Eccleſiæ paſtorum & Doctorum eſt 41

Contumelioſi in Deum, qui: 43

Conuentus hæreticorum Eccleſia Catholica poſteriores eſſe facile probatur. 2

Conuiuium Dei non prandium, ſed cœna vocatur, & quare. 148

Corinthium Paulus Satanæ tradidit. 42

Cornelius Eccleſiæ gubernacula tenuit anno ſalutis circiter 252. 23

Corona Domini è rubo. 260

Corpus & membra Chriſti ſumus. 226

Corpora Martyrum honoranda non veſtes. 97

Corpus immortalitate veſtitum transformatur. 144

Corpus cur datur in figura panis, & ſanguis in figura vini. 141

Corpus Chriſti eſt in Eucharistia non vi fidei, ſed vi verborum Chriſti. 143

Corpus immortale Chriſti exiſtens in accipiente omne in ſe transformat. 146

Corpus Domini non diiudicans, quid. 149

Corpori Chriſti cõmunicare maius & dignius eſt, quàm orare. 154

Corpus Chriſti immortale, & à corruptione liberum quod conſumi nequit, ſed accidentia tantum panis ſenſilia poſt conſecrationem rumpuntur ad robur fidei. 155

Corpus conficere, quid. 162

Corpus Chriſti aliud quod in Sacramento accipitur, aliud Sacramentum & ſignum. 163

Corpus & ſanguis Chriſti virtute Spiritus ſancti ex panis & vini ſubſtantia efficitur. 165

Corpori Chriſti participat, qui panem comedit. 167

Corpus Chriſti veritas & figura. 167

Corpus & ſanguis Chriſti in figura panis & vini datur. 172

Corpus & ſanguis Chriſti prece myſtica cõſecratur. 175

Corpus Chriſti quod ſumitur de altari figura eſt dum panis & vinum extra videntur: veritas autem dum corpus & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur. 168

Corpus eſca, ſanguis potus. 181

Corpus Chriſti eſt panis quotidianus. 245

Corpus & ſanguis Chriſti quid. 247

Corpora damnatorum terræ mole obruenda. 257

Coryphæus Petrus à Patribus appellatus, & quare. 127

Creſcentij Numeriani inſolentia in Romanum imperium & Pontifices. 25

Crimen vbi admittitur cauſſa agi debet. 49

Crux adoranda in Paſchate. 113

Crucis ſigni virtute mulier Chriſtiana à iuuene laſciuo liberata. 111

per Crucem omnia perficiuntur. 111

Crucis ſigno tentamenta omnia euaneſcunt. 112

Crucis ſignum, quid. 161

Cruce ſe ſignant fideles, & quare. 150

Cultuum differentiæ. 4

Cyrillus in Epheſino Concilio Romani Pontificis locum tenuit. 10

D

DÆmones ſigno crucis fugantur. 112

Damnatorum corpora terræ mole obruenda. 257

Deuoto animo & cum timore ad communionem accedendum. 208

Decretum aliquod aut Canon ab Eccleſia ſanciri non debet præter Romani Pontificis ſententiam. 11

Decretis Eccleſiæ ſtandum eſt. 2

Defunctorum commemoratio in ſancta hebdomade. 258

Deſerta quæ in Palæſtina. 106

Deus ſolus mirabilia facit. 279

Deus nunquam fuit ſine ratione. 69

Deus firmat ea ſurſum quæ hic deorſum fecerint Sacerdotes. 268

Deus Papa, omnium in Eccleſia iudex. 62

Deus noſter ignis comburens. 150

Deus charitas. 142

Deus non ſacrificat, ſed Deo ſacrificatur. 170

Deus Rex vnus, iudex vnus inuiſibilis, alij reges, alij iudices viſibiles, aliique aliis ſuperiores. 274

Deus Petro mentem iniecit, & quare. 107

Deus ſalutem & remiſſionem præbet. 261

Deus primaria lux, Apoſtoli ſecundaria. 61

Deus ex nihilo mundum fecit. 243

Deus vnus, Chriſtus vnus, Eccleſia vna, & cathedra vna ſuper Petrum Domini voce fundata. 130. & 276

Deo gratia offerendæ. 258

Diaconus, Epiſcopus, Presbyteri hoſtias offerre non poſſunt, ſi opere ſeruiant coniugali. 155

Diaconi dant vnicuique adſtantium communionem panis conſecrati, & vini aqua mixti. 157

Dies circumciſionis Chriſti Eccleſiaſticis ritibus conſecrata. 98

Dies Epiphanicum dies natiuitatis Chriſti. 100

Dioſcorus cum ſociis à Patribus condemnatus quòd Epiſtolam Leonis non admiſiſſet. 10
Doctorum variæ de natiuitate Chriſti opiniones. 93. & ſeq.
Doctrina Chriſti ab Auguſti & Tiberij æuo cœpta eſt. 1
Doctrina antiqua vt à Chriſto eſt ita & vera eſt. 8
Domi pauci imperant, in bello vnus. 17
Dominica ligna quatuor in cruce. 262
Dominus noſter Ieſus Chriſtus conſors diuinitatis & corporis. 126
Dominus oues ſuas Petro commiſit. 169
Dominus Ieſus natus poſt Actiacum prælium 28. anno Imperij Auguſti 42. 93
Dominus ſub horam tertiam crucifixus. 264
Dominus videtur & tangitur. 170
Dominus filius Dei ab æterno, factus propter nos homo ex Maria. 278
qui Dominum honorat, honorat & Sanctum eius. 87
Dominus noſter homo factus, mediator Dei & hominum. 266
Domini corona è rubo. 260
Domini ius ſummum eſt, libertate aliquem & ciuitate donare. 30
Domi appellatione an ſacra Euchariſtia ſit intelligenda. 312
Doſitheanorum opinio de reſurrectione. 76
Dromedarij Madiam & apha aurum & thus deferentes. 98

E

EBrietas Dominici calicis & ſanguinis non talis qualis ebrietas vini ſecularis. 257
Eccleſiæ conſtitutio paſtorum & Doctorum eſt. 41
Eccleſia Apoſtolica à via veritatis in qualibet erroris parte nunquam deflexit. 57
Eccleſiam qui non audit, tanquam Ethnicus & publicanus habendus. 2
Eccleſiæ ſalus à ſummi Sacerdotis dignitate pendet. 126
Eccleſia in ieiuniis perſeuerans ſeruat Quadrageſimam. 264
Eccleſia Romana ab omnibus aliis pro matrice & radice Eccleſiæ eſt agnoſcenda. 128
Eccleſia ſacroſancta Romana, & Apoſtolica, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Saluatore noſtro primatum obtinuit, & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas Eccleſias & totum Chriſtiani populi gregem aſſecuta eſt. 128
Eccleſia vna, antiqua & Catholica in vnitatem fidei vnius. 280
Eccleſia ſola ſcripturæ vera interpres. ibid.
Eccleſia Romana à Petro in vera fide fundata. 133
Eccleſia, cuius Petrus eſt caput, columna eſt, & firmamentum totius veritatis. 131
Eccleſiæ omnes à Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, vel quibuſcumque fidelibus conditæ. 119
Eccleſia ſuper Petrum fundata. 271
Eccleſia controuerſiarum omnium diſceptatrix à quo ſit conſtituta. 31
Eccleſiæ ſacrificium duobus modis conſiſtit. 145
Eccleſiæ Romanorum primus Epiſcopus poſt Petrum Linus. 173
Eccleſiæ totius cura Petro commiſſa. 171
Eccleſia Romana ſupra petram fundata eſt. 45
Eccleſiæ Apoſtolicæ omnes, matrices & originales fidei. 275
Eccleſiaſticis ritibus dies circumciſionis Chriſti conſecrata. 98
ἐκκρινεν, quid. 128
ἔκκριτος inter Apoſtolos Petrus. 274
Eclipſis facta in principatu Tiberij. 263
Effectus eſt terminus operationis, operatio eſt via ad effectum. 147
Eleemoſynæ, preces, & ſacrificia incaſſum pro defunctis non offeruntur. 258
Eleuatio pretioſi corporis figurat exaltationem in cruce. 170
Eleuatio hoſtiæ, quid. 169
Epiphania Dei apparitio. 99
Epiphania vnde dicta. 100
Epiſcopus ad iudicium Romani Pontificis euocatus & venire negligens per moderatorem prouinciæ adeſſe cogitur. 54
Epiſcopus populo nei in commune ſeruit. 49
Epiſcopus in Eccleſia, & Eccleſia in Epiſcopo. 117
Epiſcopis ac ſacerdotibus hic honos olim habitus eſt, inquit Caſaubonus, vt laici vltrò illis ad pedum oſcula procumberent. 29
Epiſcopus, Presbyter, Diaconus hoſtias offerre non poſſunt, ſi operi ſeruiant coniugali. 155
Epiſcopus Romanus Chriſti vicarius, Petri ſucceſſor, et vniuerſalis Eccleſiæ rector. 277
Epiſcopi ab Arrianis pulſi ex Aſia Romam veniunt. 50
Epiſcopus ex altera ſede in alteram transferri poteſt. 11
Epiſcopus Sacerdote ſuperior. 274
Epiſcopus quilibet in ſpiritalibus regum dignitate ſuperior eſt. 27
ἱερωσύνης Sacerdotum. 81
ἱερεῖον, quid. 227
Eſca Ioannis locuſtæ, & mel ſylueſtre. 105
Eſſæi an ab Iceo fuerunt deprauati. 79
Ethnicus eſt, qui Eccleſiæ non paret. 34
Euangeliſtæ duodecim primos Chriſti diſcipulos vocarunt Apoſtolos. 114
Euchariſtia à Patribus appellata figura, & quare. 176
Euchariſtiæ propria operatio non eſt, vt vult Caſaubonus, manducatio corporis Chriſti, & potus ſanguinis per fidem, ſed arctiſſima coniunctio cum vero & naturali corpori Chriſti. 145
Euchariſtiam Patres interdum vocarunt Sacramenta τῆς σαρκὸς, inter ſacramentum corporis Chriſti, vel ſacramentum carnis. 132
Euchariſtia pro conſecratione. 158
Euchariſtia non figura corporis & ſanguinis Chriſti, ſed corpus & ſanguis Domini. 164
Euchariſtia dicitur mixtio amborum, poculi & vini. 157
Euchariſtiæ propria operatio non eſt manducatio corporis Chriſti per fidem, ſed arctiſſima cum vero corpore Chriſti, quod ex vtero Virginis ſuſum eſt, coniunctio. 154
Euchariſtia eſt inſtrumentum per quod in vnum corpus

corpus cum Filio Dei coaleſcimus, & cum cæteris etiam omnibus fidelibus, qui ſunt omnes eiuſdem corporis membra. 139
Euchariſtiæ quæ operatio propria. 147
Eudo magnus, Abbas exercituum alebas, ex ſeditu infinitis propè Sacerdotij numeri. 38
Eugenius & Leo X. Pontifices concilium Baſileenſe improbarunt. 33
Eulogiæ quid. 172
Euſebius cathedram Antiochenam recuſauit. 49
Euſebius Emiſſenus æqualis temporum Euſebij. 185
Euſebius & Lucifer à Romano Pontifice miſſi, vt tumultus Eccleſiæ Cæſareenſis in Cappadocia ſedàſent. 14 & 15
Ἔφοδ, quid. 121

F

FAlx tua in aliena meſſe fax eſt, in tua meſſe fartis vbertas. 262
Faſciæ quibus Chriſtus infans à ſanctiſſima genitrice inuolutus. 97
Feſtiua dies commemorationis zonæ B. Virginis. 97
Ficus ex qua pependit Iudas. 260
Fideles ter ſaltem in anno communicaturi, in Paſchate, Penteceoſte, & Natali. 154
Fidelium ſacramentum pro vero corpore Chriſti accipitur. 167
Fideles quoties ritè Euchariſtiam ſumunt, totum corpus Chriſti percipiunt. 179
Fidelium omnium præfectura Petro tradita. 271
Fides Chriſti ſub Clemente Petri ſucceſſore Corinthi collabaſcere cœpit. 11
Fides catholica in quo firmata ſit. 14
Fides Eccleſiæ fundamentum non de carne Petri, ſed de fide dicta. & cur. 131
Fides nulla extra Romanam cathedram. 131
Fides Petri in ſucceſſores eius tranſiit. 132
Fides imperat vt credamus verbo Dei. 142
Fides per verbum Dei quod auribus percipitur, diuino beneficio in homines infunditur. 142
Fides eſt ſtabilimentum & firmamentum obſcuritatis rerum ſperandarum. 144
Fides viſio obſcurorum. ibid.
Fides ſine operibus mortua. 231
Fines & ſummitates crucis quinque. 261
Filius homini mortali omnium quæ ſunt in cœlo poteſtatem tradidit, dans illi claues. 121
Forma quæ benedictionis. 137
Fragmento in quoque panis totum Chriſti corpus fuit. 216
Fridericus II. cur ad imperium euectus. 25
Frumento Chriſtus comparatur. 245
Fundamentum Eccleſiæ cùm nominat Petrum nominarit, ideo dignè fundamentum hoc Eccleſia colit. 9
Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. 124
φ literæ Græcanicæ æquiparatio crucis. 262

G.

GAlilææ caſtellum prope Bethſaida. 115
Gaudentius quid de natura Domini cenſuerit. 143
Germaniæ Imperatores quo die inaugurantur apud Archiepiſcopum Colonienſem, iureiurando firmant ſe Pontifici morem in omnibus, in quibus pietas & Dei cultus agitur, eſſe geſturos. 29
Germanus Patriarcha Conſtantinop. Bedæ temporum æqualis. 144
Gerſonis ſententia damnata. 35
Golgotha vnde dictum. 262
Gradus poteſtatis varij in Eccleſia. 126
Gratianus primus Pontificiam Romæ veſtem auerſatus eſt. 22
Gratia & ſalute is excidit, qui non credit veracem eſſe Chriſtum, in eo quod dixit, Hoc eſt corpus meum. 145
Gratia eſt in Euchariſtia per eſſentiam, in aliquis verò ſacramentis per participationem 208
Gratiæ Deo offerendæ. 258
Græca Philoſophia non comprehendit magnitudinem veritatis, nec implet Domini mandata. 68
Gulielmus vtramque Siciliam in fidem ac obſequium ſedis Pontificiæ contulit. 25
Gulielmus vtriuſque Siciliæ Rex coronatus. 25

H

HÆreſes ab authoribus nomen ſortitæ ſunt. 2
Hæreſes vnde obortæ. 9 & 276
Hæreticos Romanus Pontifex doctorum hominum ſcriptis ad officium trahit. 13
Heli & Iacob fratres ex duobus diuerſis generibus. 87
Henricus III. Imperator Leoni IX. Pontifici Romano Beneuentum vrbem attribuit. 25
Henricus IV. Imperator Gregorio VII. & Paſchali II. innocentior. 60
Henricorum duorum Galliæ Regum parricidia damnata. 120
Herodes regnauit olim deficiente Pontificum principatu. 72
Herodis iuſſu pueri à bimatu & infra interfecti. 98
Herodes quater Romam profectus. 100
Herodis morte audita redit Chriſtus ex Aegypto. 101
Hierarchia ſacra, quid. 171
Hieronymus Damaſum ſanctiſſimum Eccleſiæ parentem agnouit. 52
quare Roma Babylo appellata. 52
S. Hilarius exilio mulctatus, & mortuus ad vitam reuocatus. 280
Homilia Chryſoſtomi de ieiunio. 265
Homo amariùs et infœliciùs Eccleſiæ clauibus alligatur, quàm quibuſlibet duriſſimis & amariſſimis vinculis. 42
Homo non facit vt res propoſitæ fiant corpus & ſanguis Chriſti, ſed ipſe Chriſtus, qui dixit, hoc eſt corpus meum. 144
Honorem habuerunt Petro reges et imperatores. 6
Honorius Pontifex Romanus hæreticus monothelita. 57
Hormiſdas Symmacho quo tempore ſucceſſerit. 55
Hoſananoth leſueoth formulæ hymnorum ſolemnes in feſto tabernaculorum. 135
Hoſtia ſalutaris eleuanda in celebratione Miſſarum. 61

Hoſtiam

Hoſtiam ſacram Iudæi olim cultris confodere ſoliti. 66
Hoſtia ſemel in Chriſto oblata eſt. 161
Hoſtia vna, non multæ. ibid.
Hoſtia quæ offertur eadem eſt, quam Chriſtus dedit diſcipulis. 174

I

IAcobus magnæ Britanniæ Rex à Caſaubono fidei defenſor appellatur. 1
Iacob quomodo fratrem Eſau adorauerit. 4
Iacobi magnæ Britanniæ Regis in Pontificiam ditionem iniuria. 25
Iacobus magnæ Britanniæ Rex, non modò Pontificiæ ditionis in auito regno iugum excuſſit, ſed pro Pontifice ſe gerit. 25
Iacob & Heli fratres ex duobus diuerſis generibus. 87
Iacob pauit greges ſuos iuxta locum turris Ader. 97
Iacobus frater Chriſti ſecundùm carnem. 193
Iacobus Cathedram accepit Hieroſolymorum & quomodo. 270
Iacobus accepit ſedem Hieroſolymis, & quomodo. 273
Iechonias Neri filius. 87
Ieiunium quadrageſimæ ad communionem non ſufficiens. 257
Ieiunare oportet omnem Quadrageſimam in ſiccorum eſu. 264
Ieſus in Bethleem natus. 98
Ieſus Chriſtus Dominus ac Deus noſter ipſe eſt ſummus Sacerdos Dei patris. 160
Ieſus diſcipulos interrogat in Cæſarea Philippi, non in Cæſarea Stratonis. 117
Ieſus dignitates ſuas largitur ſuis, non ſolùm ad titulum & honorem, ſed ad efficientiam & prepoſituram. 126
Imagines pictæ Chriſti Domini & Apoſtolorum Petri & Pauli Cæſareæ Philippi aſſeruatæ. 3
Imago idem eſt cum archetypo non natura, ſed hypoſtaſi. 4
Imagines Apoſtolorum in toreumatis vaſorum & ſigna cælatæ. 4
Imaginum cultus ab Apoſtolorum traditionibus Chriſti acceperunt. 4
Imago vbi deleta eſt, lignum igni permittitur. 4
In Imagine adoratur hypoſtaſis prototypi, quæ pingitur, non materia imaginis. 4
Imago Chriſti cùm adoratur, Chriſtus ipſe, cuius imago eſt, adoratur, non materies in qua vultus expreſſus eſt. 5
Imagines Petri & Pauli in coloribus pictæ aſſeruatæ. 110
Imagines à fidelibus non adorantur. 110
Imagines non adorandæ, nec in illis ſpes ponenda. 112
Imperatorum eſt Politica diſciplina & felicitas. 41
Imperatores Germaniæ quo die inaugurantur apud Archiepiſcopum Colonienſem, iureiurando firmant ſe Pontifici morem in omnibus, in quibus pietas & Dei cultus agitur, eſſe geſturos. 29
Imperatores in Eccleſiæ gubernatione authoritatem ſuam interpoſuere. 47
Imperium monarchicum in Eccleſia à Deo conſtitutum. 119
Impij communione arcendi. 257
Inas occidentalium Saxonum, qui & Angli dicti Rex, regni ſui agros Pontifici Roman. vectigales fecit. 24
Indigni non admittendi ad corpus Chriſti. 231
Infanticidij & comeſtores humanæ carnis olim Chriſtiani à Paganis appellati. 204
Inferi portas ſuas habere noſcuntur. 14
Iniurius in Sanctum, iniurius in eius Dominum. 87
Iniurius in filium, iniurius in Patrem. 110
Inueſtituræ a laicis factæ. 60
Ioanna Papiſſa. 58
Ioannes Angliæ rex regnum ſuum nouis nominibus Romano Pontifici deuinxit. 25
Ioannis Gerſ. opinio de Pontificis poteſtate. 33
Ioannes I. à Theuderico rege in carcerem compulſus. 41
Ioannes toto vitæ tempore à cunabulis deſertum incoluit, contra Caſauboni opinionem. 106
Ioannes quare Chriſto carior quàm Petrus 111
Ioannes præ cæteris diligitur, ſed fundamentum non dicitur. 115
S. Ioannes in ſindone habitus pro nudo iuuene. 259
Ioannes ſocer Caiaphæ. 259
Ioannes, Paulus, Andreas ſingularum plebium capita. 273
Iudas particeps fuit ſacræ menſæ & myſticæ cœnæ. 151
Iudas non communicauit corpori Chriſti. 152
Iudas in conuiuio Chriſti. 176
Iudæa arà Pompeio ex parte in prouinciæ formam redacta. 74
Iudæi olim ſacram hoſtiã cultris cõfodere ſoliti. 66
Iudæi decimas ſoluere non tenentur. 81
Iudaicus Pontifex typus Chriſti fuit vt Pontificis, non vt victimæ in cruce pendentis. 120
Iudæi qui è Caiaphæ domo Chriſtum ad Pilatum deduxerant, non ingreſſi ſunt prætorium. 136
Iuriſdictio Epiſcoporum quoad genus accepta referri debet. 36
Iudicium omne à Patre filio datum. 268
Ius capitis in Pontifice Romano à quo conſtitutum. 31
Iuſtinus Imperator ſub 860. annum, à Conſtantino Pontifice veniam de peccatis expoſcens, ad eius genua prouolutus eſt, eiuſque pedes primus omnium Imperator exoſculatus, omnia Romanæ Eccleſiæ priuilegia renouauit. 24
Ius ciuile lege Moſis comprehenſum eſt. 34
Iuuenes quos Abraham hoſpitio excepit eodem loco depicti. 4

K

κεφαλὴ, quid. 111
κλεῖς vnde deriuatum. 108

L

LAcrymæ pro ſorore mortua non fundendæ, ſed preces. 259
Lapidis & petræ differentia. 107
λαβεῖν quid. 4
Leandrum præſediſſe loco Pelagij qui negant. 54
Legalia ceſſare & finiri oportuit. 226
Legis Moſis intelligẽtia à Sacerdotibus petenda. 23
Leo II. Pontifex Romanus à Carolo Rege Francorum

Oo

rum in ſolium reſtitutus eſt. 20
Leo IV. Pontifex Sarracenos Italia ſuis opibus & armis exegit. 25
Leo IX. ab Henrico III. Pontifex electus. 38
Leo X. & Eugenius Pontifices Baſileenſe concilium improbarunt. 53
Leo ſanctiſſimus & beatiſſimus Romæ Epiſcopus. 277.
Leo rerum diuinarum diligens obſeruator, & ſacris ceremoniis deditus. 66
Leuitas ac ſacrificulos ſuę ſortis Deus hæredes efficit. 34
Leuitarum conſuetudo in præſtandis quotannis decimis ſummo Pontifici. 35
Lex eſum ſanguinis prohibet, euangelium præcipit vt bibatur. 177
Lex ſacerdotalis, vt ad Synodos Romanus Pontifex vocetur. 12
Libationes cum votis & precibus. 259
Liberius viuo Felice Pontificis munus non obiit. 51
Lignum crucis beatum à quibus honoratum. 112
Lignum in panem mittere, quid. 167
Lignum crucis, panis corpus Chriſti. 230
Ligna tria in crux. 261
Ligna Dominica quatuor in cruce. 262
Limen veſtibuli tranſiens omnis Chriſtianus ſe ſignet ſigno crucis. 113
Lingua Apoſtolorum Petrus. 121
Linus Petri ſucceſſor. 272
Literæ ſacræ Pontificem rege ſuperiorem indicant. 41
Literę hieroglyphicæ lapidibus impreſſæ quomodo inuentæ. 261
Liturgia pro communione. 235
Longinus homo Græcus primus Italiæ exarchus ab Imperatore conſtitutus eſt. 37
Lucifer & Euſebius à Romano Pontifice miſſi, vt tumultus Eccleſiæ Cæſareenſis in Cappadocia ſedarent. 14 & 15
Ludouicus II. in aduentum Romani Pontificis occurrit. 6
Ludouicus IX. Franciæ Rex ius conferendi ſacerdotia in Gallia Eccleſiæ reſtituit. 38
Lumen redditum à Sancto Eugenio cæco. 280
Lupus Abbas. 58
Lutherus, Caluinus, Beza, & Petrus Martyr titiones & faces orbis terrarum. 109
Lutherus & Caluinus, & alia hominum propudia, an patrarint miracula. 279
Lux primaria Deus, ſecundaria Apoſtoli. 61
Lux potior quàm vmbra. 165

M

Magdaloo Galileæ caſtellum prope Bethſaida. 115
Magi venerunt ex Arabia in Bethleem, & infantem adorarunt. 98
Magi reges in Oriente. 99
Magica ars, quid. 99
Maiores natu honorandi. 75
Manducatio eſt operatio manducantis, non Sacramenti Eucharistiæ. 145
Manducatio eſt operatio non Eucharistiæ, ſed ipſius manducantis. 147
Manducans corpus Domini indignè, iudicium ſibi manducat. 171
Manu corpus Chriſti olim excipiebatur. 211
Manus lauandæ ante communionem. 230
Marcellus Apoſtolico munere Romæ functus eſt ſub annum 352. 23
Marcio ab Epiſcopo ſuo in Ponto communione pulſus Romam venit, vt à Pontifice Romano præſidium peteret. 52
M. Tullij verba quomodo exaudienda. 84
Marcus an impoſtor. 219
Maria Chriſti mater. 86
Maria ex lege nupta Ioſepho. ibid.
Maria murus inexpugnabilis. 88
Martyrum corpora honoranda, non veſtes. 97
Martyrum reliquiæ quo in pretio habendæ. 3
Mathildis comitiſſa omnia ſua patrimonio B. Petri attribuit. 25
Meletij imagines adeò celebres, vt vulgò in annulis vitreis & parietibus exſculperentur. 3
Mel ſyluestre in Paleſtina copioſum. 106
Melchiſedech ſucceſſorem non habuit, nec fuit qui ei ſacerdotium eriperet. 105
Melchiſedech Rex Salé Sacerdos Dei altiſſimi. 157
Membra ſumus corporis Chriſti. 145
Mendacium impudens Caſauboni de Monarchia Hildebrandina. 270
Mendacium luculentum. 62
Menſa vocatur altare. 183
Menſa dominica, altare Domini. 182
Merces Petro data, & quare. 122
Mercedē omnibus Deus reddit operibus dignā. 107
Merita omnia noſtra in Chriſti merito fundatur. 106
μετάληψις quid ſignificet. 213
Miniſterium dignius, & ſublimius datum hominibus, quàm Angelis. 268
Miracula in lege Chriſti Petrus, Paolus, & cæteri Apoſtoli patrarunt hodiéque veritatis teſtimonio in Eccleſia Dei, quæ eſt vna, catholica & ſancta patrari perſeuerant. 279
Miſſæ priuatæ quotidie celebratæ. 154
à Miſſa non exiliendum ante vltimam gratiarum actionem. 175
Miſſæ vocabulum à quo inſtitutum. 240
Miſſa pro ſolemni aliqua feſtiuitate interdum accipitur. 241
Miſſæ ſacrificium pro mortuis. 258
Mitra Romanus Pontifex ſemper vtitur, & vbique regno verò nec vbique nec ſemper. 6
Monarcha vnus in cœlo, monarcha vnus viſibilis in Eccleſia viſibili agnoſcendus. 119
Monarchia Petro & ſucceſſoribus eius ſpiritualis, non ſecularis & temporalis tributa. 376
Monicha Auguſtini mater expetiit, vt Sacerdos ſui memoriam faceret ad altare Dei, vnde ſanctam hoſtiam diſpenſari ſciret. 259
Monocerotis cornua ſimilia figuræ crucis. 261
Monumentum Chriſti natalis nobiliſſimum ex ligno confectum inde Romam translatum poſt multa tempora. 97
Mortui iuuandi, & orationibus, ſupplicationibus eleemoſynis, & ſacrificiis opitulandi, non lugendi. 258
Mulier Chriſtiana virtute ſigni crucis à iuuene laſciuo liberata. 111
Mulieres initiati & communicare ſacris myſteriis lex iubet. 199
Mulieres nitida linteamina exhibent vbi corpus Chriſti accipiant. 217
Myſtagogia quid. 199

Myſteri

preces pro defunctis manes & reliculæ ſecundùm Aerium 258
Presbyter, Epiſcopus, Diaconus hoſtias offerre non poſſunt, ſi operi ſeruiant coniugali. 155
Presbyteri & Epiſcopi à patribus miniſtri Dei vocantur. 193
præſcriptioni nullus eſt locus in iure diuino. 36
præſentiæ ſuæ pignus verè nobis reliquit, qui corpus ſuum verum ac reale, & pretioſum ſanguinem in Euchariſtia reliquit. 224
preces, ſacrificia, & eleemoſynæ in caſſum pro defunctis non offeruntur. 258
primatus confeſsionis, non honoris. 131
primatus Petro datus, & quare. 119
primitiæ à Sacerdote benedictæ. 171
princeps primus in ordine. 133
princeps τὰ πρωτεῖα λαβὼν dicitur. ibid.
principes mundi ſacrilegam amentiam deteſtati ſunt, & quare. 42
prophanus quicunque extra Eccleſiam agnum comederit. 123
prophetia fidelibus non infidelibus vtilis. 104
pſeudoprophetæ verbis & ratiunculis, non miraculis graſſantur. 179
pueri à bimatu & infra iuſſu Herodis interfecti. 98

Q

QVadrageſima vna ieiunanda ſecundùm traditionem Apoſtolorum. 264
Quartodecimani in Aſia quartadecima luna paſcha celebrabant. 11

R

REges & Imperatores Romæ cùm coronantur iurati ſpondent ſe nihil edicturos de omnibus quæ ad Pontificem aut Romanos pertinent ſine ipſius Pontificis conſilio. 6. & 7
Reges omnes ac principes Chriſtiani orbis ad Romani Pontificis genua procumbunt. 6
Regum colla ſubmitti ſolita genibus Sacerdotũ. 30
Reges Magi in Oriente. 99
Reges terræ à quibus tributum accipiant. 134
Reliquiæ ſacræ beatorum Geruaſij & Protaſij Martyrum. 280
Remiſsionis pars in rubore. 267
Res figurata dignior eſt figura. 157
Res venia digna efficitur per confeſsionem quæ per opus erat crimen. 267
Res ſignificata pro ſigno non ponitur. 153
Res figurata dignior typo ſuo. 157
Reſiſtens poteſtati reſiſtit ordinationi Dei. 6
Rex & imago Regis non ſunt duo. 69
Rex regum immolatur fidelibus. 161
Ritibus eccleſiaſticis dies circumciſionis Chriſti conſecrata. 98
Roma imperium Conſtantinopolim translatum. 8
Roma magnis occupata morbis, maioribus indiguit remediis. 10
Roma caput orbis effecta eſt, per ſacram B. Petri ſedem. 18
Romana eccleſia ſupra petram fundata. 45
Romani Pontificis non ſuis armis, ſed Galliæ Regum auxilio, reliquorúmq; Europæ Principum ope ac ſubſidio Imperatores infrà ſe poſitos habuere. 15
Romanus Pontifex in ſignum imperij vtitur regno & in ſignum Pontificij mitra. 6
Romanus Pontifex in dominatione terrena Chriſtianiſſimum Galliarum Regem, aut Hiſpaniarum ſuperet, aut æquet. 15
Romanus Pontifex Eccleſiæ viſibilis viſibilis eſt princeps. 17
Romanus Epiſcopus facultatem habet de fide & Sacerdotibus iudicandi. 9
Romanus Pontifex an ſublime illud terrenæ potentiæ culmen infra ſe Turcorum opes & imperium habeat. 15
Romanus Pontifex quomodo à Caſaubono cauilletur. 5
Romani Pontificis olim fuit Epiſcopos eligere. 19
in Rubore pars remiſſionis, 267

S

SAbbatum non dies magnus dictum propter religionem Sabbati, ſed propter feſtum. 137
Sacerdos in remittendis peccatis vtitur ipſiſſima Chriſti poteſtate. 267
Sacerdos mediator, non auctor. 266
vbi Sacerdos, ibi ſacrificium. 161
Sacerdos egreditur poſt precationem, & quare. 173
Sacerdos inuiſibilis creaturas viſibiles in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit. 165
Sacerdos pro vniuerſo terrarum orbe legatus intercedit, & apud Deum deprecator. 258
Sacerdotem qui ſacrificium offert, communicare ſemper corpori neceſſe eſt. 154
Sacerdos ligare & ſoluere poteſt. 41
Sacerdos vt diſcernit inter lepram & lepram in lege Moſis, ita & Sacerdotem oportet eſſe iudicem in lege gratiæ. 267
Sacerdos Diacono ſuperior. 274
Sacerdotibus ac Epiſcopis hic honos olim habitus eſt, inquit Caſaubonus, vt laici vltro illis ad pedum oſcula procumberent. 29
Sacerdotes vi verborum Chriſti corpus eius ſacroſanctum conficiunt. 247
Sacerdotes panem vi verborum conuertunt in hoc idem corpus quod in cœlo ad dexteram Patris ſedet. 169
Sacerdos omnis eſt mediator. 235
Sacerdotium quomodo perenne. 193
Sacramenta quid. 196
Sacramentis paſcit Chriſtus eccleſiam ſuam. 165
Sacramentum eccleſiaſticæ poteſtatis in Petro, velut in capite collocatum. 128
Sacramenta quid ſignificent. 202
Sacramenta quæ ſumimus corporis & ſanguinis Chriſti, res diuina. 167
Sacramentum fidelium pro vero corpore Chriſti accipitur. 167
Sacramentum pro ſolis ſignis. 152
Sacramentum euchariſtiæ, pignus futuræ beatitudinis. 144
Sacramenta diuinorum ſecretorum tribus gradibus commiſſa. 227
Sacramentum aliud, aliud corpus Chriſti. 163
Sacramentum ſacrum ſignum, ſiue ſacrum ſecretum dicitur. 147
Sacrificare quid. 170

ſacrificiorum duo genera. 159
ſacrificium, quid. ibid.
ſacrificia duo, ſacrificium crucis, & ſacrificium altaris quod in memoriam mortis Chriſti celebratur. ibid.
ſacrificium Eccleſiæ duobus modis conſiſtit. 145
ſacrificium cruentum & incruentum, quid. 219
ſacrificium an ſit ſymbolum corporis Chriſti. 221
ſacrificium à Chriſtianis Deo oblatum à quo inſtitutum. 235
ſacrificium corporis Chriſti pro viuis & mortuis. 258
ſacrificium Miſſæ pro mortuis. 258
ſacrificium perpes, & ſemper permanens holocauſtum. 160
ſacrificium altaris, quod cum lege Chriſti perſeuerat. 161
ſacrificium Eccleſiæ duobus modis conficitur. 167
ſacrificium Aaronicum cum lege veteri petronauit, ea ſublata ſublatum eſt. 161
ſacrificium incruentum in eccleſiis celebratur. 173
ſacrificium horrendum, oblatio tremenda. 237
ſacrificium eccleſiæ duobus modis conficitur. 180 ſub finem.
ſacrificium idem eſt quicunque illud offert, ſiue Paulus, ſiue Petrus, quod Chriſtus diſcipulis dedit, & hodie Sacerdotes perficiunt. 142
ſacrificiũ agni annicult immaculati, quod in veteri lege fiebat, figura fuit ſacrificiũ euchariſtiæ. 154
ſacrificia, preces, & eleemoſynæ incaſſum pro defunctis non offeruntur. 258
ſacrificium eccleſiæ duobus modis conficitur. 171
ſacrilegium eſt quadrageſimam non ieiunare in totum, ex parte violare peccatum. 264
Salathiel Iechoniæ filius. 87
in Saluatore omnes cauſæ magiſterij, poſt Saluatorem in Petro omnes contentæ. 273
Saluator Petro curam Eccleſiarum delegauit. 53
ſalute & gratia is excidit, qui non credit veracem eſſe Chriſtum in eo quod dixit, Hoc eſt corpus meum. 145
ſalus eccleſiæ à ſummi Sacerdotis dignitate pendet. 9.126.& 276
Sancta Sanctorum propriè Chriſti myſteria. 169
ſanctificati & perfici, euchariſtiæ donum. 173
Sancta Sanctis ante communionem. 257
Sanctorum veſtimenta ab omnibus reuerenda. 97
Sanguis Chriſti, ſalus animarum noſtrarum. 184
Sanguis myſticus fugat dæmones. 139
Sanguinis guttæ ſolæ, atque exigua ſigna paſſionis idem poſſunt quod corpora. 97
Sardinia tota de iure eccleſiæ fuit. 24
Satanas dictus aduerſarius. 134
per Scabellum terra intelligitur. 227
Scaligeri opinio de natiuitate Chriſti. 93
Schekel & ſiclus & argenteus idem ſunt. 135
Schelichim, quid. 114
ſchiſmata vnde nata 9 & 176
ſcripturæ docere debent quomodo hæreſes aberrarint.
Sebaſtianus Erphodienſis indulgentias & ſatiſfactiones nihili fecit. 66
ſectatores ab ipſis Eccleſiæ cunabulis qui. 166
ſeculares quando Miſſam audire debeant. 241
per Sedem Petri, fidei doctrina intelligitur. 133
ſedes Romana a ſolo Dei Filio fundata, & ſuper fidem Petri Apoſtoli erecta. 129
ſedes Conſtantinopolitana ſecũda poſt Romam. 8
Sedulij locus de corpore & ſanguine Chriſti. 210
Seniores & Apoſtoli congregati; & quare. 118
ſenſu humano in Dei rebus non loquendum. 208
ſententia Ambroſij ad Herennium 64
ſententiam de damnatione Macedonij & Eunomij Damaſus confirmari præcepit. 52
ſermo Chriſti, quis. 165
Serpens æreus forma crucis. 262
ſeruus fidelis & prudens. 45
Sicilia tria auri talenta & ſemis Eccleſiæ Rom. ſingulis annis perſoluit. 24
Sicilia Petri patrimonium appellatum, & quo tempore. 25
ſiclus pars minæ ſexageſima. 135
Simon Magus. 48
Simon Magus per aërem igneo curru auriga dæmone vectus, & à Petro deturbatus Eccleſiaſticæ poteſtatis teſtis. 12
Species viſibilis elementorum in Euchariſtia, & inuiſibilis Chriſti caro. 180
Species aliæ ante benedictionem verborum cœleſtium nominatur, poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. 226
Sixti ædes auro & argento in pauperum vſum abundaſſe, ſcribit Ambroſius. 23
Species panis ſignum corporis ſacri ſanctificantis Chriſti. 169
Spiritales res ciuilibus & caducis digniores, grauioréſque habentur. 34
Spiritus ſanctus res propoſitas ſanctificat, & magnificat. 267
Spiritus viuificat. 64
Spiritus ſanctus manu ſacerdotis ſignat, mutat, & perficit propoſita ſancta dona in corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti. 174
Spoletini & Rheatini ſeſe & vrbes agróſque Pontificiæ ditioni eſſe voluerunt. 25
Statuta nullius roboris ſunt, quæ nullius Romani Pontificis ſubſcriptione firmata ſunt. 55
Stephanus VI. Adriani III. ſucceſſor. 59
Stephanus per Epiſtolam B. Cypriano & reliquis Africæ Epiſcopis imperauit. 49
Stephanus V. Leonis III. ſucceſſor. 58
Stephani martyris reliquiæ à B. Auguſtino commendantur. 3
S. Stephani protomartyris reliquiæ. 280
Sterlinorum mille pondo quas Marchas vocant ab anno 1213. ad annum 1534. ab Anglia bona fide Romano Pontifici perſoluta ſunt. 25
Subſtantia panis & vini vi verborum Chriſti tranſeunt in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti. 212
Succeſſio pietatis, non præpoſituræ exiſtimanda. 109
Summus Pontifex ius nouum conſtituere poteſt. 33
Superhumerale quid. 53
Symbola qua ex materia ſint. 203
Symbolum quid. 151
Synaxes ab Apoſtolis ordinatæ. 204
Synaxin patres quid appellarint. 194
Syriaca lingua Cephas petram, non Petrum ſignificat. 107

Myſteria Chriſti ſunt propriè ſancta Sanctorũ. 169.
Myſteriorum appellatio quid & vnde. 195
Myſticum corpus quid ſignificet. 218

N

NAtiuitas Domini dicta Theophania. 99
Naturæ humanæ filius, ratio. 69
Nazaræi genere Iudæi ſunt. 79
Neceſſaria vocantur, quæ Pontifices, cæterique Eccleſiæ paſtores imperant. 33
Neſtorij de Euchariſtia opinio. 248
Nicephorus Phocas arbitrio ſuo epiſcopos in oriente deſignare ſolitus. 38
Nicolaus I. Regibus ac tyrannis imperauit. 41
Nomen omnipotentiæ inuidioſum quibus impoſitum. 119
Nouitas in imaginibus ponendis non fuit, ſed ió oppugnandis.

O

OBlatio tremenda, ſacrificium horrendum. 237
Oblationes pro defunctis, pro natalitijs die annua fiendæ. 258
Occidentis Epiſcopi Romanum Pontificem deſignant. 52
Oculis fidei Chriſtus in altari videtur. 170
Officium Paſtoris. 270
Oleum & cera ad ſepulturam. 258
Oleum & cera ſunt holocauſtum, ſacrificium incruentum eſt propitiatio, beneficentia in pauperes cumulus nam iis bonæ remunerationis. 258
Oleum quod offertur pro mortuis & cera, eſt holocauſti oblatio. 119
Oleum ad lucernas, & thus altaribus debet imponi, & quando. 173
Omer, quid. 113
Operatio baptiſmi propria, quæ. 144
Operatio eſt via ad effectum, effectus eſt terminus operationis. 147
Opinio eorum qui credunt animas immortales. 75
Opinio Scaligeri de natiuitate Chriſti. 93
Opinio Baronii de Chriſti natiuitate. 95
Opinio Iohannis Gerſ. de Pontificis poteſtate. 35
Opinio Paganorum de myſteriis Chriſtianorũ. 104
Optatus Mileuitanus Romanam ſedem Petri cathedram eſſe indicat. 14
Optatus Mileuitanus ſcribit corpus Chriſti à Donatiſtis obiectum canibus, à quibus illi diſcerpti fuere. 66
Ordinata ſunt quæ à Deo ſunt. 6
Ordinationi Dei reſiſtit qui poteſtati reſiſtit. 6
Ordo non non confuſio inter Apoſtolos. 118
Ordo quis inter Apoſtolos. 115
Ordine non tantum, ſed poteſtate Petrus aliis ſuperior. 121
Ordines varij eorum qui altari ſeruiunt. 126
Orientis Epiſcopi Romanæ Eccleſiæ decretis iam olim ſtetere. 14
Os Apoſtolorum Petrus. 117 & 121
Oſculatio adorationis genus. 30
Otho IV. Imperator ab Innocentio III. cœtu piorum excluſus, & quare. 25
Otho Brandeburgenſis princeps. 41
Otho I. Imperator Ioanni XIII. Pontifici Rauennenſem exarchatum ratum firmumque eſſe voluit. 25

Oues Petro à Domino commiſſæ. 269

P

PAllium Chriſti in quatuor partes ſciſſum. 262
panis qui frangitur corpus Chriſti. 136
panis, quem frangimus, eſt participatio corporis Chriſti. 139
panis conſecratus, corpus Chriſti. 174
panis inaſpectabilis ſpecies, quid. 140
panis ante verba ſacramentorum panis eſt, vbi acceſſit conſecratio de pane fit caro Chriſti. 226
qui pani participat, participat corpori Chriſti 177
panis initio communis, ſed vbi myſterium ſacrificatum, corpus Chriſti dicitur, & eſt. 240
panis qui de cœlo deſcendit corpus eſt Domini, & vinum quod diſcipulis dedit, ſanguis illius eſt noui Teſtamenti. 149
non panis omnis, ſed accipiens benedictionem fit corpus Chriſti. 162
panis quem Chriſtus Dominus in cibum ſumebat, caro Chriſti fiebat. 146
panis per verbũ Dei & orationẽ ſanctificatur. ibid.
panis & vinum cùm conſecrantur, tranſeunt in veram Chriſti ſubſtantiam. 243
panes fiunt corpus ſanctum, quia mutantur in corpus Chriſti. 209
panem ſanctificatum Græci quomodo appellarint. 210.
panis & vinum Euchariſtiæ ante ſacram inuocationem adorandæ Trinitatis, panis eſt, & vinum nudum, ac ſimplex, inuocatione facta, panis fit corpus Chriſti, vinum ſanguis Chriſti. 144
panis & vinum ante conſecrationem, poſt conſecrationem caro & ſanguis Chriſti. 163
panis ſanctificatus in verum Chriſti corpus diuina virtute mutatus. 173
panis conſecratus apud Græcos in multas partes ſcindebatur vt communicantibus diſtribueretur. 214
panis ἐπιούσιον, quid. 173
panis ſanctus & ſuperſubſtantialis, quis. 154
Paraſceue quid. 137
parricidia duorum Henricorum Galliæ Regum damnata. 120
parum panis aut vini accipimus, vt intelligamus non ad ſatietatem illa capi, ſed ad ſanctificationem. 218
Paſcha aliud commune Iudæorum, aliud Chriſti proprium. 136
Paſcha à Græcis ἀπὸ τοῦ πάσχειν dictum. 136
Paſcha noſtrum Chriſtus eſt. 198
paſtor vnus Chriſtus. 272
paſtores omnes, ſed vnus grex. 271
paſtoris officium. 270
Patres Concilij Baſileenſis Pontificem concilio inferiorem decreuerunt. 35
Patriarcha Archiepiſcopo ſuperior. 274
Patriarchæ ſibi honori ducebant ſi Romani Pontificis vices eius mandato agerent. 10
Patriarcha princeps Synagogæ. 174
Patrum opinio de ſtatuendis ſacræ Eccleſiæ dogmatibus. 41
Paulus Corinthium tradidit Satanæ. 42
Paulus, Andreas, Ioannes ſingularum plebium capita. 273
Paulus III. cu° fœderis author, quo Galli, Germaniq; inter ſe

inter ſe conciliati ſunt. 29
Paulo clauis ſapientiæ data. 271
peccatrix ſuper pedes nòn ſuper caput effudit vnguentum. 115
perfectio tecti in ædificio, quæ. 142
petra immobilis & firma Græcis & Aſiaticis fluctuantibus firmitatem dedit. 124
petra pro deuotione Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur. 108
petra primaria eſt Chriſtus, Petrus autem poſt Chriſtum eſt petra & firmamentum. 127
petra Chriſtus quem confeſſus Simon. 123
Petri ſucceſſor Pontifex Romanus, eſt caput fidei, conciliorumque omnium. 52
Petri nominis inquiſitio. 107
Petro præ cæteris ſoluendi & ligandi poteſtas tradita. 271
πέτρος apud Græcos idem quod petra. 108
πέτρος, quid. 125
Petrus petra. & fundamentum Eccleſiæ quid. 115
Petrus vocatus cephas. 274
Petrus paſtor, cæteri Apoſtoli in ouibus numerati.
Petrus Apoſtolus primum membrum ſanctæ & vniuerſalis Eccleſiæ. 273
Petrus petra dicitur non natura, quomodo Chriſtus, ſed gratia & participatione eximia ſupra cæteros Apoſtolos. 126
Petrus columna Eccleſiæ, fundamentum fidei, & caput chori Apoſtolorum. 127
Petrus, petra & fundamentum catholicæ eccleſiæ, & vas orthodoxæ fidei. 277
Petrus vnus electus & toto mundo. ibid.
B. Petrus caput totius fidei & Apoſtolorum. 32
Petrus non ambitione, & honoris ſtudio ductus. 131
Petrus ἀρχηγὸς, & coryphęus appellatus. ibid.
Petrus ſummam antiquiſſimumque Theologorum faſtigium. 10
Petrus petra & fundamentum vocatur. & quare. 108
Petrus in ordine Apoſtolorum primus. 118
Petrus vicarius Chriſti. 269
Petrus quare cephas appellatus. 9
Petrus cur dictus petra. 132
Petrus dux Apoſtolorum à Deo electus. 106
Petrus Apoſtolorum princeps. 41
Petrus cum Paulo commiſſus. 275
Petrus Apoſtolorum princeps. ibid.
Petrus eccleſiæ fundamentum. 276
Petrus Apoſtolici ſenatus princeps. 111
Petrus iudex ſelectus. 128
Petrus ſummum, antiquiſſimumque Theologorum faſtigium. 106
Petro præfectura data, non alij. 270
Petrus manibus Chriſti baptizatus. 109
Philippus Imperatorum primus Chriſti fidem amplexus eſt. 30
Philippus Valeſius dux atque protector eccleſiæ Romanæ electus à ſummo Pontifice, & cur. 26
Philoſophi Græci non cognoſcunt Deum, neque colunt vt coli debet. 67
Philoſophia Græca non comprehendit magnitudinem veritatis, nec implet Domini mandata 68
Philoſophia ad ſalutem non ſufficit. 68
Philoſophia Græcis ad iuſtitiam neceſſaria ante aduentum Domini 67
Philoſophia Græca ſternit viam ad regiam doctrinam. 68
Phrygium quidam malè interpretantur cum mitra ſit. 55
Pipinus Romano Pontifici obſequium tulit. 6
Pipinus breuis ad pedes Stephani Pontificis oſculum admouit. 30
plani & pſeudoprophetæ, qui. 279
poculum effuſum, nouum teſtamentum in ſanguine Chriſti. 181
poculū remedij ſanguinis plenitudine & vita. 231
[illegible], & [illegible], quid. 270
Pontifex, quid. 276
Pontifex omnium [illegible] efficiendum munera & hoſtia conſtituitur. 161
Pontifex non Deus natura, ſed iuriſdictione. 6
Pontifex omnium cōmunis parens, & paſtor eſt. 342
Pontificum poteſtas vnde. 31
Pontifex Romanus frater & collega vocatur. 116
Pontifex Romanus non peccat in rebus fidei. 26
Pontifex Romanus quomodo à Caſaubono cauilletur. 5
Pontifex Romanus caput Eccleſiæ. 31
Pontifex Romanus per excellentiam Apoſtolicus vocatur. 132
Pontifex Romanus an dominatione terrena Chriſtianiſſimum Galliarum Regem, aut Hiſpaniarum ſuperaret, aut æquet. 15
Pontifex Romanus de quibus agnoſcat. 16
Pontificem Romanum vocat Tertullianus Pontificem maximum, Epiſcopum Epiſcoporum, Benedictum Papam, Apoſtolicum. 128
Pontificis amplitudo eo deuenit, vt ad eius pedes Imperatores procumbant. 29
Pontificis auctoritas ſequenda, nec ſuperior quiſquam appellari poteſt. 32
Pontifex Romanus an ſublimæ illud terrenæ potentiæ culmen infra ſe Turcorum opes & imperium habeat. 15
Pontifex Romanus dandi & auferendi imperia regnáque inſtituendi, & deſtituendi mundi poteſtates, ius ſibi vni & ſibi vindicat, inquit Caſaubonus. 19
Pontifex Romanus olim ex omnibus orbis partibus appellari ſolitus, ſi quæ grauior cauſa exorta eſſet. 18
Pontifex Romanus Dei Vicarius eſt. 29
Pontifex Romanus viſibilis Eccleſiæ viſibilis eſt princeps. 17
Pontifices aliquot ſede expulſi, Andronico Conſtantinopoli Imperatore. 25
portitores & tabellarij noſtri ad Deum ſancti vocantur à Nicephoro Patriarcha. 7
potentes huius mundi cogunt Presbyterum vt abbreuiet Miſſam. 241
poteſtas aperiendi & claudendi cęli Petro data. 277
poteſtas nulla, niſi à Deo. 6
poteſtas in Chriſto primaria & ordinaria, & delegata in Sacerdote. 267
poteſtas ligandi & ſoluendi. 40
poteſtas plena & abſoluta à Chriſto Domino Romanis Pontificibus attributa. 11
potio Chriſti vltima, acetum fuit. 262
præcones primi fidei ex oriente Romam profecti ſunt. 12
prædeſtinatio & vocatio Petri à mera Dei gratia. 106
præfectura omnium fidelium Petro tradita. 271
præfectura Petro non alij data, & quare. 274
præparatio feſti & paraſceue. 157
prætidentia Petri ſuper diſcipulos. 273
prandio finito præfectura ouium totius terræ habitalis Petro tradita. 269

preces

T

TAu ſimilis figuræ crucis. 261
Tentamenta omnia lig[illegible]ucis euaneſcunt. 112
Teſtamentum vetus oues & [illegible] habuit, ita & nouum ſanguinem Domi[illegible] 181
Teſtamentum vbi eſt, ibi mors [illegible]toris intercedit. 182
Teſtamentum non valet, q[illegible]eſtator viuit. ibid.
Teſtamentum nouum in cœna poſtrema factum, deinde morte Chriſti in cruce confirmatum. ibid.
Theodorus Studites muſæi Conſtantin. olim antiſtes. 15
Theodoſij iunioris & filiorum in Chryſoſtomum obſeruantia. 15
Theodoſius omnium primus à Meletio Epiſcopo coronatus eſt. 19
Theophania dicta natiuitas Domini. 99
Theruma, quid. 81
Thomas Carmelita magnas fecit commotiones. 64
Thronum vniuerſæ terræ habitabilis à Petro acceptum. 271
Throno veteris cur Patres principem locum dederint. 8
Thus & aurum dromedarij Madian & Epha deferentes. 98
Thus altaribus, & oleum ad lucernas imponi debet, & quando. 173
Tranſſubſtantiationis vocabulum ante quadringentos annos Eccleſiæ Latinæ ignotum. 142
Trinitarij, Anabaptiſtæ, Turcæ, indulgentias nauci faciunt. 66
Tunica Chriſti à Sanctiſſima Virgine texta. 262

V

VAlens epiſcopos Catholicos Alexandria reliquiſque ſedibus expulit. 11
Valentinianus maior omnium Imperatorum primus in eligendo Pontifice iudicium ſuum interponere ſolitus. 37
Vaſa ſacra in locum ſacrum allata. 235
Vela duo in veteri tabernaculo fuere interius, & exterius. 263
Verba M. Tullij quomodo exaudienda. 84
vbi Verba Chriſti acceſſerunt, corpus eſt Chriſti. 174
Verba Chriſti à Caſaubono manifeſtiſſimè deprauata. 274
Verbum Dei nunquam labefactatur. 142
Verbum Dei nunquam irritum. 231
Verbum Dei humanæ naturæ admixtum. 146
Veritas potior, quàm figura. 165
Veritas cùm vinci ab hoſtibus ſuis nequeat, carere tamen hoſtibus non poteſt. 1
Veritatis vis nullo eget auxilio. ibi.
Veſtis alba, inſigne Regiæ dignitatis. 260
Veſte candida Chriſtus ab Herode indutus purpurea apud Pilatum. 260
Veſtes non honorandæ, ſed Martyrum corpora. 97
Veſtimenta Sanctorum ab omnibus reuerenda. 97
Veſtimenta principis Sacerdotum ſciſſa. 260
Veſtimentum Ioannis de pilis camelorum. 105
Vetus teſtamentum habuit iugulationem & ſanguinem, & nouum habet ſanguinem & necem Chriſti. 182
Viaticum quid. 227
Victor Aſiaticos communione totius Eccleſiæ expulit. 49
Vinum veritum. 80
Vinum ante verba Chriſti, poſt verba ſanguis. 157
Vino myrrhato crucifigendis datum & c. 262
Virgo Elizabethæ cognata. 87
Virgæ Moſis virtus. 7
Virtutes amicæ, ac inimicæ, quæ. 104
Vis benedictionis maior, quàm naturæ. 174
Vis vi repellitur. 81
Vitulus pinguis qui quotidie immolatur pro ſalute pœnitentis ipſe Saluator eſt, cuius quotidie carne veſcimur, cruore potamur. 154
Vni Deo debitus cultus vni Deo redditur. x
Vnus Deus, vnus Chriſtus, vna Eccleſia, & Cathedra vna ſuper Petrum Domini voce fundata. 45
Vnus ſanctus Petrus de toto mundo electus. 124
Vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma. 2
Vna eſt antiqua & Catholica Eccleſia in vnitate fidei vnius. ibi.
Vocatio ac prædeſtinatio Petri à mera Dei gratia. 106
Vocem in Eccleſia vnam eſſe oportet, cuius ſit vnus ſpiritus & vnum corpus. 2
Voces illæ hypoſtaſeos, ὁμοούσιος, Miſſarum, Sacerdotum ſacrificiorum nuper repertæ non ſunt, ſed ab Apoſtolis & Patribus acceptæ. 1
Vota Domino reddenda coram timentibus eum. 154
Vox Lutheri, Caluini & Caſauboni non vna, ſed multiplex. 2

Z

ZAcharias intra altare & ædem trucidatus. 101
Zelus gloriæ Dei, & amor veritatis cogunt Caſaubonum intrepidè pronunciare Baronium delirum hominem & mente captũ, potiùs quàm grauem & doctum. 274
Zonaræ locus de principatu Romanæ & Conſtantinopolitanæ ſedis. 8
Zona pellicea Ioannis circa lumbos. 105

FINIS.

Errata sic corrigito.

PAg 1. l. 22. *functio*. l 46 *lacrima* p. 3 l 7 ἀγρα. l. 22 *unus*. l 26. *metimur* l. 34. *Doma*[illegible] ἀπαγαλλάντας l. 42 *regitur*. l. 43. *haeret bonsa*. p. 4. l. 7. *iudicamus*. l 30 *procedunt* l. 55 ἐυσεβείας p 3 l ant. *augustin*[illegible] l 22. *à primum*. l. 27. *verum sensisse*. l. antep *festinum*. p 7. l. 8. *Luitprandus*. p 22. l. 42 *spiritalium ac diminatis* p 13. l. 20 *vim*[illegible]*esse*. p. 24 l 1c *quia sexdecim*. p. 25. l. 32. *procubuisse* p. 27 l. 34. *si repente* p 24. *Protospatharium Gennam. Luitprancus*. p. 26. *si* [illegible] p 27. *quia tamen Ecclesia* p 34. *aut voce aperuerit*. p 36 *Eulaly*. p. 37. *Anthemium Imperatricis. Romani* p. 36 *anteparetur Banaim* p 41. *Nantinum. concorporari Ecclesia* ἰουδαίας. p. 43. *quem nubuerimus. qui sacro ore* p. 46. *Epomeda* . διάδοχος p. 47 *somnium Sinuessane* p 50. *agnosce & nega Rem* p. 51. l. 3. *ut Ecclesia*. p. 52. ἀυτῶ *neque bono. nihil fuit miru*. p. 53. *praecipuo munere*. 54. *promas*. p. 55 *ad receptam*. p. 57. *praesedere*. p. 58. l antep *tacere*. p. 59. *Otho Imperator à formose*. p. 63. *quos pseudopapas* p. 65. l. 12. *iam quia* p. 66. l. 16. *vocabant* p. 70 l. 27. *qui ad Herodem* υἱῷ *qui in imperio. abeunt aut dormitant*. p. 71 *diserte*. p 72. *Pontifices alienigenas* p. 74. *inaquitas* p 75 l. 24. *Essens*. p. 72. l. 39. *tempora festivitatis*. p. 78. l 1 ἐξαγγεῖλαι p. 82 l. 2. *detracta*. l 26. *à Tyro*. p 80. l. 52. *decem de centum*. p. 83. l. 34. *Iam nova* p 84. l. 22. *vim loci* l 26. *ore Cerritorum*. p 85. *Dodenam*. l. 49. *generationes adoptionis*. p 86. l 3. *sacerdotum*. p. 89 l. 21. *aliqua dicerentur* p. 94. l. 47. *non video*. p 97 l. 4. *erant* p. 102 αὐθέντου. *testantur. qui Papam cognoscunt. mortis praemia* p. 103. l. 22. *frustum è ligno* p 105. l. 25. *y eo loco erant*. p 107. l 6. *non intrare*. p 11 9. l. antep. *intemperantia*. p. 111. l. 1. & 2. *inducto* p 113. *deorum gurgite* p 119. l. 29. *ut hac verba* p 120. *si res exigit ut, secus. Sacerdotibus in cum mane. mores senatus*. p. 121. l. 4. *ut iniuriam*. ἀνθρωπικὴν ἐυχαριστίαν. p. 124. l. 1. *B. Leonem audi, conclamans*. p. 125. *& literatum*. p. 128. *nec minus efficacia*. p. 132. l. 62. *ne anarchia turbas* p. 137. l. 28. *id crimen* p. 142. l. penult. *verba eius complectentes*. p. 144. l. 52. *non moraliter modo*. p. 146. l. 46. *indigne quisque*. p. 150. l. 30. *timere*. l. 49. *regnum ostendit*. p. 152. l. 48 *Dominus professione* p. 156. l. 40. *subiicit enim*. p. 161. l. 7. *fuit ipsum sacrificator*. p. 163. l. 2. *bibit & fuit*. p. 169. *verum sacrificium. cuius verba recitas* p. 171 *mysteria Dei efficientia* p. 174 θύεσθαι ἄρτον. p. 158. l. 1. θεοῦ λόγου. *Senatores altare* p. 189. l. vlt. *Christi vino* p 191. *frustum orbiculatum*. p. 195. ἐυαγγελίου. p. 197. l. 2. *Dominus* pag. 202. l. 28. *sed credendum*. p 207. l. 1. *ut verum. quia revera verum est*. l. 16. *à me supra*. l. 52. *de illo sacramento dico*. p. 217. l. 47. ἁγίας μερίδος. p. 219. l. 53. *pota cruore*. p. 221 l. 56. *Immolatitio quodam* p. 222 l 52. *illo & ad solum*. p. 224. l. 8. *quibus tandem claves, si pote*; *trudentem, ut ex umbra*. l. 19. *se nobis edendum tribuit*. p. 229. l. pen *illorum amori*. p. 230. l 4. *& docet*. p. 241 l. 3. *apud Clementem*. p. 243. l. 34. *Christi mutat*. p 245. *cap. 9. sibi omnem scrupulum eximat. verba*. p. 636. *& obserato. ut quantitas corporis Christi*. p. 258. *fieri solita preces*. p 260. *se fluentibus*. p. 263. *momento dices*. p. 267. l. 14. *noli per aliam*. p. 269. *oves autem perfectiores*. p. 272 *si postquam rogauit*. p. 273. l. 14. *Casaubonus non moratur*. p. 281. *non gloriola*. l. 18. *gloriola quaerenda*. *Alia pleraque errata minoris momenti aequus Lector excusabit, & per se corriget, maxime interpunctiones quae saepe alieno loco sunt*.

A01 1463659